Bilgi Kutu

2

2019

Ali Emiri

Başlangıç: 03. 02. 2019

Bitiş :07. 04. 2019

İSBN:

Dizgi : **Masneb**

Kapak :

Baskı- Cilt :

2019

بِسْــمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bilgi Kutu 4

İÇİNDEKİLER

"Ey âlemlerin Rabbi!

Ey azîz olan Allah'ım! Bütün tesbîh edenlerin tesbîhinden, bütün tehlîl söyleyenlerin tehlîlinden ve her tefekkür sâhibinin tefekküründen seni tenzîh ederim. Ya İlâhî! Biliyorsun ki, sana şükretmekten âcizim. Benim şükrüm ancak budur."

Hallâc-ı Mansûr

Mide kanseri:

Rızkında haram olanlarda, bilmeden haram yiyenlerde çok görülür.

Rahim hastalıkları:

Çocuk düşürme, zina, adem-i iktidar, erkeklik noksanlığı, fazla zina yapanlarda görülür.

Kadınlarda yaşlandıkça şişmanlık:

Tövbe edilmemiş günahlardan ileri gelir.

Erkeklerde ise malına haram sokanlarda şişmanlık zuhur eder. Aynı zamanda çocuklarına ailesine haram yoldan rızık getirenlerde...

Şeker hastalığı:

Haramiyeti bildiği veya işittiği hâlde yapanlarda çok görülür. Çocukları fena yollara sapanlarda. Evlendiği zaman erkeğe yalnız iki rekât namaz lüzumiyeti vardır. Zifafdan evveldir. Onu kılmayanlarda fiili çocuk olacaksa Levh-i Mahfuzdan ayrılacak çocuğun ruhuna, baba hürmetsizlik etmiş olur.

Sinir buhranı, sıkıntı, geçimsiz ailelerde muhakkak gusül yoktur. Veya gusül yapmadan yemek, su içmek, dünya kelâmı konuşmaktandır.

Çocuklarda görülen anormal hâller, saralar, ruhî denilen bozukluklar, çocuk doğunca plesanta veya eşi usulü veçhile toprağa vermeyenlerde.

Her hastalık bir İhtar-ı Rahmani'dir.

Kimse bunun farkında değildir.

Çok Üşüyenler:

Cehennem azabı var mıdır diye şüphe içinde olanlarda görülür. Bunlarda troid guddesi eksikliği görülür.

Kalb hastalığı:

ALLAH'ı zikretmeyen kişilerde çok görülür.

Akciğer hastalıkları:

Dinsiz, münafık, kumar, şehvet, dedikodu, haramiyet dolu muhitlerde veya o muhitlere yakın oturanlarda görülür.

Bir memleketde su çekilmeye başladığını görürseniz; o diyardan uzaklaşın. Ümmetler kendi yerlerini terkedip bir memleketde toplanmadan orada bereket kalmaz.

ALLAH'a şükür kalkmıştır.

Bir yerde kuraklık olursa; din adamları en küçüğünden en büyüğüne kadar mal servet para peşinde olduklarındandır.

Bir memleketdeki halk geçim sıkıntısına düşerse zekât o memleketden HAKK

tarafından uzaklaştırılmıştır.

Faiz çoğalmıştır.

Herkesin rızkına ALLAH'ın men ettiği hoşlanmadığı haramiyet girmiştir.

Bir memleketde dilenciler çoğalırsa; o memleketin zenginlerinden insanlarından hayır da uzaklaşmıştır.

O dilencilerde cehennemliktir.

"Kabirlerin süslendiği, kadınların erkeklerin ayırdedilmediği, aleni cima'ların, fuhuş arttığını gördüğünüz zaman beşeriyetin âhir zaman hududuna girmiş olduğuna hükmedebilirsiniz!"

Bir diyarda yalancı mürşidlerin, tasavvufi bilgilerle süslenmiş bi namazların, cemiyetlerin, toplantıların çoğaldığını görürseniz, o memleketde bir âfat-ı ilâhiyenin yakın geldiğine fehmedebilirsiniz.

ALLAH'a sığınırız!..

Livata yapanlarda; Rektum "anüs" kanserleri, livata oğlancılık yapanlarda prostat ve kanserleri olur.

Livata sevici kadınlar; sonunda sürünürler, tımarhâneye düşerler.

Avcılık, fırıncılık tehlikeli mesleklerdir.

Gıda maddelerini tahsis edenler, hiyle yapanlar bunlar İslâm ise de cehennemliktir.

Büyü yapanlar, bunların zâten bu hareketlerinden dolayı dinleri gitmiştir. Şakası yoktur.

Eğer İslâm kisvesi altında namaz-oruç yok, zekât yok, bütün hepsi bu dünyada felç olur gider.

Haram olduğunu bildiği hâlde, içki, kumar, zina yaparken ölenler muhakkak dinsiz olarak giderler.

Zâten bu hâlleri yaptıkları anda mü'min değildirler.

Çünki İslâmın güzelliği ve görünmez ruhaniyeti üzerlerinden o anda çekilir. Haberi olmadan mü'minlikten çıkarlar.

Bu bir rahmet-i ilâhiyedir.

Kumar, içki, zina yapanların donları daima sidik lekeleriyle doludur...

Ayak kokusu, teri kokanlar, hayatlarında bir devir geçirmiştir.

İslâm değil, Hristiyan değil, her türlü haramiyete habersiz sarılmış olanlarda veya neslinde görülür. Hele devamlı haram olan şeyleri yiyenlerde daima mevcuddur. Haram yoldan mal ve rızkını temin edenlerde ve **ALLAH'ı zikretmeyenlerde ağız kokusu vardır.**

Bu bahis çok uzundur, yazmakla anlatmakla bitmez. Birçok hastalıklara, bütün dertlere Kur'ân-ı Kerim şifâdır.

Okunan âyetlerle vücudda bulunan bir hastalığın terketmesi, mânevî pislik giderilebilir.

Veya uzvun, hasta yerin tövbesi temin edilir.

Bunlara inanın gün gibi hakikatdır.

Fakat insanoğlu bunun farkında değildir, ilâçlar da HAKK'ın yarattığı devâlardır. Bu devâlarla o hastalığa bir nevi tövbe yaptırılmış olur.

Bundan dolayı ALLAH:

"Tedavi olunuz!" emriyle bir hastalığı tedavi ettirmenin hastaya farz olduğunu bildirmiştir. Hz, Ebubekir'in dişi ağrımış, Resûlü Ekrem'e söylememiştir. Rasûlü Ekrem farkına varmış mübârek parmaklarıyla dokunur dokunmaz ağrı geçmiştir. "Yâ Ebu Bekir bana niçin söylemedin?" buyurduğunda, "ALLAH'ı size mi şikâyet edeyim Yâ Resûlallah?" diyerek HAKK'dan geleni HAKK ile kendi arasında gizlemiştir. Kolera'nın Hindistan'da daima bulunmasının sebebi malûm olmakla, mânevî sebebi çok büyük bir hikmetdir.

Adeta HAKK'ın insanlara haykırışıdır:

"Ey insanlar! Görmüyor musunuz, utanmıyor musunuz bu hadiseden!.."

Dünya âhir zamandadır.

Dua etme zamanı geçmiştir.

Sabır zamanıdır.

Saralık (Icterus nova natorum)

1- Nikâhsız evlenmelerde

2- Gayri meşru birleşen çiftlerde

3- Mecburi evlenmelerde

4- Zifaf namazı kılmayanlarda

5- Guslü icab eden hâllerde gusül yapılmamış mükerrer cima'larda...

Livata: Lutilik. * Erkekler arasındaki cinsi sapıklık.

Rektum: Göden. Kalın bağırsağın son bölümü, göden bağırsağı, rektum.

Sperm: Meni.

Gulfe: Zekerin sünnet edilecek derisi.

İfrazât: Vücuddan çıkan, bedenden ayrılan kan, irin, balgam gibi şeyler.

İnsiyak: Mânen sevk olunma. İlâhi ve mânevi sevk. Gönderilmek, bir kuvvetin te'siriyle çekilip gitmek. Ardı sıra gitmek.

Pasif: Bir şeye karşı tepki göstermeyen, etkinliği olmayan, başkasının etkisinde kalan, edilgin. Çekingen, durgun. Edilgen.

İbne: Edilgin eş cinsel erkek, homoseksüel.

Stres: Ameliyat şoku, travma, soğuk, coşku vb. etkenlerin organizmada oluşturduğu bozuklukların tümü, ruhsal gerilim.

Ehl-i salib: f. Bayrağında salib (haç) bulunanlar. Hristiyanlar. * Osmanlılardan 209 sene evvelki tarihte Haçlı Seferlerine katılan Hristiyan Ordusu.

Tenasül: Türemek. Nesil yetiştirmek. Üremek.

Birbirinden doğup türemek.

Adem-i iktidar: Cinsi temasta erkeğin güçsüzlüğü.

Cima': Cinsi münâsebet. Çiftleşmek. * Zamm etmek.

Fuhş-Fuhuş: Edeb ve terbiyeye uymayan hareket. * Haddini aşmak. Çirkin, kötü. İş ve sözde taşkınlık. Haram. * Çok günah ve çok fena bir fiil olan zina.

Bî namaz: Namazsız. Namazı kılmayan.

Mükerrer : Tekrarlı. Tekrar olunmuş. İki veya daha fazla aynısı yapılmış.

Batıl: Şeytanın İsmidir.

Batıl: Hak kelimesinin zıddıdır. Yok olup son bulacak şey anlamına gelir.

Lebid bir şiirinde “Allah’ta başka her şey batıldır” yani yok olucudur ifadesini kullanmıştır.

بطل : Yok oldu, bosa gitti, demektir.

ذهب دمه بُطلا : Kanı bosa aktı, anlamındadır.

Batıl: Şeytanın ismidir.

بَطل: Kahraman anlamına gelir. Hasmının cesaretini yok ettiği için ona bu isim verilmistir.

***

“İş bitirilince şeytan: “Muhakkak ki Allah size hakkı vaat etti, ben de size vaatte bulundum, ama şimdi yalancı çıktım.”

(İbrahim, 22).

Baksana Şeytan'dan da binlerce kerâmet (hark-ı âdet) [zuhûr etmekte.

"Şu muhakkak ki sözlerim, şeytanların meleklerden haber çalması gibi çalıp çırpma, söz değil." [Gülşen-i Râz, s. 7, b.59; [s. 69, b. 58]

"Şu kadar ki, (cinler, şeytanlar içinde semânın sâkinlerinden) kulak hırsızlığıyla ilgili bir bilgi, bir haber kapmaya teşebbüs eden olursa, onu da apaçık görebilen parlak bir ışık tâkip (ve yok) eder." Hicr, 15/18

"Türrehâtı,[cadde hâricindekti ince yol ma'nâsınadır. İstiâre tarîkıyla saçma ve ma'nâsız sözlere ıtlâk olunur] şath u tâmmâtı, nur hayâlini, kerâmet vesîlelerini bırak!

Senin kerâmetlerin, Hak-perest olmaktadır. Bundan başka her şey riyâdan, kibirden, 'ucbdan, kendinden varlık görmekten ibarettir. Bu makamda fakra âit olmayan her şey, istidrâc ve mekrden başka bir şey değildir. Baksana Şeytan'dan da binlerce kerâmet (hark-ı âdet) [zuhûr etmekte.

İblîs, gâh duvardan gelir, gâh damdan; gâh gönlüne girer, oturur, gâh vücudunda gezer dolaşır! Senin gizli hallerini (ahvâl-i pinhân) hep bilip seni küfre, fıska ve isyâna sokar. İblis, sana imam oldu, sen de ona uydun; uydun ama onun bu yaptıklarını nereden yapacaksın? Kerâmetlerin kendini göstermek (hod-nümâ) içinse sen Firavun'sun, bu dava da Tanrılık davasıdır! Hakk ile âşinâlığı olan kişi, kendini göstermeye kalkışmaz. Sakın, kendini halkın gözünde olma illetine giriftar etme!" [Gülşen-i Râz, s. 73-74, b. 885-894]

Şeytanı Kim

İnsanı şeytan aldatıyordu. **Peki şeytanı kim aldatıyordu?** Kuran'ın verilerine göre İblis, cinlerdendi.

Meleklere "Adem'e secde edin!" emri verildiği sırada bütün melekler secde etmişler ve bu emrin doğal sonucu olarak daha alt varlık grupları olan cinler ve diğer varlıklar da secde etmişlerdi. Ancak İblis, şüpheye imkan olmayan, kesinlikli bir ortamda Tanrı'ya isyan etmiş, O'na "Çamur olarak yarattığın kişiye secde mi ederim" demişti.

İnsan-ı Kâmil 51. Bölüm (Ruh Adlı Melek) Abdûlkerîm Ceylî/Nuran Çelik

Bilesin..
Bu, o MELEK'tir ki; sofiye dilinde ona:
- **Hakkın onunla mahluk göründüğü ve Hakikat-ı Muhammediye..**
Adı verilmiştir..
Allah-ü Taâlâ'nın **bu MELEK'e olan nazarı, kendi nefisine** nazarı gibidir..
Onu, **kendi nurundan** yarattı; âlemi de ondan yarattı..
Ve onu.. Âlemde nazarına bir mahal kıldı..
- **Allah'ın emri..**
Şeklinde gelen isim tamlaması, **bu MELEK'in isimleri** meyanında sayılır..
Mevcudatın en şereflisi odur..
Makam, mekân itibarı ile; mevcudatın en ulusu, derece itibarı ile de en yücesidir..
Bundan üstün bir melek yoktur..
Ve o: Yakınlık ihsanına nail olan mukarrabin zümresinin efendisi;
ikrama nail olan mükerremin camiasının en faziletlisidir..
Allah-ü Taâlâ, **mevcudat çarkını, onun üzerinde döndürür..**
Mahlukat semasının kutup noktası odur..
Allah-ü Taâlâ her şeyle beraber, ona özel bir yüz yaratmıştır;
o yüzle kendi zatına katılır..
Allah-ü Taâlâ onu yarattığı mertebede; sekiz suretle korur..
İş bu sekiz suret: **Arşın hamilleridir..**
Memleketin tümünü, ondan yarattı.. Hem de, ona göre ve onun maddesinden..
Memleketin ona bağlantısı; denizden sıçrayan damlaların denize bağlantısı gibidir..
Arşı taşıyan sekiz meleğin ona bağlantısı: İnsan ruhundan gelip
insanın varlığını ayakta tutan şu sekiz şey gibidir: **Akıl, vehim, fikir, hayal, musavvire, hafıza, müdrike** ve **nefis**..
.
Sonra..
Bu MELEK'in: Ufkî âlemde, ceberutî âlemde, illî âlemde, melekûtî âlemde,
mülkî âlemde ilâhî bir saltanatı vardır ki; Allah-ü Taâlâ onu, sırf bu melek için yaratmıştır..
İş bu MELEK: HAKİKAT-I MUHAMMEDİYE' de tam kemâli ile zuhur etmiştir..
İşbu mana icabıdır ki: Resulullah A.S. efendimiz, en faziletli beşer olmuştur..
Bu vesile ile, Allah-u Taâlâ, ona ihsanlarını yağdırmıştır..
En güzel nimetlerini vererek ona yardım etmiştir..
İşte anlatılan mana icabıdır ki, Allah-u Taâlâ, Resulullah S.A. efendimize
şöyle buyurdu:
- "Biz, sana emrimizden ruhu vahyettik.. Sen, kitap nedir,
iman nedir bilmezken; biz onu bir nur eyledik?.
Kullarımızdan dilediğimizi ona hidayet eyleriz..
Sen dahi, istediğini doğru yola hidayet eylersin.." (42/52)
Bu âyet-i kerime ile, şöyle bir mana anlatılmak istenir:
Biz senin ruhuna, bu MELEK'in yüzlerinden kâmil bir yüz açtık..
O MELEK bizim emrimizdir..
Kaldı ki, bu MELEK'in ismi: **Emrullah**'tır..
Yani: Allah'ın emri..
Yine bu MELEK'e işaret olarak:

- **"RUH Rabbımın emrindendir.." (17/85)**
Yani: Onun yüzlerinden bir yüzdür..
Ancak, bu ikinci âyet-i kerimede bir nükte vardır.. Şöyleki:
- **"Sana RUH'tan sorarlarsa.. de ki:**
- **"RUH Rabbımın emrindendir.." (17/85)**
Buyrulduğu ve soruya karşılık; RUH, mutlak olarak bir kayda bağlanmadan anlatıldı..
Yani: Emir yüzlerinden bir yüzdür..
İş bu mana, Muhammed S.A. RUH'unun hilafınadır.. Zira ona:
- **"Biz, sana emrimizden RUH'u vahyettik.." (42/52)**
Buyurdu..
Burada açık anlatması, ona ihtimam gösterdiğini belirtir..
Öbür yerde, kapalı geçmesi ise.. Resulullah S.A. efendimizin kadir kıymet yönüyle büyüklüğünü anlatmak içindir..
Nitekim böyle bir büyüklük anlatılması için:
- **"Öyle bir gün ki, insanlar onun için toplanmıştır.." (11/103)**
Burada, günün nekre yolu ile anlatılması; o günün büyüklüğüne, azametine işarettir..
İşte.. bütün bu manalar anlatır ki: bu makamda:
- **"Emrimizden RUH'u.." (42/52)**
Buyurması yakışıyordu; öyle buyurdu.. Ve:
- Emrimizden sana vahyettik..
Buyurmadı.. çünkü: Varlıktan kasd olunan yine RUH'tur..
Sonra.. izafet nuru kullanılarak:
- **"Emrimizden.." (42/52)**
Buyuruldu.. Bütün bu ifade şekilleri, Resulullah S.A. efendimizin kadrinin yüceliğini anlatır..
.
Sonra.. şunu bil ki..
Allah-ü Taâlâ, **bu MELEK'i zatına bir ayna olarak** yarattığı için;
zatını, ancak **bu MELEK'te zuhura getirmektedir..**
Cenab-ı **Hakkın zuhuru diğer mahlukatın tümündeyse..**
ancak sıfatları iledir..
Durum anlatıldığı gibi olunca; O MELEK:
Dünya ve ahirete bağlı âlemin kutbudur..Cennet ve Cehennem ehlinin,
ehl-i kesib'in, ehl-i arafın dahi kutbudur..
Allah'ın ilminde, ilâhî hakikat onu iktiza etmiştir ki: Yarattığı her şeyde,
bu MELEK'ten bir yüz buluna **ve o yaratılan şeyin küresi, bu yüz üzerine devresini döndüre..**
Çünkü, o şeyin kutbu odur..
.
Bu MELEK: İnsan-ı kâmilden başka; Allah'ın yarattıklarından hiç birine tanıtılmaz..
Bu **veli zat, onu tanıdıktan sonra; bazı şeylerde bilir..**
O bildiği şeylerle tahakkuk ettiği takdirde, bir kutup olur; varlık çarkı,
tümden onun üzerinde dönmeye başlar ve o: MELEK için bir vekil hükmündedir..
O, bir vekildir; çünkü, asaleten bu varlıktaki kutupluk, bu MELEK'e hastır..
Bu türden diğerlerine verilen, vekâlet ve niyabet üzeredir..

Bu MELEK'i tanımaya çalış..
Anlatılan bu: RUH ADLI MELEK, Allah'ın kitabında şöyle anlatılır:
– "O gün RUH kaim olur..
Melekler, saf halindedir.. Rahman'ın izin verdiği hariç; konuşamazlar..
O da, isabetli konuşur: Bu Hakkın günüdür.." (78/38-39)
O gün, bu MELEK, ilâhî saltanatla kaimdir..
Melekler, onun önünde saf halinde durup, hizmetine bakarlar..
Bu **MELEK ise.. Hakkın kulluğunda** bulunur..
Allah'ın kendisine emri üzerine; ilâhî huzurunda tasarruf eder..
Âyet-i kerimede geçen:
– "Konuşamazlar.." (78/38)
Kelâmı, melekler içindir; RUH için değil..
Çünkü, ilâhî huzurda o: Mutlak bir şekilde konuşma izni almıştır..
Zira o: **Oranın ekmel zuhur yeri ve en faziletli tecelligâhıdır..**
Diğer meleklere gelince: Her ne kadar ilâhî huzurda izin verilirse de;
o izni alan her melek, bir kelimeden fazla konuşamaz..
Daha fazla konuşmaya gücü yetmez.. Elbette ve elbette.. geniş konuşmak, onun için mümkün değildir..
NETİCE: Bir melek, ilâhî huzurda, ancak bir kelime konuşabilir..
.
Yüce Hak'tan emri ilk alan bu MELEK'tir..
Sonra, bunun dışında kalan meleklere tevcih edilir.. Onlar askerdir..
Bu âlemde, **bir işin yerine gelmesi emri çıkınca**; Allah-ü Taâlâ **o işe uygun**
bir melek yaratır; RUH'a gönderir..
O melek de RUH'un emrettiğini yapar..
.
· **Mukarrebin..**
Adı ile anlatılan meleklerin hepsi, bu RUH'tan yaratılmıştır..
Bunlar, sırası ile: **İsrafil, Cebrail, Mikâil ve Azrail'dir..**
Bunların üstünde bulunan:
– **N u n..**
Adlı melek.. ki bu: Levh-ü mahfuzun altındadır.. Ayrıca:
· **Kalem..**
Adlı melek.. ki bu da, ileride anlatılacaktır..
– **Müdebbir..**
Adlı melek.. Bu da, kürsî'nin altındadır..
– **Mufassil..**
Adlı melek .. Bu da İmam-ı mübinin altındadır..
Bütün bu meleklerin hepsi, RUH'tan yaratılmıştır.. Hepsi de:
– Alûn.. – Yüceler –
Tabir edilen meleklerdir; İlâhî hikmet icabı, Âdem'e secde emri almamışlardır..
Eğer onlar: Âdem'e a.s. secde için emrolunmuş olsaydı; zürriyetinden her biri, onları bilirdi; tanırdı..
Görmez misin: Âdem'e a.s. secde ile emrolunan melekler, âdemoğullarından
her birine nasıl zâhir olur?..

Uykuda ilâhî bir misalle onlara nasıl suretlenir gelir?.. Hak onu, uyuyana çıkarır..
Uykuda görünen o suretlerin tümü: Allah'ın melekleridir..
Emrolunduğu işi yapmak hükmü ile, misal yollu tenezzül eder; gelir..
Uykudakilere, çeşitli suretlerde görünür..
Bu mana icabıdır ki: Uykudaki, taş cinsi cemad şeylerin konuştuğunu görür..
Eğer, o cemad sureti ile, surete bürünen bir ruh olmasaydı; konuşmazdı..
İşte.. Resulullah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifi, bu manadadır:
- "Doğru rüya Allah'tan bir vahiydir.."
Bu, o demektir ki: Melek o şekilde nüzul eder..
Bir başka hadis-i şerifte ise, şöyle buyurdu:
- "Doğru rüya, peygamberliğin kırk altı parçasından bir parçadır.."
Lanetli iblis de, Âdem'e a.s. secde emrini alanlar arasındaydı;
ama secde etmedi..
Şeytanlara da emretti.. Ki bunlar da, onun neticesi ve zürriyetidir..
Verdiği emir şuydu: Melekler nasıl surete bürünüyorsa.. onlar da uykudakilere surete bürünüp giderler..
Bunların suretinden ise.. yalancı rüya zâhir olmaktadır..
Bu anlatılandan hâsıl olan odur ki:
- Alûn.. - Yüceler -
Adı ile anılan melekler, Âdem'e salla'llâhü aleyhi ve sellem secde için emir almadılar..
Dolayısı ile, onları, ancak; âdemoğullarından:
- **İlahiyun..**
Vasfını alan zatlar tanıdı..
Bu ise.. **âdemiyet ahkâmından temize çıktıktan sonra, onlara ilâhî bir ihsandır..**
- **Âdemiyet ahkâmı..**
Demek:
- **Beşeriyet icabı olan manalar..**
Demektir..
Bu manada, şu âyet-i kerimeyi anlatmak icab eder:
- "Elimle yarattığıma secde etmeme ne engel oldu?..
Yoksa ALÛN'dan mısın?.." (38/75)
Demek oluyor ki, ALÛN için secde emri yoktur..
Nitekim, Muhiddin b. Arabî r.a. Fütuhat-ı Mekkiye adlı eserinde bu manayı anlatmıştır..
Ancak:
· A L Û N..
Adlı meleklerin hangileri olduğu üzerinde açık bir şekilde durmamıştır..
Sonra.. anlattığımız âyet-i kerimeyi delil eylemiştir..
*
Üstte geçen âyet-i kerime üzerinde biraz duralım.. Özellikle âyette geçen istifham üzerinde duracağız.
Bilesin ki..
Hak tarafından gelen suali, bilinen manadaki istifham saymak doğru olmaz..
Durum anlatıldığı gibi olunca; Hak'tan vaki sual, gelişine göre,
şu dört manadan birine gelir: Menfi, müsbet, ünsiyet, tehdid, yani korkutmak..
Allah-u Taâlâ'nın iblise:

– “Secde etmene ne engel oldu?..” (38/75)
Şeklindeki sorusu, başlıca tehdid ve korkutmak içindir..
– “Kibre mi düştün?..” (38/75)
Manasını olduran elif ise.. yine soru değil, isbattır..
Yani:
– Kibre düştün..
Demektir.. Ki bu durum:
– “Ben, ondan hayırlıyım..” (7/12)
Sözüyle bellidir..
– “Yoksa ALÛN’dan mısın?..” (38/75)
Kelâmındaki:
– “Y o k s a..” (38/75)
Manasını çıkaran:
– “E m..” (38/75)
Edatı da, burada menfi manadadır..Yani:
– Sen, ALÛN’dan değilsin..
Demeğe gelir..
Ünsiyet ve sözü açmak için kullanılan istifhama gelince; onu da
Musa a.s. ile yapılan şu konuşmada görebiliriz:
– “Sağ elindeki nedir ya Musa?..” (20/17)
Böyle bir soru, Musa a.s. için ünsiyet oldu; şu cevabı ile açıldı:
– “O asamdır.. Ona dayanırım. Onunla, koyunlarıma yaprak çırparım..
Onunla, bence görülen daha başka işler de vardır..” (20/18)
Musa a.s. kendisine, istifham yollu sorulan sualden böyle geniş bir cevab beklediğini biliyordu; onun için böyle konuştu..
Bizim için belli manâda bir soru olsaydı; verilecek cevap:
– “O asamdır..” (20/18)
Cümlesi olurdu..
Ki, ilâhî hazretin huzurunda, ehlullaha düşen edeb de budur..
İşbu mânaları, Allah-u Teâlâ, bu İNSAN-I KÂMİL’de açığa çıkardı..
Ta ki okuyasın; gereği ile amel edesin..
Saidler zümresinden yazılasın..
O halde, bu mânalar içinde edebini bulmaya bak..

Neye Sevinmeli

Luka'nın 10. bölümü İsa'nın göndermiş olduğu yetmiş öğrencisinin geri gelip O'na anlattıklarına olan tepkisini içeriyor. Luka 10:17, 'Yetmişler sevinç içinde döndüler. 'Ya Rab' dediler, 'Senin adını andığımızda cinler bile bize boyun eğiyor.''

İsa iyi bilinen bu sözlerle cevap veriyor:

'... ruhların size boyun eğmesine sevinmeyin, adlarınızın gökte yazılmış olmasına sevinin.' (Luka 10:20)

Shakespeare

Shakespeare'in, oyunlarında büyük ustalıkla başardığı ilişkilerin 'kesişme'sine, böylelikle anlatılanın pekiştirilmiş yoğunluğuna rastlıyoruz. Şair tarafından çok sevilen, iki ayrı cinsten iki sevgilinin birleşmesi, şairin aşkım daha bir derinleştirirken okum sarsan bir boyuta ulaştırıyor. 'Sarsmak' Shakespeare'in yazdıklarım çözümlemek isteyen her insanın başvuracağı bir sözcük. İlginçtir;

İngilizce'de 'Shake' sarsmak anlamına geliyor, 'sperar' ise mızrak anlamını taşıyor.

Amerika Bu

Kuzey Vietnam'ın sistemli olarak bombalanmasını emrettikten sonra Başkan Johnson şöyle demiştir:

"Amerika'nın dünyada yaptığı ve bugün de yapmaya devam ettiği şey, gücünü manevi görevin derin ve ateşli kaynaklarından almaktadır. Ve hiç kimse de, Amerika'nın amacının derinliğini küçümsemeye kalkmasın."

[Claude Julien, Amerikan İmparatorluğu, çeviren Tahsin Saraç-Aysel Gülercan. Hitit Yayınları, Ankara, s.37-38.]

Küçümserse ne olur?

Bugün dünyanın değişik bölgelerinde birbiri ile ilgisi yokmuş gibi görünen terör olaylarının aslında neden olarak kesiştiği nokta, süper güçlerin ekonomik çıkarlarıdır. Bu olayların nedenlerini anlamak için 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren birçok olayda başrolü oynayan ABD'nin düşünce dizgelerinin analiz edilmesi gerekir.

Cumhur'un Babası

Yehova, önce mübarek kıldığı, sonra zürriyetini en üstün zürriyet saydığı ve sonra da topraklar bağışlayıp "Cumhur'un Babası" ilan ettiği İbrahim'i her nedense "sınama" gereksinimi duyuyor ve kendi çocuğunu kurban etmesini istiyor. İbrahim de itiraz etmiyor ve

tam keseceği anda Yehova ona kurban etmesi için bir koç ve mesaj iletmesi için meleğini gönderiyor. Melek şöyle diyor; "Zatım hakkı için yemin ettim, Rab buyurur, mademki bu şeyi yaptın, ve biricik oğlunu esirgemedin, seni ziyadesiyle mübarek kılacağım..." (Tevrat/Tekvin, Bap 22: 16-17.)

Çocuğunu Yehova'ya kurban edecek kadar iradeden yoksun kulluk görevlerini yerine getirirsen, mübarek kılınırsın. Ve ancak o zaman sahip olduğun yetkilerin koruyucusu olurum demek istiyor Yehova. Bu nedenle, dinsel inançlar uğruna yapılan katliamlar, kutsallık kılıfına bürünmüşlerdir.

Şeytan Gerekli

Kalifornia Üniversitesi Tarih Profesörü Jeffrey Burton Russell, Tanrı'nın iyilik ve kötülüklerini araştırdığı Şeytan adlı yapıtında, Tevrat'ın yazıldığı döneme gönderme yaparak; bu dönemde Yahudi milletinin çektiği acılara neden olarak Tanrı'nın gösterilmemesi için şeytanın neden olarak gösterildiğini ileri sürer. [Jeffery Burton Russell, Şeytan/ Antikiteden İlkel Hıristiyanlığa Kötülük, çeviren Nuri Plümer, Kabala Yayınevi, İstanbul, 1999, s.202.]

Kötülükleri yaşadığı nesnel koşullarda aramayan ya da araması önlenen insanlık, nedenleri gökyüzünde ve soyut kavramlarda aramıştır. Ancak evrenle birlikte gökyüzünün de sahibi olan Tanrı'nın kötü olması düşüncesi bile, başta metafizik kuramcılar olmak üzere insanlığı rahatsız etmiştir.

Türkiyenin Toprağına da Eğik Sondajlar mı?

Mark Zepezauer Ramsey Clark'ın Günümüzün Cehennemi: ABD'nin Körfez Suçları adlı yapıtından esinlenerek şöyle yanıt veriyor:

"1991 yılındaki Körfez Savaşı pek bir şey değiştirmedi. Şu eski ahbabımız despotik Kuveyt Emiri tahtına geri döndü. Eskiden dostumuz olan Saddam Hüseyin, bir-iki iğnelemeye karşın hâlâ iktidarda ve her zamanki gibi gaddar. Yüz binlerce Iraklı öldü, savaştan dönen binlerce Amerikan askeri esrarengiz bir hastalığın pençesinde ve Basra Körfezi tarihin en büyük çevre felaketini yaşıyor; binlerce ton petrol hâlâ temizlenemedi...

"Tüm anlaşmazlık Kuveyt'in eğik sondaj yaparak Irak petrollerini çalmasıyla başladı. Kuveyt, ABD Ulusal Güvenlik Konseyi Başkanı Brent Scoweroft'un eski şirketinden aldığı araçları kullanarak, Irak toprağı altındaki rezervlerden 14 milyon dolarlık petrol sızdırdı. Hatta Kuveyt'in sondaj cihazını yerleştirdiği alan bile eskiden Irak toprağıydı.

Eğik sondajla başkasının petrolünü çalmak Teksas'ta vurulmak için yeterlidir ve tabi Ortadoğu'da da savaş başlatmak için yeterli oldu.

"Yine anlaşmazlık görüşmelerle çözülebilirdi. Ama bu işleri gerçekte savaş kışkırtmak amacıyla yapıyorsanız, savaştan kaçınmak zordur."

Kan Hediyesi

Eric Fromm'a göre:

"Derin, arkaik bir deneyim düzeyinde kan çok özel bir maddedir. Hemen her zaman kan, yaşamla ve yaşam gücüyle bir tutulmuştur ve bedenden doğan üç kutsal maddeden biridir. Öteki iki kutsal madde ersuyu ve süttür. Ersuyu. erkeği anlatıma kavuştururken, süt de dişiyi ve anne yaratıcılığını anlatıma kavuşturur. Kan, erkek ile dişi arasındaki farklılığı aşar, en derin deneyim katmanlarında, kişi, kan akıtarak, yaşam gücünü büyüsel bir biçimde ele geçirir. Kanın dinsel amaçla kullanıldığı çok iyi bilinmektedir. İbrani tapınaklarındaki din adamları, ayinin bir parçası olarak kesilen hayvanların kanını çevreye serperlerdi. Aztek din adamları, Tanrılarına, kurbanlarının hâlâ çırpınan yüreklerini sunarlardı. Birçok kuttöresel göreneklerde kardeşlik, ilgili kişilerin kanları birbirine karıştırılarak simgesel biçimde onaylanır." [Eric Fromm, İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri, Payel Yayınları, çeviren Şükrü Alpagut, İstanbul, Mart 1985, c.2, s.7-8.]

Bugün terörist politikacıların ürettiği kiralık katiller, televizyon aracılığı ile feryat eden, yakınlarının yokluğuna ağlayan insanların acılarını sunmaktadır kendi Tanrılarına.

İlaç İlla Lazım

Hastayı ne kadar döverseniz dövün, depresyonu bertaraf edemezsiniz, ama fluoksetin içeren küçücük bir hap çoğunlukla işinizi görecektir.

[Prozac, Zedprex, Deprex, Fulsac, Florak, Target, Depset, Loksetin, Seronil. Bu ilaçların hepsi fluoksetin maddesi ihtiva eden ilaçlardır. Farklı firmalar tarafından üretilmiş olmaları sebebiyle piyasa (kutu) isimleri farklıdır.]

Şizofreni belirtileri şeytan çıkarma ayiniyle yok olmaz ama risperidon adlı ilaçla denetim altına alınabilir.

[Risperdal, Neoris, Nodirep, Perilife, Rileptid, Rixper, Restela, Ricus, Riplidon, Risfamed, Risvit, Rixol, Welris… Bu ilaçların hepsi risperidon içerirler. Antipsikotikler olarak adlandırılan ve bir çeşit ruhsal bozukluk (psikoz) durumunda kullanılan ilaç grubuna dahildir. Ancak psikiyatride birçok hastalığın tedavisinde de yardımcı ilaç olarak kullanılır.]

Maniler ikna ya da sürgüne değil, lityuma yanıt verir.

[Mani tedavisinde kullanılan ilaçlar: 1.Lityum (Lithuril); 2.Valproat (Depakin, Convulex); 3. Karbamazepin (Tegretol, Trileptal); 4. Antipsikotikler (Zyprexa, Rexapin, Oferta, Seroquel, Cedrina, Risperdal, Abilify, Zeldox, Norodol, Largactil, Clopixol gibi ilaçlar); 5. Yeşil reçeteli olanlar (Ativan, Rivotril, İmovane)Bu ilaçlar uykusuzluk ve psikolojik ya da fiziksel huzursuzluğun (yerinde duramama, öfkeli davranışlar vb.) azaltılması için kullanılır. Ciddi manik dönemin tedavisinde ya da hasta tedaviyi reddediyorsa, ilaçların iğne formları ile tedavi devam ettirilebilir. Kaynak: Bipolar Bozukluk Tedavisinde Kullanılan İlaçlar]

Çoğu geçtiğimiz altmış yıl içinde kaydedilen bu başarılar, bazı bozuklukların beyne, bazılarının da betimlenemez nitelikteki bir ruhsal âleme atfedilmesinin anlamlı bir yaklaşım

olmadığı görüşünün altını çizmektedir. Zihinsel sorunlara, artık kırık bir bacağa yaklaşıldığı gibi yaklaşılmaya başlanmıştır.

Pazarda, Herkes Kendinin Neyi?

Humbert de Romans pazarları ahlaki açıdan panayırlara göre daha kötü hale getiren şeyin ne olduğunu açıklamak için bir hikaye anlatır:

(Bir adam] manastıra girdiğinde orada **birçok şeytan olduğunu** ama pazar yerine gittiğinde sadece bir tane olduğunu, onun da yüksek bir direkte tek başına durduğunu görür. Bu onu hayrete düşürür. Ama ona manastırda her şeyin ruhları Tanrı'ya ulaştırmaya yardım edecek şekilde düzenlendiği, bu yüzden de keşişleri yoldan çıkarmak için bu kadar çok şeytan gerektiği, halbuki pazar yerinde herkes kendinin şeytanı olduğu için tek bir şeytanın yeterli olduğu anlatılır.

Pazarda "herkes kendinin şeytanı" olduğu tabiri hikayeyi ilginçleştirir.

Ekonominin insanı başkaları karşısında bir şeytan haline getirmesini anlayabiliriz ama neden kendisi karşısında şeytanlaşır?

Tabii ki akla dini bir yorum geliyor: Saldırgan rekabet şeytanı insanı kendi içindeki en iyi şey, yani merhamet karşısında duyarsızlaştırır. Ama o dönemde daha dünyevi bir açıklama da aynı ölçüde yaygındı: Dizginsiz ekonomik rekabet sonuçta kendi kendini tahrip edebilirdi. Kazanç elde etmeyi uman ekonomik hayvan panayır gibi yerleşik kurumları enkaz haline getirerek aslında kaybedebilirdi. Bunların hepsi zaman meselesiydi.

Dünya Tabir Edilmeli

Dünyaya "rüya gibi" denmesi…nasıl bir rüya tabir ediliyorsa, dünya ve içindeki herşeyin de tabir edilmesinin gerekli olduğundan gerçeği yansıtır.

Öte yandan, gerek içimizde gerek dışımızda algıladığımız şeyleri sadece bir görüntü olarak kabul edip, bunların başka anlamlar ifade ettiğini düşünmek de oldukça yanlıştır. Diğer bir deyişle, bu görüntülerin, rüyada gördüklerimiz gibi, dış görünüşlerine bakılarak değerlendirilmemesi gerekir. İnsan bu dünyada bir rüyadadır. Bu yüzden dünyada herşey tabir etmek emredilmiştir. Örneğin uykudayken görülen rüya uyku içinde tabir edilebilir. **"İnsanlar uykudadır, öldükleri vakit uyanırlar."** Hakikati üzerine.

Burun Delikleri

İmam Ahmed Müsned'inde şöyle bir hadis nakletmektedir:

"Kadının biri Rasûlullah'a gelmişti. Peygamber (salla'llâhü aleyhi ve sellem) Hz. Âişe'ye: Bunu tanıyor musun? diye sormuş, O da, hayır ya Rasûlullah diye cevap vermişti. Bunun üzerine

Rasûlullah, bu falanın müğanniye, kaynesidir, sana şarkı söylemesini arzu eder misin? demiş, O da evet cevabını vermişti. Rasûlullah, öyleyse ona bir tabak ver, demiş, bunun üzerine kadın şarkı söylemeye başlamıştı. Onun şarkısını dinleyen Hz. Peygamber: **"Bunun burnunun deliklerine şeytan üflemiş"** demiştir. [İmam Ahmed, a.g.e., c. III, s. 449]

Klasik düşüncede "**kadın sesi namahrem değildir. Çünkü ihtiyaç duyan herkes peygamberin hanımlarına danışmış ve bu şekilde konuşmuştur. Fakat kadının nağmeli şekilde okuduğu şey Kur'ân dahi olsa dinlemek haramdır."** şeklinde bir düşünce bulunmaktadır.

Bu noktada şunu söylemek sanırız mantık dışı kalmayacaktır. Şarkısını güzel bir şekilde sunan şarkıcıyı dinleyip " Bunun burnunun deliklerine şeytan üflemiş " diyerek beğenisini dile getiren Hz. Peygamber, müslüman bir kadının güzel bir ses ve nağmeyle okuyacağı bir Kur'ân'ı hayli hayli dinleyecek ve övecektir. Erkeklerin şarkı noktasında kadınların seslerini dinlemelerine müsaade eden Peygamber, Kur'ân dinlemelerine de sanırız izin verecektir.

"Hani şeytan onlara yaptıklarını süslemiş ve, "Bu gün artık insanlardan size galip gelecek (kimse) yok, mutlaka ben de size yardımcıyım" demişti. Fakat iki taraf (savaş alanında) yüz yüze gelince (şeytan), gerisin geriye dönüp, "Ben sizden uzağım. Çünkü ben sizin görmediğiniz şeyler (melekler) görüyorum. Ben Allah Teâlâ'dan korkarım. Allah'ın cezası çetin olandır" demişti." [Enfâl, 8/48.]

Merkulis, Baal-Peor ve Kemoş

Merkulis, Baal-Peor ve Kemoş putlardır. Rabbanî eserlerde Merkulis şeklinde geçen put, Roma putperest kültüründe tüccarların ve seyyahların yol göstericisi olarak bilinmektedir.

Mişna ve Talmud'da "Merkulis'e taş atarak tapınılmaktadır" denilerek bu kült ile ilgili bilgi verilmektedir.

Merkulis putu, Rabbanî gelenekteki yaygın kullanımından ötürü putperestliğin sembolü haline gelmiş ve putperestlik için kullanılan bir terim haline dönüşmüştür. Merkulis, Mişna'da üç adet taştan oluşan yapı için de kullanılmıştır.

Eski bir pagan kültü olan bu uygulamada bazen dik şekilde oturtulmuş üç adet taşın üzerine yan olarak bir taş yerleştirilir. Dünyanın birçok yerinde bu tür yapılara rastlamak mümkündür. Talmud'da Merkulis'ten ve ibadet şeklinden şu şekilde bahsedilmektedir:

"Merkulis'e taş atan bu şekilde ona ibadet eder, niyeti onu aşağılamak bile olsa. Rabbi Menasse Toratha'ya gidiyordu. Yolda kendisine "İşte orada dikili bir put var." denildi. O da yerden bir taş aldı ve puta fırlattı. Bunun üzerine "O, Merkulis putudur" dediler. O da onlara dedi ki "Biz öğrendik ki Merkulis'e taş atan bu şekilde ona ibadet eder". Bunun üzerine bir Bet-Midraş'a gitti. Onlar da onu bilgilendirdiler ve biz öğrendik ki "Merkulis'e taş atan bu

şekilde ona ibadet eder, yani onu aşağılamak için bile olsa." dediler. O da onlara "O zaman ben gidip taşı oradan alacağım." dedi. Onlar da ona "İster taş at, istersen taş topla ikisi de suçtur, çünkü kaldırdığın her taş yeni bir taş için yer açmaktadır." dediler.

Talmud'da yer alan bu bilgiler, Yahudi bilginlere hac sırasındaki şeytan taşlama ritüelini hatırlatmıştır. Talmud metninde dikkat çeken bir ayrıntı da Merkulis'e taş atmak, aşağılama amacı taşısa bile ibadet kapsamında değerlendirilmektedir. Çünkü ona taş atılarak ibadet edilmektedir.

Yahudiler Neden İnat ediyorlar İslama Girmekten

İbn Meymûn, Yahudi geleneğindeki algıyı devam ettirmekte ve şeytan taşlamayı Merkulis kültüyle ilişkilendirmektedir. Onun Kemoş putu ile ilgili dile getirdiği **"Kemoş'un ritüeli ise saçları kazımak ve dikişsiz elbise giymektir."** şeklindeki ifadeleri dikkat çekicidir. Hacıların saçlarını kazımaları ve ihram denen dikişsiz elbise giymeleri bugün de devam eden bir uygulamadır. İbn Meymûn'un mektupta **"Bütün bu şeyler daha Müslümanların dini ortaya çıkmadan önce bizce bilinmekteydi ve aşikârdı."** ifadesiyle İslam'dan önce Mişna ve Talmud'da bu putlara tapınma şekillerinin bilindiğini vurgulamaktadır. **İbn Meymûn, hac uygulamalarının putperest adetlerinin devamı olduğunda tereddüt etmemektedir.** Bununla birlikte o, Müslümanları putperest olarak görmemektedir. Bunun sebebi de, kendisinin de belirttiği üzere, bu uygulamaların putperest amaçlı olarak değil tamamen Allah'a yönelerek yapılmasıdır. Niyetin değişmiş olması ve Müslümanların putlar karşısındaki tutumları onları putperest adetlerini devam ettirseler de bu kategoriden çıkarmıştır. Mektuptaki bir diğer ayrıntı da İbn Meymûn'un, hac ile ilgili Müslüman âlimlerin yorumlarını aktarmasıdır. İbn Meymûn'un dikişsiz elbise giyme ve saç kazıma ile ilgili Müslüman âlimlerden naklettiği bilgi, Müslüman kültürde karşılığı olan bir yorumdur. Dikişsiz beyaz ihram elbiselerinin kefene benzetilmesi, saçın kazınmasının ölümü-kabri hatırlatması ve Allah karşısındaki acziyeti ifade etmesi İslam kültüründe yaygın bir düşüncedir. Ayrıca şeytanı aşağılama amaçlı taşlama düşüncesi de Müslümanlar arasında yaygın olarak kabul edilen bir inanıştır. Burada şeytanların işini zorlaştırma ya da kafasını karıştırma yorumu yaygın olmayan ilginç bir iddia olarak yer almaktadır.

Yahudiler Türklere Değer Vermezler

İbn Meymûn, Türkleri ve zencileri beldenin dışında yer alan insanlar sınıfına koymaktadır. (Ancak dünyada Türklerin bölgelerine sığınmaktan başka bir çareleri de olmamıştır. Ne zaman başları sıkışsa Türklere sığınmışlar.)

İbn Meymûn'un cümleleri şu şekildedir: Beldenin dışındaki insanlar, ne nazarî ne de taklidî herhangi itikadî bir yola sahip olmayan bütün insanlardır. Uzak kuzeyde yaşayan Türkler, uzak güneyde yaşayan Zenciler ve onlara benzeyip bizimle birlikte bu coğrafyada yaşayan insanlar buna örnektir. Onların statüsü muhakeme yetisi olmayan canlıların statüsü gibidir.

Bana göre onlar insan mertebesinde değildirler, bilakis insan mertebesinden düşük başka mevcudatın mertebesindedirler. Bununla birlikte maymunlardan daha üstündürler. Çünkü fiziki suretleri ve yüz hatları insan şeklindedir ve temyiz kabiliyetleri maymunlarınkinden daha üstündür. [İbn Meymûn, *Delâletü'l-Hâirîn*, III:51.]

Yahudiler Dinlerinden Dönmediği Gibi Dostta Olmazlar

İbn-i Meymun'un Müslüman Arap yönetimleriyle ilgili önemli ifadelerin yer aldığı bir diğer kaynak da *İggeret ha-Şemad* adlı mektuptur. Mektubun soru kısmında

"Bir insan, oğullarının ve kızlarının goyların (Müslümanların) arasında asimile olması pahasına o adamın (Hz. Muhammed' in) peygamberliğini itiraf etmeli mi yoksa ölmeyi mi tercih etmeli?" şeklinde bir soru yer almaktadır.

İbn Meymûn, bu kişiye Hz. Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin peygamberliğini ikrar ederek canını kurtarması gerektiğini tavsiye etmektedir.

O, bu ikrarı yapanlara şu tavsiyede bulunmaktadır:

Onun peygamberliğini ikrar eden kişi, aynı kralın memleketinde ortalıkta dolaşmayıp o ülkeden ayrılana kadar evinde otursun. Yapmak zorunda olduğu işler olursa onları da gizlice yapsın. Çünkü şu ana kadar bu çeşit bir dinden döndürme duymadık (rastlamadık), sadece sözlü olarak (ikrara) zorluyorlar.

Burada dikkat çeken ayrıntı, İbn Meymûn' un, Yahudilerin kelime-i şehadet getirme gibi sözlü bir baskı türüyle ilk defa karşılaştıklarına dikkat çekmesidir.

Bu ifade, Yahudilere hükmeden krallıkların, tanrıları adına zorla put yaptırmaları, kurban sundurmaları, sünneti yasaklamaları vb. gibi uygulamaya yönelik ve doğrudan putperestlikle ilgili olması düşünüldüğünde daha sağlıklı anlaşılmaktadır.

İbn Meymûn da bunu **"Bu çeşit bir dinden döndürme duymadık, sadece sözlü olarak (ikrara) zorluyorlar."** şeklindeki bir cümleyle ifade etmektedir.

İbn Meymûn' un ifadelerinden anlaşıldığı üzere, Yahudiler sözlü olarak İslam' ı ikrar etmekle birlikte eski dinlerini yaşamaya devam etmişlerdir.

İbn Meymûn' un Hz. Muhammed' in peygamberliğini itiraf etmekle ilgili aynı bölümde sarfettiği bir cümle çok ilginç bir ayrıntı içermektedir. O, bu tür ihtidaların sadece göstermelik olduğunu, sözle bunu itiraf ederek baskıdan kurtulduklarını ifade etmektedir.

İbn Meymûn' a göre idareciler, Yahudilerin, sırf canlarını kurtarmak için Hz. Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin peygamberliğini kabul ettiklerinin farkındadırlar. **O, "onlar da iyi biliyorlar ki biz bu sözü (*kelime-i şehadet*) inanarak söylemiyoruz. Söyleyenler de, bunu sadece kralın zulmünden kurtulmak ve (istediği) itirafı yaparak bize karşı olan tavrını yatıştırmak için yapıyor" ifadesiyle durumu açık bir şekilde dile getirmektedir.**

İbn Meymûn' un bu iddiası, başka kaynaklardan da teyid edilmektedir. **Marakuşi, Yahudilerin gerçekten Müslüman olmadıklarını açıkca zikretmektedir.**

O, ayrıca bazı Muvahhidi emirlerin isimlerini zikrederek onların, Yahudilerin samimi bir şekilde Müslüman olduklarına inanmadığını nakletmektedir. Tarihi bir vakıa olarak Yahudilerin Müslüman egemenliği altında ölmeyi pek fazla tercih etmedikleri görülmektedir.

Öte taraftan Aşkenaz Yahudileri arasında dinden dönmemek için ölümü tercih etme yaygın bir durumdur.

Bunda Yahudi şeriatında Hıristiyanlığın putperest bir din, İslam' ın ise tevhid dini olarak görülmesi en temel etkendir. İslam' ı kabul etmek uygulamada bir Yahudi için basit bir eylemdir. **Kendisinden istenen şehadet' in ilk kısmı Yahudiler için zaten sorun değildir.** Hz. Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin peygamberliği meselesi de İbn Meymûn' un ifade ettiği gibi sözle atlatılabilir. Bazı araştırmacılar kelime-i şehadet ve dinî sorumluluklar ile ilgili uygulamalar için alternatif yorumlar getirmişlerdir. **Buna göre bir Yahudi Hz. Muhammed' in peygamberliğini itiraf ederken kalbinden onun Müslümanlara gönderildiğini geçirerek kendisini ve ailesini kurtarabilir.**

Yahudi inancında cami putperest mabedi sayılmadığı için oraya girmek de sorun değildir. Camide namaz kılmak zorunda olduğunda ise içinden sessizce istediği dualarını yapabilir.

Yahudiler Kendi Aralarında Konuşurken

Allah Teâlâ'nın gazap ettiği bu kavim kendi aralarında gizli gizli konuşurken Hz. Muhammed salla'llâhü aleyhi ve selleme hem açıktan hem de ima yoluyla çok sayıda göndermede bulunmaktadırlar. Bu imalardan bazıları Hz. Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin çok eşliliğine bazıları da peygamberlik mesajına yöneliktir. Peygamberimiz Efendimiz için meşuga‘ (deli), pasul (ayıplı, eksik), yişmaelî (İsmail soyundan), pulonî (falanca), eş-şahs/ ha-iş (adam, şahıs) ve meliku'l-Arab (Arapların kralı) ifadelerini kullanırlar. Bu lakaplar, ilk defa İbn Meymun'un eserlerinde yazıya geçmiştir. Ancak daha önceden Hz. Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellem için Yahudi geleneğinde kullanılan tabirlerdir.

(Allah Teâlâ Yahudileri kahru perişan eylesin. Amin)

Yahudi geleneğinde Kur'an için de "kalon" (utanç) ifadesini kullanırlar.

Müslüman Figür Olarak İbn Rüşd

İslam dünyasında Yunan düşünce sisteminin pek çok yorumcusu ortaya çıkmıştı. Doğuda Farabi (870-950), İbn Sina (980- 1037) ve Gazali (1058-1111); Batıda İbn Tüfeyl (1106-1186), İbn Bacce (1095-1138) ve İbn Rüşd (1126- 1198) göze çarpan filozoflardandı. Bunlar içinde XII. Asrın en önemli Endülüs düşünürü tartışmasız Kurtuba'lı İbn Rüşd idi. İbn Rüşd öncelikle tıp öğrendi ve felsefeye başladı. Batı dünyasını etkileyen en önemli Müslüman figür olarak İbn Rüşd, bağımsız fikirleri yüzünden kendi zamanında Yahudi olmakla bile suçlandı. Hatta biyografisini yazanlara göre onun yazıları, diğer İslam filozoflarından ziyade, Yahudi düşüncesi ile uyumluydu. Bu yüzden İbn Rüşd sürgün edildi ve kitapları yakıldı. Kelamcılar da onu sapıklığa düşmek ve Yahudiliğe irtidat etmekle suçlamışlardı.

Ondan Ona

İbranice mütercimlerinden biri olan Yahuda el-Harizi el-Endulusi (1170-1235) tarafından İbni Meymun'un mezar taşına, "**Musa'dan Musa'ya, Musa gibisi gelmedi**" (Min Moşe ad Moşe lo kam ke Moşe) ifadesini yazdı.

AYOT (Asayişi Yerleştirme Olağanüstü Teşkilatı)

Melih Cevdet'in Gizli Emir'i nedense bizim 'darbe/ sıkıyönetim dönemi edebiyatı' kanonuna pek dâhil edilmez, hâlbuki olağanüstü hal denilen şeyin tuhaf mantığını soğuk metaforlarla en iyi anlatan fikir romanlarından biri. Fikir romanı diyorum çünkü yayımlandığı zamana (1969) özgü tarihsel ve coğrafi detaylardan çok zamansız- mekânsız bir bakışla, dünyanın herhangi bir yerinde yaşanabilecek bir sıkıyönetim hâlini, fikri sorgulamalar eşliğinde anlatıyor. Garip ve anlaşılmaz bürokratik güçlerin hâkim oluşu açısından Kafka'nın Dava ya da Şato'suyla ya da bir kurtuluş beklemenin absürd trajikomedisi açısından Beckett'in Godot'suyla kıyaslanabilir, kıyaslanıyor da. Gizli Emir, yerli bir absürd sıkıyönetim hikâyesi olduğu kadar, dikta rejimlerinin 'ortak' yönlerini açığa çıkaran evrensel (eğer öyle bir şey mümkünse) bir siyasî fikir romanı.

Romanda AYOT (Asayişi Yerleştirme Olağanüstü Teşkilatı) adlı bir devlet kurumu, adı verilmeyen bir 'kent'in yönetimini ele geçirmiştir ve adı üstünde, olağanüstü tedbirlerle hareket eder. Temel hak ve özgürlüklerin askıya alındığı bu askeri- bürokratik düzende yaşananları ve yaşanamayanları Anday daha çok 'kentli' sanatçıların, düşünürlerin, ezcümle entelijensiyanın korkuları, çırpınışları, sıkışmışlıkları ve sanatsal direniş girişimleri (ki bunlar hep boşa çıkar) üzerinden anlatıyor. Anday organik, yaşayan karakterler yerine kendine 'tiplemeler' yaratıyor: Yazar Şermin, Mütercim Erdal, Başyazar Kutsi, Aktör Bilal, Heykeltıraş Nizam gibi tiplemeler zaman zaman diyaloglarında ve hareketlerinde aşırı teatral kaçsalar da ve Anday'ı bu açıdan eleştirmek mümkün olsa da, bence Anday burada bir 'düşünce hakkı' savunusuna girişiyor ve bir gazetede, bir tiyatroda ve bir sergi salonunda yaşananlar üzerinden dikta denilen şeyin düşünce ve yaratıcılığa karşı açtığı aleni savaşı inceliyor.

Bütün hayatı kontrol altına almak isteyen AYOT teşkilatı tabii ki düşünce alanını da es geçmiyor: Otorite denilen şeyin, en basit ifadeyle, düşünsel çeşitliliğe tahammülü yoktur. Belirsizliğe de tahammülü yoktur. Her şey tanımlanmalı, kontrol edilebilir raflara yerleştirilmeli, yerleşmeyenler de hem kültürel hem de fiziksel baskıyla devre dışı bırakılmalıdır. Bu genel dikta şeması, Türkiye'de ve dünyanın birçok yerinde, benzer bir mütehakkim mantıkla işliyor ve zamansal olarak da aynı yapı kendini tekrar edebiliyor. Yani Anday'ın 1969 tarihli romanı pekâlâ 2009'da da yazılmış olabilirdi. Birkaç ufak değişiklikle aynı şema işliyor olurdu. Burada dikta rejiminin geliştiği somut siyasî konjenktürden çok, dikta rejimi denilen şeyin mantığının, işleyiş ve düşünce pratiğinin daha soyut bir yerden ortaya konuluşu söz konusu. Bu açıdan tarihteki ve günümüzdeki birçok olağanüstü hal ve sıkıyönetim politikasını anlamak için bir şema sunuyor. Bu dosyaya vesile olan mevcut

‘olağanüstü’ hali daha geniş bir çerçeveden kavramak için faydalı bir roman bu. Ben de burada Gizli Emir’den hareketle, edebiyata yansıyan haliyle ‘olağanüstü hal’ şemasının, yani AYOT’un öğelerini sıralamaya çalışacağım ki günümüzde yaşanan şeylerle 1969’da yazılan şeylerin arasındaki can sıkıcı ve manidar benzerlikler görülebilsin. AHMET ERGENÇ

***

Yanılmıyorsam 90’lı yılların sonunda operasyon başlamıştı, gazetelerde gazetelerin güvencesi ve temel kuralı olan haber mahrecinin-imzasının mutlak kullanımına hızla son verildi; kapı açıldı, gazetelere ajan, casus, emir taşıyıcısı, dezenformasyon (yanıltma haber) elemanları alındı. Okurun gözünde operasyon elemanlarına itibar kazandırmak, bu kişileri cilalamak, parlatmak için üniversite olmayan üniversitelerden profesörlük, doçentlik, öğretim görevlisi unvanları ya da ödüller verildi. (Çanakkale’yi 1915’de geçemeyen Kraliyet Harp Okulu mezunu Winston Churchill’e de 1953 Nobel Edebiyat Ödülü verildi.) Emir dışarıdan, uygulama içerdendi. Bu arada bazı edebiyat elemanları da edebiyat tarihinde görülmemiş satışa, üne ulaştırıldılar. Basın-medya dairesi ile edebiyat dairesi ortak çalışıyordu. Teknolojisi geliştirilmiş aynı düdükten çalıyorlardı. Komplo; değerli yazarların, araştırmacıların, düşünürlerin, denemecilerin, eleştirmenlerin hayatiyetine son verdi. Tuhaf bir dönem başladı. Konuşamayanlar (kavga, küfür etseler de) medyada konuşturuluyorlar, fikirsizler fikir belirtiyorlar, yazamayanlara (anadillerini bilmeseler de) yazdırılıyordu. Aykırı sesler, komploculukla, ırkçılıkla, faşistlikle, ulusçulukla falan suçlandılar. Akıl alt edilince herkes papağan gibi aynı hedefleri şakımaya başladı. Bu sefer, paydos düdüğünü, cipten inen albay değil de, genel kamuoyu kanaati çalmıştı. Müthiş esnek, bazen aldatıldıklarını söyleyen, demokrat, barışsever, hak sever, demokrat ve özgürlükçü kanaat önderleri vardı artık.

Peki ama Anday 70’li yıllardan önce yazdığı Gizli Emir’de geçmişten geleceğe değişmeyen durumu görmüş müydü? Görmüşse neyi yazmıştı? Yazarlık hamurunun sırlarından biri de, normale normal olmayan yollardan varmaktır. Garip Akımı’yla başlayan şairliği yazdığı on romana rağmen nesirden önde giden Melih Cevdet Anday, basit kişilerin paranoya deyip geçeceği duraklarda ısrarla durup beklemiş, mizaha başvurarak, roman atmosferi yaratmaya çalışarak şaman edasıyla somut dünyayı-gerçekliği dolayımlı tanımlamıştır. Yazarlar bir şeyi yazmadan -temele oturtmadan- ilerdeki şeyi yazamazlar. Anday’ın kendisi bizzat Gizli Emir’in muhatabıydı belki! Ne tesadüf, kadın uğruna dövüştüğü konuşkan, hatip Çetin Altan da aynı minvalde Büyük Gözaltı’yı yazmıştı (Bilgi Yay., 1972.) (Her iki romanın yan yana okunmasını tavsiye ederim.) Ç. Altan yazdığı ilk romanı “Ben aslında ipekböceğini kozasının içindeyken öldürmüştüm. Başka türlü kumaş dokunamıyordu, ne yapayım...” cümleleriyle bitirir, ama bu romanı güncellemek için “Anne de babaanneden yana çıkardı. Ben nasıl bazen

bir o tarafla, bir bu tarafla işbirliğine girişiyorsam; anne de bazen bana karşı babaanneyle işbirliğine girişirdi" cümlelerine dönmek gerekir.

Melih Cevdet Anday romanında hiçbir şeyi açmayan, zorlamayan, hiçbir şeyi somutlaştırmayan konuşma halkalarından zıpzıp atlayıp meslek gruplarının temsili anlatısıyla bütünleşerek, zihinler arası etkileşimin yazıda ortadan kalkmasına sebep olur; bu yöntem, fonetik alfabenin göz ile kulak arasında semantik anlam ile görsel kod arasında bir kopukluk yaratması gibi, emri ortadan kaldırmaya, hafife almaya, silikleştirmeye (de) yarar. Anday zaten kaynağı anlaşılmaz emrin ne olduğunun gizli kalmasını kabalist tavırla doğru bulur. Simgesi (veya alâmetifarikası) emir olan romanda, futbol deyimiyle söylersek, Anday, asıl meseleyi taca atmıştır. Ortada olan, saha ve emir atmosferidir. Bilinmeyene bilinenden daha çok itaat eder insanlar. Bu açıdan bakınca sahne kulisi tamamen siyasi olan roman, sanılanın aksine karşı gözüktüğü şeye taraftar, bağımlı, tutucudur. Emrin kademelerini yükselttiğimizde insanlar arası en işlevsel mekanizma ölümdür, tüm toplumsal, siyasi emirler ona asılır. Yazar bu bağı koparmaz, ilmik üstüne ilmik atar, örer. Bekleyenler kendi aralarında neyi konuşurlarsa konuşsunlar, işlerinin gereğini, makine gibi sürdürürler.

Gizli Emir'i başka türlü okumak elbette mümkündür. Okumak, bir romanın dediği kadar demediğini de okumaktır. Olduğu şeyden hareketle olmadığı şeye de zihinsel hareket canlandırır iyi kitap. Kendi sınırlarının dışına taşar. Eleştirmenin yaratıcı ve sanatçı tarafı burada başlar; üstünde durduğu eseri aşar. Yazarın, okurun, eleştirmenin dilsel ve kültürel yakınlık kurduğu andır bu. Ben buradan, sen oradan, o bir başka yandan çekiştirir; üç iç kenarlı açı, üçgeni zorlayarak özgün ve geniş bir dünyaya açılır. Romanın kurgusu hatta romanın kendisi bunun için vardır. Haberlerin yazılışı ile romanların yazılışı bunun için temelden farklıdır; gazeteciden, her ne kadar özense de, romancı çıkmaz.

Öldürmenin maliyeti kimilerine ucuz. Şimdilerde her bir yanda öldürülenler kaldırılıyor, götürülüyor; insanlar (10 milyon) kitleler -panik, korku, sefalet halinde- bir yerden başka bir yere kaçıyor… Hep acı hep acı. Sorun sadece enerji kaynakları olsaydı, tüm dünya ülkelerinin kesesinden uzaya ortaklaşa büyük bir ayna konur, Güneş'ten Dünya'ya bedava, evladiyelik enerji sağlanırdı. Dünya bütün insanlarıyla sınırsız birleşirdi. 70'lı yıllarda önerilen bu proje uygulanmadı. (Bkz: Popüler Science muadili, eski Tübitak'ın Bilim ve Teknik dergisi koleksiyonları.) Gezegenlere, madenlere, kuantuma, Samanyolu'nun merkezindeki karadeliğe ilgi daha fazla. Oxford, Cambridge üniversitelerinden mezun, fizikçi, matematikçi, evrenbilimci, astronom biçare Stephen Hawking, herhalde ayküsü hepimizden daha düşük olduğu için (!) evrene bakınmış bakınmış, "There is no God" demiş. Solucan deliğinden geçse

bile cennete transfer olamayacaktır kâfir! Mesleği (işkence aleti) haç marangozluğu ve peygamberlik olan Nasıralı İsa da, paracıların iğne deliğinden cennete sıvışamayacaklarını söylemiştir. Evet, düşüncenin ve pratiğin dünyası behemehal revize edilmelidir. İnsanlar yükseliş merdivenini değiştirmeli, başka tür basamakları tırmanmalıdır.

Meşru tutkular, evrensel niyet taşıyan yaratımlar gibi edebiyat da, kökünü gerçeklerden alır. Alain Badiou Küçük Panteon adlı kitabının daha girişinde gözlerimizi dört açtırarak hayranlıkla okuttuğu satırlarında felsefenin bizden üzgün tutkular kadehini uzaklaştırdığını ve bize acımanın vefalı bir duygulanım olmadığını, mağduriyetin düşünce için çıkış noktası vermediğini öğrettiğini yazar. Felsefeye ilgisi belirgin olan Melih Cevdet Anday da Gizli Emir'de hiçbir çıkış noktası göstermez. Bir topluluk, bir sürü halet-i ruhiyesi yaşanır. Kimse toplumsal konumunu birilerinin lehine, kendisinin aleyhine değiştirmek istemez. Sürüdekiler, var olup olmadığı bile henüz belli olmayan, niteliği bilinmeyen emre, emir kendilerine gelmeden itaat ederler. Hatta emir böylece kendileri tarafından (konunun çevresinde diyaloglar kurularak) hazırlanmakta, yazılmaktadır. Türkiyeli Gizli Emir; Beckett'in Godot'sundan ziyade Dino Buzzati'nin Tatar Çölü romanıyla uzaktan köprü kurar.

Gazeteler gece yarısı sizin okuyamadığınız hangi sayfayı emirle değiştirmişse, gerçek oradadır. Tıpkı gözden kaçırılan, birilerine alan açmak için hassaten (çöpe atılan) okutulmayan bazı edebiyat eserleri gibi…

"Barlas Özarıkça tarafından yazılmış."

— Başyazar Kutsi sağlamdır, akıllıdır, bilgilidir, ama bu durumlarda, eh, çabuk karar veremez, biraz şaşırır, biraz heyecanlanır. Yoksa bu iş bunca büyümezdi. Çatışma neden çıkıyor? Mühendis Fasih'in, «Gizli emir yok, gizli emir yok.» dive bağırmasından, değil mi? Nedir bu sözün anlamı? îyice düşünmeden «inançsızlık» ya da «inanç bunalımı» diye işin içinden çıkabilir miyiz? Önce şunu çok iyi bilmeli ki,«inançsızlık» ile «inanç bunalımı» aynı şeyler değildir. Ayrıca burada o sözün, «Bugün gizli emir yok.» anlamını taşıdığı da öne sürülebilir? Dahası var, mühendis Fasih bunu yüksek sesle söylüyor. Niçin?

A.Comte Artık Peygamberdir

Isidore Marie Auguste François Xavier Comte kısaca AUGUSTE COMTE

(d. 19 Ocak 1798 - ö. 5 Eylül 1857), Fransız sosyolog, matematikçi ve filozoftur. Sosyolojinin babası olarak tanımlanabilir.

Fransa'nın Montpellier kentinde doğdu. Katolik bir aileden gelen Comte, ailenin üç çocuğundan biriydi. Babası vergi dairesinde memur, annesi ise ev hanımıydı.

Auguste Comte, sosyoloji ismini öne süren ilk sosyologdur. "Sosyoloji neden diğer bilim dalları gibi bir dal olmasın" tezini savunarak sosyolojinin temelini o zamanlarda attı. Ayrıca felsefede pozitif düşünce üzerine de çalışıyordu. Daha sonraları fizik, gökbilim ve kimya ile de uğraştı. Ayrıca Comte yaşadığı çağda altı bilimden söz etmiştir: Fizik, Matematik, Kimya, Biyoloji, Sosyoloji ve Astronomi'dir. Sosyolojiyi bunların üstünde görmüştür.

Sosyolog yönüyle Auguste Comte

Fransız Devriminden hemen sonra doğduğu için -Sosyoloji alanındaki- çalışmaları Fransız Devrimine ve Aydınlanma Düşüncesine bir tepki niteliğinde “insanlık dini”ni kurmayı deneyen, pozitivizmin sahte peygamberi.

Fransız filozofudur. Veznedar bir babanın ve dindar bir annenin oğlu diye bilinir. Dokuz yaşında doğduğu şehrin kolejine girer ve keskin zekâsı sayesinde parlak bir talebe olur. On dört yaşında iken bir takım nedenlerden dolayı ailesinden ayrılır ve katı bir cumhuriyetçi olur. Ayrıca disiplin ve otoriteden nefret eder. Henüz 16 yaşındayken Paris'te politeknik okulunun giriş sınavlarını kazanır. Matematikte çok iyi olmasına borçludur bunu. Bu okulda çeşitli fikir adamlarının kitaplarıyla ilgilenir. Ailesi istememesine rağmen Paris'e dönüp biyolojiyle ilgilenir. Saint Simon ‘la tanışıp yedi yıl arkadaşlık ve çıraklık eder. Fakat hocasının itaat ettirmek isteği, Comte'unsa disiplinsiz ve kendi büyüklüğüne fazlasıyla inanmış olması ikilinin yollarını ayırır.

Comte zayıf ve bedbaht biriydi diye söylenir. Bir sokak kadınıyla evlenmesi ve onu boşu boşuna yola getirmeye çalışması devamlı geçimsizlik ve kavgaya neden olur aralarında. Comte geçimini sağlamak için pozitif felsefe dersleri vermeye başlar. Ona göre gerçeğin ölçüsü, metafizikten mahrum oluşuydu. Yani tecrübe ile ispat olunmayan hiçbir şeye inanılmamalıydı. Yıllarca karısıyla gelgitli bir hayat yaşaması ve aşırı derecede okuması dolayısıyla gelgitler yaşamaya başladı. Yedi ay akıl hastanesinde tedavi gören Comte karısının isteğiyle çıkarıldı. Ama kendine gelmesi bir yıl sürdü ve tekrar ders vermeye başladı. Fakat karısı beş yıl sonra kendisini terk etti ama yıllarca mektuplaştılar. 1845 yılında, kocası müebbet hapse mahkûm olmuş bir kadına âşık olur, artık zenginlerden aldığı yardımlarla yaşar ve çevresindeki insanlara karşı çok kırıcı bir hal takınır. O zamanın kanunlarına göre boşanmak mümkün olmadığı için evlenemez fakat bu kadına çok içten âşık olur. Bir yılda 180'nin üzerinde mektup yazar bu kadına fakat kadın bir yıl sonra veremden ölür. Artık büsbütün bu platonik duyguya kaptırır kendini.

1849-1850 yıllarında Comte'ta belli başlı fikirler dallanıp budaklanır ve bazı garip teşebbüslere girişir. Pozitif bir din kurar. İnsanlık dini. Hatta Rus çarına ve Osmanlı sadrazamına mektup yazarak onları bu dine davet eder. Comte artık peygamberdir ve dininin

esaslarını belirler. Hatta şeytan yerine Napolyon'a lanet etmeyi vaaz eder. Ernest Renan, Comte'tan söz ederken "200 yıldan beri birçok bilim adamının kendisi kadar görüp anladıkları gerçekleri kötü bir Fransızcayla anlattığı için Comte'a büyük adam denilmesi beni kızdırıyor" der. Zihin çöküntüsü ve his dalgalanmaları yoğunlaşır, kurduğu pozitif sisteme tamamıyla ters bir hareketle mistik ve metafizik olduğu kadar da garip bir din kuran Comte 5 Eylül 1857 günü, insanlığın sembolü ve temsilcisi sayıp ulu varlık adını verdiği veremden ölen sevgilisinin masasının önündeki son merasimini yaparken ölür. Sosyolojiyi Sosyal Statik ve Sosyal Dinamik olmak üzere ikiye ayırır. Sosyal Statik; bir toplumdaki düzeni ve durağanlığı incelediği için bir düzen kuramaz. Çünkü peygamber olamamıştır en başından beri. Sosyal Dinamik ise, değişme ile ilgili olduğu için bir ilerleme kuralıdır. Comte evrimcidir. Tarihi bir ilerleme süreci olarak görür yani iyimserdir.

Comte' un üç hal ya da üç durum yasası vardır.

Bunlar:

a) Teolojik ya da hayalî hal,

b) Metafizik ya da soyut hal,

c) Pozitivist ya da bilimsel haldir.

Comte'e göre aile, din, devlet toplumun temel müesseseleridir. İnsan düşüncesinin hareket noktasında din bulunmaktadır.

Comte fetişizmden politeizme oradan da monoteizme geçiş olduğunu savunmuş, müsbet bilim olması gereken pozitivist devrede insanlığın pozitivist bir dine sahip olması gerektiğine dikkat çekmiş, dinin de bu devrede insanlığa veya topluma tapma şeklinde olması gerektiğini savunmuştur.

(http://tr.wikipedia.org/wiki/Auguste_Comte)

Şeytan Hazinesi

Üstün Güçlerin işaretleri, birer mesajdır. Bu mesajları algılayabilmek büyük ölçüde sizin ruhsal durumunuza bağlıdır. **Şeytanın en büyük hâzinesi imansızlıktır.** En övündüğü yanı herşeyden derhal şüphelenmesi, inanmaması ve sürekli kötümser olmasıdır. Eğer bunlar sizde de varsa, o zaman Şeytan her zaman sizin yanınızda olacak ve tüm kötülükleri size

aşılayıp şüphelerinizi, acılarınızı çoğaltarak Üstün Güçlerin size yolladığı işaretleri almanızı da engelleyecektir. Şeytanla mücadele etmenin tek yolu vardır, o da imandır.

Üstün Güçler sizden kendisine gözü kapalı inanmanızı istemiyorlar ama en azından sizin iyiliğiniz için iyi sonuçlanan olaylara inanmanızı istiyorlar. Bir başka deyişle olayların iyi yanlarını görmeye çalışmanızı istiyorlar. Her zaman olayları iyi yanlarını görmeye çalışın ve böylece iyiliklerin artacağından emin olun. Bunu yaptığınız andan itibaren, harikalar, iyilikler ve güzellikler dünyasının kapıları size açılacaktır. Ve tabii Üstün Güçlerin işaretlerini görmeniz de daha kolaylaşacaktır.

Yetiştirilme

Hıristiyanlıkta Şeytan çıkartma törenleri sıkça yapılmaktadır. Müslümanlıkta Şeytan çıkartma ayinleri yok denilecek kadar azdır. Neden tüm Şeytanlar Hıristiyan inancına sahip olan insanların bedenlerine giriyorlar? Bu inanışın Hıristiyanlıkta daha yaygın ve güçlü olması, tüm Şeytanların Hıristiyanların bedenlere giriyor olmasından olabilir mi? Bilinçlere yazılan inançların, gücü ve etkisi hem bedenlerin hem de yaşamların şekillenmesinde son derece etkilidir. Bir Müslüman domuz eti, bir Hintli de inek eti yemez, sebebi inançlarıdır. Bir canlandırma yapalım. Biri Arap diğeri Hintli ailenin çocuklarını, doğumdan itibaren bir Alman ailesine evlatlık olarak verdiğimizi düşünelim. Bu iki farklı ırktan olan çocuklar kardeş, Alman ve Hıristiyan olduklarına inanarak büyüyeceklerdir. Hem domuz etini hem de inek etini gönül rahatlığıyla, tiksinmeden hastalanmadan yiyeceklerdir. Kiliseye gittiklerinde huzurlu, camiye ya da tapınağa gittiklerinde huzursuz olacaklardır. Aynı çocukların, öz ailelerinde kalan kardeşleri ise domuz ve inek etini yanlışlıkla bile yeseler, hastalanacaklar, tiksinecekler ve kusacaklardır. Üstelik karşılıklı bir savaşta inançları uğruna kardeş kardeşi öldürecektir.

Fare Kalbi ve Uzun ömür

Hindistan'ın batısındaki Pune şehrinin 100 kilometre doğusundaki bir köyde üç çocuklu (ikisi kız biri oğlan,) karı, koca ve yaşlı bir dededen oluşan bir aile.

Evleri baraka şeklindeki otuz kırk metrekarelik bir tarlanın ortasında.

Aile reisi geçimini fare avcısı.

Şöyle yakalıyordu. Tarladaki deliklerin bir kısmını bezlerle kapatıp diğer deliklere elindeki odun parçasıyla bir tütsü otu yaktı, ve bunu onlarca deliğe uyguladı. Bir süre bekledikten sonra deliklerin içine soktuğu çomaklarla öldürdüğü tarla farelerini çıkardı. Bu şekilde altı yedi fare yakaladı. Bundan sonrası şöyle…

Karı koca fareleri temizleyip kanını ayrı bir kaba koydular ve farenin kalbini çıkartıp çiğ çiğ çocuklarına yedirdiler. Hayvanın iç organlarını ayırdılar kalan parçaları da, teneke parçasının üzerinde yağın içinde pişirip yediler.

Aile reisinin dedesinin yüz altı yaşında olduğunu, dedesinin saçlarının ve dişlerinin dökülmediğini, halen koşabildiğini anlattı. Fare haricinde hiçbir et yemediklerini gururla söylerken, fare kalbinin uzun yaşamın sırrı olduğunu, kanının enerji verdiğini, iç organlarının da cinsel performansa ve cilde iyi geldiğini, beynininse zekâyı arttırdığını söyledi. Fare yedikleri için atalarının da uzun yaşadıklarını anlattı. Hatta dedesinin dedesinin dedesinin yüz altmış yaşına kadar yaşadığını gururla anlattı.

İlk etapta şaka gibi geldiyse de atalarından kalan bu inancın sağlıklı ve uzun yaşam sırrı olduğunu söyledi.

Maalesef böyle…

Sen osun

İnançların neyse sen osun.

Neye inanırsan o gerçekleşir çünkü her sonuç bir düşüncenin ürünüdür.

Ne düşünürsen o olursun ama düşüncelerin seni her zaman aynı sonuca götürmez.

Bunun yanında sonuçların her zaman aynıysa düşüncelerin ve dolayısıyla davranışların da aynı demektir.

Bizler düşüncelerimizin içinde yaşıyor, düşüncelerimizin somutlaştığı dünyada davranışlar gerçekleştiriyoruz.

Sonuçların senin deneyimlerindir, geçicidir ve farkındalığın içindir.

Şu anda hangi sonuçta olursan ol, hangi yaşta olursan ol, bunu değiştirebilirsin.

Yaşamın her alanında sonuçlarını sen değiştirdin.

Şu andaki sonuçları da değiştirebilecek güce sahipsin.

Sonuçlarına bakarak düşüncelerinde gelgitler yaşaman normaldir.

Faydalı olduğuna inandığın düşüncelerini sık sık tekrarladığında zaman içinde inançların oluşacak. İnançların neyse sonuçların da ona göre şekillenecek. Bedenin düşüncelerine göre şekillenecek.

Doğada oluşan her sonucun bir oluşum sürecine ihtiyacı vardır.

Yeni sonuçların için oluşum sürecine inanmalı ve buna sabırla devam etmelisin.

Acaba olur mu diye bir şey yok, sabırla devam edersen yeni bir sonuca mutlaka ulaşırsın. Birçok düşünce bize genetik mirastır.

Kendi düşüncelerimiz olduğunu sandığımız ama kopyaladığımız ve etkilendiğimiz düşünceler de vardır.

Bugünkü düşüncelerimizin yüzde 99'u dünkü ve geçmişteki düşüncelerin uzantısı ve tekrarıdır.

Yemeden İçmeden

Nefesle Beslenen insanlar

Yetmiş yıldır hiç yemek yemeyen ve içmeyen insanlar hâlâ hayatta!

Evet, yanlış okumadınız, yetmiş yıldır yemek yemeden ve içmeden yaşayan insanlar aramızda dolaşıyor! Uzaydan gelmedikleri halde nefes ve ışıkla beslenen insanlar var. **Gelecekten değil, günümüzden bahsediyorum, 30 binden fazla insan yemek yemeden ya da içmeden yaşıyor.** Üstelik kendi aralarında oluşturdukları bir grup da var. Profesyonel web siteleri, konferans veren uzmanları, birçok farklı organizasyonlar, yazarları, tanıtım filmleri, eğitim ve sağlık merkezleri var. Bu konuda en son Avusturyalı yönetmen **Erwin Wagenhofer** tarafından Am Anfang war das Licht adlı bir belgesel film sinemalarda gösterime girdi. Yemeden içmeden yaşayan insanlara ışık ve nefesle beslenenler anlamında **breatharian** deniyor. Breatharian'ların dünya geneline yayılmasına öncü olan kişi Avustralyalı Jasmuheen Ellen Greve'dir. Nasıl breatharian olunacağı konusunda birçok kitap yazmış, dünyanın her tarafında konferanslar ve seminerler vermiştir.

Hint fakiri Prahlad Jani, sekiz yaşından beri aç ve susuz yaşıyor. Uzmanların incelemeye aldığı Jani'nin bütün organlarının normal bir insanınki gibi çalıştığı görülmüş. Pek çok insanın yemek yemeden, vücudundaki protein stoklarını kullanarak haftalarca yaşaması mümkün. Ancak uzmanlara göre ortalama bir insan su içmeden üç ya da dört gün yaşayabilir. **Oysa Hindistan'da yaşayan Prahlad Jani yaklaşık yetmiş yıldan beri hiçbir şey yeyip içmiyor**. Doktorları şaşırtan Hint fakiri, yaklaşık on dört gün Hindistan'ın batısındaki Ahmedabad şehrinde gözetim altında tutuldu. Hastanenin temsilcisi Dr. Dinesh Desai'nin yaptığı açıklamada, Hint fakirinin bu süre boyunca da hiçbir şey yemediğini, tuvalete de çıkmadığını, zihinsel ve fiziksel durumunun gayet iyi olduğunu belirtti. Dr. Desai,"Kendisine yaptığımız testler vücut mekanizmasının normal bir insanınki gibi çalıştığını gösteriyor," diyor. Seksen yaşını aşmış olan Jani zamanının çoğunu Gujarat şehrinde Ambaji Tapınağı'nda, her şeye boyun eğmiş bir şekilde oturarak geçiriyor. On dört gün tuvaleti sımsıkı kapanmış olan bir odada kalarak sürekli video kamerayla gözetlenmiş. Jani'nin tek yaptığı şey azıcık bir suyla ağzını çalkalamak. "Yemeğe ve suya ihtiyaç duymuyorum," diyen Jani, sekiz yaşındayken ilahi bir güç tarafından kutsandığını ve o zamandan beri böyle

yaşadığını söylüyor. Bu sence nedir? Jani açık ve net diyor ki ben buna inanıyorum ve böyle davranıyorum. Kendisini araştırmalarım için ziyarete gittiğimde, bazı sorunlardan dolayı görüşme fırsatım olmadı. Ama Jani sadece bilincindeki bu inancı geliştirmiş ve ömrünün yetmiş senesini yemek yemeden yaşamış. **Dünya genelinde bu şekilde yaşayan bir değil, iki değil, tam 30 binden fazla insandan bahsediliyor.** Savunma Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyette bulunan enstitünün müdürü, tahlil sonuçlarının doğal afetlerde, çetin şartlar altında veya Ay ve Mars'a seyahat gibi uzay yolculuklarında hayatta stratejisi katkıda bulunabileceği yorumunu yaptı. Jani gibi hiçbir şey yemeyen ve içmeyen insanlar kendilerini **"Ototrof"** olarak adlandırıyorlar. Bu terim kendi yiyeceğini yapabilen organizmalar anlamına geliyor. Rus bir ototrof olan **Irina Novozhilova**, bu konudaki görüşlerini şöyle açıklıyor:"Uzun yıllar önce böyle yaşamayı keşfetmiş insanlar var. Başta Vernadsky olmak üzere Rus filozoflar, insanların yemek yemeden yaşayabilmeleri üzerine araştırmalarına devam ediyorlar."

Yeryüzünde yaşayan tüm canlılar ototroflar ve heterotroflar olarak ikiye ayrılıyor. Güneş ışığı ve havadan beslenen yani fotosentez yapan bitkilerin büyük bir kısmı ototroflar grubuna giriyor. İnsanlar ve hayvanlar ise heterotroflar grubuna dahil. Onlar diğer canlıları yiyerek hayatlarını devam ettiriyorlar. Bu nedenle yemeden ve içmeden yaşayan insanlar bitkilere daha yakın. Moskova'da da bu şekilde yaşayan bir grup var. Onlar da Konstantin Vasiliev Müzesi'nde bir araya gelerek deneyimlerini paylaşıyorlar.

Çocuğunu sekiz yaşına dek emziren bir annenin çoğunun da ototrof olabileceği görüşündeler. Bu gruptaki yemeyen ve içmeyen kadınların çocuklarına yetecek kadar sütlerinin bulunması da oldukça ilginç. Ototrofların özellikle altını çizdiği konu, bir anda yemeden ve içmeden kesilmenin mümkün olmadığı yönünde. Ukrayna'nın en ünlü ototrofu Zinaida Baranova, çocuğunun ölümünün ardından çok şiddetli acılar yaşamış ve ilk başta et yemeyi bırakmış.

Bir gece rüyasında Hz. İsa tarafından dünya besinlerini yemesine gerek kalmadığını, onu ışık ve sevgi ile besleyecekleri söylenmiş. Bunu inanç haline getiren Baranova beş yıldan beri yemek yemeden ve su içmeden yaşıyor. Son derece enerjik ve neşeli bir kişiliği olan Baranova, üstelik şişman! Yemediği halde zayıflamayı hiç düşünmediğini söylüyor. Uzmanlar yetmiş yaşına yaklaşan Baranova'nın biyolojik yaşının yirmi olduğunu söylüyor. Ototrof, ışık enerjisi veya kimyasal enerji kullanarak inorganik maddelerden kendi organik besinini üretebilen canlıdır. Yaşamsal etkinliklerini sürdürebilmek için gereksinme duydukları tüm organik bileşikleri, doğrudan doğruya inorganik bileşikleri sentezleyerek elde ederler. Bu canlılar, karbondioksiti indirgeyerek organik bileşikler sentezlerken, işlemin kimyasal karakteri dolayısıyla enerjiye gereksinim duyarlar. Bu enerji ve ışık büyük ölçüde güneş ışığından sağlanıyor. Uzmanlar susuz yaşamanın mümkün olmadığı görüşünde birleşmiş. Hacettepe Tıp Fakültesi Moleküler Biyoloji Bölüm Başkanı **Prof. Dr. Nilüfer Aksöz** bu gibi yemeden ve içmeden yaşayan insanların incelenmesi gerektiğini soyluyor. Ototrofi çeşitli şekillerde olur, birincisi kimyasal besinlerden alınarak ikincisi ise fotosentez yoluyla. Bu

insanların fotosentez yaptığını söylemek zor. Çünkü fotosentez bitkilere has bir özelliktir. Bu vakada, birtakım simbiyotik canlılar vücudunda yaşıyor olabilir. Simbiyotik dediğimiz canlıların oluşturduğu enerji potansiyelini kullanıyor olabilir ama doğrusu bu yaklaşımların hiçbiri beni tatmin etmiyor. Bu gibi vakaları şimdiye kadar hiç görmedim fakat çok düşük besin düzeyinde yaşayan insanların varlığından haberdarım. İnsanların hiç gıda almadan yaşamaları mümkün, ama susuz asla olmaz, deniyor. Değerli okuyucularım, bu olay şaka gibi ama gerçek. Uzmanların bu duruma anlam verememesini anlayabiliyorum.. **Hindistan çok renkli insanlarla dolu. İçlerinde birçok şaklaban olmasına rağmen, imkânsız gibi görünse de sıradışı gerçekler var. Sebebi de çok fazla farklı inancın bir arada yaşanması.**

Psikosomatik

Zihin seviyesinde başlayan bir sorun, çözümlenmediği zaman fiziksel etkiler ortaya çıkarır. Bu nedenle stres, dolayısıyla sinir sisteminin aşırı hareketi endişe ve keder hâllerini tetikleyerek baş ve mide ağrılarına, alerji, astım gibi rahatsızlıklara yol açar.

Stres karşısında kan basıncı yükselir, kalp atışları hızlanır, kas gerilimi artar ve solunum düzensizliği başlar.

Düşüncenin gerginliği bedende reaksiyon oluşturarak, hormonlar ve vücut kimyasalları salgılanır. Bu maddeler insanda baş ağrılarından kalp krizine kadar her türlü fiziksel hastalığı tetikleyebilir.

Soğuk algınlığı, zihin yoğunluğuyla ilgilidir. **Kendini ifade edemediğinde, boğaz bölgesinde, dil, çene ve çevresinde, dişlerde ya da boğazda aksaklıklar meydana gelir.** Fiziksel düzeyde, soğuk algınlığı sağlıksız yiyeceklerin aşırı miktarda alınmasından da kaynaklanır. Aşırı ve sağlıksız beslenme düşüncenin kontrolden çıkarak yıkıcı seçimlerde bulunmasıyla da alakalıdır. Ateş genellikle kızgınlığı temsil eder. Fiziksel düzeyde vücut, toksinleri yakmak için ateş üretir. Bu evi temizlemenin bedensel yoludur. Düşünce ve duygu yapısına denk gelen, beden bölgesinde eşleşen organlar da aynı etkiyi ortaya çıkarır. Bedende kullanılmayan, sevilmeyen ve ilgilenilmeyen organlar zaman içerisinde işlevini yitirir ya da aksaklıklar ortaya çıkar. Bedende kullanılan, değer ilgi ve sevgi verilen organlar gelişir. **Kellik korku, gerilim, durumu kontrol altında tutmak ve yaşama güvenmemekle, kaşıntı doyumsuzluk, vicdan azabı, ego, kaçmak ya da kurtulmak isteğinden ortaya çıkar.** Alkol bağımlılığı anlamsızlık duygusu, yararsız hissetmek, suçluluk, yetersizlik duygusu, kendini reddetme durumlarına bir tepki olabilir. Nasırlar sabit fikirlilik ve korkunun izleri olabilir. Romatizma kendini aldatılmış, mağdur edilmiş, kurban edilmiş hissetme, sevgi eksikliği ve ya da yokluğundan kaynaklanabilir. Kanser çok derinden incinme, duygusal yaralanma, uzun zamandır süren kızgınlık, insanı yavaş yavaş yiyip bitiren derin bir sır ya da üzüntü, birçok nefreti zihinde taşıma gibi duygular sonucu nüksedebilir. Şeker hastalığı pişmanlık, özlem, yönetme ihtiyacı, derin keder, yaşamdan eski tadı alamamak duygusunun sonuçlarıdır. Yıkıcı

duygu ve düşüncelerin sağlığa olumsuz etkileri ortada. Peki yapıcı duygu ve düşüncelerde olumlu etkiler oluyor mu? Bilim adamları buna evet cevabını veriyor. Zihin gücü, hastalıkların tedavisinde kullanılabilir! Beyin, zihin gücüyle bedendeki aksaklıkları ortadan kaldırabilir. Duke Üniversitesinde, bağışıklık sistemini zayıflatan psikolojik faktörler konulu yeni bir araştırmada kardiyovasküler hastalıklara neden olan bir çalışmada, hipertansiyon ve damar tıkanıklarının düşmanlık, depresyon, korkular ve kalıcı stres sebebiyle ortaya çıktığı sonucuna varılmıştır.

Zihindeki olumsuz düşünceler bedeni direk olarak etkilemektedir.

Psikosomatik hastalıkların ortaya çıkma sebepleri kendi kendimizi telkinlerle sabote etmek, yıkıcı düşünce ve inançlarımızı güçlendirmek, yaşamdan beklentinin kalmaması, neşe ve kahkahadan uzaklaşmak, kin ve nefreti içimizde taşımak, insana olan güven ve sevginin bitmesi, bedeni sevmemek, zihinsel monotonluk, kaygı ve şüphecilik, zihinsel sınırlamalar, öfke ve kızgınlık, natürel denge ayarlarının bozulması, yıkıcı ilişkiler, aile ve dostlukların etkisinin azalması olarak sıralayabiliriz.

Psikosomatik hastalıkları koroner kalp yetmezliği, hipertansiyon, mide ülseri, obezite, şişmanlık, uyku apnesi, tiroit, şeker hastalığı, sedef, egzama, saç dökülmesi, romatizmal eklem iltihabı, kanser, migren, panikatak, anksiyete, kaygı, baş ağrısı, karın ağrısı, sürekli yorgunluk, bitkinlik, denge sorunları, görme bozuklukları, sırt ağrısı, kas ağrıları,cilt hastalıkları, yüksek tansiyon,sindirim kanalı ülseri,kolit, alerjik hastalıklar, astım, egzama, bilhassa makat ve rahimde karşılaşılan şiddetli kaşıntılar gibi sıralayabiliriz. Kendi kendine sabote edici telkinler psikosomatik hastaların oluşmasına ve tetiklenmesine sebep olmaktadır. Bu adam beni kanser edecek. Çok sıkıldım sonunda tansiyonum yükseldi. İş yerinde bunaldım başım ağrıyor.

Sıkıldıkça, yiyorum. Hayattan bir beklentim kalmadı. Kilolarımdan nefret ediyorum. Boyum çok kısa, yaşamak istemiyorum. Bugünlerde çok sorunum var, üzüldüm sedefim arttı. Ne yersem yarıyor, su içsem bile kilo alıyorum. Bu gibi kişinin kendi kendine yaptığı sabote edici telkinler bir süre sonra yıkıcı inanç haline gelerek, zihnin bedene komut vermesine neden oluyor.

Obezite Psikosomatik Bir Hastalıktır

Stres, gerginlik, yalnızlık, umutsuzluk, sevgisizlik, huzursuzluk, mutsuzluk ve ilgisizlik sadece soyut duygu ve düşünceler değildir aynı zamanda zayıflık ya da şişmanlık gibi bedenimizin fiziksel değişimini etkiler. Yıllar içersinde bilinçaltında bastırılmış, yüzleşilmemiş ve bedende kilonun kalmasını sağlayan sebepler; dağınık düşünme biçimi, düşünceleri bir merkezde toparlayamamak, aşırı duyarlılık, gelecek korkusu, kiloyu yastıkla imgeleyerek koruyucu kalkan oluşturma, stok bilinci, korku ve öfkeyi bağışlamamaya gösterilen direnç, anne ve babaya duyulan inatçılık ve öfke birikimleri, çocuklukta yeterince bakılıp beslenmediği için öfke duymak, kendine sevgi esirgendiği için öfke duymak, çocukluk

devresine ait bastırılıp sıkıştırılmış öfke birikimleri, baba ya da annenin sınırlama ve kısıtlamalarına duyulan kızgınlık, hayattan korkmak, incinme aşağılanma, cinse tepkiden kendi bedeninden öç alma isteği, eleştiri veya cinsellikten korunma ihtiyacı, duygulardan kaçma, kedine ve çevreye güvensizlik, kendini reddetme, doyum arama, kendini ifade etmekten vazgeçmek, umutsuz biçimde bastırılmış hissetme, bulunduğu durumu özümsememe. Bu yöndeki düşünce, inanç ve duygular kilo yapan ana sebeplerdir. Dünya Sağlık Örgütü'nün de kabul ettiği üzere obezite, bir psikosomatik hastalıktır. Bu tip inanç ve duygular, beyin merkezlerini uyarmakta ve bedenin en önemli organlarıyla hormonal sistemi düzenlemektedir. Beyin bu duygu ve düşünceler doğrultusunda bağışıklık sisteminden, kan hücrelerine, kalpten bağırsaklara kadar bütün organ, doku ve hücreler üzerinde değişiklik yapabiliyor. **Aşırı iştah korku, korunma ihtiyacı duyma, duyguları yargılama, iştah kaybı hayata güvenmeme, hayattan vazgeçme, aşırı korku, kendinden nefret etme, kendini reddetme duygularının bedene yansımasıdır.**

Bana Sen Lazımsın

Ne güz, ne güller ister

Bu kalp bir sende titrer

Yak hadi durma

Senin bu küller

Ne yazı, ne kışı bekler

Bu kalp bir seni özler

Vur hadi durma

Senin bu izler

Bana sen lazımsın

Teselli aramak zor gelir

Giden sevgili arkasından

Yürek paramparça bir halde

Bedenim darmadağın

Giderken dökülen göz yaşlarım

Ne ilk, ne son

Sadece zamansız yaşandı her şey

Anladım, sana geç kaldı bu ömür

Darmaduman

Bırakıp bir kenara yaşanan her şeyi

Atıyorum kendimi gecelere

Bir başka sevgilide avunurum diye

Süründü bu gönül elden ele

Ne güz, ne güller ister

Bu kalp bir sende titrer

Yak hadi durma

Senin bu küller

Ne yazı, ne kışı bekler

Bu kalp bir seni özler

Vur hadi durma

Senin bu izler

Bana sen lazımsın...

Çok Güzel

Şeytan Kâfir Değildir

Bazıları kâfir şeytan diye söylerler.

Şeytan kâfir değildir, Hakk'a inanmış onun meleğidir.

Kendisi bir vazife ile mükellefdir.

LÂNET:

Kur'ân-ı Kerim'de, "Şeytan" müfred olarak, meleğin üzerine aldığı vazifenin ismidir. Lânetlenmiş fiillerdir. Hareketlerdir. İşlerdir.

Şeytan yaptığı bu işlerden dolayı mes'ul değildir.

Fiilleri yapan insanlar bunlardan mes'uldürler...

Şeytana küfredilmesi de küfürdür.

Lânet edilir. O kadar.

O da Hakk namına, bu da şahsına değil, yapacağı vazifelere yaptırdığı fenâ, kötü işlere lânet edilir...

Şeytan olmasaydı:

Hakk'ın cennet ve cehenneme halk etmesindeki murad belli olmazdı...

Şeytan Cennet'te Havva'yı kandırmıştır.

Menedilen meyveyi yedirmiştir.

Şeytan niçin Âdem'i kandırmadı da Havva'yı kandırdı.

Bu büyük bir sırdır.

Hakk'ın muradının âdeta bir kanunudur.

Şeytan Âdem'e secde etmedi.

Havva'ya secde meselesi mevzuu bahis değildir.

Bazı kabahat gibi görünen şeyler bazı hakikat ve sırların örtülmesi içindir.

M.Derman

Şeytansız Rüyalar

Rüyada bile şeytanın temessül edemeyeceği nesneler şunlardır:

1- Bulut

2- Su

3- Horoz “Muayyen bir cins horoz, her horoz değil.”

4- Koç, koyun

5- Siyah gül

6- Kadın, Huri. Hazreti Havva. Hazreti Meryem. Hazreti Fatıma.

"Huri" nedir? Bilebilsen çıldırırsın!..

7- Rasülullâh “salla’llâhü aleyhi ve sellem

8- Dört büyük melek...

Ben cambaz olmak isterdim

Münir Derman Bey'in annesi Şahver Hanımefendi, muhteşem bir İslâm hanımefendisi idi.

Bir gün yanına gitmiştim, hocam: "ibrahim oğlum, annem hasta, hastanede yatıyor, görmek, geçmiş olsun demek ister misin?" demişti. Beraber gittik, o günü hiç unutamıyorum, beyazlar içinde sanki bir melek yatıyordu. Elini öptük, sohbet açıldı gelenlere: "Biliyor musunuz?" dedi, "Ben cambaz olmak isterdim". Hayretler içinde kalmıştık, seksen küsur yaşındaki bir muhterem İslâm hanımefendisinin cambaz olmak isteği bizleri şaşırtmıştı. Niçin der gibi yüzüne baktık, sebebini izah etti: "Efendim" dedi, "Eğer cambaz olsaydım, eğilir ayaklarımın altını öperdim, bu ayaklar seksen küsur sene beni üzerinde taşıdı, kahrımı çekti, onlara teşekkür etmek istiyorum, saygılarımı, minnetlerimi belirtmek istiyorum ama gücüm yetmiyor." Aradan bunca yıl geçti, o cevaptaki edebi, inceliği ve zarâfeti unutamadım. Ne zaman hatırlasam ürperirim, gözlerim dolar.

Muhyiddin-i Arabi ile

Dr. Münir Derman Anlatıyor

Rüyamda Kâbe'yi tavaf ediyordum.

Sarıya meyyal beyaz sakallı cüsseli ve gayet küçük gözlü bir zat sağ omuzuma dokundu...

"Oğlum! Sana bir gün soracaklar, Kâbe nedir? Cevabın şu olsun...

Kâbe: Kevni hakikatlerle ilâhi hakikatlar arasında bir geçit.Görünenlerle görünmeyenler arasındaki geçit... Onun için namazda ilâhi hakikatlerin zuhuruna vatan olan Kâbe'ye dönmek lâzımdır.

Böylelikle sûretler Kâbe'nin sûretinde secdeyi bulurken, bildiğimiz hakikatlar de onun bilinmeyen hakikatında secdeyi bulur...

Dikkat edersen:

Namazda, ötelerin şartından bu dünyada alınan bir rayiha vardır. (Kendini Kâbe'nin içinde farzet, batıya doğru namaz kılıyorsun. Kâbe'nin duvarının dışındaki adam da Kâbe'ye doğru kılıyor; Kâbe duvarını kaldırırsan karsı karşıyasın. O halde içerdeki ve dışarıdaki duvara mı dönüyorlar, duvarı kaldırırsan "yüz yüze" dirler)."

Sonra bana avucunun içini öptürdü. Ve dedi. "Ben Muhyiddin-i Arabi'yim..." **Devam etti**:"Gölge ile vücud birbirinin aynı değildir. Bu düşünce eşiği o kadar derin ve girift bir incelik merkezidir ki orada çoklarının ayağı kaymış ve çoklarının kalbindeki hissi selâmet bozulmuştur. Bütün akılların idrak edemediği Allah sırrının çözüm noktası ölümdür ..."

" Ölmek diye birşey yoktur. Şekilden şekile girmek vardır..".

" Ölümü herkes anlar. Fakat tekrar dirilmede akıl bulanır, vehim şüphe içinde kalır."

" Gölgesi olmayanları arayıp bulunuz, ondan sonra düşünerek gölge hakkında kanaat ve mütalaaya varınız..." Rüyada gördüğümüz şeylerde gölge yoktur. Dikkat etmediğimizden veya etmek imkânı olmadığından öyle şey olur mu demeyiniz... Rüyada: Renk ile ses vardır, koku yoktur. Bir de gölge yoktur... Niçin bunlar yoktur?.. Merak etme !... Bir ilahide "Gölgem kayboldu, gönlüm dolunca" diye bir söz vardır. Ruhla beden aynı şey değildir... Ruhla doymuş olsa beden ne acıkır, ne de yorulur. Ama su ister... İnsan bir gölgedir. Dünya yüzünde... Nasip bitiyordu: Kâbenin cenub kapısından beni dışarı çıkardı... "Haydi oğlum yürü Arafat'a çık... Yolun nurlu olsun.."Kulağıma yavaşça adeta koku gibi fısıldadı: "Alem, sıfat-ı kemallerin zuhur mahallidir. Başka söze kulak verme..." Büyük bir ter içinde uyandım sabah ezanı okunuyordu...

Kadındaki "Fazilet"

Kadındaki "fazilet" erkekten 7 misli fazladır.

Bunu anlatmak çok zordur.

Kadınlardan büyük velîler gelmiştir.

Şimdi bile vardır...

Hazreti Adeviye, Tilmizeyi Sakâfi, Gül Hatun = Evliyâ kadın, Kar Yağdı Sultan, Lohusa Sultan...

Daha yüzlerce, binlerce Hakk'ın perdesi altında gizli..

Evliyâ kadınlar kimseden himmet almazlar.

Onlara Hakk tarafından kendilerine verilir.

Temizlikleri, iffetleri, ibâdetleri Hakk'a ve Rasülullâh “salla’llâhü aleyhi ve selleme bağlılıkları yüzünden...

Kadınlara Haykırıyorum:

Hazreti Fatıma aleyhisselâma her gün ruhu mübareklerine hiç olmazsa Fatiha okuyun. Yardım isteyin. Allah dostlarındaki zahiri tevazu ve edep, iç alemlerindeki edebin görünüşüdür. Allah'ın kendi azameti ile örtmüş olduğu kimseyi görmek kolay değildir. Bir saman çöpünde gizli zikri işitmezsen bile o zikri sezmeye çabala. Bütün kâinatta ne varsa Hak'kı zikir halindedir. Atom alemini düşünün işte o. O dur. Bu zikri işitenler vardır. Saman çöpünde duyanlar ise bambaşkadırlar.

Hz. Fatıma: Fatıma benden bir parçadır. Kızım insan hurisidir. (Hadis)

Resul'e peygamberlik geldiği sene doğmuşlardır. **Cemaziyel ahır Cuma Günü İslâmın ilki ve büyük annesi Hz. Hatice'den helâl islam sütü emmiştir Hz.** Fatıma. Resulü Ekremden 6 ay sonra Hicretin 11 inci yılında tahminen 25 - 26 yaşlarında vefat etmişlerdir**. Kabirleri hakkında birçok sözler varsa da hücrei saadetin güneyinde defnedilmişlerdir. Ramazan ayının üçüncü günü oruçlu iken ruhlarını Hakk'a teslim etmişlerdir. Ölümünden evvel kendilerini gasletmiş ve elbiselerini giymişlerdir.**

Hz. Fatıma hiç kazaya namaz bırakmamışlardır. Resulü Ekrem hicret ettikleri zaman 7-9 yaşlarında idiler. Hicretten sonra Resulü Ekrem Zeyd'i Mekke'ye göndererek kendisini aldırmışlardır.15-16 yaşlarında iken Safer ayında Cuma günü 21 yaşında olan Hz. Ali ile evlenmiştir. Çeyizi nedir bilir misiniz: Bir tek battaniye. Yün yatak. Hurma lifinden yastık. Kilim. Maşrapa. Testi. Birtakım çamaşır vs...Resulü Ekrem'in diğer evlâtları, Resulü Ekrem'den evvel vefat etmişlerdir.

Yalnız Fatıma Resulden 6 ay sonra vefat etmiştir. Birgün Ali ile Fatıma'yı huzuruna çağırarak şöyle demişlerdir. Sen Ali'ye cariye ol ki, o da sana köle olsun. Bu söz bütün İslâm ailelerine hitaptır.

Bazı Hastalıklar Ve Manevi Sebepleri

Münir Derman

AİDS

Syndrome immuno-deficitaire acouis

Laradenopaty Associated Virüs.

Kazanılmış muafiyet yetmezliği sendromu.
Bu ne demektir?

Uzviyetin; fizyolojisine, anatomisine, kimyasına, metabolizmasına tesir edecek her türlü görünür görünmez sebeplere baglı herşeye karşı tabiî bir mukavemeti vardır. Uzviyetin bu mukavemetini kendi kendine tamir edemeyecek derecede kıran bir "sebep" den ötürü ortaya çıkan ağraz tablosuna AiDS ismi verildi.

Bu hastalık homoseksüellerde ortaya çıkan son asrın öldürücü hastalığıdır. Yani bir nevi livata yapanlarda görülür.

Livata dînen yasakdır, lânetlenmiştir.

Hastalığın sebebi:

Sebebi hakkında acele tahminler nazariyeler kuruldu.

Virüs hikâyesi...
Bu da hikâyedir.

İnsan spermi, rektumda saprofit mikroplara karışınca bu ortamda mikroplar virülite kazanıyor ve kana geçiyor.

Hem de rektumda.

(Vena hemoroidalis imferiyor ve medyadan vena kava'ya dökülür bu iki vena).

Karaciğerden geçmiyor, ateş yapıyor.

Bu ateş vücudun herhangi bir hastalığa karşı reaksiyonu değildir. Doğrudan doğruya toksemi neticesidir.

Hastalıklarda ateş genellikle vücudun o hastalığa karşı mukavemet tepkisidir. Böbrek üstü bezlerine de tesir ederek kortizonu vücudda fazlalastınyor. Bu da AİDS hastalığında bazı ârızalara sebebiyet veriyor.

Sünnetsizlerde, gulfe arasında simlah denilen kokulu, beyaz, yoğurt gibi bir ifrazât vardır.

Bu da rektum ortamına tesir ediyor.

Ve failin hastalığa tutulmasına sebep oluyor.

Sürtünmeden dolayı kana geçiyor.

Eskiden oğlancılık vardı.

Sünnet olanlar arasında.

Bunu düşünmek lazımdır.

Bu hastalık kadınlarda görülmüyor.

Sebep açıktır izaha lüzum yoktur.

Genel toksemi vücudun metabolizmasını ani ve çabuk değiştirdiğinden düzelmek imkânları vücudun mukavemet hududunu aşıyor.

Hastalığın metabolizmaya aşırı derecede:

1- Sinir merkezlerine "kuduz" gibi tahribat yapıyor.

2- Damar sisteminde aşırı derecede vazo dilatasyon yapıyor, yani genişleme.

3- Vücudun hareki sistemine ilk defa sol tarafa, sonra sağ tarara tesir ediyor.

Sağ dimağın sol tarafın hareket merkezi ve sol dimağın düşünce merkezi ve solu idare ettiğini fennen biliyoruz. Bu hastalığın Zü'l- İNTİKAM kanununun bir tecellîsi olduğunu herkes mânevî bilgi derecesinde anlar.

Hülya ile hayali proje arasında rota kurmuş, hakikat ve fazilet kâğıdı ile ambalaj yapılmış, Makyavel tekniği ile yol alan toplumlarla dolu bir asırda yaşıyoruz.

Hayat bir bütündür.

Değişen bir şey yoktur.

Değişen düşünce ve cevaplardır.

Tabiatın hassas dengesi hakkında konuşmak herkesin karı değildir.

Âlemde mânâsız birşey yoktur.

Mânâsızlığın bile bir mânâsı vardır.

Tesadüf diye bir şey de yoktur.

Hem maddî hem mânevî hepsinin bir kanun hududları içinde cereyan ettiğini bilmek, anlamak milyonda bire nasib olur. Her hangi bir şeyin maddî taraft tahammülsüzlük hududuna girerse, kâinatdaki kanunun icra hududuna girmiş olur.

Bu hemen olduğu için gecikmez.

Mânevî kanunlar da böyledir.

Tabiat kanunları "Zü'l- İNTİKAM dır".

Öç alıcı demek değildir bu.

Maddî ve mânevî kanunun icrasıdır.

Hemen olduğu için "Seriü'l- hesab"tır.

Bu lâf bilmeyerek söz söyleyen din âlimi geçinenleredir.

Siz bilir misiniz?

Güneşin rengi yeşildir.

Havadan geçtikten sonra sarı olur.

Feza karanlıktır, gece vakti sun'i ışıkta bile sarı rengi seçemezsiniz...

Lût kavminin 30 senede yaptığı menfur şeyleri beşerîyet bugün 1 günde yapmaktadır.

İzaha lüzum yok.

Gazetelere, havadislere, resimlere bakmak yeter.

Lût kavmi, Sodom Gomore kavminin, filizlenmesi neticesidir bugün...

Lût kavmi hadisesini anlatmayacağım.

Lût denizi kâfidir.

Ve Lût'un karısının dönüp bakması neticesi taş kesilmesi mühim ilâhi bir ihtardır, kadın tarafından insanlara...

O dehşete:

"Arkanıza bakmayın!" tembih-i ilâhiyesine karşı bakması kendi insiyakı ile değildir.

O da ilâhi bir tecellîdir.

"Kadın dururken başka tarafa haa!

Utanmıyor musunuz?

Ben utancımdan taş kesildim!" demek...

70.000 kişi gece ALLAH'a dua ediyormuş.

250.000 kişilik bir beldede. 2 kişi de livata yapıyormuş.

ALLAH bütün hepsini bir anda batırmış.

Duada olanları da...

Bu hadiseyi Rasülullâh “salla’llâhü aleyhi ve sellem anlattı.

Burada anlatmıyorum.

Okur, kitaplardan öğrenirsiniz.

Bu hastalığın ilâhi bir âfet olduğu ve insanlara serbestiyet verilmesine değişmeyen Sünnetullahın Zü'l- İNTİKAM kanunudur.

AİDS:

1- Propaganda olarak Amerika'dan ortaya çıkmıştır.

2- Daha ziyâde pasif hâlde bulunan homoseksüellerde yani rektumdan kendisine seks yaptıranlarda "ibne"lerde görülür.

3- Livatacılarda görülür.Livata "Lût" kavminden gelme bir kelimedir. Lût kavmine benzeyen hareket, fiil demektir.

4- Sodom ve Gomore kadınlarını erkekler arkadan kullanırlardı.

5- **Pasif homoseksüeller daha ziyâde "B, 0" kan gruplarında görülüyor.**

Aynı zamanda pasif homoseksüellerde "Lokopeni" vardır ve "EOZİNOİİLİ" yüksektir.

Psikopatlar "B" grubunda çoktur.

Haris insanlarda homo çoktur.

Asabi kimselerde tesadüf edilebilir.

Amerika yerlilerinde Hindistan Birmanlarında Yahudilerde hakiki müslümanlarda homo yok gibidir.

Türkiye'de oğlancılık yani küçük erkek çocuklara tecavüz "K.D.E.R.K.O.A." mıntıkalarında eşcinsele çok tesadüf edilir.

Pasif homolar, dalâlet ve küfürdedirler yani kendilerini arkadan kullandıranlar.

Bunların, bu oğlancılığın birçok sebepleri vardır.

Almanya'da, ingiltere'de, Amerika'da homo çoktur.

İnsanlar hayatlarının büyük bir kısmını hata ile geçirirler.

Bu hataları anladıkları zaman düzeltmek imkânları kalmaz.

Bu hem uzvî, maddî, hem ruhî hatalardır.

O zaman insanlık haysiyeti ile ruhu mücadele eder.

Ya çıldırır, yahut intihar ederler.

Bu hataların farkına varılmayan küçükleri önemsiz gibi görünenleri birikerek çoğalırlar.

Bunlar zamanla bugünkü toplumdaki insanların söyledikleri "stres" bunalımı husule getirir. Bu, inancın mânevî yoksulluğun neticesidir.

Netice:

Bu hastalık sünnetsizlerde, homoseksüellerin ALLAH'ın yaratılış kanunlarına aykırı hareket etmenin ve men edilen emre karşı isyanın cezasıdır dünyada...

Hakiki İslâm hastalığı değildir.

Dikkat edilirse tarih boyunca 100 ehl-i salib seferi olmuştur. Hepsinde kolera, salgın hastalıklar çıkmıştır.

Türk ordularında hastalık görülmemiştir.

Hakiki Yahudilerde de sünnet oldukları için hastalığa tesadüf edilmez.

Bel soğukluğu, frengi, tenasül-ü temasla geçer.

Nesil söndürür.

Vücudda mafsallarda birçok tahribatlar yapar, gayri meşru birleşmenin zinanın dünyadaki bir nebze azabıdır.

Nesine

Sine be sine

Yatar Gül Harmanı Gibi

Canımın Dermanı Gibi

Her Yanında Çiçek Açmış

Binboğa Ormanı Gibi

Nesine Yar Nesine

Ölürüm Ben Sesine

Bir Daha Vursa İdi

Nefesim Nefesine

Canım Sese Mi Geldin

Kadem Basa Mı Geldin

Sağ Olsam Gelmez İdin,

Öldüm Yasa Mı Geldin

Nesine Yar Nesine

Ölürüm Ben Sesine

Bir Daha Vursa İdi

Nefesim Nefesine

Saçın Yüzüne Perde

Yüreğim Düştü Derde

Ayak Üstü Duramam

Seni Gördüğüm Yerde

Nesine Yar Nesine

Ölürüm Ben Sesine

Bir Daha Vursa İdi

Nefesim Nefesine

Fedakarlık

Dinciler, nefislerini günahlardan arındırmak, şeytanı kovmak, kötü ruhları defetmek ve ruhanî (insan ruhunu güzelliklere iten güç) güçleri kazanmak için çocuklarını putların ayağı altında kurban ediyorlardı. Ama Müslümanlar bu fedâkârlıklara toplum için katlanıp, düşünce gücü ve imanla, sosyal hayatta zulüm, despotluk, dinî, siyâsî ve ırksal hurafelerle mücâdele ederek câhilî gelenekleri yok ettiler. Eski değerleri, hükümleri, hatta egemen olan aile geleneklerini, kayserlerin ve İran Kisralarının saraylarını yıkarak; halkı aldatmak için yaptıkları tapmakları ortadan kaldırarak; sınıfsal ayırım ve çelişkiyi yok edip ulusal değerleri değiştirerek halkları kölelikten kurtarıp özgürlüğe kavuşturdular.

Çor

Kelam-ı Kadim okumaktadır. Açıklamalarına göre kötü ruhlar Kara'dırlar. Bunlara "Çor" denilir. Çor; Şeytan, Cin, dert karşılığıdır. Gelecekten haber verme gücü var iken, ataları bu gücü kullanmasını uygun görmemiştir. Anadolu'da çor, hastalık, müsibet, çarpılma anlamında kullanılır. "Çor çıksın başına, çor vura o surata" gibi ifadeler bedduadırlar.

Hangi Dirilmeye Kadar

Kur'an'daki kelimelere verilen anlamlar sadece ait olduğu sistemde değil, Kur'an'ın bütünlüğüyle de uyumlu olmak zorundadır. Örneğin reenkar- nasyoncular "Âmentü"de geçen "el-Ba'sü ba'del mevt" ifadesinin "öldükten sonra bu dünyada tekrar dirilmek" anlamına geldiğini iddia etmektedirler. Ancak bu şekildeki bir anlamlandırmanın Kur'an'ın diğer kavramlarıyla çatış- tığını fark etmek fazla uzun sürmeyecektir. Zira **ba'sı** yani dirilişi, "bu dünyaya tekrar dirilmek" şeklinde anlayacaksak, İblis'in: **"Rabbim! Öyle ise onların tekrar diriltilecekleri güne kadar bana mühlet ver"** ifadesindeki "tekrar dirilme"yi ne şekilde anlamak lâzımdır? Şeytan insanın peşine ilk dirilişinde takılacak, daha sonraki dirilişlerinde insanın peşini bırakacak mı? Halbuki "el-Ba'sü ba'del mevt"i "öldükten sonra âhirette dirilmek" şeklinde anladığımızda her şey yerli yerine oturur. Ya da Mü'min Sûresi'nin 11.

âyetindeki: **“iki defa öldürdün, iki defa da dirilttin”** ifadesinin deki gibi tekrarlanan bir zamana mı?

Dini Ona, Hizmeti Banadır

Müslüman geleneğinde halife I. Ömer zamanında geçtiği iddia edilen ilginç bir hikaye yer almaktadır.

Halife camideyken Kufa valisi Ebu Musa'dan Suriye'den kendisine gelen mektupları okuması için hizmetkârını camiye yollamasını ister. Ebu Musa hizmetkarının camiiye giremeyeceğini söyler. Hz. Ömer "niye abdestsiz mi?" diye sorar. "Hayır" der Ebu Musa, "bir Hıristiyan". Halife çok şaşırır, öfkeli bir şekilde Ebu Musa'nın bacağına vurarak: **"Derdin ne senin? Allah seni çarpacak! Gücü her şeye kadir Allah'ın "Ey iman edenler! Yahudileri ve Hıristiyanları dost edinmeyin"** (V,51) **diyen sözlerini bilmez misin? Neden yanına dini bütün bir Müslüman almadın?"** Ebu Musa'nın karşılığı şöyle olur: "Dini ona, hizmeti banadır". Ebu Musa'nın söylemek istediği şey açıktır: Bir adamın dini kendi meselesidir; işverenini ilgilendiren sadece mesleki becerileridir . Ancak bu hikâyeyi aktaran kişi halifenin son sözlerine de yer verir : **"Allah'ın aşağı tuttuğunu ben yüce saymam. Allah 'ın düşkün saydığını ben yüceltmem; Allah'ın uzak tuttuğunu ben yakın saymam.”**

[ibn Qutayba, *Uyun al-Akhbar,* I (Kahire, 1962), s.43; A.L. Udovitch bundan kısmen şu yazısında söz etmektedir: "The Jevvs and islam in the High Middle Ages: A Case of Müslim View of Differences", *Settimane di Stıdio del Centro italiano di stıdi sü'alto medioez'o (Spoleto, 1980), s.665-666. Zımmilerin yönetimde çalıştırılmasıyla ilgili yasal sorun için bakın: Khoury, Toleranz, s.91-92,166 ve devamında.]*

Mesih İle İlgili

Yahudi topluluklarının Müslüman egemenliği altında yaşadığı yüzyıllar boyunca, hatırı sayılır miktarda Yahudi şu ya da bu nedenle İslâmi kabul etmiştir. Bu tür din değiştirmeler konusunda bilgimiz çok kıttır. Müslüman yazarlar bu konuyu pek anılmaya değer bulmazken, Yahudi yazarlar böylesi acılı bir konuyu deşmemeyi yeğlemişlerdir. Hıristiyanlardan farklı olarak, Müslümanlar için, Yahudilerin kendi dinlerini kabul etmesinin özel bir teolojik anlamı yoktur. Bu durum olsa olsa kendi imanlarının insanlık arasında yayılmasının kaçınılmaz -ve nispeten küçük- bir parçasıdır. Elimizdeki bilgilerin büyük bölümü şu üç duruma ayrılmaktadır: Tarih ve biyografi yazımında belli bir yankı uyandırmış unlu ve tanınmış kişilerin dönmesi; kişisel statüde yasal çatışmalara yolaçmış, dolayısıyla kayıt tutulmasını gerektirmiş olan din değiştirmeler, ve son olarak, zorla ya da cezbederek çok sayıda Yahudinin topluca içtenlikli olarak ya da olmayarak egemen imanı kabul ettiği nispeten nadir durumlar. İlk kez böyle bir din değiştirme dalgasının İslâmm erken yıllarında yaşandığı anlaşılıyor. Peygamberin Arabistan'da ortaya çıkması ve gerek Romanın gerekse İran'ın gücünü yerlebir eden, Kudüs'ü ve kutsal toprakları Bizans'ın pençesinden kurtaran yeni bir dünya gücünün yaratılması o devirde bazı Yahudilere kendi kerametlerinin gerçekleşmesi ve

Mesihçi çağm gelişi gibi görünmüştü. İlk Arap zaferlerinin Yahudilerde uyandırdığı coşku ve beklentileri, dönemin apokaliptik parçalarında ve diğer yazılarında görmek mümkündür. Muhtemeleri Arapların Filistin'deki ilk zaferlerinin ardından ama hem Kudüs'ün hem de Roma'nm eyalet başkenti Caesarea'nın ele geçirilmesinden once yazılmış bir ilahi (piyut) buna örnektir:

Mesih'in, Davud'un oğlunun ezilen bir halka geldiği o gün

dünyada şu emareler görülecek ve vaki olacak ki;

Yer ve gök zail olacak,

Ve güneşle ay gölgelenecek,

Ve [vaadedilmiş] Topraklardakiler sessizliğe gark olacak.

Batı nın kralı ve Doğu'mm kralı birbirlerine yürüyecek

ve Batı'nın kralının askerleri [vaadedilmiş] ülkeye

dayanacak.

Ve sonra Yoktan ülkesinden bir kral çıkacak

ve askerleri ele geçirecek [vaadedilmiş] Toprakları,

Dünyada yaşayanlar yargılanacak gökten yere toz yağacak

rüzgarlar savuracak Ülkeyi

Ye'cuc ile Me'cuc kışkırtacak birbirini

ve putperestlerin kalplerine korku salacak

Ve İsrail günahlarından kurtulacak

ve dua evinden artık uzak kalmayacak

Bol bol teselli ve lütuf yağacak üzerlerine r

Hayat Kitabı na hakk edilecekler

Artık Edom ülkesinden kral çıkmayacak

Antakyalılar isyan edecek ve barış getirecekler

Ma'uziya ve Samiriye teselli bulacak

Akka ve Galile şefkat görecek.

Atları kan ve ter içinde kalana dek

Edomlular ve İsmaililer Akka Vadisi'nde savaşacak

Gazze ve kızları taş olacak

Ve Askalon ile Aşdod korkudan titreyecek.

Yahudi Olmayanların Kanlarını Ekmeklerine Katıp Yerler

Aşağıdaki sözler, çok satan bir Mısır resimli dergisiyle yaptığı ve 4 Ağustos 1972'de yayınlanan bir söyleşisinde merhum Kral Faysal Yahudilerin tarihteki rolünü anlama tarzına örnek teşkil etmektedir:

Eski zamanlardan beri İsrail hep kötü emeller beslemiştir. Hedefi diğer bütün dinleri ortadan kaldırmaktır. Selahaddin Eyyübi zamanında çıkacak bir savaşın hem Müslümanların hem de Hıristiyanların zayıflamasına yol açması için Haçlıları kışkırtanların Yahudiler olduğunu tarihten biliyoruz. Yahudiler diğer dinleri ve halkları kendilerinden aşağı görürler. İntikam konusuna gelince, belirli bir günde Yahudi olmayanların kanlarını ekmeklerine katıp yerler. İki yıl kadar önce, ben Paris'i ziyaret ederken böyle bir olay cereyan etmiş, polis öldürülen beş çocuğun cesedini bulmuştu. Çocukların kanları alınmış. Sonradan bu çocukların, kanlarını alarak o gün ekmeklerine katmak amacıyla Yahudiler tarafından öldürüldükleri anlaşılmıştır. Bu olay bize Yahudilerin Yahudi olmayanlara karşı besledikleri kin ve garazın boyutları hakkında bir fikir vermektedir.

Şeytandandır

"Haberde şöyle gelmiştir: "Yedi şey vardır ki bunların namazda olması şeytandandır: Burun kanaması, uyuklama, vesvese, esneme, kaşıntı, sağa sola bakınma, bir şeyle oynama. Unutma ve şüpheyi de buna ilave edenler vardır." [Sühreverdî, Avârif, vr. 99b.]

Nalinlerini çıkar

İmam, namazı ekseriyâ (Tâ-Hâ) sûresi ile kıldırırdı. O zaman hâfızamın hârikulâde zaptediş kābiliyeti ile bütün sûreyi mânâsını anlamadan baştan aşağı ezberlemiştim. Bilhassa bu gayri beşerî sesin (Fahle' na'leyk inneke bi'l vâdi'l-mükaddesi tuvâ89) âyetine gelince, ölüme benzeyen bir cansızlıkla erimiş kaybolmuş gibi olurdum. Seneler, pek uzun seneler sonra, onun mânâsını artık dostu olduğum Paşadan sorduğum zaman, bana şöyle cevap verdi: 'Nidâ olundu ki, yâ Mûsâ! Ben Allah'ınım, ayaklarından nalınlarını çıkar, çünkü vâdî-i mukaddestesin.'

Âyetin iç mânâsı ise 'Dünyâ ve âhireti, cisim ve ruh kayıtlarını kalbinden at! Çünkü huzûrumdasın.'

Yolculuk

Pîri bul ki bu yolculuk, Pîrsiz pek tehlikeli, pek korkuludur, âfetlerle doludur.

Bildiğin ve defalarca gittiğin yolda bile kılavuz olmazsa şaşırırsın.

2945. Kendine gel! Hiç görmediğin o yola yalnız gitme, sakın yol göstericiden baş çevirme!

Ey nobran! Pîrin gölgesi olmazsa gulyabani sesi, seni sersemleştirir, yolunu şaşırtır.

Gulyabani, sana sana zarar verir, yolundan alıkor. Bu yolda nice senden daha dahi kişiler kaybolup gittiler.

Yolcuların yollarını şaşırdıklarını, kötü ruhlu İblis'in onlara neler yaptığını Kur'an'dan işit!

Onları ana yoldan yüz binlerce yıl uzak olan yola götürdü, felakete uğrattı, çırçıplak bıraktı.

2950. Onların kemiklerine, kıllarına (onlardan kalan eserlere) bak da ibret al; eşeğini onların yoluna sürme.

Eşeğin başını çek, onu yola sok, doğru yolu bilen ve görenlerin yoluna sür.

Onu boş bırakma, yularını tut; çünkü o, yeşilliğe gitmeği sever.

Gaflet edip de bir an boş bıraktın mı çayırlara doğru fersahlarca yol alır.

Eşek yol düşmanıdır, yeşillik görünce sarhoş olur. Onun yüzünden nice ona kul olanlar telef olup gitmişlerdir.

[Mesnevi Cilt I]

Bu beyitleri siteye eklerken TV de bu haber vardı:

19 YAŞINDAKİ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİSİ OTOSTOP YAPARAK 75 İL GEZDİ! [**02 Nisan 2019]**

Ankara'da Başkent Üniversitesi Radyo Televizyon Sinema Bölümü hazırlık sınıfı öğrencisi Dilara Özkan (19), hayallerini ertelememek için okulunu dondurarak, otostopla 75 şehir gezdi.

[1 yıl önce Ankara'dan yola çıkarak otostopla yaklaşık 30 bin kilometre yol kat eden Dilara Özkan'ın 75. rotası Erzurum oldu. Amacının otostopla Türkiye'nin 81 ilini gezmek olduğunu

ifade eden Özkan, gittiği yerleri not alıp, fotoğraflayıp 'uygunadımdoga' adlı sosyal medya hesabından takipçileriyle paylaşıyor.

Instagram'da 22 binin üzerinde takipçisi bulunan Özkan, gittiği şehirlerde çektiği doğa ve tabiat fotoğraflarıyla Türkiye'nin güzelliklerini de takipçilerine yansıtıyor.

Gezmeyi çok sevdiğini ve bu konuda da en büyük destekçisinin ailesi olduğunu kaydeden 'uygunadımdoga' Dilara Özkan, "Otostop çekerek Türkiye turuna çıktım. Şu ana kadar 75 şehrimizi gezdim. Hayallerimi ertelememek için okuluma ara verdim" dedi.

Kendini 'evi sırtında gezgin' olarak tanımlayan Özkan, "Hayatın her alanında olduğu gibi otostop çekmenin de riski var doğal olarak. İyi bir insansanız iyi insanlara denk geliyorsunuz. Hep iyi insanlara denk geldim ve çok güzel yolculuklar yaptım. Ben buna inanıyorum. O yüzden hiçbir sıkıntı yaşamadım. Bazen hiç araç geçmeyen yollarda da kaldım. Gideceğim yere kadar yürüdüğüm oldu. Çünkü uygun adım doğayım ben. Gezginlere önerim de bilinçli gezmeleri olacak. Gezmek sadece bir doğa fotoğrafı çekmek değil gittiğimde yerlerini kültürünü öğrenmeye çalışıyorum. Güzel yolculuklar oluyor" diye konuştu.

Otostopun bir kültür olduğunu kaydeden Özkan, Türkiye turunu tamamladıktan sonra aynı yöntemle dünyayı gezmek istediğini sözlerine ekledi.]

Sevgili

"Sevgiliyi görmek için seni senden alacak, kendinden geçirecek bir şarap iç!

Ancak bu şekilde kendinden kurtulursun!

Seni senden kurtaracak ve sevgilinin cemalinin tecellisine yol açacak bir şarap iç!

Böyle bir şarap, bir damladan ibaret olan varlığını hakikat denizine kavuşturur. Kadehi sevgilinin yüzü olan bir şarap iç!

Zira salikleri ve âşıkları sarhoş eden, kendilerinden geçiren bu hakiki mahbubun cemalinin tecellisidir. Mahbubun cemalinin tecelli şarabını da mahbubun gözlerinin kadehiyle iç!

Zira gerçekte gören ve görülen bakan ve bakılan O'dur. Sürahisiz ve kadehsiz olan şarabı iste! Baki Tanrı'nın veçhinden bir şarap iç!

Zira tertemiz şarapların sâkîsi O'dur." [Ş. M. Lahici, Mefatih el-İcaz fi Şerh-i Golşen-i Raz, Tashih: M. R. Haliki ve İffet Kerbasi, Tahran, 1992, s. 510-515]

Canan Tanrıma

جانان bu sözcük sevgili ya da maşuk anlamındadır. Tasavvufta ise Tanrı anlamında kullanılır. منزل جانان isim tamlamasını iki şekilde anlamlandırmak mümkündür: Birincisi Canan'a ait menzildir. Bu durumda menzil mekân, yer ve ikametgâh anlamına geldiğinden yolcu da bu ikametgâha varıp oraya yerleşebilir. Bu anlamı kabul edersek sevgili, aşığın gidip bulabileceği muayyen bir mekâna sahip dünyevi bir sevgili olur. Ancak ikinci anlamı olan **Canan'ın zuhur edeceği yer ve zaman olarak alınırsa bu durumda bu zaman ve yer manevî seferdeki menzillerden biri olacaktır.** Ruh orada, o konakta geçici de olsa manevî bir vuslatı tecrübe eder. Bu konağa varmak ve Maşuk'la görüşmek salikin değil Maşuk'un iradesine bağlıdır. Kendi feyzini, cemalini veya kelamını âşık ya da salike sunması onun elindedir. Zira Makam, alıştırma ve günlük uygulamayla kazanılabilen bir disiplin iken hal, duyumlara bağlı ve iradenin kontrolü dışında bir öznel zihin durumudur. Başka bir anlatımla hal, insanın bir çabası olmadan sırf Allah'ın bir lütfu, bir hediyesidir; ama yukarıda da ifade ettiğimiz gibi çok kısa bir an, geçici bir durumdur.

Bu anlamda منزل جانان aslında "Cananın menzilleri" yani Canan'a giden menziller anlamındadır. Salikin seferi gerçekte onun cisminin değil, ruhunun gerçekleştirdiği bir seferdir. Sûfîler bütünleşme ve iç evrim yolunda yolcunun geçeceği yedi mertebe (Tevbe, vera, züht, fakr, sabr, rıza ve tevekkül) olduğunu düşünürler. Bu aşamalara makamât adı verilir. Daha önceleri kervanların duraklama yerleri olarak kullanılan bu sözcük tasavvufta ruhsal gelişimin ilerleme aşamalarını temsil eder. Her aşama kişiliğin daha mükemmel bir seviyeye dönüşümüne katkıda bulunur.

İlahî Aşka Selma

Bu yalnızca değişmeceli/mecâzi aşk olup daha sonra hakiki aşka geçiş yapmaktır. Mesela, sevdiği kız Allah'a ulaşmada Necmeddin Kübra için bir basamak teşkil etmiştir. Bu ve benzeri hikâyelere tasavvuf tarihinde çok fazla rastlamak mümkündür. Şeyh Ahmed Cezerî de Selma adlı bir kızı severek saatlerce bu kız hakkında şiirler okumuş, sonra da bu aşkı bir basamak olarak kullanıp Allah'a ulaşmaya çalışmıştır.

İbn Farıd da benzeri bir hal yaşamıştır. Başlangıçta sevgiliye olan aşk zamanla Allah'a aşık olmaya dönüşmüş ve bu şekilde fani olmuştur. Hatta bazı mutasavvıfların güzellik ve manzara güzelliği hakında bazı sözleri vardır ki, bu zahirî güzellikler onlar için mutlak güzelliğe yani Allah'ın cemaline gidiştir.

İlim ve Akıl Yetmez

"Fahreddin Razî bir gün pek çok öğrencisiyle birlikte Şeyh Necmeddin Kübra'nın yanına geldi. Necmeddin Kübra'ya onun geldiği haberi geldiğinde, onun için "Razî'nin tasavvufa girmeye gücü yok" dedi.

Öğrencileriyle birlikte şeyhin yanına girince şeyhin onu karşılayacağını zannetmiş, fakat Necmeddin Kübra onu ayağa kalkarak karşılamamıştır.

Selam verdikten sonra şeyh ona hangi amaçla geldiğini sordu. O da Allah'ın yoluna ulaşmak için geldim dedi.

Şeyh ona bu yola gücünün yetmeyeceğini söyledi.

O da inşaallah başarabilirim dedi.

Necmeddin Kübra bunu çokça tekrar etmesine rağmen, Razî yapabileceğinde ısrar etti. Necmeddin Kübra'nın nakibi ona Razî'nin alınmasını ve Allah yolu üzere gayret etmesini söyledi.

Halvete girdi ve Necmeddin Kübra Allah'a dua edip o duadan dolayı Razî'nin bütün ilimleri silindi.

Razî ilimlerinin gittiğini anladıktan sonra, yapamayacağım diye seslendi. Şeyh onu halvet yerinden çıkardıktan sonra, ona **'Sende beğendiğim şey doğruyu söylemendir. Nasıl Allah yolunu istersin! Sen arkadaşlarından kendini üstün görüyorsun. Allah'ın yanından olman için, Allah'tan başkasına tevekkül etmeyeceksin ve dünyada hiçbir mülkiyet edinmeyeceksin"** dedi.

Razî ağlayarak şeyhe biz hüsrana uğradık ve bizden başkası kazandı. Necmeddin Kübra ona tanıdıklardan olduğunu, ancak kendisinin ahbablardan olmasını istediğini, ancak Allah'ın bunu kısmet etmediğini ve memleketine selametle gitmesini söyledi. [Nebhânî, Câmi' u Kerâmâti' l-Evliyâ, Dâru' l-Kutubi' l-Arabiyye, Kahire 1329H., c. 2 s. 275. Şa' rânî için bkz.
Letâifu' l-Minen ve' l-Ahlâk, Dâru' l-Fikr, Kahire 1976.]

Şa'ranî bu konuda 'Razî'ye bak kardeşim! Bütün dünya onun büyük bir âlim olduğunu biliyor. Ondaki ilimler bir başkasında bulunmadığı halde, tasavvuf hayatını yerine getiremeyeceğini itiraf ederek Şeyh Necmeddin Kübra'ya teslim etti" demiştir.

Cengiz Han İzinli İdi

Necmeddin Kübra'nın yaşamının sonu, hayatının en şerefli ve en önemli kısmını oluşturur. Canını Allah için vererek hayatını noktalamıştır. Şeyh ve kavmi zamanının en güçlü askeri birlikleri olan Tatarlarla karşılaşmış ve bu tatarlar her yeri yakıp yıkmıştır. Şehirleri tamamen yıkan, önüne gelen her şeyi yakan ve öldüren Tatar kavmine karşı mücadele etmişlerdir. Necmeddin Kübra İslam medeniyetinin merkezi, ilmin minberi ve Hilafetin merkezi olan Bağdat'ın düşmesinden ve buradaki ilmi eserlerin yok edilmesinden dolayı çok etkilenmişti. Cengiz Han Buhara ve Semerkand'ı alarak buradaki insanları katletti. Ondan sonra Necmeddin Kübra'nın kaldığı Harzem'e saldırdı. Pek çok tarihçi bu konuyu eserlerinde anlatmasına rağmen, biz Tatarların Havarizm beldesine yaptığı saldırıyı ve şeyhin şehadetini İbn İmad'dan rivayet edeceğiz:

“Şeyh, Tatar fitnesi sırasında Havarizm’de H.618/M.1221’de şehit oldu. Havarizm sultanı Muhammed Harzemşah şeyh ve müritlerine memleketlerine kaçmalarını, doğudan gelen büyük fitnenin batıya kadar uzandığını ve bu fitnenin ümmetin başına şimdiye dek gelmediğini söyledi.

Bazı müritleri şeyhe belanın kalkması için dua etmesini söylediklerinde şeyh onlara bunun Allah’tan geri çevrilmeyecek bir bela olduğunu ve duanın onu geri çeviremeyeceğini söyledi. Müritler de kendileriyle şehirden kaçıp kaçmayacağını sorduklarında onlara gidebileceklerini, kendisinin ise burada durup öleceğini söyledi.

Küffar şehre girdiği zaman, şeyh ve kalan müritleri insanları namaza çağırmışlar ve Allah yolunda savaşmalarını söylemişlerdi. Evine girip kendi şeyhinin hırkasına giymiş olarak çıktı. Düşmanlara yerden taş alarak atmış, Tatarlar da ona ok yağdırmışlardı. Şeyh sürekli etrafında dönüyordu, ancak göğsüne bir ok isabet etti. Onu çıkarıp atmış ve yaradan kan fışkırmış şekilde Allah’a yalvarmış, ister visal ister firakla olsun kendisinin canını almasını istemiştir. Sonra öldü ve öldüğü yere defnedilmiştir. [İbn İmad, Şezerâtu’ z-Zeheb fî Ahbâri men Zeheb, Dâru’ l-Âfâki’ l-Cedîde, Beyrut, c. 5, s. 79.]

Talebe Hastalığı

Mecduddin el-Bağdadi (ö. H.616/M.1210): Tam adı Mecduddin Şeref b. Mueyyed b. Ebi’l-Feth el-Bağdadi’dir.

Abdurrahman Cami’ye göre şeyh Necmeddin Kübra’nın öğrencisidir.

Bağdadi, kendisini şeyhinden daha üstün görüyordu.

Bu konuda Cami onun şöyle dediğini yazar:

“Biz deniz kenarında yumurta idik. Necmeddin bizi kanadının altına almıştı. Biz civcivken bizi himaye ediyordu. Büyüyüp ördekler olunca kendimizi denize attık, ancak şeyh kenarda kaldı” demiştir.

Cami, devamında, şeyhin, onun atladığı denizde boğulup öleceğini bildirerek dua ettiğini rivayet ediyor. Cami şöyle devam ediyor:

“Gerçekten öyle oldu. Havarizm sultanı bir gece sarhoş oldu ve Bağdadi’nin boğulmasını emretti.”

Bir başka eserde de onun boğulup Ceyhun nehrine atıldığı rivayet edilmektedir.48 Havansari, şeyhin ölümüyle ilgili olarak şunları söylemiştir: “Razi ile zamanın meşhur vaizi olan Mecduddin Bağdadi arasında bir sürtüşme ve fikren büyük bir uzaklaşma vardı. Hatta iş öyle noktaya geldi ki, imam Fahreddin Razi’nin bazı öğrencileri sultanın yanında Bağdadi aleyhinde sözler sarfedince, sultan da onun suda boğulması emrini vermiştir.

René Guénon

Asıl adı René Jean- Marie- Joseph Guénon'dur. 15 Kasım 1886'da Fransa'nın Blois kentinde doğdu. Anne babası koyu katoliktir. Guénon, doğuştan zayıf bünyelidir. Sağlığı pek iyi değildir. Teyzesi Bayan Duru onlara yakın bir evde oturmaktadır ve çocuğu yoktur. Bu nedenle Guénon'a teyzesi özenle bakar. Guénon ilk bilgilerini bir öğretmen olan teyzesinden almıştır.

1898 Ekim'inde on iki yaşındayken Guénon, Notre-Dame Des Aydes okuluna girer. Parlak ve keskin zekâsı, onu okulun en parlak öğrencisi durumuna getirir.

1902 Ocağında Augustin-Thierry kolejine retorik öğrencisi olarak girer. Ertesi yıl, felsefe öğrencisi olur. Felsefe bölümünü pekiyi dereceyle bitirir.

1904'te matematik bölümüne girer. Fakat sağlığı derslerine düzenli devâmını hep engeller. Hocaları matematik bölümüne Paris'te devam etmesini önerirler.

1904 Ekim'inde Guénon Paris'e gelir ve Rollin Koleji'ne kabul edilir. Paris'e gelir gelmez Quartier Latin'de bir oda tutar, fakat oradaki öğrencilerin tutumu sessizliği ve sükûneti bozduğundan, daha sâkin bir yer olan Saint-Louis adasında bir yer bulur. İlköğrenimden sonra felsefe ve matematik eğitimi alan René Guénon, matematik bölümüne devam etmek üzere 1904 de Paris'e yerleşmiştir.

Hayâtının bu döneminde kendisini klasik eserlerin tatmin etmediğini fark ederek o zamanlar hayli yaygın olan Neo-Spiritualist öğretilere yönelmiş ve bir arkadaşının da aracılığıyla Okültist ekol'e katılmıştır. Sonra bu teşkilatla bağlarını keserek I. Dünyâ savaşına kadar bağlı kaldığı Mason locasına girer. Yine bu dönemde bazı Hindu'larla tanışır.

1909 yılında ise Gnostique Kilisesine girer ve Piskopos olur.70Aynı yıl iki arkadaşı ile 'La Gnose' dergisini çıkarmaya başlar. İlk yazılarının yayınlandığı bu dergi 1912 yılında yayınına son verdiğinde René Guénon, artık büyük bir metafizikçi olarak ün kazanmıştır. 1912 yılında ilk evliliğini doğduğu yerde yapar. Aynı yıl Müslüman olur ve daha önce arkadaşı olan Abdulhâdi aracılığı ile Şâzeliyye tarîkatı şeyhi Abdurrahman İliş el-Kebîr'e intisap eder.

1917 yılında bir yıl kalacağı Cezayir'e felsefe öğretmeni olarak atanır. İslâm'la ilk ciddî ve uzun temasının olduğu bu dönemde Arapçasını ilerletmiş olarak, 1918' de Paris'e döner.

1924 ten itibâren bir kolejde felsefe dersleri vermeye başlar. René Guénon ve karısı akşamları dostları tarafından düzenlenen ve çeşitli dinlerden, genellikle kendi dinlerini bilmeyen doğulu batılılaşmış öğrencilerin oluşturduğu toplantılara katılmaktaydılar. O, Latince, Yunanca, İbranice, İngilizce, Almanca, İtalyanca, İspanyolca, Rusça ve Polonya'ca

bildiği için çok dil bilen birisi diye anılır ve bu toplantılara katılanların hemen hepsi ile kendi dilleri ile konuşurdu.

1928'de eşini kaybeder. Bu arada kendi çıkardığı 'Etudes Traditionnelles' dergisinde yazmaya devam eder.

1930 da İslâm Tasavvufu ile ilgili araştırma yapmak üzere üç aylığına Mısır'a gider, ancak bir daha dönmez ve ölünceye kadar da orada yaşar. Kahire'de hiçbir Avrupalı ile temas kurmadan yeni vatanın geleneklerine göre yaşayan René Guénon, artık yeni adıyla Şeyh Abdulvahîd Yahya olmuştur. Şeyh Muhammed İbrahim'in kızıyla 1934'te evlenir. Fransa'daki kütüphanesini Kahire'ye getirtir. Kahire dışında özellikle Avrupalı dostlarıyla irtibatını kesecek bir şekilde münzevi bir hayât yaşayacağı evine taşınır ve ölünceye kadar da buradan ayrılmaz. Avrupalı dostlarıyla ancak mektupla haberleşmektedir. Bu arada René Guénon, Mısır'da yaşayan Martin Lings ile de görüşmektedir. Öte yandan Frithjof Schuon da kendisini iki defa ziyarete gelmiştir.

1937 yılında romatizmaya yakalanır ve uzun bir süre hiç hareket edemez.

1938 de sağlığı düzelir, fakat 1939 Nisanı ortalarında yeniden şiddetli bir şekilde hastalanır. 1946 Mayısında karısı Fatıma ve kızı Hatice Hacca gider ancak Guénon bu mukaddes yolculuğa Mısırlı olmadığı için iştirak edemez 1950 Aralık ayı ortalarında sağ bacağında büyük yaralar açılır. Bir hafta sonra halk ilaçları ile bu yaralar iyileştirilse de birkaç gün sonra iyice ağırlaşır. 7 Ocak 1951'de son nefesini verir.

Yeniden başlasak, yeniden aşka

"Yeniden başlasak, yeniden aşka

Hiçbir şey olmamış gibi"

Adnan Ardağı

"Yarin olmuşu, ermişi

Şefkatte anneye değer."

Cahıt Sıdkı Tarancı

"Ve bir an yaşıyorum bütün bir ömre bedel"

Fazıl Hüsnü Dağlarca

Biraz kül, biraz duman,

O benim işte...

Kerem misali yanan,

O benim işte...

İnanma gözlerine ben ben değilim

Beni sevdiğin zaman,

O benim işte...

Ümit Yaşar Oğuzcan

Tehi görmen kimseyi, hiç kimesne boş değil,

Eksiklik ile nazar, erenlere hoş değil.

Gönlünü derviş eyle, dost ile biliş eyle,

Aşk eri şu manada, derviş içi boş değil.

Derviş bilir dervişi, Hak yoluna durmuşu,

Dervişler hüma kuşu, çaylak ve baykuş değil.

Dervişlik aslı candan, geçti iki cihandan,

Haber verir sultandan, bellidir yad kuş değil

Ey Yunus, Hakk'ı bilen, söylemez hergiz yalan,

İkilik ile gelen doğru yol bulmuş değil.

(Şiirin aslı)

Tehî görmen kimseyi hîç kimesne boş degül

Eksükligile nazar erenlere hoş degül

Gönlüni dervîş eyle dostıla biliş eyle

‘Işk eri şol ma‘nîde dervîş içi boş degül

Dervîş bilür dervîşi Hak yolına turmışı

Dervîşler hümâ kuşı çaylak u baykuş degül

Dervîşlik aslı cândan geçdi iki cihândan

Haber virür sultândan bellüdür yad kuş degül

İy Yûnus Hakk'ı bilen söylemez hergiz yalan

İkilik ile gelen togrı yol bulmış degül

Yunus Emre

**

Hiçbir kişi bilmez bizi, biz ne işin içindeyiz,

Hiçbir kişi bilmez bizi, biz ne işin içindeyiz,

Ne hırsımız baydır bizim, ne nefsimiz içindeyiz.

Bir kimsenin devletine, tan ederek biz gelmeyiz,

Ne münkiriz alemlere, ne tersanın haçındayız.

Biz bunun neliğin bildik, dünyanın nesine kaldık,

Arzumuz nefs için değil, dünya teferrücündeyiz.

Yunus der ki: Hey sultanım, özge şanım vardır benim,

Ko dünya altın gümüşün, ne bakır, ne tuncundayız.

(Şiirin aslı)

Hîç bir kişi bilmez bizi biz ne işün içindeyüz

Ne hırsumuz baydur bizüm ne nefsümüz içindeyüz

Bir kimsenün devletine ta'n idüben biz gelmezüz

Ne münkirüz 'âlimlere ne tersanün hâçındayuz

Biz bunun neligin bildük dünyenün nesine kalduk

Arzûmuz nefs içün degül dünyâ teferrücindeyüz

Yûnus eydür hey sultânum özge şânum vardur benüm

Ko dünyâ altûn gümişin ne bakır u tuncındayuz

Yunus Emre

"Ben yanmazsam, sen yanmazsan, biz yanmazsak

Nasıl çıkar karanlıklar aydınlığa"

**

"Anladım imkânsız şey, bir insanın bir başka insanı anlaması"

Attila İlhan

**

İkilik Var mı?

Dinler tarihinde, karşılıklı olarak birbirlerini ima eden birçok ikiye ayrılma ve kutuplaşmayla karşı karşıya kaldığımızı aklımızda tutmak zorundayız. Ahlaki bir düalizmi ima etmeksizin bir karşıtlar ve gerilimler sistemiyle dünyayı ve insanın durumunu açıklayan mitler buluruz.

Mesela, gündüz ve gece, yüksek ve aşağı, kaos ve yaratma, kış ve yaz, bâtın ve zahir, erkek ve kadın, doğum ve ölüm.

Bu ikiye ayrılmalar, evrenin ve insanın periyodik yenilenmesinde görülen, hayat kiplerini ifade ettikleri gibi, aynı şekilde gerçekliğin tamamına anlam verme hedefine de hizmet ederler. Kendisinde, zıtlıkların karşılıklı olarak birbirlerini ima ettiği bu düalizm türü, Tanrı anlayışında iyi bir şekilde görülecektir. Kozmogonik [evrenin yaratılışını anlatan] mitlerin belli bir türünde, Tanrı'nın Şeytan'la ilişkisi, oldukça yaygın bir kabuldür

[Satapatha Brahmana, 11.1.6.1 vd.Dinlerde Tanrı Anlayışı | 203 Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: XII, Sayı: 22 (2010/2)].

Bu tip mitlerin genel özellikleri şunlardır: Başlangıçta, yalnızca Tanrı'nın ve Şeytan'ın üzerinde yürüdüğü sular vardı. **Tanrı, Şeytanı dünyayı yapmayı düşündüğü, küçük bir çamur parçasını getirmesi için sulara dalmak üzere gönderdi. Kozmik dalış ve yaratma işinde Şeytan'la bu ortaklığın sonuçlarının detaylarında birçok farklılık vardır**. Bu detaylar, maksadımız bakımından o kadar da önemli değildir. Ancak yine de, mitin Merkezi Asya ve güney Doğuya özgü varyantları, **Tanrı ve Şeytan'ın kan kardeşler ya da ezeli olarak birlikte var oldukları veya Tanrı'nın Şeytan'ın ortaklığı olmaksızın bu dünyayı yaratmasının imkânsızlığı gerçeğini aydınlattığı için önemlidir.** Dini anlam düzeyinde bu mitler, Şeytan'ı kabul etmek ya da yaratılış şemasında ona yer vermek zorunda olduğumuzu ima ederler. Ancak, bu yalnızca, onların mevcut dünyadaki kötülüğün kaynağını bu şekilde açıkladığı için değil, fakat aynı zamanda, Tanrı'nın yalnızlıktan kurtulma arzusundan doğan bir dosta/arkadaşa ihtiyaç duyduğunu da açıklaması sebebiyle önemlidir. **Avamın zihni, Tanrı'nın yalnızlığını ve onun Şeytan'la arkadaşlık ihtiyacını; iş arkadaşı, köle ve hatta Yüce Tanrı'nın baş danışmanı olarak Şeytan'ın rolünü tasavvur etmenin zorunlu olduğunu düşünür.**

Yağmur 505 trilyon ton

Yağmur dünyaya belli bir miktarla yağar. Ölçümlere göre, dünyadan bir saniyede 16 milyon ton su buharlaşmaktadır. Bir yılda bu miktar 505 trilyon tona ulaşır. Yine her yıl Dünya'ya aynı miktarda yani 505 trilyon ton yağmur yağar. İşin ilginç yanı bu miktar her yıl aynıdır, hiç değişmez.

"O" kişi siz olabilirsiniz!..

Şeytan Haris adında bir melek iken bu anlattıklarımı aynen yaşamıştır. Şeytan Haris adında bir melek iken cennetin duvarında bir isim görür ve o ismin yaptığı isyanları, günahları okur! Şaşkınlık içinde o kişiye öylesine lanet eder ki.. Onu düşünce dünyasında ebedi cehenneme mahkum eder ve bir zaman gelir o duvarda gördüğü ismin kendine ait olduğunu farkeder!

Kut:

Hayvan, insan ve bitkilerin hayatını destekleyen, neslin devamını, bahtını ve mutluluğunu **sağlayan hayat gücüdür, ruhudur.** Teleütlerde ölen kişinin ardından bir aile ferdi daha ölürse ölünün geride kalanların kutunu aldığına inanılır. Yine tarlanın bereketi azalırsa “toprak kutunu kaybetti” diye söylenir.

Kuttı aza alza, kut azanıñ kolına kirze kiji ölör.

“Kutu, kötü ruh alırsa ve kut kötü ruhun koluna girerse insan ölür.”

Körmös ci

Bu deyim, körmös “kötü ruh, şeytan; Şamanizmde toprağın altında yaşayan ruhlar” ve ci- “yemek” fiilinden oluşmaktadır. Körmös kelimesi, Farsça “hürmüz” kelimesinden gelmektedir ve İslamiyetten önce, İran’da Zerdüştlerin iyilik, hayır tanrısının adıdır.

Eskiden Teleñgit, Altay, Tuva ve Sayan-Altay halklarında insanlar ölünce atları da yanlarında gömülürken, Şamanların ölüsü atlarıyla taşınıyor ama atları gömülmüyordu. Bunun sebebi de Şaman olmayan insanların öldüklerinde öbür dünyaya gitmelerine karşılık Şamanların körmös olarak bu dünyada kalmaları ve yaşayan Şamanlara ölülerin ruhlarını uğurlamak için yardım etmeleridir.

Böylelikle körmös ci- ölümü anlatır. Ayrıca körmös kelimesinin geçtiği başka ifadeler de vardır. Bu kelime, ölen kişi anlamına da gelir. Eceliyle öbür dünyaya gitmeyen içki, bıçaklama gibi ölenler için caman körmös tabiri kullanılır. Biri öldüğünde, onun öbür dünyadaki akrabalarının çok sevindiğine ve bayram ettiklerine inanılır. Bu durumu anlatmak için “kötü ruhlar heyecanlandı, telaşlandı” anlamına gelen körmöstör tüymedi deyimi kullanılır

Ελένη Βιτάλη – Γράμμα και γραφή Eleni Vitali /Mektup ve Yazı

bana bir mektup, bir yazı yollamışsın, beni daha fazla sevmediğini söyleyen

bu senin seçimin, sana iyi şanslar her nereye gidersen

sadece bak arkanda bıraktıklarına

belki sana arkadaşlık ederler yalnız bırakıldığında

bana bir mektup, bir yazı yollamışsın başka bir kadına meylettiğini söyleyen

sen aşkı nasıl bileceksin bu kadar çok kadınla birlikteyken?

***

Bir mektup ve yazı göndermişsin bana

Sevmiyormuşsun beni artık

Seçim senin

İyi şanslar nereye gidersen de

Sadece bir bak

Arkada bıraktıklarına

Belki sana yoldaş olurlar

Yalnız başına kaldığında

Bir mektup ve yazı göndermişsin bana

Başka bir kucağa uçuyormuşsun

Bunca kucak arasında

Nasıl sevebiliyorsun?

Sadece bir bak

Arkada bıraktıklarına

Belki sana yoldaş olurlar

Yalnız başına kaldığında

**

'Size ne?'

"Hoca'ya demişler: 'Hele şu tarafa bak tepsileri götürüyorlar'.

Hoca 'Size ne?' demiş. 'Ama sizin eve götürüyorlar.' dediklerinde

Hoca: 'O zaman size ne?' demiş. Ben de şimdi 'Size ne?' diyeceğim. Đşte bu sebepten dolayı halktan kaçmaktayım."

Tulumdan Sızan Nem

Bayezid Bistamî; peygamberlerin marifetine nisbetle diğer kimselerin marifetini ve ilmini, ağzı bağlı olan bir tutumdan sızan az bir neme benzetir.

Ebu Nasr es-Serrâc; veliliği nebilikten üstün görenlerin sapıttığını belirtirken; Ali b. Osman elHucvirî, evliya enbiyadan efdaldir diyen Horasan Mücessimesi mensuplarını şeytanın evliyası olarak kabul eder.

Abdülkadir Geylanî velâyetle nübüvvet arasındaki farkı çok ilginç bir tespit yapmak suretiyle ortaya koyar. Buna göre; peygambere gelen vahyi inkâr eden kişi kâfir olurken; veliye gelen keşfi inkâr eden kişi kâfir olmaz.

Sufi İbn Teymiyye (ö. 728/1328)

İbn Teymiyye tasavvuf düşmanı olarak bilinmesine rağmen iyi bir sûfi, daha doğrusu kendine has bir tasavvuf anlayışı olan bir sûfidir.

Yine o ilk sûfilerin birçoğunu tasvip ve takdir etmektedir. Nitekim o, Süfyan-ı Sevri'den (ö. 161 / 777) bir İslam büyüğü olarak bahseder. Amansız bir Abdulkadir Geylanî hayranı olan İbn Teymiyye, Geylani'nin Fütuhu'l-Gayb adlı eserine Şerhu Kelimat min Futuhi'l-Gayb ismiyle bir şerh yazmıştır.

İbn Teymiyye büyük sûfilere karşı hayranlığını şu sözleriyle dillendirir: **"Bu zatlar öyle kimselerdir ki; Allah'ın kerim olan zatının nurunu görmenin tadını isterler."**

İbn Teymiyye tasavvuf ilmi konusunda; sadece sûfilere has olan sözler söyler. Makam ve hâl kavramlarını izah etmeden önce şöyle bir giriş yapar:

"Bundan sonra şu gelecekteki arz edeceğim açıklamalar, kalpler hakkındaki amellerle ilgili bir takım kısa ve özlü sözlerden ibarettir. Bu kalp amellerine makamlar ve haller de denir."

Yine o, sûfilere has bir tarzda evliyanın avam ve havas kısmından8, Allah sevgisinden , sevginin hakikatinden bahseder. İbn Teymiyye tasavvufi düşüncenin tamamen ortadan kaldırılması gerektiğine inananlara sert çıkar:

"Allah hem kalb, hem beden temizliğini emretmiştir. Her ikisi de Allah'ın emredip vacip kıldığı dinin bir parçasıdır."

Yine o, bu konuda şöyle söyler: "**Sözüm ona fakih ve abid birçok kimse görüyoruz ki; akılları, fikirleri beden temizliğinden ibaret."**

İbn Teymiyye taraftarı olduklarını iddia edip sûfilere hücum edenler, dikkat ederlerse sûfilerin hücum ettikleri sözlerinin aynılarını veya benzerlerini İbn Teymiyye'nin de söylediğini göreceklerdir. Hatta onların hücumlarına dayanak noktası edindikleri menkıbe, keramet ve teberrük gibi kavramların İbn Teymiyye'nin o zamanki öğrencileri ve taraftarları tarafından kullanıldığına şahit olacaklardır:

Talebesi el-Bezzar menkıbelerini anlatmak için, yazdığı eserde İbn Teymiyye'nin kerametlerine bir bölüm ayırmıştır. Daha da ilginç olanı; İbn Teymiyye ölünce cenazeyi yıkamada kullanılan suyun artan kısmını içen cemaat, gasılda kullanılan sidr ağarını da aralarında bölüşmüşlerdi.

Osmanlı'nın kuruluş yıllarında Şam bölgesinde yaşayan İbn Teymiyye'nin her nedense etkisi Osmanlı ülkesinde pek fazla görülmemiştir. İhtimal ki bunda İbn Teymiyye'nin bazı Sünnî kurumlara karşı aldığı tavır etkili olmuştur. Zira İbn Teymiyye Sünnî kelamını hem esastan hem usul yönünden reddetmiş, bunu yaparken; özellikle İbn Rüşd'den (ö. 595 / 1198) faydalanmıştı. İbn Teymiyye Allah'ın zatının arşın üzerinde bulunduğuna inandığından; bu inancı kesinlikle kabul etmeyen sûfileri ve Sünnî âlimleri hulûl itikadına zahip olmakla suçlamıştır. Hâlbuki hem bütün ehl-i sünnet âlimleri hem de tüm sûfiler hulûl'ün İslam itikadına aykırı olduğu konusunda ittifak etmişlerdir.

İsmailî İbn Haldun (ö. 808/1405) [1]

Kendisi de bir dönem tasavvufa intisap eden İbn Haldun, tasavvufa gayr-i Sünnî kaynaklar tayin eden İslam âlimlerinin ilklerindendir. Amelî tasavvufla pek ilgilenmemesine rağmen sultanın görevlendirmesiyle Baybars tekkesi şeyhliğine atanan ve bu görevi bir dönem sürdüren İbn Haldun;[1] kutb ve onunla birlikte giden meratibin, tasavvufa İsmailiyye mezhebinden geçmiş olduğu şeklindeki genel kanaatin mimarıdır.

İbn Haldun tasavvuftaki hırka giyme[2], kutb ve abdala inanma [3] ve vahdet düşüncesi [4] gibi hususların kaynağının, Şia akidesi[5] olduğunu savunur. Hatta daha da ileri giderek şöyle der: "Bütün bunlar Şia ve Rafızîlerin sözlerinden ve mezheplerine dair yazdıkları kitaplarından alınmıştır."[6]

---

[1] İbn Haldun'un tasavvuf konusundaki görüşleri için bkz: İbn Haldun, *Tasavvufun Mahiyeti,* Haz:

Süleyman Uludağ, Dergâh Yay. , İstanbul , 1998; İbn Haldun, *Mukaddime,* Haz: Süleyman Uludağ, Dergâh Yay. , 2 C, İstanbul , 1982, c I, s. 392-395, 769-780, c II, s. 1113-1132; Süleyman Uludağ, "İbn Haldun ve Mukaddime", *Mukaddime,* İbn Haldun, Haz: Süleyman Uludağ, Dergâh Yay. , 2 C, İstanbul , 1982, c I, içerisinde, ss 15-195:77-83.

[2] İbn Haldun, *Mukaddime,* c I, s. 769, c I, s. 1126.

[3] İbn Haldun, *a.g.e.,* c I, s. 769, c II, s. 1126.

[4] İbn Haldun, *a.y.*

[5] İbn Haldun, *a.y.*

[6] İbn Haldun,a.g.e. , c II, s. 1127.

Başta sosyoloji olmak üzere birçok aklî ilimlerde zamanının zirvesi olan İbn Haldun; tasavvuf konusundaki yukarıdakilere benzer birçok görüşünden ötürü tenkidi hak etmektedir.[7] Nitekim bir öğrencisi onun hakkında "Şer'i ilimlerde sıfırdır, aklî ilimlerde bilgisi vardır."[8] [9] demektedir. **Gerçi İbn Haldun gibi büyük bir âlime 'Şer'i konularda bilgisizdir' demek pek yakışık almasa da; onun tasavvuf hakkında ortaya attığı yukarıdaki çok sert ifadeler bu tezi doğrular niteliktedir. Şu çok açıktır ki; kendisi de bir dönem Fatımîlere intisap etmiş bulunan İbn Haldun'un[11] tasavvuftaki birçok hususu Şii inanca bağlaması, onun büyük bir âlim oluşu sıfatına asla yakışmamaktadır.**

Gerçi İbn Haldun'un sevmediği topluluklarla ilgili olumsuz gördüğü hususları aşırı derecede genelleyerek ve abartarak aktardığı bilinen bir durumdur. Onun bütün bir Arap milleti için söylediği şu ifadeleri bu durumu açıkça göstermektedir:

"Araplar vahşi bir millettir. Arapların tabiatı yağma ve talandır. Arapların ele geçirdikleri memleketler, hızla harap olmaya yüz tutar."

"Mülk siyasetinden en uzak olan millet Araplardır."[10]

Hasan el-Benna(ö. 1949)

Kendisi de bir zaman tarîkata intisap ederek tasavvuf yoluna giren el-Benna şeyhini hayırla yâd eder ve onun hakkında şunları söyler: "Biz onun hakkında hayırdan başka bir şey biliyor değiliz." "Allah bize yaptığı bu hizmetleri dolayısıyla onu en iyi bir şekilde mükâfatlandırsın."

Hasan el-Benna daha sonra İhvan-ı Müslimin Cemiyeti'ne katılıp katılmama hususunda şeyhinden farklı düşünüp tasavvuf yolundan ayrılmış olsa da; tasavvuf ve mutasavvıfların faziletlerini söylemekten hiçbir zaman kaçınmamıştır. O, özellikle tasavvufun İslam'ın pek çok yerde ve uzak bölgelerdeki yayılması hususundaki katkılarına ve mutasavvıfların nefisleri tedavi etmek ve onun hastalıklarına uygun ilaçlar vermek açısından başka eğitimcilerin varamadıkları bir noktaya vardıkları gibi hususlara değinir.

Hasan el-Benna bir konuşmasında; yaptıkları davetin temel özelliklerinden birisinin tasavvufi bir hakikat olduğunu belirtmiştir. el-Benna tasavvuf için yaptığı övgülerinin yanında; ona zamanla felsefe ve politikanın karıştığı eleştirisini de yapmaktadır.

---

[7] İbn Haldun'un tenkidi için bkz: Uludağ, "İbn Haldun ve Mukaddime", s. 62-66.

[8] Uludağ, *a.g.m.,* s. 63.

[9] Uludağ, *a.g.m.,* s. 65.

[10] İbn Haldun, *Mukaddime,* c I, s. 470.

Sufi Sâid Havva (ö. 1989)

Sâid Havva da selefî bir tasavvuf anlayışı için mücadele edenlerdendir. Ancak o diğer selefî tasavvuf savunucularından farklı olarak tarîkat sisteminin gerekliliğini kabul etmektedir. Bu amacını şöyle açıklar:

"Selefî bir tasavvuf şeklinin gelişmesi için çalışıyorum. İlim ve zikir meclisleri, şeyh ve halkaları olan selefî bir tasavvuf. Bundan başka bir tasarım yoktur." O, bu düşüncesinde iki tarafa da aynı mesafede olduğunu belirtir: **"Sofu olsun, selefî olsun kimseden çekinmeden ve alerji duymadan herkesten gelecek haklı söze bağrımız açıktır."**

Havva, bazı selefî tasavvuf savunucularının yaptığı gibi; tartışmayı tasavvuf kavramının bizzat kendisine kadar taşınmasına karşı çıkar:

"Halk arasında öyleleri vardır ki, tasavvuf ve sofiye isimlerini duymaya bile razı değildir. Böylelerine yavaş olun diyorum. Aramızda tarih hakem olsun. Asırlardan beri kimse tasavvuf ismini inkâr etmiş değildir. Çünkü nahiv, bedi, meanî, fıkıh ve diğer ilim dallarında olduğu gibi bu bir ıstılahtır. Âlimlerin de ifade ettiği gibi ıstılahlarda sürtüşme olmaz."

Sâid Havva'nın tasavvuf ve sûfilerin niteliklerini belirtmek üzere sarf ettiği sözlerden bazıları şunlardır:

"İslamî hareketin aynı anda tasavvufla ruhi eğitim hakkında açık bir nazariyeye ihtiyacı vardır."

"Her şeyi bir tarafa bıraksak bile Şeyh Şamil'in Türkistan'da hareketini, İmam Rabbani'nin Hindistan'da hareketini, Senusiler'in Libya'da ve Dervişlerin Sudan'da hareketlerini unutmamız mümkün değildir."

"Muhtelif asırlar boyunca İslam ümmetinin yüzde doksanının tasavvufla ilişkisi olmuştur." "Tasavvuf ve erbabı başkalarının ulaşamadığı yerlere ve muhitlere ulaşmaktadır."

"Çok denedim çok gördüm, ama İslam esaslarına uygun temiz bir tasavvufî terbiye almış kişiler dışında; nefiste kemal, sülukta ihsan ve akıllıca muamele gücüne sahip nadir kimseler görebildim."

Sâid Havva zaman zaman tasavvufa ve bu ilimle uğraşanlara yönelik eleştirilerde de bulunmuştur. Bunlardan bazılarını şöylece zikredebiliriz:

"Tasavvuf konusunda kitap yazanların çoğu, bu ilmi belirli bir zümreye hasretmişlerdir."

"Bu ilimle uğraşanların çoğunun İslamî tasavvurları kısır ve anlayışları dardır."

"Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat akidesi ile fıkıh mezhepleri ışığında yazıların tasavvuf kitapları azdır."

“Cahil sofularla cahilce tasavvufun cihat davasının unutulmasında rolleri olduğu devirler artık gelip geçmiştir.”

Havva’nın bir yandan tasavvufa övgüler yağdırırken; öbür yandan bu ilimle uğraşan bazılarını eleştirmesi bir tenakuz olarak görülmemelidir. Zira onun övdüğü tasavvuf, İslamî yaşantının bir ürünü olana tasavvufken; onun yerdiği, tasavvuf adına yapılan ve İslamî yaşam tarzıyla bağdaştırılamayacak olan menfi hareketlerdir. Yine onun övdüğü, peygamberlerinin izinden giden büyük sûfiler iken; onun yerdiği, tasavvuf kisvesine bürünüp İslam dininin kesinlikle hoş görmeyeceği işler yapanlardır.

Netice olarak şunu söyleyebiliriz ki; **Havva, kendisine tasavvuf taraftarlarıyla karşıtları arasında bir yer tayin edip, iki tarafın aşırılarıyla da mücadele etmeyi kendine vazife telakki etmektedir.**

Ayağı Kaymış Bir Sufi Uzmanı Abdulbakiy Gölpınarlı (ö. 1982)

Abdulbaki Gölpınarlı Mevlevi bir muhitte yetiştiğini ve yazılarındaki metodun ana hatlarını şöyle anlatır:

“Takdir bizi bu potada yoğurdu. Doğar doğmaz bu havayı almaya başladık. Gözümüz Mevlevi yüzlerine, kulağımız ayin ve naat nağmelerine açıldı. İnandık, inandırdık. Gördük, belledik. Duyduk, coştuk. Ağladık, ağlattık. Nihayet zaman gözlerimizdeki buğuyu kaldırdı, bizi düşünce sahasına attı. İnancımızı akılla tahlîle, duygumuzu gerçekle tenkide imkân bulduk ve ancak bu yüzdendir ki yazılarımızda tarafsız bir incelemenin sonuçları var. Hâsılı yazılarımızın bir kısmı tarihe, bir kısmı görgümüze dayanmaktadır.”

Fakat Gölpınarlı, durumu bu şekilde izah etmesine rağmen; Mevleviliği Alevilikle bir kabul etmesi, büyük sûfilere ve genel olarak tasavvufa karşı ağır ithamlarda bulunması, onun bu sözlerine özellikle tarafsızlık iddiasına gölge düşürecek niteliktedir.

Onun tarafsızlık anlayışının önemli ipuçlarından birisi; Peygamber Efendimizden, “Muhammed” olarak bahsetmesinde gizlidir. Kendisinin bu yabancı tarzı bazı isimlerin imlasında da ortaya çıkar. Fatımî devletinin kurucusu Ebu Ubeydullah el-Mehdi’nin ismini şöyle yazıya geçirir: Abu-Ubeyd-Allah-al-Mehdi. Tabii ki bu gibi basit örneklerden yola çıkarak olumsuz sonuçlara ulaşmak doğru değildir. Fakat onun diğer görüşleriyle bu tavrı birleştirdirildiğinde daha anlaşılır sonuçlara ulaşılabilmesi mümkün olacaktır.

Gölpınarlı, Oniki İmam isimli eserinde Şii düşünceyi benimsediğini şöyle ortaya koyar: Hadislerde on iki imam tabiri geçer. Eğer hilafet sırasıyla sayarsak Yezid de dâhil olur. Abbasoğullarının sonuncusuna kadar da sayı çoktan aşar. Dolayısıyla bahsedilen on iki

imam Şii literatürde geçen on iki imamdır. Gölpınarlı, Ehl-i Beyt imamlarının tasavvufa karşı olduklarını da belirtir. Fakat bu iddiasını delillendirme ihtiyacı hissetmez.

Gölpınarlı'nın tasavvuf konusundaki bilgilerinin pek sağlam temellere oturmadığını söylemek, haksız bir itham olarak telakki edilmemelidir. Çünkü onun birçok ifadesi bu iddiayı doğrular niteliktedir. O, İslam tarihindeki mehdiler hakkında şunları söyler: **Fatımiler'in kurucusu Ebu Ubeydullah el-Mehdi, Baba İshak, Baba İlyas, Şeyh Bedrettin, Şah İsmail bu mehdilerin başlıcalarındandır. Çoğu tarikat erbabı olan bu mehdilerin tasavvufun yayılmasında büyük rolleri olmuştur.** Yukarıda isimleri geçen heteredoks, isyancı ve kan dökücü insanların tasavvufla alakaları olmadığı gibi, tasavvufun yayılmasına hizmet etmedikleri de herkesçe bilinmektedir.

Abdulbaki Gölpınarlı sûfilerin bazı bilimsel ve mantıksal yanılgıları olduğunu savunur. Ona göre silsilelerdeki tarihi kopukluklar bunun bir delilidir. Mesela

Halvetiyye, Sühreverdiyye ve Mevleviyye tarikatlarının kabul ettiği silsilede Hz. Ali'den sonra Hasan Basri gelir. Fakat Hz. Ali'nin şehadetiyle Hasan Basri'nin ölümü arasında tam altmış sekiz yıl bulunduğundan bu zatın Hz. Ali ile görüştüğü gerçekten şüphelidir.1 Lakin burada dikkate alınmayan bir nokta vardır ki; sûfiler silsilelerindeki tüm şahısların birbirleriyle görüştüğünü iddia etmezler. Kimi zaman silsilede birbirini hiç görmeyen, aralarında zaman farkı bulunan kişiler peş peşe gelir. Bu durumda, önceki kişinin sonrakini ruhaniyetiyle eğittiği kabul edilir. Bu durum 'üveysilik' olarak tanımlanır.

Gölpınarlı, hiçbir tartışmaya yer vermeden tasavvuf kelimesinin Yunanca bir kelime olan 'sofos' kelimesinden türediğini savunur. Yine o, tasavvufun felsefeyle karıştığını ve İsmaililerin tesiri altında Batıni temayülleri benimsemeye başladığını söyler. Bu yüzden 'şeriatçılar'; kelama ve felsefeye olduğu gibi, hatta ondan da daha şiddetli bir tarzda tasavvufa karşı koymaya çalıştılar.

Gölpınarlı, yabancı kaynaklara dayandırdığı tasavvufi unsurları, 'şeriatçı' olarak isimlendirdiği Sünnî âlimlerin kıstaslarıyla değerlendirmeye çalışma yoluna da başvurur. Ona göre; Rical'ül-Gayb'ın miktarını bildiren sayılarda; eski dinlerin, Fisagorilerin, hatta Mısır ve Hint inançlarının tesiri açıkça görünmektedir. Kutba, abdala, diğerlerine ve bunların bulundukları yerlere, mazhar oldukları şeylere dair peygambere isnat edilen hadisler uydurmadır.

Gölpınarlı, sûfileri sadece Sünnî hadis kriterlerine göre değil, aynı zamanda onları Şiilerin hadis kriterlerine göre de değerlendirir ve onları insafla asla bağdaşmayacak bir tarzda itham eder: **"Şii ve Sünnî, muteber hadis kitaplarının hiç birinde olmayan ve uydurulduğu andan itibaren yine her iki mezhebin muhaddisleri tarafından yalanlanan rivayetleri, tarikatçılar şüphe bile duymadan kabul ederler."**

Gölpınarlı'nın ithamları bu kadarla sınırlı değildir. O, tasavvufi tarikatların yaşam alanı olan tekkenin ilk kuruluşu hakkında, asla hiçbir tarih kitabında bulunmayan şu talihsiz

değerlendirmeyi nakleder: Ebu Haşim-i Kufî, Şam gibi Roma medeniyetinin izlerini taşıyan bir şehirde, camiye karşı ilk tekkeyi kurdu.

Hiçbir tarihi veriye dayanmayan bu iddiayı geçerli saymak için; medresenin de camiye karşı kurulan bir kurum olduğu iddiasını da doğru kabul etmek ihtiyacı hâsıl olur ki; bu durumun binlerce yıl Müslümanlara hizmet edip, İslam kültürünün yaşanmasını ve yaygınlaştırılmasını sağlayıp, Müslümanların dimağlarını ve ruhlarını besleyen bu kurumlara yapılabilecek en büyük haksızlık olduğu ortadadır.

Gölpınarlı sûfileri Kur'an'a göre de değerlendirir ve onların birçok düşüncesinin Kur'an-ı Kerim'de bulunmadığını savunur. Ona göre, mesela sûfilerin insana verdikleri önem, hele onun kâinatın hülasası oluşu inancı, insan-ı kâmil telakkisi Kur'an'da hiç yoktur.

Abdulbaki Gölpınarlı gibi Türkiye'de tasavvuf tarihi araştırmacıları konusunda yetkili olduğu kabul edilen bir araştırmacının tasavvuf ve sûfiler hakkında ağır ithamlarda bulunması gerçekten dikkatle izlenmesi gereken bir husustur. Onun zikredilecek şu ifadeleri, insanı büyük bir hayrete sevk edecek niteliktedir:

"Tasavvuf, zevke tapanları halk arasında naz ehli erenlerden gösteren anlayışıyla cidden menfi ve çok kötü tesirler yapmıştır. "

"Tasavvuf, şehvetle karışan sevgiyi gerçek aşka giden bir yol kabul etmiş, raksı ve müziği helal kabul etmiş, içkiyi kadınlı meclislere sokmuş, hayrı ve şerri izafi kabul etmiştir. "

"Öyle sûfi vardır ki; kendisini zamanı sahibi, vaktin peygamberi görür. Bu inancını anlaşılır bir şekilde açıklar. Mehdiliğini ortaya atar. Ya can verir yahut zamanında saltanatını görür. "

"Öyle sûfi vardır ki; hayata, hayattaki zevklere pek bağlıdır. Bu neşeye sahip olunca bütün suçları, yapılmaması emredilen şeyleri hiçe sayar ve zaten de inancı dolayısıyla bunlar onca hiçtir artık ve bütün buyrukları, âlemin düzenini temin içindir. Kendini zevke atar, bu kayıtlardan üstün olduğuna inanır. "

Abdulbaki Gölpınarlı, Hacı Bektaş-ı Veli'yi Babailer zümresine dâhil eden görüşe destek verir ve Yunus Emre'yi de bu zümreye dâhil etmek suretiyle bu düşünceyi bir adım daha ilerletir. Gölpınarlı'nın Yunus Emre'yi Babailer zümresine ilhak ederken kullandığı bilimsel metod ise kabul edilebilir gibi değildir:

"Bektaşi Vilayetnamesf ne göre Baba Tapduk Hacı Bektaş halifesidir. Hacı Bektaş'ın Babailer isyanı sonucunda öldürülen Baba İshak'ın halifesi olduğu muhakkak bulunduğundan ve Yunus da bir şiirinde, Tapduk Emre'den 'Baba Tapduk' diye bahsettiğinden Yunus Emre'nin Babailer zümresine mensup olduğu kesin olarak anlaşılmaktadır.

Yine Gölpınarlı'nın ifadesiyle Vilayetname yazarı Uzun Firdevsî Şems'le Mevlâna'yı Hacı Bektaş'ın halifesi sayar.

Bu durumda zikredilen akıl yürütme metodu kullanılınca Mevlâna ve Şems de Babai sürmesine dâhil olmaktadır ki, bu durum asla doğru kabul edilemez. Yazar, Hacı Bektaş-ı Veli'nin Babai zümresinden olduğunu te'kid etmek üzere ondan 'Baba Bektaş' olarak bahseder.

Gölpınarlı Yunus Emre'yi Babai zümresine ilhak etmekle kalmaz, onu Alevi- Bektaşi edebiyatının kaynağı olarak ilan eder. Bu durumu ise şöyle açıklar: **"Tarihi kaynaklar, Yunus'un ve arkadaşlarının Hacı Bektaş'ın da mensup bulunduğu Babalılar zümresinden olduğunu açıkça göstermektedir. Babalılar zümresi ise sonradan kurulan ve kuruluşunu ancak on altıncı yüzyılda tamamlayan Bektaşiliğin aslıdır. Bu bakımdan Yunus'u Bektaşi şairleri arasına aldık. "** Yazarımız, Yunus Emre'yi peşin bir hüküm ve kati bir kararla Alevi olarak kabul eder. Ancak onun aşırı bir Alevi olmadığını şöyle dillendirir: Yunus, Batıni inançları, telakkileri, gelenekleri benimsemekle beraber aşırı bir Alevi değildir. Ancak burada Yunus Emre'nin Alevî olup olmadığından ziyade, Batıni inançları benimseyen bir kişinin nasıl aşırı bir Alevi olmadığı sorusu akla gelmektedir.

Abdulbaki Gölpınarlı, Mevleviliği ve Mevlevilikteki birçok hususu yabancı kaynaklara dayandırma konusunda ciddi bir gayrete sahiptir. O, bu konudaki genel kanaatini şöyle ifade eder: Mevlevilik'te asırlar boyunca ve nesilden nesile sürüp gelen birçok geleneklerin izlerini bulabiliriz. Ona göre Hurufiliğin Mevlevilik üzerinde epeyce tesiri olmuştur. Mevlevilik'te yemek yenirken konuşulmaması Mazdeizm'den,

Mevlevi mutfağına balık girmemesi de Hint dinlerinden1 kaynaklanır. Yine o, Mevlevilikteki Şii tesirinden ve Alevi temayülünden bahseder.

Abdulbaki Gölpınarlı Mevlana'yı ve Mevlevi şahsiyetleri de oldukça farklı bir şekilde tanıtma yoluna gitmiştir. Heteredoks kaynaklardan bulduğu bilgileri toplayarak Ulu Arif Çelebi'nin başından geçtiği iddia edilen olayları 'Ulu Arif Çelebi'nin Gönül Maceraları' adıyla uzun uzun anlatır. Mevlana hakkında benzeri dokümanlar bulamaz, fakat onun hakkında da şu korkunç öngörüde bulunur:

"Mevlana şarap içtiyse bile apaçık içmemiştir."

Gölpınarlı'nın Mevleviliği son dönem Bektaşiliği ile aynı mahiyette addetmesi akla hemen oryantalistlerin konuya bakışını akla getirmektedir. Nitekim Fuad Köprülü oryantalistlerden Babinger'in Mevleviliği Bektaşilikle aynı mahiyette addetmesini realiteye taban tabana zıt bir iddia olarak niteler ve bu duruma Mevleviliğin sürekli heteredoks zümrelere aleyhtar oluşunu, mevcut içtimai ve siyasi nizamın muhafazasına çalışmasını delil olarak gösterir.

Abdulbaki Gölpınarlı'nın her şeye rağmen gayr-ı İslâmî ve gayr-ı Sünnî kaynaklara dayandıramadığı tasavvufi kurumlar da vardır. Nakşbendilik bunlardan birisidir. Fakat söz konusu sebepten olsa gerek kendisi Nakşibendîlikten asla hazzetmez ve Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra Bektaşi tekkelerinin Nakşibendî şeyhlerine devrini yanlış bir hareket

olarak görür. Onun şu ifadesi, Nakşbendilik hakkındaki görüşünü, tasavvufa genel olarak bakışını ve kullandığı bilimsel metodu en güzel bir şekilde ortaya koyacak niteliktedir: "Nakşbendilik, tamamıyla Sünnî inanca sahip ve bilhassa İmam-ı Rabbani'den sonra büsbütün softalaşan bir yoldur."

Misyoner Rüzgarında Kalmış Sufi Araştırıcısı

Ahmet Yaşar Ocak

Oryantalist zihniyetin yetiştirdiği Türk bilim adamlarının en meşhurlarından olan Ahmet Yaşar Ocak; tasavvuf ve kaynağı konusundaki fikirleriyle, tasavvufa ve Türk kültürünün diğer öğelerine İslam dışı ve heteredoks kaynaklar arama gayretiyle hemen dikkati çeker. Kendisini meşhur oryantalist İrene Melikoff yetiştirmiştir. Kendisi de eserlerinde, verdiği cesaretten dolayı hocasına teşekkür etmeyi asla unutmaz. Ahmet Yaşar Ocak hocasının yaptığı çalışmaları şöyle özetler:

"Melikoff'un çalışmaları Türkiye'deki heteretoksinin sosyal tabanı ve inanç sistemiyle ilgili bilimsel araştırmalardan oluşuyor." Hâlbuki durum hiç de öyle değildir. Melikoff Türk heteredoksi sinin sınırlarını genişletebilmek için gerçekleri çarpıtan bir araştırmacıdır. Aynı tavrın Ahmet Yaşar Ocak'a da sirayet ettiği görülmektedir.

Ahmet Yaşar Ocak'ın tarih araştırmaları metodolojisine dair geniş bir bilgisi ve güçlü bir yorumu vardır. O, şöyle bir teşhis koyar: **"İslam meselesine sağlıklı bir şekilde yaklaşmak isteyen Türk aydınları on dokuzuncu asır pozitivist açısının Hıristiyanlık hakkında oluşturduğu şablonu İslam ve Müslümanlığa uygulamaya kalkma yanlışından vazgeçmelidirler."** Yine o dikkatli araştırmaları sonucu ortaya çıkardığı bir yanlışlığı şöyle ifade eder: "Memleketimizde son birkaç yıldan beri (elan 1980, M.S.S.) yapılan bir kısım tarih yayınlarında, gerçeklerin ideolojik amaçla ve maksatlı olarak saptırıldığı esefle görülmektedir." Ahmet Yaşar Ocak söylemek istediğini daha açık bir ifadeyle dillendirmekten de çekinmez: "Bazı Marksistler Babaî isyanını Selçuklu'ya karşı ilk antiemperyalist ihtilal olarak vasfeder."

Ahmet Yaşar Ocak'ın bu ve benzeri ifadeleriyle asıl eleştirdiği husus, ideolojik kaygılarla tarihin saptırılmasıdır. Lakin onun, kızdığı bu tavrı yansıtan pek çok ifadeleri şayan-ı hayretle izlenmelidir.

Şimdi sırasıyla Ahmet Yaşar Ocak'ın tasavvuf ve kaynağı, Budizm etkisi, Şamanizm etkisi, Rum Abdalları-Babaîler-Bektaşiler, Fütüvvet, tasavvuftaki velâyet düşüncesi, menakıpnameler, Hızır-İlyas inancı gibi konulardaki görüşlerine yer verilecektir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, araştırmacımızın bütün bu unsurları nasıl bir gayret ve inatla gayr-i İslâmî ve gayr-i Sünnî kaynaklarla ilişkilendirmeye çalışmasının görülmesi olacaktır.

Ahmet Yaşar Ocak, tasavvufun kesinlikle İslâmî kaynaktan doğmadığına inanır. Tarihsel perspektif içinde tasavvuf, bizzat teorik çerçevede İslâm'ın içinden doğan bir mistik vakıa olmaktan ziyade, zühd hareketinin İslam'ın ilk yüzyılından itibaren çeşitli dini-mistik geleneklerin yaşattığı sentezin ürünüdür.

O, tasavvufun yanı sıra sûfileri de gayr-i İslâmî düşüncelere sahip olmak özelliğiyle vasfetmekten çekinmez. Ona göre birçok mutasavvıfın tasavvufi teorileri İslâm'ın tevhit inancına terstir.

Ahmet Yaşar Ocak, Bayezid-i Bistamî, (ö. 262 / 875) Cüneyd-i Bağdadî (ö. 297 / 909) ve Hallac-ı Mansur (ö. 309 / 922) gibi sûfileri İslam dışı ilan ederken; Yunus Emre ve Yusuf-u Hemedanî (ö. 535 / 1140) gibi Sünnî oldukları bilinen sûfileri de heteredoks olarak ilan eder.

Değerli araştırmacının düşünce tarzındaki bu ve benzeri temalar, onun oryantalist düşünceden ne denli etkilendiğini gösterir. Hatta bu etkilenme araştırmacımızın kullandığı kelimelere bile nüfuz edebilmiştir. **Onun, İslam'ın yayılması için gayret gösteren büyük sûfileri "misyoner veliler" kavramıyla tarif etmesi hayli manidardır.**

Ahmet Yaşar Ocak menşe saplantısı olarak ifade edebileceğimiz tavrı yüzünden Türklerin İslam'a girişleri konusunda birbirine zıt iki farklı görüşü de dillendirmek zorunda kalır. Bir yerde, Türklerin Müslüman olmadan önce İslam'a çok yakın dinî inançlara sahip oldukları bu sebeple yabancılık çekmeden ve direnmeden İslam'ı kabul ettikleri tezinin yanlış olduğunu söylerken; başka bir yerde, İslam'dan önceki mistik kültlerin Türklerin İslam'ı tasavvuf yoluyla kabul etmelerine neden olduğunu savunur. Dikkatle incelenince görüleceği üzere; bu tezada düşülmesinin nedeni Türk sûfiliğini İslam'dan önceki inançlara bağlama azim ve gayretidir.

Çelişki teşkil eden yukarıdaki tavra birçok örnek bulmak mümkündür. Araştırmacımız Türklerdeki Budizm inancıyla ilgili olarak şunları söyler: "Budizm herhalde Göktürklerde sadece hükümdar ve yönetici çevrelerle yüksek tabaka arasında tutunmuş olmalıdır. Zira halkın Budist olduğu ve eğer oldu ise yaygınlık derecesi hakkında hemen hiçbir bilgiye rastlanmamaktadır. Nitekim hemen hemen bütün araştırmacıların bu noktada birleştikleri görülüyor." Fakat yine araştırmacımız, Türklerdeki tenasüh inancının kaynağının Budizm olduğunu savunur.

Ahmet Yaşar Ocak, hem Orta Asya'daki en eski Türk topluluklarının tarihleri ve dinî inançlarıyla alakalı araştırmalarda, Şamanizm'in varlığını gösterebilecek herhangi bir ipucuna rastlanamadığını söyler; hem de Türklerdeki Mehdîlik inancının Şamanizm kalıntılarına dayandığını savunur. Olmayan bir şeyin kalıntısının da olmayacağı açıktır.

Ahmet Yaşar Ocak, on üçüncü yüzyıl Anadolusunda yaşayan Türk sûfilerinin Şiilik inancını benimseyip benimsemedikleri konusunda da birbirine zıt görüşler savunur. Babailer İsyanı

isimli kitabının 1980 baskısında bu zümrenin Şii inanışa sahip bulunduğunu savunurken, aynı kitabın 1996 baskısında bu konuda tam tersi görüşler ortaya koyar. Onun görüşleri şöyledir:

"Şah İsmail Safevi divanındaki bir nefesinde Rum abdallarının Şiilikle alakasına işaret etmektedir."

"On üçüncü yüzyıl Anadolu'sunda Şiilik doktrininin yaygınlık nispeti konusunda pek sağlam bilgilere sahip değilsek de, yine de bir oranda mehdilik inancının varlığını tespit etmek mümkün olduğuna göre; İsmailî Şiiliğin mevcudiyetini kabullenmek gerekiyor."

"On üçüncü yüzyıl Anadolu'sundaki Babailerin bugünkü Bektaşiler ve Alevilerden en önemli ve tek farkları Şiilik etkileşimine maruz kalmamalarıydı." "Babailerde Şiilik etkileşimi olmadığından, onları bugünkü anlamıyla Alevî zümreler olarak kabul etmek yahut Aleviliğin bugünkü yapısıyla aynen on üçüncü yüzyıl Anadolu'sunda da mevcut bulunduğunu ileri sürmek büyük bir tarih yanlışı olur."

Bu on altı yıllık süre zarfında tarihin değişmediği bir hakikattir. Binaenaleyh on üçüncü yüzyıl Anadolu'sunda varlık gösteren söz konusu cemiyetler ya Şiilikten etkilenmiştir veya etkilenmemiştir. Bu durum asla değişmez. Fakat değişen on altı yılda eskiyen konjonktür olmuştur. Koskoca bir devletin ve milletin kültür temellerinin atıldığı bir dönem hakkında konjonktüre göre fikir beyan etmek ise; olsa olsa Ahmet Yaşar Ocak'ın yine kendi deyimiyle "büyük bir tarih yanlışı" olur.

Oryantalistlerin özellikle heteredoks zümreleri ve İslam dünyasındaki iç karışıklıkları büyük bir iştiha ile irdeledikleri gibi; değerli araştırmacımız da benzeri konulara büyük önem verir. Bu bağlamda Babailer isyanı onun için çok önemlidir. Zira bütün bir Türk sûfiliğini dolayısıyla Türk düşüncesinin çok önemli bir temelini bu olaya dayandırır.

Ahmet Yaşar Ocak, Anadolu'ya göç eden üç büyük derviş kitlesinin de heteredoks olduğunu iddia eder. Bunlar Kalenderiler, Haydariler ve Yeseviler'dir. Anadolu'nun çevresindeki bölgelerde de durum pek farklı değildir. Maveraünnehr, Horasan ve Azerbaycan'ın çeşitli Türk boyları; mehdi, hulûl v.s. fikirleri samimi bir şekilde benimsedikleri için isyan liderlerini desteklemişler ve yıllarca hilafet kuvvetlerine karşı koymuşlardır. Araştırmacıya göre bu düşünce platformu Türk sûfilerinin merkezi otoritelere karşı sürekli mücadelesinin temel nedenidir. Babailer isyanı bunun bir sonucudur. Abdalan-ı Rum zümresinin faaliyetleri de Babai hareketinin fikrî alanda bir devamından ibarettir.1 Bektaşilik de bu Babai akımının tarikat şekline dönüşmüş halidir. **Hacı Bektaş-ı Veli de, Babai isyanı liderlerinden hem Baba Resul'ün hem de Baba İshak'ın halifesidir.**

Ahmet Yaşar Ocak, yukarıda özetlediğimiz tezini Türk sûfiliğine heteredoks kaynaklar bulmak adına ortaya koymaktadır. Ancak bu tez hemen her aşamasında ispatı imkânsız bilgilere dayanmaktadır. Zira bizzat Ahmet Yaşar Ocak, Baba Resul isyanı gibi hakkında yeteri

kadar kaynak bulunmayan karmaşık bir olay üzerine kesin birtakım hükümlere varmak çok zordur, der. Hele hele büyük bir fikrî akımı bu olaya dayandırmak imkânsızdır. Konu hakkındaki bilgi azlığı araştırmacıyı yabancı kaynaklardan (Quentin, Barhebraus gibi, M.S.S.) yararlanmaya sevk eder. Hatta Ocak, sırf yabancı tarihçilere dayanarak; Selçuklu ordusunun Babai isyanının Franklar sayesinde bastırdığını söyleme durumuna bile düşer.

Konu hakkında kesin hükümlere varmanın zorluğuna değinen yazar, öte yandan mesele hakkında şu çok iddialı hükümleri ortaya atmaktan da çekinmez. “Abdalan-ı Rum adı altında on dördüncü ve on beşinci yüzyıl Anadolusunun batı uçlarını dolduran Babai hareketine bağlı bu şahsiyetler, nihayet on beşinci yüzyılda Bektaşiliğin teşekkülüne ortam hazırlayarak tarihi en büyük rollerini oynamışlardır.” Ocak’ın onlara yüklediği misyon burada bitmez: “İsyandan sonra Anadolu’nun muhtelif bölgelerine dağılan Baba İlyas’ın (ö. 637 / 1240) halife ve müritleri asıl Babai hareketi diyebileceğimiz fikrî bir hareket meydana getirmişler ve (ülkenin) batı ucunda teşekkül eden Türkmen beyliklerinde; özellikle Osmanlı Beyliğinde büyük bir etkinlik kazanarak fetih hareketlerinin yürütülmesine bilfiil katılmışlardır.”

Ne kadar ilginçtir ki yine konjonktür; araştırmacımıza, heteredoks olarak vasıflandırdığı, hilafet güçleriyle uzun zaman savaştıklarını ve merkezi otoritelerin uzun zaman başını ağrıttıklarını söylediği bir zümreye “fetihçi” sıfatını layık görmesini gerekli kılmıştır. Ne var ki isyancı heteredoks zümrelerle, Sünnî düşünceye mensup fetihçi sûfiler asla ve asla aynı kefeye konamazlar. Tarih kesinlikle bize bu türlü bilgiler vermediği gibi, gelecek de bu tavrı asla affetmeyecektir.

Tam bir oryantalist edayla; Anadolu ve Balkanlar’ı İslam ordusu gelmezden önce “gönül savaşı” ile fetheden sûfileri, heteredoks zümrelerle irtibatlandıran araştırmacımız, aynı tavırla Hacı Bektaş-ı Veli’yi de heteredoks olarak vasıflandırmak gayretine girişir. Bu amaçla onu isyan liderlerinin halifesi olarak tanıtma yoluna gider. Onun bu büyük sûfiyi de aynı anda hem Baba İshak (ö. 637 / 1240) ve hem de Baba Resul’ün (Baba İlyas) halifesi olarak tanıtmak için ortaya attığı deliller çok ilginçtir: “Elvan Çelebi, Edebali’nin Baba İlyas’ın halifesi olduğunu kaydetmekten başka bir şey söylemez. Fakat yazarın onu bizzat Hacı Bektaş ile birlikte zikretmesi ve bu ikisinin Baba İlyas’ın ileri gelen halifelerinden bulunduğunu haber vermesi bu konuda bir şüpheyi gerektirecek durumda değildir.”1 Ne var ki bu iddia tarihen kesinlikle doğru olmadığı gibi şüpheyi gerektirecek çok ciddi bir husus dahi vardır: Zira Elvan Çelebi, (ö. 761 / 1360) Baba İlyas’ın torunudur.

Araştırmacının Hacı Bektaş’ı, Baba Resul’ün halifesi olarak ilan ederken kullandığı metod, daha da çürüktür. Bu durumu onun özetleyerek alacağımız şu ifadeleri sarahaten ortaya koymaktadır:

Baba Resul’ün en ileri gelen halifesi Hacı Bektaş’tır. Hakkında devrinin kaynaklarında pek tatmin edici bilgi yoktur. Bütün bilinenler Vilayetname'ye dayanır. Vilayetname meçhul bir

yazar tarafından Hacı Bektaş'ın (ö. 606 / 1271) vefatından bir asır sonra yazılmıştır. Aslında bu eser Hacı Bektaş'ı tam olarak ortaya koyabilecek nitelikte değildir.

Yazarın Yesevilikten Bektaşiliğe uzanan bir çizgide bütün bir Türk sûfiliğini heteredoks sayma çabaları gerçeği yansıtmamaktadır. **Zira Yesevilik Sünnî bir tarikattır ve Türklerin Anadolu'yu yurt edinmelerini sağladığı gibi İslamiyet'in Anadolu ve Balkanlarda yayılmasını sağlayan Ahmed Yesevi dini bütün bir Hanefî'dir. Ayrıca Bektaşiliğin heteredoks bir kökten geldiğine dair ileri sürülen görüşler iddia olmaktan öte bir anlam ifade etmemektedir.**

Ahmet Yaşar Ocak, Fütüvvet kavramını da eski İran kültürüne dayandırarak; Abdulbaki Gölpınarlı ve Fuad Köprülü'nün de kendisiyle aynı düşüncede olduğunu savunur.

Ahmet Yaşar Ocak, tasavvuftaki velâyet kavramını da İslam'a yakıştıramaz. O, velâyet düşüncesinin kökenini putperest kültlerde arar: "Müslümanlıktaki veli kültünün menşe itibariyle İslamiyet'le bir ilgisinin olmadığı rahatça söylenebilir. Dikkatle bakılırsa Müslümanlıktaki veli kültünün İslam'dan önceki putperest kültlerle yakın alakası görülecektir." Bununla yetinmeyen araştırmacı bu kuruma İslam'dan önceki unsurların yanı sıra İslam'dan sonraki gayr-i İslamî unsurları da kaynak gösterir: "Veli ve velâyet kavramının gelişmesi sırf İslamî köklere dayalı olmayıp; sonraki bazı mistik etkilerin mesela Yeni Eflatunculuk'un ve Gnostisizm'in rolüne mutlaka işaret etmek gerekir."

Yani Ahmet Yaşar Ocak'a göre İslam tasavvufundaki velâyet düşüncesi İslam'dan önceki unsurlardan etkilenmiş, İslam'dan sonraki unsurlardan etkilenmiş fakat İslam'dan asla etkilenmemiştir. 'Peki, araştırmacının İslam hakkındaki bu ve benzeri iddialı tezlerinde ona altyapı sağlayacak yeterli İslamî kültür birikimi var mı?' sorusuna verilebilecek en güzel cevap; yine onun evliya menkıbeleri konusundaki görüşlerinde gizlidir.

Ahmet Yaşar Ocak, menakıpnamelerde geçen yiyeceklerin bereketlenmesi olayına Kitab-ı Mukaddes'teki örneklerin kaynak olduğunu söyler ve yine Hacı Bektaş- ı Veli'ye izafe edilen benzeri kerametleri de Kitab-ı Mukaddes'e dayandırır. Hâlbuki din tahsiline yeni başlayan Müslüman öğrenciler bile yiyeceklerin bereketlenmesine dair İslam peygamberi Hz. Muhammed'in birçok mucizesinden haberdardırlar.1 Yazar menakıpnamelerdeki 'ölmeden önce göğe çekilmek', 'ölüleri diriltmek' ve körleri gördürmek gibi hususları Kitab-ı Mukaddesle dayandırır.

Hâlbuki bu hususlar Hz. İsa'nın mucizeleridir ve hem Kur'an-ı Kerimede hem de peygamberler tarihi kitaplarında zikredilir. Yine yazar 'suyu kana çevirmek', 'taştan su fışkırtmak' ve 'denizi yarıp geçmek' gibi hususları da Kitab-ı Mukaddes"e dayandırır.

Hâlbuki bu hususlarda Hz. Musa'nın mucizeleridir ve hem Kur'an-ı Kerim"de, hem de peygamberler tarihi kitaplarında zikredilmektedir. Yazarımız yine anlaşılmaz bir tavırla Lut kavminin helakini da Kitab-ı Mukaddes" e (Tekvin XIX, 24-25) dayandırır. Bu olay da hem Kur'an-ı Kerim"de hem de peygamberler tarihi kitaplarında açıklanan olaylardandır.

Ahmet Yaşar Ocak'ın, Lut kavminin helaki gibi bir meselede dahi İslamî kaynakları atlayarak Kitab-ı Mukaddes"i kaynak göstermesi hayli manidardır.

Ahmet Yaşar Ocak, evliya menakıpnamelerindeki inanç motiflerinin yüzdelerini şöyle açıklar: Yüzde on tabiat kültleri, yüzde yirmi beş Şamanizm; yüzde otuz üç Uzakdoğu ve İran dinleri, yüzde otuz iki Kitab-ı Mukaddes.

Söz konusu oranların toplamı yüzde yüz ediyor. Demek ki değerli araştırmacımıza göre bu menakıpnamelerde Kur'an-ı Kerim'e, Hadis-i Şeriflere ve İslâm kültürünün diğer kaynaklarına dayanan hiçbir unsur yoktur.

Ahmet Yaşar Ocak Hızır-İlyas inancını da İslam-dışı kaynaklara dayandırır: "Hızır kültü her ne kadar İslâmî bir temelden kaynaklanıyor görünse de, iyice ve derinliğine incelendiğinde gerçekte ona yabancı ve değişik bir mahiyet arz etmektedir."

Araştırmacımız bu konuda da her ne kadar bahsettiği konu İslâm itikadıyla ilgili olsa da kesinlikle İslâmî kaynaklardan yararlanmaz. Onun İslâm inancıyla ilgili verdiği hükümlerde dayandığı kaynaklar bile oryantalist verilerdir. Nitekim o, oryantalistlerin Hızır-İlyas kültünü şu üç kaynağa dayandırdıklarını söyler: Gılgamış Destanı, İskender Efsanesi, Yahudi Efsanesi.

Değerli araştırmacımızın gayr-ı İslâmî ve gayr-ı Sünnî kaynaklara dayandırdığı tasavvufî kurum, oluşum, unsur, düşünce ve şahıslar yukarıda zikredilenlerdir. Kendisinin gayr-ı İslâmî ve gayr-ı Sünnî kaynaklara dayandırmadığı tasavvufi kavramlar hakkında görüş serdetmediği kavramlardır.

Yanlış Anlaşılan Tasavvuf Hakkında

Hazırlayan: Mehmet Sami SAYAR

Tasavvufun kaynağı meselesi esasında baştan beri ihtilaflara sahne olan bir konudur. Karşılıklı fikir ayrılıklarına sebep olan bütün meseleler gibi; "Tasavvufun Kaynağı" meselesi de sağlam bir metodolojik yaklaşımı gerekli kılmaktadır. Zira tartışmalar derinlemesine incelendiğinde birçok ayrılığın temel nedeninin kavram kargaşası gibi metoda dair bazı hususlar üzerinde odaklandığı görülmektedir. Kavramların yerli yerince kullanılması birçok gerçeğin kolayca ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Tarihi verilerin kullanılması sırasında takip edilecek metod da son derece önemlidir. Zira tarihi verilerin önceden belirlenmiş amaçlara ulaşmak adına tahrif edilmesi ve delil teşkil etmedikleri ididaları açıkça ortaya koyuyormuş gibi gösterilmeleri; konu hakkındaki tartışmaların içinden çıkılmaz bir hal almasına neden olmaktadır.

Muhtelif şahısların tasavvufun kaynağı konusunda neler söylediklerini derleme gayesinde

olan bu çalışmada İbn Teymiyye, İbn Haldun gibi İslam alimlerinin ve günümüz ilim adamlarının konuyla ilgili görüşlerini özetleme ve tahlilimiz:

Aslında her âlim veya ilim adamının kendisine özgü bir tasavvuf anlayışı vardır. Tasavvufu tamamen kabul etmemek gibi bir tutum içerisine giren nâdirdir. Tasavvufun İslamîliği ve Sünnîliği ile söz konusu olduğunda, Müslüman ilim adamlarıyla oryantalistleri ayrı ayrı ele almak gerekir. Müslüman ilim adamlarının hükümlerinde bir takım ideolojik unsurlar ön planda iken oryantalistlerin görüşleri daha çok Doğu Kültürü ile Batı Kültürü arasında süregelen üstünlük yarışının bir devamına benzemektedir. Ama ortak olan bir şey var ki o da ortaya attıkları birçok iddianın zaman zaman ilmî, tarihî ve mantıkî bütünlükten yoksun oluşudur.

Meselâ İbn Teymiyye, tasavvuf düşmanı olarak bilinmesine rağmen aslında iyi bir sûfi, daha doğrusu kendine has bir tasavvuf anlayışı olan bir sûfidir. Yine o ilk sûfilerin birçoğunu tasvip ve takdir etmektedir. Nitekim o, Süfyan-ı Sevri'den bir İslam büyüğü olarak bahseder. Kendisi Abdulkadir Geylani'nin *Fütuhu'l-Gayb* adlı eserine *Şerhu Kelimat min Futuhi'l-Gayb* ismiyle bir şerh yazmıştır. İbn Teymiyye büyük sûfilere karşı hayranlığını şu sözleriyle dillendirir: **"Bu zatlar öyle kimselerdir ki; Allah'ın kerim olan zatının nurunu görmenin tadını isterler."** Ancak İbn Teymiyye Allah'ın zatının arşın üzerinde bulunduğuna inandığından; bu inancı kesinlikle kabul etmeyen sûfileri ve Sünnî âlimleri hulûl itikadına zahip olmakla suçlamıştır. Hâlbuki hem bütün ehl-i sünnet âlimleri hem de tüm sûfiler hulûl'ün İslam itikadına aykırı olduğu konusunda ittifak etmişlerdir.

Kendisi de bir dönem tasavvufa intisap eden İbn Haldun, tasavvufa gayr-i Sünnî kaynaklar tayin eden İslam âlimlerinin ilklerindendir. Amelî tasavvufla pek ilgilenmemesine rağmen sultanın görevlendirmesiyle Baybars tekkesi şeyhliğine atanan ve bu görevi bir dönem sürdüren **İbn Haldun; kutb ve onunla birlikte giden meratibin, tasavvufa İsmailiyye mezhebinden geçmiş olduğu şeklindeki genel kanaatin mimarıdır.** Başta sosyoloji olmak üzere birçok aklî ilimlerde zamanının zirvesi olan İbn Haldun; tasavvuf konusundaki birçok görüşünden ötürü tenkid edilmiştir. Aslında onun, *Şifâu's-Sâil*'inde tasavvufun bir çok şeklini çok katı bir üslûbla reddettiği halde, *Mukaddime'* sinde daha yumuşamış görünmektedir.

Kendisi de bir zaman tarîkata intisap ederek tasavvuf yoluna giren el-Benna şeyhini hayırla yâd eder ve onun hakkında şunları söyler: **"Biz onun hakkında hayırdan başka bir şey biliyor değiliz." "Allah bize yaptığı bu hizmetleri dolayısıyla onu en iyi bir şekilde mükâfatlandırsın."** Hasan el-Benna daha sonra İhvan-ı Müslimin Cemiyeti'ne katılıp katılmama hususunda

şeyhinden farklı düşünüp tasavvuf yolundan ayrılmış olsa da; tasavvuf ve mutasavvıfların faziletlerini söylemekten hiçbir zaman kaçınmamıştır. Hasan el-Benna bir konuşmasında; yaptıkları davetin temel özelliklerinden birisinin tasavvufi bir hakikat olduğunu belirtmiştir. el-Benna tasavvuf için yaptığı övgülerinin yanında; ona zamanla felsefe ve politikanın karıştığı eleştirisini de yapmaktadır.

Günümüzdeki tasavvuf karşıtlarının kendilerine kalkan edindikleri Mevdudî, her sözünü tasavvuf aleyhtarlığına dayandıran kişilerin üslubunu asla benimsemez ve çok az yerde doğrudan tasavvufla ilgili eleştirilere yer verir. Bu eleştirilerinde ise asla saygı sınırını aşmaz. Onun şu ifadeleri bu durumu sarahaten ortaya koymaktadır:

"Sema etmeyi Allah'a yakınlaşmanın yolu olarak kabul edenlerin içtihadına ben inanamam. Mesela şeyhi gıyabında göz önünde canlandırmayı benimseyenlerin içtihatlarında isabetli olduklarını da kabul edemem. Bunları ben yanlış kabul ediyorum. Bunlara katılmamayı ve bu gibi kimselerden uzak durmayı tavsiye etmeyi gerekli görüyorum.

Ama bununla birlikte, bu yolların kendilerine bağlı olduğu o büyük tasavvuf erbabı hakkında küstahlık etmeyi doğru bulmuyorum."

Sâid Havva selefi bir tasavvuf anlayışı için mücadele edenlerdendir. Ancak o diğer selefi tasavvuf savunucularından farklı olarak tarikat sisteminin gerekliliğini kabul etmektedir. Bu amacını şöyle açıklar: "Selefi bir tasavvuf şeklinin gelişmesi için çalışıyorum. İlim ve zikir meclisleri, şeyh ve halkaları olan selefi bir tasavvuf. Bundan başka bir tasarım yoktur." O, bu düşüncesinde iki tarafa da aynı mesafede olduğunu belirtir:

"Sofu olsun, selefi olsun kimseden çekinmeden ve alerji duymadan herkesten gelecek haklı söze bağrımız açıktır.

" Sâid Havva zaman zaman tasavvufa ve bu ilimle uğraşanlara yönelik eleştirilerde de bulunmuştur. Bunlardan bazılarını şöylece zikredebiliriz:

"Tasavvuf konusunda kitap yazanların çoğu, bu ilmi belirli bir zümreye hasretmişlerdir."

"Bu ilimle uğraşanların çoğunun İslami tasavvurları kısır ve anlayışları dardır."

Havva'nın bir yandan tasavvufa övgüler yağdırırken; öbür yandan bu ilimle uğraşan bazılarını eleştirmesi bir tenakuz olarak görülmemelidir. Zira onun övdüğü tasavvuf, İslami yaşantının bir ürünü olana tasavvufken; onun yerdiği, tasavvuf adına yapılan ve İslami yaşam tarzıyla bağdaştırılamayacak olan menfi hareketlerdir. Netice olarak şunu söyleyebiliriz ki; Havva,

kendisine tasavvuf taraftarlarıyla karşıtları arasında bir yer tayin edip, iki tarafın aşırılarıyla da mücadele etmeyi kendine vazife telakki etmektedir.

Ebü'l-Hasen en-Nedvi tasavvuf konusundaki fikir ve düşüncelerini belirtmek üzere müstakil kitap yazan İslam âlimlerinden biridir. O, *Gerçek Tasavvuf Rabbaniliktir, Ruhbanlık Değil* ismiyle Türkçe'ye tercüme edilen kitabında İslam âleminin sûfilere duyduğu ihtiyacı şöyle dile getirir: "**Müslümanların Kur'an ve Kur'an ayetlerini öğretmenin yanında hikmet ve nefis tezkiyesini de at başı yürüten kuvvetli şahsiyet ve davetçilere ihtiyacı vardır."** en-Nedvi tasavvufun kaynağı konusundaki fikir ayrılıklarını kavram kargaşasına bağlar ve bu konuda çözüm olarak tasavvuftan farklı bir ismin kullanılmasını önerir. Ona göre bu isim ihsan, tezkiye veya fıkh-ı batın kavramlarından birisi olmalıdır. Tabiidir ki en-Nedvi'nin bu önerisi kabul görmemiştir ve tasavvuf kavramı kullanılmaya devam etmektedir.

Tasavvuf ve kaynağı konusundaki görüşlerini inceleme imkanı bulduğumuz Türk araştırmacılardan ilki olan Fuad Köprülü, özellikle *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* isimli eseriyle Avrupa ilim çevrelerinde büyük bir ün kazanmıştır. Bu durumda şüphesiz onun tasavvufun kaynağı konusunda oryantalist tezlerle dar da olsa belli bir çerçevede uzlaşmış olması ciddi bir amildir. Ayrıca kendisi çoğunluğunu oryantalist mihraklardan aldığı dört fahri doktorluk ve sekiz muhabir veya şeref üyeliği payelerine sahiptir. Kendisinin İslam Ansiklopedisi'nin tercümesinde yüklendiği öncülük görevi ve dışişleri bakanlığı döneminde Türkiye'de düzenlenen oryantalist konferanslarda yaptığı organizatörlük hizmeti herkesçe bilinmektedir. Bir yandan tasavvufun kaynağı konusundaki oryantalist tezlere katılan Fuad Köprülü, onların Osmanlı kurumlarının menşei konusundaki görüşlerine şiddetle karşı çıkarak şunları söyler:

"Bugüne kadar Bizans müesseselerinin Osmanlı müesseseleri üzerindeki derin tesirinden bahsedenler, itiraf etmeli ki bunu 'ispatı lazım bir dava' şeklinde değil, 'ispat edilmiş bir mesele' hatta bir mütearife şeklinde ortaya koymaktadırlar."

Köprülü her şeye rağmen Türk sûfiliğini heteredoks bir kökene bağlama konusunda görüşlerini biraz sonra inceleyeceğimiz Ahmet Yaşar Ocak ve Abdulbaki Gölpınarlı gibi çok katı olmamıştır. O, en azından Babailer'in bir tasavvuf tarîkatı değil, bir Alevi taifesi olduğunu itiraf etmiştir.

Abdulbaki Gölpınarlı Mevlevi bir muhitte yetiştiğini ve yazılarındaki metodun ana hatlarını şöyle anlatır: "Takdir bizi bu potada yoğurdu. Doğar doğmaz bu havayı almaya başladık.

Gözümüz Mevlevi yüzlerine, kulağımız ayin ve naat nağmelerine açıldı. İnandık, inandırdık. Gördük, belledik. Duyduk, coştuk. Ağladık, ağlattık. Nihayet zaman gözlerimizdeki buğuyu kaldırdı, bizi düşünce sahasına attı. İnancımızı akılla tahlîle, duygumuzu gerçekle tenkide imkân bulduk ve ancak bu yüzdendir ki yazılarımızda tarafsız bir incelemenin sonuçları var. Hâsılı yazılarımızın bir kısmı tarihe, bir kısmı görgümüze dayanmaktadır." Gölpınarlı, durumu bu şekilde izah etmesine rağmen; Mevleviliği Alevilikle bir kabul etmeş, büyük sûfilere ve genel olarak tasavvufa karşı ağır ithamlarda bulunmuştur. Gölpınarlı, *Oniki İmam* isimli eserinde Şii düşünceyi benimsediğini şöyle ortaya koyar: Hadislerde on iki imam tabiri geçer. Eğer hilafet sırasıyla sayarsak Yezid de dâhil olur. Abbasoğullarının sonuncusuna kadar da sayı çoktan aşar. Dolayısıyla bahsedilen on iki imam Şii literatürde geçen on iki imamdır. Gölpınarlı, Ehl-i Beyt imamlarının tasavvufa karşı olduklarını da belirtir.

Fakat bu iddiasını delillendirme ihtiyacı hissetmez. Gölpınarlı, hiçbir tartışmaya yer vermeden tasavvuf kelimesinin Yunanca bir kelime olan 'sofos' kelimesinden türediğini savunur. Yine o, tasavvufun felsefeyle karıştığını ve İsmaililerin tesiri altında Batıni temayülleri benimsemeye başladığını söyler. "Nakşbendilik, tamamıyla Sünnî inanca sahip ve bilhassa İmam-ı Rabbani'den sonra büsbütün softalaşan bir yoldur." İfadesi Göpınarlı'ya aittir.

Oryantalist zihniyete yakınlığı gözden kaçmayan Ahmet Yaşar Ocak; tasavvuf ve kaynağı konusundaki fikirleriyle, tasavvufa ve Türk kültürünün diğer öğelerine İslam dışı ve heteredoks kaynaklar arama gayretiyle hemen dikkati çeker. Ahmet Yaşar Ocak, tasavvufun kesinlikle İslâmî kaynaktan doğmadığına inanır. Tarihsel perspektif içinde tasavvuf, bizzat teorik çerçevede İslâm'ın içinden doğan bir mistik vakıa olmaktan ziyade, zühd hareketinin İslam'ın ilk yüzyılından itibaren çeşitli dini-mistik geleneklerin yaşattığı sentezin ürünüdür.

Bütün Ruhlar, Evren'in Ruh'undandır

"Bütün Ruhlar, Evren'in Ruh'undandır ve bütün dünyaya rasgele saçılarak birçok parçaya bölünmüştür. Bunu genel konuşmalarda duymadın mı?

Bu Ruhlarda birçok değişiklik vardır. Bazıları çok talihli durumda bazıları ise tersi durumdadır. Sürünerek hareket edenler suya özgü şeylere dönüşmüştür ve suda yaşayanlar ise dönüşüme uğrayarak Toprak'ta yaşamaya başlamıştır. Hava'ya özgü olanlar, insanlara dönüşmüştür. Ölümsüzlüğü yakalamaya çalışan insan Ruhları ise Şeytanlara dönüşmüştür," diye karşılık verdi Trismegistus.

Hermes'e Atfedilen Yazılar /Dördüncü Kitap: Anahtar'-23-

Avrupa Türkleri Sevemez

11. yüzyılda Roma Katolik Kilisesi ekonomik amaçlarla Haçlı Seferlerini hazırlarken tutucu bir yapı içinde bulunan Hıristiyanları harekete geçirmek için kamuoyu yaratmaya çalışarak bu uğurda Müslümanlığı antitez olarak kullanmıştır.

Haçlı Seferleri ile başlayan Türkler aleyhinde dinî çalışmalar 18. yüzyıla kadar sürmüştür. Bu çalışmalar nedeni ile Türkler hâlâ Hıristiyan Almanya'yı (Avrupa'yı da) tehdit eden Müslüman Türkler olarak görülmektedir.

Müslümanların, İsa'yı tanrı değil, insan olarak kabul etmeleri nedeniyle, onu ve annesini aşağıladıkları ve alay ettikleri düşünülmüştür.

Ayrıca din adamları tarafından Müslümanlarla ilgili önyargılar sürekli canlı tutulmaya çalışılmıştır. Örneğin, İtalyan rahip Ricoldo'nun "Kuran'ın Çürütülmesi" adlı tek yanlı ve önyargılarla dolu bir yergi olan yapıtı, Avrupa kültüründe, İslam imgesi konusunda derin ve kalıcı izler bırakmıştır. Ricoldo'nun "Kuran'ın Çürütülmesi" adlı yapıtını Türklere uyarlayan Luther "Muhammed'in kitabına, Kuran'a inanan Türklere ve Sarasanlere (Müslümanlara) insan bile denemez" demiştir. Türkleri şeytan olarak niteleyen Luther, Türklere ve Papa'ya karşı suçlamalar yöneltilmiştir.

Luther'in Türklere yönelttiği kafir ya da inançsız görüşü, Alman kültüründe bir Türk imgesi haline gelmiştir. Günümüzde ise, İtalya Come Üniversitesinden Silvio Ferrari, aşırı ulusçuluğun, milliyetçi toplumculuğun, dini kendine ideoloji seçmesinin, son dönemde dinsel bağnazlığın artırmasına neden olduğunu, Nasyonal sosyalizm ve Faşizmin irrasyonel düşüncelere dayalı ırkçı, kafatasçı ideolojisinin kitleler için inandırıcılığını yitirdiğini, dinsel dogmaların, devlet felsefesi içinde ideolojiye dönüştüğünü savunmaktadır.

Bu durum, Federal Almanya'da yaşayan Müslüman Türkleri doğrudan ilgilendirmektedir. Hıristiyan Avrupa, dolayısıyla Almanya, İslam'a ve Müslüman Türklere genelde Haçlı Seferlerindeki zihniyetle bakmaktadır.

Daniel Cohn-Bendit, sorunların ulus-devlet içinde çözülmesi gerektiğini, Alman toplumunun Müslümanlara eşit saygı göstermesini, fakat toplumları dinin tayin etmemesi gerektiğini, bu durumda demokrasinin olamayacağını, demokratik toplumda mutlaka vicdan özgürlüğünün olması ve insanların dinini ve ibadetini istediği gibi uygulayabilme hakkına sahip olmaları gerektiğini belirtmektedir.

Bunun gerçekleşmesi için de Müslümanların demokrasiye uyum göstermesi gerekmektedir. Uygar dünyada ancak karşılıklı hoşgörü ve iyi niyet ile bir noktada uzlaşılmaktadır. Bunun

için her iki tarafın aynı duygular içinde olması, demokrasiyi sadece kendileri için değil, karşısındakiler için de istemeleri, uygulamaları ve inanmaları gerekmektedir. Örneğin, l3.2.l992 tarihli Stern dergisinde “Müezzin her yerde-Allah dünyayı fethetti - Peygamberin gücü ile-Allah adına ileri” başlıklı röportaj Haçlı Seferleri ve Türk Savaşları sırasında ki tarihsel düşmanlığı su yüzüne çıkarmaktadır. Yıllık hac ziyareti için dünyanın her yerinden gelip, Mekke ve Medine’de buluşan Müslümanlar için Stern muhabiri: “**Bu topluluk yaşam duygusu ile mi, yoksa dünyanın diğer yarısını karıştırmak için mi Peygamberin yeşil bayrağı altında toplanıyor?”** demiştir. Yukarıda belirtildiği gibi, basın önyargıları sürekli canlı tutmaya ve Hıristiyan Almanları, Müslüman Türkler aleyhinde kışkırtmaya çalışmaktadır.

Herkesin Dini

Bütün dinlerin ilahi olduğunu söyleyen Hallac-ı Mansur’a göre insan kendi tercih ettiği din üzere değil, Allah tarafından kendisi için tercih edilen din üzere bulunur.

Hallac-ı Mansur İblisin Adem’e secde etmemesinin tevhid, aşk ve fütüvvet açısından yorumlamıştır.

İblis Allah’a derin bir aşkla bağlı olduğundan ondan başkasının önünde eğilmemiş, secde şerefini yalnız O’na tahsis etmiştir. Hallac-ı Mansur bu ikisini örnek alarak “Enel-Hak” davasında sonuna kadar ısrar etmekle fütüvvetin bir örneğini vermiştir. Diğer taraftan Hallac-ı Mansur fütüvvetin en güzel örneği olarak Hz. Muhammed salla’llâhü aleyhi ve sellem ile İblis’i görmüştür. Hiç kimsenin bu ikisi kadar davalarında samimi olmadıklarını ve fedakarlık göstermediklerini ileri sürmüştür.

Hacc-ı Mahfî

Yine Hallac-ı Mansur’un görüşlerinden bir diğeri de hac meselesidir.”Hac yapmak isteyen , fakat buna imkan bulamayan bir kimse evinde temiz bir odayı hac için ayırır. Hac mevsimi gelince içine hiç kimsenin girmediği bu odada Kâbe’de olduğu gibi tavaf yapabilir. Sonra 30 yetimi toplayarak yemek yedirir, onlara elbise giydirir, sonra da her birine 7’şer dirhem para verir. Bunlar hac yerine geçer” şeklinde söylemiştir.

Türklerin Asıl Şeyhi

Hayatını Hallac-ı Mansur araştırmalarına adamış olan Lois Massignon’a göre O, Sünni bir mutasavvıf olup Türklerin İslamiyet’e girmesini başlatan dini ve içtimai hareketin öncüsüdür.

Muhammed İkbal ise, felsefi-tasavvufi mahiyetli "Cavitname" adlı eserinde Jupiter semasında seyahat ederken Hallac-ı Mansur'un kendisine yol gösterdiğini söyleyerek ondaki güçlü ferdi dindarlığı, sırada insanların üstünde Allah sevgisini yaşayan biri olduğuna, dinamik inanç ve aşk anlayışıyla bir Müslüman için iyi örnek olacağına dikkat çekmiştir.

Kâ'beyi buraya getirseniz olmaz mı?

Bir rivayete göre, bir gün Süleyman Bakırgani babasına "Namazın sünnetini her zaman burada kılıyorsunuz. Lakin onun farzını nerede kılıyorsunuz" diye sormuştur. Babası farzını Ka'bede kıldığını söylemiştir. "İyi amma, oraya kadar gitmek büyük bir zahmet Kâ'beyi buraya getirseniz olmaz mı?" demiştir. Süleyman Bakırgani kendisinde bu kadar kuvvet olmadığını itiraf etmiştir. Lakin ertesi gün oğlunun Ka'beyi Bakırgan'a getirdiğini görünce, birdenbire şaşırmış ve içine kıskançlık düşmüştür.

Varidat Analizleri

Vâridât hakkında ba'zı tasavvuf klasiklerinin tanımlarını özetleyecek olursak: Serrâc'ın Lüma'sında; "Vârid, tecellîden sonra kalbe gelen ve onu kaplayan bir durumdur. İnsan fiilinin etkisi yoktur." Hucvîrî; ''Ma'nâların kalbe hulûl etmesiyle ortaya çıkar.''

Kuşeyrî; ''Kulun kastı olmaksızın kalbe gelen hâtırlardır.

Vâridler bâzen Allah'tan, bâzen ilimden gelir.

Vâridin özelliklerine gelince: Vârid; hapşırığın, hapşıran kimseye üstün gelmesi gibidir. Herhangi bir çabaya, gayrete gerek kalmadan meydana gelir.

Vârid, Kahhâr isminin tezâhürüdür. Gelen vârid insandaki tüm isim ve sıfatları siler.

Sülûk ehline vârid zikirle gelir.

Tüm ma'nâlar ilk önce kalbe gelir, sonrasında dimâğlardan dökülür. Akıl ise o ma'nâyı tefekkür eder.

Kalbe gelen ma'nâlar 4 kısımdır: "Rabbânî, melekî, şeytânî ve nefsânî."

İlâhî ilhamlara muhâtap olan kimseler, gelen vâridin Allah'tan mı?, melekten mi?, şeytandan mı?, nefisten mi? geldiğini anlamaları kolay olmaz.

Bunu anlamak için vârid sonrası ortaya çıkan sonuçlara bakmak gerekir.

Rahmânî vâridde; Allâh'ın vechini sürekli bir müşâhede vardır. Allâh'ın vechini murâd eden kimseye Allah vâsıtasız olarak ikrâm eder. İrâde, teveccüh edene âittir. Allah kendisine teveccüh edenden hicâb isimlerini ve sıfâtlarını kaldırır. Korku yok olur. Ve gayb âleminin bilgileri teveccüh eden kalbe açılır.

Melekî vâridde; Melek insanın kalbine zuhûr eder. Eğer Allah ile berâberse, Allâh'ın teveccühü sürekli ona gelmeye devâm eder. Eğer insanın kalbi nefsi ile berâberse o kalbi uyar. Şüphelilerden ve mekrûh olan fiillerden uzak durmasını söyle. Mübâh nîmetlerden faydalanırken avâmın tavrından farklı olmasına dikkat et. Yoksa pişmanlık ortaya çıkar. Melekî vâridin ardından, soğukluk ve lezzet gelir. Vârid, elem vererek kişiyi terk etmez, vârid sonrası geriye ilim kalır.

Peygamberimize Cebrâil (aleyhisselâm.)'ın gelerek peygamberliği müjdelediği sıradaki peygamberimizin hâli melekî vârid'in etkisini en iyi anlatan olaydır: Hz. Peygamber (salla'llâhü aleyhi ve sellem), Hirâ mağarasında ibâdet hâlindeydi. **Cebrâil (aleyhisselâm) geldiğinde peygamberimizi bir soğukluk aldı.** İlk vahiy inzâl olduktan sonra peygamberimiz koşarak Hz. Hatîce'nin evine geldi. Soğuktan titriyordu. ''Beni örtün, beni örtün!'' dedi. Peygamberimiz biraz uyuduktan sonra rahatladı ve duruldu. İşte bu olay melekî vâride en büyük örnektir.

Şeytânî vâridde; insana her türlü kötülük, fuhşiyyât ve şirk nüzûl eder. Bu esnâda eğer kul Allah ile berâberse, Allah o kimseyi muhâfaza eder. Şeytan o kimseyle uğraştığında o kalbi ele geçirirse kalb şeytana âit olur. Eğer sonrasında dönerse, günah sadece şeytana âittir. Eğer dönmezse insan, şeytana âittir. Cehennemde azâbı ikisi birden çeker. Eğer insan, melekle berâberse şeytan onunla savaşır. Yenerse, geriye Allah kalır. Allah ise kulunu ister zelîl eder, ister muzaffer kılar. Eğer insan nefsiyle berâberse ona da emelî hoş gösterilir. Eğer insan, emele yönelirse şeytana âit olur. Halbuki Allah hızlân ile nusret arasındadır. Şeytânî vâridin ardından; hayret, sıkıntı, darbe, elem ve ağırlık meydana gelir.

Vârid, şeytânî olduğunda, nefis gelen ilhâmın ilâhî olduğunu zanneder. Kalb, vâridi almaya başlayınca kalbin sıcaklığı artar, nabız yükselir, kanın harâreti artmaya başlar.

Mafsallar uyuşmaya başlar. Vücut âzâları ağrımaya başlar. Böylece vârid gelir, vücûda bir darbe indirerek gider. Ardından da zillet bırakır. Nefsânî vâridde; nefis dünyâda her türlü nîmetten faydalanmaya devâm eder, zevk ve sefâ içinde yaşamaktan mutluluk duyarsa, nefsin âhiretteki hayır nasîbi kesilir. O nefse mükâfât yoktur. Dünyâyı murâd edene dünyâ verilir. Bu kimselere "abdü'nnefs" denilir.

Kalbe gelen her şey iyi olmayabilir. Bâzen kötülükler de doğabilir. Bu ise insanı çoğu kez istidrâc'a götürür. Vâridât, istidrâc'a dönüşmüş olur.

Vâridler tek düze olmaz. Bâzen şiir, âyet ve hadîs olurlar. Bazen atasözü, şiir, kıssa şeklinde olurlar. Vâridât'ın geliş kuvveti de her zaman aynı değildir. Vâridât'ın kuvvet derecelerini şu şekilde özetleyebiliriz:

Birincisi, gelen vârid ile kişinin kābiliyyet ve kuvvetinin eşit olduğu durum. Bu durumda kişi, gelen vâridi kontrol altına alabilir.

İkincisi, vâridin geldiği kimsenin vâridden kuvvetli olduğu zamanlar. Bu halde olanlar gelen vâridi başkalarına hissettirmezler.

Üçüncüsü, kişi vâridi taşıyamayacak kadar zayıf olduğu vakitler.

Vârid gelen kimse, üçüncü durumda her dâim gelen vâridin etki alanına girer. Onu kontrol edemez. Vâridler tasavvuf târihinin oluşmasında vazgeçilmez bir öneme sâhiptirler. Çünkü gelen vârid hakkında mutasavvıflar; vâridin târihini, şeklini, mekânını kayıt altına almışlardır. Bu sâyede dönemin siyâsî ve ekonomik özelliklerini, sosyal ve kültürel durumlarını öğrenebilme şansına sahip olmaktayız

Allâh'ı, Allah'tan bir başkası sevemez

"Ben gizli bir hazîne idim, bilinmek istedim." hadîsi, Allah Teâlâ'nın bilinme arzusunun kâinâtı yarattığını anlatmaktadır.

Âlem, Allâh'ın sevgi ve rahmetinin eseridir. Ancak bu iki sıfat arasında da bir takım farklar bulunmaktadır. Rahmet, sâdece Allah'tan kâinâta doğru akar. Tek yönlüdür. Sevgi ise iki yönde de hareket eder.

İnsanlar Allâh'ı sevebilirken ona rahmet edemezler. Ancak başka varlıklara rahmet edebilirler.

Mutasavvıflar, Allâh'ın sevgisinin âleme varlık verdiğini söylerler.

İnsanî sevgi, Allâh'a içtenlikle bağlanma sonucunda ortaya çıkar. Sevgi ne kadar büyükse, insanın mükemmelliğinin derecesi de o kadar büyüktür.

Allah, insanları sevmemiş olsaydı insanların da Allâh'ı sevmesi mümkün olmazdı.

Gizli hazîne hadîsinin özellikle bu yönünü vurgulamak gerekir. Allah, insanlara olan sevgisinden dolayı onları yaratmıştır.

Kur'ân "O, onları sever, onlarda onu severler" âyeti bu düşünceyi doğrulamaktadır.

İbn-i Arâbî "Allâh'ı, Allah'tan bir başkası sevemez. Allah'tan başka hiçbir âşık ve sevgili yoktur."der.

Aşk adamları bu durumu ancak her şeyde Allâh'ı görme makāmında anlayabilirler.

[William Chittick, Tasavvuf, İstanbul 2003, s. 150]

**

Sevgili Gibi Bekler

Allah Teâlâ, kendi dostlarına karşı çok hassastır. Allah kendisine adanan hayâtı çok kıymetli görür. Bir sevgilinin, sevgilisini beklemesi gibi rabbimizde o ihlâslı kuluyla kavuşma ânını bekler.

Nitekim, bir hadîs-i şerîfte: "Hakk celle ve alâ buyuruyor ki:

Her kim benim bir velîmi incitirse, gerçekten benimle savaşmayı helâl saymış olur. Kulum, onun üzerine farz kıldığım farzlarla yaklaştığı gibi bana yaklaşmadı. Kulum nâfile ibâdetleri devamlı yapmak sûretiyle bana yaklaşır. Nihâyet ben onu severim. Ben işlediğim hiçbir işte, onun vefâtında tereddüt ettiğim gibi tereddüt etmedim." [Buhârî, *Rikāk*, 38. ; İbn Mâce, *Fiten*, 16. ; *Müsned*; VI., 256.]

buyrulmuştur. Bu hadîsle bağlantılı olarak bir *peygamber* veyâ *velî* öldürüldüğünde ya da Allah yolunda ezâ gördüğünde, Allah, mutlaka o kātili en kötü şekilde öldürür veyâ en ağır ezâ ile yaptığını ödetir. Çünkü Allah *Ğayûr*'dur. Aslan'ın yavrusunu korumak için kızdığı gibi, Allah da dostları için kızar. Hakk ehlî, dünyâ ve âhirette yardım görürler, muhâlifleri hem dünyâda hem de âhirette yardımsız kalırlar.

Gelirler

Ma'lûm ola ki erbâb-ı te'vîl ba'zı ervâh-i beşeriyyeyi dahi melâike-i müdebbirede idhâl etmişlerdir. Velâkin ba'zı erbâb-ı ilhâd fehm ettikleri üzere değil. **Ya'nî aşk tâifesinden ba'zıları dünyâdan müntakil olan ba'zı kümmel hakkında i'tikād-ı fâsid edip, onlar dünyâya cesed ve rûhlarıyla avdet ederler. Ve nice mecâlisde hâzır olurlar. Ve muâmelât-ı beşeriyye kılarlar derler.** Bu i'tikādı ise (اَنَّهُمْ اِلَيْهِمْ لاَ يَرْجِعُونَ Yâsîn, 36/31) [Onlar, hiç onlara dönüp gelmiyorlar.] nassı redd eder.

İsmail Hakkı Bursevi /Varidat/59b

Yâsîn Sûresinin Okunması Ve Faydası

Bursevî, Yâsîn sûresinin okunması ve faydası ile ilgili olarak, Hatmü'l-evliyâ olarak nitelendirdiği İbn Arabî'den şu vâkıayı nakletmektedir:

"İbn Arabî, geçmişte hastalanıp bayılmış; öyle ki kendisini ölmüş zannetmişler; bu esnâda sîmâsı korkutucu olan bâzı kişilerin kendisine eziyet etmek istediklerini, buna karşılık, ellerinde mızrak olan nûranî yüzlü ve beyaz elbiseli bâzı kimselerin ise hücûm edip düşmanı üzerinden defettiklerini görmüş. Bu kişilerin kim olduğunu sorunca, "Yâsîn sûresi" olduğunu söylemişler. Şifâ bulup gözünü açtığında babasının, üzerinde Yâsîn sûresini okuyup sona doğru geldiğini görmüş. İbn Arabî **"işte bana musallat olanlar şeytanlardı, bana yardım edip şeytanların şerlerini üzerimden defedenler ise Yâsîn sûresinin kelimât ve âyâtından yaratılan melâike ve ervâh idi."** Demektedir."

Müellif, aynı konu ile ilgili olarak Bursa'da başından geçmiş bir olayı da şöyle anlatır: Bursa yerlilerinden birinin, **"evime cin musallat olmuştur"** şikâyeti üzerine ona bir muska yazıp "evine as" demiştim. O gece ellerinde mızrak olan korkunç kişiler yattığım evin penceresinden hücûma geçtiler, ancak evin içine girmeye muvaffak olamadılar. Çünkü, o gece sırr-ı Yâsîn üzerine yatmıştım. Meğer o cin tâifesi yüz otuz seneden beri şikâyet olunan hânede yerleşmişler. "Bizi bu kadar müddetten beridir yerleştiğimiz yerden niçin ayırıp perîşan etmek istersin?" Dediklerinde, ben de bu işten vazgeçip şerlerinden Allah'a sığındım."

[Bursevî, Tuhfe-i Recebiyye, vr. 65b.]

Hiç kimse aşka düşen kişiyi koruyor mu

Sevgili yanaklarının gösterdiğinde daha ne eleştiri

Benim ondan vazgeçmem çok zor ve güç bir sabırdır

İsterse azaltın isterse arttırın

O güzelin aşkından kararım yoktur

Hiç kimse aşka düşen kişiyi koruyor mu

Uzakta, aşkın eskini kimse koruyamaz

Ey güzelliği garip sevgilim, senin hakkında

Beni eleştiren çok, yardım eden az

***

Hayat ancak beş şeydir, altısı yoktur

İnsanlara, gerçi ömürler bu beş şey ile de kısa olsa

Baharın zamanı, çocukluk günlerinin açıklaması

Kadeh, sevgili ve para

Ali bin İsa el-Erbilli, [vefat H.683]

Şikayetim

İki ateşten Allah'a şikâyet ediyorum, birisi

Sevgilinin iki yanağında da, öteki ondan benim ciğerimdedir

İki hastalığında da birisi kanıma girmiş

Onun gözünden, öteki hastalık benim bedenimdedir

Ve iki fesatlıktan da, birisi gözyaşım sevgilimi andığım zaman

O benim esrarımı yayıyor, diğeri de mergide bekleyen fesat

İki zaafımdan da birisi sabır onu andığımda

Diğeri de onu sevmek, halk bunu benim kuvvetimde olduğunu biliyor

Beli incedir, cildi yumuşakta, ta ki hayretten bunu söyledim

Onun beli acaba benim kılıç parmağımda, derisi derim gibidir

H.460 (M. 1068) yılında doğan **Yahya el-Haskefi**'nin ölümü ise, H.551 veya 553 (M. 1156 veya 58) yılıdır. (Vefiyatul Ayan)

İntihar edenlerin yaşadığı haller...

a — İntihar eden bir kimse uzun zaman öldüğünü bilmiyor ve buna inanamıyor.

b — Tam intihar edeceği saniyedeki çok acı; çok ıstıraplı ve çok müphem ve korkulu ruh halinin ve duygularının gittikçe şiddetini arttırarak devam ettiğini görüyor.

c — İntiharına sebep olan âmilin ortadan kalmadıktan başka sağlığındakinden daha kötü, daha ağır baskı ile kendini ezmekte devam ettiğini ve hattâ ebedîleştiğini zannediyor.

"Tanrı mı insanı yarattı, İnsan mı tanrıyı yarattı?"

İnsan birçok tanrı yarattı ama hepsinden vazgeçti.

Sayısızca.

Ancak öyle olmadığı belli ki... düzen hala insanın kontrolünde değil. Çünkü insanlar ölümü beceriyor olabilir, ancak hiçbir zaman dünyaya gelme işini kendi başına beceremediği kesin. İnsan birilerine muhtaç olduğunu anlayınca kendi seçtiği tanrıdan kaçar. İnsan ulaştığından hep bıkmıştır. Kadın ve erkek ayrımı olmadan. Sonuçta dayanacağı bir bilinmeyeni tercih ediyor.

Genelde gayretleri hep boşuna çıkar... hep bir varlığı hisseder. Var olduğunu kabul edince onu tutmak ve bulmak ister.

Elleri boşa çıkınca... ya inanmak veya inanmamak için kendi düşünce tarzını yaratır.

Maalesef insan kendi başına Tanrıyı bulamamıştır. Bulamayacakta.

Tanrı evet Tanrı...sadece o kendini bağışlarsa...hisseder ve iman eder.

Delil aranmaz inançta ve imanda...

Tanrıya Sesleniş

Ali Şeriati gençliğinde binlerce modern genç gibi arayış ateşinden kavrulup yanarken şöyle seslenir Tanrıya:

Ey Tanrım sen var mısın, yok musun onu bilmem. Fakat sen şuan da bana lazımsın.

Evrene baktım, doğaya baktım tanrıya yer bulamadım. Felsefede hiç yer bulamadım. Sorgunun ve yargının ateşinden İbrahim'i bir sendeleyişle: "Tanrım kimdir?" sorusunu sordum.

Hz. Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin "Ben şüphede İbrahim'den daha üstünüm" (Muvata) sözleri kulaklarıma esinlendi.

Voltarie "Tanrı olmasa da onu var etmek gerekir" demişti.

Bakunin, Voltarie'nin sözlerine karşılık "Tanrı olsa da İnsanın özgürleşmesi için yok etmek gerekir" demiştir.

Benim tanrım yoktur fakat hiç Ateist olmak istemedim. Aynı zamanda bana Teist denilmesini de hiç istemedim. Militan bir Ateist ile Fanatik bir Teist'in "Tanrı var mıdır, yok mudur" tartışması ne kadar da iğrenç.

Teist sanki Tanrıyı; görmüş, deneylemiş ve bilmiş gibi mutlak derecede vardır diyor.

Ateist ise sanki varlığın bütün sırlarını bitirmiş gibi yoktur diyor.

Tanrıya yer bulamıyoruz, göremiyoruz, bilemiyoruz, his de edemiyoruz ama hayat nedir de bilmiyoruz.

Tanrıya yoksun diyorum çünkü bütün bir hayatı sarmalayan ve zapt u rapt altına alan biri insanın özgürlüğünü yok eder. Nietzsche'nin iki özgür olamaz. Tanrı varsa özgürlük yok olur teziyle yok dedim.

Hayatın anlamını onun sarmalayan coşkuyu da yok edemedim.

Yaratan, yöneten, yargılayan bir tanrıyı görmüş gibi nasıl var diyebilirdim ki?

İbrahim'den başladım. İbrahim topluma anlatamadı tanrıyı. O yüzden bütün putları parçalayıp kentte anlatamama duygusunu ifade etti. Hem baltayı da en büyüğünün omzuna vermişti. İbrahim'e Tanrısız ve Ateist diyeceklerdi elbette. Oysa İbrahim Ateist olmadığı gibi Teist hiç değildi.

Musa Firavunları yendi, denizi geçti ne var ki halkına anlatamadı. En sonunda tanrı sözleri dediği levhaları yere vurarak anlatamama duygusunu ifade etti. Ninova halkına yıllarca anlattı. Anlattı da anlattı yine dinletemedi, anlatamadı. Yolu bir gemiye binip Asur'a kaçmak oldu. Yunus halkından kaçmakta yolu buldu. Hz. Muhammed salla'llâhü aleyhi ve selleme "Balık sahibi Yunus gibi kaçma denildi."

Hz. Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellem putları yıktı, toplumu değiştirdi fakat yine anlatamadı. Uhut savaşında meğer "Muhammed Öldürüldü!" denilirken her biri bir tarafa kaçıştı. **Ashap dedikleri ortalıkta kayıp oldular. Ben diyeyim üç kişi sen söyle beş kişi kaldı etrafında.**

Hz. Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellem putların alaca karalığını anlattı. İbrahim putları kırdı, Musa putlara ve heykellere tapmayacaksın dedi, İsa iki efendiye kulluk edilmez dedi. Nietzsche'de putların alaca karanlığında savaş verdi. Putlaştırılan tanrıları söktü ve sildi.

Hepsinin ortak bir öyküsü vardı "Tanrıya karşı çıkmak, putları devirmek ve nasları-dogmaları yok etmek"…

Hz. Muhammed salla'llâhü aleyhi ve selleme "Sabi/dönek, tanrılara karşı çıkan, dinsiz ve imansız" deniliyordu.

Meğerki İbn-i Rüşt sürgünlere uğrarken, Sühreverdi öldürülürken de dinsiz denilerek öldürülmüştüler.

İbn-i Arabî "Tanrınız Ayaklarımın altındadır" derken ne demek istemişti?

Tanrının evlerini ziyaret ediyorlarmış!

Ev sahibini ise hiç gören olmadı.

Tanrıya kurban ediliyor, ibadet ediliyor, dua edip yakarıyorlar binlerce yıldır tanrıdan hiç ses çıkmadı. Onlar tanrıyı ev sahibi, göklerde, dua kutusu gibi sanmışlar meğerki… Tanrıya hiç gizem demek istemedim. Aklıma gelen her şeyi o değildir dedim.

İmamlardan biri vaaz verirken:

—Tanrı ne cisimdir ne de cevher. Ne ruhtur ne de nur. Ne yerdedir ne de gökte…

Orada oturup dinleyen biri der ki:

—Hocam kısaca yok desene!

Vaaz veren ile dinleyen meğerki hep tanrıya bir yer istemiştirler. Kendilerine ya Ateist demişler ya da Teist.

Sözlüğe bakarsanız eğer; Teis, Ateist, Panteist, Deist her biri iki cümle ile anlatılıp geçiştirilir. Oysa Tanrı anlatıldığı zaman bilmezler mi mekân ve zamana hapis edilir.

Kahrolası tanrıya ulaşmak bir maşuka ulaşmak değil ki; dağları delmek ile ulaşılsın. Maşuka ulaşmak için belki delinecek bir dağ varda tanrıya ulaşmak için o da yoktur.

Kanıtla, kanıtla, kanıtla… Sonuç: 0

Var sayalım "vardır dedim" bu sadece bir sözcüktür.

Birbirimizle aynı olduğumuzu anlatmak için sadece "var diyoruz" ve birbirimize olan güvenimiz ortak oluyor.

Var sayalım "yok dedik" yine bir sözcüktür.

Sadece insanların işaret ve gruplara bölmek içindir bu sözcükler.

Nice var diyenleri gördük her kötülüğü işler, işi de sadece kötü bir leziz.

Nice yok diyenleri gördük odaklanmışlar dinlere onların sökümü için ter dökerler.

Ne var diyen dürüst oluyor; ne yok diyen özgürleşiyor.

Aksine seslendirdikleri sözcükler onlara bir sınır kazıyıp etiketleniyor ve konuşmasına da sınır getiriliyor. Karnımın alt taraflarından bir coşku yükseliyor!

Tabulaşan, sınırlanan dogma sayılan dokunulmaz bir yerde bir coşku yükseliyor. Bütün varlığı anlamlı kılıyor. Her şeyi güzelleştiriyor. Anlatmak için hiçbir sözcük bile gerektirmiyor. **Vardır veya yoktur demek için hiçbir nedenim kalmıyor.**

Doğanın karmaşık görüntüsü altında her şey güzelleşiyor. Teist'in Tanrının sanatı demesi gerektiği, Ateist'in ise güzel varlık demesi gerektiği bir şeylere odaklanıp onu eşsiz buluyorum.

Ötesine geçmiyorum, üstüne çıkmıyorum, sır aramıyorum ve öylece duruyorum. Ortak nokta bu olsa gerek!

Kolaydır sabahlara kadar bin salâvat çekip cenneti garantilemek!

İşin zoru sonsuz bir coşkudur. Sonsuz bir özgürlük!

Özgürlüğü anlatanlar, onu sevenler, onu getirmek isteyenler özgür değildir. Ben özgürlüğü devrim sonrasına bırakmak istemiyorum. Onu ölüm ötesinde de aramıyorum. Onu yaşamak ve geçmiş ile gelecek arasındaki anı yakalamak istiyorum!

Uğruna savaşılacak sadist tanrılara baş kaldırmak. Onun uğruna savaşıp tanrıcılık yapmak istemiyorum.

Benim tanrım sevgidir, senin tanrın zalimdir demek de istemiyorum.

O din benim bu din senin savaşını da vermek istemiyorum.

Galiba İsa'yı Antakyalı Saul anlamıştı meğerki o da yanlış anlamıştı. Anlatımla değil, anlamakla oluyormuş.

Tutku ile değil coşku ile oluyormuş. Müzik dinlemek, dans etmek, saatlerce düşünüp doğaya hayran olmak senin yetmiş yıllık ibadetine bedelmiş.

Evrensel paradigması olan var mı?

Evrensel paradigması olan özgürdür ve bir tanrısı vardır. Peki, keyfi bir paradigması olan var mı?

O zaman onun tanrısı yoktur onun putu vardır

Üçü Bir Yapma

Dinlerin oluştuğu ortamları bilmeden, onların asıl kökenlerini de çözemeyiz. Söz konusu Hıristiyanlık da bu dinlerden biridir. Hıristiyan kavramı bizzat Hz. İsa'nın sözlerin de yoktur. Antakyalı Saul'dan sonra bu kavram Hıristiyan literatüründe yer alır. Mısır, Roma, Yunan, Hint ve benzeri yörelerde antik çağlarda üç tanrı inançları vardı.

Örneğin Hindularda "Brahma-Şiva-Vişnu" inancı vardır, hala sürüyor.

Yine Mısır'da "Osis-Orisis-Horus" vardı. Üçlü tanrı inancı Sümerlerde de görülür.

Yine Sümerlerden Arabistan'a geçen üç tanrı "Lat-Uzza-Menat" inancı İslamiyet'in geldiği döneme kadar mevcuttu.

Hıristiyanlığın geliştiği ve çıktığı dönem bu dönem olduğu için, doğal olarak üç tanrı "Baba-Kutsal Ruh-İsa Mesih" şekline evirilmiştir.

Yoksa indi İsa gökten inip ben sizlere yeni taslak getirdim hadi uygulayın demedi. Gerçi Kilise daha önceki üç tanrı inançlarını şeytanın imtihan amaçlı icat ettiğini söylerler, ancak bu iddia bilimsel açıdan mümkün değildir. Üç Tanrı inancı Hıristiyanlar tarafından tevil edilmiyor da değildir.

Özelikle Mezopotamya dinlerinden Zerdüştçülükteki "Ahura Mazda" tek tanrıcı inancın yönlendirici ve kıskandırıcı gücü ile olmalı ki; Yahudiliğin kabile tanrısı ile Hıristiyanlığın üç ayrı tanrı parçası birleşip bir oluyor.

İslam'ın kelam tartışmaları, İslam'ın ateşli monoteist kimliğinin de Hıristiyanlığın aşırı tevile kaçmasına neden olmuştur. Sizlere şimdi desem ki; 1+1+1= kaç eder?

Muhtemelen bu soruya "3" sayısı dışında verilebilecek başka cevap yoktur. Farklı cevap veren olsa da belki şaka amaçlı der. Oysa kilise yüzyıllardan beri bu şakayı sürdürüyor. Yani 1+1+1= yine "1"

Doğrusu tıpkı Nurcular gibi Hıristiyanlar da yeni Hıristiyan adaylara bazı teşbihler/kıyaslar yaparlar.

Örneğin Güneş-Parıltı- Aydınlık üç ayrı şeydir ancak öz birdir. Müsaade ederseniz bu konuyu mantık açısından değerlendireyim. Rasyonalite-Mantık açısından üç ayrı şeyin bir olması mümkün değildir. Bunu salt dışımızdaki doğadan değil aklımızda şekillenen geometrik, sayısal işaretlerden de anlayabiliriz. Hiç parçaları ve evreni düşünmeyin ve gözünüzü kapatın: "1" sayısını düşünün! Beyninizde/aklınızda bir şey demektir. İki; iki ayrı şey demektir. Bu iki şey birbirine karışabilir veya ayrılabilir ama madden olarak ayrıdır. Tıpkı hidrojen ile oksijenin ayrı elementler olduğu gibi. Bunlar birleşip su olabilirler ama özde yine ayrı elementlerdir. Biri kalkıp 1 hidrojen, 1 oksijen, 1 helyum = 1 oksijen açmazı gibi; üç tanrıyı bir potada birleştirmekte imkânsızdır. Çünkü teolojiye göre tanrı başsız ve sonsuzdur. Tanrı güneş gibi uzakta ise burada ne vardır?

İşte o yüzden güneş veya boyut gibi benzetmeler teslisi kurtaramaz. Eğer üç diyorsanız bu "üç" ayrı şey demektir. Varsayalım bunlar boyut olsun. Yine üç tane boyut sonsuzdan beri vardır ki buda imkânsızdır. Özetle üç şeyin bir olması veya iki şeyin bir şeyin yansıması yoktur. Eğer iki bağımsız şey ise, o iki bağımsız başka bir şeyin yansıması da olamaz sadece birleşim ve karşım olabilir. **Aslında teslis tıpkı üç tanrıyı birbirine yamalayıp birleştirme gibi bir şeydir.**

Şüpheyi Geçiş

İslam entelektüellerinin büyüklerinden Gazali "Filozofların Tutarsızlığı" başta olmak üzere birçok "Allah üzerinde yapılan ontolojik tartışmaya" reddiye yazmıştır. Gazali bu reddiyeleri yazarken amacını şöyle ifade eder **"ben onları kendi savlarında şüpheye düşürmek için yazdım".**

İbn-i Rüşt, bu sözlerin Gazali'ye yakışmadığını ve safsata yapmakla suçlar. Gazali'nin toplum, kadın, tanrı tasavvuru klasik İslam düşüncesinden farklı değildir. Allah'ı arama yöntemi takdirden başka herhangi bir söze layık değildir. Allah'ı bilimde, felsefede, mekteplerde, toplumda, doğada veya bilgide aramak, tartışmaya açmak şaibeli düşüntüler üzerinde tez gelişmektir.

Üstelik düşüntülerin anti-tezleri her zaman tezlerinin değerlerinden daha yüksektir. Bilgiyle tespit edilebilecek metafiziksel varlıklar (ki kanıtlamadan çok mantık yanıldığı) bizleri klasik mantık ile sınırlar. Dini, ahlakı, insanın ve evrenin kökenini tanrıya dayandıranlar her zaman klasik mantıkla hareket edenlerdir.

W. Hamilton (1988- 1856) bilginin sınırlı olması hasebiyle ulûhiyeti anlayamayacağımızı söyler.

C. Darwin (1809-1882) canlıların evrimle hiçbir ilahi müdahale olmadan var alabileceğini ciltler dolusu eserlerle meydana sermesine rağmen; ben hiçbir zaman Allah'ın varlığını inkâr etmedim demiştir.

Alman düşün bilimcisi F. Nietzsche (1844-1900) Allah'ı, İnsanın yetişemediği ideallerin üstün sembollü olarak tarif eder. Pozitivizm'in kurucusu kabul edilen A. Comte (1798-1857) hayatı boyunca Allah olmadan evrenin değişebileceğini, varılabileceğini, din ve Allah karşıtı düşünceler ileri sürmüştür.

Her ne olduysa birden Allah'a inanıveriyor. Dünyaca ünlü ateist Antony Flew, 2004 yılında Allah hakkındaki düşüncesini değiştiriyor. Üstelik bununla yetinmeyerek bir kitapta yayınlıyor "Yanılmışım Tanrı Varmış" ismiyle. V. Hugo (1802-1885) kesinlikle Allah'ın akıl ile ispat edilemeyeceğini Allah fikrinin karanlık bir mevzu olduğunu söylemesine rağmen, sonrasın da kalkıp ben Allah'a inanıyorum demiştir.

Ünlü ateistlerin hepsinin sonu böyle bitmemiştir elbette. Demokritos, Marks, Engels veya

Epikuros gibi saygın bilim insanları, düşün bilimcileri son nefeslerine kadar Allah konusunda net tavırları olmuştur. Bütün bu saygın insanları sayarak amacımın ne olduğunu merak ediyor olabilirsiniz. Teist düşünürler son anda Allah inancı konusunda fikir değiştiren ateistlerin, evreni açıklayamadıkları için böyle bir değişim geçirebileceklerini söyleyebilirler. Ancak ben öyle düşünmüyorum.

Evren, varlık bir muamma!

Allah konusu da tıpkı V. Hugo'un dediği gibi karanlık bir mevzu.

Hiç kimse felsefe, mantık veya bilim ile Allah inancının kanıtlayabileceğini iddia edemez. Bu mümkün de değildir. **Allah'ın yokluğunu ispatlamak zaten ucuz bir tezdir.** Yokluk ispatlanmaya ihtiyacı duymaz, bir şey var ise onun varlığı hakkında kanıtlar sunulur.

Oysa Tanrı inancı hakkında sunulan bütün kanıtlar çürütülebilir.

Dönmeler Neden sonradan

Son anda Allah inancı konusunda dönüş yapan düşünürlerin durumları ilginçtir. Çünkü onlar varlığı, evreni, insanı, canlıları her şeyin bilim ile açıklanabileceğini göstermelerine rağmen, örneğin **Darwin; ben hiçbir zaman Allah'ı inkâr etmedim diyebilmiştir.**

Eğer iddia edilen gibi Allah inancı geleneksel, korkulara dayanan, umut kapısı olduğu için insanın sığınağı olsaydı; Hıristiyanlık dünyasında İsa Mesih ismi, konumu Allah isminden ve varlığından daha önemliydi; acaba Darwin neden **"İsa Mesih, Üzgünüm Tanrının oğlu değildir"** demiştir de, Allah varlığı konusunda o kadar açık konuşamamıştır?!

Niçe/Nietzsche'yi tanıyan herkes bilir ki gelen gidene çatan, Hıristiyanlığı yerden yere vuran, İsa konusunda net inkâr sergileyen Niçe; Tanrı konusunda "üstün semboller" demiştir.

Niçe, tutup bir anda tanrı yerine veya o kavram yerine başka bir kavram da kullanabilirdi. İslam dünyasında ki Er-Razi, Yunanistan da bütün dini geleneklere kafa tutan Sokrat ve uğurda canını teslim ederken bile aman dilemeyen Sokrat; Tanrı konusunda nettir: O vardır diyor. Melekler, şeytanlar, tanrılar, tanrıçalar, mabetler ve bütün dini değerleri çöpe atan düşünürler Tanrı kavramında kırmızı ışık yakmıştırlar.

Turan Dursun gibi Türkiye'de ünlü ateist sayılan biri bile **"Tanrı yoktur yerine, Tanrıya astronot diyebilme şüphesinde bulunabilmiştir".** "Evren Bir Şaka Mı" kitabıyla da Allah inancı noktasında durabilmiştir.

Abdullah Rıza Erguvan bildiğimiz gibi ünlü bir ateisttir. Ancak tanrıya **"kozmik akıl"** diyebilmiştir. İşin özeti Allah inancı belgelerle, kanıtlarla, bilimlerle, felsefeyle, dinlerle veya herhangi bir metotla bulunacak bir şey değildir, çok ötesindedir.

Laveyan Satanizm

Satanizmin geçmişi pagan inançlarına dayanmaktadır. Laveyan Satanizm; Anton Szandor LaVey tarafından diriltilen inanç ve ibadetleri siste matize edilen tek Satanist gruptur denilebilir.
1966 senesinde Anton Szandor LaVey, Kaliforniya, ABD'de Church of Satan'ni/Şeytan Kilisesi'ni inşa etti. Özelde Hıristiyanlığa genelde tüm Dinlere başkaldırı şeklinde bir Din oluşturmaya çalıştı.

İçinde yer alan dokuz ilke ''Şeytanın İncili'' adlı kitabı kaleme aldı. ve Satanistler tarafından Şeytanın Kutsal Kitabı olarak kabul edildi.

1. Sonsuz kişisel tatmin için çalış
2. Hayatı canlı yaşa
3. Düşmanından nefret et, sana vuranı yok et
4. Basit bir hayat yaşa, hayvanlar gibi ol
5. Günah denen şeyleri savunmak gerektiğini
6. Şeytanın öcü olarak kullanıldığında tüm dinlerin dostu olduğu İstemedikçe kimseye akıl vermemeyi
7. İnsanın kendisini asla aldatmaması gerektiği…
8. Satanizmin temel öğreti ve ilkeleri olarak açıklamaya çalışır.

Nedeni Mide

Alıntı

İslam tarihinin en tartışmalı kişisi, en muamma adamı Ebu Hüreyre'dir. Esas adı meçhuldür. Tarihi kaynaklar, adıyla ilgili, yeri - yurduyla ilgili tam otuz tane farklı görüş bildirirler. En Nevevî, bu görüşlerden en sağlamının, adının "Abdullah b. Sahr" olabileceğini ifade eder. (Biz, "Abdurrahman" olarak öğrenmiştik. Biliyorsunuz ki, Araplarda kişinin ismi tek isim olarak söylenmez, soyunu-sopunu bildiren (soyadı yerini tutan) "İbn/oğlu" gibi ifadeler ile söylenir. O nedenle Ebu Hüreyre'nin soyu - sopu meçhuldür. O, sonradan aldığı künyesini "Ebu Hüreyre/Kediciğin babası" künyesiyle kendisini tanıtmıştır. Adını, esas kimliğini kimseye dememiştir. Bizlere, ona "Ebu Hüreyre" künyesini Rasulüllah efendimizin verdiği öğretilirdi. Halbuki tarihi kaynaklarda, bu künyeye nasıl sahip olduğunu kendisinin şöyle anlattığı yer alıyor: "Ailemin sürüsünü otlatırdım. Küçük bir kedim vardı. Geceleri onu

bir ağacın üzerine koyar, gündüzleri de yanıma alıp oynardım. Bu yüzden bana “Ebu Hüreyre/Kedicik Babası” lakabını taktılar.” Ebu Hüreyre’nin adı mechul olduğu gibi geçmişi de mechuldür. Geçmişine ait tek bilinen kendi ağzından anlattıklarıdır: **“Karın tokluğuna başkalarına çalışan, kedisiyle oynayan fakir bir adam”** olduğudur. İbn-i Kuteybe, el Meârif adlı eserinde, onun Yemen kabilelerinden, Devs kabilesinden, Ezdî’lerin bir oymağından olduğunu yazar. Hz. Ömer’in onu azarlarken “Seni Devs kabilesine geri gönderirim.” deyişinden de bunun doğru olabileceği anlaşılıyor.

Ebu Hüreyre’nin Medine’ye gelişi:

Hicretin yedinci yılında Rasülüllah efendimiz Hayber gazvesinde iken Medine’ye gelmiştir. (Bazıları Hayber seferinde Müslüman olduğunu yazarlarsa da bu gerçeğe aykırıdır.) Peygamber Efendimiz Hayber seferinden döndüğü sırada o Medine’de idi. Hayber ganimetleri Medine’deki sefere çıkmamış fakirlere de verilmişti. O ganimetten Ebu Hüreyre de pay aldı. Fakirliğinden dolayı Eshâb-ı Suffe’ye katıldı. Eshab-ı Suffe’de yer alma ve Rasülüllah ile beraber olma nedeninin sevgi, hidâyet ve ilim olmayıp sırf aç karnını doyurmak olduğunu söylerdi. Konuyla ilgili, İbn-i Hanbel, (Şeyhân’da rivâyetler mevcuttur) Müslim’in bir rivâyetinde şöyle der: “Ben, karın tokluğuna Rasülüllah’a hizmet eden zavallı bir adamdım.” Kendisi obur biriydi. Zamanlı zamansız Ashabın evine karnını doyurtmak için dalardı. Sahabenin bir çoğu bu yüzden ondan nefret ederdi. Kendini besleyenlere medhiyeler düzerdi. Konu, Buhâri ve Tirmizi’de genişçe yer alır. Rasülüllah efendimiz O’na: **“Gittiğin yere sık gitme. Ara sıra ziyaret et, daha çok sevilirsin.”** diye nasihat etmiştir. Bu tarz bir nasihat Ebu Hüreyre dışında hiç kimseye yapılmamıştır. Tirmizi’deki şu olay, konuyu daha da açar sanırım: “Cafer b. Ebi Talip onu himaye ederdi. Onu doyururdu. Onun için O, Ca’fer’i sahabenin en faziletlisi olarak anlatırdı. Yani Ca’fer’i Ebu Bekr, Ömer, Osman ve Ali’den üstün tutardı.” Bu konuyla ilgili hadis kitaplarında Ebu Hüreyre’nin “Allah Rasülünden sonra kimse Ca’fer b. Ebi Talip gibi ayakkabı giymemiş, deveye binmemiş ve toprağı çiğnememiştir.” dediği yer almaktadır. Oburluğu

yüzünden iyi yemeklerin kokusunu hemen alır, yemek için Muaviye gibi zenginlerin sofrasını seçerdi. Muaviye'nin Mazira yemeği onun çok hoşuna giderdi. Bu nedenle kendisine "Şeyh-ul Mazira" lakabı bile takılmıştı. Maziracılığı ile ilgili hakkında bir çok hicviyeler yazılmıştır. Bediüzzeman el Hemedânî maziracılığı ile ilgili kitabında bir bölüm açmış, uzun uzun konuyu irdeleyip, iğneli sözler söylemiştir. **Mazira yemeği Muaviye'nin pek meşhur bir yemeğidir. Bununla kendisine taraftar toplardı.** Lezzet ve şehvet düşkünleri bununla taraftar yapılırdı. Aşağıda dökümanda göreceğiniz gibi mazira karşılığı kendisini satanlardan birisi de Ebu Hüreyre idi. Ze Mahşeri'nin Esas-ül Belağa adlı eserinde, Ebu Nuaym'ın El Hılye adlı eserinde, İbn-i Kesir'de, es-Seâlibî'nin kayıtlarında, bu hususlar ile ilgili Ebu Hüreyre'nin kendi itirafları yer alır. Ebu Hüreyre'nin biyografisini yazanlar onun şakayı, şakalaşmayı sevdiğini yazarlar. Mervan b. Hakem onu Medine'de kendi yerine bıraktığı zamanlar, başına hurma lifinden bir halka takılı bulunan bir eşeğe biner Medine sokaklarında gezerdi. Sokakta birilerini görünce " Yoldan çekilin, yoldan çekilin, Emir geliyor!" diye bağırırdı. Bol hadis rivâyetiyle çevrede sempati toplamaya çalışırdı. Ama o kadar çok düşük ve hatalı konuşurdu ki herkes onunla alay ederdi. Ebu Rafi'nin nakillerine göre, çevresinden birisi ona gelip: "Ya Ebâ Hüreyre! Rasülüllah efendimiz benim elbise hakkında bir şey söyledi mi?" diye sorar. O da: "Ebu-l Kâsim şöyle, şöyle .... dedi." diye bir şeyler uyduruverirdi. Halbuki çevresindekiler onunla dalga geçmekteydiler. Ne yazık ki bu şaklabanlıklar sonradan ciddiye alındı. Ciddi ve doğruymuş gibi Rasülüllaha mal edildi. Hadis-i şerif diye kitaplarda yer aldı.

Rivâyetleri:

Çeşitli kaynaklar Ebu Hüreyre'ye ait 3574 rivâyetin varlığını söylerler. Buhârî bunların 446 sını kitabına almıştır. Onun çok hadis rivâyeti Hz. Ömer'i endişeye düşürmüş, elindeki çubukla sırtına vurarak: **"Ey Eba Hüreyre, fazla hadis rivâyet ediyorsun. Rasülüllah'a yalan isnat etmenden korkuyorum."** demiştir. Bundan bir müddet sonra da, hadis rivâyetine son vermezse

kendisini Devs yurduna sürgün edeceğini ihtar etmiştir. (İbn-i Asâkir) Bundan sonra Ömer sağ olduğu müddetçe Ebu Hüreyre hadis rivâyetini durdurmuştur. Ömer öldükten sonra tekrar yine faaliyete geçmiştir. Ara sıra **“Ömer ölünceye kadar “Allah rasülü şöyle dedi.”** diyemedik. Ömer sağ olsaydı bu hadisleri size rivâyet edebilir miydim? Vallahi, asla. Çünkü o takdirde Ömer’in sopasının sırtımı okşayacağını kesin olarak biliyorum. Ömer, “Kur’ân ile ilgilenin. O, Allah’ın kelamıdır.” derdi” diye yakınırdı. Ebu Hüreyre, helalı haram, haramı helal yapmadıkça rivâyette bulunmanın bir sakıncasının olmadığını ileri sürerdi. Örnekleri Tehâvî’de mevcuttur.

Ebu Hüreyre Tedlis yapardı:

Tedlis: Ravinin görmediği, dinlemediği, çağdaşı olmasına rağmen hiç karşılaşmadığı birinin adını kullanarak, ondan duymuş gibi hadis rivâyet edilmesidir. Hadis ilminde bunun bir çok türü incelenir. Neticede hepsi mutlak surette kötülenmiştir. **Konunun uzmanlarından Şu’be, “Zina yapmam benim için Tedlis yapmamdan daha iyidir.”, “Tedlis yalanın kardeşidir.” derdi.** Tüm hadis kitaplarında Ebu Hüreyre’nin tedlis yaptığı belirtilir. Ayrıca “Rasülüllah’tan duyduğu ile Ka’b’dan duyduğunu birbirine karıştıran birisidir” diye tanınır. Ebu Hüreyre itham edilen ilk ravi olma özelliğne sahiptir. Hz. Aişe, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali Ebu Hüreyre’yi yalancılıkla itham etmişlerdir. Bu hususla ilgili Mustafa Sadık Er Rafiî tarafından Ebu Hüreyre hakkında müstekıl bir kitap yazılmış, yalan rivâyetleri tek tek sayılıp, hepsinin analizi yapılmıştır. Hz. Aişe, duyduğu Ebu Hüreyre’nin bir yalanıyla ilgili haber yollamış, yalan söylememesini ihtar etmiştir. Buna karşı Ebu Hüreyre, “ Ayşe, elinde ayna - tarak, ayna karşısında süslenirken ben Rasülüllah ile beraberdim. Ondan hadis öğreniyordum.” diyerek kendini küstahça savunmaya çalışmıştır. Hz. Aişe işin üstüne gidince “Ben onu Rasülüllah’tan değil, el Fazl b. el Abbas’tan duymuştum.” demiştir. O günlerde ise el Fazl hayatta değildi. (Hakikatler böyle olmasına rağmen, maalesef, bir çok yerde Hz. Aişe’nin Ebu Hüreyre’yi övdüğü yazılmıştır.) **Hz. Ali Kerremallâhü veçhe Ebu Hüreyre için, “ Dikkat edin, o insanların en yalancısıdır.” derdi.**

Zübeyr radiya'llâhü anh. onun rivâyetlerini duyunca "doğru söylemiş veya yalan söylemiş" derdi. Ebu Hüreyre'nin yalan rivâyetlerinin dökümü burada mümkün değil. İmam Ebu Yusuf'un şu anlatımıyla bu meseleyi bağlayalım: "Ebu Hanife'ye şöyle dedim: Bize Rasülüllah'ın hadisi geliyor ve kıyasımızla çelişiyor. Bunu ne yaparız?" Dedi ki: " Eğer o hadisi sika raviler aktarmışsa onu alır, re'yi terk ederiz." Dedim ki: Ebu Bekr ve Ömer radiya'llâhü anhüma'ların rivâyeti hakkında ne dersin?" Dedi ki: "O ikisinden iyisini nereden bulacaksın!" Dedim ki: "Peki Ali ve Osman?" Dedi ki: Aynı şekilde." Bütün sahabeyi saymaya başladığımı görünce şöyle dedi: "Bazı adamların dışında sahabenin tümü âdildir." İstisnalardan olarak, Ebu Hüreyre ve Enes b. Malik'i zikretti." İbrahim en Nehaî, es Sevrî, Ebu Şâme, Ebu Ca'fer el İskafî, İbn-ül Esir, Âmidi Ebu Hüreyre rivâyetlerinin red edilmesi hususunda ittifak etmişlerdir.

Ebu Hüreyre ile büyük kâhin, haham Ka'b-ül Ahbar ilişkisi:

Hadis bilginleri, hadis kitaplarında "Sahabenin Tabiundan Rivâyeti" veya " Büyüklerin Küçüklerden Nakli" başlığı altında özel bir konuyu işlerler. Ve bu Bab'da Ebu Hüreyre, Muaviye, Enes ve daha bir çoklarının kâhin Ka'b-ül Ahbar'dan bir çok rivâyette bulunduklarını açıklamışlardır. Bu rivâyetçilerin içinde Ebu Hüreyre, Ka'b'dan en fazla etkilenen kişiydi. Ka'b ince zekasıyla onu uyutmuş, Yahudi hurâfe ve kültürünü, **Tevrat cümlelerini, Yahudi mişnâlarını ona yutturmuştur.** Ebu Hüreyre'nin biyografisini yazanlardan ez-Zehebî şunu rivâyet eder: Ka'b Ebu Hüreyre hakkında şöyle dermiş: "Okumadığı halde Tevrat'ın muhtevasını Ebu Hüreyre kadar iyi bilen birini daha görmedim." Ebu Hüreyre okur yazar değildi. Arapça metinleri de okuyamazdı. Peki İbranice olan Tevrat'ı tüm mutevâsıyla nasıl bilebilmekteydi!!! Ebu Hüreyre rivâyetleri incelenince, rivâyetlerin İbranî, İsraîl kökenli hurâfeler olduğu görülür. Ki bunları Ka'b ona empoze edip ona söyletmiştir. "Hadislerde İsrâiliyât" adı altındaki incelemelerde hepsini görebilirsiniz, bulabilirsiniz.

Ebu Hüreyre ve Emeviler:

Bundan evvelki açıklamalarımızda, Ebu Hüreyre'nin Peygamber efendimizin yanında karnını doyurabilmek amacıyla bulunduğunu kendi ifadeleri doğrultusunda zikretmiştik. Rasülüllah salla'llâhü aleyhi ve sellem, Ebu Bekr ve Ömer dönemlerinden sonra Müslümanlar arasında Emevi-Abbasi sürtüşmeleri dediğimiz gruplaşma günleri yaşandı. **O dönemde Ebu Hüreyre tam kendine uygun gruba; Muâviye grubuna yanaştı. Eski aç, çıplak, fakir Ebu Hüreyre burada ipek, atlas urbalara, maziralara, köşklere kavuşturuldu. Lord oldu, baron oldu.**

Hatta hatta Bisr b. Artae tarafından Medine-i Münevvere'ye vâli bile yapıldı. Mervan b. Hakem de ara sıra Medine'ye niyabeten vali olarak bırakırdı Ebu Hüreyre'yi. Kendisine geniş geniş araziler verildi. El Atik'te bir köşk inşa edilip kendisine teslim edildi. Dahası da var: Yoksul günlerinde yanlarında karın tokluğuna hizmet ettiği Atabe b. Gazvan'ın kızı Büsre bnt. Gazvan ile evlendirildi.

Bu evliliği ile ilgili çok seviyesiz, çok terbiyesiz laflar etmiştir. Ki ne insanlığa sığar ne Müslümanlığa. Teferrüat İbn-i Sa'd'da mevcuttur. Dileyen araştırsın. Peki bütün bu nimetlere Ebu Hüreyre nasıl sahip oldu?

Ebu Hüreyre'nin tek sermayesi, Hz. Ali ve taraftarlarını kötüleyen, eleştiren, Muaviye ve taraftarlarını öven hadisler söylemesidir. Hz. Osman bile onun rivâyetleri karşılığı onbin dirhem ödülle ödüllendirdi. Şöyle ki: Hz. Osman'ın kuşatma altındaki evine gitmiş Hz. Osman ile görüşmeye izin istedi. Kendisine izin verilince şöyle dedi: "Allah Rasülünü şöyle derken duydum. " Siz benden sonra fitne ve ayrılıkla karşılaşacaksınız." Orada bulunanlardan biri: "Bize kimi tavsiye edersin ey Allah'ın Rasülü!" dedi. O zaman Rasülüllah şöyle dedi:

"-Osman'a işaret ederek- Size emin kişiyi ve arkadaşlarını tavsiye ederim."

Hz. Osman Kur'ân nüshalarını çoğalttırdığı zaman Ebu Hüreyre O'na varıp şöyle dedi: "Doğru yaptın ve başardın. Şahit olurum ki, Rasülüllah'ı şöyle derken duydum: **"Ümmetimden beni ençok sevenler, benden sonra gelip beni görmedikleri halde iman eden ve asılı kağıttakilerle amel edenlerdir..."** Çok

geçmeden mushafları teksir ettiğini gördüm." İşte bu rivayetler Hz. Osman'ın çok hoşuna gitmiş ve Ebu Hüreyre'ye onbin dirhem verilmesini emretmiştir. Bunlar, Ebu Hüreyre'nin nasıl bir idare-i maslahatçı olduğunu gösterir.

Muaviye ile ilgili rivayetleri:

"Allah Rasülü Muaviye'ye bir ok verdi ve şöyle dedi: "Bu oku al ve cennette beni bununla karşıla!"

"Allah vahyini üç kişiye emanet etti. Ben, Cebrail ve Muâviye."

"Eminler üçtür: Cebrail, Ben ve Muaviye."

Sürekli olarak, toplumda Muaviye'ye destek verip, halkı, Emevi vâlilerine istedikleri zekat ve sadakayı vermeye teşvik ederdi. Onlara küfretmekten, onları kötülemekten sakındırırdı.

Ebu Ca'fer el İskafî, A'meş Ebu Hüreyre'nin Hz. Ali Kerremallâhü veçhe aleyhinde uydurduğu bir çok hadisi zikreder.

Bunlardan,

" Rasülüllah buyurdu ki: Her nebinin bir haremi vardır. Benim haremim Ayr ve Sevr dağları hudunca Medine'dir. Kim burada bir kötülük yaparsa Allah'ın, meleklerin ve tüm insanların laneti onun üzerine olsun."

Ve ben Allah'ı şahit tutarım ki, Ali orada kötülük yapmıştır."

rivâyeti Muaviye'ye aktarılınca, kendisini mükafatlandırmış ve tazimde bulunarak Medine emirliğini ona vermiştir. Görüldüğü üzere Ebu Hüreyre artık eski ashab-ı suffe'den biri olan Ebu Hüreyre değildir. O lorddur, barondur. Ebu Hüreyre'nin Ka'bül Ahbar tesirli İsrâiliyât'a ait rivâyetleri ve Emevi dalkavukluğu içeren rivâyetleri toplandığında ciltlerle kitaplar oluşur.

İşte Ebu Hüreyre bu kişidir. O sahabenin avamından birisidir. Ne Mühacirdir, ne Ensardan biridir ne de bu muhteremlere ihsan ile (iyi düşünüp iyi davranmakla) uyan birisidir. Şimdiye kadar bize davulun sesi uzaktan hep hoş gelmiştir. O, Müslümanlara zarar vermiş, yüce dinimizin içerisine hurâfelerin girmesine vesile olmuş birisidir. İnşâallah tevbe etmiştir. Dileriz Rabbimiz tevbesini kabul eder. Bu özellikleri dikkate alındığında Ebu Hüreyre'yi Enfal suresinin 103. âyeti ve de diğer Sahabe-i Kiramı öven âyetler (Hadid suresi 10. Fetih suresi 18, Ali Imran 110) kapsamında almak hem yanlış olur, hem

dürüst sahabeye haksızlık olur. Bize de yakışmaz. Siz Tevbe suresinin tamamını okuyunuz Orada Peygamber fendimizin çevresine çöreklenmiş Münafıklardan bahsedilir. Onlar deşifre edilmez; "sen onları bilmezsin biz biliriz." buyurur Rabbimiz. Kimdir onlar, bilir misiniz? Onlar, bizlerin "**Sahabe-i Kiram efendilerimiz ve radıyallahü anhüm" d**ediklerimizden bazılarıdır.

Uyumayalım!

. O dönemlerde bu tip rivayetlerin uydurulması ve uydurtulması Müslümanların lanetine uğramış Ümeyyeoğulları'nın kendilerine duyulan lanet ve nefreti bertaraf edebilmek için başvurdukları sinsi bir yöntem idi. Birilerinin avukatlığına soyunmanın hiç gereği yok. Biz dinimize sahip çıkalım. Dine zarar verenlere değil. Kesinlikle kişileri dinimizden daha değerli bir konuma getirmeyelim.

…

İstersen üstünlüğü tartışılmaz mübarek sahabelerden gelen rivâyetlerin sayısına bir göz atalım:

Hz. Ebu Bekr: Toplam 142 rivâyet. Buhârî bunların sadece 22 sini eserine almıştır. Hz. Ömer: (İbn-i Hazm'ın tespitlerine göre) elli civarında rivâyet.

Hz. Osman: Buhârî'de dokuz, Müslim'de beş rivâyet.

Hz. Ali: (Süyutî'ye göre) elli sekiz. (İbn-i Hazm'a göre) elli kadar. Buhârî ve Müslim'de bunların yirmi kadarı yer alır.

Hz. Zübeyr: Buhârî'de dokuz, Müslim'de bir rivayet.

Hz. Talha: Buharî'de dört rivayet.

Hz. Ubeyd b. Ka'b: Buhârî'de sekiz rivayet.

Hz. Selman-ı Farisi Buhârî'de dört, Müslim'de üç rivayet.

(Alıntı)

Hiyel

"Hilekârlık yaptılar, Allah Teâlâ da hilelerine karşılıkta bulundu ve Allah Teâlâ hile yapanların en hayırlısıdır."[11]

" Ve böylece her bir beldede günahkârlarını büyükler kıldık ki, orada hilede bulunsunlar. Hâlbuki onlar hilekârlık yapmazlar, ancak kendilerine yapmış olurlar da farkına varamazlar." [12]

"Rasülullâh "salla'llâhü aleyhi ve sellem"den işittim, demişti ki: "Allah bir kimseyi başkaları üzerine çoban yapmış, o da idaresi altındakilere hile yapmış olarak ölmüş ise, Allah ona cennetini kesinlikle haram eder."[13]

"Huzeyfe (radıyallâhu anh) bir adamın namaz kılarken hîle yaptığını görmüştü.

"Sen bu namazı ne zamandan beri kılıyorsun?" diye sordu. Adamcağız:

"Kırk yıldan beri!" dedi. Huzeyfe? "Öyleyse kırk yıldan beri namaz kılmadın (bütün kıldıkların boşa gitmiş). Şâyet bu şekilde namaz kılarak ölecek olursan Muhammed'in fıtratından başka bir fıtrat üzere öleceksin!" dedi ve ilave etti:

"Kişi namazı hafif kılar (ama buna rağmen) tam kılar, güzel kılar!" [14]

"Tek bir fakih, şeytana bin âbidden daha yamandır." [15]

"Mü'mine zarar veren veya hile yapan mel'undur." [16]

Şeytanın Sevmediği Üç Davranış

Şeytan, Hz. Rasülullâh "salla'llâhü aleyhi ve selleme üç davranışın kendisini memnun etmediğini söylemiştir.

Bunlar; müminlerin cemaatle namaz kılmaları, Kur'an-ı Kerim okumaları ve sadaka vermeleridir. Cemaatle kılınan namaz şeytanın hırs ile kendi kendini yakmasına, Kur'an-ı Kerim okumak onun can vermesine, sadaka vermek de kendi cismini ikiye bölmesine sebep olmaktadır.

Şeytan Mecusilikte

Ehrimen'in Yezdan'dan nasıl doğduğu konusunda Yezdan kendi nefsinde mülküne sahiplik

---

[11] Âl-i İmran, 54

[12] En'âm, 123

[13] Buhârî, Ahkâm 8, Müslim, İman 227, (142); İmâret 21, (142)

[14] Buharî, Ezân 119, 132,; Nesâî, Sehv 66, (3, 58-59)

[15] Tirmizî, İlim 19, (2083)

[16] Tirmizî, Birr 27, (1942)

edenin çıkıp çıkmayacağıyla ilgili düşünceye dalınca o fikirden ‘rutubet’ çıktı. Bu rutubetten Ehrimen doğdu, denilmektedir.

Mecusîlerin Meshiyye koluysa, Yezdan nurdur. Yezdan’ın bir kısmında değişiklik oluştu, ondan da ‘zulmet’ doğdu. Bu zulmet de Ehrimen’dir, derler.

Mecusîlerden bir diğer kol da Zervaniyye koludur. Zervan, kadim nurdur. Zervan namaz duasında şüpheye düştü. **Bu şüpheden Şeytan hâdis oldu. O da Ehrimen’dir. Zervan bir çocuk sahibi olmak için namaz kılıyordu. Zervan tam 7999 seneden beri bir çocuk sahibi olmak için namazdaydı. Artık Zervan tam ümidini kesmişti ki, İblis, yani Ehrimen oldu. Ehrimen Yezdan’la savaşa girişti. Aralarında bu savaş 2000 yıl kadar sürdü.** Ardından sulh oldular. Şimdi bu sulh anlaşması gereği anlaşma süresine kadar barış içindedirler diye bir inanç mevcuttur.

Cehennemin Yedi Kapısı

Birincisinin adı “hâviye” olup münafıklar için hazırlanmıştır. İkincisi “cahîm”dir. Bu kapıda müşrikler kalacaktır. Üçüncü kapının adı “sakar”dır. Şeytana uyanların kapısı ise “lazâ” olarak isimlendirilmiştir. “Hutama” Yahudilere ayrılmış beşinci kapıdır. “Saîr” altıncı kapı olup Hristiyanlara ayrılmıştır. Yedincisi ise Ümmeti Muhammed [salla’llâhü aleyhi ve sellem]in gireceği kapıdır. Bu insanlar günahkâr olup tövbe etmeyen kişilerdir.

Yumuşak Sözlü Olmak

Kimseye Kızmayın

Onlar sizi kırsalar da

Dağıtsalar da

Hangi gül sevilmişte

Koparmamışlar ki...Değil mi

“Söyle o kullarıma: “Hep en güzel sözleri söylesinler, çünkü şeytan aralarını bozmaya çalışır. Gerçekten şeytan insanın açık düşmanıdır.” [İsra, 17/53.]

Hadislerde konu ile ilgili olarak şöyle buyurulmuştur:

"Bir kimse yumuşak davranmaktan mahrum ise hayrın tamamından mahrumdur." [Müslim, Birr, 75, 2592]

"Edebsizlik ve çirkin söz girdiği şeyi çirkinleştirir. Hayâ ise girdiği şeyi güzelleştirir."

[Tirmizî, Birr, 47, 1975;İbnu Mâce, Zühd, 17, 4185.]

Seher Yeli

Seher yeli nazlı yare

Bildir beni bildir beni

Düşmüşem elden ayağa (ayaktan)

Kaldır beni kaldır beni

Ok vurup sinem dağlatma

Didemde nemi çağlatma

Gel yeter beni ağlatma

Güldür beni güldür beni

Söyle güzeller şahına

Yüz süreyim dergahına

Zehir olam (olan) kadehine

Doldur beni doldur beni

Kul Ahmed'im gönül versem

Dalında (bağında) gülünü dersem

Senden başka (gayrı) yar seversem

Öldür beni öldür beni

Kul Ahmet

Aramızdaki Fark

Ali b. Ebî Talîb (Kerremallâhü veche) şöyle buyurmaktadır: "*Ehl-i Kitabın ibadetiyle bizim namazımız arasındaki fark şeytanın vesvesesidir…"*

"Ehl-i Kitabın ibadetiyle bizim namazımız arasındaki fark şeytanın vesvesesidir. Şeytan inkârcıların amelleriyle uğraşmaya son verdi. Çünkü inkârcılar, şeytana zaten uyum sağlamışlardır. Müslümanlarsa ona muhalefetle savaş yapmaktadırlar. Muharebe, muhalefeti de içinde barındırır."

Baş Ağrısı

Anlatıldığına göre Rum meliki Kayser, Hz. Ömer'e şöyle bir mektup yazdı: "Başımda dinmek bilmeyen bir ağrı var. Eğer sizce malum bir çaresi ve ilacı varsa bana gönderin. Çünkü buradaki doktorlar, bana bir çarebulamadılar." Mektubu alan Hz. Ömer, Kayser'e bir başlık gönderdi. Kayser bunu giyince ağrı kesiliyor, çıkardığında ağrı yeniden başlıyordu. Merak etti: "Acaba bu başlıkta ne var ki, baş ağrısını kesiyordu." Başlığı çıkarıp iyice kontrol edince içinde üzerinde besmele yazılı bir kâğıt buldu. [**Rûhu'l-Beyân**, I, 9]

Rafizinin biri sürekli Hz. Ömer' e kızardı. Bu meseleyi öğrendikten sonra huyundan vazgeçti…sürekli ağrıyan başı daha ağrımadı…

Hanzeb

Şeytanlardan birine de "hanzep" denilmektedir. Hanzeb, namaz kılanın namazını ve kıraatini karıştırır.

Osman b. Ebî Âs Rasülullâh "salla'llâhü aleyhi ve selleme geldi ve ona "Ey Allah'ın Resûlu (s.a.)! şeytan benimle namazım ve kıraatım arasına girdi de namazımı karıştırdı." dedi. Rasülullâh salla'llâhü aleyhi ve sellem, "Bu Şeytandır. Ona "Hanzeb" denilir ki onun geldiğini hissettiğinde Allah'a sığın, üç defa sol tarafına yönel" dedi.

Her Asırda İçtihâd Farz-ı Kifâye

Suyûtî "er-Redd 'alâ men Ahlede ila'l-Arz ve Cehile enne'l-İctihâd fî Külli Asrın Fard" adlı eserin mukaddimesinde içtihâdın gerekliliği konusunda şöyle demiştir:

"İnsanlar arasında cehalet artmış ve genelleşmiş; aynı zamanda ilmî sağırlık ve inatlaşma da artmıştır. Âlimlerin cehaletinden dolayı, içtihâdın her asırda farz-ı kifâye olduğunun farkında olunmamasından dolayı, içtihâd davasında bulunmak önem kazanmıştır. Her asırda birilerinin içtihâdda bulunmaları gerekir"

Suyûtî, er-Redd 'alâ men Ahlede ila'l-Arz ve Cehile enne'l-İctihâd fî Külli Asrın Fard, thk. Halil el-Mîs, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1983, s. 65; Karaman, s. 188-189.

La'li Muhammed Efendi

La'li Muhammed Efendi , aslen Kastamonulu olup , tahsilini tamamladıktan sonra Edirne'ye gelerek Gülşeni Şeyhi Şeyh Mehmet Sırri Efendi'nin meclisine katılmış ve tarikat adabını öğrenmiştir. Daha sonra Mehmed Sırri Efendi'nin irtihaline ve işaretine mahsuben ; İstanbul'a gelip Sümbüliyye Şeyhi Şeyh Alaeddin Efendi'ye intisap ederek seyr-ü sülükunu tamamlamış ve bir erbain çıkarmıştır.

La'li Efendi İstanbul'da aynı zamanda ; Balat Şeyhi Seyyid Hasan Nuri Efendi ve Manisa Şeyhi Hasan Kenzi vs ile de hemdem olmuş ,onlardan da hilafet almıştır. Yani sümbüliyye tarikatından başka , Şabani , Uşaki , Celveti ve Nakşi tarikatlarından da icazet alır.

Sonra Edirne'ye dönmüş ve Şeyh Şücaeddin Dergahına postnişin olmuştur. Bir süre sonra Hicaz gitmiş ve bir çok şeyh efendiyle görüşmüş. Hicaz'dan döndükten sonra da Edirne de Kutbi Efendizade Seyyid Ali Efendi'den boşalan Şah Melek zaviyesine postnişin olmuştur.

En önemli halifesi Hasan Sezai hazretleridir. İbrahim Gülşeni hazretlerinin Mesnevi-i Manevi'sinin başlarına arifene bir şerhi vardır.

Alçak gönüllü, gönül incitmekten sakınan, irfan sahibi, âlim bir mutasavvıf olan Mehmet La'lî Efendi riyadan son derece sakınan, sahip olduğu kerametleri hiç kimseye duyurmayan, Hakk sırlarını kendinde gizli tutan mürşid-i kâmil bir insandır Mehmed La'lî Fenâyî'nin sıtma ve sıraca hastalıklarını tedavi etme, yangın söndürme gibi kerametlere sahip olduğu ve Sultan II. Mustafa (ö.1703)'nın haftada iki gece gizlice gelip birkaç saat kendisiyle sohbet ettiği nakledilmektedir

Doğum tarihi kesin olarak bilinmeyen La'li Efendi 6 sene şeyhlik yaptıktan sonra Zilhicce 1112 / mayıs 1701 senesinde 110 yaşlarında vefat etmiştir.

Peygamberimiz Muhammed aleyhisselamın, Cebrail aleyhisselamın erişemediği bir makama erişerek Yüce Allah'la konuşmasınıysa aşağıdaki sözlerle anlatır:
"Sen olup mahrem-i bezm-i İlâhî
Edip 'Cânân' ile sohbet Muhammed
O bezme hâdim olmayınca Cibrîl
Sana kimdir eden hizmet Muhammed!"

Kaynaklar ;

Türkiye Gazetesi , Batı Anadolu evliyaları cilt 2

Dr. Selami Şimşek , Edirne'de Tasavvuf Kültürü , Buhara Yayınları , 2008

Şebusteri(öl. 720/1320)

"Önündeki şu perde kalktı mı ne mezhebin hükmü kalır, ne dinin. Bütün şeriat hükümleri senle benden doğar. Çünkü bu hükümler, senin canına, tenine bağlıdır. Arada ben ile sen kalmayınca, Kâbe nedir, havra nedir, kilise ne… Cüzi alemden geçip külli aleme varan kişi bu sırrı bilir. Burada hululün da imkanı yoktur ittihadın da. Çünkü birlikte ikilik düşüncesi sapıklıktır. Hak'tan başka bir varlık yok. İster O Haktır de, ister ben Hak'kım de." [1]

"Medrese ile minare yıkılmadıkça kalenderlik halleri düzene girmez. İman, küfür, küfür de iman olmadıkça hiç bir tanrı kulu gerçekten müslüman olamaz." [2]

"Aşk mezhebinde küfürle iman yoktur. Aşkda ne beden vardır, ne akıl, ne can vardır, ne gönül. Kim böyle değilse aşık değildir." [3]

"Kafir de sensin küfür de. İkisinden de betersin sen. Eman yurdu da sensin, iman da sensin. İkisine de başsın sen. " [4]

"Bir şey küfür de olsa, suç da olsa, kara şeytan da olsa, O'nun güneşi o şeye vurdu mu dolunay olur gider. " [5]

"Aşık içinde bulunduğu halin sarhoşudur. Bu yüzden küfürden de yücedir, imandan da. Küfürle iman ikisi de zaten onun kapısıdır. Çünkü o içtir. Küfürle din onun iki kabuğudur. Küfür dıştaki kuru kabuktur, imansa içteki tatlı kabuk. " [6]

"Gerçek küfür kime yüz gösterirse o kimse mecazi müslümanlıktan usanır. Her putta gizli bir can var, küfürde bir iman gizli. Küfür de daima Tanrı'yı teşbih etmekte. 'Ve in min şey'in… (17/İsra, 44) ayetine bak. Burada kınamanın ne lüzum var!"

Bu makamda put, aşk ve birlik mazharıdır, zunnar kuşanmak da hizmete bağlanmaktır. Küfür de varlıkla olur, din de… Onun için birlik puta tapmanın ta kendisidir. Bütün var olan şeyler varlığın mazharları ve tecelli yerleridir. Onların biri de puttur. Ey akıllı kişi, iyi düşün put varlık bakımından batıl değildir ki. Bil ki putu yaratan da yüce Tanrı. İyinin yaptığı her şey iyidir. Mutlak varlık nerede varsa, ne ile zuhur etmişse, orası ve o şey hayırdan ibarettir. Eğer o şeyde bir şey varsa o, varlıktan meydana gelmemiştir. Müslüman, puta tapmak nedir bilseydi dinin puta tapmaktan ibaret olduğunu anlardı. Müşrik de putun hakikatini bilseydi hiç dininde yol azıtır, sapık olur muydu? O, putu ancak görünen bir suretten ibaret gördü de

o sebeple şeriata kâfir oldu. Sen de onda gizli olan hakikati, onda Hak'kı görmezsen sana da şeriatta müslüman demezler. ” [7]

Notlar

1. Dr. Mustafa Kara, Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi, 325, Gülşen-i Raz'dan naklen.

2. Dr. Mustafa Kara, “, 325, Rubailer, 83'den naklen.

3. Dr. Mustafa Kara, “, 326, Rubailer, 91'den naklen.

4. Dr. Mustafa Kara, “, 326, Rubailer, 223'den naklen.

5. Dr. Mustafa Kara, “, 326, Divanı Kebir, 5/478'den naklen.

6. Dr. Mustafa Kara, “, 326, Mesnevi, 6/696'dan naklen.

7. Dr. Mustafa Kara, “, 326, Gülşen-i Raz, 72'den naklen.

Cananıma Kaldı

Cananım…şaşırmıştım… bana yol gösterdi.

Cahildim, ilim sahibi kılıp zengin etti

Bakmayı, eşyanın sırrını öğretti.

O'nun sözleri yerli yerincedir… değiştirecek kimse yoktur.

Bahçesinin bir çiçeği olabilseydim… derdimi onunla buldum.

Onu gören Hakk'ı görmüş gibidir.

Ölüler tabi ki anlamazlar. Eğer ki hayali olmasaydı yoksa...ademmiydim.

İmanım…. inanç güzelliğimin aynası.

Her şeyim onun şahidi… bütün zerrelerim.

Cananımın aşkı… gayrısıyla, asla, gönlüm hoş olmaz.

Allahım… cananımla benim aramdaki bütün engelleri kaldır.

Eğitimde Dayak…

Fatih Sultan Mehmed'in hocalığını da yapan Molla Gürânî hakkında Taşköprîzade, daha sonra aralarında oluşacak baba-oğul ilişkisinin doğuşunu ayrıntısı ile anlatır: " O sırada (Molla Gürânî müderris olduğunda) Sultan Murad'ın oğlu Sultan Mehmet Han, Manisa şehrinde vali idi. Babası ona muallimler gönderdiği halde muallimlerin eğitimine karşılık vermedi. Hiç bir şey öğrenmediği gibi Kuran- ı Kerim'i bile hatmetmedi. Mezkur Sultan, oğlu Mehmed için heybetli, katı bir muallim istedi. Molla Gürânî'yi tavsiye ettiler. Sultan kendisini muallim tayin etti ve emrine karşı geldiği zaman döğmesi için bir de sopa verdi. Molla Gürânî sopa ile oğlunun yanına girdi. Babasının kendisini muallim tayin ettiğini, emrine karşı gelirse dövmesini istediğini söyledi. Sultan Mehmet Han bu söze gülünce onu şiddetli bir şekilde dövdü. Sultan kendisinden korktu ve kısa süre içinde Kur'an'ı hatmetti. Sultan Murat Han buna çok sevindi ve Molla Gürânî'ye hediyeler gönderdi"

[Taşköprîzade, İsamuddin Ebu'l-Hayr Ahmed b.Mustafa, eş-Şekâiku'n-Nu'mâniyye fi Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye, neş.haz: Ahmed Subhi Furat, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1985, 84-85]

Suç Sadece Timur'a ait değil?

Timur Rum ülkesine geldiğinde Kutbuddin İzniki ona: "Halkı telef etmek, ülkeleri yağmalatmak dürüstlüğün gereği değildir. Haram yere kan dökmekten kaçınıp sakınman gerekir" deyince, Timur:

"Ey Şeyh! her nerede konaklarsam, çadırımın kapısı doğu yönüne bakarken, sabah olunca batıya dönmüş olarak buluyorum. Ata bindiğimde kendilerini sadece benim görebildiğim elli adam çevremi sarıyor. Önüme düşüp bana rehberlik ediyorlar." dedi. Bunun üzerine Şeyh: "Ben de seni akıllı bir adam sanıyordum. Şimdi anlıyorum ki sen cahilsin". Timur bu sözün sebebini sorunca:

"Sen kendini Yaradan'ın kahrına uğramış Şeytan'a benzetmek istiyorsun" diye cevap verince Timur hiçbir şey söylemedi.

[Timur, bazen ulemayı toplar, onlarla dini konularda istişare ederdi. Timur, böyle bir sohbette : "Geçen asırların alimleri hükümdarları irşad ederlerdi, siz beni niçin irşad etmiyorsunuz? Bana lazım ve vacip olanı niçin söylemiyorsunuz?" diye uyarmıştı. Buradan Timur'un ulema tarafından eleştiriye açık olduğunu hatta bunu ulemadan bizzat beklediğini anlıyoruz. Ayrıntılı bilgi için bkz. Nizamüddin Şami, Zafername, 342]

Taberi Hakkında

et-Taberî hakkında yapılan bu ithamlara ilişkin delil olarak öne sürülen hususlar şu şekilde sıralanabilir:

1. O, Gadîr Humm hadisini sahîh görmektedir.

2. Hadis-i tayr olarak bilinen rivayeti sahîh görerek, Hz. Ali'nin faziletine dair bir risale yazmıştır.

3. Mâide sûresi 6. âyetin tefsirinde ayakların yıkanmasını değil meshini öngörmüştür. [Konuya ilişkin birçok görüşü dile getiren İbn Kesîr, et-Taberî'nin "mesh" tabiri ile "abdest alırken diğer uzuvların değil, sadece ayakların ovalanmasının lüzumunu" kastettiğini belirttiği görüşü oldukça taraftar bulmuştur.]

Bu üç esasa ilâveten onun eserlerinde Hz. Ali ve soyundan gelenler için "aleyhi's-selâm" ifadesini kullanmış olmasının da bu ithamların bir sebebi olabileceğine dikkat çekilmiştir.

Hayvanlar İnsanlarla Konuşmaya Başlayacak

Ebu Said el-Hudrî Rasülullâh "salla'llâhü aleyhi ve sellem"den rivayet ediyor;

"Bir ârâbî, Medîne civârında koyunlarını otlatırken, bir kurt saldırdı ve sürüsünden bir kuzuyu aldı. Ârâbî kurdun peşine yetişti ve kuzuyu kurttan kurtararak kurdu azarladı. Kurt, ârâbîyle inatlaştı ve yere oturarak kuyruğunu salladığı bir halde şöyle dedi, "Allah'ın bana verdiği bir rızkı benden geri aldın!." Ârâbî, "ne kadar ilginç, bir kurt oturur bir vaziyette kuyruğunu sallayarak benimle konuşuyor" dedi. Kurt, "sen bundan daha ilginç olanını arkanda bırakıyorsun" dedi. Ârâbî, "bundan daha ilginç olanı nedir?" diye sordu. Kurt, "Allah Resulü (salla'llâhü aleyhi ve sellem)'dir, iki taşlık arasında bulunan iki hurmalığın arasında insanlara geçmişte olanları ve gelecekte olacakları haber veriyor" dedi. Bunun üzerine ârâbî, koyunlarını sürerek Medine'nin civarına bir yere getirdi ve Allah Resulü (salla'llâhü aleyhi ve sellem)'in yanma gelerek kapısını çaldı. Peygamber (salla'llâhü aleyhi ve sellem) namazını kılınca, "koyunların sahibi olan ârâbî nerede?" diye sordu. Ârâbî ayağa kalktı. Allah Resulü (salla'llâhü aleyhi ve sellem), O'na, "neler gördüğünü neler işittiğini insanlara anlat bakalım" dedi. Ârâbî, kurttan ne gördüyse, ne işittiyse hepsini anlattı. Bunun üzerine Peygamber (salla'llâhü aleyhi ve sellem) dedi ki, "doğru söyledi, bunlar kıyamet kopmadan önce olacak olan âyetlerdir. Nefsim yedi kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, biriniz, evinden çıktıktan sonra, evinde neler olup bittiğini, çarığı veya kırbacı veya asâsı ona haber vermedikçe kıyamet kopmaz."

Ahmed Bin Hanbel, Musned, 11431, III, 88; Hâkim, Müstedrek, IV, 467; IV, 467; EbuNuaym, Hilye, VIII, 378 flkz. Ahmed Bin Hanbel, Musned, 11383, III, 84, **"hayvanlar insanlarla konuşmadıkça, insanlar, evlerinde olup bileni, kırbaçlarının kabzasıyla veya çarıklarından biriyle veya dizkapaklanyla konuşarak haber almadıkça kıyamet kopmaz"**şeklindedir.

Şehirlere Bombalar Yağacak

Ebu Hureyre (radiya'llâhü anh) Peygamber (salla'llâhü aleyhi ve sellem)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Kentlerdeki evlerin, etkisinden korunamadığı, sadece (taşradaki) çadırdan evlerin, etkisinden emin olabildiği bir yağmur, insanlar üzerine yağmadıkça kıyamet kopmaz"

Allah Resulü (salla'llâhü aleyhi ve sellem), büyük bir olasılıkla, havadan kullanılan, kitle imha bombalarına işaret etmiştir. Çünki bu tür bombalar, pahalı olmaları hasebiyle hedef- ısâbet nski gözönünde bulundurularak kitlesel hedeflerde kullanılmakta, bireysel hedeflerde kullanılmamaktadır. Bunun doğru olduğunu varsayarsak, Hz. Peygamber (salla'llâhü aleyhi ve sellem), burada kitle imha bombalarını yağan bir yağmura benzetmiş, bunun yanı sıra bu bombaların tahrip niteliğini ve tesir alanını belirtmiştir, diyebiliriz.

[Ahmed Bin Hanbel, Musned, 7510, II, 262.]

Melunlar

Abdullah Bin Ömer, Peygamber Efendimiz (salla'llâhü aleyhi ve sellem) 'den şöyle işittiğini rivayet ediyor;

"Son zamanlarına doğru ümmetimden öyle erkeğe benzer erkekler olacak ki onlar eğerlere binerler, [Hâkim, Müstedrek, II, 436] cami kapılarında inerler, hanımları giyinik oldukları halde çıplaktırlar, başları deve hörgücünü andırır. Onlara lanet edin ! Çünkü onlar melundurlar." [Ahmed Bin Hanbel, Musned, 7043, II, 223]

Muaviye Korkusu

Hz. Huzeyfe bin el-Yeman (radiya'llâhü anh) Şöyle der;

"Vallâhi bilemiyorum, arkadaşlarım gerçekten unuttular mı, yoksa unutmuş gibi mi yapıyorlar? Allah'a yemin olsun ki, Allah Resulü (salla'llâhü aleyhi ve sellem), kıyâmete kadar zuhur edecek olan, sayıları üç yüze hatta daha fazlaya varan fitnecinin adını tek tek adıyla sanıyla bize bildirdi." [Ebu Davud, Sünen, 4243, Fiten, 4]

[Bunun gibi pek çok Hadîsi Şerifte sahâbîler, Allah Resulü (salla'llâhü aleyhi ve sellem)'in, kendilerine istikbâle dair bilgiler verdiğini sarih bir dille ifade etmişlerdir. Tüm bunlar göstermektedir ki, Peygamber (salla'llâhü aleyhi ve sellem)'in gelecekten haberi vardır ve bir kısım mâlumâtı da arkadaşlarına açıklamıştır.]

Aşk İmamdır Bize

Aşk imamdır bize, gönül cemaât,

Kıblemiz dost yüzü daimdir salât.

Dost yüzün görücek, şirk yağmalandı,

Anınçün kapıda kaldı şeriat.

Gönül secde kılar, dost mihrabında,

Yüz yere vuruban eder münacat.

Münacat gibi vakt olmaz arada,

Kim ola dost ile bu demde halvet.

Biz kimse dinine hilaf demeziz,

Din tamam olucak doğar mûhabbet.

Erenler nefesi devletli rumûz,

Onunla fitneden olduk selâmet,

Kalu bela dedik evvel ki demde,

Dahi bugündür o dem-ü bu saat.

Derildi beşimiz, bir vakte geldi,

Beşi bir eyleyip, kim kıla tâat.

Şeriat eydur, sakın şartı bırakma,

Şart ol kişiye kim ede hiyanet.

Doğruluk bekleyen dost kapısında,

Gümansız ol bulur ilâhi devlet.

Yunus ol kapıda kemine kuldur,

Ezelden ebede dektir bu izzet.

"

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Aşk imamdır bize, gönül cemaat,

Kıblemiz dost yüzü, daimdir salat.

Can dost mihrabına secdeye vardı,

Yüz yere vurarak eder münacat.

Beş vakt tertibimiz bir vakte geldi,

Beş bölük olarak kim kıla taat.

Şeriat der ki bize şartı bırakma,

Şart o kişiyedir eder hiyanet.

Dost yüzün görecek şirk yağmalandı,

Onun için kapıda kaldı şeriat.

Münacat gibi vakt olmaz arada,

Kim ola dost ile bu demde halvet.

Kimsenin dinine hilaf demeyiz,

Din tamam olacak doğar muhabbet.

Erenler nefsidir şu devletimiz,

Onunçün fitneden olduk selamet.

Kalu bela dedik evvel ki demde,

Dahi bugündür o dem ve bu saat.

Doğruluk bekleyen dost kapısında,

Gümansız o bulur İlahi devlet.

Yunus öyle esirdir o kapıda,

Diler ki olmaya ebedi rahat.

Yunus Emre

Kelimeler

Şirk : Allaha ortak koşma

Mihrab : Kıbleyi gosteren yer

Münacat : Yalvarma

Halvet : Yalnız kalma

Beli : Yaratılan ruhların Allaha verdikleri söz (Evet sen rabbimizsin anlamında)

Rumuz : İşaret, söz, simge

Kâlû : (Â, uzun okunur) Dediler. Onlar söylediler (meâlinde fiil)

Bela : Evet (Nefiyden sonra isbat için söylenir). Meselâ: Kur'ân-ı Kerim'de mezkûr; Cenab-ı Hakkın ruhlara karşı, "Ben Azîmüşşan sizin rabbiniz değil miyim?" diye sorduğunda, ruhlar -

Yâni: "Evet sen bizim Rabbimizsin" dediler.

Fitne : Hile, ayartma

Kavl : Söz

Derilmek : Düzenlenmek

Hilaf : Karşı, aksi

Güman : Şüphe

Kemine : Aciz, en değersiz

Kötü bir Ticaret

Müfessirlerden el-Alaî'ye ait şeytanın hilelerine karşı eğitsel bir öğüt niteliğinde, bir sözde şöyle geçer…

"Kendisi için zarar veren fakat yarar sağlamayan; üzüntü veren fakat sevindirmeyen dünyayı kim benden satın alır?" diye sorar.

Ehl-i dünya: "Biz" derler.

Şeytan: "Acele etmeyin, onun bazı kusurları var" der.

Ehl-i dünya: "Önemli değil" derler.

Şeytan bu sefer: "Dünyanın değeri altın ve gümüş değil, onun fiyatı, cennetteki hissenizdir. Ben dünyayı şu dört şeye karşılık satın aldım: Allah'ın lâneti, gazabı, azabı ve O'nun emirlerini çiğnemek ve yasakladıklarını yapmak. İşte ben, cenneti verip bunları aldım" deyince Ehl-i dünya:

"Biz de bu şartları kabul ediyoruz" derler.

Şeytan: "Dünyaya gönüllerinizi yerleştirerek ebediyen çıkarmamak sûretiyle bana bu işten kâr vermenizi istiyorum" der.

Ehl-i dünya: "Evet, bu şartlarla alıyoruz" deyip alırlar. Bunun üzerine şeytan: "Bu ne kötü bir ticaret!" diye şaşkınlığını ifade eder.

Sen… "O" "Nun"sun

– Canım ruhum, itiraz etsen de etmesen de… ya "o"sun ya da sen "o"nunsun.

– İnkârı bırak.

İçin gururuna dokunsun.

Çünkü ezelde senin…ve onun ruhuna …"o" "nun" yazıldı, ,

Geçici olarak ayrıldığına bakma.

Sen "o" "nun"sun istesen de istemesen de,

Kalem yazmış.

"**Bizimdir, ayrılık yazılmayacak kadar."**

Ne hoş olurdu, rüyada da yarim görseydi de sohbet ettiği bizimle o demleri de

Hatırlasaydı ve bu hatırlayış onun bize gelmesine

Yola düşmemişler, aşk zevkini ne bilsinler?

O bir deniz …gönül sahibi…bir gül.

Bazen kaçmak istiyor…istemem ama ayağı bir taşa dokunaydı…duraydı bir an !

Elinden bir şarap içtim ne baş kaldı, ne iman!

Ondan vefa gözetiyorduk.

Evvelinden bu zannımız yanlıştı!.

Canan bize sen gönül verdin.. sana zorla kendimizi âşık etmedik ki…

"Dilin Büyüsü" ve "Büyünün Dili"

Sigmund Freud şöyle demiştir:

Başlangıçta kelimelerle büyü aynı şeydi ve hatta kelimeler, bugün de aynı sihirli gücü sürdürmektedir. Kelimeler aracılığıyla herhangi birini dünyanın en mutlu veya en kederli insanı haline getirebiliriz. Öğretmen öğrencilerine en değerli bilgileri kelimeler aracılığıyla aktarır. Hatibin izleyenlerini sürükleyip götürmesi kelimelerle mümkündür. Her zaman ve her yerde kararlarımızı, yargılarımızı, inançlarımızı belirleyen ve etkileyen yine o kelimelerdir.

Gerçeklik

Gerçeklik ise, gerçek olarak var olan şeylerin aslını ifade etmektedir. İnsanın ulaşmaya çalıştığı şey, esasen tek bir ***"gerçek"*** olgu ya da nesneden öte, bunların aslı yani ***"gerçeklik"***tir. Gerçeğin ***"ne olduğu"*** nu açıklamaya çalışan düşünürler, öncelikle gerçeğe ***"nasıl ulaşılacağı"*** sorusunu cevaplamaya çalışmışlardır. İnsanlar, yaşadıkları olayları, dünya ve diğer insanlar hakkındaki bilgi ve görüşlerini başkalarına aktarmak ister. Gerçek/gerçekliğin bulunmasında sorunlar giderilmesinde ***"inanç"*** mefhumu devreye girerek ***"olan/olmayan"*** nın sınırını kendi tayin ederek birinin gerçeğini batıl, kendi batılını gerçek görür. Bu böylece devam eder gider. Bu gerçek bilgisi de geleceği etkileyen faktör olur. Bazılarının gerçek kabul ettiği bir zaman sonra gerçekliğini kaybedince geçmiş çöküşe uğrar. Geçmişi çöken gelecekte artık ayakta duramaz.

İlim Üzerine İblis

Cenâb-ı Şeyh-i Ekber "et-Tedbîrâtü'l-İlâhiyye fi Islâhı Memleketi'l-İnsâniyye" kitabında buyurduğu üzere

"rûh" u Cenâb-ı Musa aleyhisselâma;

"İblîs" i de Fir'avun'a

"ilm" i de "deryâ"ya teşbih buyurmuştur. Nitekim Firavun askerleriyle Mûsâ aleyhisselâmı Kızıldeniz'i sahiline kadar takip etmiş ve Cenâb-ı Musa aleyhisselâm asası ile denize vurup kendisine bir yol açılmakla o yola girerek karşı tarafa geçmiş ve Fir'avun dahi onu takîben bu yola girmiş ise de deniz kavuşup helak olmuştur. Ruh dahi İblîs'in tecâvüzü hâlinde deryayı ilimden açılacak bir yola sülük etmesi gerekir. Zira **"ilim"** riyaset ve kendini beğenme vereceğinden ve Âdemoğlu'nun helaki riyaset ve kendini beğenme sebepleriyle vâki' olduğundan şeytan Ademoğlu'nun ilim tarafına meylini pek ziyâde arzu eder ve onu riyaset ve ucüb sebepleriyle helake düşürmek ister.

Binâenaleyh sen ilim sahiline gelip açılan tarîka girince düşman dahi arkandan gelir. Tâki ilim denizinin ortasına gelir, deniz onun üzerine kavuşup sesinin dahi çıkmasına meydan vermeden kolaylıkla gark ve helak eder. Ve işte bu hakikate binâen ulemanın bazıları

"İlmi, Allah'ın gayri için talep ettik; ilim kaçındı ve bizi ancak Allah Teâlâ'ya reddeyledi" dedi. Yani biz ilmi riyasete nail olmak ve insanlara karşı bu sayede gelir ve dünya refahına vasıl olmak için istedik; ilim tahsil ettikçe bu maksat bizden çekildi. İlim bizi Allah Teâlâ'nın gayri olan bu maksada ulaşmaya mani oldu. Nihayet bizim elimizden tutup asıl yaratılış maksadı olan marifetullâha sevk eyledi.

İblîs Âdemoğlunu ilme teşvik edip, onu o ilim sahasında şaşırtmak için arkasından gelir. Fakat ilmin hâssası neticede insanı marifetullâha sevk olduğundan İblîs şaşırtma niyetini ifâ edemez. Şerri murat ettiği halde neticede hayır zuhur eder. Nitekim Firavun, Musa aleyhisselâmın peşinden deryaya dâhil oldu ve derya kavuşup kendisi helak oldu. Eğer derya kavuşmayıp Hz. Musa aleyhisselâma yetişe idi, onunla harp edecekti…

Eğer düşmanın sana: **"İlme çalış, tâ ki zamanının insanları üzerinde yükselesin! Hükümdârlar senin önünde eğilsinler ve halk sana muhtaç bulunsunlar!"** derse, sakın bu emr-i şeytanîdir deyip

ilim tahsilinden vazgeçme ve çok çalış. Zira düşmanın olan İblîs **"senin hevânın ferahı ve sevinci, ancak senin amelsiz amelin iledir. İlim ise ameli olmayan bir ameldir. Yani sen ilim tahsili ile meşgul olduğun vakit, başka türlü amel ile meşgul olmaya vaktin müsait olmaz. Bütün vakitlerini ilim işgal eder. Düşmanların seni başka amelden alıkoydukları için sevinirler."** Demeye devam eder.

Hâlbuki o zavallılar bilmezler ki, ilim kendi hakikatinin verdiği şeyin gayrinden uzaklaştırır. Yani ilim öyle bir şeydir ki, yukarıda izah olunduğu üzere neticede marifetullâha ulaştırır. Onun hakikatinin verdiği şey ancak budur.

İblîs'in hakikati cehâlet ile şaşırtmak istemesidir. Hâlbuki ilmin hakikati dalâlete değil, hidâyete sevk ettiğini İblîs dahi bilememektedir. Çünkü İblîs'in batınî gözü kördür, hakikate nazar edemez. O yalnız zahir gözü vardır. **"Şeytanın bir gözü kördür"** denilmesi bu nedenledir. İblîs'in hakikati görmemesinin delillerinden biri de Âdem aleyhisselâma secde ile emr olundukda **"Ben Âdem'den hayırlıyım. Çünkü beni latif olan ateşten ve onu koyu ve yoğun olan topraktan yarattın"** deyip ona secdeden kaçınmıştır. İblîs bu sözünü ilme dayandığını zannetti. Hâlbuki Allah Teâlâ melâikeye secdeyi emir buyurmuş ve İblîs dahi melâike arasında bu hitabı duymuş idi. **Halîfe ise yerine halife koyan ile aynıdır.** Buna göre muteber olan şey, halîfetullâh olan Âdem aleyhisselâmın zahiri değil, bâtınıdır. Melâikenin Âdem'e secde ile mükellef olması, onun hakikatine nazarandır. Bâtınî gözü kör olan İblîs Âdem'in hakikatini göremediği için, Allah Teâlâ'nın emrine muhalefetle kulluk yolunda üzerinde yürüyemedi. Kibri buna da mâni' oldu. **Fakat Âdem aleyhisselâm taştan ve topraktan bina olunan Ka'be'ye secde ile emr olunduğu vakit bu, gayrullâha secde olmakla, caiz değildir, demedi. Kulluk yolu üzerinde yürüyerek Ka'be'ye secde etti.** Ve

"Beni halîfe olarak yarattın; ve sıfat-ı semâniyye-i ilâhiyyenin mazharı kıldın. Cansız maddeden ibaret olan Ka'be'nin aslı ile benim aslım arasında fark vardır. Ben üstünüm o basittir. Niçin ona secde edeyim" diyerek serkeşlik etmedi. Zira Âdem bilir ki, Hak Teâlâ hazretleri Hakîm'dir. Onun emrine karşı kıyas edepsizliktir. Ubûdiyyet kulluk ancak emre uymaktır.

İblîs'in yukarıdan beri izah olunan hali hep sırf cehalettir, ilim değildir. O ise onun ilim olduğunu düşünüp hayal etti de, ben Âdem'i ilim ile kandırdım zannetti. Bu sebeple âdemoğlunu ilme teşvik eyledi. Hâlbuki bilmez ki, eğer âdemoğlu ilminde yükselirse, bu ilim onun aybını ve cehaletini açığa çıkarır. Neticede Âdemoğlu, dalâlete düşmek şöyle dursun, belki hidâyet bulur.[17]

Taş atan bizden

Hasan Sezâî Mektubât-ında buyurdu ki;

"Saadet sahibi Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ortaya çıkışında, Ashâb-ı Kiram Hazretleri radiyallahü anhüm birlikleri tam ve noksansız idi. Ama nübüvvet kemâl buldukça hepsinde kalplere kabiliyetler geldi. Birbirine rekabet lâzım geldi. Aralarında neler neler oldu. Siyer kitaplarında bunlar yazılıdır. Okuyanlar durumu bilirler. Üç ve belki de dörtte biri aynî mümin. Diğerleri münafıklığa düştüler. Benzetme olmasın da, bizim de bugünkü hâlimiz böyle. Her gün fukara (dervişler) arasında uydurma, düzme ve yalan sözler zuhur etmektedir ki, işiten hayrette kalır. Hâlâ içimde gizli olan, tekkede olanların hepsini def edip, dışarıdan görevle bir imam ve müezzin tedarik ederek ve avam şeklinde bir hizmetkâr bulmak. Hakkı arayanlar da, rüyası ve derdi olduğunda gelsin; haberini alsın; gitsin. Başka çaresini bulamadım.

Kime gönül bağlıyayım?"[18]

"Ne hâldir bilinmez. **Zamane müridleri kendi hâllerini ve gayretlerini bilmeyip, mürid iken mürşid gibi davranırlar, batınî ve mânevî zevkimiz yok derler.**

---

[17] KONUK, Ahmed Avni ,"et-Tedbîrâtü'l-İlâhiyye fi Islâhı Memleketi'l-İnsâniyye" Tercüme ve Şerhi, hzl: Mustafa TAHRALI, İst. 1992, s. 319-324

[18]— YARAR, Cezair, *Mektubât-ı Hasan Sezâî*, İstanbul, 2001. s.92, 48. mektup

Subhânallah!

Hastasın; hastalık sıfatı, illetle meydana gelir. Hastalık olmasa, hasta olma hâli nasıl belirirdi?

Behey deli!

Akıllıyım dersin, mürşidin işlerine tarizde, itirazlarda bulunursun. Ya Hazret-i Allah Teâlâ'dan utanıp, evliyâullahtan hayâ etmez misin?

Halife-i zatî, işinde kimseye bağlı değildir. Doğru yanlış sorulmaz. O'nun işi zâtını ilgilendirir. Soru ve cevap kendisinden kendinedir. Çünkü mürîd oldun. İhtiyarî ölüm tahsil et. Bu suretle nefsini bilip, sıddık sıfatıyla nitelenmiş ol. Yoksa mecâzî hayatta ne yola çıkarsın;

Behey gafil! Adın Ahmed, Mehmed; Mustafa diye onurlanırsın. İşin ise, gafil işi. Utanmaz mısın? Gaflet sahiplerinin yanında ne söylersin? Onlar hayrı şerri bilmezler, ihtiyarî ölüm (Ölmeden evvel ölünüz hadis-i şerifine işaret ediyor.) sahibi olup, bu mecâzî varlıktan kurtulup, gafletten uyanmamışlardır. Uykuda konuşan, sayıklar. Onun sözüne itibar olunur mu? Uyanık (kalıp gözü açık) olanlar, saçma sapan sözler söyleyenlere gülerler. Uyanıklık kılığına bürünmüşsün. Hakikâten uyanık olanlara merhamet etmez misin? Bu halini ârif-i billah olanlar görüp:

"Taş atan bizden, attıran bizden değil" demişler."[19]

Canavarca bir suç

Günümüzde ise insanları öyle karmaşık anlayış içinde öldürüyoruz ve zulmümüzün sonuçları bizden öylesine titizlikle saklanıyor ki bu eylemin vahşiliğine hiçbir sınırlama gelmiyor. Bazılarının diğerlerine zulmü ise, eşine rastlanmadık boyutlara ulaşıncaya dek devam edecek, olduğu görülmektedir.

Zalim Neron'un bile girişemeyeceği bir işe girişen sıradan bir müteşebbis, çokbilmiş doktorlarının tavsiyesine kanan hastalıklı zenginlerin banyo yapması için insan kanıyla dolu bir havuz yapmak isteseydi, kabul gördüğü ve uygun usullere riayet gösterdiği takdirde hiçbir engele karşılaşmadan bunu yapabilirdi. Ama bunu, insanları doğrudan kanlarından vazgeçmeye zorlayarak değil, istenileni yapmadıkları takdirde hayatlarının tehlikeye girdiği ihsas ederek yapardı.

Bugünün dünyasının insanları, on dokuzuncu yüzyıl teknolojisinin göz alıcı, eşine rastlanmadık ve muazzam başarılarına rağmen hayatlarından lezzet alamıyor. Şüphesiz ki tarihin hiçbir döneminde on dokuzuncu yüzyıldaki kadar maddi başarıya (mesela, insan tabiatının kuvvetlerinin fethi gibi) ulaşılamadı. Fakat yine şüphesiz ki, tarihin hiçbir döneminde, giderek canavarlaşan şimdiki dünyamızdaki kadar ahlaksız, insanın hayvani ihtiraslarına hiçbir kısıtlamanın getirilmediği bir hayat yaşanmadı. On dokuzuncu yüzyılda ulaşılan maddi ilerleme gerçekten muazzam; fakat bu ilerleme, **Atilla, Cengiz Han** veya **Neron**'un zamanında bile şahit olunmayan şekilde ahlakın en temel şartlarını ihmal etme pahasına satın alındı ve halen de satın alınıyor.[20]

Şeyh Menzili Nereye?

IV / XI. Asırdan sonra tarikat teşkilatı ve tekke müessesesi belirgin bir şekilde ortaya çıktıktan sonra müritlik ve şeyhlik de buna bağlı olarak değişmeye, belli kurallara

---

[19]— YARAR, Cezair, a.g.e,s.90, 47. mektup

[20]**TOLSTOY trc. Zeynep GÜLEÇ** Din Nedir? [Kitap]. - İstanbul : [s.n.], 2005. , s. 30

bağlanmaya başladı. Kurallarının artması ve önem kazanması neticesinde belli sistemler ve gelenekler oluştu. Sonuçta **şekilcilikten ve merasimlerden mümkün mertebe uzak kalması gereken şeyh – mürid ilişkisi şekilciliğe ve merasimciliğe dönüşmeye başladı. Bir dereceye kadar zahirciliğe, lafızcılığa, kuralcılığa, şekilciliğe ve merasimlere tepki olarak ortaya çıkan ve öyle olması mahiyetinin de gereği olan tasavvufi hayatın kendi içinde oluşturduğu kurallara ve merasimlere dönmesi onu özünden uzaklaştırmaya sebep oldu.** Daha sonraki dönemlerde haklı şikâyetlere ve eleştirilere maruz kalan tasavvuftaki şekilcilik ve merasimcilik böyle başladı. **İmam Rabbani** kaddese'llâhü sırrahu'l azîz son dönem şeyhlik anlayışından yakınır. **Son dönem şeyhleri bir şeyhe bağlanan bir mürid başka şeyhlerin sohbetinde bulunamaz, onlardan faydalanamaz, der. Bunu da çatal kazık yere batmaz, sözüyle doğrulamaya çalışırlar.(!)**

İmam Rabbani diyor ki:

"Bu yolda şeyhlik – müritlik külah / hırka ve şecere / silsile ile değil, yolu öğretmek ve öğrenmekle olur. Oysa hırka ve silsile meşayıhın çoğu nezdinde uyulması gereken bir kural haline gelmiştir. Hatta son şeyhlerin de Şeyhlik – müritlik hırka ve silsileden ibaret bundan dolayı da onlar bir müridin birden fazla şeyhi olmasını caiz görmemekte, tarikat esaslarını öğretenlere şeyh değil, mürşit demekte, şeyhlere gösterdikleri saygıyı ve bağlılığı tam olarak mürşitlere göstermemektedirler. Bu da onların koyu bir cehaletin içinde bulunmalarının ve akılsızlıklarının sonucudur. Bu cahil ve akılsızlar şeyhlerinin talim şeyhine de, sohbet şeyhine de şeyh dendiğini bilmiyorlar. O büyük şeyhler bir müridin birden fazla şeyhi olmasını caiz görürlerdi hatta onlar şu kanaatte idiler:

Talip, manevi gelişmesi için diğer bir şeyhin daha uygun olduğu kanaatine varırsa, önceki şeyhi hayatta iken bile söz konusu kişiyi şeyh edinmesi caizdir. Ve bu yüzden eleştirilemez. Hace Nakşibend bunun caiz olduğu konusunda Buhara ulemasından sağlam bir fetva almıştı. Bir mürit lüzum görürse hırkayı irade şeyhinden giyer, tarikatı başka bir şeyhten öğrenir, üçüncü birini de sohbet şeyhi edinebilir. Ama hırka şeyhi ona bu üçünü birden verebilecekse en büyük devlet bu olur. Talibin tarikatı birden fazla şeyhten öğrenmesi de birden fazla şeyhin sohbetinde bulunması da caizdir. (Mektubat I, 199; İstanbul, 1963)

Öyle şeyhler vardır ki kendilerine sadakatle bağlı olan zeki ve yetenekli müritlerine: **"Evladım, benim sana vereceğim bu kadar, daha fazlası bende yok. Sen daha fazlasına ehilsin, başka bir şeyhe git, yolun açık olsun."** derler ve yetenekli müritlerin önünü açarlar. **(Şimdi bu türlü şeyhe örnek vermek çok nadir ve yoktur.)**

İnsanın kıymetini bilhassa alçaltan bir sebep, köleliktir. Başkasının önünde baş eğen ve onun emirlerine kör gibi itaat eden insan, köpekten bile alçaktır.
"Ben, bir köpeğin diğer köpeğin önünde boynunu eğdiğini görmedim." Hâlbuki bu kölelik, yalnız fertler arasındaki hizmet münasebetlerinde mevzubahis değildir; aynı zamanda bazı siyasî ve iktisadî sistemlerde görünen istismar prensibi de bu kulluk mefhumuna dâhildir.][1]
Hayatlarından memnun olan nice topluluklar, hürriyeti bulmak için çare üretemedikleri gibi şeytanın uşaklarına köle olmuşlardır. Onların köle olduklarını hatırlamak dahi akıllarından geçmediği gibi eylemleri bitmiş heykeller gibi hayata bakıp dururlar.
"Onlara baktığın zaman cüsseleri hoşuna gider; konuşurlarsa sözlerini dinlersin; tıpkı, sıralanmış kof kütük gibidirler; her çığlığı kendi aleyhlerine sayarlar; onlar düşmandır, onlardan çekin; Allah canlarını alsın, nasıl da aldatılıp döndürülüyorlar." [2]

---

[1] İkbal, Muhammed, *Cavidnâme*, trc. Annemarie Schimmel, Kırkambar Yay., İstanbul, 1999, s. 41.

[2] Munâfikûn, 4

Sinikal:
kuşkucu, şüpheci
sinik, iyiliğe inanmayan
sinik, iyiliğe inanmayan
insanların niyetlerinin samimiyetine
inanmayan
ahlakı hor gören, bile bile ahlak ve namus
kural lannı çiğneyen
karşısındaki kişinin dürüstlüğünden şüphe ederek konuşan veya davranan
alaycı müstehzi; insanın iyiliğine inanmayan; ahlâkı hor gören, bile bile ahlâk ve namus kural lannı çiğneyencynically. Alay ederek, istihza ile; menfaatperestçe

Leyla'nın Mahallesinde

Leyla nın mahallesinde çadır kuran adamlar,
Aşkın yolunda varılacak en son yere varanlar!

Hasan'ın *soyundanım, "Has Oda"dır makamım,*
Ricalin boyunları üstündedir ayaklarım![21]

[**"Has Oda'dır makamım**" sözü, İmam Geylânî hazretleri ile çağdaşı Şeyh Abdur-rahmân Tafsûncî arasında geçen bir olaya işaret etmektedir. Şattanûfî ve Yâfiî'nin üç yoldan rivayet ettikleri bir haberde Şeyh Tafsûncî şöyle der:

"**Ben, Şeyh Abdülkâdir'in adını ancak yeryüzünde duydum. Kırk yıldır kudret kapısının eşiklerindeyim, ama onu görmedim!**" Bu söylediklerini İmam Geylânî hazretlerine iletmek üzere, sohbet arkadaşlarından bir grubu Bağdat'a gönderir. Tam o sırada İmam Geylânî hazretleri bazı müritlerine şöyle buyurur:

"**Tafsûnc'a doğru yola çıkın. Yolda Şeyh Abdurrahmân'ın göndermiş olduğu bir gurup göreceksiniz. Onları da yanınıza alarak Şeyh Tafsûncî'ye gidin ve deyin ki Abdülkâdir sana selâm söylüyor ve şöyle diyor:**

"Sen eşiklerdesin! Eşiklerde olan kimse huzurda bulunanı göremez. Huzurda bulunan da Mahda'da/Has Oda'da olanı göremez. Ben ise Has Odadayım!" [22]

İbn'ül Arabî, Hakîm Tirmizî'nin sorularına vermiş olduğu cevapta, İmam Geylânî ile Şeyh Muhammed b. Fâid el-Evânî arasında geçen buna benzer bir olayı anlatır. Şeyh Evânî şöyle der:

"**Ben huzurda bulunuyordum. Ama Şeyh Abdülkâdir'i göremedim!**" Bu sözler İmam Geylânî hazretlerine iletildiğinde tebessüm ederek şöyle buyurur:

"**Muhammed doğru söylemiş! Lâkin ben Has Odada bulunuyordum!**"[23] Sufilere göre "**Mahda**"

---

[21] (Abdülkâdir Geylânî, et al., 2005), Kaside-i Hamriyye (Gavsiyye), s. 203
"Ayaklarım, Allah Teâlâ'nın bütün velilerinin boyunları üstündedir" sözü, İmam Geylânî'nin en meşhur sözlerinden biri ve belki de en meşhurudur. Bu söz, Şattanûfî'yi bir taraftan rivayetin isnadını tahkik etmek, diğer taraftan da bu sözü söyleyenin makamını ispat etmek için kaleme aldığı ***Behçetü'l-Esrâr ve Ma'dinü'l-Envâr*** adlı eserini yazmaya teşvik eden sebep olmuştur.

[22] (Bkz: *Behcetü'l-Esrâr*, 27; *Hulâsatü'l-Mefâhır*, yazma, vr.: 92a).

[23] (Olayın ayrıntıları ve İbn Arabî'nin yaptığı yorum için, Osman Yahya'nın tahkik ettiği *Hatmü'l-Evliyâ* adlı eserin 224. sayfasına bakınız).

kelimesi, kalbin (veya kutbun) Allah Teâlâ'ya vâsıl olmuş insanları göremediği yeri ifade eder.[24]]

Kötü Bir Haberi Verecek Doktora Taktik

Geçirdiği zorlu bir ameliyattan sonra yarı baygın vaziyette gözlerini aralayan hasta başucunda ameliyatını gerçekleştiren doktorunu gördüğünde operasyonun nasıl geçtiğini sordu.

Doktor; **"Sizin için bir kötü bir de iyi haberim var, kötü haber çıkardığımız tümör kanserliydi, iyi haberse tümörü aldıktan sonra kanserli bölgeyi olduğu gibi temizledik... Bundan sonrası tamamen size bağlı,"** dedi. **"Bundan sonrası tamamen size bağlı. "**

Doktorun bu yorumu hastanın ameliyattan önceki hayatını tekrar gözden geçirmesini ve bundan sonrasında kendi selameti için yapması gerekenleri ona hatırlatması açısından çok iyi bir tetikleyici olmuştu.

Motivasyon

Genç çocuk voleybol oynamayı öğrenmek için var gücüyle çalışıyor, okul takımına seçilmeyi çok istiyor, ancak toptan korkması atış ve tutuşlarda yetersiz olmasına neden oluyordu. Çalışmalar süresince yaşadığı başarısızlık duygusunun yarattığı hayal kırıklığı ile bir gün antrenörüne kötü bir oyuncu olacağına inandığını ve bu nedenle voleybol oynamaktan vazgeçmek istediğini söyledi. Çocuğun bu kararı karşısında antrenör; **"Kötü voleybol oyuncusu yoktur, sadece öğrenme yeteneğine güvenmeyen insanlar vardır,"** dedi. Sonra çocuğu karşısına alıp yakın bir mesafeden topu atıp vurmasını sağladı. Sonra aynı pratiği birkaç adım daha geriye giderek tekrarladı. Antrenör adım adım geriye gidiyor çocuk da her mesafeden topu tutup atış yapabiliyordu. Öğrenebileceğine dair güven duygusunun oluşması sonunda çocuk antrenmanlara katılmaya karar verdi ve sonunda okul takımına seçilerek değerli bir voleybol oyuncusu olmayı başardı.

Güvenmen Gerek

Önemli bir şirketin finansman yetkilisi olarak çalışıyor, görevinin parayla ilgili olması nedeni

---

[24] (Bkz: Kaşânî, *Istilâhâtü's-Sûfiyye,* 81).

Kaynakça

Abdülkâdir Geylânî thk: Yusuf ZEYDAN ve hzl: Mustafa UTKU Abdülkâdir Geylânî Divanı Kaside Makaleleri [Kitap]. - İstanbul : Sır, 2005.

ile büyük riskler taşıdığını düşünüp kimseye güvenemiyor ve işlerini devredemediği için de yıllardır tatil yapamıyordu. Çok bunaldığı bir gün yakın arkadaşlarından birine konuyu açıp dert yanmaya başladığında arkadaşı; **"Cerrahlar bile hastalarını asistanlarına devredebiliyorken senin bunu yapamaman çok komik,"** dedi. Arkadaşının bu açıklaması karşısında önce şaşırıp sonra gülmeye başlayan yönetici o günden beri her yıl iznini kullanıp keyifli tatiller yaşamaktadır.

Sorun Çöz

Shakespeare'in Hamletin de belirttiği gibi, "İyi ya da kötü diye birşey yoktur bunları oluşturan düşüncelerdir" Ancak sıkıntıları gidermek Einstein'ın,"Sorunlar onları yaratan düşünce biçimiyle çözülemez, " sözünde yatmaktadır.

Kullanılmak İstemiyorsanız

"Bu adam beni kullanıyor ama ben bu konuda ne hissettiğimi ona açıkça ifade edemiyorum."

Çözüm:

O insanın "kendime ve diğer insanlara saygılı davranması" veya "diğer insanlara da kendime davranılmasını istediğim şekilde davranması" şekline dönüştürmeli , iyi ve kötüye tepki verip ve onları uygun bir biçimde halletmeli... merhametli ve bilgece davranmayı öğrenmeliyim.

Eleştiriyi Yumuşatma

Bu, pratik olarak her eleştiri için geçerli bir yöntemdir. **"Bu fikir işe yaramaz! "** eleştirisi, "Bu fikri tam olarak nasıl hayata geçireceksiniz? " sorusuna çevrilebilir.

"Bu gerçekçi bir plan değil! " eleştirisi, "Planınızın adımlarını nasıl daha elle tutulur ve somut hale getirebilirsiniz ? " şeklinde yeniden ifade edilebilir.

" Bu çok fazla çaba gerektirir," şikayeti, "Bunu daha kolay nasıl halledebiliriz? " şeklinde yeniden formüle edilebilir. Bu tip sorular da eleştiri olarak aynı amaca hizmet eder ve bunu çok daha verimli bir şekilde yapar.

Soruların hepsinin "Nasıl" sorusu ile sorulduğunu gözden kaçırmamak gerekir. Herhangi bir eleştiriyi soruya çevirerek olumlu bir etki yaratacak şekilde ifade etmede "Nasıl" sorusu, diğer soru türlerine oranla çok daha elverişli olmaktadır.

Örneğin: "Neden" sorusu tekrardan bir uyuşmazlık veya çatışmaya yol açabilecek diğer yargılamaları ön varsaymaktadır. **"Neden bu teklif bu kadar pahalı? " veya, "Neden daha gerçekçi olmuyorsun?"** soruları tekrardan bir sorun çerçevesini ortaya koymaktadır. Aynı olumsuzluk, "Teklifi bu kadar pahalı kılan ne? " veya, "Bunu kim ödeyecek? " tarzındaki soru biçimleri için de geçerlidir. Genelde "Nasıl" sorusu kişiyi istenen sonuç çerçevesine odaklayacak en etkin soru biçimidir.

Aza İndirgeme

Yeniden tanımlama için diğer etkili bir örnek de "acı" veya "ağrı" kelimesi yerine "rahatsızlık" kelimesini kullanmaktır. Herhangi bir kişiye, "Ne kadar acı çekiyorsun? " veya, "Ne kadar ağrın var?" yerine, "Ne kadar rahatsızlık hissediyorsun ? " diye sormak, o kişinin ağrı veya acı konusundaki algısını otomatik olarak değiştirecektir. Ayrıca "rahatsızlık" kelimesi örtülü olarak rahat etme önermesini de içermektedir, ancak "ağrı" veya "acı çekmek" ifadelerinin böyle olumlu bir yönü bulunmamaktadır.

Usturuplu

Kırmadan ifade edeceğiniz noksanlıklar

Cimri (tutumlu, eli sıkı)

Kıskanmak (gıpta etmek, özenmek)

Müsrif (cömert, bonkör)

Kararsız (şıpsevdi, maymun iştahlı)

Şişko (toplu, balıketinde)

Sıkıcı (tekdüze, durağan)

Arsız (yaramaz, hiperaktif)

"Aptal" kelimesi "toyluk" "saflık" veya "iyi niyetli olmak" şeklinde yeniden tanımlanabilir. "Sorumsuzluk" içinse "maceracı" veya "rahat adam" gibi daha olumlu kelimeler kullanılabilir. Çocuğunuzu yalancılıkla suçlamaktansa "hayal gücü çok geniş" diye nitelendirmek veya "hikaye anlatma", " uydurma" demek gerek kendi algılarınız gerekse çocuğunuz üzerinde çok daha olumlu etkiler yaratacaktır.

Haritamız

Her insanın kendine ait bir haritası vardır. Tek ve doğru harita diye bir şey söz konusu değildir. İnsan1ar mevcut fırsatlar ve kendi dünya modelleri doğrultusunda kendileri için en uygun seçimi yaparlar. En bilge ve yüce haritalar, en gerçek ve doğru olandan çok, en geniş ve en zengin seçeneğe olanak tanıyan haritalardır.

Herhangi bir birini anlamaya çalışırken temsil ederken... o olur, onun gibi hisseder, onun adımları ile yürür, onun gözleri ile görür, kulakları ile duyarsınız. Davranışlarının doğasını anlamak için onu, her haliyle tanımanız gerekir. Ancak sahip olduğunuz tek şey sadece "sözler"dir. Ona ait duyguların, anlamların, bilgi ve zekanın yasal tercümanı olup, tüm bunları hukuki kelimeler, inandırıcı metaforlarla açıklarsınız. Davranışlarının hammaddesini bir heykeltıraş çamuruymuşçasına özenle işler, süsler ve bir sanat eseri oluşturursunuz. İşte hukukçunun yaratıcılığı budur.

Acıma

"Yoğun duygular, her zaman değiştin için gerekli motivasyonun temelini oluşturmuştur. Carl Jung'un da dediği gibi 'Acı çekmeden bilinçlenmek pek olası değildir. ' " ("incinmek" = "yoğun duygular", "acı.")

"Yaşamda karşı karşıya geldiğimiz riskler nedeniyle deneyimlediğimiz olumsuzluklarla mücadele etmek, insan olarak daha güçlü ve ehil olmamızı sağlayan temel faktörlerden biridir. "

Bisiklete Biner Gibi

"İnsan İlişkilerinde uzmanlaşmak, bisiklet kullanmayı öğrenirken düşmeye rağmen tekrar kalkmamıza benzer. Her ne kadar dizimiz sıyrılıp, canımız yansa bile dengede kalmayı başarıncaya kadar denemeye devam ederiz. Zira canımız acıdı diye bisiklete kızmak pek akıllıca olmazdı. "

Bedeni Mabed

Kadın bedeni gizli ve kutsal bir yerdir, sınırlarla ayrılmış bir mekandır... Her kadın, dinsel törenlerin kutsal alanına bekçilik eden bir rahibedir. Kadın bedeni, mağaralardan tapınaklara ve kiliselere dek tüm kutsal mekanların ilk örneğidir...Kadın, kelimenin tam anlamıyla batıni olandır, "gizlenmiş" olandır. Kadının taşıdığı bu esrarengiz anlam asla değiştirilemez, sadece bastırılabilir... O zamana dek, doğanın şeytani burgacında yaşamak ve hayal kurmak zorundayız.

Bergson'ca

«Felsefe yapmak, düşüncenin işleyişinin olağan istikametine müdahale etmektir»

Bergson

Bergson'un felsefesinde sık sık karşımıza çıkan bu kavramsal kar- şıtlıklara, Gündoğan da şöyle dikkat çekmektedir: «Bir bütün olarak gözden geçirildiğinde Bergson'un felsefesi bir düalizm olarak karşımıza çıkar: Madde-Hayat, İçgüdü-Zekâ, Mekân-Zaman, RuhBeden, Statik Toplum-Dinamik Toplum, İnsanî Ahlâk-Toplumsal Ödev Ahlâkı»

“Felsefenin gerçek değeri, düşünceyi kendi üzerine döndürmektir. Bergson, kesin bilimlerden beslenmiş bir zihnin vazgeçemeyeceği bir açıklık gücüyle kombine ettiği büyülü silahlarını, şiirden ödünç alma cesaretini gösterdi. En muhteşem ve en yeni imgeler, metaforlar; kendi bilincinde yaptığı keşifleri ve kendi iç tecrübelerinin sonuçlarını başkasının bilincinde de meydana getirme arzusuna hizmet eder. Bu üslubun, musiki camiasında Debussy’nin eserlerinin meydana getirdiği çok incelikli ve rahat üslup ile hemen hemen çağdaş olduğu gözlemimi paylaşmama izin veriniz

Tuğladan Ayna Olur mu?

Bir Zen ustası dağda yürürken meditasyon yapan bir Budist'e rastlar, yanına oturur, eline bir tuğla alır ve onu parlatmaya başlar. Budist durur, "Ne yapıyorsun?" diye sorar. Cevap verir: "Bundan bir ayna yapıyorum.", o da "Bir tuğla parlatılarak ayna yapılabilir mi?" diye sorar. Burada, Zen ustasının davranışı anlaşılmaz olarak görülebilir. Rahip devam eder: "Bu tıpkı araba sürmeye benzer, araba yürümeyince kamçıyı arabaya mı yoksa öküzemi vurursun?"

Bu, aslında çok basit bir anlam taşır. Zen ustasının yaptığı meditasyon, zihni eğitmek amaçlıdır. Zen ustası belli bir konuyu çok derin düşünür, beyni boşaltmak, örneğin kelime tekrarlan ile düşünmeyi engellemek, belki temizlemek ise bu yaklaşıma terstir. Bu hikayede eğitilmemiş bir zihnin (Zen eğitimi) cilalanarak güzelleştirilemeyeceği anlatılıyor. Bu yüzden, Zen hikayeleri görüldüğü kadar basit değildir.

İngilize Oyun

"İngilizler, istihbaratıyla ün salmış Sultan II. Abdülhamid Han'ın yanına bir casus yerleştirmeyi başarmışlardı. Hem de bu casus II. Abdülhamid Han'ın en yakınlarındandı. 10 yıl boyunca İngilizlere kesintisiz bilgi aktarımı yapmıştı, İngilizler, II. Abdülhamid'i gözlerinde çok büyüttüklerini düşündüler. Ta ki o casus öldüğünde kişisel dolabı açılana dek. Casusun dolabını açtıklarında çok büyük bir şaşkınlık yaşadılar çünkü bu dolapta bazı belgeler ile Sultan II. Abdülhamid Han'ın mührü vardı, işte o an anlamışlardı aslında Sultan II. Abdülhamid Han'ın nasıl yüce bir zekâya sahip olduğunu. O gün o dolaptan çıkardıkları belgelerden ve mühürden anlamışlardı ki oyuna getirilen Sultan II. Abdülhamid Han değil, İngilizlerdi. İngilizlerin Sultan II. Abdülhamid Han'ın yanına casus diye yerleştirdikleri adam, aslında Sultan II. Abdülhamid Han'ın casusuydu. İngilizlere yanlış bilgiler sunuyordu. İngilizler de Sultan II. Abdülhamid Han sessiz sakin biri sanıyorlardı. Onlar dünyayı avuçlarında oynattıklarını zannederken, aslında Sultan II. Abdülhamid Han onları parmağında oynatıyordu."

Menderes Niye İdam Edildi

Neden onun üzerine bu kadar yürüdüler?

Sadece ezanı tekrardan eski haline çevirdiği için mi?"

"Peki, onu ne ölüme götürdü?"

"Eskisi gibi tekrardan Müslümanları birleştirme hayali."

"Yıl 1957'dir. Menderes bir gün uçağına binip Irak kralıyla görüşmeye gider. Konu ise düzenleri altüst edecek bir hamledir. Menderes, havaalanında Irak Kralı Faysal tarafından karşılanır. Büyük bir muhabbet içinde Menderes saraya davet edilir ve konuşma başlar.

Menderes, Kral Faysal'a bir öneri getirmiştir. Bu öneri ise şudur. Irak Devleti'nden çıkan petrolün Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşınmasıdır. Bu sayede hem Iraklılar lojistik masrafından kurtulacak hem de Türkiye ve en önemlisi Müslümanlar kazanacaktır. Irak Kralı Faysal bunu kabul eder ve o ay içinde anlaşmalar imzalanır. Son bir toplantı için Kral Faysal Türkiye'ye gelecek ve bu iş nihayete erdirilecektir. Tüm hazırlıklar başlar. Türkiye, Kral Faysal'ı beklemektedir. Menderes, havaalanına gitmiştir bile. Uçak birazdan gelecektir. Menderes beklemeye başlar. Bu anlaşma bir bakıma petrolü ABD ve Avrupa'nın ellerinden çekip Müslümanların eline verecektir. Menderes bu düşüncelerle beklerken kolundaki saate bakar. Ya zaman geçmek bilmiyordu ya da bir aksilik olmuştu. Menderes acaba Kral Faysal sözün den mi döndü diye düşünmeye başlamıştı. Yok yapmazdı. O kadar anlaşma imzalanmıştı. Acaba tehdit mi ettiler?

Yok canım, zaten tehdit etseler bu zamana kadar çok sefer tehdit etmiş olurlardı. Peki, sıkıntı neydi?

Menderes bir sağa, bir sola gidip duruyordu. Resmen şu an havaalanının orta yerinde inecek uçağı bekliyordu. Gözleri uçağı ararcasına havaya bakıyordu. Elbet uçak ülkeye giriş yaptığı an zaten ona haber edilecektir. Ama o yine de belki bunlar haber vermeyi unutmuştur diye dikkatli bir şekilde uçağın çıkıp gelmesini bekliyordu. Ne olmuştu böyle?

Bugüne kadar hiçbir şey yoktu da şimdi ne olmuştu? O bu düşün celer arasmda sağa sola hızlı adımlarla etrafındakileri hiç takmaz bir şekilde gidip gelirken, yanına bir anda yardımcısı yaklaştı. Boynu bükük ve biraz da öfkeli bir şekilde;

'Efendim size diyeceklerim var' dedi. 'Ne oldu?' 'Efendim, çok kötü bir şey oldu.' **'Kral Faysal sözünden döndü deme.' 'Hayır efendim, sözünden dönmedi. Zaten sö zünden dönse de artık hiçbir şey fark etmez.'**

'Niye ki? Ne oldu?

Şunu taksit taksit anlatma da ne oldu söylesene.'

'Efendim darbe... Irak'ta darbe yapmışlar. Kral Faysal'ı indirmişler. Artık yönetime asker el koydu. İlk açıklaması ise tüm anlaşmalar iptal olmuş.' 'Peki, sebep neymiş?' Menderes'in yardımcısı Menderes'e cevabı belli değil mi diye bakış yapmakla yetindi. Menderes ise **'Şerefsizler! Kral Faysal sözlerini dinlemedi diye ne yapıyorlar. Peki, ne olmuş?' 'Hepsi kurşunlanarak öldürülmüş.' 'Ne? Hainleri Kukla herifler. Onu tam da bu zamanda öldürerek kendilerince bize mesaj veriyorlar.'**

"Aslında anlaşılmayacak bir şey yok evlat. Onlar tam da ikili görüşmenin yapılacağı gün Irak Kralı Faysal'ı öldürerek kendilerince Menderes'e ve dahi bir daha bu işe kalkışacak olanlara karşı, eğer bu işe bir kişi daha kalkışırsa onun da sonu bu olur mesajı veriyorlar."

Bu Faysal Suudi kralı değil miydi?" "öyle biri de var evlat. Ama bu farklı, insanlar bu ikisini

karıştırıyor. Her neyse, bu o kadar önemli değil. önemli olan mesajı anlamaktır. Bunlar hep devletleri böylece kendilerine bağlı kılmak isterler. Tabii hemen bunu yapmazlar. Bu en son çaredir, önce başka saldırılarla gelirler."

Heyet Nasıl Kuruldu

–Peki, ne zaman kuruldu, kim kurdu bu Heyeti?

Aslında kimse kurmadı. Bu Heyet, Metehan'ın kurduğu muhteşem istihbarattan var oldu. Kimse Heyeti kurma düşüncesi ile yola çıkmadı. **Sadece bu Heyet olay ve durumlar karşısında kendisini var etti.**

Devir, Hun imparatoru Teoman'ın devri, mekân, Teoman'ın av yaptığı ormanlık alan, vakit ise Teoman'ın av vakti.

–Olay ne?

Gerçekleri göremediği için, ama en önemlisi devletin istikbali için, bizzat oğlu Metehan tarafından Teoman'ın öldürülme olayı.

Hun imparatoru Teoman, Çinlilerle zamanında bir barış antlaşması imzalamıştı. İmzalamıştı ama oğlu Metehan bu antlaşmaya rıza göstermiyordu.

Çünkü Teoman onları çok büyük tehlike görmüyordu, fakat oğlu Metehan, Çin ile bir dostluk antlaşmasına girilmesinin yanlış olduğunu savunuyordu. Onların ne kadar dost görünse de aslında gizli hesaplar içinde olduklarını ve ne pahasına olursa olsun büyük bir yenilgi ile mağlup edilip dize getirilmesini istiyordu. Aksi halde, ileride Türklerin başına bela olacaklarını söylüyordu, fakat Teoman bu korkunun yersiz olduğunu düşünüyordu.

–Peki, Metehan ne yaptı?

Baktı babası gerçekleri göremiyor, o zaman devletin istikbali için babasını öldürüp tahta geçmeye karar verdi. Çokta beklemedi, hemen o gün işe koyuldu. Çıktı babasının çadırından, atladı atına ve çağırdı kendine bağlı tüm adamlarını. Hepsi gelince indi atından, bir süre atına bakıp sevdi, ardından askerlerine dönüp;

"Oklarınızı atıma çevirin." diye emir verdi. Herkes şaşkındı, ne olacaktı ki çünkü bu at onun her şeyiydi. Öyle ki karısından, babasından, hatta kendinden daha çok bu ata değer verirdi, ama yine de hepsi emri dinleyip oklarını ata çevirdiler.

Ardından Metehan elini kaldırıp; **"Hedef atımdır, vurun!"** diye emir verdi. Bazı askerler emri dinleyip atı vursa da çoğu tereddüt etti, çünkü o at Metehan'ın her şeyi idi. Metehan tereddüt edenlerin hepsini yanma çağırıp;

"Ben size atımı vurmanızı emretmedim mi?" diye hiddetle sorunca, askerlerden biri;

“Ama efendim, o sizin her şeyiniz, biz o yüzden tereddüt ettik de vuramadık.” dedi.

Metehan güldü. Bir süre bekledi ve yerde yatan cansız atına baktıktan sonra, tereddüt eden on askeri bizzat kendi eliyle öldürdü. Kendisini izleyen diğer askerlere dönüp;

“Bir daha oklarınızı bana çevirin ve beni vurun dediğimde vuracaksınız. Emrimi duyduğu halde tereddüt eden olursa, bilsin ki sonu böyle olacaktır.”

Bu olaydan tam iki yıl geçmişti. Metehan o gün ki disipliniyle öyle bir ordu yetiştirdi ki hepsi birbirinden sadık birer cengâverdi.

Bir gün babası Teoman, bin askeriyle ava çıkmıştı. Metehan bunu duyar duymaz, babasının peşine düştü. Babasını gördüğü anda okunu firlattı ve yanındaki üç bin asker de hiç tereddüt etmeden oklarını, kralları Teoman’a atmışlardı. O gün orada Teoman, tedbirsizliğinin bedelini canıyla ödemişti. Babasını defnettikten sonra tahta Metehan geçmiş ve babasının istihbarı zayıflığını gördüğü için kendisi hemen kendi istihbaratını kurmuş ve devletin her damarına yaymıştı. **Metehan bu istihbaratı öyle muhteşem bir şekilde kurmuştu ki ileride zamanla bu istihbarat, sadece bir istihbarat olmakla kalmayacak ve adeta tüm Türkleri el altından yöneten bir teşkilat, bir Heyet haline gelecekti.** Bu öylesi bir halde olacaktı ki kimse bilmese de tarih boyunca kurduğumuz tüm devletlerin aklı da kalbi de bu Heyet olacaktı.

Çinliler, Metehan’dan aşırı derece korkuyorlardı. Aslında korktukları Metehan’ dan daha çok, Metehan’ın istihbaratı Börü Budun’lardı. Bu öyle bir istihbarattı ki ne zaman Çinliler bir ajan bulup Metehan’ı öldürmeye gönderseler, ya o ajanın kellesi saraylarının kapısında bulunuyor ya da o ajan, bizzat Metehan’m ajanı çıkıyor ve Metehan’ı değil, tam tersi bizzat emir aldıkları Çin kralını öldürüyorlardı. **Hatta öyle ki bu olaylar yüzünden iki yıl içinde ardı ardına üç kral öldürülmüştü. Bunun korkusu ile Çin, Metehan’a biat etmiş ve onun biat etmesi ile de onlarca devlet biat etmişti.** Fakat yine de sakin durmamışlar, Metehan’ı ve istihbaratını yenip dağıtmak adına, yine Metehan gibi, Altılar Meclisi dedikleri gizli bir teşkilat kurmuşlardı. Ne yapmalıyız diye düşünürlerken, akıllarına kendilerince muhteşem bir plan geldi.

Metehan’ın yanına gidecekler ve dostluk belirtisi olarak ona hanedanlarından evleneceği bir kadın sunacaklardı. O kadın sadece bir eş olarak kalmayacak, aynı zamanda Altılar Meclisine de çalışacak ve Metehan’ı öldürecekti. Metehan ölürse istihbaratı da zayıflar ve eğer üzerine gidilirse o istihbaratı da yerle bir edilebilirdi.

Metehan, görkemli bir törenle o kadınla evlendi.

Aradan bir ay geçmişti. Bir gece o hain kadın, Altılar Meclisi’nden aldığı emirle Metehan’ın yemeğine zehir koymuş ve Metehan’a sunmuştu. Metehan yemeği yemeğe başlayınca, tamam diyordu. Çinli kadın içinden. Tamamdı işte, bitmişti. Birazdan öksürmeye başlayacak, bir süre sonra öksürüğü artacak ve en sonunda zehir onu öldürecekti. Gözleri Metehan da idi. Bir süre sonra Çinli kadın öksürmeye başladı, fakat yüzü hâlâ gülüyordu. Sonra kadının

öksürüğü artmaya başlayınca Metehan sordu;

"Bir şeyin mi var?"

Kadın;

"Hayır efendim, sadece ıhım, sadece ne oluyor bana."

Metehan alaycı bir gülümseme ile konuşmaya başladı;

"Sakın zehirlenmiş olmayasın. Sakın ben seni ya da Altılar Meclisi'nin ajanını zehirlemiş olmayayım." O an anlamıştı kadın, Metehan'ın çok önceden her şeyin farkına vardığını. Onu bu kadar hafife almanın bedelini ise şimdi kendi canıyla ödüyordu.

Metehan, onun ajan olduğunu daha evlenir evlenmez biliyordu

-Peki ama o zaman niye o vakit öldürmedi ya da niye evlendi?

O kadının ajan olduğunu biliyordu Metehan, fakat o kadını kullanarak adını duyduğu ama istihbaratına ulaşamadığı Altılar Meclisi'ni yok etmeyi düşündü. Nitekim o kadını takip ettirerek, Altılar Meclisi'nin yerini ve kimlerden oluştuğunu en ince ayrıntısına kadar öğrendi.

-Peki, öğrendikten sonra ne yaptı?

Ne yapacak, Altılar Meclisi'nin kapısını süpüren de dâhil, hepsini kılıçtan geçirdi. Bu olaydan sonra bir daha kimse Metehan'a ne ayaklandı ne de aklından geçirdi. Ardından Metehan istihbaratında yeni düzenlemeler yaptı ve zaten bu düzenlemeler, istihbaratının Heyet olarak bürünmesinde çok büyük etken oldu. Önce istihbaratındaki en üst düzey yedi kişiyi öldürdü.

-Peki, ama niye?

Çünkü o Çinli kadın hepsini görmüştü.

-Adamların suçu ne?

Onları o Çinli kadına gösteren de Metehan'dı, fakat yüzleri bir kere belli oldu ve bu yüzden hepsinin ölmesi gerekiyordu. Onlar da zaten bunu bilerek bu işe girmişlerdi. **Mesele devletin istikbaliyse önemli olan şu fani beden değil, baki olan yüce davamızdır.** Her neyse, bu olaylardan sonra o ajan kadının sayesinde Metehan, istihbaratının zafiyetlerini öğrenmiş ve düzeltmelere gitmişti. Tekrar kurduğu istihbaratının başına yedi kişi koymuş, fakat bu sefer o yedi kişinin başına kendisi geçmişti. Kendisi geçmiş ama toplantıları hep perde arkasından yönetmiş, kendisini saklamıştı. Hatta öyle ki o Heyettekiler onu başka biri, yani Metehan'ın adamı zannediyorlardı. Hâlbuki o Metehan'ın ta kendisi idi, fakat Heyetteki adı farklıydı.

-Heyetteki adı ne idi?

Oğuz Kağan.

-Yani bildiğimiz Oğuz Kağan.

Metehan ile Oğuz Kağan aynı isimlerdir. Mete han devletteki, Oğuz Kağan ise Heyetteki adıdır.

Metehan aslında istihbaratın başına geçmişti, fakat sadece bir istihbarat olarak kalmadı kurduğu teşkilat. **Onu öyle bir hale getirdi ki bir süre sonra kurduğu istihbarat, Türkleri el altından yöneten bir Heyet haline geldi.** Kimse bu Heyeti kurma düşüncesi ile yola çıkmadı. Bir süre sonra **Heyet kendini, olaylar ve durumlar karşısında var etti. Metehanın kurduğu istihbarat, bir süre sonra öyle bir hale geldi ki tarih boyunca kurduğumuz tüm devletlerin aklı da kalbi de bunlar oldu.**

Metehan bambaşka biriydi. Allah ona öyle bir akıl bahşetmişti ki hatta tarihe damga vurmuş bir olayı vardır. Anlatırlar ki;

Uzun bir süre kimse ne Metehan'a ne de Heyete baş kaldıramadı. Bu arada yirmi dört boy Metehan'a biat etmiş, ama bu bir süre sonra on sekiz boya düşmüştü.

Türkler birdir, beraberdir, fakat hepsi de lider ruhludur. Bu yüzden, biraz da Çinlilerin kışkırtması ile başkaldırmışlar ve Çin ile beraber Metehan 'a isyan etmişlerdir.

- Çinliler dersini almadı mı daha ne diye Metehan'la boy ölçüşmeye kalkışırlar?

Bu seferki evlat boy ölçüşme değil, bu seferki intikam ateşiydi. Metehan'a karşı, Çin hükümdarı savaş açtı, babasının intikamını almak için. Altılar Meclisi'nin kapı süpüreni de dâhil hepsi kılıçtan geçirilmişti diye. İşte o vakit bu yeni Çin hükümdarının soyu sopu nerede ise hepsi infaz edilmişti. Aslında bunu da öldürecekti Metehan, ama bu daha çok küçüktü.

Türkler, karşısındakinin kendi katili olacağını bilse bile, yine de savunmasız birine kılıç çekmez. Her neyse, daha sonra o Çinli hükümdar Yeiçu, topladı ordusunu ve Metehan'ın ordusunun karşısına geldi. O hain altı Türk boyunun da bunlara katılmasıyla, Metehan'ın ordusundan iki kat 'büyük bir ordu olmuşlardı. Bu iki ordu karşı karşıya gelince beklenmedik bir şey oldu.

-Ne oldu?

Metehan o küçük ordusuyla bir anda saldırıya geçti. Bu ahmaklıktı, bu intihardı, adeta yok olmaya gidiyorlardı. Gittiler de, fakat çok sürmedi Metehan'ın ordusu geri dönmeye, kaçmaya başladı. Bu utançtı, bu Türkler için kara lekeydi. Sevinçliydi Çinli hükümdar. Bitmişti işte, yenilmişti cihanın önünde titrediği o han, Metehan.

Düştü peşine büyük bir gurur ile. Onun kellesini almadan bitmeyecekti bu savaş. O hain altı boy da sevinçli idi. Aslında korkuyorlardı Metehan'dan, ama o kadar gözde büyütülecek biri olmadığını anlamışlardı. Kuracakları o büyük1 devletin hayaliyle topladılar ordularını ve düştüler

Metehan'ın kaçan ordusunun peşine. Kaçan Metehan ve ordusu, kovalayan ise Çinli düşman ve ihanet etmiş o altı boy.

Bir anda bir ses geldi;

"Kralım sağdan gelenler var."

"Kim onlar?"

"Türkler efendim, Türkler geliyor."

Bir ses daha;

"Efendim soldan da Türkler geliyor."

Ne oluyordu böyle. Neler oluyordu! **Çinli hükümdar etrafına bakarken, kalbine saplanan okla atından düşmüş ve hayata gözlerini yummuştu. Hiç bilemeyecekti ne olduğunu, çünkü bu taktik dünya tarihinde ilk kez uygulanmıştı.** Önce saldırmış gibi yapıp, sonra sanki yenilmiş gibi kaçılır. Sonra ise düşman seni yendiğini sanır ve peşine düşer. Sen düşmanı belli bir yere kadar getirdikten sonra durursun ve önceden sağda ve solda saklanmış askerlerin meydana çıkar ve kıskaç altına alarak ne kadar büyükte olsa, düşmanın etrafını tümden sardığın için hiçbir şey yapamazlar ve yok olurlar.

-Peki, bu taktiğin adı ne usta?

Kurt taktiği derler, çünkü Metehan bunu kurtlardan öğrenmiştir. Kurtlar avım çoğu zaman hep böyle avlarlar. Koca fil gibi hayvanlara saldırırlar, sonra korkmuş gibi yaparak kaçarlar ve onu peşinden sürükleyip sürüden ayrılmasını sağlarlar. Daha sonra ise saklanan kurtlar yerlerinden çıkar ve avlarını afiyetle yerler. Bu taktik Metehan'a ilham olmuş ve bu taktiği uygulamıştı ve bu yüzden adını da kurt taktiği olarak duyurmuştu. Fakat biz bunu hilal taktiği, turan taktiği olarak da biliriz.

Tarihte bu savaşa Pai-Teng Savaşı derler.

-Peki, bu savaştan sonra ne oldu usta?

Artık bu savaşla da tescillendi ki, dünyanın tek hükümdarıdır Metehan. Şan ve zaferleri tüm cihana yayılmıştı, tabii bu arada devletle beraber Heyette büyüyordu. Sırlar, sırlarla daha da derinleşiyordu ve işte Metehan o zaman bu kurduğu istihbaratın sadece bir istihbarat olarak kalmadığını anlamaya başlamıştı.

-Peki, fark edince ne yaptı?

Hiçbir şey. **Çünkü farkına varmadan bambaşka yaptığı bu Heyet sayesinde biliyordu ki Türkler ne kadar ayrılsa da bu Heyet onları bir tutacaktı. Metehan bu Heyetin sistemini sağlam tutacak, sistemde bozulma olsa da tekrardan düzeltilmesi için Heyet içinde, fakat**

Heyetten bağımsız, Heyetin sırlarına vakıf bambaşka bir Heyet oluşturmaya karar verdi. Öyle ki Metehan bizzat hain çıksa bile bu Heyetin başındakiler ve her şeyden öte Heyetin başındakilere baş olacak olanlar hain çıkmamalıydı. Bunun için Metehan bu adamları Allah adamlarından, evliyalardan seçecekti ve bunlara Heyet tarihinde sır kâtipleri denecekti. Seçeceği adamı da belirlemişti. Aslında rüyasında onu görmüş ve Allah adamı olduğunu bildiği bu kişiyi seçmişti. O ki halkı Allah'ın azabıyla korkutup duran ve Türkleri doğru yola getiren, durmadan da Allah'ın azabıyla korkuttuğu için korkutan dede lakabıyla ünlenmiş Dede Korkut'tu.

Halkın sesi

"Vox populi vox dei" olan ve, "Halkın sesi Tanrı'nın sesidir" anlamına gelen Latince deyiş.

Sanatçı Sıfatı

Yirminci asır Fransa'sının en büyük romancısı Marcel Proust der ki:

"Dünya bir kerede halkedilmedi yeryüzüne orijinal san'atkârlar geldiği nisbette çok defalar da halkedildi.» Proust bu sözler ile hakikî san'atkâra bir hâlik vasfı izafe ediyor. Hakikaten de öyledir. Kudretli bir romancının. Allahın yarattığı insanlardan daha çok yaşıyan, hattâ onların faniliğinden kurtularak ölmezlik sırrına ermiş insanlar yarattığı çok defalar vakidir.

Hep Küll

İnsan gülü düşünürken gül, bülbülü düşünürken bülbül oluverir. Bütün iş, düşünmeyi bilmekte.. Bir gün de küll'ü düşünmeliyiz; işte o zaman (hep) oluruz.

"Biz bu (hep) denizinin kenarında oturmuş dalgalara bakıyoruz. İhtimal ki, dalgalar bizi avutuyor. Bu görünüşte denizdir ve dalgaların içinde kaybolmuştur."

Halbuki bize lazım olan dalgaların keyfiyeti değil, denizin mahiyetidir, bizzat denizdir. Her şeyi türlü türlü görüyoruz. Çünkü her birimizde veya hepimizde ayrı ayrı, renk renk camlar var. O camları gözümüze tuttuğumuz için güneş de hepimize başka başka renklerde görünüyor. Bir kere renksiz olarak bakmaya alışsak hepimize bir keyfiyette ve bir halde olan güneş gözükecekti.

Cami'nin "Aynalara girdiği halde yüzü görünmeyen sevgili" dediği mücerred ve başka bir sevgilidir. İçinde hodbin güzellerin yüzü aksettiği halde, orada yine güzellerin yüzü olmayan bu ayna, her şeyi mücerred telakki eden Cami'nin mi'yarıdır. Ne göğün tahtası, ne yıldızların pulu olmadığı halde, kendi kendine mahabbet tavlası oynayan bu Zat (Mücerred)den başkası değildir. Bu Mücerred'i görmek ne kadar az kişiye nasip olmuştur. **"Aşkın sırrı, karanlıklarda ayın ve bulutlar arasında güneşin dolaştığı gibi ebediyyen mahluklar arasında dolaşmaktadır.** O sır, görünüşünün sadmesine tahammül edebilecek hiçbir insan bulamadığı için görmesini bilenlere doğru örtülü olarak gider."

Görmesini bilenler (O)nu örtülü olarak da görürler ve hissederler. Çok kimseler **"aşk şarabını mecaz kadehinden içerler ve sırra mahrem olurlar"** eserden müessire gidildiği gibi, müessirden esere de gidilir. İşte Cami'nin contemplation'unda bu iki şey de aynı zamanda görülmektedir.

Pirsiz Girme

Tarikata şeriatsız girenlerin

Şeytan gelir imanını alır imiş

Bu yollarda pirsiz dava kılanların

Şaşkın olur ara yolda kalır imiş

Tarikatta işi bilen mürşit gerek

O mürşite inanacak mürit gerek

Yoldan gidip pir rızasın almak gerek

Böyle aşık Hak'tan uluş alır imiş

Pir rızası Hak rızası olur dostlar

Yüce Hakk'ın rahmetinden alır dostlar

Riyazette sır sözünü bilir dostlar

Öyle kullar Hakk'a yakın olur dostlar

Bu yollara ey kardeşim pirsiz girme

Hak yadından bir an gafil olup durma

Akıllıysan masivaya gönül verme

Lanet şeytan öz yoluna salar imiş

Ahmed Yesevi

Bush'un Tanrısı

Babil kralı Hammurabi bile "Madruk" dediği Babil tanrısının, kendisini idareci seçtiğini, adaletli olduğunu, halkın dilinde kanunlar yaptığını anlatır.

ABD başkanı George W. Bush da "Beni tanrı gönderdi," dememiş miydi? Galiba onu gönderen tanrısı şeytan idi. Kur'an-ı Kerim'de, "Şeytanın da kendi dostlarının gönlüne vahyettiği, fısıldadığı" bildirilmektedir (Enam 121). Allah'm vahyettikleriyle şeytanın vahyettiklerinin savaşı, din ve kin kavgasıdır.

Gerçek Kötü

Gerçek kötü, isyan ruhudur. İçimizde bulunan o ruhu tecrübe ettiğimizde, kendimizi benzer dürtüdeki tesirlere açmış oluruz. "Şeytanı an, gelecektir." demez miyiz? Bu ne anlama gelir? Bu, eğer bizde kötülük şuuru var ise, kötülük de bizde mevcut demektir. Tanrı'ya inandığımızı söylemekteyiz. O zaman güvenimiz Tanrı'ya olsun. O, bu kadar uluyken başka şeyleri tecrübe etmek niye?

Hakkı

On yedinci yüzyılın ünlü seyyahı Evliya Çelebi de Seyahatname adlı eserinde ant örneklerinie şunları eklemiştir. Bir kaç örneği aşağıya alıyoruz:

“Paşa efendimiz dahi Erzurum’a girip, yanında ancak Seyyid Ahmet Paşa kaldı. Bir gece yabancıların olmadığı zamanda ziyafet yoluyla birçok güngörmüş ağaları getirip **tuz ekmek hakkı**na yemin ettirerek dedi ki.”

Antlar, anonim halk edebiyatının ilk örneklerinden olup her toplumun tarihî, inancı, gelenek ve görenekleriyle yakın bir münasebet içindedir. Nitekim başlangıç itibariyle gök ve yere değer veren insanlar antlarını da daha çok bu ve bununla ilgili kavramlara yöneltmişlerdir:

Ay hakkı, gün hakkı, toprak hakkı, yer hakkı, gök hakkı, ışık hakkı, su hakkı, vb.

İnsanların, göçebelikten kurtulup, yerleşik hayata geçmeleriyle birlikte antlarda biraz daha yiyecek ve içecekler ön plana alınmaya başlanmıştır: **Tuz hakkı, bereket hakkı, tuz-ekmek hakkı, un hakkı, nimet hakkı**, vb.

Antların son safhasında insanlar en sevdiklerini yemin esnasında söylemeye başlamışlardır: Anamın / babamın / çocuğumun / ninemin / dayımın / amcamın başı (canı) için gibi. Galiba insanlar dinlerle tanıştıktan sonra, yeminlerine de onlarla ilgili kavramları girdirmişlerdir: Allah’a ant olsun, Allah’ın hakkı için, Hazreti Ali hakkı için, ant içerim İmam Hüseyin’e gibi

Kaymış İnançlar

Hristiyanlar, Hz. İsa’nın ölümden dirildiği, Tanrı katına yükseldiği haberlerine dayanarak, onun Mesihlik görevini tamamlamadan ayrıldığnı, tekrar geri dönerek Tanrısal Mesih

devletini kuracağını düşünürler ve inanırlar. **İlk zamanlar dönüş günlük beklenirken, zamanla yerini haftalık bekleyişe ve pazar gününe bırakılmıştır.** Aradan yüzyılların geçmesi üzerine artık bekleyiş, her yıl bilinmeyen bir Paskalya bayramına kalmıştır. Büyük kiliseler beklenen paskalyanın tarihini Allah'a bırakırken, günümüz yeni dini akımları İsa'nın geleceği hakkında yakın zaman kehanetlerinde bulunurlar. Verilen rakamlar gerçekleşmeyince bir gerekçe bularak gelişin yakın bir zamana ertelendiğini cemaatlarına duyururlar. Cemaatlerinin **"Tanrısal Devlet"** heyecanını canlı tutmaya çalışırlar.

Bu tasavvurlar Müslümanları da etkilemiş, İsa'nın öldürülmediği, Tanrı katına yükseltildiği yolundaki Kur'an ifadesi, Hıristiyanlık paralelinde rivayet ve yorumlarla Hıristiyan tasavvurlarına yaklaştırılmıştır.

Yorumlar Mehdi tasavvurlarıyla birleşerek Hz. İsa'nın ölmediği, göklerde yaşadığı, Ahir Zamanda Şam'daki Beyazminare'den dünyaya inerek, kurulacak Mehdi devletinde yer alacağı, icraatında Mehdiye yardımcı olacağı yönünde yorumlar gelişmiştir: Hatta Ali Imran, 55 ve Maide, 117 ayetlerinde verilen **"ey İsa, ben seni öldüreceğim, bana yükselteceğim "** ve **"Sen beni vefat ettirince onları gözetleyen sen oldun"** meallerindeki açıklamaları belirtilen **"İsa'nın öldüğü, fakat öldürülmediği"** şeklindeki ifadeler pek dikkate alınmamış, sentezci yorumlar âyetleri dahi gölgelemiştir.

[HüseyinAtay, Kur'ana Göre Araştırmalar, I, Ankara 1993, s.49.]

Şükrederim

Ey Tanrım! Beni bu denli hayran olunacak bir yaratık yaptıgın için sana şükrederim.

İncil, Mezamir C , 14

Karanlık ve Şeytan

Hayat bize karanlıktan gelen sorunlar getirir. Gölgeyi şeytanmış gibi göstermeye gerek yok; o, yüzleşmeye değer tüm sorunların kaynağıdır.

Kulağa garip geldiğini biliyorum. Çünkü "Şeytan ile Tanrı arasındaki kozmik savaş çok büyüktür," diye düşünmeye meyilliyiz. Aslında bu savaş çok hassas ve narin. Öz benliğinize yaklaştıkça siz bir bütünün parçası olduğunuzu algılıyorsunuz.

Bu hayat yaklaşımındaki problem, onun bizim kendi özbenliğimizi bulmamızı engellemesidir. Bu da bizim için çok önemli olan hayatımızın yaşam alanlarını tehlikeye sokar. Karanlıkta ortaya çıkan şeytandan kendimizi korumaya çalışırken, gönülden sevdiğimiz ve bağlı olduğumuz kişileri aramayı, neşelenmeyi ve mutlu olmayı unutuyoruz. İnsan doğasının karanlık diğer yarısını nasıl saklarım diye düşünüp dururken, hayatlarımızın derinliğini ve zenginliğini yaşamakta ve tam kapasitemize ulaşmakta başarısız oluyoruz.

Eğer Tanrı aşk ve sevgi demekse Şeytan neden var?

Şeytanın olmaması fikri sizi rahatsız etmiş olabilir. Öyleyse bu eğilim nereden gelmişti? Tanrı sadece sevgi demekse, o her şeyden herkesten güçlüyse o zaman nasıl ona karşı bir varlık var olabiliyordu? Metafizik açıdan baktığımızda yanıt: **"Şeytan diye bir şey yoktur. Tanrının sevgisinden başka hiçbir şey gerçek değildir."**

Bir kitapta şöyle denmektedir: **"Her şeyi kapsayan bir şeyin karşıtı yoktur."** Aslında yanılsamadan başka bir şey olmayan dünya nasıl oluyor da bu kadar güçlü bir şekilde varmış gibi görünebiliyor?

İşte bu sorunun altındaki mantık özgür iradenin prensibidir. Nasıl kovulmadan önce Şeytan cennetin en güzel meleği, kanserli hücre önceden normal çalışan bir hücre idiyse, gölge de bizim ters yöne dönen düşünce şeklimizdir. O, kendini maskeleyen sizin kendinizden nefret etme duygunuzdur. Şeytanın aksine meleklerin hep kanatlı resmedildiklerini fark edin. Daha geniş açıdan bakarsak her hikayenin sonunda iyiler kötülere karşı zafer kazanırlar.

Saygı Kaynağı

26. İsa cevap verdi: **[Hiçbir peygamber kendi ülkesinde saygı görmez.]**

Yahuda İncili/Bölüm 4

İncil Sınıfları

Bilindiği gibi, günümüz Hıristiyanları İncilleri, **"Kanonik" (Sahih) ve "Apokrif' (Mevzu) İnciller** olarak iki gruba ayırırlar. Apokrif saydıkları İncilleri de muhteva ve özelliklerine göre sınıflara ayırırlar. **"Yahudi-Hıristiyan İncilleri, Koptik İnciller, Gnostik İnciller"** vs. gibi. Hz. İsa'nın annesini ve çocukluğunu konu edinenlere **"Çocukluk İncilleri" (Infancy Gospels)** derler. Bunların isim ve sayıları değişik olmakla birlikte, hepsinin temelini ve kaynağını teşkil e:den iki İncil vardır. Birincisi Hz. İsa'nın kardeşi Yakub'a atfedilen "Yakub'un İlk İncili", ikincisi havari Tomas'a atfedilen "İbrani Tomas incili"dir. Bunların okunmaları ve çoğaltılmaları papalarca yasaklanmış olmalarına rağmen, tilin Hıristiyan âlemine yayılmışlardır.

Çarpılan Taş

34.İsa'nın taraftarlarına konuştuğu Aramı dilinde şeytan "çarpılan taş" veya "Tanrı yoluna ters giden kimse" anlamındadır.

Yahuda İncili/Bölüm 11

25- Beliar cevap verdi ve dedi: Benim adımı öğrenmek istersin, önce bana **"Tanrı Meleği"** anlamında **"Şeytanullah" (Satanael)** denirdi. Tanrının suretini reddettiğimde **"Cehennem Meleği"** anlamında "Şeytan" denildi.

Bartolomeus İncili

Batı Kaybetti De

"Batı, dünyada kaybettiği ruhunu, boş yere uzayda arıyor. Tabii, o bunu bu kadar sarih biçimde anlatamadı ama özetle söylediği buydu."

"Sen Cami'ye mi gidiyorsun?" diye sordum hayretle.

"Bazen kaçırıyorum ama mümkün mertebe aksatmamaya gayret ediyorum,'' diye onayladı.

"Dindar biri olduğunu düşünmemiştim."

"Değilim zaten," diye

"Tanrı'dan şüphe nedeniyle vazgeçmedik mi? Şimdi de şüpheden şüphe etmem gerekiyor ki tutarlılığımı koruyabileyim. Hem her zaman demezler mi, sen O'na doğru bir adım attığında O sana doğru iki adım atar diye? Ben böylece üstüme düşeni yapıyorum ama kendisinden hala bir hareket görebilmiş değilim."

“Kendine çok değer verirsen çok beklersin.”

İlk Dil

Adem ve Havva konuşabiliyor muydu?

Tanrı ile hangi dilde sohbet etmişlerdi? Kırk yıl öncesine dek modern bilginler insanın konuşmaya yaklaşık 35.000 yıl önce Cro-Magnon insanı ile başladığını ve dillerin ancak 8.000 ile 1 2.000 yıl öncesinde çeşitli klanlar arasında yöresel biçimde geliştiğini kabul etmekteydiler. Adem ve Havva'nın anlaşılabilir bir dille konuşabildiğini anlatan ve Babil Kulesi olayından önce "dünyadaki bütün insanlar aynı dili konuşur, aynı sözleri kullanırlardı," diyen kutsal kitap bu görüşte değildi.

1960'1ar ve 1970'1erde kelimelerin karşılaştırılması bilginlerin, Amerikan yerlilerininki de dahil binlerce farklı dilin üç ana grupta toplanabileceği sonucuna varmalarına yol açtı. Daha sonra lsrail'de keşfedilen fosiller 60.000 yıl önce Neanderthallerin çoktandır bizler gibi konuşabildiklerini ortaya çıkardı. Gerçekten de 100.000 yıl kadar önce bir ana dilin mevcut olduğu çıkarımı 1994 yılı ortaların da Berkeley'deki California Üniversitesinde yapılan güncelleşmiş çalışmalarla doğrulandı. Şimdilerde konuşma ve dillere de uygulanan genetik araştır madaki ilerlemeler, insanları maymunlardan farklı kılan bu yeteneklerin tek bir genetik kökene dayandığını düşündürmektedir.

Genetik incelemeler gerçekten de hepimizin anası olan tek bir "Havva"nın yaşadığını ve onun 200.000-250.000 yıl kadar önce "konuşma becerisi"yle ortaya çıktığını işaret etmekte. Bazı

aşırı tutucu Yahudiler bu ana dilin ibranca, yani Kitabı Mukaddes'in dili olduğuna inanmaktadır. Belki öyle, belki de değil: ibranca, (ilk "Sami" dili olan) Akkad dilinden çıkmıştır, onun öncesinde ise Sümerce vardı. Öyleyse, Şinar'da yerleşen halkın dili Sümerce miydi?

Ama bu ancak tufandan sonraydı, oysa Mezopotamya metinleri tufan öncesinde konuşulan bir dilden söz ederler. Houston'daki Teksas Üniversitesinden antropolog Kathleen Gibson, insanların dil ve matematiği aynı anda edindiklerine inanıyor. Yoksa bu ilk Lisan Anunnakilerin kendi aralarında konuştukları ve diğer tüm bilgiler gibi insanoğluna öğrettikleri dil miydi?

Yok Olma Yolu

“Papirüsler yanar; taşa oyulan kelimeler aşınır; kil tabletler parçalanır. Ama mitolojiye sarılmış, hayati önemi olan mesaj, kehribarın içinde korunan bir böceğin bedeni gibi uzun zaman dayanır.”

Frank Joseph

Adla Yüzleşme

Freud, Totem ve Tabu’da yazar: ‘İlkel insanlara göre, kişinin asıl parçasını oluşturan, addır; bir kişinin ya da ruhun adı bilindiğinde, bu adı taşıyan üzerinde belirli bir güç elde edilmiş olur. Durkheim de böyle düşünür: ‘İlkel insan için ad yalnızca bir sözcük, seslerin birleşmesi değildir, varlığın bir parçasıdır.’

Hakikati Paylaşmak

Hakikatleri paylaşmaktan, sohbetten, muhabbetten, meşveretten lezzet duyanların zevk alabilecekleri iki söz; **“Hakikat hastalık gibidir, paylaşılmadıkça kurtulunmaz."** Ve, “Hakikat bizde kaldığı sürece hakikat olmaktan çıkar." (Her iki cümle Fransız düşünürü j. Baudrillard'a ait.)

Bir Allah dostu diyor ki, **“Sohbet, muhabbet olmadan, meşveret olmadan Hayır oluşmaz. İcabında, karşılıklı aşkla, muhabbetle tartışmayı, aşkla, muftabbetle kavga etmeyi öğrenmedikçe hayır oluşmaz. Bizim uzun zamandır çekmekte olduğumuz eksiklik işte bu ajkla“meşveret ortamıdır...”**

Çağımızda -ahir zamanda- inananların duaya ihtiyacı azalmadı, çoğaldı, inananlar figürlü mü fıgürsüz mü resim yapalım diye düşünedursunlar, birileri piyasaya çok cazip, çok güzel kenar süsleriyle dua kitapları sürseler ne hoş bir şey olur. (Satışlarda büyük bereket görüleceği garantili..) Günümüz ortamında duvar levhalarının taze ve coşkulu bir zevkle ele alınmasında yarar var. (“Edep ya hu..” “Bu da geçer ya hu.." vb..)

Ayşe Şasa

Moğol Adamı Kim...

Duman

Moğol Konya’yı kuşattığında, şehre ince bir duman çöktü. Kuşatmanın vehameti koyulaştıkça, şehre çöken duman da derinleşti... Yılgınlık, yeis, korku büyüyordu..

Hz. Mevlana gül kurusu bir sedirde dinleniyordu. Riyazet halindeydi. Zihni devrandaydı.

Kalbiyle felekleri temaşa ediyordu. Sonra doğruldu, huzurunda huşuyla hazır bekleyen müridine, “Duman renkli sangımı getirin" dedi.

Mürid temenna edip geriledi, odadan çıktı.

Hz. Mevlana yeniden riyazete daldı. Dumanı, şehirdeki dumanı teftişe koyuldu.

Duman, tül tül, mahalleleri kuşatıyor, camilerin minarelerini perdeliyor, pazarda tortulaşıyordu. Tüm görüntüyü tarassut altına alan veli üç kez “Estağfurullah” diye mırıldandı..

Üçüncü Estağfurullah’ta, birden, pazardaki duman kıpırdadı, ağır ağır dağılmaya başladı. Sonuç alınmıştı.

Hazret, istiğfara devam etti.

Konya ahalisi için istiğfar ediyor, birikmiş yalan, gı\ hile, hırsızlık, zina, şirk ve tüm diğer günahların kefareti için, engin kalbinin tüm duyarlığıyla tövbe ediyordu.

Büyük veli, gül kurusu renkli sedire döndü, oturdu, bir an soluk-landı..

Kapıdan mürid girmişti, elinde duman renkli sarık, öylece dur-muştu..

Hz. Mevlana’nın kalbi o an semaya başladı.

Şimdi, Huzur-ı Saadette sema ediyordu..

Her semada âleme renk yayıyordu. Rasülullâh “salla’llâhü aleyhi ve sellemin ayağındaki toz zerresini kendine niyet edinmiş, dönüyor dönüyordu... En son siyaha, İsm-i Kahhar’a yöneldi..

Gece bastırdı..

O gece, büyük veli, başında duman renkli sarıkla Konya’nın en yüksek tepesine çıktı. Çadır kurdu.

Bağdaş kurmuş, riyazet halindeydi..

Bir zaman geldi, İsm-i Kahhar çekmeye koyuldu...

*'Konya'yı çeviren Moğol ordusunun kumandanı, kumandanı derin uykuda duman renkli bir velinin gırtlağını sıkdığını gördü haykırarak uyandı..

Rüyanın sahibi uyandığı halde, boğazındaki tıkanma sürüyor, sürdükçe dehşet, çaresizlik, acz büyüyordu.. Rüva sahibi sonunda yere kapaklandı. öylece kaldı... Bir süre sonra Moğol karargahında koşuşmalar başladı, Her kafadan bir ses çıkıyordu. "Bir seccade... Bir seccade... Bir seccade bulun, bir seccade.." Bir seccade, gül kurusu bir seccade elden ele uçtu, rüya

sahibinin huzuruna ulaştı. Seccadevi serdiler, rüva sahibi geldi, seccadeye kapandı. Bir süre kalkamadı...

Sabah olurken, Konya'nın en yüksek tepesinde, murakabe halindeki veliye haber geldi. Moğol ordusunun kumandanı kuşatma dan vazgeçmiş, veliye mürid olmak üzere huzura kabulünü bekli yormuş..

Hz. Mevlana önce duymamış gibi davrandı, üç kere, beş kere, yedi kere söyletti... Yedincisinde, haberi duymuş olduğuna dair bir işarette bulundu. Sonra durdu. Eli ağır ağır başındaki duman rengi sarığa gidi, sanğı hafifçe yere indirdi.

Müridler koştular, sarığı almak için eğildiler. Sarık o kadar ağıt dı ki, iki kişi tüm gayretlerine rağmen onu kaldıramadılar... Sarık nihayet beş kişinin gayretiyle yerden kalktı, ağır ağır çadırdan çıkarıldı...

Konya kurtulmuştu... Havada bir kez daha tevhid mavisi uçuş maya başladı... Ve pembe, altın renkli bir güneş...

Dergâh Dergisi/ Ayşe Şasa

Kapalı Toplum Hayatı Nasıl Etkiliyor

Bir Osmanlı Gerçeği

Kapalı toplum durtuler ağır basmış .Kadin ile ilişki zor olunca, fakirlik nedeni aile reddiyeleri, tecavüz, kız kaçırma son derece tehlikeli..Cezası büyük ve öldurulme korkusu… Toplumda yaygın halde olan.. söz gibi s..miş g t n davası olmaz..

Ne demekler?

"Muhallebi çocuğu"

Sultanla sevişmeden önceki 3 gün boyunca sadece muhallebi yiyerek, bağırsaklarını temizleyen oğlanlara takılan lakap.

"Kulağı kesik"

Osmanlının ilk yıllarında yarı çıplak koyun postu sarıp gezen Kalenderi dervişleri kulaklarına demir küpe takar başlarını kazıtır, bazıları da erkeklik organlarına halka takar gezerdi. Bunlar kadınlarla olan ilişkiyi yasaklarlar birbirleriyle eşcinsel ilişkide bulunurlardı. Bazen bazıları kadınlarla ilişkide bulunduklarında yakalandıklarında ceza olarak kulaklarındaki demir küpe çekip çıkartılır, kulakları kesik kalırdı. 'Kulağı kesik ' deyimide burdan gelmektedir.

"Külhanbeyi"

Yeniçerilerin destur tanımaz azgınlarının her birinin yanında "oğlanı" vardı. Bunlarla geceleri

çarşı hamamların göbek taşının altındaki külhanları sıcak olduğundan oğlanlarıyla burada beraber olup geceyi geçirirlerdi. 'Külhanbeyi' lafı buradan gelmedir.

"Civelek"

Osmanlı saraylarında parlak sakalı çıkmamış iç oğlanlarının bazılarının kız gibi saçları uzatılırdı. Bunlar dışarı çıktığında Yeniçeriler tarafından tecavüze uğramasın diye bunlar kadın gibi ferace giydirilirdi. Bunlara civelek denirdi. 'Civelek' lafı buradan gelir. Peki bunlar neden böyle kız gibi yetiştirilirlerdi? Onu bana sormayın ulu sultanlarını çok seven Osmanlı uzmanlarına sorun. Onlar bilir.

"Kabusname Kitabı"

1082 yılında Emir Keykavus tarafından oğluna nasihatler olarak yazılmıştır. II. Murat'ın emriyle Mercimek Ahmet tarafından tercüme edilmiştir. Fatih Sultan Mehmet'in başucu kitaplarındandır. Eserden bir alıntı: "Miden tok olduğunda daha fazla yeme, usanınca da cima etme. Yaz olunca avratlara meylet, kışın oğlanlara ki, vücutça sağlam olasın. Zira oğlan teni sıcaktır, yazın iki sıcak bir araya gelirse vücudu bozar. Avrat teni ise soğuktur, kışın iki soğuk vücudu kurutur..."

"Erkek fahişeler" "Zenne"

Osmanlı'da din adamı olmak üzere medreselerde okuyan ergenlik çağındaki öğrenciler yatılı okuyorlar ve 3-5 kişilik hücrelerde kalıyorlardı. Dışa kapalı yaşayan, günahtan korkan ve ergenliklerinin kızgınlığıyla başa çıkmaya çalışan bu müstakbel din adamları çarşı yollarında genç erkek fahişelerle birlikte olurlardı.

"Taze Oğlanlar"

Bozahane gibi yerlerin işleticileri halk içindeki cinsel yönelimi farklı olan kodaman erkeklere özel parlak erkekleri mekanlarında bulundururlardı. Bunlara taze oğlan denirdi.

"Oğlan Çekme"

Mezun olduktan sonra iş bulamayan suhteler (medreselerde okuyan kişiler) halktan haraç toplamaya, halka zarar vermeye başlıyorlar. Ayaklanıyorlar. İnsanların evlerini basıp yakışıklı çocukları(tüysüz oğlanları) kaçırıyorlar. Bu kaçırma durumuna oğlan çekme deniyor.

"Gelibolulu Mustafa Ali (ö. 1600)"

II. Selim, III. Murad ve III. Mehmed dönemlerinin tarihçisi, divan katibi, valisidir. Divân'ında "Zenne rağbet eder mi âkil olan/Tab-ı Ali civâne maildir." (Aklı başında olan kadına eğilim gösterir mi? Ali'nin yaradılışında delikanlıya yöneliş vardır) demiştir.Gelibolulu Mustafa Ali, Mevâid adlı bir başka eserinde de Osmanlı eyaletlerinde yaşayan çeşitli ırk ve etnik kökenden toplumların delikanlıları hakkında kısa kısa bilgiler veriyordu. Örneğin "Tüysüzler soyundan namert lokması olanların çoğu Arabistan piçleri ve Anadolu Türklerinin veled -i zinalarıdır, onların sürdüğü güzellik ve cazibe süresini hiçbir diyarın tüysüzleri sürmez," diyordu.

Örneğin “Edirne, Bursa ve İstanbul'un ince bellileri her yönden kusursuzlukta ve güzellikte onlardan ileridir,” diyordu. Örneğin “Kürt tüysüzleri, anadan doğma evbaş olanların tecrübesine göre sağlıklı, yumuşak ve uysal ve her ne teklif olunsa dinleyip yapmaları çok olur. Hele bellerinden aşağısını kına ile boyatır, dizlerine ininceye kadar boyanarak kendilerini süslerler,” diyordu.

“Emirgan Semti”

IV. Murad (1623-1640) İran Seferi sırasında Revan kalesini kendisine savaşsız teslim eden kale kumandanı Emirgûneoğlu Tahmasp Kulu Han adlı bir eşcinseli İstanbul’a getirecek, adını Yusuf yapıp musahipliğine atayacaktı. Padişahın Yusuf Paşa’ya verdiği hediyelerden biri ‘Feridun Bahçesi’ idi. Bu bahçenin bulunduğu semte sahibi olan eşcinsel paşadan dolayı Emirgan denilmiştir. Dimitri Kantemir ve Eremya Çelebi’ye bakılırsa, padişah bu bahçedeki konakta, Musa Çelebi ve Silahtar Mustafa Paşa gibi dönemin ünlü eşcinselleri ile sabaha kadar oturak alemler düzenlerdi. Bir yandan da, halkın ahlak bekçiliğini yapardı. Öyle ki IV. Murad devrinde, bazı kaynaklara göre 14 bin, bazılarına göre 20 bin kişi kahvehanelere gittiği, tütün, afyon veya içki içtiği gerekçesiyle katledilmişti…

“Evliya Çelebi, Genç Osman’ın öldürülmesi”

Evliya Çelebi Seyahatname'de I. Ahmet’in talihsiz oğlu Genç Osman’ın kendisini tahttan indiren Yeniçeriler tarafından öldürülmeden (1622) önce ırzına geçildiğiyle alakalı yazmıştı. Ancak Seyahatname’nin bu sayfaları, 1896 yılında orijinal yazmayı ilk kez yayımlayan kurulun içindeki Necib Asım Bey tarafından yırtılarak imha edildiği için bunu yakın tarihe kadar duymamıştık. Asım Bey bu eylemini şu tanıdık sözlerle gerekçelendirmişti: “Tarihimiz için bu sayfa kara bir lekedir. Bunu gelecek kuşaklara göstermek doğru olmadığı için yırttım!" demiştir.

“Nedim”

Tarihçilerin ‘Lale Devri’ adını taktığı III. Ahmed döneminin (1718-1730) ünlü şairidir. Nedim’in lise kitaplarında kesinlikle rastlayamayacağınız şu beyitle neşelenelim: "İzn alub cum'a nemâzına deyû mâderden/Bir gün uğrılayalım çerh-i sitem-perverden/Dolaşub iskeleye doğrı nihân yollardan/Gidelim serv-i revânım yürü Sad'âbâde." Günümüz Türkçesiyle şair şöyle diyor: "Annenden cuma namazına gideceğiz diye izin alıp sitemlik felekten bir gün çalalım. Gizli yollardan iskeleye doğru dolaşıp, yürü selvi boylu sevgilim Sadabad'e gidelim." Not: Kadınlar Cuma namazına gitmez.☺

“Enderunlu Fazıl Bey”

18/19. yüzyıl divan şairlerinden Enderunlu Fazıl Bey (ö.1810) oğlan sevgililerinden övgüyle bahseden açık sözlü biriydi. “Şairiz, şeyn verir şanımıza/Giremez fahişe divanımıza’” (Fahişeler kitabımıza giremez, şairiz, bu şanımıza leke sürer) şeklindeki ünlü beytin de müellifi olan şairimiz, Defter-i Aşk adlı eserinde dört erkek sevgilisini (ilki adını vermediği bir delikanlı, ikincisi Süleyman Bey, üçüncüsü hanende Şehlevendim Abdullah Ağa, dördüncüsü İsmail adlı bir köçek); bir sevgilisinin merakını gidermek için yazdığı Hubanname adlı

eserinde çeşitli memleketlerin erkeklerini; sevgilisinin "kadınlarla birlikte olurum" tehdidi üzerine yazdığı Zenanname adlı eserinde o memleketlerin kadınlarını; Çenginame adlı eserinde döneminin erkek raksçılarını (köçekleri) anlatmıştı. Divan adlı eserinde ise devrin büyüklerine düzdüğü övgüler ve oğlanlar için yazılmış gazeller yer alıyordu.

"Eşcinselliğin ayıp sayılması"

Batı tipi reformlara hız verilen, dolayısıyla kadın-erkek ilişkilerinin normalleşmeye başladığı Tanzimat Dönemi'nden (1839'dan) itibaren oldu. Dönemin alimi ve resmi tarihçisi Ahmet Cevdet Paşa, Maruzat adlı eserinde son durumu şöyle özetlemişti: "...Kadın düşkünleri çoğaldı, delikanlı meraklıları azaldı. Oğlancılık sanki yere battı. İstanbul'da eskiden beri delikanlılara karşı olan aşk ve ilgi kızlara yöneldi. Sultan Üçüncü Ahmed zamanından beri devam eden Kâğıthane seyri daha fazla rağbet buldu. Gerek orada, gerek Bayezid Meydanı'nda arabalara işaret verme usulü başladı. Devletin önde gelenleri arasında kulamparalığıyla meşhur Kâmil ve Âli Paşalar ile onlara mensup olanlar kalmadı..."

15 Yıl Hüküm Süreceksin

Mustafa Kemal, arkadaşlarıyla birlikte Bingazi'ye gidiyordu; Trablusgarp savaşma katılacaklardı. Yolda bir bedeviye rastladılar. Bu adam, el falından çok iyi anladığını söyleyerek, genç subayların fallarına bakmayı teklif etti. Hepsi avuçlarını gösterdiler, talihlerini öğrenmek istediler. Sıra Mustafa Kemal'e gelmişti. O, ya fala inanmı yor ya da bir bedevinin kehanetine itimat etmiyordu. Bununla beraber., arkadaşlarının ısrarına dayanamadı ve elini uzattı. Sarışın subayın yumuşak; elini sert avuçlarına alan bedevi, bu elin çizgilerine bakar bakmaz yerinden fırladı, ayağa kalktı ve büyük bir heyecanla: ***«Sen padişah olacaksın,»*** **diye bağırdı** ***«Padişah olacaksın ve 15 yıl hüküm süreceksin».*** (1923)

Gülüştüler, bedeviyi bırakıp yollarına devam ettiler... Aradan yıllar geçti. Mustafa Kemal, Türkiye Devleti'nin Cumhurbaşkanı oldu. Cumhuriyetin on dördüncü yılında hastalandı. Karaciğerinin şiştiğini görenler «îç- me Paşam» diye yalvardıkları zaman, O, Bingazi yolla- **60** undaki falcı bedeviyi hatırlayarak güldü: *«Arap vaktiyle söylemişti,))* dedi *«Bizim padişahlık nasıl olsa on beş yıl sürecek*» ve ilave etti *«Hesapça bu son senemizdir)* (1938)

Neden Resim Yasak Edildi.

Eleştirel teori resim yasağını Yahudi geleneğinden alır: **"Tanrının resmini yapmayacaksın."** Bunun eleştirel teori açısından anlamı, daha iyi, özgürleşmiş bir toplum ütopyasını betimleyememektir. Her resim verili olanın tasvirinden başka bir şey olmaz, bugün mevcut olan toplumun modellerini ve şemalarını örnek alır. Bu yüzden ütopya yalnızca negatif bir ütopya olarak betimlenebilir.

Kaç Ben Var

İnsanoğlu çoğul bir varlıktır. Kendimizden olağan bir şekilde bahsederken "Ben" deriz. "Ben bunu yaptım", "ben böyle düşünüyorum", "ben bunu yapmak istiyorum" deriz ama bu bir hatadır. "Ben" diye bir şey yoktur, daha çok her birimizin içinde yüzlerce, binlerce küçük "ben"ler vardır. Kendi içimizde bölümlere ayrılmış durumdayız ama gözlem ve inceleme yapmadıkça, varlığımızın çoğulluğunu göremeyiz.

Gurdjieff, "Man is a Plural Being" ("İnsan Çoğul Bir Varlıktır", 1922)

Özellikle uyurgezerlik, çifte kişilik, kişilik bölünmesi vb. gibi fenomenler, bizlerin tek bir bireyin içinde çoğul kişiliklerin olabileceği olasılığını kabul etmemizi sağlayan fenomenlerdir.

C. G. Jung, Psychological Types (Psikolojik Tipler, 1921) . . .

En önemlisi, Jung'un herkesin kişiliğinin temelde çoğul olduğu fikridir. . . Çoğul kişilik insanın doğasındadır.

James Hillman, "Archetypal Theory" ("Arşetip Teorisi", 1978

Duvar Yazısı

Sen Allah'sın,

Ben senin hizmetkârın

Neden Gözlük

"insanların gözleri hep aynıdır. . . ister renkli ister beyaz olsunlar. . . Gözlerinde ya Tanrı ya da şeytan vardır. . . Kimse gözleriyle yalan söyleyemez. . . Cananın gözlerine bak. . . lütfen bir gözlüğünü çıkarsaydı..."

Dağlar Dağlar… Tanrılar

Gerdizî de Türk inanç sisteminde dağlardan bahsederken, Türklerin "Tanrının makamı" olarak algıladıkları dağlara taptıklarını kaydeder. A. İnan, Eski Türklerde ve Antlarda "Ant", Makaleler ve İncelemeler, C. I, Ankara, 1998, s.317-330.

Japonca ile parantez içinde Türkçe ortak sözcüklerden birkaç örnek:

Awa (Hava baloncuğu), Kami (Kam, şaman, kutsal), Katai (katı), Kökörö (Asya Türkçesinde kökür, göğüs, kalb), Kuro (Kara, siyah), Kuuki (hava, koku), Hanaşi (Konuş), İi (iyi), Ama (kadın dalgıç, ana), Çisai (Kısa), Nani (Ne, nenig), Naze (Neden), Yomo (Yün), Yama (Yamaç), Teppen (Tepe), Tane (Tane), Tataku (Dayak, dövüş), Yaban (Yabani), Yabanjin (Yabancı), Yu (sıcak su, yuğmak: yıkamak), Yaku (yak, pişir), Yane (Yan duvar, çatı), Yasai (Yaş sebze, yaşıl, yeşil), Yuka (Kat, üst kat, yukarı), Yoko (Kenar, yaka), Oru (örmek), Şaşi (Şaşı), Çizu (Harita, çizmek), Tooi (Taa uzakta). Siru (Öz su), Sui (Meyve suyu). Suido (Akarsu, su yolu), Suiei (Yüzme havuzu). Suijun (Su seviyesi), Suika (Karpuz), Sui-mono (Sulu çorba). Suu (Emmek), Ten (Gök, Tan yeri), Tennö (Göklerin, güneşin oğlu, İmparator).

Sivas

'Sivas'ın tarihi Neolitik Çağ'a dek (**MÖ 8000-5500**) kadar uzanır. Hatti, Hitit, Kimmer, İskit, Med, Pers, Büyük İskender, Kapadokya Krallığı, Pontus Krallığı, Roma, Part, Sasani, Bizans, Danişmendli, Mengücek, Selçuklu, İlhanlı, Eretna Beyliği, Kadı Burhaneddin, Timur, Akkoyunlu egemenliklerini yaşadı. 15. yüzyılın sonlarında Osmanlı topraklarına katıldı. İlk yerleşim 'Kabeira' ya da 'Kaberia' adıyla kuruldu. İlk antik adları 'Megapolis: Büyük Kent', **'Diopolis: Tanrı Zeus'un kenti'** şeklindeydi. Daha sonra 'Sebasteia' oldu. Bazen de 'Megapolis-Sebasteia' adı kullanıldı. Türk döneminde bu ad en sonunda 'Sivas' (kimilerince bu ad 'Sivas' şeklinde de yazılır) şeklini aldı.

Akla Gelsin Diye

Abdülhak Molla'nın Köşkü

Tiryal Hatun'dan bir hayli sonra Yusuf İzzeddin Efendi'ye intikal eden Büyük Çamlıca Sarayı'nın hemen yanı başında Hekimbaşı Abdülhak Molla'nın köşkü vardı. Bu köşkün hususiyeti fevkalade nezareti idi. Boğaz'ın Marmara'ya, bahusus Haliç'e o kadar hakim ve nazır bir yerinde idi ki, emsali bir yerde yoktu. Abdülhak Molla Hazine-i Hassa arazisine bitişik olan köşkünün ve ormancığının muttasıl ilerlemekte olan tecavüzlerden kurtarılması için mühim bir rüya gördüğünü ve rüyasında kendisine gösterilen bir mahalde bir evliya yattığı haberi verildiğini işaa ettirmiş (yaymış) ve hemen oracıkta bir türbe ve büyük bir bahçe yaptırmış ve hikaye tarikiyle bu hadiseyi bazı dostlarına anlatmıştı, derler.

Ka

"Ka, eski Mısır inanışına göre insanın görünmeyen bedenidir. Eski Mısır ölüm tasvirlerinde ölüm, çoğu zaman, Ka nın, fiziksel bedeni kuş kılığında terk etmesiyle temsil edilir.

Duble

"Duble, metapsişikte, fiziksel bedenin süptil maddelerden oluşan kopyasına verilen addır.

Klasik spiritüalizmde Duble için "yaşayanların hayaleti" terimi de kullanılmıştır."

Tanrı'yı arayan bir adamın kendini bulduğu Talmudik Duble görüşünün aracılığı ile konuya yaklaşalım. Borges, Shakespeare'de o kadar çok benler görür ki **"Artık onda ben yoktur"** der;

...hiç kimse yoktu. Yüzü... ve kelimeleri... arkasında sadece soğukluğun dokunuşu vardı, hiç kimse tarafından hayal edilmemiş bir hayal... Kimse olmadığı gerçeğini örtbas etmek için içgüdüsel olarak, bir kimse olduğuna inanma oyununda yeteneklerini geliştirdi. Londra'da, kaderindeki mesleği elde etti; Sahnede, seyirciler karşısında başka biri olan bir aktörün mesleği... Mısırlı Proteus gibi, hayatın aldatıcı görüntüsünden kaçabilen bu adam dışında hiç kimse, bu kadar çok kişi değildi. Bazen çalışmalarının ücra köşelerinde, asla deşifre edilemeyecek bir iz bırakırdı. II. Richard'a, bir kişide pek çok kişiyi barındırdığını ve oynadığını söyletiyor ve Iago tuhaf sözcükler kullanarak "Ben, ben değilim" diyordu.

Yahudilere göre, birinin Duble'sinin görüntüsü, yakında beklenen bir ölüme işaret değil aksine, kehanette bulunmak için gerekli güçlerin elde edildiğine yönelik bir kanıttı. Bu açıklama, Gershom Scholem tarafından yapılmaktadır. Talmud'da kayda geçen bir efsane, Tanrı'ya ararken kendini bulan bir adamın hikâyesini anlatmaktadır.

Poe tarafından yazılan "William Wilson" isimli bir öyküde Duble, başkahramanın vicdanını temsil etmektedir. Kahraman onu öldürür ve sonra da kendisi ölür. Benzer bir şekilde, Wilde'in romanındaki Dorian Gray kendi portresini bıçaklar ve ölümüyle yüzleşir. Yeats'in şiirlerinde, Duble bizim diğer tarafımız, zıttımız ya da bizi tamamlayan yanımız, şu anda olduğumuzdan ya da olacağımızdan farklı birisidir. Plutarch, Yunanlıların bir kral elçisine "öteki ben" ismini verdiklerini belirtmektedir.

Tabduk, Hacı Bektaş Velidir.

Tapduk, Yunus Emre'nin pirinin adıdır. Tapduk adını, Yunus Emre"nin mürşidi ve bir şahıs olarak kabul edersek, onun hayatı hakkında hiç bir bilgi bulamayız. Yunus Emre gibi önemli bir şahsiyetin piri sayılan Tapduk Emre üzerinde şimdiye kadar bir araştırma yapılmaması, büyük ölçüde belge eksikliğinden ve bir parça da konuyu ele alış tarzından kaynaklanmaktadır.

Kendisine birçok mezar izafe edilmesine rağmen, Tapduk Emre'nin yaşayan bir kişi olup olmadığı hala esrarını korumaktadır. Bu gerçek bir ad değil, mahlas, hatta daha ileri giderek diyebiliriz ki bir külttür. Buna bir inanış sistemi dediyebiliriz.

Tapduk kültünün en güzel ve yüksek seviyede işlenişini Yunus Emre'de buluyoruz. Tabduksadece bir isim veya sıfat değil, bir anlayışın ve bir geleneğin anahtar kelimesidir. Bu anahtarla biz, bir taraftar Yunus Emre'yi irşat eden fikirlerin kapısını aralıyor, diğer taraftan da onda eski Türk mitolojisine ait bilgiler bulabiliyoruz. Böylece "tapduk" bir düşünce

sisteminin içine girebildiği gibi, başka bir şahıs üzerinde de tecelli edebiliyor. **Nitekim Yunus Emre ile ilgili menkıbede Tapduk adlı kişinin Hacı Bektaş-ı Veli olduğu belirtilmektedir.** Fuat Köprülü de Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar adlı meşhur eserinde bu kelimenin açıklamasını Bektaşi vilayetnamesi ile izaha çalışıyor. **Buna göre, Taptuk bir isim değil, mahlastır. Bu, Hacı Bektaş-ı Veli"ye müridi sayılan Yunus Emre tarafından verilmiş bir unvandır.** Öğrencinin mürşide ad vermesi alışılmış bir hadise değildir. Burada "tapduk" pir veya irşad eden manasındadır:"Bektaşi ananesine göre Hacı Bektaş-ı Veli Rum diyarına geldiği zaman, orada **Seyyid Mahmud Hayrani, Celaleddin-i Rumi, Hacı İbrahim Sultan gibi bir takım mutasavvıflar Hacı Bektaş'ın davetine icap ettikleri halde, Emre adlı velayet sahibi şeyh, bu davete icabet etmemişti. Hacı Bektaş, Sarı İsmail ismindeki dervişini gönderip, Yunus Emre'yi yanına çağırttı ve gelmemesindeki hikmeti sordu. Yunus Emre perde arkasında çıkan bir elin kendisine nasip verdiğini ve hazır bulunduğu erenler bezminde Hacı Bektaş adlı kimseyi hiç görmediğini söyledi. Hacı Bektaş ise, o elin bir işareti olup olmadığını sorunca, "Ayasında yeşil bir ben gördüm" cevabını alır.** O vakit Hacı Bektaş-ı Veli avucunu uzattı ve elindeki yeşilbeni gösterdi. Yunus Emre, kendisine el veren mürşit karşısında bulunduğunu hemen anladı ve üç kere hayretle **" Taptuk padişahım"** dedi. Ve ismi o zamandan sonra Taptuk Emre oldu.

Şükür Allah var

"o bir sihirbaz ve sihirbazlar halkın baş belalarıdır; büyü ve gözbağcılık yoluyla şeytanlada ilişki kurarlar. Onun sana karşı kötülüğünün tamama ermesine izin vermeyen Allah'a şükürler olsun ! Seni esirgediği için sen de Allah'a hamdü sena etmelisin ! Allah'ı hatırlayıp yardımını dilemeyeydin çoktan ölmüştün."

Vivo

V	I
V	O

“vivo”nun “yaşıyorum” anlamına geldiğini söylemişlerdi; bu sözcük, ölü sanki toprağın altından bana seslenmiş gibi ruhuma işledi.

Vivo: Yaşıyorum. Bir mezar taşı için garip bir kitabe doğrusu!

“Beklememek Ve umut etmemek dışında insan ölümün elinden nasıl kurtulur?” Kafamda derhal “vivo” sözcüğü çaktı, bu sözcük bana bütün hayatım boyunca parlak bir gölge gibi eşlik etmiş, zaman zaman uykuya çekilmişse de, kâh düşlerimde kâh uyanıkken, hiç sebepsiz yere tekrar tekrar dirilmişti içimde.

Cadılar Nasıl Uçtu

“Cadı tabir edilen bazı kişiler uyuşturucu maddelerin etkisiyle bir tür transa geçmişler ve bir

süpürgenin üstünde uçtuklarına inanmışlardır.”

Mistik Bitki

Codex Nazaraeus’ta —gnostik mavi keşişlerin kitabı, Isa’dan önce 200 civarında yazıldı— manastıra giren keşişlere şöyle bir kehanette bulunulmuyor mu?

‘Her kim ki mistik bitkiyi kanıyla sonuna dek sular, bitki o kişiyi ebedi hayatın kapısına götürür; ama her kim ki bitkiyi söküp atar, o caniye ölüm olarak görünür ve caninin ruhu, bahar yeniden gelene dek karanlıklarda dolanır!’ Hani ne oldu bu sözlere? Öldüler mi yoksa?

Ben diyorum ki: Binlerce yılın kehaneti bana çarpıp darmadağın oldu. Neden gelmiyor acaba, gelse de suratına tükürsem Kardinal Nap...” Boğuk bir hırıltı Radspieller’in son hecesini yuttu, botanikçinin gece geldiğinde pencerenin önüne koyduğu mavi bitkiyi fark ettiğini ve ona dik dik baktığını gördüm. Yerimden fırlamak istedim. Yanına koşmak.

Giovanni Braccesco’nun çığlığı beni yerime mıhladı:

Eshcuid’in iğnesi, tıpkı olgun bir meyvenin kabuğunu çatlatması gibi, yerkürenin sararmış parşömen kabuğunu sıyırmış, parlak camdan büyük bir küre çırılçıplak ortaya çıkmıştı.

Ye içinde —anlaşılmaz bir biçimde camın içine yerleştirilmiş olağanüstü bir sanat eseri- cübbesi ve şapkasıyla dimdik ayakta duran bir kardinal sureti vardı ve elinde, parmaklarının duruşu yanan bir mum tutan bir insanınki gibiydi, beş yapraklı çiçekleri çelik mavi renkli bir bitki tutuyordu. Dehşetten felç olmuş gibiydim, başımı Radspiel- ler’den yana güçlükle çevirebildim.

Bembeyaz dudaklarla, ölü gibi bir yüzle duvarın önünde duruyordu –cam küredeki küçük heykel gibi dimdik, hareketsiz— o da elinde zehirli çiçeği tutuyor ve masanın üzerindeki kardinalden gözlerini ayıramıyordu.

Henüz hayatta olduğu, yalnızca gözlerinin parlaklığından anlaşılıyordu; bizler ise, ruhunun bir daha hiç dönmemecesine çılgınlığın karanlığına gömüldüğünü anladık.

Köşkten geriye yalnızca bahçe duvarları kalmıştı ama harap taş yığınlarının arasında, yakıcı güneşin altında göz alabildiğince uzanan çelik mavisi bir tarhtan adam boyu bitkiler fışkırmıştı: **Aconitum napellus.**

Para Tanrı mı

"Paranın Tanrı olduğunu, hu nedenle insanların onu hu kadar istekle aradığını biliyor musunuz?

Bilmiyorsunuz değil mi?

Bunu düşünemeyecek kadar gençsiniz. Paranın son derece iyi olduğunu, son derece mükemmel olduğunu, her şeyin egemen Efendisi olduğunu ve hu dünyada O'nun emri ya da O'nun izni olmadan hiçbir şeyin meydana gelmediğini; sonuç olarak yalnızca O'nu tanımak, O'na tapmak ve O'na hizmet etmek ve bu araçla Ebedi Yaşamı elde etmek için yaratıldığımızı size söyleseydim siz hana hiç kuşkusuz kutsal şeylere hakaret eden deli bir kafir gözüyle bakardınız.

"Size O'nun cisimleşmesindeki esrardan söz etsem yüzüme tükürürsünüz. Ne önemi var! Şunu belleyin ki, Egemenliğinin kurulmasını ve Adının yüceltilmesini dilemediğim tek gün geçmiyor. "Dahası, Paradan, Kurtarıcımdan, heni her kötülükten, her günahtan, şeytanın tuzaklarından, zina fikrinden kurtarmasını diliyorum ve O'nun Istıraplarıyla olduğu kadar Sevinçleri ve Ünüyle de O'na yakarıyorum.

Şeytan Bir Görevli

“Bir gün ilahi krallık mensupları Tanrı’nın huzurunda toplandılar ve Şeytan onların arasındaydı. Tanrı ona nerede olduğunu sordu. Şeytan, ‘Dünya’yı gezip dolaşıyordum’ diye yanıt verdi. Tanrı ona, ‘Kulum Eyüp’e bakıp düşündün mü? Dünya’da onun gibi kimseyi bulamazsın’” (Eyüp, I, 6-8). Demek ki Şeytan ilahi krallığın bir mensubuydu.

Para Tanrı

Para tinsel bir şeydir. Rütbesi yoktur, ama saygı görür; statüsü yoktur, ama kucak açılır. Paranın olduğu yerde tehlike huzura dönüşür ve ölüm de yaşama. Paranın olmadığı yerde, onur alçaklığa dönüşür ve yaşam da ölüme. "Paranın ruhlar üzerinde gücü olduğu" söylenir; bu doğruysa eğer, bir de insanlar üzerindeki gücünü düşünün!

Lu Bao, The M oney G o d [Para Tanrı] (yak. M.S. 300)

Melek Tavus

Dinlerinin prensiplerini hep saklı tutmak zorunda bırakıldılar. İnançlarının en temel öğesi, Melek Tavus (Müslümanlar'ın Şeytan dediği varlık)'un, "üst düzey tanrı" tarafından "yaratıcı" olmakla "görevlendirildiği" anda ortaya çıkar. Bundan dolayı O, yezidiler tarafından tapılmayı hak etmiştir. Benzer şekilde eski Daivacılar; "iyi tanrı ile birlikte kötünün de yaratıcı olduğu"na inanırlardı. Mithracılar da " Deo Arimanio"ya kurban keserlerdi, ki bu yatıştırma amaçlı' değilse, bal gibi tapınmadır.. Yezidilere göre karanlık, sadece aydınlığın yokluğunun ifadesidir. Aydınlık gelir, karanlık gider. Kötü ise, müsbet veya pozitif şeylerin olmamasının ürünüdür. Pozitif şeyler oluşursa kötülük gider. Bu iyi şeyler, "Tanrının gözünde iyi olan şeylerdir ki, bizim noksan anlayışımızla yolumuzu bulmak için hizmet eder. Yezidiler'in dini kitabı Yalvah şöyle der; "Ben, iyiliğin ruhu; her olayın içinde ben v arım, ki dıştakiler buna 'kötü' diyorlar."

Şeytan'ın Çıkışı

Zarathustracılar'la temasa geçmeden önce Yahudiler'in şeytan anlayışı çok bulanıktı. Fakat temastan sonra Yahudi dünyası ve ondan sonra gelen Hristiyan dünyası ile İslamiyet, "şeytan ve Cinler"le doldu taştı. Daniel 7. 10'da Yehova (tanrı)nın .100.000.000 melek yarattığını kaydeder. Fakat (Tekvin: 6. 1 - 5)'den öğrendiğimize göre bu meleklerin bir kısmı insan kılığına girip göğü terketmişler. Sebep; güzel beşeri kızlarla gönül eğlendirmekti. Yahuda; 6-7, bunu "zina etmiş ve başka beden ardına düşmüş" Sodom ve Gomorra'daki halkın hareketine benzetiyor. İslamiyet'te de benzer durumlar göze çarpar. Bu yolundan sapmış meleklere "cin" deniyor..

Yol gösterenler Arasında

Kimi zaman şeytanlar insanın imdadına koşarlar. Ama dikkatli olmalısınız. Kimi zaman da size cehennemin yolunu gösterirler.

Sebastian'ın İmanı

İnancımı ilan etme yetisinden yoksunum ve hiçbir kiliseye ait değilim. Hiçbir zaman Tanrıya, kurtuluşa ve sonsuz yaşama gereksinmedim. Ben kendimin tanrısıyım ve kendi meleklerimi ve kendi şeytanlarımı yaratırım. Ben, kendini dalgalarla koruyucu bir okyanusa indiren taşlı bir kumsalda varlığımı sürdürüyorum. Bir köpek havlar, bir çocuk ağlar, gün batar, gece olur. Beni asla korkutamazsın. Bundan sonra artık hiç kimse beni korkutamayacaktır. Gecenin salt sessizliğinde kendi kendime yinelediğim bir duam var benim. Bir rüzgar, okyanusu ve boğulan alacakaranlığı canlandırsın. Sudan bir kuş çıksın ve çağrısıyla sessizliği parçalasın.

Ağlayabilme

Ağlama gerçekliğe teslim olmak demektir, ama aynı zamanda gerçeklikle savaşmaya kalkmış bir ideale de açıkça selam durur. Yanlış bilinçte tipik olarak görülen bir vicdanını rahatlatma biçimidir; gerçekten de fazla kolay ağlayabilen insanlardan şüphelenmek gerekir. Ama hiç ağlamayan bir insan daha da kötüdür çünkü ağlamakla insan en azından dünyayla barışırken önemli bir şeyleri de yitirdiğini -yani bunun barışmadan çok yenilgi olduğunu- kabul etmiş olur. Ve yenildiği gerçeğini -sırf gözyaşlarıyla bile olsa- kabul eden bir kimsenin, içindeki intikam ateşinin tamamen sönmediğini, günün birinde sakatlanmış bir insanlık durumuna teslim olmamaya karar vereceğini umabiliriz.

Bir Sözün Yeniden Yazılışı

Rabia'nın, muhabbet ateşini açıklama konusunda söylediği sözler eşsiz bir etkiye sahipti. Çeşitli kaynaklarda yazdıklarına göre, ona **"Allah'ı seviyormusun?"** diye sormuşlar, o "Evet, seviyorum"

cevabını vermiş, **"Şeytana düşmanlık besliyor musun?"** diye sormuşlar, bu soruya da "Hayır" cevabını vermiştir. "Neden?" diye sorduklarında, şu karşılığı vermiştir: **"Rahman'ın muhabbetinden şeytana düşmanlık besleyecek fırsat bulamıyorum.** Allah'ın Elçisi (salla'llâhü aleyhi ve sellem)'i rüyamda gördüm. Bana **'Ey Rabia, beni seviyor musun?'** diye sordu. Ona 'Ey Allah'ın Elçisi (salla'llâhü aleyhi ve sellem), hiç seni sevmeyen kimse olabilir mi? Ancak Hakk'ın sevgisi beni öylesine kuşattı ki, başkasının dostluğuna da, düşmanlığına da yer kalmadı' şeklinde cevap verdim:'

Doğrusu: Altı çizili yer için şu sözü söylemiş.

"Ben Seni Allah'a bakarken görüyorum. Sen O musun, O mu Sen diyorum."

Bu sözün delili şu beyittir.

"Ayinedir bu âlem, her şey Hak ile kaim

Mir'at-ı Muhammed'den Allah görünür daim."

Benim Kitaplarım

Ebu'l-Hasen-i Şazelı, görünüşe göre, sahip olduğu ilim ve fazilete rağmen, kitap yazma işinden uzak durmuştur. Nitekim o, bu konuda sürekli "Benim kitaplarım ashabımdan ibarettir" [Tabakat-i Şa'rani, 2/13]

Temhidât

Ey aziz! Gayret alemini terk et!

Dünyada İblis adını verdiğin o divane âşıkı ilahi alemde hangi adla çağıracaklarını bilemezsin.

Onun adını bilsen, onu bu adla adlandırdığın için kendini kafir sayarsın.

Heyhat! Nereden bileceksin ki?

Bu divane, Allah'ı sevdi. Muhabbetinin mihengi ne oldu, bilir misin? Biri bela ve kahır, diğeri kınanma ve sefillik.
Ona "**Eğer bizim aşk davamıza giriştiysen bunun için bir delil gerekir"** dediler; sonra da **bela, kahır, kınanma ve sefillik mihengini sundular. O da kabul etti**. İşte o an, bu iki mihenk, aşkın delilinin sadakat olduğuna şahitlik ettiler. Benim ne dediğimi asla anlayamazsın!

Aşıkın, maşukun lütuf ve kahrında pişmesi için, aşkta cefa ve vefa gerekir. Aksi halde, ham kalır ve ondan bir şey ortaya çıkmaz.

Heyhat!

Aşk makamları içinde aşkın kemalinin öyle bir makamı vardır ki, burada aşık, maşuktan kötü bir söz bile duysa, bu ona başkalarının lütfundan daha hoş gelir, maşukun kötü sözünü başkalarının lütfuna terciheder. Bunu bilmeyen kimse zaten aşk yolundan habersizdir.
Yoksa şu beyiti işitmedin mi?

Senden ayrı olmak başkalarına kavuşmaktan daha hoştur,
Senin reddetmen başkalarının kabul etmesinden daha güzeldir.

Heyhat! Bu sözü ters çevirdiğinde, **"O'nun dostları Allah'ın lütuf ve kahrıyla terbiye edilirler. Her gün vuslat şarabıyla sarhoş olur, ancak ardından O'nun ayrılık çizmesinin altında ezilirler"** denmesi gereken yere ulaşırsın.

Aşık henüz mürittir ve bu alemde müridi ayrılık ağacına asarlar. Yoksa sen, o âlemde O'nu arayanlara nasıl hitap edeceklerini duymadın mı? Şöyle derler:

Şehirde bizi arayanlar pek çoktur,
Bizi arayanın işi ah çekip inlemektir.
Dergahımızın kapısında kurulmuş binlerce darağacı var,
Her darağacında bir müridin başı asılı.

Hz. İlahi'yi arayanların gönülleri de her gün, bin defa, "Biz biliyoruz ki,maşukumuzda bela ve kahır vardır, ama biz O'nun bela ve kahrına kendimizi feda ettik. Bela O'ndan, rıza bizden; kahır O'ndan, şefkat bizden" diye karşılık verir. Yoksa sen onlardan karşılık olarak şu beyitleri işitmedin mi?

Bela arayan, sitemkar bir sevgilim var,
İki gözümün yaşıyla ıslanmış bir yenim var.
Başımdaki bu heves benim canımı alacak,
İşin sonunda, korkarım sonum darağacı olacak.
"Biz kendimiz için ebedi derdi seçtik, rahmet ve lütfu başkalarına bıraktık" diyenin aşkı ne güzel! O kovulmuş her gün peşpeşe yüz bin dert içiyor ve şöyle feryat ediyor:

Aşıklara şarabı toprak küple ver,
Başkalarına da iyilik, güzellik ve akıl ver.

Ne güzel bir civanmert! Heyhat! Hallac-ı Mansur bu konuda şöyle demiştir: **''Ahmed ve İblis'ten başka civanmert yoktur!"**

Heyhat! Sen busözden ne anlıyorsun?
Dedi ki: Civanmertlik sadece iki kişi için geçerlidir: Ahmed ve İblis. Civanmert olan ve menzile ulaşan bu ikisidir, diğerleri yolda kalmış çocuklardan başkaları değildir.
Bu civanmert, İblis şöyle demektedir:

"Eğer başkaları bir selden kaçarlarsa, onların yerine biz kendimiz taahhüt ederiz:'

Ey sanem, senin aşkından gam üstüne gam olsun,
Senin sevdan nefes nefes her yanımı sarsın.
Aşkının ateşiyle kalbim sağlamlık bulsun,
Gerçek olmayan aşk da bizden uzak olsun.

Dedi ki: Maşuk bizi kendi ehlinden sayıp yadigar olarak vermişse, kilim ister siyah olsun, ister beyaz, bizim için her ikisi de birdir. Kim bunlar arasında ayrım yaparsa, aşk konusunda hala ham demektir, pişmemiştir. Dost elinden ister bal ister zehir, ister şeker ister Ebu Cehil karpuzu, ister lütuf ister kahır olsun; hepsi aynıdır. Kim lütfun ya da kahrınaşıkı olursa, o, maşukunun değil, kendisinin aşıkıdır. Sultan ister abaversin ister özel taç, alan kimse için yeterlidir; aşık başka bir beklentiye girmez.

Heyhat!

Ona "Lanetim üzerine, siyah kilimini neden üzerinden çıkarmıyorsun?" diye sorduklarında şöyle cevap vermiştir:

Elbisemi satmam, satamam,
Çünkü satarsam çıplak kalırım.

Ey dost! Onun derdinin ne olduğunu biliyor musun? Onun derdi şundan dolayıdır: O önceleri cennetin hazinedarıydı ve mukarreblerdendi. O makamdan dünya makamına indi, dünyanın ve cehennemin hazinedarlığını kendisine teslim ettiler. Bunun derdiyle şöyle dedi:

Şu ben miskine yaptığı şu zulme bak,
O *kendisi söyledi, ben yaptım, bu derdi verdi.*

Onun ne dediğini anlıyor musun? Dedi ki: Binlerce yıldır maşukun mahallesinin bekçisiydim, kabul ettim nasibim kovulmak oldu. Rahmet mütekebbiri geldi ve bana lanet ederek "Ve muhakkak ki lanetim kıyamet gününe kadar senin üzerinedir" dedi... **[Temhidat, Aynu'l-Kuzat-i Hemedani, Afif Useyran Baskısı, İntişarat-i Danişgah-i Tehran 1962, s. 221-225.}**

Gayret et de,"Ona ruhumdan üflediğim zaman..:' ayetindeki ruhi [ruhum]kelimesindeki nispet ya'sının üzerinden geçebilesin. O zaman "Ya-sin'in ya'sı "la'neti [lanetim]"deki"ya"nın İblise ne yaptığını sana anlatır.Aynı şekilde"Kaf-ha-ya-ayn-sad"ın"ya"sı, "Selamun aleyke eyyuhen nebiyyu [Selam senin üzerine olsun ey Nebi]"deki "kaf"ın Hz. Muhammed'e ne ettiğini sana söyler. Varlığı sürekli olanın kudretine yemin olsun ki, ezelden ebede kadar "Selamun aleyke [Selam senin üzerine olsun]"nin bitişik kaf'ı ile"Sad. Ve'l-Kur'an [Sad. Kur'an'a yemin olsunJ "daki bitişik"ya" Hz. Muhammed'den bir an olsun uzak değildir ve uzak olamaz da."La'netı [Lanetim]"deki"ya" da İblis için böyledir. Ne dersin, birisinin elinden yiyeceği alındığında o kimse yaşayabilir mi?
Varlığını sürdürebilir mi?
Ey dost!"Elif-lam-mim-ra" ibaresinden ne anladın?

Dinle!

"Mim" Muhammed'in meşrebi, "ra' ise İblisin meşrebidir.

İzzetine yemin olsun ki, Allah hiçbir zaman vasıtasız olarak "Şöyle yap, böyle et" şeklinde konuşmaz ve bu şekilde iş yapmaz. Eğer Hz. Muhammed için,"O hevadan konuşmaz" sözünü kabul ediyorsan, "Muhakkak ki onların kıssalarında temiz akıl sahipleri için bir ibret vardır" ifadesini de bilirsin. Bu

ibretlerden birisi şudur: "Bünyamin bir toplulukla birlikte perde gerisindeydi. Onun hırsızlık yapmadığını biliyorlardı. Ancak Yusuf ona şöyle dedi: Perde gerisinden çık ve 'Ben çaldım' de:' Heyhat!

Cebrail, Mikail ve diğer melekler gaybda "Adem'e secde edin!" hitabını işittikleri halde, gaybın gaybında, gayb ve şehadet aleminde O, "Benden başkasına secde etme!" şeklinde buyurdu. Peki, sen burada ne anlıyorsun:

İnsanlar halimden habersizlerse de,
O'nun, halimi bildiğini bilmem bana yeter.

O halde, açık olarak ona "Adem'e secde edin!" derken, örtülü olarak "Ey İblis! De ki: Ben çamurdan yarattığın kimseye mi secde edeceğim?" dedi. Bu başka türlü bir şeydir.
Ancak sen Allah'ın iki ismi olduğunu; bunlardan birinin "Rahman ve Rahim'; diğerinin "Cebbar ve Mütekebbir" olduğunu kesin olarak **biliyorsundur. O, cebbarlık sıfatıyla İblisi, rahmanlık sıfatıyla daMuhammed'i yaratmıştır. Şu halde, rahmet sıfatı Ahmed'in, kahır ve gazap sıfatı İblisin gıdası olmuştur**.

Ey dost! [Allah, İblis için] **"Din Günü'ne kadar lanetim üzerinedir"** şeklinde buyurmuştur. **Din Günü ile anlatılmak istenen; bu dünyadaki din değil, ahiret dinidir.** Bu din dünyadan bağları koparmayı gerektirir ve buradakilerin birlik dinidir. Bu din bu dünyada küfürdür, ancak saliklerin yolunda ve dininde iman da küfür de birdir.

Yusuf Amiri şöyle demiştir:
Harabat mahallesinde dilenci kim, şah kim?
Vahdet yolunda ibadet ne, günah ne?
Arşın altında güneş ne, ay ne?
Bir kalenderin yüzünde parlaklık ne, siyahlık ne?

Herkes bu anlamı anlayamaz. İblis de davetçidir. Ancak İblis O'ndan, Hz. Muhammed ise O'na davet eder. İblisi Hz. İzzet'in kapıcılığından aldılar ve ona dediler ki: **Sen bizim aşıkımızsın, dergahımızın kıskançlığıyla yabancıları Hazretimizden uzak tut.**

Şöyle seslen:

Maşuk bana "Kapımda otur" dedi,
Sırrıma sahip olmayanı içeri sokma,
Kim bana "Kendinden geç" derse,
Bu kimse başkasına göre değil, tam bana göredir.

İblisin günahı Allah'a aşık olmasıydı. Hz. Muhammed'in günahı neydi, bilir misin? Onun günahı ise Allah'ın kendisine aşık olmasıydı. Yani İblisin Allah'a aşık olması kendisinin günahı oldu. Allah'ın Peygamber'e aşık olması ise Peygamber'in günahı oldu.

Nitekim "Böylece Allah, senin geçmiş ve gelecek günahını bağışlar" ayeti bu söze işaret etmektedir. Bu günahın zerresinden bir parça emanet etmek için bir cihan
gerekir. **Bu günahı Âdem'e ve Adem sıfatlı olanlara paylaştırdılar, sadece bu yüzden ona çok zalim ve çok cahil dediler.** Bu günahın bir zerresinden ortaya çıkan küfür dünyaya yeter. Bu günahın tamamını Mustafa'nın ruhuna yüklediler.

Bu günahın özrünü Peygamber için bizzat "Böylece Allah, senin geçmiş ve gelecek günahını bağışlar" şeklinde buyuran Allah istemiştir. Bu günahın bir zerresi bile her iki aleme konulmuş olsaydı hepsi de yok olup giderdi. Hz. Ebu Bekir bu konuda şöyle demiştir: "**Ah, keşke ben Hz. Muhammed'in günahı ve hatası olsaydım!"**

Ayaz da şunları söylemiştir:

"Sultanın hizmetinde bulunduğumda beni memleket
tahtına oturtur, kendisi de aşağıda oturur da

'Ey aşkımızın kendisinden murat aldığı!

Ey varlığıyla hazretimizin memleketini döndüren!
Ey varlığımızı varlığıyla güzelleştiren!

Ey kendisinden olduğumuz vekendisi bizden olan!' derdi.

İşte ben bundan daha büyük bir günahbilmiyorum:'

Aslında söylemek istemiyorum. Yoksa sen, şeriatin rububiyet hakkında konuşanlar üzerinde gözetleyici olduğunu görmedin mi? Kim rububiyetten söz ederse, şeriat o anda onun kanını döker. Ancak gerçekte bu kimseye ne yaptıklarını sen nereden bileceksin? Sultan Mahmud şöyle demiştir:

"Ordum ve memleketim hakkında istediğinizi söyleyebilirsiniz, fakat Ayaz hakkında sakın bir şey söylemeyin. Ayaz'ı bana bırakın:'

İşte bu halde kim "Mahmud" derse hil'at giyerdi, ancak kim "Ayaz"dan söz ederse, Sultan Mahmud'un kıskançlığı onların vücudundan damarını sökerdi."

Temhidat, s. 227-230.

Hallâc

Beşeri tabiatının, ilahi tabiatının kıymetli sınırını ortaya çıkardığı

(Allah her türlü noksanlıktan münezzehtir.

O (Allah) daha sonra yarattıklarına yiyen ve içen (bir insan) suretinde açıkça göründü.

Öyle ki, yarattıkları O'nu kirpiğin kaşa değdiği an kadar görebildi.

Allah Teâlâ'nın evi

Kalp, Allah Teâlâ'nın evidir. Hz. Dâvûd (aleyhisselâm), "Ya Rabbi! Seni nerede arayayım?" deyince,

cevap olarak: “Ben, benim için kalpleri kırılmış, benim için kalpleri harap olmuşların (evliyanın) yanındayım.” buyruldu. Yine bu manadaki bir kudsî hadiste buyrulur ki : “Yere ve göğe sığmam, ancak mü’min kulumun kalbine sığarım.”

İblis Mazur

Âlemde olan her şeyi “aşk” ile açıklayan Ahmed Gazzâlî, ilahi güzelliklerin **“gözle görülen güzeller”** şeklinde tecelli ettiğine inanır. Bu konudaki düşünceleri onu, Hallâc’tan itibaren çeşitli şekillerde kendini gösteren İblis’i mazur hatta haklı görme fikrine götürmüştür. O, İblisin Âdem’e secde etmemesini ebedî bedbahtlığı göze alarak yüce mâşuku Allah Teâlâ’dan başkasına secde etmeme şeklinde açıklar. Onun anlayışına göre **İblis, Allah Teâlâ’ya o kadar büyük bir aşkla bağlı idi ki, cehennemde ebedî olarak azap görme pahasına olsa bile, O’ndan başkasına secde etmedi ve gerçek bir muvahhid olduğunu böylece gösterdi.**

Sevânih adlı eserinde **“İblisteki aşkın konusu, sıfatları yüce olan maşuktur’** diyen Ahmed Gazzâlî’nin **“İblisten tevhid dersi almayan zındıktır’’** dediği nakledilir.

Kaynak: S. Uludağ, Ahmed Gazzâlî, D.İ.A,s.70.

Hasetçilerimde Var

Aynü’l-Kudât kendisine acı son hazırlayan kimselere bir beyitle şöyle seslenir:

“Bana haset ederek gelenlere de ki;

Kime karşı edepsizlik yaptığınızı biliyor musunuz?

Sen bu sû-i edebi Allah Teâlâ’ya karşı yaptın,

Çünkü sen Onun bana verdiklerine rıza göstermiyorsun.”

O da Biliyordu… Ancak Kader

Hz. Ali (Kerremallâhü veche)’den nakledilen şu çarpıcı olayla velâyet ile ilgili düşüncelerimizin daha net anlaşılmasını sağlayacağını söyler. Hz. Ali şehit edildiği günün sabahı evinden çıktığı zaman şehid edilececeğinden haberdarmış gibi şu beyiti tekrar edip duruyordu:

“Artık ölüme hazırlan çünkü ölüm mutlaka seni bulacaktır,

Ansızın gelip çattığında ölümden korkma!”

Yaymak İsterse

“Allah Teâlâ bir fazileti yaymak istediğinde,

Onu bir kıskancın diline dolar. –ki bu sayede duyulsun ve yayılsın-“

A. Kudât

Ruh Bilgisi

’’Ruh, Allah Teâlâ’nın cemâl ve celâli’nin tecellisi sonucunda varolan bir cevherdir. Yani kaynağı O’nun nurudur. Eğer ruh, cesedin içine gizlenmeseydi, bütün ehl-i küfür insanlar ona secde ederdi. Akıl ve onunla beraber anlayış ve kavrayış nurları ceset’ten ayrıldığında, yıldız ve ay’ın nurları ve aydınlıkları nasıl ki güneşin ışığında kayboluyor aynı şekilde ruhun nuru içinde kaybolurlar.’’

Anlatılmaz

Hz. Süleyman (aleyhisselâm) zamanında bir kuş, dişisine kur yapıp onunla beraber olma isteğini bildirince, dişi kuş ona yüz çevirir ve onu reddeder. Dişi kuş oradan uzaklaşacağı bir sırada, erkek kuş **“Ya bana itaat edersin ya da Süleyman’ın mülkünü altüst ederim’’** der. Rüzgâr bu lafı Hz.Süleyman (aleyhisselâm)’a bildirince, O da bunun hesabını sormak için kuşu huzura çağırtır. Huzura getirilen erkek kuş **“Ey Allah’ın Peygamberi! Aşıklar’ın sözleri anlatılmaz”**deyince bu söz, Hz. Süleyman (aleyhisselâm)’ın hoşuna gider ve onu salıverir

Kârin

“Kim, Rahmân’ın Zikri’ni görmezlikten gelirse, biz onun başına bir şeytan sararız. Artık o, onun ayrılmaz dostudur.” Zuhruf Sûresi, 43/36

وَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ ٱلرَّحْمَٰنِ نُقَيِّضْ لَهُۥ شَيْطَٰنًا فَهُوَ لَهُۥ قَرِينٌ

Ne Yapacaksın

’’Tasavvuf öyle bir ilimdir ki, ancak anlayışta çok ileri olanlar onu kavrar,

Onu müşahede etmeyen onu hakkıyla bilemez, âmâ olan bir insan güneşin ışığını nasıl müşahede etsin.’’

Cüneyd el- Bağdâdî

Sevmez

“Kim Allah Teâlâ’yı sevmezse, Allah Teâlâ da onu sevmez”

Kitap Yontmalı

“Eğer yaşamından memnun değilsen, kişiliğin derin yaralara yol açan çelişkiler barındırıyorsa, çevrenle ve diğer insanlarla uyumsuzsan, verili kurumlar, değerler seni boğmaya başlamışsa, bu nedenlerden dolayı yaşamında ve kişiliğinde anlamlı ve somut bir değişiklik istiyorsan, hayatı okumalısın. Sihirli kutunun anahtarı orada!” Bu yüzden Kafka, “yalnızca insanı ısıran ve iğneleyen kitapların” okunmasını salık verir. Kafka’nın deyişiyle: “Eğer okuduğumuz kitap, kafamıza vurulan bir yumruk gibi bizi sarsmazsa, neden okuyalım ki?” Kafka’ya göre, ”Kitap dediğin bir balta olmalı, içimizdeki donmuş denizi kırmaya yarayan.”

Berberin Koltuğunda

Sezginin, yaratıcı etkinliklerimize katkıda bulunabilmesi için, bilinçaltının özgürleşmesi gerekir. Bunun için de üstbenin dayatmaları çerçevesinde oluşan ben'in bilinçaltı üstünde kurduğu bastırma ve geriye itme mekanizmasının gevşemesi gerekir. Bu gevşemenin daha yakından anlaşılabilmesi için Einstein'ın dostuyla yaptığı bir söyleşiyi aktaralım. Einstein yakın bir dostuna şöyle der: "Neden yaratıcı düşünceler her zaman traş olurken aklıma gelir?" Dostu da O'na şöyle cevap verir: "Böyle olması doğal, çünkü böyle anlarda bilinçaltı üstündeki baskı ve kontrol gevşer, yaratıcı fikirler kendini dışavururlar."

Yaşamak… Karşı Koymak

Camus'nun dile getirdiği başkaldırı eylemi ile özgürlük arasındaki bu ilişki, daha önce Goethe tarafından da dile getirilmiştir. Goethe'ye göre "yaşamak demek karşı koymak demektir". Goethe, yaşamayı direnme, karşı koyma olarak alırken, direnme ile özgürlük arasında dolaylı bir ilişkinin varlığından yola çıkar. Ona göre, yaşamanın hammaddesi olan direnme duygusu, özgürlüğün içinde filizlendiği tarlayı oluşturur. Özgürlüğün filizlenip meyve verebilmesi için bu tarlanın işlenmesi gerekir. Goethe'nin ünlü özdeyişiyle: "Özgürlüğü ve hayatı hak edenler, onu her gün fethetmek zorunda olanlardır."

Hıristiyan Edebiyatındaki İyi Kişi

Dostoyevski, der ki: "Hıristiyan edebiyatındaki iyi kişilerin en kusursuzu Don Kişot'tur. Fakat iyi olmasının tek nedeni, aynı zamanda gülünç olmasıdır."

Aşkıma Engels

Goethe, aşk "ruhları çözerken bedenleri birleştirir" derken, cinsel içerikli aşkın beden üstündeki bu çekici etkisini dile getiriyordu. Ve aynı Goethe, aşk duygusuyla birbirine bağlı olan iki ruhun, birbirinden ayrıldıkları zaman, aşkın çekiciliğinin onları hemen birbirlerine yakınlaşmaya zorladığını da söyler. Ayrılığın getirdiği bu birleşme isteği "aşk bağının yenilenmesi"ne yol açar.

"Aşk, iç çekişlerin nefesiyle yükselen bir dumandır,

Aşıkların gözlerinde parıldayan bir ateşin arınmasıdır,

Aşkların gözyaşlarını besleyen bir denizin hırsıdır,

Başka nedir ki ?

Dikkatli bir çığlık,

Doğal bir kin,

Tadı bitmeyen bir şekerdir

Cinsel isteklerimizi, arzularımızı, duygularımızı kirletmeye başlayan para, aşkın içinde yer aldığı duyguları, ilişkileri üretmiştir. Gerçek aşk, ruhun ve bedenin bu kirden arındığı yerde ortaya çıkar. Engels'in dediği gibi: "Yaşamı boyunca parayla ya da güçle bir kadına boyun eğdirmenin ne demek olduğunu bilmeyen erkek kuşağı ile, gerçek aşk düşüncesinin dışında başka hiçbir şey için kendini bir erkeğe vermenin ne demek olduğunu anlamayan, ya da parasal nedenlerle kendilerini sevgililerin kollarına bırakmayı kabul etmeyen bir kadın kuşağı yetişene dek", gerçek aşk ortada

görünmeyecektir. Her şeyin para üstüne kurulduğu dünyamızda, bu tür bir isteğin, özlemin, umudun gerçekleşmesini beklemek, aşırı iyimser duyguların içinde yüzdüğü tatlı bir düş olsa bile; paranın biçimlendirdiği bağımlılaştırıcı, yabancılaştırıcı, köreltici ilişkilerin etkisinden kurtulmak için, bu tür bir aşk düşün aydınlatıcı, ısıtıcı, okşayıcı, yaratıcı etkisinden yararlanmak bile büyük bir anlam ifade eder

Aşkın içeriğine yönelik bu öznellik, Pascal'ın tanımında kendini açıkça ortaya koyar: "Kişilikler değil, nitelikler sevilir."

Beki

Büyük şaman, şaman başrahibi. Cengiz döneminde ve Cengiz'den önceki çağlarda beki'dir, bu kelimede belki Türkçedeki beg "güçlü", bilahare bey şekline dönüşen "efendi" kelimesini bulmak mümkündür

Cengiz Boşuna Cengiz Değildi

"Onu hiç kuşkusuz Gök koruyordu"

(Moğollârın Gizli Tarihi, Başlık 145)

Yalancı Sevenler Duysun

Moğol tarihi, neyin söz konusu olduğunu tesbit etmeye olanak vermektedir. Her ne kadar çağdaş tarihçiler Cengiz Han'ın Tuluy adındaki en küçük çocuğunun ölümünü sarhoşluğa bağlıyorlarsa da, Moğollar kendileri açısından bunun daha anlamlı bir versiyonunu sağlamışlardır. Şamanlar babasının ölümünden sonra Kağan olan Öğedey'i tedavi etmekte yetersiz kalınca, küçük kardeşi Tuluy kendisine geldi ve dedi ki:

"Bu kaseyi eline al ve Göğe şu duayı ben yapıyorum: Ey! Büyük Allah, Sonsuz Varlık, eğer işlenen suç doayısıyla kullarını cezalandırıyorsan, biliyorsun ki ben ondan daha suçluyum, zira savaşta daha fazla insan öldürdüm, daha fazla kadın ve çocuk kaçırdım, daha fazla baba ve annenin gözyaşlarını akıttım; yok aksine, yanına güzelliği ve yeteneği dolayısıyla kendini Tanrı yoluna adamışlardan birini çağırmak istiyorsan, ben buna da daha fazla layığım: Öğedey yerine beni al! Onu bu hastalıktan kurtar! Bu hastalığı bana geçir! Aynı zamanda ölümcül suyu içti: Ögedey iyileşti, Tuluy ise ölmekte gecikmedi. Olayın bu şekli iyi bilinmektedir; Tuluy'un dul kalan eşi Suyurkutin Begi, bunu sık sık anlatırdı"

Hoşgörü Fermanı

Hoşgörü fermanları diye adlandırılan Cengiz Han fermanları da aynı görüşlerin akislerini taşımaktadır; "Her ne dine bağlı olursa olsun, din adamları hükümdarın uzun yıllar yaşaması için Göğe yalvardıkları takdirde, vergi ödemekten muaf tutulacaklardır."

Ağaç Piri

Güvenilir bir şekilde doğrulanan bir efsaneye göre, Cengiz Han, kendi mezannın yerini, güzel ve tek bir ağacın altında oturaraktan avlandığı gün seçmiştir. Günümüzde de bir Yakut, gömülmek istediği yeri "ekseriye gözüne en güzel görünen bir ağacın altı olarak" seçer.

Her hastalık

Gmelin'e yaşlı birisi: "şeytanın her türlü kötülüğün ve dolayısıyla her lürlü hastalığın faili olduğunu" söylemekteydi

Bir Moğol Masalı

Aslında gerçek bir masaldan çok, efsane gibi bir şey.

Dünyanın kaderini sadece bu üçü düşünüyor.

Birincisi, turna.

Nehirdeki kayalar arasında yolunu nasıl kolay bulup, ne kadar rahat yürüdüğünü görüyor musun ? Kafasını kaldırıp, arkaya yatırarak. Turna eğer sert tek bir adım atarsa dağların yıkılacağına, toprağın sarsılacağına ve binlerce yıldır duran ağaçların devrileceğine inanır.

İkincisi, çekirge.

Çekirge bütün gün boyu bir taşın üzerinde oturur, bir gün tufan olup bütün dünyayı su basacağını ve bütün canlıların anaforlarda, köpüklerde ve kapkara dalgalarda kaybolacağını düşünür. İşte çekirgenin gözlerini yüksek tepelerden ayırmamasının, oralarda toplanacak yağmur bulutlarını gözlemesinin nedeni budur.

Üçüncüsü ise, yarasa.

Yarasa göğün çöküp tuzla buz olacağına ve bütün canlıların öleceğine inanır. Yarasa bu yüzden yüksek bir yerden sarkar, kanatlarını çırparak bir göğe yükselir, bir yere yaklaşır, her şeyin yolunda gidip gitmediğine bakar. İşte masal buydu, daha ta başlangıçta böyleydi.

Ghostwriter-Hayalet Yazar

Hayalet yazar olmanın en büyük kötülüğü ne, biliyor musun ?

Hiç böyle güzel bir şey yazmayı beceremiyorsun. Becersen bile, kimse bunu senin yazdığına inanmaz zaten.Psikiyatrlar gibi hayalet yazarlar da ne zaman susmaları gerektiğini bilirler. hepimiz hayalet yazarız. Üstelik sadece anılarımızla değil. Yaptıklarımızla. Hayatımızın kontrolünü elimizde tuttuğumuzu düşünürüz, oysa gerçekte hayatımız çevremizdeki hayalet yazarlar tarafından çoktan yazılmış."

Ardımda mistiklerden, çatlaklardan ve yazarlardan bir iz bırakmak niyetinde değildim. Öte yandan, bir mistikle, bir çatlakla ya da bir yazarla karşılaştığımda, bazen onlarla konuşurdum. Buenos Aires'te bir yazar durumuma bir isim bile buldu: **noncorpum** [Latince'de bedensiz] ve, bir gün gerçekleşirse, çoğulu **noncorpa**. Onunla metafizik tartışarak zevkli birkaç ay geçirdim ve birlikte bir iki öykü yazdık Ama "Ben" asla "Biz" olmadı.

Dengesizliğin Dengesi

Karanlığın doğurduğu kötülüğün pek çok yüzü ve ismi vardır.

Su nasıl yok olmadan akıp gidiyorsa. zaman da aynı şekilde varlığından bir şey kaybetmeksizin akıyor. Görünüşte akıp gitseler de varlıkları tükenmeyenlere birer örnek sayılırlar. Sabah saatlerinde su çekmek için derenin üzerine eğildiğinde bil ki dün yaptığının aynısını yapıyorsun bugün de.

Eğer bir şeyin dengesi bozulursa, sendelemeye başlar. Ve eğer bir şey sendelemeye başlarsa, zamanla

düzeni alt üst olur. Düzensizliğin diğer bir adı ise, hastalıktır.

Yatacağın yeri rüzgârın yönü doğrultusunda seçmelisin. Rüzgâr önce başına değmeli, sonra da bacaklarına. Bunun tam tersini yaparsan duman burnuna girecektir ve o zaman uykun pek uzun sürmez.

Güneş

Külâh-ı gûşe-i horşîd çün pedîd âyed

Sitâregân be-hakîkat fürû nehend külâh

[Güneşin külahının köşesi göründüğünde, yıldızlar gerçek karşısında şapka çıkarırlar.]

Pek Çirkin Kelime Değilmiş

Türkçenin Etrüskler kanalıyla Avrupaya ödünç verdiği sayısız kelimeler

vardır. ...AMUR,AMİGO,MARY,AMERICA, ALEXANDRE, PEACE,PACIFIC, gibi

AM (Ön Tr): Sevmek,sevgili, aşk,arzu ,nazik,kibar,sakin olmak

AMIR(Balkar): Arzu,aşk

AMİR (Es. Tr): Sevmek,aşık olmak

AMRAK(Uy): Sevgili

AMURAK (Mo): Arkadaş

AMARAH (Ya): Merhametli (RAHMAN ?)

AMARAK (Dol): Merhametli

AIMeR (Etr): Sevmek

AMARE (İt): Sevmek

AÎMER (Fr): Arkadaş

Amica,Amico(lt): Friend

Mu'da Şeytan

Mu dininde, " Tanrı'nın yaratıcılığı'', Tanrı'ya sevgiyle ulaşılabileceği, dolayısıyla "sevginin yüceliği" ve "kardeşlik" duygusu esastı.

Mu uzmanlarına göre bir sevgi ve barış dini olan Mu dininde "şeytan" ve "cehennem" gibi "kötülük" simgesi kavramlar da yoktu. Mu'da "şeytan" kavramı diye bir şey bilinmediği için Mu dininin en önemli sembollerinden olan Mu Kozmik Diyagramı'nda "cehennem" diye bir şey de yoktu.

"Hindu, Babil, Asur, Kaide ve Mısır'daki en belirgin eklemelerden birisi cehennemdir. Çeşitli

diyagramlarda bu cehennem ana figürünün altına, evreni simgeleyen dairenin dışına kondurulan küçük bir daire şeklinde gösteriliyordu ve böylece yeryüzünün uzağında yer aldığı belirtiliyordu. Mu'da şeytan diye bir şey bilinmediğinden kozmik diyagramda cehennem diye bir şey de yoktur. "

Ya Mu Kurtar Bizi

Nitekim Atatürk de bu gerçeği fark etmiş olacak ki, "Kayıp Kıta Mu" adlı kitabı okurken, Mu'nun batışının anlatıldığı bölümdeki ". . . Ya Mu kurtar bizi" cümlesinin hemen yanına, el yazısıyla: "demek ki Mu bir kıta değil bir ilahtır. " diye not düşmüş ve bu notun başına bir "X" işareti koymuştur.

12 Mart 1971 Askeri Müdahalesi ve Erbakan

12 Mart Muhhrası'yla Türkiye İşçi Partisi'ne olduğu gibi Milli Nizam Partisi'ne de kapatma davası açılacak; gelgelelim Türkiye İşçi Partililer hapishanelere doldurulurken, Milli Nizam Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan, elini kolunu sallaya sallaya İsviçre'ye gidecek ve dönüşünde şu açıklamayı yapacaktı:

Ünlü bir üniversite kliniğinde ikibuçuk ay kadar tedavi gördük. Gayet iyi neticeler elde etti. İsviçre'deki tedaviler gayet faydalı gelmiş, kalb çarpıntıları, geceleri meydana gelen uykusuzluklar ve rahatsızlıklar dinmiştir. Bu gezinin hiçbir siyasi yönü yoktur. .

Oysa İsviçre'de Caux'ta Evangelist Rahip Frank Buchman'ın "dinler arası diyalog" örgütlemesi yaptığı yaklaşık bin odalı dev bir şato vardı. Bu Şatonun dinsel etkinliklerini Türkiye'nin Siyasi İntiharı: Yeni Osmanlı Tuzağı kitabımda (otopsi y. 9. basım Ocak 2007) geniş biçimde anlattım. Kimse Erbakan'a; "İsviçre'de bulunduğunuz süre boyunca tedavi gördüm dediğiniz o üniversite kliniğinin adı nedir, adresi nedir? " diye sormadığı gibi, **"İsviçre'de daha önce pek çok tarikat şeyhinin ağırlandığı, Arusi Tarikatı'nın şeyhi Ömer Fevzi Mardin'in çok iyi tanındığı Ahlaki Seferberlik (Moral Re-Armament) örgütü şatosuna gittiniz mi? "** sorusunu da yöneltmeyecekti. Erbakan, 12 Mart Askeri yönetimi iş başındayken, elini kolunu sallaya sallaya İsviçre'ye gidecek, elini kolunu sallaya sallaya Türkiye'ye dönecek; Türkiye İşçi Partisi yöneticileri zindanlarda ezilirken o kent kent dolaşarak kitlelere söylevler çekecek; aralarında Aytunç Altındal'ın bulunduğu İsviçre Devlet Televizyonu ekibi , Erbakan'ın yurt gezisinde kalabalıklara yaptığı konuşmaları görüntüleyecekti.

Siyonist Scientoloji RP Temeli

Türkiye'nin bir an önce Avrupa-Rusya karşıtı ABD yandaşı dinci bir yönetime kavuşabilmesi, Avrupa karşıtı söylem kullanan ve parti biçiminde örgütlenmemiş bulunan tüm tarikatların seçimlerde oy verdikleri Refah Partisi'nin çok sağ lam biçimde ABD güdümüne girerek ülkenin yönetimini eline geçirmesiyle gerçekleşebilirdi. Bu yolda ilk adım olarak Amerikan devletinin koruması altında Amerikan çıkarları doğrultusunda çalışmalar yapan ve bu nedenle Almanya tarafından yasaklanmış bulunan **Amerikan Scientology Tarikatı ile Refah Partisi'nin Almanya'daki uzantısı Milli Görüş Teşkilatı arasında 1993-1994 yıllarında ilişkiler kurulmuş ve basına yansıyan haberlere göre gelişen ilişkiler sonunda bir de ortaklık anlaşması imzalanmıştı.**

Bu ilişkinin uydurma olduğu söylendi uzun süre. Ancak Aytunç Altındal, Mayıs 2005'te Kadir Çelik'in Star Tv'de sunduğu Objektif programında, bu tarikatın yurtdışı bürosuna 1990'ların ortalarında Necmeddin Erbakan'la birlikte gittiklerini, Erbakan'ın Amerikan Devleti'nce resmen sahip çıkılan **Hıristiyan-Siyonist Scientoloji** tarikatının mekanında namaz bile kıldığını açıkladı ve Altındal'ın

açıklamaları Erbakan tarafından yalanlanmadı.

Scientology ile RP'nin Almanya'daki uzantısı Milli Görüş'ün, BAVG adlı bir ortak yatırım şirketi kurdukları ortaya çıktı. Başbakan Kohl'un yasağına rağmen Almanya'da faaliyetini sürdüren Scientology, 1993'te irtibata geçtiği Milli Görüş'le ortak yatırımlara girişti. Der Spiegel dergisi, konuyla ilgili haberinde tarikat üyelerinin MGT üyelerine eğitim verdiklerini yazdı. Dergiye göre, Scientology yöneticilerinden Rosy Mundl, 1993'te Milli Görüş'le irtibata geçerek Müslümanlar ve Scientology tarikatı üyelerinin, tepki gördükleri Almanya'ya karşı ortak mücadele etmesini istedi ve 1994'te Joint-Venture ortaklık anlaşması yapıldı... Alman hükümeti, Almanya'da 30 000 müridi bulunan Clıurch of Scientology tarikatına karşı dava açmış bulunuyor.

Tarikatın Amerikalı ünlü müridleri gazetelere tam sayfa ilan vererek Başbakan Helmut Kohl'u kınamışlar ve tarikat üyelerine uygulanan baskıyı Nazilerin Yahudi soykırımına benzetmişlerdi. Bir çok ünlünün imza koyduğu ilanlar Amerikan yönetiminin de görüşünü temsil ediyordu. ABD yönetimi Bonn'u sertçe eleştirmişti. Necmeddin Erbakan ve Avrupa Milli Görüş Teşkilatı'nın 1993'ten başlayarak ilişkiye girdikleri Scientology tarikatı, Berlin Duvarı yıkılıp Doğu ve Batı Almanya birleştikten sonra adım adım Amerika'dan bağımsızlaşmaya, dahası ona ters düşmeye başlayan Almanya'nın başına sardırılrmıştı Amerika tarafından. Almanya bu tarikatın pek çok kirli iş yanısıra ajanlık yaptığını da savlıyor ve yasaklıyordu. Refah Partisi'nin ·ve Almanya'daki uzantılarının Alman Devleti'nin ateş püskürdüğü bu **Amerikan tarikatıyla ilişkiye girmesi, Refah Partisi'nin Alman Devleti ile çatışmayı göze alacak denli Amerika'ya bağlandığının da bir göstergesiydi kuşkusuz. Böylece Refah Partisi, stratejik işbirlikçisi Turgut Özal'ın Nisan 1993'te ölümünden sonra, onun politikalarını kaldığı yerden sürdürebilecek bir örgüt olup çıkıyordu Amerika için...** Refah Partisi'nin Amerika'yla ilişkilerinde gerçekleşen ikinci önemli olay, Amerikancı olarak bilinen 10'u istihbaratçı 35 emekli subayın, 27 Mart 1994 yerel seçimlerine üç ay kala, Kasım 1993'te topluca ve törenle Refah Partisine girmesiydi.

Refah Partisi, Amerika'nın "yeşik kuşak" kuramının savunucuları olan bu emekli subayları topluca ve törenle üye ettikten sonra, onları Ankara il yönetim kurulu üyeliği, Başkanlık divanı üyeliği, Eğitim Kurulu Başkanlığı, Ege Bölgesi Sorumluluğu, vb. gibi, parti yönetim basamaklarında önemli konumlara yerleştirerek, Amerika ile işbirliğini perçinliyordu.

1993 yılının son aylarında ABD, Refah Partisi'ni bir yandan emekli Amerikancı subaylarla içinden güderek iktidara hazırlarken, öte yandan o anda Türkiye'yi yönetmekte olan atanmış ve seçilmişler eliyle, Türkiye'yi gelecekte İslam Birliği'nin önderi yapabilmek için gerekli yasal değişiklikleri gerçekleştirmeye çalışıyordu.

Bu da benim Sıtmam

Filozof-hekim Calinus (Galen) (Lokman Hekim) şöyle der: 'Her şeyin bir sıtması vardır.

Ruhun sıtması da sıkıntı veren kimselere bakmaktır'.

İhya-i Ulûm'id-Din

Bin kere Dirilen Peygamber

Niçe bir Cercîs ü Bercîs olam Mirrih olam

Niçe bir Câlinûs u Bukrât olam Lokman olam

Cercîs veya Circis, İsa Peygamberden sonra gelen ve onun şeriatına uyan bir peygamberin adıdır. Kavmi bu peygamberi yetmiş kere öldürmüş, oda yetmiş kere dirilmiştir.

Yunus bir şiirinde; "Eyyûb'am bu sabrı buldum

Cercîs'em ki bin kez öldüm"

Mevlana Ve Galenos (Lokman Hekim)

Mesnevi Cilt 1, Mevlana, Şefik Can Tercümesi, sayfa 15-16.

"ey oğul ne zamana kadar altının, gümüşün esiri olacaksın?

Rızıklar denizini, bir testiye dökecek olsan, ne kadarını alır?

Ancak bir günlük kısmet, bir günlük su…

Harislerin, dünyayı çok sevenlerin göz testileri hiç dolmaz.

Sedef de kanaat edici olmayınca, içi inci ile dolmaz.

Halbuki ilahi aşk yüzünden, nefsaniyetten kurtulan, benlik elbisesi yırtılan kimse,

hırstan da, ayıptan da, kötülüklerden de tamamıyla temizlenir.

Ey bizim sevdası hoş olan, güzel olan aşkımız,

ey bizim bütün manevi hastalıklarımızın, dertlerimizin tabibi; sevin, şâd ol…

Ey bizim kibir ve gurur hastalığımızın,

böbürlenmemizin devası olan aşkımız!

Ey bizim hasta gönlümüzün Eflatun'u, Calinus'u!

MESNEVİ-IV

Aşk hekimi Calinus'a bir macun verseydi, otlar toplama yüzünden bunca dikenler mi çiğnerdi o? (VI, 13)

BEYİT;

Denizi bir testiye dökersen ne alır?

Bir günün kısmetini… Harislerin göz testisi dolmadı.

Sedef, kanaatkâr olduğundan inci ile doldu.

Bir aşk yüzünden elbisesi yırtılan,

hırstan, ayıptan adamakıllı temizlendi.

Ey bizim sevdası güzel aşkımız; şadol;

ey bütün hastalıklarımızın hekimi;

Ey bizim kibir ve azametimizin ilâcı,

ey bizim Eflâtun'umuz!

Ey bizim Calinus'umuz!

Biz duvara asılı duran resimleriz.

Bizi yapan ressamın varlık şavkı

Duvarın üzerine bir vurdu mu,

Bakarsın o anda canlanıvermiş, kımıldanmışız

Onun selvi boyu bir göründü mü,

Bakarsın dünya güllük gülistanlık.

Kalktı bir salındı, kendini bir gösterdi mi.

Bakarsın kıyamet koptu gitti.

Bakarsın Calinus gibi hastalar ülkesindendir o.

Bakarsın hayret yurdunda dolaşır hastalar gibi.

Sustum artık ben, sustum artık

Bu şiir utanıyor ondan."

MEVLANA`DAN ESİNTİLER:

Hele döksen ne alır testiye bir denizi

Azar ancak yine hırsın da kızarmaz benizi.

Kanaatkar sedefin karnına incimizi

Seren eller güzel eller Calinus'umuz

İlacı kibrimizin, rehberimiz, usumuz..

Gülümüz bülbüle nazlansa da gök çekimi

Biliriz aşkı o yerlerde mi kalplerdeki mi

Yetişir derdimizin hüznümüzün hekimi

Saran eller güzel eller Calinus'umuz

İlacı kibrimizin, rehberimiz, usumuz..

Berberlerin Tedavideki Yeri

Popüler tarihçiliğimizin önde gelen isimlerinden olan Reşat Ekrem Koçu, berber sözcüğüyle ilgili olarak şu açıklamada bulunur. **"Garb Türkçesine İtalyancadan girmiş bir kelimedir, 'barbiere'den bozmadır; sakal kesen mânâsında ise de saç ve sakal kesen ve düzelten esnafa verilmiş isimdir; arabcası 'hallâk'tır."** Koçu, İstanbul'un fethinden Kanuni Sultan Süleyman zamanında kahve keyfinin yayılmasına ve büyükşehirde ilk kahvehanelerin açılmasına kadar berber dükkanlarının nasıl bir yer olduğuyla ilgili bilgiye sahip olmadığımızı söyler

Yeşil nasıl Kırmızı oldu

Yeşil/kırmızı tümlerliğinin ilginç bir örneği de 'ad' / 'ot' dönüşümünde görülmektedir. Bu iki renk, dört temel ilke sınıflandırmasındaki ateş ve şu karşıtlığının kavramlaştırılmış biçimidir. Bu inanışa göre, yıldırımlarla düşüp yağmuru yağdıran ve onu toprağın altında dölleyerek canlandıran ve bitkiye dönüştüren ateştir. Islak, dışıl, soğuk bir ilke olan yeşil, eril bir ateş kırmızısıyla temsil edilen kırmızıdan döngüsel olarak doğmaktadır. Böylelikle ad / ot ile kırmızı/yeşil ve de bunlara bağlı olan ad kırmızısı ile öt yeşili, birbirine tümleyen kavramsal renk ilişkilerini meydana getirmektedirler. Bundan başka bir ateş eylemi olan 'yasin'in, 'yaşılı' vermesi; 'yaş' kökenine bağlanan 'yasa'nın toprak boya ve kırmızı sus olarak dile girmesi; çok önceleri bir toprak kırmızısı olarak kabul edilen 'Sinople'ün daha sonra ortaçağ armacılığında yeşili simgelernesi, aynı tümlerliğin örnekleri olarak sayılabilir.

Yeniden Çernobil

Tarih: Beyaz Rusya'da nükleer santral bulunmamaktadır.

Eski SSCB'nin topraklarında hala faaliyet gösteren santrallerden Belarus'a en yakın olanları, eski Sovyet tasarımı olan RBMK tipindedir; kuzeyde lgnalinsk santrali. doğuda Smolensk, güneyde ise Çernobil.

26 Nisan 1986, saat 1 :23:58'de, Çernobil Nükleer Santrali'nin 4 numaralı enerji bloğunda bulunan reaktör, bir dizi patlama sonucu yerle bir oldu. Çernobil felaketi 20. yüzyılın en büyük teknolojik yıkımıydı.

Bu, küçük bir ülke olan Belarus için (10 milyon nüfuslu) milli bir felaketti. İkinci Dünya Savaşı sırasında, Naziler, 619 Belarus köyünü sakinleriyle birlikte yok etmişlerdi. **Çernobil sonrasında ise ülke, 485 köy ve yerleşim alanını kaybetti. Bunlardan 70 tanesi toprağa gömüldü. Savaş sırasında her dört Belarusludan biri öldürüldü; bugün ise her beş Belarusludan biri radyoaktif bölgede yaşıyor.** 2.1 milyon insan demek olan bu rakamın yaklaşık 700.000'ini çocuklar oluşturuyor.

Belarus'taki nüfus azalmasına neden olan demografik faktörlerden en önde geleni radyasyondur ve

radyasyondan en fazla etkilenen Gomel ile Mogilev bölgelerinde, ölüm oranı doğum oranını %20 aşmış durumdadır.

Kaza sonucunda atmosfere yayılan 50 milyon küri radyonüklitin %70'i Belarus üzerine serpildi. Ülke topraklarının %23'ü 1 küri/km2 den daha fazla yoğunlukta sezyum-1 23 radyonüklitleriyle kaplandı. Öte yandan Ukrayna topraklarının %4.8'i, Rusya'nın ise %0.5'i kirlendi. 1 küri/km2 den daha yoğun kirlilik gözlenen tarım arazisi miktarı 18 milyon hektarın üzerinde; bunun 2.400 hektarlık bölümünde tarım yapılamıyor. Belarus ormanlarla kaplı bir ülke fakat tüm orman arazilerinin ve Pripyat, Dinyeper ve Sozh nehirleri kenarındaki sulak alanların %26'sı radyoaktif bölgenin içinde yer alıyor. Sürekli küçük dozda radyasyon varlığı nedeniyle, kanser, zeka geriliği, nörolojik bozukluklar ve genetik mutasyonlardan zarar gören insan sayısı her geçen yıl artıyor.

"Çernobil" Belaruskaya Entsiklopedia

29 Nisan 1 986 günü, Polanya, Almanya, Avusturya ve Romanya'daki radyasyon ölçüm cihaziarı çok yüksek dozda radyasyon tespit ettiler. 30 Nisan günü, sıra !sviçre ve Kuzey ltalya'daydı. 1 ve 2 Mayıs'ta radyasyon Fransa, Belçika, Hollanda, Ingiltere ve Kuzey Yunanistan'a ulaştı; 3 Mayıs'ta ise lsrail, Kuveyt ve Türkiye'ye... Gaz halindeki partiküller tüm dünyayı dolaşıyordu; 2 Mayıs günü Japonya'da, 5 Mayıs günü Hindistan'da, 5-6 Mayıs'ta ise Kanada ve ABD'de kaydedildiler. Bir haftadan kısa bir zamanda Çernobil tüm dünyayı etkileyen bir sorun haline gelmişti.

"Belarus'taki Çernobil Faciasmm Sonuçları"

Sakharov Uluslararasi Radyoekoloji Okulu, Minsk. Şimdi beton bir lahtin altında·olan dördüncü reaktör, kurşun ve metalden oluşan çekirdeğinde hala 20 tondan fazla nükleer yakıt bulunduruyor. Bu yakıtın ne durumda olduğunu ise kimse bilmiyor. Lahit başarıyla tamamlanmış bir mimari harika, St. Petersburglu tasarım mühendisleri işleriyle gurur duyuyor olmalılar. Fakat bu yapı insansız inşa edildi; paneller, helikopterler ve robotlar yardımıyla birbirine tutturulduğundan çatlaklar oluştu. Bazı verilere göre 200 metrekareden fazla yerde çatlak var ve bu çatlaklardan havaya radyoaktif partiküller karışıyor. Lahit çökebilir mi?

Yapının birçok yerine ulaşmak ve bağlantıları kontrol etmek mümkün olmadığından, bu soruya kimse yanıt veremiyor. Fakat lahtin yıkılması durumunda, felaketin boyutunun 1986 yılından çok daha büyük olacağını herkes biliyor.

Ogenyok dergisi, No: 27 Nisan 1996

Kehribarıma

“Papirüsler yanar; taşa oyulan kelimeler aşınır; kil tabletler parçalanır. Ama mitolojiye sarılmış, hayati önemi olan mesaj, kehribarın içinde korunan bir böceğin bedeni gibi uzun zaman dayanır.”

Frank Joseph

Deveye Bakmazsınız

AKANTHUS (KENGER).

Akdeniz dünyasının oldukça iyi tanı dığı bir bitki olan Akanthus, Antik Yunan mimarisinde Korint düzeninde yapılmış sütunların başlığını süslemiştir. Bu mimari gelenek bir mitosa dayanmaktadır.

Vaktin birinde herkesçe çok sevilen güzeller güzeli bil' genç kız yakalandığı apansız hastalık sonucunda hayatını kaybetmiş. Dadısı genç kızı tüm özel eşyalarını doldurduğu bir sepetle beraber gömmüş. Kısa süre sonra kızın mezarının üzerinde Akanthus bitkisi yeşermiş ve tüm mezarı çevrelemiş. Bu hoş görüntüyü dönemin yetenekli mimarı Kallimakhos görünce çok etkilenmiş ve o dönemin sütun başlıklarında Akanthus yapraklarını süsleme amacıyla kullanmaya başlamış. Antikçağ mimarisinin başlıca süsleme motiflerinden olan Akanthus bitkisi kenger adıyla da bilinmektedir. Çok batıcı bu diken hakkında Mevlana Celalettin-i Rumi, **"Şeytana Cebrail adını takdım; Kengere apaçık delil dedim"** demiştir. **Silifke Yörükleri ise hayvan yemi olarak kullanılan kenger dikenini develerin çok sevdiğini, hatta bu dikeni yerken bal tadı alan devenin su içerken suyun ağzına battığından söz ederler.** Yaprakları bilgelik ve güzel sanatları simgeleyen bu bitki, dikenleri ve iri gövdesiyle yaşam engellerini aşmayı temsil etmektedir.

Boşuna mı Ardıç

ARDIÇ

Türk dünyasında ardıç saygın bir ağaçtır. Orta Asya'da ardıç ağacının tanrısal, sihirli bir gücü olduğu inancı yaygındır. 'Ardıç' ateş yoluyla temizlenmeyi ifade eder. **Kötü ruhların ardıç ağacından uzak durduğuna inanılır ve cin, şeytan gibi varlıkları kovmak için ardıçtan yardım alınır.** Bundan hareketle ev, bahçe, beşik ve ağıl gibi yerler ayrıca hastalar ardıç tütsüsüyle tütsülenir. Ardıç ağacından tütsü için budak alma işlemi büyük bir hassasiyet gerektinnektedir. Ardıçtan budak almaya gidecek kişinin bir yıl içinde yakın akrabalarından ölen bir kimsenin olmaması ve şayet giden kadınsa hamile olmaması şarttır. Budak almaya giderken temiz olmak gerekir.

Kişi ardıç ağacının uzağındayken atından ya da aracından inmeli ve ağacın yanına yürüyerek, gürültü yapmadan yaklaşmalıdır.

Yolda kuş yuvası bozmamalı, çiçek koparmamalıdır. Budak almaya giden kişinin yanında silah bulundurmaması gerekir ve kökünden bir ağaç da sökmemelidir. Ardıç ağacının yanına gelindi ğinde önce küçük bir ateş yakılır sonra tanrıya süt, peynir v.b sunularda bulunulur. Budağı alacak kişi önce geliş sebebini açıklar. Bu iş için uygun zaman gün doğduktan ve güneş yükseldikten sonradır. Ağaca, alınacak budak karşılığı çaput bağlanmalı etrafa süt serpilmelidir. Bir ağaçtan sadece bir dal alınabilir ve bu dal kuzeye doğru eğilerek kırılmalıdır. Bu kurallara uyulmazsa ardıç ağacının yardım etmeyeceğine inanılır. Aynca ardıç ağacının yakınında gürültü yapanın, küfür edip kavgaya girişenin muhakkak hastalık ve ya ölümle cezalandırılacağına inanılır Orta Asya Türkleri ardıç ağacını özellikle mezarlıklara dikerlerdi. Anadolu'da da ardıç ağacı bu önemini korumaktadır. Toroslarda ardıç ağaçlarının dağların en yüksek noktalarına değin tırmandığı gözlenir.

Böyle ardıçlara 'mıhlı ardıç' adı verilir. OrtaAsya'da ardıç, arça olarak dillendirilir. Eski Uygur yazıtlarında ve Manas destanında ardıç ağacından söz edilmektedir. Kaşgarlı Mahmud da II. yüzyıl Türk şiirinde kızların benzetildiği ardıç ağacından söz etmektedir. Öyle anlaşılıyor ki Türk şiirinde kızların yüzü ay halesine, boyunları ise ardıç dalına benzetilmektedir. Ağaçla bir yaşamayı ilke edinmiş Türkler hem Orta Asya'da hem de Anadolu'da bu geleneği sürdürmüşlerdir. Ağaçla olan bu yakın ilişki hayatın her alanına yansımış kültürü ve dili beslemiş tir. Buna verilebilecek güzel bir örnek ardıç ağacı ile ilgili bir deyiştir; **"ardıcın közü olmaz, yalancının sözü olmaz"**

Tin Tin

Hermesçiler tarafından kullanılan “Tin” kelimesinin anlamının “Yaşayan Erk” “Canlı Güç”; “İçsel Öz”; “Hayatın Özü” vs gibi terimlere yakın olduğunu, örneğin genel olarak “dini, kiliseye özgü, ruhani, eterik, kutsal” vs gibi terimlerle karıştırılmaması gerektiğini söylediğimizde ne kast ettiğimizi anlayacaktır. Ökültçüler “Tin” (Spirit) kelimesini “Canlandırıcı Prensip” anlamında kullanırlar; Canlı Enerji, Mistik Güç, Yaşayan Erk gibi anlamları vardır. Ve ökültçüler “Spritüel Erk” dedikleri şeyin (Kutupluluk Prensibi gereğince) hem iyi hem kötü emellere ulaşmak için kullanılabileceğini kabul ederler.

Kitaplarımı Yaktırana

Sende kuvvet varsa bende de hakikat var,

Kuvvet sistir kalkar, hakikat güneştir dogar,

Ben korkmam kuvvetten, sen de korkma hakikatten,

Ondan korkanlar ayrılamaz zulüm ve zulmetten.

Halbuki,

Kimde hakikat gördünse sen ondan çok korktun,

Tevkifler yaptın, evleri bastın.

Neydi kastin?

Çok insan astın.

Tevkif olundum, köşküm basıldı,

Dört çuval evrakım da alindi,

Üç bin kitabim gece yakıldı,

Yıllarca peşime hafiye takıldı.

Fakat gördün ki, hiç korkmam ben,

Niçin ya hâlâ sen

Korkuyorsun hakikatten?

Kâzım Karabekir

Sebil, 13 Şubat 1976, s. 3.

İki Hükumet

Karabekir Paşa anlatıyor.

Belgeleri incelediğimde ortaya çıkan manzara daha da çarpıcıydı. Zira hükümet adeta ikiye

bölünmüştür. Bir resmî yazışmalardaki hükümet vardır, bir de gizli hükümet. Resmî işler kâğıt üzerinde yapılırken, gizli işlerin nasıl yüze göze bulaştırıldığı bu olayda ibretle görülüyor. Bana "Eser yaz, belge göster, saygıyla önünde eğiliriz" diyenler, belgeyi gösterince utanmadan devletin güvenliğini bahane ederek bastırdığım eseri nasıl ortadan kaldıracaklarını şaşırmışlardı. Gazi'nin, "akıl doktorları'na gitmemi tavsiye ettiği durum tamamen onların başına gelmişti. Bir ay içinde başı sonuna uymaz abuk sabuk iş yapanların akıl doktorları tarafından muayenesi, doğrusu milletin bugünü ve geleceği için pek hayırlı bir iş olacaktı. Bu sayede Türk tarihi de taze taze hayat verici gerçeklere kavuşacaktı.

16 Temmuz 1933 günü evimden aldıkları belgelerin çok az bir kısmım yanm çuvala doldurarak geri getirdiler. Çocuklarım bu yarım çuvalı görünce "Babamın 4 çuval dolusu yazılarım aldınız da ne diye yarım çuval getiriyorsunuz?" diyerek haykırdılar.

Uyandı mı Beşer

Uykuda görülen ancak rüyadır.

Yani karışıkşeyler ve hülyadır.

Hakikat ilimdir-rüya bir hayal.

Telapati varsa da muhal

Muhal hakikateilme yardımı

Beşer atmadı rüta ile adımı.

Süründü tünedi binlerce sene.

Rüyaları çıkıyordu tersine.

Rüya ne olacakkarmakarışık.

Terakkiye göstermiyordu ışık.

Bunun için:

Bırakıldı rüya hülya yerine

Gğkler-gözetlendi-inildi derine;

Anlaşıldı-neymiş gökteparlayan-dolaşan

Altta üstte,bazen hattini aşan.

Bulundu:

Madenler,kuvvetler,kazıldı yerler.

Buna beşerin uyanması derler.

Eridi:

İlim karşısında,cin,peri,devler.

Yürüdü:

Bir kazan suyla demirden evler.

Geziyor denizlerde seyyar şehirler.

İşe yarıyor, hırçın nehirler.

Nihayet:

İnsanlar uçtu gök'e balonla.

Sonra ev gibi rahat salonla.

Önce, çocuk gibi yere bağlı,

Sonra,kanatlı, çelik ayaklı.

Gramofon-elektriktelefon-

Diz çöktü, beşerin önünde enson.

Kalktı dünyadan ses mesafesi.

Ramoldu mevcutların kaffesi.

Parladı hakikat nuru her yerde.

İlim olan yerden kalktı, siyah perde.

Fakat uyuyan :

Ya müstemlekede ya tehlikede.

Peki:

Neden uyandığı halde beşer.

Neden , hala yakar-yıkar–asar– keser.

Aynı milletin fertleri bile.

Kurtuluşun ümidi diye.

Binlerce nurlu ırkını boğdu.

Çoluk çocuğu birşeysiz koydu.

Maksat yıkmak mı yoksa yapmak mı?

Hakkı bırakıp güce tapmak mı?

Hala bir yanda yalan dolanla

Servete konan.

Fuhuş ve kumara binler atan.

Öbür yanda:

Yaşamak için hayatını satan

Sonra her yerde:

Hala ateş hala kan…

Ne servet kalıyor ne de can.

Hak denilen şey ilim emek mi?

Yoksa eğilip etek öpmek mi?

Her taraf işsiz ve açlarla dolu.

Yetim öksüzlerin yok kanadı kolu.

Beşeriyyete o hayat, yine serttir.

Aç-tok—kavgası ,yine o derttir.

O halde:

Nerede terakki nerede hakikat ?

Hepsi doğru ancaaaak:

Beşeriyyet, henüz uykudan kalktı.

Uzun uyku onu yorgun bıraktı.

Fakaaaat:

Elbette bulunacak bir gün–

Uyandırıcı bir aşı– bir kanun..

Bir kanun ki: duygular bir olsun..

Beşeri kurtarmaya –çare bulsun.

Moda–ku8mar-belasiyle sefahat—

Açlık-çıplaklıkla-müthiş sefakat-gibi,

İki ifrit birden gebersin.

Zevk azalsın. Izdırap sona ersin.

Ne fertler arasında büyük farklar,

Ne de milletler arasında iftiraklar,

Bulunmasın.

Boğuşmalar kan dökmeler-

Yakıp -yıkıp mahvetmeler.

Sarhoşluk devridir diye-

Yazdırılsın tarihlere.

Pekala.. Bunu kim yapacak?

Tabiiki insan…

Fakat ne zaman ?

Kalkar mı kin ve ihtiras ortadan?

Hala müstemleke diye boğuşan.

Hala ,esir alıp-esir satan ..

Hala ölüm makinası yapan?

Kimdir?……. Değil mi insan …

Bu gidişle akacaktır,müthiş kan…

Boğacak beşeri yeni bir tufan….

Ne yazık:

Bu mu insanlığa, mukadder olan.

Hayır daha çok yerde.

Gözlerden kalkmadı siyah perde.

Henüz bilmiyor ,halk gittiği yeri..

Çekip götürüyor onu lideri…

Veya çarı—-veya hükümdarı..

Faraziyesi proğram.

Ardında güya rey'iamm

Sanki, bir lokomotif, yahut ki:

Liderler makinist– halk ,,kömür odun

Gerçi, eski gelmiş ve geçmiş liderler.

Guya, saadet yolu gösterdiler.

Açılan saadette ahrette idi.

İnanmayanlar için.. Bunlarda biti…

Şimdiye kadar: dünya tecrübe tahtası.

Halk tebeşir— fakat:

Tahammül kalmadı tecrübeye…

Artık yetişir!!!!!!!!!!

Fertler bilmeli gittiği yolu.

Görmeli yolu nelerle dolu..

Hattini kati bilmezse beşer..

Gayrın hakkına, mutlaka geçer.

Doymak bilmemek insanlara has..

Hadsiz arzulardan doğar ihtıras.

Bir kimsenin değildir, bütün hak..

Haktır, yükselecek, yaşayacak..

Yalnız kendini düşünen baş..

Milleti kemirir,, arkadaş..

Hadler çizecek– hak teranesi..

Adı: zevk ve ızdırap muvazenesi…

İdeal millet— çıkacak elbet——

General Kazım Karabekir

(bir ihtiyaç) isimli şiir kitabından.

Şihabeddin Sühreverdi (11531191)

İbn-i Sina'nın teşebbüs ettiği işrakilik felsefesini tekamül ettiren, 38 yaşında iken Selahaddin Eyyubi tarafından öldürtülen Sühreverdi'dir. Işrakilik hem doğu felsefesi olarak hem de nur'dan mülhem aydınlanma felsefesi olarak anlaşılabilir. Sühreverdi, felsefenin başlangıcım ldris (Hermes) ve Şit'e (Agathodemon) kadar dayandırarak, Yunan ve İran geleneğinde sürdürülen bu felsefenin (hikmet'in) kendisi tarafından birleştirildiğini iddia etmiştir. Şahrazuri'nin ifadesiyle o, iki hikmeti, hikmeti zevkiyye ve hikmeti bahsiyye'yi birleştirmiştir. Batı ve doğu terimleri ise, coğrafi anlamlarından öte madde ve nur anlamlarını çağrıştırır. Öte yandan batı, ya da batı felsefesi hakikate varmada sadece aklı kılavuz olarak alırken; doğu felsefesi, hakikate kavram ötesi keşf (sezgi) yoluyla ulaşılabileceğini, varlığın ancak bu varlığın dilini keşfeden tarafından temaşa (müşahede) edilerek anlaşılabileceğini ortaya koyar.

Felsefi sistemini kendi öncelleri olan filozofları eleştirerek kuran Sühreverdi, kısa süren hayatı boyunca ilim elde edebilmek için uzun yolculuklar yapmış ve yalnız olarak yaşamıştır. Bestami ve Hallac gibi tasavvufçuları, Farabi ve İbn-i Sina gibi filozofları hikmetin yalnızca bir yönünü dikkate

aldıkları için eleştirir.

Onlar ya nazari: ya da ameli: hikmet'le kendilerini sınırlandırmışlardır. Aristo mantığını esas olarak almasına rağmen Aristo'yu da eleştirerek kategorilerin sayışını azaltmıştır. Aristo felsefesinin temel kavramları olan külli-cüzi, sonlu-sonsuz, hakiki-zihni terimlerini tartışmıştır. Eşya'nın somut bir birlik olduğunu söyleyen Sühreverdi, İbn-i Sina'nın başlattığı varlık ve mahiyet tartışmasını sürdürür. İbn Sina'ya göre varlık, mahiyetin bir arazıdır. Bir yönden Platon'un idealar öğretisinin ve varlığın temel arketipler'in bir zuhuru olduğu düşüncesinin devamı olan bu anlayışı da eleştiren Sühreverdi'ye göre, meşşailer varlığın itibari yönlerini hakiki nitelikler olarak varsayarak yanılgıya düşmüşlerdir. Yine de Sühreverdi varlığın mahiyetinin nur olduğunu söyleyerek İbn Sina'ya olan bağlılığını sürdürür.

İbn-i Sina vahdeti vücut kavramını ilk kez telaffuz etmesine karşılık bu husustaki düşünceleri derinleştiren ve dikkati mevcuttan (varolan) , vücut'a (varlık) kaydıran İbn-i Arabi olmuştur. Varlık, mahiyetin ezeli niteliğini sınırlandırmakta olduğundan mahiyetin bir arazıdır. O nedenle Budizm'e göre varlık hakikatin saflığını kirletmektedir; ikinci görüş ise daha sonra Molla Sadra tarafından başlatılacak olan varlığın asıl, mahiyetin ise araz olduğu düşüncesidir. İşrakilere göre kainat, varoluş olarak fiili, nitelikleri açısından ise kuvve halindedir. Meşşalilere göre ise kainat varlığında potansiyel, niteliklerinde ise fiilidir.

Sühreverdi maddenin bölünmesi hususunda da İbn-i Sina'yı izleyerek atomların varlığını reddeder. Eşyanın tanınması onun ontolojik doğasının bilme eylemini önceleyen mahiyetinin birliğinden kaynaklanır. Bu mahiyet ise nur, yani ışıktır. Nur ise ya cevher ya da araz halinde bulunur. Kendinden önceki filozofların yeni Platoncu sudûr nazariyesini benimseyen Sühreverdi, sadece akıl yerine nur terimini koyar. Sühreverdi meşşai dil'in giderek önemi zayıflatılan akıl terimi çevresindeki örüntüsünü nur terimi ekseninde yeniden inşa eder. Böylece felsefe daha doğulu ve daha İslami bir biçim kazanır.

Mutlak nur tedrici bir zayıflama ile varlık mertebelerine dağılır ve en sonunda maddede tüm etkinliğinin nihayetine varır (zulümat: karanlık) . Nur ve zulümat, yani aydınlık ve karanlık karşıtlığı, Manici seneviyyenin (ikicilik) yeniden diriltilmesi gibidir. Ancak lslam literatüründe şeytan, Allah'ın karşıtı ve karşı tanrı olmayıp, sadece bir kontrpuan'dır. Kesif olan nur mertebesi egemen (kalır) iken, ondan türeyen nur mertebesi ise kendi mebdeine aşk (muhabbet) ile bağlanarak mertebeler arasında doğal bir ilişki kurulur. Hakimiyet doktrini geleneksel hiyerarşik hükümranlık anlayışının da ihyası gibidir ve bu doktrin giderek felsefe ile birlikte siyasette de bir yöntem olarak benimsenecektir. Daha doğrusu felsefe, fiili siyasal doktrinin ilahiyat'ın meşruiyeti çerçevesi korunarak ifade edilmesi, mevcut pratiğin teorileştirilmesidir. Varlığın (nur'un) hiyerarşik mertebeleri arasında kalan nur mertebeleri aynı zamanda bir berzahtır. Varlık mertebeleri bir yönden hiyerarşik (boylamsal) , diğer önden ise enlemsel olarak sıralanır. Dünyadaki her tür'ün arketii olan bir melek bulunmaktadır. Bu düşünce ise Zerdüştlüğe dayanır ve Sühreverdi kendi varlık biliminde Yunan ve Iran düşüncelerini İslami bir felsefe içerisinde birleştirir. Onun felsefesinde de Cebrail, kutsal ruh ve ilk akıl olma vasfıyla korunmaktadır. Ruh kavramının soyut niteliğini de benimseyerek sürdüren Sühreverdi, ıu hususta da öncellerini izler; bitkisel, hayvani ve insani ruh ayrımına bağlı kalır. Allah'ın varlığı hususunda da, her ne kadar bu varlık bir apaıklık içinde olması nedeniyle kanıta muhtaç olmasa da, varlıkların zorunlu nedeni, ilk muharrik ve tüm mevcudatın kaynağı olma gibi kendinden önceki kanıtları tekrarlar. Zamanın ve hareketin tazeliliği yanında alemin mutlak nur'dan sudüru hususunda da Aristocu ilkelere bağlılığı sürdürür. Cebrail faal akıl'dır ve insan cetln halindeyken insani nuru (ruhu) ona üfler. Dolayısıyla ruh'un raratılışı bedenden önce değildir ama bedenden sonra da hayatını sürdürür. Bu ruhun iki zuhuru vardır: öfke ve aşk (Platon'un iki at koşulu araba teşbihi) . Madde ile birleşerek kendine yabancılaşan bu ruh daha

aşağı seviyelere düşerek tenasüh yoluyla varlığını sürlürebileceği gibi, kendini arıtarak kutsal ruh seviyesine de çıkabilir (ittisal) Ruh, bu arınmışlık düzeyinde iken gayba muttali olabieceği gibi keramet ve mucizeler de gösterebilir. Sühreverdi'ye göre ruh (nefs) soyut bir nur'dur, ancak Allah'ın bir parçası da değildir. Kendisinin ruhi bir arınma süreci akabinde aydınlandığını söylem Sühreverdi'ye göre, nazari ve tecrübi bilimin zirvesinde olan şahsiyet, Allah'ın halifesi ya da imam'dır. Yeryüzü hiçbir zaman imam'sız kalmayacaktır ve bu imam'a kutup da denmektedir Şia'nın imamiyet anlayışının etkisi) . Sühreverdi de, sufilerin cezbe ve sekr halini eleştirerek aklı bütnüyle dışlamaz. Manevi bir sezgi öğretisidir işrakilik. Aydınlanma ise kalbi sezgi, akli ilham veya doğrudan müşahede, yani varlığın sırrına doğrudan katılma yoluyla sağlanabilir. Kainatın ilahi bir zuhur olarak mükemmel olduğunu söyleyen Sühreverdi de, Leibniz gibi, kötülüğü arızi ve itibari olarak görür. Alem, tıpkı güneş ışıklan gibi Allah'ın varlığından yayılır; birlik çokluğa, makrokozmos mikrokozmosa dönüşerek parçalanır. Bu doğal süreçte ise Allah'ın iradi vasfı yanında diğer sıfatlarından söz etmek de mümkün değildir. İnsan iki katlı bir varlık içinde yaşar, hayatını gurbette sürdürür. Maddi varlığı zahir'ken, ruhi varlığı batın'dır ve kendi içine çekilmiştir. Bir ayağı tarih'de, bir ayağı ise tarihin dışındadır. Sühreverdi'nin felsefesi İslam düşüncesinin giderek Yunan felsefesinin etkisinden kurtularak tasavvufi ve irfani bir yönde tekamülünün devamıdır. Akılcılık ağırlığını yitirirken, yaşamsallıkla dengelendikçe, Yunan düşüncesiyle de bir denge oluşturur. Mevcut'tan vücud'a, oradan da varlığın asaletine evrimleşen felsefe, irfani bir zevk olarak daha çok tasavvuf alanında ve Şia ekolü içerisinde yurtlanarak Molla Sadra ile birlikte önemli ölçüde Aristocu etkilerden uzaklaşacaktır.

Yahudi Şeytanı

İsrael'in ilk zamanlarında. Şeytan, ve kötü ruhlar inancı yoktu. Bunların hepsi tek bir tanrıda birleşmişti; ister iyi, ister kötü, her şey, her olay ondan gelirdi. İşte bu yüzden böyle çelişmelere sık sık rastlamaktayız. Nabi İşaya şöyle der: **«Işığa şekil veren ve karanlığı yırtan; barışıklık eden ve belâ yaratan; bütün bunları yapan Tanrı benim.»** Ama daha sonra, bu çelişmeyi ortadan kaldırmak için bir de Şeytanın var olduğu inancı doğmuştur. Ademin cennetten kovulmasına sebep olan, hayır ve şerri bilme ağacından yemesini Havva'ya söyliyen, sadece yılanken, sonradan bunun yılan kılığına girmiş Şeytan olduğu tasarımı doğmuştur. Eyüb'ün denenmelerinde Tevrat'ın şöyle dediğini görüyoruz**: «Ve günlerden bir gün, Tanrı oğullan Tanrı'nın huzurunda durmıya geldiklerinde Şeytan dahi aralarına geldi»** Burada hem Tanrının huzuruna çıkabilen bir Şey tam, hem de gene tanrı oğullarını görüyoruz. Fakat Tevrat'ın baş taraflarında Şeytanın adı hiç geçmez.

Eyub

Eyub kitabı Eski Ahdin hem en üstün edebî parçalarından biridir, hem de tema'sı bakımından da son derece dikkate değer. Bunda iyi ve doğru insanların nasıl olup da ıstırap çektikleri ve dünyada mutluluk bulamadıkları problemi ele alınmaktadır. **Bildiğimiz gibi, önceleri Yahudilerde cennet ve cehennem, başka bir dünyada mutluluk gibi düşünceler yoktu. Ölümle her şey sona ererdi.**

Tanrı âdil olduğuna göre, ya doğru insanların dünyada ceza görmeleri ve ıstırap çekmeleri neyle izah edilebilirdi?

İşte Eyub kitabı bu konuyu ele almaktadır. Eyüb kitabının yazılışını mümin Yahudiler Musa'ya mal etmektedirler.

Katolik din bilginlerine göre bunu yazan Yeremya'dır.

Luther de bu kitabın Süleyman zamanında yazıldığını söyler; protestanlar bu fikri benimserler. Ama, Babil tutsaklığından sonra, İran egemenliği sırasında yazıldığı meydandadır.

Hikâyenin çok eski bir şeklinin Yahudiler arasında yaşamış olması, ve Babilden dönüşten sonra, adını bilmediğimiz birinin bunu, şimdiki edebî kılığına koyması da mümkündür. Eski Ahitte ancak başlangıçta geçen «Tanrı oğullarından söz edilişi de bu hikâyenin çok eskiden kalmış olduğuna tanıklık etmektedir: «Ve Tanrı oğulları Rabbin önünde kendilerini takdim etmeğe geldikleri gün vaki oldu ki, onların arasında Şeytan da geldi. Ve Rab Şeytana dedi:

Nereden geliyorsun?

Ve Şeytan Rabba cevap verip dedi:

Dünyada dolaşmaktan ve orada gezinmekten. Ve Rab Şeytana dedi:

Kulum Eyub'a iyice baktın mı?

Çünkü dünyada onun gibisi yok; kâmil ve doğru adam; Tanrıdan korkar ve kötülükten çekinir.»

Şeytan Tanrıya, Eyyub'un Tanrıyı sayması ve ondan korkmasının sadece ondan gördüğü iyiliklere karşı olduğunu ve eğer kötülük görürse ona lânet edeceğini söyler. Bunun üzerine Tanrı, Şeytanla bahse tutuşur ve ondan sonra da Eyüb'ün çekmediği belâ, kalmaz: Evlâtları ölür, mal olarak nesi varsa elinden gider,. Ama Eyub bütün bunlara karşı Tann'ya **«uygunsuzluk yüklemez».** Gene bir gün «Tanrı oğulları» Tanrının yanına gelmişlerdir ve tabiî, Şeytan da oradadır. Tanrı gene Eyüb'ü sorar. O da: «İnsan, canı için nesi varsa verir» der ve Eyub'un sağlığını da elinden almasını, o zaman onun, kendisine lanet edeceğini söyler. Tanrı bunu da yapar. Eyüp tepeden tırnağa yaralar çıkarır, karısı (Âdem'e olduğu gibi Eyub'a da kötü işi kadın tavsiye etmektedir) Tanrıya lanet etmesini söyler, ama Eyub bunu yapmaz. Eyub kül içine oturmuş, bir çömlek kırığıyla yaralarını kaşımaktadır**. Yanına üç eski dostu gelir ve onunla konuşurlar. Yalnız, o zamana kadar alın yazısına katlanan Eyüb'ü arkadaşlarının sözleri nerdeyse Tanrıya isyan ettirecektir**.

Sonunda Tanrı Eyub'a yeniden zenginliklerini verir, yeniden yedi oğlu ile üç kızı olur, ve yüz kırk yıl daha yaşar. Eyüb'ü kızdıran dostlarına Tanrı, bu günahlarını bağışlatmak için yedi boğa ve yedi koç alarak bunları kurban edip yakmalarını emrettiğine göre, onlarla da doğrudan doğruya konuşmaktadır..

Vahiy Devamlı mı?

Bir zaman Medain yönetimini elinde bulunduran Huzeyfe, Hz. Ali'ye kendi döneminde Kur'an dışında bir vahyin bulunup bulunmadığını sorar:

"Huzeyfe Haydar'a (Hz. Ali'ye soruyu sordu: Ey Hakk'ın aslanı, ey ileri gelenlerin övüncü, bu zamanda dünyada Kur'an'ın dışında hiç Hakk'ın vahyi var mı?"

"Dedi, Kur'an'dan başka vahiy yoktur, fakat (Allah) dostlara iyi bir anlayış vermiştir.

O anlayışla, tıpkı vahyin ortaya çıkışı gibi onup kelamıyla konuşurlar.” [Attâr, Musibet-nâme, Tashih: Nûrânî Visal, Tahran 1337, s. 57]

Neyi Beğenirse

Sadî, Boston’da kendisine cenneti mi, cehennemi mi istersin diye sorulduğunda, Allah neyi dilerse onu isterim diye cevap veren bir dîvânenin hikâyesi anlatılır. Şu beyitler Attâr’ın olabilirdi: .

“Biri, kendinde olmayan birine şöyle yazdı: Cehennemi mi, yoksa cenneti mi temenni edersin?

O dedi ki bana bu macerayı sorma. O benim için neyi beğenirse ben de onu beğenirim."

La ilahe illa aşk

Mevlânâ Celaleddin, Mesnevi’sinde şöyle der: -

“Aşk, Allah’ın vasıfları sayesinde bir şeye muhtaç değildir O’ndan başkasına âşıklık mecaz olur.”

Kün-ay

“Kün-ay" piktogramı, Türklerin Tanrı inancadaki güneşi" ve ayı temsil etmektedir. Bugün bayrağımıza ay ve yıldız olarak yerleşen bu piktoğramdaki yıldız; eskiden çok dallı biçimde çizilen güneşin basitleşmiş halidir.

Kandırma

Türk milletini savaşla yenmek mümkün değil ama kışkırtma ve kandırma ile alt etmek mümkün olmuştur. Çinli Casus Chang Sun Seng'in 581 yılında söylediği şu sözler bugün için de geçerli değil mi: **"Türkler birbirlerine karşı kuşkucu ve kıskanç. Onları sinsilikle birbirlerine düşürmek, şiddet kullanarak düşürmekten dalla kolaydır."**

Aynı görevdeki diğer Çinli Pei,615'te şunu diyor: **"Türkler yalın ve sıradan; bu yüzden onların arasına kolayca nifak tohumları ekilebilir."**

Entelekt, İmgelem ve İletişim Sistemi

Leonardo Vinci’nin ana motivasyonlardan biri de zihinsel yetileri beyindeki sinir yollarıyla ilgili olarak çıkarmakta olduğu sonuçlar ışığında spekülatif bir noktaya konumlandırmasıydı. Leonardo, Tanrı'nın insana en özel armağanı olan entelekt, imgelem ve iletişim sisteminin merkezini anlamaya çalışıyordu. Tıpkı hizmet etmekte olduğu saraylar gibi hiyerarşik bir sistemdi bu: **"Askerler subaylara nasıl hizmet ediyorsa, sinir dalları da adaleleriyle sinir şeritlerine öyle hizmet ediyor, subaylar komutana nasıl hizmet ediyorsa sinir şeritleri de sensus communis'e öyle hizmet ediyor, ve komutan lorduna nasıl hizmet ediyorsa sensus communis de ruha öyle hizmet ediyor."**

Duyulardan girdi alan mekanizma, gözlemlenebilir dünyanın gerçek haliyle çözümlenebilmesi için beyne bilgi iletmek, öncelikle de görsel bilgi iletmek üzere tasarlanmıştı. Ressam dünyanın bu gerçek

halinin en üstün yeniden yaratıcısıydı. İstemli hareket çıktısı da ressam için çok önemliydi. Bir sinir ağı, (kabaca "aklın amacı" olarak çevirebileceğimiz) il concetto dell'anima'yı yüze ve uzuvlara iletiyor, böylelikle her ifade, hareket ve duruş, kişinin belli bir zamanda kafasından geçen düşüncelerin durumunu anlatıyordu. Brachial plexus (omuzlardaki ve üst sırt bölgesindeki sinir ağı) diyagramlarından birinde, Leonardo şöyle yazar: **"Latince'deki kelime çekimi iyi gramerciler için ne kadar lüzumluysa, bu demonstrasyon da iyi teknik ressamlar için o kadar lüzumludur."** Bu yüzdendir ki Son Akşam Yemeği'nde İsa'nın pek yakında ihanete uğrayacağını açıklaması üzerine şaşkına dönen masum Büyük Yakub ağzını ve kollarını aynı anda açarken, suçlu Yahuda, boğazının tendonlarıyla birlikte bütün vücudu korkudan kaskatı kesilerek geri çekilir. Leonardo'nun dilinde, sinirler genellikle chorde (şerit veya ipler)diye anılırdı ve maddesel olarak tendonlarla ve kas lifleriyle süreklilik içindeydi. Bu anlamda, insanoğlu tam bir sinir makinesidir

Sanki Mutlular

Dedemin zamanına dönersek, kendini bok gibi hissettiğinde şöyle düşünürdü, “Hey, bugün berbat bir günümdeyim. N’apalım hayat böyle, ben samanları havalandırmaya devam etmeliyim.”

Ama ya şimdi? Şimdi beş dakikalığına bile kendinizi bok gibi hissetseniz son derece mutlu ve harika hayatları olan insanların 350 fotoğrafıyla bombardıman ediliyorsunuz, bu durumda hatanın sizde olduğunu hissetmemeniz imkânsız kuşkusuz.

Sürekli pozitif olmak.

Yaşamlarını hemen her şey hakkında pozitif olmakla ölçenler vardır, işinizi mi kaybettiniz?

Şahane! Tutkularınızı keşfetmek için bir fırsat işte.

Kocanız sizi kardeşinizle mi aldattı?

Neyse, en azından çevrenizdeki insanlara ne ifade ettiğinizi öğrenmiş oldunuz. Çocuğunuz boğaz kanserinden ölüyor mu?

Artık özel okul parası vermeyeceksiniz!

“Her şeyi iyi tarafından görmek” gibi bir şey söylenmekteyse de, gerçek şu ki hayat bazen berbattır ve yapabileceğiniz en sağlıklı şey de bunu kabul etmektir.

Negatif duyguları inkâr etmek daha derin ve daha uzun ömürlü negatif duygulara ve duygusal işlev bozukluğuna neden olur. Sürekli pozitif olmak hayatın sorunları için geçerli bir çözüm değil, bir inkâr biçimidir. Doğru değerleri ve ölçütleri seçerseniz, bu sorunlar size zindelik, kuvvet ve şevk verebilir.

Gerçekten de basittir: İşler ters gidebilir, insanlar bizi üzer, kazalar olur. Bu gibi şeyler kendimizi bok gibi hissetmemize neden olur. Bunda bir sorun yoktur. Negatif duygular duygusal sağlığın gerekli bir bileşenidir. Bu negativiteyi inkâr etmek sorunları çözmek yerine ebedileştirmektir.

Negatif duygularla ilgili püf nokta şudur:

1) Onları toplumda kabul görecekleri, sağlıklı bir şekilde ifade edin ve

2) Onları değer yargılarınızla aynı çizgide ifade edin. Basit bir örnek: Benim değerlerimden biri

şiddetten kaçınmaktır, vurmamak gibi ölçütleri vardır, bu nedenle biri tepemin tasını attırdığında öfkemi ifade ederim, ama rakibimin yüzüne bir yumruk atmaktan da kaçınırım. Radikal bir fikir, biliyorum. Ama sorun öfke değildir, öfke doğaldır, öfke bir sürü durumda sağlıklı da olabilir (hatırlayın, duygular geri-bildirimlerdir).

Birinin suratına yumruk atmak sorundur, öfke değil, öfke suratınıza inecek yumruğumun elçisidir. Elçiyi suçlamayın. (Yüzünüze patlayan) yumruğumu suçlayın.

Kendimizi sürekli pozitif olmaya zorlarsak yaşamdaki sorunlarımızı inkâr ederiz. Böylelikle onları çözme ve daha mutlu olma şansımızı da yitiririz. Sorunlar hayatımıza anlam ve önem katar. Sorunları yok saymak (sözde hoş olsa da) anlamsız bir varoluş demektir.

*

Uzun vadede maraton koşmak bizi çikolatalı bisküvi yemekten daha çok tatmin edecektir. Çocuk yetiştirmek video oyununda kazanmaktan iyidir. Ay sonunu getirmeye çabalarken bütçenize yardımcı olması için arkadaşlarla küçük bir iş kurmak yeni bir bilgisayar almaya yeğdir. Bu işler stresli, yorucu ve çoğunlukla da tatsızdır. Sorun üzerine sorun çıkar. Yine de hayatımızın en anlamlı anları ve yaptığımız en neşe dolu şeylerdir. Acı, mücadele, hatta öfke ve umutsuzluk barındırırlar, ama bir kez üstesinden geldik mi, geriye döner ve torunlarımıza nemli gözlerle neler başardığımızı anlatırız.

Freud'un bir zamanlar söylemiş olduğu gibi, "Bir gün geriye dönüp baktığınızda mücadele günlerinizin en güzel günleriniz olduğunu göreceksiniz."

Bu nedenle, bu değer yargıları -haz, maddi başarı, her zaman haklı olmak, sürekli pozitif olmak- insan yaşamı için yetersiz ideallerdir. Bir insanın yaşamının en yüce anlarından bazıları tatsız, başarısız, bilinmedik ve negatiftir.

Önemli olan iyi değer yargılarına ve ölçütlere sahip olmaktır, haz ve başarı bunların doğal sonuçları olarak ortaya çıkacaktır. Bunlar iyi değer yargılarının yan etkileridir. Tek başlarına boş esriklik halleridir.

Sizin Bildiğiniz Gibi Değil

Romeo ve Juliet bizim kültürümüzde "romans" ile eş anlamlıdır. İngilizce konuşulan kültürde en önemli aşk hikâyesidir ve duygusal bir idealdir. Ancak bu hikâyede olup bitenleri gerçekten öğrendiğiniz zaman o çocukların tamamen akıllarını kaçırmış olduklarını görürsünüz. Yetmezmiş gibi de bunu kanıtlamak için kendilerini öldürürler!

Birçok akademisyen Shakespeare'in Romeo ve Juliet'i aşkı yüceltmek değil, onunla alay etmek, mutlak biçimde kaçık bir şey olduğunu göstermek için yazdığından kuşkulanır. Oyunun aşkı taçlandırmasını amaçlamamıştı belli ki. Tam tersini amaçlamıştı.

İşler Karışmaya Nasıl Başlar

1980'lerde Meredith radikal bir feminist olmuş ve çocuk tacizi hakkında araştırmalar yapmıştır. Birbiri ardına korkunç taciz hikâyeleri duymuş ve yıllarca özellikle ensest yaşamış küçük kızlarla ilgilenmiştir. Ayrıca o zamanlar yayınlanan (ve sonradan aslı astarı olmadığı anlaşılan) çalışmalar hakkında da haberler yapmıştır. Çocuk tacizini son derece abartan çalışmalardı bunlar (en ünlüleri yetişkin

kadınların üçte birinin çocukken taciz edildiğini söyleyenidir ve bu rakam yanlıştır).

Tüm bunlar yetmezmiş gibi Meredith ensest travması yaşayan bir kadına âşık olmuş ve onunla yaşamaya başlamıştır. Meredith'in partneriyle bağımlı ve kötü bir ilişkisi vardır, Meredith sürekli kadını travmatik geçmişinden "kurtarmaya" uğraşır. Ayrıca partneri Meredith'in sevgisine sahip olmak için bu travmatik geçmişi bir silah gibi kullanır.

Meredith'in babasıyla ilişkisi daha da bozulmuştur (kızının lezbiyen bir ilişki yaşaması adamı pek sevindirmemiştir), Meredith sıklıkla terapiye gider. Davranışlarını idare eden kendi değer yargıları ve inançları olan terapisti, sürekli danışanının mutsuzluğunun nedeninin sadece stresli gazetecilik mesleği ve sorunlu ilişkileri olmadığını iddia eder. Bir şey daha olmaktadır, daha derinde bir şey.

Tam o sıralarda bastırılmış anı terapisi adı verilen bir terapi formu aşırı popüler olur. Terapist danışanını trans benzeri bir duruma sokarak unutulmuş çocukluk anılarını yeniden deneyimlemeye cesaretlendirir. Bu anılar genellikle iyidir, ama ana fikir bir kaçının travmatik de olabileceğidir.

Düşünün: **Zavallı Meredith, mutsuz, her gününü ensest ve çocuk tacizi üzerine çalışarak geçiriyor, babasına öfkeli, erkeklerle tüm ilişkileri başarısız ve onu anlar ya da sever görünen tek insan da ensest travması yaşayan bir başka kadın.** Ah, bir de iki günde bir divana uzanıyor ve terapisti hatırlayamadığı bir şeyi hatırlaması için kafasının etini yiyor. İşte, hiç olmamış bir cinsel taciz anısının uydurulması için kusursuz reçete.

Psikiyatristlere de inanmayın bazı konularda…bu da oluyor.

Neye İnandırıldığınız Konusunda Dikkatli Olun

1988 yılında, gazeteci ve feminist yazar Meredith Maran terapi görürken önemli bir şeyi fark etti: Babası çocukken ona cinsel tacizde bulunmuştu. Bu onun için bir şok oldu, yetişkin hayatının büyük kısmında unutmuş olduğu bastırılmış bir anıydı. Otuz yedi yaşında babasıyla yüzleşti ve olanları ailesine anlattı.

Meredith'in verdiği haber tüm aileyi dehşete düşürdü. Babası hemen konuyu inkâr etti. Bazı aile üyeleri Meredith'in yanında yer aldılar. Aile ağacı ikiye bölünmüştü. Ve Meredith'in bu suçlamasının çok öncesinden beri babasıyla ilişkisini tanımlayan acı bir küf gibi ağacın dallarını kaplamıştı. Her şeyi parçaladı.

Sonra 1996'da, Meredith başka bir önemli şeyi fark etti: Babası ona cinsel tacizde bulunmamıştı. O iyi niyetli terapistin yardımıyla bu anıyı uydurmuştu. Suçluluk içinde kıvranan Meredith babasının ömrünün geri kalanında onunla ve diğer aile üyeleriyle uzlaşması için çabaladı, sürekli açıklamalarda bulundu, özür diledi. Ama çok geç kalmıştı. Babası vefat etti ve ailesi bir daha eskisi gibi olmadı.

Meredith'in yalnız olmadığı anlaşıldı. **Otobiyografisi Benim Yalanım: Yanlış Bir Anının Gerçek Hikâyesi** adlı kitabında anlattığı gibi, **1980'lerde birçok kadın ailesinin erkek üyelerini cinsel tacizle suçlamışlar, sonra bunların doğru olmadığı ortaya çıkmıştı.** Aynı şekilde yine aynı yıllarda birçok kişi çocukları taciz eden satanik bir kült olduğunu iddia etmiş, onlarca şehirde yapılan araştırmalara

rağmen polis bu çılgın uygulama hakkında hiçbir kanıt bulamamıştı.

Peki neden insanlar durup dururken ailelerde ve kültlerde korkunç taciz anıları uydurmuşlardı? Ve neden bunlar 1980'lerde oluyordu ?

Çocukken hiç kulaktan kulağa oynadınız mı? En yakınızdakinin kulağına bir şey söylersiniz, on kişi kulaktan kulağa aktarır ve sonuncunun duyduğunun sizin söylediğinizle ilgisi yoktur. İşte anılarımız da böyle işler.

Bir şey deneyimleriz. Birkaç gün sonra onu biraz farklı hatırlarız, sanki kulağımıza fısıldanmış ve yanlış duyulmuş gibi. Sonra birine anlatırız ve kurgudaki birkaç boşluğu kendi uydurmalarımızla doldururuz ki her şey anlamlı olsun ve karşımızdaki bizi deli sanmasın. Sonra o doldurduğumuz zihinsel boşluklara inanırız ve bir daha anlattığımızda yine tekrarlarız. Ama gerçek olmadıkları için birazcık farklı söyleriz. Bir yıl sonra sarhoşken aynı hikâyeyi bir daha anlatırız ve biraz daha uydururuz, hadi dürüst olalım, üçte birini baştan yazarız. Ertesi hafta ayıkken bunu itiraf edip yalancı gibi gözükmek istemeyiz ve hikâyemizin yeni gözden geçirilmiş sarhoş çeşitlemesine sadık kalırız. Beş yıl sonra Tanrı'ya, annemin mezarı üzerine yemin ederim ki hikâyemiz en fazla yüzde elli doğrudur.

Seçen Biziz

William James'in sorunları vardı, gerçekten kötü sorunlar.

Varlıklı ve toplumda önde gelen bir ailede doğmuştu, ama daha doğuştan hayatını tehdit eden sağlık sorunları vardı: Bir göz hastalığı çocukken geçici körlük yaşamasına neden olmuştu; ciddi bir mide sorunu nedeniyle aşırı kusuyordu, bu nedenle çok sert ve çok duyarlı bir diyet uygulaması gerekiyordu; iyi duyamıyordu; sırt ağrıları o kadar ciddiydi ki çoğu günler oturamıyor, ayakta duramıyordu.

William sağlık sorunları nedeniyle yaşamının çoğunu evde geçiriyordu. Pek arkadaşı yoktu, iyi bir öğrenci değildi. Günlerini resim yaparak geçiriyordu. Bu sevdiği ve yaparken kendini iyi hissettiği tek şeydi.

Ne yazık ki kendisinden başka iyi resim yaptığını düşünen yoktu. Yetişkin biri olduğunda kimse resimlerini satın almadı. Ve yıllar geçtikçe, zengin bir iş adamı olan babası tembelliği ve yeteneksizliği nedeniyle onunla alay etmeye başladı.

Bu arada erkek kardeşi Henry James dünya çapında ünlü bir yazar olmuştu, kız kardeşi Alice James de yazar olarak iyi para kazanıyordu. William ailenin beceriksizi, kara koyunuydu.

Genç adamın geleceğini kurtarma girişimiyle, babası iş ilişkilerini kullanarak onu Harvard Tıp Fakültesi'ne kayıt ettirdi. Bunun son şansı olduğunu da söyledi. Bunu da mahvederse, onun için umudu kalmayacaktı.

William Harvard'da kendini asla huzurlu ve evinde hissetmedi. Tıp ilgisini çekmiyordu. Zamanının çoğunu kendini bir sahtekâr gibi hissederek geçiriyordu. Kendi sorunlarının üstesinden gelemiyorsa, başkalarına nasıl yardım edebilirdi ki? Psikiyatri bölümünde geçirdiği bir günün ardından günlüğüne hastalarla doktorlardan çok daha fazla ortak noktası olduğunu yazdı. ,

Aradan birkaç yıl daha geçti ve William babasının onayı olmadan tıp fakültesini bıraktı. Babasının öfkesiyle boğuşacağına evinden uzaklaşmayı tercih etti. Amazon Yağmur Ormanlarına yapılacak bir keşif gezisine yazıldı.

1860 yılıydı ve kıtalararası yolculuklar zor ve tehlikeliydi. Çocukken Oregon Trail adlı bilgisayar oyununu oynadıysanız, işte öyle bir şeydi; dizanteri, boğulan öküzler falan.

William Amazon'a kadar gidebildi ve gerçek hikâye orada başladı. Kırılgan sağlığı şaşırtıcı biçimde buraya dayandı. Ama daha keşif gezisinin ilk günü suçiçeğine yakalandı ve neredeyse ormanda ölüyordu.

Ardından sırt ağrıları geri döndü ve William yürüyemez oldu. Suçiçeğinden güçsüz düşmüş ve bir deri bir kemik kalmış, sırtı nedeniyle hareket edemeyen William Güney Amerika'nın ortasında yalnız kaldı (diğer kaşifler yola onsuz çıktılar), eve nasıl döneceğini bilmiyordu ve bu aylar sürecek yolculuk onu nasıl olsa öldürecekti. Ama bir şekilde New England'a ulaşabildi ve orada hayal kırıklığı zirveye ulaşmış olan babası tarafından karşılandı. **Genç adam artık o kadar da genç değildi, otuzuna yaklaşmıştı, hâlâ işsizdi, neye el atsa başarısız olmuştu, ona sürekli ihanet eden bedeninde düzelme emaresi yoktu.** Ona verilen tüm fırsatlara ve sahip olduğu tüm avantajlara karşın hayatındaki her şey dağılmıştı, sabit kalan tek şey ıstırap ve hayal kırıklığıydı sanki. **William derin bir depresyona girdi ve intihar etme planları yapmaya başladı.**

Bir gece, filozof **Charles Peirce**'in kitabını okurken küçük bir deney yapmaya karar verdi. **Günlüğüne bir yıl boyunca yaşamında her ne olursa olsun yüzde yüz kendisi sorumluymuş gibi davranacağını yazdı.** Bu sürede, başarısızlık ne kadar kesin gözükse de koşullarını değiştirmek için elinden geleni yapacaktı. **Bu bir yıl içinde hiçbir şey düzelmezse, içinde bulunduğu koşullara karşı kesinlikle güçsüz olduğu kanıtlanmış olacaktı ve o zaman hayatına son verecekti.**

Hikâyenin ana fikri mi?

William James dediğini yaptı ve Amerikan psikolojisinin babası oldu. Kitapları onlarca dile çevrildi ve neslinin en önemli entelektüellerinden/felsefecilerinden/psikologlarından biri olarak saygı gördü. Harvard'da ders verdi ve dersler vererek ABD ve Avrupa'nın büyük bölümünü dolaştı. Evlendi, beş çocuğu oldu (içlerinden biri, Henry, dünya çapında bir biyografi yazarı olarak Pulitzer Ödülü kazandı). William James bu küçük deneyine daha sonra yeniden doğuş adını takacak ve hayatında gerçekleştirdiği her şeyin primini ona verecekti.

Tüm kişisel gelişim ve büyüme aynı basit farkındalıktan ortaya çıkar ve gelişir: Bizler birer birey olarak dışsal etkenler ne olursa olsun yaşamımızdaki her şeyden sorumluyuz.

Başımıza gelenleri kontrol edemeyiz. Ama başımıza gelenleri nasıl yorumladığımızı ve nasıl tepki gösterdiğimizi her zaman kontrol edebiliriz.

Bilinçli olarak bunu kabul etsek de, etmesek de, her zaman deneyimlerimizden sorumluyuz. Olmamamız mümkün değil. Bilinçli olarak hayatımızdaki olayları yorumlamamayı seçmek de hayatımızdaki olayları yorumlamak anlamına gelir. Hayatımızdaki olaylara tepki göstermemek de tepki göstermenin bir şeklidir.

Bir palyaço arabası size çarpıp devirse ve bir otobüs dolusu okul çocuğu sizinle dalga geçse de, bunun anlamını yorumlamak ve ne tepki vereceğinizi seçmek sizin sorumluluğunuzdur.

İster beğenelim, ister beğenmeyelim, başımıza gelenlerde ve içimizde olup bitenlerde her zaman etkin bir rolümüz vardır. Her zaman her anın, her olayın anlamını yorumlarız. Yaşayacağımız değer yargılarını ve başımıza gelen her şeyi ölçtüğümüz ölçütleri her zaman **seçeriz. Sıklıkla seçtiğimiz ölçüte göre aynı olayın iyi de, kötü de olabileceğini görürüz.**

Mesele şudur: Kabul etsek de etmesek de her zaman seçeriz. Her zaman.

Gerçekte hiç kafaya takmamak diye bir şey yoktur. Bu imkânsızdır. Hepimiz bir şeyleri kafaya takarız. Hiçbir şeyi kafaya takmamak da bir şeyi kafaya takmaktır.

Gerçek soru şudur: Neyi kafaya takmayı seçiyoruz? Eylemlerimizi hangi değerlere temellendiriyoruz? Hayatımızı ölçmek için hangi ölçütleri seçiyoruz? Bunlar iyi seçimler mi, iyi değerler, iyi ölçütler mi?

Travmatik Bokluk Bu Ergenlik

Tüm ebeveynler gibi kendi hikâyeleri, kendi yolculukları ve kendi sorunları var. Tıpkı kendi ebeveynleri, ebeveynlerinin ebeveynleri... gibi. Ve tüm ebeveynler gibi, benim annemle babam da sorunlarının bir kısmım bize aktardılar, muhtemelen ben de aynısını çocuklarıma yapacağım.

Bunun gibi **"gerçekten travmatik bokluk"** hayatlarımızı kapladığında bilinçdışımızda asla çözemeyeceğimiz sorunlarımız varmış gibi hissederiz. Sorunlarımızı çözmeye yeterli olmadığımızı varsaymamız da kendimizi zavallı, çaresiz hissetmemize neden olur.

Bir şeye daha neden olur. Çözümsüz sorunlarımız varsa, bilinçdışımız bir şekilde ya son derece özel ya da son derece defolu olduğumuza ve kimselere benzemediğimize karar verir, demek ki kurallar bizim için farklı olmalıdır.

Daha basit bir ifadeyle: Kendimizi hak kazanmış görürüz.

Özel değilsin

Sorunlarınız arasında tekil ya da özel olan pek bir şey yoktur. Bu nedenle ucunu bırakmak özgürleştiricidir.

Mantıksız bir şekilde her şeyden emin olursak kendi düşüncelerimizde kayboluruz. Düşecek uçağın sizinki olduğunu, projenizin aptalca olduğunu ve herkesin güleceğini, herkesin seçeceği, alay edeceği ya da yok sayacağı kişinin kendiniz olduğunu düşünürseniz, örtük biçimde kendinize, **"Ben istisnayım, kimselere benzemiyorum, farklı ve özelim,"** demiş olursunuz.

Bu saf ve basit narsisizmdir. Sorunlarınıza farklı yaklaşılması gerektiğini, sorunlarınızın tekil bir matematiği olduğunu ve fiziksel evrenin yasalarına uymadıklarını düşünürsünüz.

Öyle ise: **özel ve biricik olmayın.** Ölçütlerinizi dünyevi ve geniş bir şekilde yeniden tanımlayın. Kendinizi yükselen yıldız ya da keşfedilmemiş dahi sanmayın. Kendinizi dünyevi kimliklerle tanımlayın: bir öğrenci, partner, arkadaş, yaratıcı.

Kendiniz için seçtiğiniz kimlik ne kadar dar ve nadirse, her şey sizi o kadar fazla tehdit eder. Bu nedenle kendinizi mümkün olan en basit ve olağan şekilde tanımlayın.

Başarısızım

“Tanrım, sürekli bu geri bildirim döngüsünü tekrarlıyorum, bunu yaptığım için başarısızlığa, mutsuzluğa mahkûmum. Durmam gerek. Ah Tanrım! kendimi başarısız biri olarak gördüğüm için başarısız hissediyorum. Kendime başarısız demekten vazgeçmeliyim. Allah kahretsin! Yine aynı şeyi yapıyorum! Gördünüz mü, başaramıyorum işte!

Sakin ol arkadaşım. İster inan ister inanma, bu insan olmanın güzelliklerinden biridir. Hayvanların ikna edici düşünceleri olduğu söylenemez, ama biz insanlar düşüncelerimiz hakkında düşünce sahibi olma lüksüne de sahibiz.

Çabalamayın

Varoluşçu bir felsefeci olan Albert Camus (bunu söylerken asit etkisinde olmadığına eminim) şöyle demiştir: “Mutluluğun nedenini aramaya devam ederseniz asla mutlu olamazsınız. Yaşamın anlamını ararsanız asla yaşayamazsınız.”

Ya da daha basitçe:

Çabalamayın.

Tersine Yasa

Son derece akıl karıştırıcı. Biraz kafanızı boşaltmanız ve belki yeniden okumanız gerekebileceği için size bir dakika vereceğim: *Daha pozitif bir deneyimi arzu etmenin kendisi negatif bir deneyimdir. Ve paradoksal olarak, insanın negatif deneyimini kabul etmesinin kendisi pozitif bir deneyimdir.* Bu felsefeci Alan Watts’ın “tersine yasa” adını verdiği şeydir; kendinizi daha iyi hissetmeye çalıştıkça daha az tatmin olacaksınız, zaten bir şeyi elde etmek için bunca çabalamak ona sahip olmadığınız düşüncesini güçlendirmekten başka bir işe yaramayacaktır. Umutsuzca zengin olmayı arzularsanız, ne kadar para kazanırsanız kazanın kendinizi daha yoksul ve değersiz hissedersiniz. Seksi olmayı ve arzulanmayı umutsuzca istedikçe, fiziksel görünümünüz ne olursa olsun kendinizi giderek daha çirkin hissedersiniz. Mutlu olmayı ve sevilmeyi umutsuzca arzuladıkça, çevrenizde kim olursa olsun kendinizi yalnız hisseder ve korkarsınız. Spiritüel aydınlanma peşinde koştukça, oraya ulaşmayı denedikçe daha sığ ve ben merkezci olursunuz.

Çabalama

Charles Bukowski alkolik, kadın düşkünü, kronik kumarbaz, zorba, cimri ve en kötü günlerinde de şairdi. Muhtemelen tavsiye isteyeceğiniz ya da bir kişisel-gelişim kitabında bulmayı umduğunuz en son adamdır.

İşte bu yüzden başlamak için çok iyi bir yerdir.

Bukowski yazar olmak istiyordu. Ama yıllarca her dergi, gazete, yayınevi, ajans onu reddetti.

Yazılarının iğrenç, ham, korkunç, ahlâksız olduklarını söylediler. Red mektupları biriktikçe, Bukowski de alkolün tetiklediği, ömrünün büyük bölümünde yakasını bırakmayan derin bir depresyonun içine düştü.

Bukowski geçimini sağLmak için postanede mektupları tanzim ediyordu. Aldığı maaş berbattı ve çoğunu içkiye harcıyordu. Kalanını da yarışlara yatırıyordu. Geceleri tek başına içiyor ve bazen eski daktilosunda şiirler döktürüyordu. Çoğunlukla düşüp sızdığı yerde uyanıyordu.

Otuz yıl bu anlamsız alkol, uyuşturucu, kumar ve fahişe bulanıklığının içinde yaşadı. Elli yaşına geldiğinde, tüm yaşamını başarısızlıklar içinde kendine lanet okuyarak geçirdikten sonra, küçük, bağımsız bir yayınevinin editörü ona tuhaf bir ilgi duydu. Bu editör Bukowski'ye fazla para ya da satış garantisi veremiyordu. Ama bu ayyaş başarısıza tuhaf bir sevgi duyuyordu ve şansını denemeye karar verdi. Bukowski'nin eline geçen ilk fırsattı ve kendisinin de farkında olduğu gibi, muhtemelen de tek fırsat olacaktı. Bukowski editöre şöyle yazdı: "iki şansım var, ya bu postanede kalacağım ve delireceğim... ya da istifa edeceğim, yazarı oynayacağım ve açlıktan öleceğim. Açlıktan ölmeye karar verdim."

Kontratı imzaladıktan sonra, ilk romanını üç haftada yazdı. Adı "Postane" idi, ithaf bölümünde de "kimseye ithaf edilmemiştir" yazılıydı.

Bukowski yazar ve şair olarak başarı kazanacaktı. İşine devam edecek, altı roman ve yüzlerce şiir yazacak, kitapları iki milyondan fazla satacaktı. Popülerliği herkesin, özellikle de kendisinin beklentilerini aştı.

Bukowski'ninki gibi başarılar kültürel anlatı tarihimizin ekmeğidir. Bukowski'nin hikâyesi Amerikan Rüyası'nın vücut bulmuş şeklidir: İstediğini gerçekleştirmek için mücadele eden, asla vazgeçmeyen ve sonunda en çılgın hayallerinde bile aklına gelmeyen başarılara kavuşan insan. Bu başlamak üzere olan bir filmdir aslında. Hepimiz Bukowski'ninki gibi hikâyeler arar ve şöyle deriz: "Gördün mü, asla vazgeçmemiş. Denemeyi hiç bırakmamış. Kendine inancını hiç yitirmemiş. Tüm tersliklere rağmen inat etmiş ve sonunda kendinden bir şey yaratmış!"

O zaman Bukowski'nin mezar taşında "Çabalama" yazması tuhaf değil mi?

Demek ki kitap satışlarına ve ününe rağmen Btıkowski mutlu değildi ve bunu biliyordu. Başarısının kaynağı da kazanmak konusundaki azmi değil, mutsuz biri olduğunu bilmesi, bunu kabul etmesi ve dürüstçe bunun hakkında yazmasıydı. Asla olduğundan başka biri olmaya uğraşmadı. Bukowski'nin çalışmalarındaki deha inamlmaz zorlukları yenmesinde ve kendini edebiyatın parlak yıldızlarından birine dönüştürmesinde değildi. Tam tersine, tümüyle, çekinmeksizin, kendine karşı, özellikle de kendisinin en kötü yanlarına karşı dürüst olmasında ve başarısızlıklarını bocalamadan, kuşkuya düşmeden paylaşabilmesindeydi.

Bukowski'nin başarısının gerçek hikâyesi buydu: Mutsuz biri olarak kendi kabuğunda rahat olması. Bukowski'nin başarıya aldırdığı falan yoktu. Ün kazandıktan sonra bile, şiir okumalarında dinleyicilerinin üstüne gider, onlara sözel şiddet uygulardı. Hâlâ kendini başkalarının önünde sergiler, bulabildiği her kadınla yatmaya çalışırdı. Ün ve başarı onu dal t iyi biri yapmadı. Ne de di ha iyi birine dönüştüğü için ün ve başarı kazandı.

Kişisel-gelişim ve başarı genellikle birlikte meydana gelirler. Ama bu illa da aynı şey oldukları anlamına gelmez.

Bugün içinde yaşadığımız kültür takıntılı biçimde gerçek dışı pozitif beklentilere odaklanmıştır: Daha mutlu ol. Daha sağlıklı ol. En iyisi ol, başkalarından daha iyi ol. Daha zeki, zengin, seksi, popüler, üretken ol, imrenilen ve hayranlık duyulan biri ol. Kusursuz ol, yataktan-selfi-çekmeye-hazır- çıkan karına ve kusursuz çocuklarına her sabah veda öpücüğü vermeden önce on iki karattık pırlanta tanelerinin içine sıç, sonra helikopterinle seni son derece tatmin eden işine uç ve günlerini bir gün gezegeni kurtaracak olan son derece anlamlı işler yaparak geçir.

Ancak durup da gerçekten düşününce görürüz ki, tüm pozitif ve mutlu kişisel-gelişim kitaplarında, konuşmalarında sürekli okuyup dinlediğimiz gibi, geleneksel hayat tavsiyesi aslında sahip olmadığımızı tamir etmeye, ikâme etmeye uğraşmaktır. Neleri kişisel yetersizlikleriniz, başarısızlıklarınız olarak algılıyorsanız onlara ışık tutar ve onları sizin için vurgularlar. Para kazanmanın en iyi yöntemlerini öğrenirsiniz çünkü yeterince paranız olmadığını düşünürsünüz. Aynanın önünde durup güzel olduğunuzu olumlarsınız çünkü kendinizi güzel hissetmezsiniz. Biriyle çıkma ve ilişki tavsiyeleri alırsınız çünkü kendinizi sevilecek biri gibi görmezsiniz. Daha başarılı olmak konusunda saçma sapan görselleştirme alıştırmaları yaparsınız çünkü kendinizi yeterince başarılı bulmazsınız.

İroniktir ama, pozitife, daha iyi olana, en iyiye olan bu takıntı bize sadece durmadan ne olmadığımızı, neye sahip olmadığımızı, ne olabilecekken olmayı başaramadığımızı hatırlatır. Gerçekten mutlu biri aynanın karşısına dikilip de kendine ne kadar mutlu olduğunu söyleyip durmak ihtiyacı duymaz, değil mi? O sadece mutludur.

Teksas'da şöyle bir deyiş vardır: "En yüksek sesle havlayan en küçük köpektir." Kendine güven duyan biri kendine güven duyduğunu kanıtlama ihtiyâcı hissetmez. **Zengin bir kadın kimseyi zengin olduğuna ikna etme ihtiyacı içinde değildir. İnsan ya zengindir, kendine güvenlidir ya da değildir.** Durmadan bir şeyin hayalini kurarsanız, durmadan aynı bilinçdışı gerçeği güçlendirirsiniz: Hayalini kurduğunuz şey değilsiniz ya da ona sahip değilsiniz.

TV reklamları ve herkes daha iyi bir yaşamın anahtarının daha iyi bir iş, daha güçlü bir araba, daha güzel bir sevgili, çocuklar için şişme havuzu olan bir jakuzi olduğuna inanmanızı istiyor. Dünya size durmadan daha iyi bir yaşama kavuşmanın yolunun fazlası, fazlası, fazlası olduğunu söylüyor; daha fazla satın al, daha fazlasına sahip ol, daha fazla yap, daha fazla seviş, daha fazla ol. Sürekli her şeyi kafanıza takmanızı, durmadan çabalamanızı söyleyen mesajların bombardımanı altındasınız. Yeni TV'yi kafana tak. Mesai arkadaşlarından daha iyi bir tatil geçirmeye çabala. Yeni bahçe süsleri al. En iyi şelfi sopasına sen sahip ol.

Neden? Bana kalırsa ne kadar çok şeyi kafanıza takarsanız, satışlar da o kadar artar da ondan.

İşlerinizin iyi gitmesinde yanlış bir şey yok elbette, sorun her şeyi bu kadar kafaya takmanın akıl sağlığınıza iyi gelmeyecek olmasıdır. Yüzeysel ve sahte olana fazlaca bağlanmanıza neden olur, böylece yaşamınızı mutluluk ve tatmin serabının peşinde koşarak harcarsınız. Daha iyi bir yaşamın anahtarı daha fazlasına sahip olmaya çabalamak değildir; daha aza önem vermektir, gerçekten doğru ve o anda önemli olana aldırmaktır.

Kuru Temizlemeci

Sen, henüz çok toysun; pek bir şey biliyor olamazsın genç Müfettiş. . .

Bir kibar villasının salonundaki ipek el halısına bağırsak boşaltmanın; dünyanın en lüks, en hijyen tuvaletine boşalmaktan daha zevkli, daha rahatlatıcı olduğunu bilemeyeceğin gibi . . . Hırsızlık öyle bir baskı verir ki bağırsaklara, poturları, her neredeyse, orada çözdürür adama. . . Geri zekalı villa sahibi ve hırsızlık masası, bunu, hırsızın "Oh be! Sizin dünyanızın içine de sıçtım" gibi bir kin, kıskançlık, nefret göstergesi olarak yorumlar. Oysa, ne kadar yanlış bir yorumdur bu. . .

Bu. . . Bir ritüelin, bir ayinin uğrak noktasından başka bir şey değildir aslında . . . Hırsızlık diyorsun, Müfettiş. . . Hem ayıp, hem günah. . . Jean Genet'yi bilir misin Müfettiş?

Büyük eksiklik. Kitaplarını vereyim oku. . . Avrupa'nın en ünlü hırsızıydı. . . Sonradan büyük bir sanatçı oldu. Oyunlar, romanlar yazdı. Çağının edebiyatçılarını, sanatçılarını şaşırttı. Fransa Cumhurbaşkanı'nın özel affıyla müebbetten yırttı . . . Görüyorsun değil mi?

Gavur, kendi hırsızına dahi ne kadar önem veriyor; biz, kırk fırın ekmek yemeliyiz. Bu büyük adamın yaptıklarına, ömrünün son yıllarında 'azizlik' dediler, 'ermişlik' dediler. . . Sen, hırsızlıktan söz ediyorsun, Müfettiş!

Hırsızlığın bir ayin olduğunu bilmeden . . . Genet bir yerde şöyle diyor: **"Hırsızlık, bizim ayinimizdir. Hırsızlık, çoğu kez karanlıkta gerçekleşir.** . . Kapalı bir yerde. . . Hırsızın, belki bazen kara maske takması, bu koyu karanlığa eklenir. . . Ayaklarının ucuna basa basa yürüme. . . Sessizlik. . . Görülmezlik. . . El yordamıyla karanlıkta birtakım jestler yapmak. . . Bir kapının basit tokmağını çevirmek. . . Bu hareketlerin her birinde, bir mücevherin her yüzündeki o pırıltı vardır. Sakınmak. . . Fıs fıs konuşmak. . Kulak kabartma. . . Suç ortağının görülmeyen ama sinirli varlığı ve onun en ufak bir işaretini anlamak. . . Her şey bizi kendi içimize toplar, tortop_ eder, sıkıştırır, bir varlık topu haline getirir. . . İnsan, yaşadığını duyumsuyor. be! "

Tüylerim ürperdi! . . . Sen, 'hırsızlık' diyorsun. Genet için de "Psikopatın tekiymiş" diye düşünüyor olabilirsin. Ama Genet, narsisistti. Tüm yapıtlarını beğenilmek için yazdı. Nur içinde yatsın. . . Genet ile pek çok benzer noktamızı müşahade ettim. . . Piç olarak doğmak ve terkedilmek. . . Hayat, beni daha kundaktayken çarpmış. . . Ben dünyayı niçin gasp etmeyeyim?. . . Senden öncekiler saygılı adamlardı . . . Hepsi zengin olarak istedikleri yerlere tayin oldular. . . Sen tutturmuşsun bir hırsızlık. . . Besbelli.. . Tehlikeye tutkun, dingin, gözüpek, afili bir genç adamsın Müfettiş!

Sana benzer, bir genç maliyeci tanımıştım bir zamanlar. . . Allah taksiratını affetsin. . . Kaderin ona benzemez inşallah. . . Gençsin. . . Hepimiz senden hizmet bekliyoruz. . . Kaç para maaş alıyorsun ki?

Beş katını vereyim. Şirketlerimden birine müdür ol. Çoluk çocuğun benim özel okulumda okusun. . . Sen bilirsin. . . Teklifim her zaman açık. .. Al Capone'u bilir misin Müfettiş?.. Aferin! . . Bak gördün mü; helal olsun, o kadar da boş adam değilsin. . .

Al Capone demiş ki, çocukken her gece Tanrı'ya bana bir bisiklet vermesi için yalvardım. . . Sonra baktım ki Tanrı'nın çalışma yöntemi bu değil. Gittim. ilk bisikletimi çaldım. Ondan sonra her gece Tanrı'ya beni bağışlaması için yalvardım. . . Bak Müfettiş!

.. Tüylerim yine diken diken oldu.

Sen, takmışsın kafana bir hortumculuk. . . Şu içinde bulunduğumuz malikaneye bir bak. . . Bir zamanlar Beyoğlu'nun dilencilerini, itilmişlerini içinde barındıran terkedilmiş bir harabeydi. . . Sen, genç Müfettiş. . . O zamanlar babanda vitamin bile değildin. . .

Biz, açtık ve üşüyorduk. . . Döşeksiz somyalarda dörder kişi kıvrılıyorduk. Sabah olur olmaz Tünel'de, Taksim'de, Yüksekkaldırım'da, Kazancıyokuşu'nda, Maçka'da, Nişantaşı'nda dileniyorduk. Geceleri hırsızlık yapıyorduk.. . Azgın ibneleri becermek zorunda kalıyorduk. . . Kimimiz dilenci kadınlara jigololuk ediyordu. . . Bu harabe geceleri ter, sperm ve kan kokardı. . . Mis gibi. . . Bazen hala duyar gibi olurum bu kokuyu. . . Genet ve arkadaşları gibi birbirimizin bitlerini ayıklardık. . . Apış aralarımızda koltuk altlarımızda sirke kırardık. Nasıl da kaşınırdık tatlı tatlı, kanlı kanlı.

Kötülüğün peşinden aşkla koştum Müfettiş. . . Dokuz kez hapishaneye düştüm. . . Hapishanede okur-yazar oldum. . . Artık son kez çıktığımda başka bir ismim vardı, dışarıda. . . O harabeyi de o zamanlar satın aldım. işte bu malikaneyi yaptırdım yerine. . .

Sen, 'hırsızlık' diyorsun. . . 'Hortumculuk' diyorsun. . . Ben, payıma düşeni aldım hep Müfettiş. . . Kandırılmayı hak edenlerden. . . insanların büyük zayıflıkları var. . . Neylersin. . . Hayat bir orman. . . Zayıflar işkembeye düşer. . . Ama ite, çakala da pabuç bırakmadım. . . Biz ormanların kralıyız, Müfettiş. . .

Sen, 'hırsızlık' diyorsun; bu krallığa. . . Bana bu alemde niçin Kuru Temizlemeci derler; bilir misin Müfettiş?

Ben, kara para aklıyorum. ispatla!

.. Masal gibi dinliyorsun, bunları. . . Haklısın. . . Kanıt bulmak beyhude. . . Keloğlan'ın gösterdiği zehirli bardak, gerçek dünyada şerbet doludur. Sen 'hırsızlık' diyorsun; ben, dışarıdan gelen sıcak para diyorum. . . Kafan pek basmıyor galiba, ha? ! . .

Bu sıcak paranın sahiplerinden biri de benim. Ben bu parayla güvenlik içinde borsada oynuyorum, hazine bonosu alıyorum; memleket ekonomisini kalkındırıyorum; sen 'hırsızlık' diyorsun. Bu koskoca ayine. . . Genet'nin kemiklerini sızlatıyorsun. . . Defterlerimde leke arıyorsun. Kirli çamaşırlarımı arıyorsun. Kuru temizleyicinin kirli çamaşırı, olur mu hiç Müfettiş?!

. Tövbe de. Çarpılırsın. . . **Benim şirketlerime, bankalarıma el koyacaksınız da memleket nasıl büyüyecek?**

Tüyü bitmemiş yetimin hakkı var bu parada. . .

Yanlış hesap Bağdat'tan döner. . . Devran dönmez Müfettiş. . . Devran biziz. . . Şimdi defol. . . **Kodamanlara selam söyle. Bu yıl en çok vergiyi verenlerden biri yine ben olacağım. istersem, vermem ha!**

Şöyle kocaman bir takdirname hazırlasınlar. . . Hadi bakalım. . . Yaldızlısından olsun. . . Devran dönmez. . . Elinden geleni ardına koyma. . .

Hodri meydan, Müfettiş

Abélard ve Héloise Mektupları

Filozof ve şair Pierre Abélard ile öğrencisi Héloise arasındaki dramatik aşk öyküsü, Fransa tarihinin en iç burkucu sayfalarından biridir. Gizlice evlenen çiftin bir çocukları olunca, gayrı meşru sayılan bu olay nedeniyle, Héloise'in dayısı, Abélard'ı zor kullanarak hadım ettirir; bu olaydan sonra iki sevgili birer küçük manastıra sığınır. Manastırdayken birbirlerine yazdıkları mektuplar, 12. yüzyıldan bu yana, birçok sanatçıya esin kaynağı olmuştur. Çiftin mektupları ve yaşam öykülerinden hazırlanmış olan oyun, bu olağanüstü öyküyü en duyarlı yansıtan bir çalışma kabul edilmektedir.

Abélard ve Héloise /Ne Güzel Mektup

I. MEKTUP

Héloise'den Abélard'a

Elin... Elin değmiş bu mektuba.

Teşekkür ederim; bana yazmamışsın ama...

Elbette tanıdım yazını; değişmemiş hiç.

Değişen bir şey olmadı zaten, acı bile aynı acı.

Bana gönderilmemiş ama, mektubu ben okudum. Utanmadım, kimseye de ihanet etmedim.

Suskun geçen bunca yıldan sonra, hesap verecek değildim. Şimdi de vermeyeceğim.

Elin değmiş bu mektuba!

Aşık olduğum elin. O aşka susamışım.

Hakkım var o elin yazdığı mektubu açmaya.

Merakım cezasını buldu işte.

Nerden'bilirdim her satırda adımı okuyacağımı?

Uzun bahtsızlığımızın kısa hikayesini yazdığını nasıl tahmin ederdim?

Düşünüyordum, hatta korkuyordum,

uzun süren suskunluğun ya benden çalınmış huzursa,

ya beni unutacak kadar güçlenmişsen...

Oysa ancak anılara teslim olmayacak kadardı benim gücüm

On yıldır dökemediğim gözyaşlarımdır delilim.

Nasıl bilebilirdim,

senin de hala acı çektiğini, tıpkı benim gibi?

Erkeksin sen, akıllı, nitelikli.

Tüm Hıristiyanlık bir leşse, dolduramaz yerini.

Kendimi avutuyordum: O bir erkek diyordum.

Senden beklememeliydim, bendeki duygusallığı.

Biliyor musun, başım göğe ererdi sana bakarken.

Sanki bende olmayan her şey sende vardı.

Sanıyordum ki, tüm acıları geride bırakacak kadar güçlüsün.

Yanılmışım... Zayıflıktan değil acıların.

Öylesine güçlüsün ki, göz göze yaşıyorsun acılarla. Sakınmıyorsun, gözlerini kaçırmıyorsun onlardan.

Istırabın duruyor önümde satır satır, hem de el yazınla.

-Ah, Abélard! Dokunuşlarını bana taşıyan o kâğıdı, o mürekkebi nasıl seviyorum... - O kör yıllar boyunca sakladığım acı çıkıyor yüreğimden, karşıma dikiliyor; bakıyorum:

Aynı yaşlardayız onunla, boyumuzbosumuz aynı.

Tepeden tırnağa ben'im bu acı.

Artık saklayamıyorsam onu kendimden, nasıl saklarım, bir zamanlar bütün varlığımla teslim olduğum senden?

-Bir zamanlar... nasıl iç burkuyor bu sözler... - Bir zamanlar, gövdesini gövdeme kattığım birine, rol mü yapayım, ketum mu davranayım?

Gecenin doruklarında dört nala koşturmuştuk bedenlerimizi, daha da doruklara çıkmıştık doğan güneşlerle.

Biliyorum, böyle yazmasa gerek benim gibi bir rahibe. Özür diliyorum, ama yazan rahibe değil.

Örtüldük tepeden tırnağa, ama kadınız biz.

Bu örtünün altındaki de Héloise; her dişiden daha fazla dişi.

Ve aşk... Ona bir Abélard öğretisi.

Yalnızca kendime acımıyorum; tüm varlığım acıdan kıvransa da, merhametim biraz da sana.

Hiçbir şey unutturamaz bana yazıların yüzünden çektiklerini.

Nasıl da zalim bu anılar...

Unutamıyorum dehanın nasıl ödüllendirildiğini?

Hasetle ve kötülükle!

Unutamıyorum çalışmalarının lanetlenişini, yakılarakalevler içinde...

Mısralarının kafasız kafalarca nasıl aşağılandığını, nasıl da kâfir denildiğini sana... unutabilir miyim? Sonunda fırlatıp attılar seni dünyanın dışına.

Küçücük bir manastır kurdun kadınlara, adını "Sığınak" koydun

Ne iğrenç lekeler sürdüler amacına...

Huzur ararken kendin de manastıra kapanınca, nasıl attılar seni aralarından, kardeş deyip bağrına

Atarlar elbette!

Sıradan olduklarını hatırlıyorlardı, seni her gördüklerinde. Mektubun bütün bunları bir daha yaşattı bana.

Okurken gözyaşları döktüm senin için.

Ah, keşke-hiç yazmasaydın...

Nicedir içimde topladığım bir damlacık güç kayboldu işte Her yazdığını bizi tüketen ağıraksak ölümü yaşayarakokudum.

Sevdalılar gözleriyle tadarlar ıstırapları.

Ben de gözlerimle kavramıştım acını.

Dayım yok ettirdikten sonra erkekliğini, hani, çekip gittin ya...

Peşine taktım gözlerimi.

Beni burada bıraktığında da öyle.

Şimdi aynı gözlerle satır satır acını okuyorum.

O gözlerin yaş dökmesi garip mi?

Yanılma, merhamet değil istediğim.

Belki yazarsın bana diye yazıyorum yalnızca.

Zulmetme bana, reddetme beni.

Senden başka kimselerin veremeyeceği dermanı yolla:

Bir mektup... Bu kez senden bana.

Bırak, sana ait her şeye, sadakatle üzüleyim. Bahtsızlık da olsa, her şeyi bileyim.

İç çekişlerim karışırsa seninkilere.

Belki ikimizin de acısını hafifleyecektir. Ne dersin?

İçimden hiç gelmiyor ama, sen istersen, mektubumu şöyle de bitirebilirim:

Sonsuza kadar, elveda...

II. MEKTUP

Abélard'dan Héloise'e

Keşke hiç yazmasaydın.

Keşke ölüp gitseydi aşkın.

Ölüp gitseydi de zaman alıp götürseydi benimkini de birlikte.

Biricik umudumuz bu.

Ne beyhude, ne nafile arar dururlar aşkı, erkeklerle kadınlar.

Sanırlar ki, huzura kavuşacaklar, mutlu olacaklar bulduklarında, ya da haz duyacaklar. Oysa biz bulmuştuk onu, yakaladık; ama nasıl da farklıyız.

Sen de biliyorsun, ben de: Böyle bir aşk kaynağıdır acılarımızın.

Böylesine yaşanmazsa aşk, aşk değildir.

Öykünmedir, özentidir.

Yapay bir güldür ancak.

Öylece yaşayıp gider çoğu.

Belki yaşayabilmelerinin tek yolu bu...

Zira bizim aşk diye bildiğimiz aşk, çekilmesi çok zor bir acı. Peki, amacı ne?

Bazen düşünüyorum da, aşk varlığımızın doğum sancısı değil mi?

Ağına düşürdüğü biz sefil yaratıklar,

ya acılar içinde tükeneceğiz,

ya da insana olan aşkımızı Tanrı'ya yönelteceğiz.

Az kişiye nasip olmuş bir yeniden doğuş bu.

Böyle doğmak isterdim, çünkü aşkım ölümüm oldu benim.

Şairlik taslamıyorum.

Gerçek bu: Sen olmayan her şey için ölüyüm ben.

Halini anlat diyorsun.

İşte anlattım.

Aslında biliyorum neyi merak ettiğini.

Nerede yaşıyorum?

Çalışıyor muyum?

Yazıyor muyum?

Artık Aziz Gildas Manastırının başrahibi diyorlar bana. Biliyorsun, manastır yalçın kayalıklarda.

Hücremden dalgalar görünüyor, bakarsam.

Bakıyorum, ama görmüyorum.

Boğalar gibi saldırıyor azgın dalgalar, serpintileri kadirşinas kumsala vuruyor.

Güneş doğudan yükseliyor umutsuzca ve boynu bükük, çekip gidiyor batıdan.

Bulamıyorum... Güzellik canımı sıkıyor.

Doğa avutmayı beceremiyor.

Okurken seni düşünüyorum.

Yalnızken sana dalıyor düşüncelerim.

Dualarda bile aklım sende kalıyor.

İşte halim böyle. Öyle abes ki, saklıyorum herkesten.

Sen açığa çıkardın işte.

Sebebi sen olduğuna göre, başka kime dökecektim içimi?

Düşmanımsın; kaçıyorum senden.

And içtim, unutacağım seni.

Bu aşkın sonunu getiremeyeceğiz, anladım.

Bu denli değerli bir şey solup gideceğine ellerimde, en iyisi kestirip atmak dedim kendi kendime. Birbirimize veremediğimiz teselliyi, felsefede, dinde arıyorum şimdi.

Sana duyarlı olan yüreğimi yatıştırmaktı niyetim.

Ama beceremedim.

Tam tersi oldu: ayrılık, boşluk ve sofuluk, tutkuya daha da yaklaştırdı beni.

Her gün seni unutacağım diye yeminler ediyorum, sonra seni düşünürken kendime yakalanıyorum. Zaaflarıma kızıp köpürüyorum, sonra iyi ki zayıfım diye şükürler ediyorum.

Aşkımın mayalandığı yerin bir erdem yuvası olması, ne amansız bir çelişki, değil mi?

Uzun, ıssız saatlerde sesleniyorsun bana.

O yalnızlık, yapayalnızlık, seni tuttuğu gibi yanı başıma getiriyor.

Diyorum sana; düşmanımsın!

Gaddarlığına sığındığım, merhametsiz düşmanım... Nefret ediyorum senden, sana aşığım.

Senden soğumak için bütün yakarışlarım.

Çünkü biliyorum ki aşkımız için umut kalmadı.

Oysa aşabiliriz tutkularımızı.

Tanrı'ya yöneltebiliriz umutlarımızı.

Nasıl da cılız, ahlaksız, üstelik budalayız, sevdamızı adayamazsak inancımıza.

Yalnız o inanç koruyabilir bizi.

Biz ki, sıradan bir yazgının -ve insanoğlunun- bir darbesiyle savrulmuşuz, kopmuşuz, inançtan başka kim birleştirir ikimizi?

Şimdi iki efendin var oysa.

Bense ne kadar teslim olduysam da sana, anılar bırakmıyor peşimi, senin kadar sadık bir metres gibi

"Efendim" diyordun bana.

Kafanın içini işe yaramaz laflarla, lüzumsuz sayılarla doldurduğum, o saatleri hatırlıyor musun?

Ne sen söylediklerimi dinledin, ne ben hissettiklerimi söyledim.

Nasıl öğrettin öğretmenine gözlerinle dersini,

nasıl da hızlı öğrendi öğrencin, dudaklarınla birleşmeyi.

Sen saflığınla, bense özgürlüğümle,

ödedik işte o derslerin bedelini,

benden intikam alınca dayın.

Ha... Dayın diyorsam da gerçekten dayın mı bilmem. Ama, bana öyle geliyor ki, kıskançlığı kan bağından değildi Elde etmek istiyordu seni.

Şu aşkın kudreti kaybolsa birden, vuslatın tadını ansızın kaybettiğim gibi.

Nasıl bir huzur, nasıl bir sükun olurdu, o kasabın bana bağışladığı.

Gel gör ki, iktidarsızlığım ihtirasımı kamçılayıp duruyor. Gövdem reddediyor arzularımı,

Aklımsa hiçbir işe yaramıyor.

Yalnızca işkence ediyor anılarınla.

Hele bana ilk teslim oluşunu hatırladığımda, mahvoluyorum...

Giyindiğim, kuşandığım, takındığım, taşıdığım, her şey maskaralık!

Biliyorum; Tanrı da şahidimdir:

De ki, kendimizi de başkalarını da aldattık,

Tanrı'yı nasıl kandırırız? Miserere Nobis. ..

Bitmişim ben!

Merhametine sığınıyoruz.

lll. MEKTUP

Héloise'den Abélard'a

Yanıtlamadım mektubunu.

Yapamadım. öyle perişandım ki...

Perişanlık değil de, utanç içindeydim.

Fark ettim ki, duygularımı açmasaydım sana, bırakmayacaktın kendini.

Her zaman üstündün benden, hele duygularda... lsdırabının da böyle olacağını düşünmeliydim.

Sana yazmakla, yazmam istemekle hata ettim. Kabahatliyim.

Hâlâ da mektubuna yanıt değil bu yazdıklarım.

Mektup denemezdi ki ona, bir hıçkırıktı. Erkek kadının karşısında ağladığında, babası, kardeşi, sevgilisi... kim olursa olsun, çocuğu gibi oluverir kadının gözünde.

Ah! Seni rahatlatmak için ne yapabilirim?

Yüregimdeki acı kalktı bağrıma çöreklendi.

Utanç içindeyim,

asla yok olmayacağını bildiğim bir utanç.

Beni bağışlamanı dileyemem senden.

Sevdana kuşkunun gölgesi düşer, istemem.

Bir haftadır, yedi gündür, mektubunu yanımda taşıyorum, her götürdüğüm yerde suçluyor beni, sanki sensin taşıdığım.

Artık yazmamak gerek diye düşünmüştüm Şimdi diyorum ki, gaddarlıktır, aptallıktır bu.

Olan oldu ikimize de.

Açtığımız gibi iyileştirelim yaralarımızı. Mektup yazalım. Seni böyle rahatlatırım ancak.

Beni böyle rahatlatırsın ancak.

Elimizde kalan azıcık mutluluğu yitirmeyelim.

Hayattmızı mahvettiler, ama karışamazlar mektuplarımıza, onlara dokunamazlar. Satırlarında kocam olduğunu okuyacağım , karın olarak sesleneceğim sana.

Kağıt üzerinde daha da yakınlaşırız,

daha yumuşak, daha sıcak sesleniriz birbirimize.

Mutluymuş gibi yaşayan, önce teklifsizleşen, ardından gaddarlaşan, sonunda kayıtsız kalan bir sürü insandan daha mutlu oluruz.

İnkar etme beni, kendini, ya da bizi.

Yaz bana, gizli düşüncelerini öğreneyim.

Yanımda gezdireyim mektuplarını, onları seni öptüğüm gibi öpeyim.

Kıskanmaya gücün varsa, tek rakibin, öptüğüm mektupları kıskan.

Özensizce, düşünmeden, çekinmeden yaz bana.

Beynini değil yüreğini dinlemek istiyorum, Kadınca... Beni sevdiğini duymadan yaşayamam' artık.

Aşkın can damarı oldu hayatımın.

Küçücük bir kuş gibiyim.

Havam sensin, es üstüme.

Küçücük bir balık gibiyim.

Suyum sensin, ak üstüme.

Suskunluğun çöl olur bana.

Suskunluğunda boğulurum.

Görevimin başına dönüyorum şimdi.

İçim rahat gidiyorum, sayende.

Buraya sen gönderdin beni.

Bana 'Ana' diyorlar.

Senin anan olamam ki.

Karım demelisin bana.

Ben senin karınım.

Kaynak: Abélard ve Héloise/ Oyunlaştıran:Ronald Duncan/Türkçesi: Zeynep Avcı

IV. MEKTUP

Abélard'dan Héloise'e

Pek az insana nasip olmuştur, sevdiğimiz gibi sevmek. Pek azına nasip olmuştur...

Istırap içindeysem de müteşekkirim.

Acı içinde olmasam da şükran duyacaktım, acımın sebebine sarılacaktım.

Ayrılık, sevdanın türbesidir derler.

Derler ki, uzun ayrılıklarda ölür gidermiş sevdanın sıcaklığı.

Madem öyle, neden azalmadı aşkımız, bir nebze bile?

Yokluğun durup dinlenmeden sevdamı hatırlatıyor sadece

Düşünmüştüm ki, seni görmezsem eğer, bir anı olursun, canım istedikçe belleğimde canlanan.

O da canım isterse...

Ama ne oldu?

Anılarıma gömdüm kendimi, teslim aldın benliğimi. Düşünmüştüm ki, oruç tutarım, çok çalışırım, küçülür gidersin anılarımda.

Oruçlar tuttum, gece gündüz çalıştım, durdum.

Ne fayda! Yalnızca senin gözlerini okuyorum kitaplarımda.

Bu saplantı canımı sıkıyor, itiraf ediyorum.

Sana rastlamadan önce yaptıklarıma döneyim diyorum. Aristo'yla kavgaya tutuşuyorum. öğrencilerle noktanın virgülün tartışmasını yapıyorum. Şimdi de oturmuş güya St. Paul hakkında yazıyorum. Hepsi beyhude... Hiçbir yararı yok!

Ne dualar, ne ağıtlar yardım edebilir, erkeğin kaybettiği erkekliğini geri getirmeye.

Ah! Ruhumun kırılgan kâsesi, zavallı bedenim...

Neden 'ilk Günah' denen o bağnazlıkla sakatlandı gitti?

Böylesine sadık olup hüznümü artırma.

Gövden yapamaz belki ama, bari düşüncelerinde ihanet et bana.

Ben artık Abélard değilim ki...

Sen de Héloise olma.

Gücendir beni. Bırak yabancılaşayım.

Tanrım! Nasıl da gıpta ediyorum, sevgisi bizim gibi olmayanların mutluluğuna.

Nedir şu tutkulu halim benim?

Delikanlı heyecanıyla oturmuş yazıyorum. İnsanın insana aşkı doruğuna vardığında, kıskanç, yırtıcı, kibirli, gaddar olmaz mı aslında? Yanılmıyorum, eminim böyle olduğuna.

Kim yaşamışsa bu yoğun çılgınlık dakikalarını,

kim bu hain girdaba girip çıkmışsa,

dönüp durmuşsa kendi etrafında,

kim kimdir, ne nedir, unutuncaya kadar...

o aşağılık duygu kaplamışsa her yanını, etleri kasılmışsa ölecek gibi,

gözleri yaşarmışsa heyecandan,

bilsin ki, aşkın hazzıyla kıvranmaktadır.

Yine de tiksiniyorum bedensel aşktan.

Tedavi olmuş değilim henüz.

Aklım reddediyor onu, yüreğimse bağışlıyor.

Nasıl da uğraştım kendimce sana kara çalmaya... Aklımdan tüm kusurlarını tekrarladım, durdum. Yalan söylemiştin, hatırladım.

Bir keresinde epeyce kabaydı davranışın...

Bu da işe yaramadı.

Hatalarında da sen vardın.

Onları hatırlarken erdemlerin geliyordu aklıma,

güzelliğin canlamyordu gözlerimde.

Daha acısı, boynundaki o minicik beni hatırlıyordum...

Adım filozofa çıkmıştır benim.

Kendi tutkularını dizginleyemeyen şu koca filozofa da bakın!

Sen de çevreni n en akıllı, en iyi yetişmiş kızlarından birisin, değil mi?

Kilisenin demiyorum, dikkat et.

İkimiz de duygularımızın merhametine sığındık işte.

Kafamızı çalıştıramıyoruz,

Paçavraya dönen ruhlanmıza sahip çıkamıyoruz.

Kalan azıcık aklımızı da kullanamıyoruz.

Durup bir soluk almalı mıydık,

o girdaplara dalıp apaçık felakete sürüklenmeden önce?

Bir erkek gibi konuşacağım şimdi; anlamaya çalış beni: Gözyaşlarını bir yana koy, üstüne benimkileri de ekle.

Bütün endişelerimizi, ürpertilerimizi kat hepsine. Kıskançlığı, üzüntüyü hesaplamayı unutma.

Güvensizliği, korkuyu da kat o hesaba.

Şimdi topla bakalım hepsini, ne ediyor?

Aşkın kısacık hazzıyla karşılaştır. Değiyor mu?

Aptallar iflasını isterdi bu hesapla.

Peki biz ne demeye direndik, elimize asla geçmeyecek bir şeyin hastalıklı bedelini

ödemekte?

Sıkıldın, değil mi? Bakkal gibi yaptım hesabı.

Ama gördüğün gibi, öğrenmeye çalışıyorum ben de, bir zamanlar sana öğrettiklerimi.

Geleceğim eserlerimde yatıyor, sen ise geçmişimsin. Benim için durum apaçık böyle.

Seni de özgürleştiriyor bu durum. Acı veriyor, değil mi? Doğum da acı verir.

Yine de... neden rahat edemiyorum ben?

Yeni hayat yok: Hiçlik, ölüm bu!

Bakımsız bir mezarın üstündeki taşlar gibi.

Benim geleceğim yok mu yani?

Yani, ben yazdığım bütün şiirleri, yazdığım her şeyi, senin tırnağın kadar değersiz mi görüyorum?

Hem şairim, hem filozofum ben; mesele burada.

Filozof dediğin, lafın tek gerçeğinin yine laf olduğunu iyi bilir.

Edebiyatın en iyisi bile küçücük bir yaprak kadar hayat dolu değildir.

O zaman soruyorum kendime :

Bizimki gibi bir aşkın amacı ne?

İnandığımız gibi, Tanrı'nın bir hikmeti varsa işin içinde, her şeyi tüketen aşkımızdan öte,

O'na bağlılığımızın sapması da mı bu hesabın içinde?'

Nedir bu aşkın amacı?

Seni kendi ruhumun yansıması gibi mi seviyorum?

Seni severek, kendi ruhuma, sonra Tanrı'ya mı ulaşacağım? Tanrı'nın habercileri miyiz birbirimize?

Dizlerimin üstünde yakarıyorum Tanrı'ya da, sana da. Utanmadan, lanetlemeden, dua ediyorum:

Seni bana versin, tut elimden, sen götür beni O'na. İhtiyacım sonsuz sana.

Senden mahrum kalırsam, ruhum da Tanrısız kalacak. İşte bir elimle özgür bıraktım seni, ötekiyle bağlıyorum. İyi de, nedir ki özgürlük?

Sevdanın zulmü!

Yazmayacağım artık. Artık hiçbir şey bilmiyorum, ihtiyacımın bu sonsuzluğundan başka.

Kaynak: Abélard ve Héloise/ Oyunlaştıran:Ronald Duncan/Türkçesi: Zeynep Avcı

V. MEKTUP

Héloise 'den Abélard 'a

Nasıl rahatlatmıştı beni mektubun, anla tamam.

Son satırlara gelince irkildim. Hain bir satır gibi keskindi o tek satır.

"Yazmayacağım artık. Artık hiçbir şey bilmiyorum,"

diyorsun.

Mektup yazmaktan mı vazgeçiyorsun, yoksa, korktuğum gibi, artık hiç mi yazmayacaksın?

Bu satırları yazarak beni inciten elinden nefret ediyorum şimdi.

Ya da, onu demek istemediysen, zalim belirsizlikler taşıyan sözcüklerden nefret ediyorum. Kuşkuların yuvalandığı sevda öyle kırılgan yapıyor ki insanı,

yara almaktan korkar oluyor.

Deseydin ki, "Şimdilik yazmayacağını," kutsayacaktım "şimdilik" sözcüğünü.

Ümidim o sözcük olacaktı, ama yok ki yerinde...

"Artık" diyorsun; "asla" mı demek bu?

Sözcükler çınlayıp duruyor beynimde.

Bu gece sevdam hüzünlendi işte.

"Asla" olamaz, değil mi? Olmamalı!

Kendine acıdığın için yazmayacaksan, görevini bil de, sarıl kaleme.

Bu manastırı sen kurmuştun, unuttun mu?

Hemşireleriniz biz, hepimiz evladın gibiyiz senin.

En acemimiz bile kendini sana adadı.

Bu duvarlar, şu kilise, ellerinle yapıldı.

Bir zamanlar hırsızlara yataklık eden bu yapıyı, sen değiştirdin, dualar evi yaptın.

Önderlik borçlusun bize, görmüyor musun?

Rahibeler için yapıldı ama, aslında sen de burada oturuyorsun.

İtibarınla yapıldı burası, öğütlerinle hayat buluyor.

Beni buraya sadece senin adın bağlıyor.

Bana yazmak istemiyorsan, yalvarırım bize yaz.

Kutsal yeminler etmiş olsak da, kutsal değiliz hiçbirimiz. Kurallar, duvarlar, çilehaneler... korumuyor bizi, hiç!

Bize destek olmak senin görevin.

Senin bağının asmalarıyız biz,

ısırganlara boğulduğumuzu görmek ister miydin?

Erdem sadece aşıl andı bize; bahçıvanımız sendin.

Aşının tutması doğamıza bağlı.

Ve biz kadınız.

En tembel adam bile bir tohum ekebilir, marifet bakmakta ektiğin tohuma.

Bize bakacak olan sensin, yönlendir bizi.

Yalvarmak zorunda mıyım sana, kendi evlatların adına? Razı etmek için, mecbur muyum başkalarının dualarını

kullanmaya?

Ama... ne yapacağımı söylemezsen, nasıl yardımcı olurum ben başkalarına?

Ah! Keşke bir alet icat edilse de, konuşsan içine,

ben de sesini dinlesem. Aramızdaki uzaklık yok oluverse,

İcat edilmediğine göre, yaz bana, bize yaz.

Ne de olsa karınım senin.

Evlilik meşru kılar yazışmamızı.

Neden bunu yapıp sevindirmiyorsun beni?

Hem de göze batmadan, yeminlerini bozmadan...

Madem bu manastıra kapandım,

kendimi duaya adamaya inandır, ikna et beni.

İkna olmaya ihtiyacım var.

Hatırlasana... unutabilir misin,

bir lokma ekmek dilenen köpekler gibi,

senden bir parça bilgi edinmek için geçirdiğim günleri?

Yokluğunda sana iki satır yazabilmek için

dünyadan elimi eteğimi çektiğimi...

Hatırlamazsın tabii. Haberin olmadı ki bunlardan.

Seni görebilmek için neler yaptığımdan da haberin yok. Birlikteyken kitaplarını saklardım,

onları geri vermek bahanesiyle yeniden göreyim diye seni.

Hastalanmış gibi yapardım,

sırf odamda yalnız kalayım diye seninle.

Biz kadınlar mahkumuz böyle numaralar yapmaya. Başkalarının malıysak eğer tutkunun aracı oluruz da, asla dillendiremeyiz onu.

Seni seviyorum. Sakat kaldığına memnunum.

Dayım -öyle olduğundan kuşkulansam da- sandı ki, tatmin olamayınca ihtiraslarım, seni sevmekten vazgeçeceğim.

Kadınlık zaaflarımı düşünüp bu kanıya kapıldı.

Bir insanı değil, erkekleri sevdiğimi sandı.

Cürmü yardım etmedi amacına.

Şimdi daha da fazla seviyorum seni.

Ruhumun bütün sıcaklığıyla, son nefesime kadar, hep böyle seveceğim.

Dayımdan intikamım böyle olacak.

Ama sevgimin sebebi intikam olmayacak.

Hem akıl hem gövde hizmet ediyordu zevklerimize.

Hep söyledim sana; yüreğine sahip olmak daha keyifliydi; Erkekliğin değer verdiğim en son şeydi.

İnanmalısın bana. Hatırlasana:

Karın diye tanınmanın ne büyük şeref

ne kutsal bir ünvan olduğunu bildiğim halde, istemedim seninle evlenmeyi...

Metresin olmak benim için daha çekiciydi. Çünkü özgürlüktü.

Evlilik bağları ticari bir anlaşma gibi, gereksiz yere bağlıyor insanları.

"Karı" lafından nefret ediyordum, metresin olarak pekâlâ da yaşar, giderdim. Köpeğe tasma takmasan da, sadakati bağlar onu sana.

Bilirsin ki isteyerek kalmaktadır yanında.

İşte ben de bu özgürlüğü istiyordum.

Beni seçtiğini, sana olmasa bile, tüm dünyaya hem de kendime kanıtlamaktı dileğim.

Bugün artık sana yazmayacağım sevgilim. Yarın yazarım yine.

-Bak, benim kadar korkmasan da belirsizlik ten, kuşkulu sözler söylemiyorum.- Şimdi tek başıma kalacağım.

Aşkımı anlatmaya sözcükler yetmeyince, sessizliğin anlamı artıyor.

Sessizliğim kucaklasın seni, benim kucakladığım gibi.

VI. MEKTUP

Abélard'dan Héloise'e

Bir cambaza, bacağı kesildikten sonra, sakatlığını hatırlatmak, bir ressama, gözleri görmez olduktan sonra, bir zamanlar güzel resim yaptıgını söylemek, hiç de hoş degil...

Böyle bir şey bana yaptığın.

Benden önderlik istiyorsun .

Bunu istediğinde anlıyorum ki, yolumu iyice yitirmişim ben.

"Ömrümün yarısında kayboldum karanlık ormanlarda" Yolumu görecek gözlerim yok, yolumu yoklayacak ellerim yok. ..

O manastırı kurduğum için size yazmalıymışım...

Ben kurmadım o manastırı, Abélard kurdu.

Yıllar önce öldü o.

Yüce sıfatlar yükleme bana, şimdiki cüceliğimi hatırlatıyorsun.

Artık ben senin tanıdığın adam değilim.

Saygı duyulacak biri değilim.

Kendim de saygı duymuyorum kendime.

İnsanlar iyimser define avcıları gibidirler,

ruhlarında mücevher keşfeder dururlar.

Oysa çakıl taşlarından başka bir şey değildir mücevher dedikleri.

Doğru. Bir zamanlar okul gibiydim tek başıma.

Tüm Paris Notre Dame'a koşardı,

benim yalın ama çarpıcı yorumlarımı duymaya.

Bir sürü sorunun yanıtını biliyormuş gibiydim.

Çünkü henüz o esas soruyla karşılaşmamıştım: Kendimle. Tartışmalarda mat ettiğim Champeaux'lu Guillaume'la

ötekiler,

şu mantık yoksunu, akıl yoksulu, düşkün halimi görseler,

ne derlerdi?

Yalnızca erkekliğim olmadı beni terk eden. Beni seçkinleştiren ruh da harcandı gitti.

Yaşlı Anselm çok sevinirdi,

duygularım yüzünden yerlerde süründüğümü seyretseydi Düşürdüğüm, yitirdiğim, harcayıp bitirdiğim benliğimi

arıyorum.

Yoksa bizzat ihanetettiğim... mi demeliyiz?

Köşeye sıkışmış şu halim le sana önderlik edebilecek

adam mıyım ben?

Yoo, hayır! Bırak Tanrı'nın bana bahşettiği, değerini bilmeden bir köşeye attığım, ne kaldıysa içimde, onlara döneyim yine.

Kendi hayat yolumun hendeğinde bir dilenci gibi eli böğründe, kalakaldım.

Hayatımın küstah günleri yanımdan dört nala geçti gitti. Kendime daha şevkatlı davranabilseydim, sana da biraz merhamet duyabilirdim belki.

Ama şimdi beni bana bırak

Seni sevmemi isteme sakın.

Bunu yapmamaya çalışıyorum.

O giysiyle kutsallaşan gölgeni Tanrı ile ilişkime bıçak gibi saplayıp,

dualarımla arama giren aşılmaz duvar olmak ister miydin?

Oysa yalnızca anıların bile görünmez engeller oluşturmaya yetiyordu ibadetlerimde.

İç çekişlerinle düşlerin yetmiyor mu ki sana,

Tanrı'ya edeceğim kısacık bir duayı bile çok görüyorsun?

Sonsuz huzura kavuşmamı istemez miydin, yoksa ani bir kargaşaya mı kapılsın ruhum?

Kimden yanasın sen?

Ellerindeyim senin, bir arp gibi. Ellerindeyim. istediğin gibi çalabilirsin beni.

Huzurun sessiz müziği de olurum

tutkunun, coşkunun gürültüleri de çıkar benden.

Hepsi senin elinde.

Ama selametimi istiyorsan, vazgeç benden, çekil git!

Beni seviyorsan da gösterme bana.

Bana ettiğin tüm yeminlerden azat ediyorum seni.

Git, tümüyle Tanrı'ya ada kendini .

Seni kaybedip kendimi Tanrı'da bulmak içindir artık dualarım.

Kaynak: Abélard ve Héloise/ Oyunlaştıran:Ronald Duncan/Türkçesi: Zeynep Avcı

VII. MEKTUP

Héloise'den Abélard'a

Demek vazgeçmemi istiyorsun!

Vazgeçmeyeceğim. Ben böyle bir şey yapmam.

Elimden gelseydi bile vazgeçmezdim.

Sana olan aşkımı göstermemeliymişim, çünkü umudun kalmamış bizden.

Sevdalılar için umut yoktur ki zaten.

Umut istemiyorum ben, aşk istiyorum.

Sanki duygularımız dizginlenip denetlenebilir şeylermiş gibi yazmışsın; neden?

Dizginleyebilseydik, duygu denmezdi onlara. Düşünce denirdi.

Duygularımıza neden aramak Tanrı'nın varlığını sorgulamaktan farksız değil mi? Bilirsin ki pek zayıftır mantığım, din bilgim ondan beter. Yine de söyleyeceklerim inkâr edilemez:

Özde var olan neyse, kendi varlığından öte, ne sebep gerektirir ne mazeret.

Aşk ya aşktır, ya değildir.

Ne amaca gerek duyar, ne hedefe.

Ama kendi kendine doğar; kendi kendine yeter Ne umuda yeri var, ne gerekçeye.

Acı çekmek aşkın bir parçasıysa eğer,

'acı çektiğim için mutluyum ben.

Istırabının nedenini biliyorum.

Doğana boyun eğmeni gururun engelliyor.

Oysa doğa da Tanrı'nın bir parçası değil mi?

Neden aşkını kabullenip acısına katlanmıyorsun, sevgilim? **Sana değil, dualara sadık kalayım istiyorsun.**

Korkarım, karşılığını vermediğin bir tutkunun nesnesi olduğun için suçluluk duyuyorsun.

Bana karşı soğuk davranışını maskelemek için dindarlığı kullanmıyor musun?

Sana bağımlı olmazsam bilincin aydınlanacak mı acaba? Böyle bir şey yapmam ben!

Ruhunu kurtarmak istediğini söylüyorsun.

itiraf ederim ki ben yalnızca aşkımızı kurtarmak istiyorum

Kadın için ikisi de aynı şeydir...

Sevmek günahsa eğer, günahkarım ben; tövbe de etmem. Daha da kötüsü: **Günahkarlığı iyi becerdiğim için şükürler**

ediyorum.

Sen yazmadın mı kitabında, ilahi iradenin dışında kalan tek şeyin kötülük olduğunu? O zaman sevabın da günahın da amacı ortak olmalı, değil mi?

Hem bedende hem ruhta...

Demek filozofun kafası karıştı...

Gerçeğimi, yaradılışımı görmezden gelip başka bir şeymişim gibi davranıyor bana!

Aşkımı unutuyor; oysa o aşk ben'im, o aşk sen'sin. Yazıklar olsun sana!

Ne biçim bir Tanrı bu tapındığımız?

Hem bir bütün olarak yaratmış bizi, hem de bir parçamızla yetinmemizi istiyor...

Deli bir Tanrı değil mi bu Tanrı?

Hem kadın olarak yaratmış beni,

hem de dayatıyor yaradılışımı inkar edeyim diye.

Senin de inkâra çalıştığın gibi...

Öncelikle seni sevmeme izin vermezse,

O'nu sevmeyi de öğrenemem ben.

Tanrı bölünebilir değilse eğer, aşk da bölünmez.

Dualarını kabul edip tutkunu reddeden, bir Tanrı'ya inanmamı nasıl beklersin benden?

O kıskanç Tanrı seni benden almak istiyorsa, nefret ediyorum O'ndan!

Benim Tanrı'm değil O!

Kulak ver bana; O'nun sevgisi bu kadarsa eğer, baş edebilirim O'nunla.

Şimdi dinle küfürümü:

Pişmanlık duymadan itiraf ediyorum.

Ben yalnızca seni seviyorum.

Bu sözü yazan benim elim,

Elimi yöneten de kanıyla, canıyla ben'im.

İlk kez senin olduğumda onyedi yaşındaydım.

-Ah, nasıl da akıp gitmiş zaman...-

Genç bir kızdım o sırada; aşkın kadınlığıma kavuşturdu beni.

Yavaş, yavaş, acılar içinde açıldım, olgunlaştım.

Acılara bile teşekkür ederim.

Şimdi olgunluğumu sana geri veriyorum.

Bir gelincik gibi tut onu elinde.

Bu kadın sevmeyi nasıl öğrendiyse, sen de öğren.

Sırt çevirme o çiçeğe,

kendi ellerinle yarattığın yapraklarını yolma.

Ben böyle seviyorum işte:

Zarafetini gaddarlığını, inceliğini kabalığını, olduğun şairi, olmadığın erkeği seviyorum.

Bir zamanlar çocuk olduğun

ve bir gün ceset olacağın için seviyorum.

Hem gövdeni, hem aklını seviyorum.

Yalnızca boynunun düzgün çizgilerini değil, koltuk altının terini de seviyorum.

Kanımı tutuşturan gücünü de,

çocuk gibi elinden tutma isteği uyandıran güçsüzlüğünü

de seviyorum.

Tanrı böyle sevemiyorsa, ben seviyorum!

Birlikte daha kutsal olacağız; inanıyorum.

Tanrı böyle sevemiyorsa, ben de sevgimi Tanrı yaparım. Hayır, vazgeçmeyeceğim!

Görüyorsun, yırtık bu mektup.

Bazen alçakgönüllü olmaya çalışmadan yazmışım. Utanmamışım. Onları sakladım.

Sana yolladığım yerleri, gördüğün gibi, öfkeyle kaleme alındı, kıskançlıkla yazıldı.

Öfkemin, kıskançlığımın armağanını sunuyorum sana. Onlar sevdamın kanatları.

Açıyorum ve uçuyorum sana.

Kaynak: Abélard ve Héloise/ Oyunlaştıran:Ronald Duncan/Türkçesi: Zeynep Avcı

VIII. MEKTUP

Héloise'den Abélard'a

Ne zalimdir şu erkekler!

Bize aşkı öğretirler, sonra çeker giderler. Biz ise hâlâ ... Zalimsin sen de!

Yazmıyorsun bana.

Üç haftadır bekliyorum.

İlk hafta her gün yeni bir umut yarattım, ertesi gün mektup gelecek diye.

Her bugünün bir yarım vardı, yarın mektubun gelmesi kesindi.

Düş kırıklığım bu kesinliğe yenildi.

İkinci hafta ise yaraladı beni.

İyi olduğun haberini almıştım ve anladım ki, suskunluğu.O bilerek isteyerek sürmekteydi.

Önce gücünü denediğini sanarak avundum. Aldanıyordum: Güç gösterisi değildi'bu, kayıtsızlıktı! Nasıl beklediğimi biliyor olmalıydın...

Şu son hafta hayaller içinde geçti.

Çünkü gerçek dayanılacak gibi değildi.

Yanımda olduğunu hayal ediyordum.

Seninle konuşuyordum.

Karşımdaymış gibi sesleniyordum sana.

Hücremde tatlı tatlı konuştuk.

Bahçede tartıştık, kavga ettik, gülüştük.

Kilisede fısıldaştık.

Seninle rahatça söyleşince,

düşüncelerimi kağıda dökmek gülünç geliyor bana.

Sen bana yazmazsan, ben sana yazarım.

Suskunluk boğucu! Soluk alacağım biraz, elimdeki şu kalemle.

Çok gücendim sana.

Neden mi? Dinle !

Bütün erkekler kulak versin söyleyeceklerime.

Aşkı öğretir, sonra sırtlarını çevirirler bize.

Kendine aşık etmek için nasıl da yalvarmıştın bana ... Hemen teslim oldum sana.

Hiç zorlanmadan kazandın kalbimi.

Aynı kolaylıkla terk ediyorsun beni.

Şimdi de vazgeçmemi istiyorsun.

Tıpkı aşkımı istediğin gibi, ısrarla ikna etmeye uğraşıyorsun. Bir zamanlar kollarına atılmam için yalvardın, şimdi çekip gitmemi emrediyor gibisin.

Ama gitmeyeceğim. Gidemem.

Tutkuma katlanmak zorundasın.

Sen yarattın onu, o senin eserin.

Seni kalbimden söküp atmamı isteyemezsin, seninkinden de beni atamayacağın gibi.

Biz birbirimize ait değil miyiz?

Bana çektirdiğin acıları affettirebilirsin; birlikte olmamızı sağlayarak!

Buraya gelirsin, görürüm seni...

-Başka neye yarar ki gözlerim?

- Salt benim için gelemiyorsan da, dediğim gibi, bir görevin var senin.

Manastırı bizim için ziyaret etmelisin.

Olanaksız değil bu istediğim.

Tekrar ediyorum: Karınım senin. ..

Hepimiz senin evlatlarınız.

Bir zamanlar benden yalvararak istediğin şeyi istemiyorum senden.

Mümkün değil bu. İstemek ayıp olurdu...

Artık istesek de yeminlerimize ihanet edemeyiz. İradelerimiz bir bıçak darbesiyle keskinleştirildi.

Bütün istediğim seni bir kerecik görmek...

Göremezsem gözlerim kör olacak sanki.

Gözüm kapalıyken gördüklerimi açıkken neden görmeyecekmişim?

Yaptığımız bahçe duvarını göstereceğim sana.

Küçük kiliseye de götüreceğim seni, bir meşenin gövdesinden yapılan Meryem Ana heykelini gör diye.

Modelliğini yoksul bir kız yaptı.

Dudakları kiraz kırmızısı, gözlerinde masumiyet çiçekleri açmıştı.

Sonra bahçede yürürüz birlikte, şeftali ağaçlarının gölgesinde.

Sana bakarım; şeftalinin balı akar dudaklarından.

Yine de... umutsuzca yazıyorum bunları.

Ne zalimsin!

Gereksiz yere artırıyorsun çektiğim acıları.

(Sessiz geçen bir ara)

Artık gerçeği saklamaya gerek yok, anlamaya hiç yanaşmasan da...

Bu örtüye büründüğümde, hiç de dinsel, yüce bir şey değildi niyetim.

Tek nedeni sana sevdalı olmamdı.

Tüm yeminleri yalnızca senin olmak için ettim.

Yalnızca sen burada kalmamı istediğin için

kendimi o sözleri vermeye zorladım.

Ama artık sevgini yitirdiysem, ne işe yarıyor mahkûmiyetim?

Girmişim bu örtülerin altına, kavruluyorum.

Boş yere, umarsızca çabalıyorum.

Çevremdekilerin hepsi Tanrı'yla evli...

Yalnızca ben bir erkeğin hizmetindeyim.

Kendimi Abélard'a adadım ben.

Dahası, günahlarım için değil gözyaşlarım, sevgilim için ağlıyorum.

(Sessiz geçen bir ara)

Aklıma geldi de. .. önce benim yeminlerimi tutmamı istedin Nedendi bu? Yok, yok, cevap verme. Cevabını biliyorum.

(Sessiz geçen bir ara)

Çok uğraştım, Tanrı'm...Öyle uğraştım ki seni unutmak için Çok sıkıntılı geçen bir gün, birkaç dakikalığına unutmayı becerdim

Ama geceler uzun, geceler bizim...

İtiraf ediyorum: Sen yanıma uzanmadan yatmıyorum. Uyuyabiliyorsam, tek nedeni başımı omuzuna yaslıyor olmam.

Düş görmüşsem, uyandırıyorum seni, düşümü anlatıyorum Zaten düşlerimde yalnızca seni görüyorum.

Sonra okşuyorsun beni...

Biraz dayanıyorum, çabucak teslim oluyorum sana.

İşte halim.

Burada kalmam doğru mu acaba?

Gelip beni ikna etmezsen kendimi görevlerime adamaya, O zaman ben de...

Kaynak: Abélard ve Héloise/ Oyunlaştıran:Ronald Duncan/Türkçesi: Zeynep Avcı

IX. MEKTUP

Abélard'dan Héloise'e

Elbette yazdım sana.

Ama yazdığım mektupları yollamadım.

Bu mektubu da göndermek niyetinde değilim. Gözlerimiz dilsiz olsalar da aşkın dilini konuşuyorlar. Dudaklarımızla ellerimiz geveze, ama telaffuz etmeyi bilmiyorlar.

Hissettiklerimiz ancak sessizlikte anlatılabilir.

Bana nasıl kayıtsız dersin?

(Sessiz geçen bir ara)

Gelip seni görmemi istiyorsun.

Bu istek korkutuyor beni.

Sana ve kardeşlerine karşı görevim olduğunu söylüyorsun Şu "görev" sözcüğünden kuşku duyarım, talep olarak söylendiğinde...

Canım! Görmüyor musun?

Benim başrahip, senin de başrahibe gibi davranmamız mümkün değil.

Tehlikesi çok büyük.

Tehlikeli olmasa sen böylesine istemezdin,

ben de isteklerimi dizginleyen şu korkuya kapılmazdım.

Birbirimizi sevebiliriz, sanırım nefret de edebiliriz.

Ama kayıtsızlığı asla beceremeyiz.

Gelmeyeceğim.

(Sessiz geçen bir ara)

Zalim diyorsun bana… öyleyim.

Öyle olmak zorundayım.

Kimi zaman zalimliğin ne kadar hayırlı olduğunu hemen anlamayız.

(Sessiz geçen bir ara)

Bir kez daha söylüyorum sana:

Benim değil Tanrı'nın önünde eğil.

Çünkü insana duyulan tutku huzur verici değil.

Tek huzur Tanrı sevgisindedir.

Seni bir erkek gibi seviyorum ben.

Yeterli değil bu.

Senin iyiliğin için yalvarıyorum sana:

Dön O'na... Hakiki sevgili O.

Bense, yarım erkekliğimle sıradan bir sevgiliyim.

Bunları yazarken, okurken dökeceğin yaşları görüyorum. Kurut o gözyaşlarını, bu mektubu defalarca oku.

Çünkü son mektubum bu. İsa yolundaki sevgili kocan.

Peter Abélard.

(Mektubu imzalar, bağırarak kalemi fırlatır)

Hayır! Yırt, at o mektubu!

Sana yazmadıklarımı oku!

Yazdığım hiçbir şeyi okuma!

Şiirlerim okunmamalı benim.

Şarkılarım söylenmemeli.

Kitaplarımı yakmakta haklıydılar.

Dürüst olmayan bir şair, sahte bir filozof kadar alçaktır! Yoo... Yırtmalısın o yazdığım mektubu.

Şimdi kendime bile söylemediğim gerçeği dinle.

Yüreğim sağır olmuştu, çünkü ruhum dilsizdi.

Sönmüş yanardağ kıpkızıl bir öfkeyle patlıyor artık.

Şimdi yüreğimin yangını ruhumun çayırlarını tutuşturuyor Yalnızca küller kalsın.

Bir soru sormuşsun bana.

Cevabını bildiğini yazıyorsun.

Yine de ben vereceğim o cevabı.

Gerçeğin acısı da andır.

Acının gerçeğinin gerçekliği gibi.

Ve gerçek şu:

On yıl önce, yeminlerini tutmanı istediğimde -Evet, üstelik ben tutmadan önce- ve hayatını Tanrı'ya adamanı öğütlediğimde, niyetim sana iyilik etmek değildi,

Tanrı'ya yaranmak da değildi.

-işte yanardağ lavlarını püskürtmeye başladı- Gerçek şu: Örtünmeni istedim, çünkü erkekliğimi yok etmişlerdi.

Her açıdan iktidarsızdım, ama kıskançlıkta değil.

İsa'nın karısı olmanı istedim.

Benim ya da senin ona olan sevgimiz değildi nedeni. Korkuyordum ben.

bir gün başka bir erkeğin karısı olacağından.

Oysa ben yarım erkektim...

Gerçek böyle ve işte burada ateş kavuruyor ..

Tanrı'ya olan sevgime ihanet ettim ben!

Yeminler ediyordun ve hepsi benim içindi; biliyordum. Yalnızca bana sadık olacaktın.

Saçlarını kazıdıkları zaman sevinçler içindeydim.

Başka hiçbir erkek saçlarının güzelliğini bilmeyecekti. Kutsal giysilerini bekâret kemeri gibi gördüm ben!

İsa'ya ihanet etmene aldırmadım,

çünkü ben ihanete uğramaya katlanamazdım.

Gerçek şu: Seni sadece bir erkeğin sevebileceği gibi

sevmiş değilim ben.

Böylesi bana yetmedi...

Gerçek şu ki, ben sevmedim.

Gerçek şu ki, gerçeğim yok benim.

Yalnızca küller kalır. Elveda.

Burada ölürsem, vasiyet edeceğim, bedenim kaldığın

manastıra gönderilsin.

O halimle gör beni.

Gözyaşı dökmeni istediğimden değil.

- Zaten artık çok geç olacak ağlamak için.

- Şimdi dök de o gözyaşlarını, söndür beni tüketen yangını. Cesedimi gör de, ölümün dehşeti kamçılasın dindarlığını. Neye benzediğim o zaman çıkar ortaya.

Solucanlar sana anlatırlar erkek diye sevdiğin şeyin neye benzediğini.

Umarım öldüğünde yanıma gömülmek istersin.

Toprağa karışmış kolların uzanır, kucaklar seni. **Requiescamus in nomine Domini.**

(**In nomine domini**./ *İyi ve kötüyü bileceksiniz, Tanrı gibi olacaksınız)*

Kaynak: Abélard ve Héloise/ Oyunlaştıran:Ronald Duncan/Türkçesi: Zeynep Avcı

İn nomine domini
01 Ekim 2017- Mehmet Ödemiş

Geçen haftaki yazımızda demiştik ki; Modern medeniyetin paradoksal gerçeği; özgürleştirerek köleleştirmek, öğreterek cahilleştirmek, teşhir ederek teshir etmek (hipnotize etmek), popülarize ederek yok etmek, konuşturarak susturmaktır.

Modern medeniyetin paradoksal gerçeği; özgürleştirerek köleleştirmek, öğreterek cahilleştirmek, teşhir ederek teshir etmek (hipnotize etmek), popülarize ederek yok etmek, konuşturarak susturmaktır.

Özgürleşmek, modern insanın sandığının aksine habire kendine tapınmaktan/tepinmekten mütevellit değildir. İnsanın özgürlük mücadelesinin iki yönü vardır: Biri içe, diğeri dışa dönüktür. İçe dönük mücahede; kendi duygu ve düşüncelerinin, heva ve hevesinin bendesi olmaya karşı verilen savaşımı ifade eder. Dışa dönük olansa hariçten empoze edilen her türlü fiziksel ve kültürel baskıya karşı gösterilen dirençtir. Burada amaç, insanın fıtratına yabancılaşmasına yol açacak dinî/mezhebî yorumlar da dahil olmak üzere tüm gayr-i fıtri yollardan azat olması ve hayatında anbean hiçleşen

Yaratıcının sunduğu varoluşsal hürriyeti içselleştirmesidir. Ki bu özgürlük, yerde değil gökte aramakla ve varlığını müteal bir varlığa teslim etmekle elde edilir.

"In nomine domini./ *İyi ve kötüyü bileceksiniz, Tanrı gibi olacaksınız*."

Kitab-ı Mukaddes'ten bir cümle.

Bu ibare, Latincede besmele benzeri fonksiyon ifa eden bir sembolizme delalet etmekle birlikte İsa'dan mülhem insanın tanrılaşma arzusunu imlemektedir. Hristiyanların önlerinde duran bir insan-tanrı modeli bulunduğu için bu ideal, İseviler nezdinde tasnif dışı değildir. Nihayetinde kilisenin usulleriyle gerçekleştirilemeyen bu erek, aydınlanmacı bilimin hümanist sondajlarıyla realize edilmiştir. Kilise hayatta kalmak için aydınlanmacı paradigma ile zoraki bir izdivaç kurmuştur. İnsanın özgürleşerek tanrı gibi olacağı sanrısı, bu döllenmenin bir neticesidir. Çoğu mütefekkir, modern bilimin ve onu besleyen düşüncenin materyalist olduğunu iddia eder. Bu doğrudur. Ancak aydınlanma sapması, insanı yücelterek ilahlaştırmaya niyetlendiyse bunun makablindeki fikrin; muharref Hristiyanlıktaki insan-tanrı inancından kaynaklanmadığını kim söyleyebilir!

Oysa İsevilerin iddialarının aksine iyinin ve kötünün bilgisini elde etmek, varoluşsal düzlemde insanı tanrılaştırmaz. Yalnızca İlahi olana/alana daha yakın tutar. Aslında ***kutsal metinlerle kurulan ilişkide ortaya çıkan her yanlış anlama, bir tahriftir.*** Gadamer, "***her anlama bir yanlış anlamadır"*** derken belki de İsevilerin kutsal kitapla kurduğu ilişkiye bakıyordu.

......

Speak that my I see thee. *Konuş ki seni görebileyim*.

El-kelamü sıfatü'l mütekellim. *Söz söyleyenin sıfatıdır*.

Küresel Anglosakson-Batı medeniyetinin temel postulatına göre; görünür olmanın yolu konuşmaktan geçer. Şimdilerde garbın köksüz ve dipsiz medeniyetinden doymak bilmez bir haz ve iştihayla beslenen **"**şark**"**ın çocukları da sözün kalp gümüş, sükutun som altın olduğunu unutmuş görünüyorlar. Zira görünür olmak için debelenip duruyoruz. Gerçek hayatta cesaret edip ortaya koyamadığımız siretleri, sanal alemin sahte suratlarında parlatıp fenomen olmaya çabalıyoruz.

Post modern zamanların cahiliye nefesi taşıyan gettolarında, en sıradan bireylerin dahi mütevazi menkıbelerini adadığı devrimlerini, tanrılaşma aşkıyla yediğini görünce, zihnimin anlam haritasında sınırlar yeniden çiziliyor.

Aynileşmesi gerekenler ayrıksılaşırken neredeyse diğer her şeyin birbirine benzediği, muhtemeldir ki bu ahir zaman diliminde; belki de en doğrusu susmak.

Nevfel oğlu Varaka'nın bir vakitler hatırlattığı Tevrat'ın ünlü deyişi ile bitirelim: ***Her söz eksiktir ve insan söz söylemeye kadir değildir.***

Baki selam...

X. MEKTUP

Héloise'den Abélard'a

Nasıl cüret edersin bana böyle şeyler yazmaya! Mektubunun beni nasıl etkileyeceğini sanmıştın ki?

Bunu bile düşünmemiş olmalısın.

Kendine yazıp da bana yollamış olmayasın...

Bilmediğim bir şey yok yazdıklarında.

Üstelik kederimi avutmaya hiç yaramadı.

Zalimliğini hafife almışım meğer.

Beni görmeye gelmeni rica etmiştim senden.

Beni rahatlatacağın yerde hüznün derinlerine itiyorsun. Ruhumun huzura kavuşması için bütün yardımın, durup dururken öleceğini söyleyip beni korkutmak, rahatımı kaçırmaksa, kendimi dine vermeyi nasıl becerebilirim?

Öldün diye sana olan sevgimin azalacağını düşünecek kadar saf mısın?

Ölümlü bir erkek olduğunu bilmediğimi mi sanıyorsun? Solucanlar göz çukurlarında yuvalansa da, dilin dişlerinin arasından çıkıp sallansa da, tiksinmeyeceğim senden, vazgeçmeyeceğim!

Etin kemiğin ne ilgisi var bizimle?

Bir parçanı kesip alan o kasap,

sana olan aşkımı biraz olsun azaltabildi mi?

Taptığım, özüne indirgese de seni, ölüm bile azaltamaz sevgimi.

Tam tersine, zalimliğin azalır da, daha fazla benim olursun.

Anlamıyor musun? Örtünmem için beni kandırmaya çalıştığında,

Biliyordum ki, kabul ettiğimde çifte sorumluluk

yüklenecekti üstüne.

İsteksizliğimin belasını da sen çekecektin ...

Elbette biliyordum niyetlerini.

Korkuların için de seviyordum seni.

Seni rahatlatacağını bilseydim,

suratımın parçalanmasına bile razı gelebilirdim.

Ne işime yarıyor ki güzellik?

Seni bana kazandırdı, yeter...

Bir de şimdi görsen yüzümü!

Hiç de güzel bulmazsın.

Vahşi atlar koşuşuyor gözbebeklerimde.

Dudaklarım ısırılmaktan parçalandı, burnum kızardı. Alnımın yazısı senin ellerinde...

Ne yazılı olduğuna bakmaya korkuyor musun?

Bırak, ben okuyayım.

Bir şiir o. Senin ellerinde...

Ne tuhaf! Bunları yazarken bir ses duyuyorum. Bahçıvanlardan biri türkü söylüyor.

Sevgiliyi baştan çıkarmak için bir türkü.

Kalbimin gülü,

Al bu gülü eline.

Aşkın çiçeği bu.

Yaprakları hasretimle dolu.

Senin gibi incecik kokusu.

Kalbimin gülü

Al bu gülü eline.

Hemen solsa bile,

Aşkımız yaşayacak.

Çünkü güller sonsuza kadar açacak.

Benim için yazmıştın bu şiiri.

Bana yazdığın şiirleri başka dudaklardan ne de çok dinledim.

Sanırım anlamalıyım artık sana ilham vermediğimi. Sanırım dehanı ortaya çıkarmak için bir araçtım ben.

Yine de teselli ediyorum kendimi.

Bana yazılmış şiirlerin henüz dünyaya gelmemiş kim bilir ne çok kadını,

benim tadamadığım zevkleri tatmaya itecek. Düşündüğümde ateş basıyor.

Senin yanında nasıl da hoppalıklar etmişim...

Çalışmaya uğraşırken sen,

çıplaklığımı gözlerinin önünde nasıl da sergilerdim. Olmadık yerlerde senden ne biçim şeyler yapmanı isterdim...

Ama... Paris'in tüm kadınlarının âşık olduğu bir şairdi yanımdaki.

Alçakgönüllü olursam seni kaybederim diye korkuyordum

Şimdi de hoppa olmalıyım, ama iyice yitirmişim o niteliğimi.

Duygularım nasıl da hastalıklı bir hale soktu beni.

Hala utanmıyorum.

Bana armağan ettiğin gümüş haçın yanı başında, bunları yazarken bile utanç duymuyorum.

Tanrı'ya adanmış bir çatının altında, aşkın filizlenlenmesi tuhaf değil mi?

Aşkın cinsine bağlıdır, diyorsun.

Merak ediyorum: Cinsi mi vardır aşkın?

Yoksa yalnızca derecesi mi?

Aşkta şehvetin yeri yok derlerdi. Var ya da yok...

Yine de merak ediyorum: Tövbe etmeyi gerektiren bir şey, Tanrı'ya giden yolun başı olabilir mi?

Bazen bana öyle geliyor ki, adaleti dışında tüm sıfatları doğru Tanrı'nın.

Şehvete kapılmışken biz, her fırsatta günah işlemedik mi? Ben senin gönüllü metresin, sen benim sabırsız âşığımdın. Çocuklar gibi mutluyduk o zaman.

Ne zaman ki evlendik, ödülümüz hadım edilmen oldu.

Ne zaman ki kendimizi Tanrı'ya adadık, işkenceler başladı.

Günah işlediysem, birde yalancılığı ekleyemem günahıma. Zevklerimizin cezasını çekeceksem, hatırlarım onları. Anılarım cezalarımdır.

Hayal gücümle herkesten çok işkence edebilirim kendime. Hayal gücüm yakarışlarıma kulak vermez.

Uykudaysa hiç kaçamıyorum senden.

Gözlerimi yumuyorum, seninle açıyorum.

Düşlerimde birbirimizin oluyoruz.

Sonra uyanıyorum, gerçek denen o kabus çıkıyor karşıma Sen olmayan hiçbir şey gerçek değil.

Sevgilim, aşkımla bezdiriyor muyum seni? öyle olsa de, katlan bana.

Unutma ki, o kasap sana yardım etti . ama, bana etmedi.... Hâlâ kadınım ben: senin kadının.

Tanrı başka bir şey olmamı isiyorsa, neden beni böyle yarattı o zaman?

Vazgeçmeyeceğim! Asla!

ABÉLARD

(Kendi kendine, beste yapar gibi)

Vel confossus pariter

morerer feliciter cum,

quid amor faciat,

maius hoc non habeat,

et me post te vivere

mori sit assidue,

nec ad vi tam anıma

satis sit dimidia. ...

Mezara gömülmüşüm, seninle kucak kucağa yatıyorum. Aşkım böyle olmasını isterdi.

Senden sonra yaşamak ölümdür zaten.

Yarım kalmış ruhun yaşamı olur mu?

Kandıracağım o zaman,

yaşam zaten ucuz bir kandırmaca,

bizi birleştirdiği gibi,

bizden alıp götürebilir birbirimizi.

Seninle bir mezarı paylaşmak seninle yaşamak gibi bana kalırsa.

Birlikte uzanırsak mezara, ölümü yeneriz, biz asla ölmeyiz.

Sus artık dili tutuk çalgım, tellerin kırık senin.

Bırak yüreğimin telleri çalsın hüzünlü türkülerimi.

Kaynak: Abélard ve Héloise/ Oyunlaştıran:Ronald Duncan/Türkçesi: Zeynep Avcı

Xl. MEKTUP

Héloise'den Abélard'a

Sevgili Abélard,

Bu kadar korkmana hiç gerek yok.

Mektubumu yanıtlamasan da, tek kelime yazmasan da, şikayet etmeyeceğim.

Bana yazmadığın için memnunum.

Kendime bile söylemekte zorlandığım şeyi açıklamamı kolaylaştırıyorsun.

Bir zamanlar nasıl tutkuyla yazdıysam sana, şimdi de aynı dürüstlükle yazacağım.

Ama bunları yazmak daha zor.

Zaten iki kez yırtıp attım mektubu.

Yeniden başladım.

Mesele şu:

-Hem dürüst, hem nazik... nasıl olunur?

Anlaşıldı, mümkün degil! - Abélard, mesele şu:

Héloise'i sonsuza kadar kaybettin.

inanılması zor, degil mi? Bence de...

Geciktirdim bunları sana yazmayı.

Duygularımı zamana bıraktım.

Zaman doğruladı onları.

Gerçek bu: Sana âşık değilim artık.

Bu satın okuyorum, içimden bir şey okuduğuna inanamıyor.

Ama ben yazdım onu ve doğru.

Sana aşık değilim artık.

İşte! Bir kere daha yazdım!

Nihayet her şeyini elde etmek isteyen,

her şeyini tüketen boğucu aşkımdan kurtuldun!

Ben de öyle. .. Ben de kurtuldum.

Artık o ahlaksız düşünceler adının çevresinde dolanıp

kaçırmayacak huzurumu.

Artık o yoğun düşlerimde çıplaklığımı örten bedenin

yormayacak beni.

Dudaklarımı yastığa bastırmış olarak uyanmayacağım artık

Dualarımda yalnızca adının geçtiğini hissedip irkilmekten kurtuldum.

Kurtuldum bir zalimden, ya da zalim bir aşktan.

Kadınların dengesizliğini bildiğine göre, kolayca tahmin edebilirsin ki,

Bir sevgiliyi terk ediyorsam, başka bir sevgili aklımı çeldiği içindir...

Artık onun oldum ben.

Bir zamanlar senin olduğum gibi.

Şu hoppa halim dünyaya anlatmalı ki, kadınların tek sabit yanı sebatsızlıklarıdır.

Sadık kalmayı beceremeyiz biz.

Sadakatimizi yalnızca sadakatsizliğe gösteririz .

Ama canım, sakın kıskanma.

Héloise'i senden çalan sadece Tanrı.

Bunu sen de çok istemiştin zaten.

Ben de uğraştım, çabaladım, beceremeyeceğimden korktum Ama işte O'nu buldum.

Şimdi beni nasıl elde ettiğini merak ediyorsun.

Bunca yıl Tanrı'nın evinde kalıp,

O'nun yüzüğünü taşıdım, yine kayıtsız kaldım da, ne oldu birden, diyorsun.

Sana yazdığım son mektuptan sonra çok hastalandım ben. Doktorlar öleceğimden korktular.

Tedavi etmek için çırpındılar, durdular.

Sendin hastalığım.

Elde edemeyinceseni, ölmeye yatmıştım.

Dört hafta boyunca tek kelime etmeden, öylece yattım. Umarsızlığıma sarılmıştım.

Sarkabileceğim bir tek o kalmıştı.

Sonra ansızın, bir sabah uyandım ki, gitmişsin!

Yanı başımda başka bir erkek duruyordu.

Senden daha nazik, daha sevecendi üstelik.

inançsızlığımı bildiği için bana kendi inancını verdi. Pişman değildi bakışları, yumuşacıktı.

Sitemsiz, sıcacıktı.

Öyle bir âşıktı ki, bana teslim olup elde etti beni.

Tutkusu vardı ama şiddetli değildi.

Her şeyiyle benimdi, ama kıskanmıyordu beni.

Müşfik bir babaydı, hem de yasaklamıyordu.

Uysal bir evlattı, hem de talepkâr değildi.

Seni onun yüzünden neden terk ettigimi anlıyor musun? Bir sevgi mucizesiydi.

Bir şükran armağanıydı.

Senin sevginin en büyük yanı, seninkinden de büyük bir sevgi olabileceğini bilmendir. Beni senden vazgeçirip O'na yöneltmeye çalıştın bu yüzden Başardım işte. İlgilenme artık benimle.

Emin ol ki, en azından ikimiz için de yıkıcı olan tutkulardan uzaksın şimdi.

Bazen yaz bize.

Aristo okuyorum yine; düşüncelerini öğrenmek isterim.

Artık benim yüzümden çıkacak tehlikeleri bekleyerek endişe etme.

Gerçek böyle: Ne metresinim senin, ne de karın.

Bu sözcükleri de son kez kullanıyorum.

Artık seni ne kocam ne de sevgilim gibi düşleyeceğim. Bana yazmasan da üzülmeyeceğim.

Nasılsa Tanrı'nın bir parçası oldun, artık hep benimlesin.

O'nu bularak iyice içime aldım seni.

O'nun içinden sana ulaştım.

İnsanlar Tanrı aşkından söz eder.

Boş bir laf sanki bu...

Ama şimdi benim için anlamı kesin.

Senin elin kadar gerçek.

Elini tutuyormuş gibi sahibim ona; aslında o benim sahibim.

Bütününe kavuştum benliğimin.

Sınırlarını O çizdi.

Ama tuhaf değil mi, sınırları sınırlamıyor beni, tam tersine, açıyor, ferahlatıyor.

fildişi bir sunaktaki ak bir manolya gibi.

Huzurum akşam alacasına yayılıyor, suskun boşlukta dalgalanıyor.

Felaketlerimizi pişmanlık duymadan hatırlıyorum şimdi. Şimdi yalnız kalabiliyorum, yalnızlık duymadan.

Düş görmeden uyuyabiliyorum.

Hatta seninle olmadığım için kahrolmadan seni düşünebiliyorum.

Abélard! Özgürsün!

Daha az değil, daha çok sevdiğim için.

Artık rüzgârın sevdiği gibi seviyorum.

Kendimi dalgalar gibi hissediyorum.

Varlığımın kozasından çıktım artık O'nun sevgisi benliğim oldu.

Bunları yazarken pencereme bir kırlangıç geldi.

Şükran dolu kanat vuruşlarını seyrettim.

Bir ay önce bunu göremezdim.

Senden başka bir şey görmezdi gözlerim.

Ama şimdi, evrende yaratılmış ne varsa, şu kuşun kanatlarıyla, hepsi uçuyor bana.

İlk kez canlıyım ben.

Kendim için öldüm madem, senin için de ölebilirim. Onlar için de ölürüm.

Herşey için ölürüm.

işte bunları keşfettim.

Hala düşünüyorum: Nasıl oldu da becerdim!

İnsan bizim sevdiğimiz gibi sevmişse,

sonra da sevgisini yitirdiğini, ya da değiştiğini görmüşse,

o kayıp duygusuyla kendini de anlayamaz, sevgiyi de.

Önce sevmiş olduğundan kuşkulanabilir..

Sonra da merak eder: Bir daha sevebilecek midir?

Oysa değişebilen aşk, aşk değildir, ihtiyaçtır, kendini beğenmektir.

İhtiyaçlar değişebilir, aşk ise değişmez.

Bize böyle olmadı.

Bir şey kaybetmedik biz.

Kendimizi O'nda bulduk.

Sana sevgili derdim.

Yine de derim.

Ama bu kez sözcüğü farklı söylerim:.

Sevgili, ol, sevgi dolu, özgürleş.

Başkasını buldum.

Artık ihtiyacım yok sana.

Doğru söylüyorum. Özgürsün.

(Kalem elinden düşer. Elleri boşluğa uzanır. Hissetmediği şeyleri yazmış olmanın, özverinin bitkinliği içindedir)

Kaynak: Abélard ve Héloise/ Oyunlaştıran:Ronald Duncan/Türkçesi: Zeynep Avcı

XII. MEKTUP

Abélard'dan Héloise'e

Yazma bana artık Héloise.

Yalvarırım, artık bana yazma!

Aramızdaki son yazışma bu olsun.

Gerek yok artık mektuplaşmaya.

Sana veremediğim huzuru buldun.

Yine de, senden bana, ya da benden sana ulaşan tek bir sözcük bile kaçırabilir o huzuru.

Bir türlü bitmeyen şeyin sonu olsun bu.

Sana veremediğim gibi kendim de bulamamıştım o bulduğun huzuru.

Ne kadar mutluyum!..

Yine de itiraf ederim ki beni sevmediğini, başka birini bulduğunu okuduğumda, kıskandım, yaralandım.

Rakibimin bir erkek olmadığını tahmin edemedim. böyle olsa bile bağışlamaya çabaladım seni.

Önce benim yüzümden düştüğün hali düşündüm.

Sonra sana nasıl davrandığımı hatırladım Boşunaydı. Bağışlamayı istemek başka şey, başarmak ise bambaşka.

Bağışlamayı beceremedim.

Mektubunun ilk sayfası kalakaldı elimde.

Seni benden çalan o adamdan nefret ediyordum!

Gözlerimi yumdum ki, işleyeceğim cinayeti görmeyeyim. Kıskançlığının bana aşkının armağanı olduğunu yazmıştın.

Şimdi sana iade ediyorum armağanını...

Nefret ettiğimiz kişinin kendimiz olduğunu fark etmek kolay değil.

Benden önce hiç kimse böyle kıskanmamıştır!

işte o anda anladım asla dürüst davranmadığımı.

Tarih beni bir şair, bir filozof olarak değil, bir sevgili, senin sevgilin olarak hatırlayacak.

Ve ben sevmeyi bilmiyorum!

Sevgi hakkında ne çok konuştum, ne çok yazdım...

Unut bütün söylediklerimi. Yazdığım hiçbir şeyi okuma!

Ondan mahrum kalmadan anlamıyoruz sevginin kıymetini

Çünkü sevmek dediğin aşk oyunlarıyla olmaz.

Şiir yazarak olur, çiçek toplayarak olur. ..

Yeminler ederek, antlar içerek, sözler vererek sürer.

Sevgi verdiklerimizde değil, alabilme yeteneğimizde gizlidir.

Güvenimizle büyür; oysa kendi gerçeğimize güvenmiyorsak güvenemeyiz kimselere.

Sevgili diyorsun bana, sevilmemi istiyorsun.

Uğraşacağım...

O kıskançlık dakikaları, ömrüm boyunca öğrenemediğim

şeyleri öğretti bana .

Aşkın mülkiyetçi olmaması gerektiğini söylerdim. Olmamalı... yapmamalı...

Bir filozof nasıl böyle bir şey söyler?

Filozof dediğin. sahip olduğu şeylerin gerçeğiyle kendi arasında

doğru ilişki kurmak zorunda değil midir? işine geldiği gibi konuşabilir mi?

"Aşk mülkiyetçi olmamalı" diyordum, çünkü aşkın mülkiyetini kullanıyordum.

Seni tanıdıktan ve sevdikten sonra bile, itiraf ederim ki,

ihanet ettim sana.

Bilmiyordun bunu.

Şimdi de sana iyilik olsun diye söylemiyorum, işime geliyor

İhanet ettim sana, çünkü başkasını seviyordum:

Çünkü kendimi seviyordum.

İnsan aşkı hep mülkiyetçidir.

Ne yazık ki apaçık görüyorum şimdi.

Belki Tanrı'nınki de böyledir ..

O yüzden yazma bana.

O'nu kıskandırmayalım bari beni kıskandırdığın gibi.

Yüreğindeki iffeti koru.

Aşktan kaçınmak değildir bu.

Sınırlamaz hiçbir şeyi, hatta biçimler.

Aşkın ölçülerinden bindir.

Bütünüyle sevsek bile ölçüsüz olmak istemeyiz.

Teslim alınmışsak da ölçüye gerek yoktur.

Artık O'nun sevgisi var yanında.

Benimkine ihtiyacın kalmadı.

Seni nasıl seveceğini bilmeyen âşığına tercih ettiğin yeni sevgiline dikkat et: O senin ruhunu istiyor!

Unutma ki artık İsa'yla evlisin sen.

Beni tümüyle sök at yüreğinden.

O'nun bulmuşsun madem, O'nda dinlen.

Sonsuz ihtiyacımın cevabını ben de O'nda arayacağım. Git sevgili, bir gelin gibi, O'na git.

Bu sözlerle özgür kılıyorum seni, beni bıraktığın gibi. O'nu kıskanmıyorum.

(Masaya bir yumruk atar. Eli çaresizlikle boşluğa, Héloise'nin olduğu tarafa uzanır.

Işıklar hafifler, iki el üzerinde yoğunlaşır)

SON

Kaynak: Abélard ve Héloise/ Oyunlaştıran:Ronald Duncan/Türkçesi: Zeynep Avcı

Varis

Hazret-i İsa “aleyhisselâm” ve Hazret-i Mehdi ve İmam-ı Rabbani “kuddise sırruh” (Nübüvvet yolu) ile vasıl olduğundan, vasıtaya ihtiyaçları yoktur. Hz Ebu Bekr-i Sıddık “radiya’llâhü anh”, nübüvvet (şeriat) yolunda Rasülullâh “salla’llâhü aleyhi ve sellem” vekilidir. Velayet yolunda ise Hz. Ali Kerremallâhü veche varisidir.

Karşılaşınca (Bir şairi taklit)

Seher vakti görünce gözüm sultanını,
Dedim sultan mısın? O dedi yok-yok.
Gözleri ışıltılı , elleri kınalı,
Dedim Çolpan mısın? O dedi yok-yok.

Dedim ismin nedir? Dedi Ayhan'dır,
Didim yurdun nere? Dedi Turpan'dır,
Dedim başındaki? Dedi hicrandır,
Dedim hayran mısın? O dedi yok-yok.

Dedim aya benzer, dedi yüzüm mü?
Dedim yıldız gibi, dedi gözüm mü?
Dedim ışık saçar, dedi sözüm mü?
Dedim volkan mısın? O dedi yok-yok.

Dedim kıyak nedir? Dedi kaşımdır,
Dedim kunduz nedir? Dedi saçımdır,
Dedim on beş nedir? Dedi yaşımdır,
Dedim canan mısın? O dedi yok-yok.

Dedim deniz nedir? Dedi kalbimdir,
Dedim rânâ nedir? Dedi lebimdir,
Dedim şeker nedir? Dedi dilimdir,
Dedim ver ağzıma? O dedi yok-yok.

Dedim zincir var, dedi boynumda,

Dedim ölüm var, dedi yolumda,

Dedim ya bilezik? Dedi kolumda,

Dedim korkar mısın? O dedi yok-yok.

Dedim niçin korkmazsın? Dedi Tanrım var,

Dedim ya başka? Dedi halkım var,

Dedim daha yok mu? Dedi ruhum var,

Dedim memnun musun? O didi yok-yok.

Dedim istek nedir? Dedi gülümdür,

Dedim ya mücadele? Dedi yolumdur,

Dedim Ötkür neyindir? Dedi kulumdur,

Dedim satar mısın? O didi yok-yok.

8 Mart 1948, Ürümçi

Uygur Türkçesi ile asıl metin. (Uygurlar arap harfleri kullanıyor - Hülya hanım bize latin harfleri ile metni yeniden yazdı)

Uçraşqanda (Bir şairğa täqlit

Sähär körgän çeğim közüm sultanini,

Didim sultanmusän? U didi yaq-yaq.

Közliri yalqunluq, qolliri χeniliq,

Didim Çolpanmusän? U didi yaq-yaq.

Didim ismiŋ nimä? Didi Ayhandur,

Didim yurtuŋ qeyär? Didi Turpandur,

Didim beşiŋdiki? Didi hicrandur,

Didim häyranmusän? U didi yaq-yaq.

Didim ayğa oχşar, didi yüzümmu?

Didim yultuz käbi, didi közümmu?

Didim yalqun saçar, didi sözümmu?

Didim volqanmusän? U didi yaq-yaq.

Didim qiyaq nädur? Didi qaşimdur,

Didim qunduz nädur? Didi saçumdur,

Didim on beş nädur? Didi yeşimdur,

Didim cananmusän? U didi yaq-yaq.

Didim deŋiz nädur? Didi qälbimdur,

Didim räna nädur? Didi levimdur,

Didim şekär nädur? Didi tilimdur,

Didim bir ağzimä? U didi yaq-yaq.

Didim zäncir turar, didi boynumda,

Didim ölüm bardur, didi yolumda,

Didim biläzükçu? Didi qolumda,

Didim qorqarmusän? U didi yaq-yaq.

Didim niçün qorqmassän? Didi Täŋrim bar,

Didim yäniçu? Didi χälqim bar,

Didim yänä yoqmu? Didi ruhim bar,

Didim şükranmusän? U didi yaq-yaq.

Didim istäk nädur? Didi gülümdur,

Didim çelişmaqqa? Didi yolumdur,

Didim Ötkür nimäŋdur? Didi qulumdur,

Didim satarmusän? U didi yaq-yaq.

1948 yil 8 Mart, Ürümçi

Sadettin Nüzhet Ergun'un Hayatı

Doğumu, Ailesi, Çocukluğu

Hüseyin Sadettin Nüzhet Ergun, 1901'de Bursa'da doğmuştur.1 Babası, Yemen'de şehit olan Kolağası Ali Efendi, dedesi Müftü Abdullah Efendi'dir. Annesi Sadiye Hanım, Yenişehir Fener Sadi Dergâhı şeyhi ve divan şairi Mehmet Vehbi Efendi nin kızıdır. Annesinin dayıları Lütfi ve Muhiddin efendiler de basılmamış birer divanları olan şairlerdir.

İçine doğduğu aileye bakılınca, Sadettin Nüzhet'in manevi dünyasını ve bu dünyanın kendisine kazandırdıklarını anlamak hiç de zor değildir. Şüphesiz ki tarikat kültüründen gelen, şiirle uğraşan ve durmaksızın üretmeye çalışan Ergun'un kişiliğinde ve hayat felsefesindeki zemin, ailesi ve bu aileden getirdiği özelliklerdedir.

Ali Bey ve Sadiye Hanım'ın dört çocuğundan biri olan Sadettin Nüzhet Ergun'un ağabeyi Abdullah Gürsel emekli bir binbaşı, küçük kardeşlerinden Osman Gürsel Üsküdar Üçüncü Selim İlkokulu'ndan emekli bir öğretmendir. Diğer kardeşi ise Avni Gürsel'dir.

İki defa evlenen Ergun, beş çocuk sahibidir. 1937'de ayrıldığı ilk eşi Nezahat Dilek'ten Solmaz (d. 11 Ocak 1928) ve Suna (d. 5 Mayıs 1940) isimlerinde iki kız, Ergun Celal (d. 2 Şubat 1932) isminde bir erkek çocuğu; ikinci eşi Şerife Şâhende Hanım'dan ise Muhiddin Özden (d. 27 Ekim 1938) isminde bir erkek çocuğu vardır.

İlk tahsilini Üsküdar İttihat ve Terakki Numune Mektebi'nde tamamlayan Sadettin Nüzhet, bu arada Arapça ve Farsça öğrenir. Daha sonra Üsküdar Sultanisi'ne, oradan da Darülfünun Edebiyat Fakültesi Türk Edebiyatı Bölümü'ne devam eder. Burada Fuat Köprülü'nün öğrencisi olan Ergun'un, bazı kaynaklarda, "bir öğretmenin kaprisi üzerine" diploma alamadığı bilgisi kayıtlıysa da, Saim Sakaoğlu, Şükrü Elçin'in bu bilgiyi düzelttiğini, Sadettin Nüzhet'in diplomasını alarak mezun olduğunu bildirmektedir. Nitekim "Şeyh Galip Hayatı ve Eserleri" başlıklı tezinin de kabul edilmiş olması, bu bilgiyi destekler niteliktedir.

Çocukluk ve gençlik yılları Üsküdar'da, Hallaç Baba Dergâhı içinde geçen S. Nüzhet, İstanbul dışına ancak memuriyet hayatına atıldığı zaman çıkar.

Tarikatı ve Şeyhliği

Sadettin Nüzhet Ergun, annesi tarafından Sâdîye tarikatına mensuptur. ["Sadeddin Cibavî tarafından Şam'da kurulmuş, Arap kökenli bir tarikattır. Kurucusunun Cibalı olması dolayısıyla, Cibavîlik olarak da anılır. Taglebîlik, Âcîzilik, Vefaîlik ve Selamîlik olmak üzere, yaygın şekilde örgütlenmiş dört kolu vardır. Sadîlik, İstanbul'un gündelik hayatına, Şeyh Ebu'l Vefa-i Şamî'nin temsil ettiği Vefaîlik ile Seyyid Abdüsselam Şeybanî'nin temsil ettiği Selamîlik vasıtasıyla, 18. yüzyılın başlarında girebilmiştir." Ekrem Işın, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, C. 6, s. 391 - 394.}Üsküdar'da Sâdîye tarikatı Hallaç Baba Dergâhı şeyhi olan dayısı Ahmed Ferid vefat ettiğinde, kendisinin erkek çocuğu olmadığından - tarikatlarda şeyhlik veraseti gereği- dergâhın şeyhliğine getirilir. Fakat bu görev verildiğinde henüz çok küçük yaşta- çeşitli kaynaklarda 6, 7, 8, veya 9 yaşlarında olduğu kaydedilmiştir- olduğundan kendisine önce Koska'daki Abdüsselam Dergâhı Şeyhi Yahya Efendi, onun ölümünden sonra da Şeyh Ali Fakrî Efendi vekâlet ederler.

Nihayet 1921 yılında, 20 yaşında iken, Meşihat Dairesi'nce imtihan edilen ve şeyhliğe liyakati anlaşılan

Sadettin Nüzhet, kendisine yıllar önce verilen sıfatı alarak, "Şeyh" Hüseyin Sadettin olur. Ali Fakrî'den taç ve hırka giyer, tarikat tabirince "postnişin-i irşâd" olur ve Hallaç Baba Dergâhı'nın son şeyhi olarak görev yapar. Üsküdarlı Talât, onun şeyhliğine şu dörtlüğüyle tarih düşmüştür:

"Bugün seccâde-i irşâda geçti

Tarîkat ehlinin bir ser-bülendi

Dedi tarihini Dervîş Tal'ât

Cenâb-ı Şeyh Sâ'düddin Efendi

1340 (1921)

Tarikatta Ali Fakrî'den "Vefî" mahlasını alan Ergun, Sâdîye tarikatının yanı sıra Rifâî ve Nakşibendî tarikatlarından da icazetname alır. [Son Asır Türk Şairleri'nde şöyle bir latife kayıtlıdır:"Şeyh Ali, fakrî olmayıp da ganî olsaydı, kim bilir daha neler verecekti?" İbnülemin, Mahmud Kemal, Son Asır Türk Şairleri, C. IX, s. 1550.]

Sadettin Nüzhet'in tarikattaki şeyhlik serüveni, 1925 yılında tekkelerin kapatılmasıyla son bulur. Bu tarihten itibaren memuriyet hayatı başlar.

Stajyerliğini Ankara Erkek Lisesi'nde tamamlayan Sadettin Nüzhet'in öğretmenlik hayatının büyük bir bölümü Konya'da ve İstanbul'da geçer. Konya'da Erkek ve Kız Muallim mektepleriyle, Konya Erkek Lisesi'nde dört yıl kadar görev yapar. Ardından, 1927'de tekrar döndüğü Ankara'da, önce Erkek Öğretmen Okulu'nda, daha sonra da Orta Muallim Mektebi'nde edebiyat tarihi ve metinler şerhi derslerini verir. Buradan İstanbul'a tayin edilir ve Erenköy Kız Lisesi'nde edebiyat öğretmeni olarak görev yapar. İstanbul'da ayrıca, Haydarpaşa Lisesi, Maltepe, Halıcıoğlu ve Kuleli Askeri liselerinde de beş yıl aynı dersi verir. Yine bir yıl kadar Kadıköy Erkek Lisesi'nde, kısa bir süre de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışır.

Bu yoğun öğretmenlik hayatının ardından, 1935 yılında İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi'nde memur olarak çalışmaya başlayan Ergun, bu görevi sürdürürken hastalanır ve İkinci Dünya Savaşı sırasında, hükümetin- tedbir olarak- isteyenlerin İstanbul'dan Anadolu'ya gidebileceklerini duyurması üzerine, hastalığının da verdiği endişeyle ailesiyle birlikte Çankırı'ya gider.(1941)9

30.6.1943 günü başladığı Beyazıt Devlet Kütüphanesi müdürlüğü Ergun'un son görevidir.

Vefatı

Sadettin Nüzhet Ergun, Çankırı'da bir süre kaldıktan sonra, İstanbul'a dönüşünde sıkıntılı bir hayatla yüz yüze kalır. Gerek ilerleyen hastalığının verdiği acı ve ıstıraplar gerekse yoksulluk ve maruz kaldığı rekabet, kıskançlık ve iftiralar bu sıkıntıları artırır. Hatta denilebilir ki bu sıkıntıların asıl sebebi, iftiralar olmuştur. Çünkü bu sebeple kimi zaman sekteye uğrayan çalışma hayatı, yoksulluk ve maddi sıkıntıları beraberinde getirirken; onun manevi dünyasında da onarılmaz yaralar açmıştır.

Bu zor günlerde çektiği sıkıntıların büyüklüğünü, öğrencisi Bedii N. Şehsuvaroğlu şöyle nakletmektedir: "İkinci Dünya Harbi ve hemen onu takip eden zaman, son ayları imiş. Birçok ilaçları, Kalsiyum Sandoz ve emsali güç bulunuyordu. O sıralarda İstanbul sağlık müdür muavinliğine baktığım için dostlarıma rica minnet bulabildiğim kadarını zaman zaman hocama götürürdüm. Bir gün yine pek bunalmış bir ânı olacak ki götürdüğüm ilaçlar daha uzaktan şifakâr bir tesir yaptılar ve yüzü güldü.

Memnuniyetinin maddî bir delili olarak bana bir eserinin yeni çıkan ikinci cildini hediye etti ve "Birinci cildi bende de kalmadı, şurada sahaflara bak. Bulabilirsen üstüne bir iki satır yazı yazmak isterim." dedi. Ne yazık ki ne ben günlük işler arasında vakit bulabildim, ne de onun ömrü beklemeye vefa etti ve bu da son görüşmemiz imiş. Bu hatıra bana öyle acı oldu ki seneler sonra şu satırları yazarken bile yüreğim aynı ıstırapla dolmaktadır."

Yine arkadaşı Ali Nihat Tarlan'ın ifadesine göre, Sadettin Nüzhet yalnız bu sıkıntılara göğüs germek zorunda kalmamış, çalışmaları esnasında ortaya çıkan yanlış anlaşılmalar da başının derde girmesine sebep olmuştur: "Eski tezkirelerden fişler çıkarıyor, bu fişleri karşılaştırarak her şair üzerinde esaslı çalışıyordu. Lüzumu kalmayan bazı atılmış fişleri, Üsküdar'daki evinin arkasındaki arsada bulan zabıta memurları, eski yazıyı okuyamadıkları için bunları siyasî birtakım yazılar sanmış, toplamışlar ve zavallı Sadettin Nüzhet'i karakola götürmüşler. Hakikat anlaşılıncaya kadar onu üzüntü içinde bırakmışlardı."

Bir taraftan rekabetle diğer taraftan bürokrasiyle böylesine uğraşmak zorunda kalan Sadettin Nüzhet'e bu zor zamanlarında, Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel yetişmiş ve kendisini Beyazıt Devlet Kütüphanesi müdürlüğüne getirmiştir. Sadettin Nüzhet gibi araştırmaya meraklı, çalışmayı seven, gayretli bir insan için bulunmaz bir nimet olan bu görev bile, ne yazık ki, dış etkenler yüzünden istediklerini yapamadığı bir mevki haline gelmiştir. Bunun canlı bir örneği, ölümünün 30. yılında, İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü'nde düzenlenen anma töreninde aktarılır: "...Beyazıt Devlet Kütüphanesi o zaman da derdi çok bir müessese idi. Adeta bir üniversite ders çalışma yeri olarak işleyen, iç yönetmeliği olmayan, hedefi ve tarifi saptanmamış olan bu müessesede devamlı huzur bozan olaylar çıkar; bir idareci olarak yetişmemiş, insanları yalnız iyi yönleriyle gören bu insanı hayli üzerdi. Bu da onun esasen bozuk olan sağlığını etkilerdi. İyi niyetlere rağmen, bu kütüphaneye tayin hatalıydı. Hoca, müşavir benzeri bir kadro ile tayin edilecek, araştıracak, yazacak, Türk milli kütüphanesini zenginleştirecekti. Hâlbuki idareci olarak imkânsızlıklar içinde bocalıyor, maddi sıkıntılar içinde çırpınıyordu. O kadar ki notlarını, düzenli kâğıt bulamadığından gelen mektup zarflarının içine, resmi gazetelerin kuşaklarına kadar yazardı. Batılı bir ilim adamı olarak sistemli çalışmadığından ölümünden sonra iki çuval dolusu tür ve benzeri, her birine hocanın göz nuru dökülmüş kâğıt parçaları ailesi tarafından alınıp götürüldü. **Hocayı çalışmasından alıkoyan devamlı misafirleri de vardı. Masasının üzeri kitap ve notlarla dolu olduğu zamanlar dahi gelip saatlerce otururlar, Beyazıt Çınaraltı kahvesinden devamlı taşınan çay, kahve kütüphanenin okuma salonundan müdür odasına getirilir ve bu misafirler ikramdan sonra da bir türlü gitmeyi bilmezlerdi.** Oysaki hocanın kaybedecek hiç vakti yoktu. Zaman ölçüleri devamlı aleyhine işleyip duruyordu

Bu son görevini sürdürürken, 25.04.1946 günü henüz 45 yaşında iken, Milli Eğitim Bakanlığı'nın Validebağı Prevontoryumu'nda veremden ölen Sadettin Nüzhet; ömrünü geçirdiği Üsküdar'da, Yeni Cami'de kılınan namazın ardından, Karacaahmet mezarlığına, şair Nedim'in yakınlarına defnedilmiştir.

Sadettin Nüzhet hakkında yazılanlar arasında, sesinin güzel olduğu ve bu sebeple erken yaşta musikiye başladığı bilgisi bulunmaktadır. Bu vadide, Şeyh Said Ozok'un öğrencisi olan ve kendisinden ilahiler meşk ettiği kaydedilen Ergun'un, az sayıda olmakla birlikte, bestelediği eserleri de bulunmaktadır. Şiir, musiki ve edebiyatla yaşayan Sadettin Nüzhet'in bu ilgi alanları, herhalde, hassas bir ruha, ince bir zevke sahip olduğuna delildir.

Bütün bu hassasiyetine, kırılganlığına rağmen, bir yanı hep mücadelede olan ve yaşadığı bütün

olumsuzluklara, kendisini çekemeyenlerin yaptıkları haksızlıklara rağmen, her zaman çalışmalarına devam eden ve durumundan hiçbir zaman şikâyetçi olmayan Ergun; kendisi hakkında anlatılanlara göre; mütavazı, çelebi, hayatın her türlü sillelerini yemiş bir kişi olmasına rağmen bu durumdan şikâyet etmeyen, olanları bir alınyazısı olarak kabul eden birisidir.

İlim alanında ise, ne olursa olsun çalışmayı terk etmemiş, hastalığının en ileri safhalarında bile çalışma isteği, azmi kaybolmamıştır. Kendisinden aruz ve divan şiiri konularında özel ders alan Yılmaz Oztuna; hocasını, asabi , fevkalade çalışkan ve Osmanlı şiirinin her üç çeşidinde de mütehassıs bir bilgin olarak tanımlamaktadır.

Şahsî özellikleri konusunda söylenenler ne kadar doğrudur, bunu elbette herkes kendi anlayışınca yorumlayacaktır. Fakat Sadettin Nüzhet Ergun'un en önemli özelliğinin çalışkanlığı ve azmi olduğuna şüphe yoktur.

Nitekim herhangi bir eserini, önyargısız ele alıp inceleyenler, bu kanaatin doğruluğunu tasdik edecektir.

Sadettin Nüzhet Ergun Bibliyografyası Kitaplar Bibliyografyası

1- İlm-i Tasavvuf, Kader Matbaası, İstanbul, 1341.

2- Konya Vilayeti Halkiyat ve Harsiyatı, Mehmet Ferit'le birlikte, Vilayet Matbaası, Konya, 1926.

3- Halk Şairleri-Birinci Kitap, Şirket-i Mürettibiye Matbaası, İstanbul, 1926.

4- Karacaoğlan-Halk Şairleri İkinci Kitap, Vilayet Matbaası, Konya, 1927

5- Gevheri-Halk Şairleri Üçüncü Kitap, Ahmet Kâmil Matbaası, İstanbul, 1928

6- Pir Sultan Abdal, Evkaf Matbaası, İstanbul, 1929

7- Bektaşi Şairleri, Devlet Matbaası, İstanbul 1930.

8- Tanzimat'a Kadar Muhtasar Türk Edebiyatı Tarihi ve Numuneleri, Sühulet Matbaası, İstanbul, 1931

9- Mevlana, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul, 1932

10- Şeyh Galip, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul, 1932

11- Mezar Kitabeleri, Remzi Kitaphanesi, İstanbul, 1932

12- Beşiktaşlı Gedaî, Sühulet Kütüphanesi, İstanbul, t.y

13- Hengâmi, Sühulet Kütüphanesi, İstanbul, t.y.

14- Kâtibi, Sühulet Kütüphanesi, İstanbul, t.y

15- Kuloğlu, Sühulet Kütüphanesi, İstanbul, t.y

16- Silleli Süruri, Sühulet Kütüphanesi, İstanbul, t.y.

17- Neşati,- Hayatı ve Eserleri, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul, 1933

18- Rami Paşa- Hayatı ve Eserleri, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul, 1933

19- Sabuhi- Hayatı ve Eserleri, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul, 1933

20- Şeyhülislam Bahayi- Hayatı ve Eserleri, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul, 1933

21- Namık Kemal- Hayatı ve Şiirleri, Yeni Şark Kitaphanesi, İstanbul, 1933

22- Âşık, Sühulet Kütüphanesi, İstanbul, t.y.

23- Karacaoğlan, İkbal Kütüphanesi, İstanbul, 1933

24- Karacaoğlan-Hayatı ve Şiirleri, Şirketi Mürettibiye Basımevi, İstanbul, 1933

25- Cenap Şehabettin- Hayatı ve Seçme Şiirleri, Yeni Şark Kütüphanesi,1934

26- Samih Rifat- Hayatı ve Eserleri, Sühulet Kütüphanesi, İstanbul, t.y

27- Fehim, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul, 1934

28- Baki- Hayatı ve Şiirleri, Sühulet Kitap Yurdu, İstanbul, 1935

29- Edebiyat ve Edebiyat Tarih Özü, İnkılap Kitaphanesi, İstanbul, 1935

30- Şeyh Galip-Hayatı ve Eserleri, Birinci fasikül, Bozkurt Matbaası, İstanbul,1935

31- Karacaoğlan- Hayatı ve Şiirleri, 3. bs, İkbal Kütüphanesi, İstanbul, 1935,

32- Âşık Ömer- Hayatı ve Şiirleri, Semih Lütfi Matbaa ve Kitabevi, İstanbul,1936

33- Türk Şairleri, C. 1-4, Bozkurt Matbaası, İstanbul, 1936- 1945

34- Ali Canip-Hayatı ve Eserleri, İstanbul, Cumhuriyet Kitaphanesi, İstanbul,1937

35- Aka Gündüz- Hayatı ve Eserleri, Cumhuriyet Kitaphanesi, İstanbul, 1937

36- Ali Nihad Tarlan- Hayatı ve Eserleri, İstanbul, 1937

37- Halk Edebiyatı Antolojisi, Devlet Basımevi, İstanbul, 1938

38- Karacaoğlan- Hayatı ve Şiirleri, 4. bs, İkbal Kitabevi, İstanbul, 1938

39- Namık Kemal'in Şiirleri, İnkilab Kitabevi, İstabul, 1941

40- Türk Musikisi Antolojisi- Dini Eserler, C. 1, Rıza Koşkun Matbaası, İstanbul,1942.

41- Karacaoğlan- Hayatı ve Şiirleri, 4. bs, Hilmi Kitabevi, İstanbul, 1942

42- Karacaoğlan-Hayatı ve Şiirleri, 4. bs, İkbal Kitabevi, İstanbul, 1942

43- Türk Musikisi Antolojisi- Dini Eserler, C. 2, Rıza Koşkun Matbaası, İstanbul, 1943.

44- Bektaşi Şairleri ve Nefesleri, Maarif Kitaphanesi, İstanbul, 1944

45- Karacaoğlan- Hayatı ve Şiirleri, 8. bs, İkbal Kitabevi, İstanbul, 1944

46- Karacaoğlan- Hayatı ve Şiirleri, Yeni ilavelerle 9. bs, Maarif Kitabevi, İstanbul, 1945

47- Şah İsmail Safevî - Edebi Hayatı ve Nefesleri, Maarif Kitaphanesi, İstanbul, 1946

48- Karacaoğlan- Hayatı ve Şiirleri, Yeni İlavelerle 10. bs, Maarif Kiitaphanesi, İstanbul, 1948

49- Karacaoğlan- Hayatı ve Şiirleri, 14. bs, Maarif Kitaphanesi, İstanbul, 1955

50- Karacaoğlan- Hayatı ve Şiirleri, Yeni ilavelerle 15. bs, Maarif Kitaphanesi, İstanbul, 1956

51- Şah İsmail Safevi- Edebi Hayatı ve Nefesleri, 2. bs, Maarif Kitaphanesi, İstanbul, 1956

52- 17. Asırdan Beri Bektaşi- Kızılbaş- Alevi Şairleri ve Nefesleri, Maarif Kitaphanesi, İstanbul, 1945

53- Bektaşi Şairleri ve Nefesleri (19. Asra Kadar), C. 1-2, 2. bs., Maarfi Kitaphanesi, İstanbul, 1955

54- 19. Asırdan Beri Bektaşi -Kızılbaş- Alevi Şairleri ve Nefesleri, 2. bs.,Maarif Kitaphanesi, İstanbul, 1956

55- Karacaoğlan- Hayatı ve Şiirleri, Yeni ilavelerle 16. bs, Maarif Kitaphanesi ve Matbaası, İstanbul, 1958

56- Karacaoğlan- Hayatı ve Şiirleri, 17 bs, Maarif Kitaphanesi ve Matbaası, İstanbul, 1960

57- Karacaoğlan- Hayatı ve Şiirleri, Yeni ilavelerle 18. bs, Maarif Kitaphanesi ve Matbaası, İstanbul, 1963

58- Karacaoğlan- Hayatı ve Şiirleri, 20. bs, Maarif Kitaphanesi, İstanbul, 1971

59- Karacaoğlan- Hayatı ve Şiirleri, 21.bs, Maarif Kitaphanesi, İstanbul, 1974

60- Konya Vilayeti Halkiyat ve Harsiyatı, 2.bs, Sadeleştiren Prof Dr. Hüseyin Ayan, Konya, 2002

Makaleler Bibliyografyası

1- “İmâm-ı Rabbânî ve Şahsiyet-i Tasavvufiyesi”, Milli Mecmua, N. 27, s. 439- 440.

2- “İmâm-ı Rabbânî ve Şahsiyet-i Tasavvufiyesi 2- 3”, Milli Mecmua, N. 28, s. 456- 457.

3- “İmâm-ı Rabbânî ve Şahsiyet-i Tasavvufiyesi 4- 5”, Milli Mecmua, N.31, s. 500- 501.

4- “Fahreddin-i Irakî ve Aşk Hakkındaki Telakkileri 1- 2”, Yeni Fikir, S. 21, s. 21-23.

5- “Fahreddin-i Irakî ve Aşk Hakkındaki Telakkileri 3- 4”, Yeni Fikir, S. 22, s.9-12.

6- “Karacaoğlan”, Yeni Fikir, S. 23, s.10- 15.

7- “Bektaşi Edebiyatı ve Hususiyetleri”, Yeni Fikir, S. 24, s. 8- 16.

8- “Halk Edebiyatı Metinleri”, Babalık, 2 Kanunisani 1928

9- “Muhiddin Abdal”, Yeni Fikir, S. 31, s. 15- 17.

10- “Evliya Çelebi’nin Zikrettiği Saz Şairleri”, Yeni Fikir, S.33, s.20- 26.

11- “Divan Edebiyatı ve Mazmunları”, Gençlik, S. 1, s. 6- 9.

12- “Hasan Oğlu ve Yeni Bir Gazeli”, Milli Mecmua, N. 107, s. 1721.

13- “Edip Harâbî”, Milli Mecmua, N. 109, s.1752- 53.

14- “Abdal Mûsâ”, Yeni Fikir, S. 36, s. 23- 24.

15- “Bektaşî Edebiyatı”, Gençlik, S. 2, s.2- 8.

16- “Rûhî Bey Baba”, Milli Mecmua, N. 111

17- “Ecrî”, Milli Mecmua, N. 112,

18- “Karacaoğlan’a Dair”, Halk Bilgisi Mecmuası, C. 1, s. 131- 132.

19- “Muhiddin Abdal ve Eseri”, Halk Bilgisi Mecmuası, C. 1, s. 36- 42.

20- “Divan Edebiyatında Din Vaazı Mani”, Kervan, S. 1, s.4.

21- “Divan Edebiyatında Vehmi Kimya”, Kervan, S. 2, s.4-5, 8.

22- “Divan Edebiyatında Felsefe”, Kervan, S. 3, s. 4- 6.

23- “Tanburi Mustafa”, Halk Bilgisi Haberleri, C. 1, s. 56- 57.

24- “Âşık Kerem’in Şiirleri”, Halk Bilgisi Haberleri, C.3, S. 28, s. 89- 97.

25- , Halk Bilgisi Haberleri, S. 29, s. 133- 142.

26- , Halk Bilgisi Haberleri, S. 38, s. 36- 40.

27- “Bursalı Âşık Halil”, Ülkü, C. 8, S. 44, s.123- 124.

28- “Türk Musikisi Tarihine Dair Notlar”, Türklük, S. 14- 15.

29- “Divan Edebiyatında Hece Vezni”, Çınaraltı, S. 5, s.11.

30- “Kuroğlu”, Çınaraltı, S. 8, s.7.

31- “İbrahim Bey Külliyatı”, Folklor Postası, C. 1, S. 1, s.4,7.

32- “İbrahim Bey Külliyatından Seçme Şiirler”, Folklor Postası, C. 1, S. 2, s.7.

33- “Viranî”, Folklor Postası, C. 1, S. 3, s. 7- 8.

34- “Folklor Bakımından Önemli Bir Mecmua”, Folklor Postası, C. 1, S.9, s. 13- 14.

35- “Mevlâna’nın Türk Şiiri ve Musikisi Üzerindeki Tesirleri”, Konya Halkevi Dergisi, Mevlana Özel Sayısı, s. 110- 112.

36- Türk Musikisi Tarihine Dair Notlar, Musiki Mecmuası, Yıl. 52, S. 463, s.37- 39

37- Ali Nutkî Dede, Musiki Mecmuası, Yıl: 52, S. 463, s. 40

38- Abdulbâkî Dede, Musiki Mecmuası, Yıl. 52, S. 463, s. 41- 42.

Tanıtma Yazıları Bibliyografyası

1- “Âşık Dertli- Hayatı ve Divanı”, Halk Bilgisi Mecmuası, C. 1, s. 162- 164.

2- “Erzurum Şairleri”, Halk Bilgisi Mecmuası, C. 1, s. 169- 170.

3- “Atalar Sözü”, Halk Bilgisi Mecmuası, C. 1, s. 172.

4- “Figânî”, Halk Bilgisi Mecmuası, C. 1, s. 182.

5- “Kaygusuz Vizeli Alaeddin- Hayatı ve Şiirleri”, Türkiyat Mecmuası, C. 3, s. 301- 304.

CEVAP YAZILARI BİBLİYOGRAFYASI

1- “Konya Vilayeti Halkiyat ve Harsiyatı Adlı Eser Münasebetiyle”, Besim Atalay’a Cevap, Hakimiyet-i Milliye, 2 Şubat 1927.

2- “Konya Vilayeti Halkiyat ve Harsiyatı Adlı Eser Münasebetiyle”, Besim Atalay’a Cevap, Hakimiyet-i Milliye, 13 Şubat 1927.

3- “Konya Vilayeti Halkiyat ve Harsiyatı Hakkında”, Mehmet Halit Bey’e Cevap, Milli Mecmua, 1 Mart 1927, N. 81, s.1312.

4- “Mevlâna’ya Dair”, Besim Atalay’a Cevap, Hakimiyet-i Milliye, 8 Mart 1927.

5- “Baki’ye Dair Adlı Eser Münasebetiyle- 1”, Tahir Olgun’a Cevap, Kurun, 26 Haziran 1938.

6- “Baki’ye Dair Adlı Eser Münasebetiyle- 2”, Tahir Olgun’a Cevap, Kurun, 27 Haziran 1938.

7- “Baki’ye Dair Eser Münasebetiyle- 3”, Tahir Olgun’a Cevap, Kurun, 28 Haziran 1938.

8- “Baki’ye Dair Eser Münasebetiyle- 4”, Tahir Olgun’a Cevap, Kurun, 29 Haziran 1938.

Şiirleri Bibliyografyası

1- “ Sofiyane Gazel”, Milli Mecmua, 1 Teşrinisani 1339, N. 1, s. 9.

2- “Mutasavvıfane Gazel”,Milli Mecmua, 10 Teşrin-i Sani 1339, N. 2, s.23.

3- “Mutasavvıfane Gazel”, Milli Mecmua, 1 Kanun-i Evvel 1339, N. 3, s. 38.

4- “Tasavvufane Gazel”, Milli Mecmua, N. 4, s.52.

5- “Tasavvufane Gazel”, Milli Mecmua, 10 Kanun-i Sani 1340, N. 6, s. 89.

6- “Mutasavvıfane Gazel”, Milli Mecmua, N. 7, s. 105.

7- “Mutasavvıfane Gazel”, Milli Mecmua, N. 8, s.122.

8- “Mutasavvıfane Gazel”, Milli Mecmua, 6 Mart 1340, N. 10, s. 158.

9- “Mutasavvfane Gazel”, Milli Mecmua,10 Nisan 1340, N. 12, s. 178.

10- “Koşma”, Yeni Fikir, S. 15, 15 Mayıs 1926, s. 19.

11- “Tehlike”, Yeni Fikir, S. 22, 1 Nisan 1926, s. 8.

12- “Ben”, Yeni Fikir, S. 23, 15 Nisan 1926, s.6.

13- “Kervan”, Kervan, S. 1, 1 Mart 1929, s.1.

Sûfîyâne Gazel

Ne âdemden haberim var, ne vücûdu bilirim,

Yalnız çehre-i maksûda sücûdu bilirim.

Ben o meftûn-ı nihânhâne-i Sînâ’yım ki,

Tûr-ı sînemde yanan nâr u dûdu bilirim.

Beni cânâna nigâhımla sakın gamz etme,

Şer’-i Ahmed’deki her kayd u hudûdu bilirim.

Şevk-i ruhsâr ile pervâne-i aşkım ki müdâm,

Şû’le-i bârika-endâz-ı şühûdu bilirim.

Ben ilâhi seyrim, seyr ü sülûkum yoktur,

Bana öğretme o evrâd u dürûdu bilirim.

Şeyh Hüseyin Sadeddin Milli Mecmua, N. 1, s. 9.

Mutasavvıfâne Gazel

Zannetme ki âzâde-i âlâm u mihen var

Sultan bile olsan yine sîretinde minen var

Hayyât-ı eceldir seni iksâ eden eyvâh

Ölmem diyen âvârenin omzunda kefen var

Hiç umma ki varsın, o senin vehm ü gümânın

Rû’yâ gibi âlem, ne giden var ne gelen var

Her katre birer bahr-ı kadîm-i ehadiyyet

Deryâ-yı kademde ne seren var ne resen var

Ariflere cennet bile ağyâr değil yâr

Zâhidlere ukbâda birer beyt-i aden var

Bir zülf-i muakkad gibidir kâr-ı cihâniyân

Zannetme ki şirâze-i âlemde düzen var.

Tasavvufâne Gazel

Zannetme şu sûretinde ber-dâr sanemdir

Ariflere mir'ât-ı şe'ven vech-i kademdir

Âzâde-i sırr-ıhac u tavâf oldu derûnum

Büthâne-i âlem bana bir Beyt-i Harâmdır

Tââtini ihlâsıma vallahi değişmem

Ey zâhid-i sâlûs riyâ şirk-i etemmdir

Dîvâne-i dîvân-1 hakîkat olan âdem

Âzâde-i efkâr-ı Felâtun emmidir

Bir neşve-i câvid ile sermest bekâ ol

Meyhâne-i âlem dediğin mahz-ı ademdir.

Şeyh Hüseyin Sadedin Milli Mecmua, N. 4, s. 52.

-5-

Tasavvufâne Gazel

Bizi zannetme ki meyhânede sâgar görürüz

Rîze-i cevher-i câm-ı mey Haydar görürüz

Gireriz vâdî-yi hüsrân u belâya bizler

Muktezâ-yı elem âl-i peyâmir görürüz

Ne için deyr-i Mesîhâ bize ağyâr olsun

Ki çelîpâda bütün rûh-ı musavver görürüz

Olalı manzarımız bârika-yı vech-i ilâh

Ser-te-ser zerreleri şems-i münevver görürüz

Rû-nümâdır bize her katrede deryâ-yı bekâ

Feyz-i ayniyyeti her yerde berâber görürüz

Ne kadar mazhar-ı envâr-ı tecellî olsak

Yine biz kendimizi âcîz ü kemter görürüz

Şeyh Hüseyin Sadettin, Milli Mecmua, N. 6, s. 89.

Mutasavvıfâne Gazel

Mezâhir zâhiri izhâr içindir

Serâir kudreti ısdâr içindir

Bu rü'yet hâil-i vahdet olur mu

Merâyâ aks-i pertev-bâr içindir

Görür her şeyi Hakk ehl-i hakîkat

Bu kesret daimâ ağyar içindir

Nişîmengâh-ı hicrândır bu âlem

Ki âh u zârlar bir yâr içindir

Der ü dîvâr-ı âlem bilmiş ol ki

Ene'l-hak gülleri bir dâr içindir

Denir mi Len terânî bî-dilâne

Bu hicrân-ı vuslat dildâr içindir

Makâm-ı Kibriyâ dergâh-ı rahmet

Günahlar şevk-i istiğfâr içindir

Şeyh Hüseyin Sadedin Milli Mecmua, N. 7, s. 105.

Mutasavvıfâne Gazel

Yok benim hânegâh-ı ma'mûrum

Fakr ile fahr ederim mesrûrum

Saltanat kaydına asla düşmem

Ey Süleyman-ı zamân ben mûrum

Söylerim vuslata âit şeyler

Keşf-i râz etmeye ben me'murum

Aramam yârimi vâdî vâdî

Bana her zerre diyor bir Tûr'um

İnnemâ sırrı -Hudâ şahit ki-

Neye baksam oluyor manzûrum

Hayr u şer masdarıyım ser tâ pâ

İhtiyârım ne gezer mecbûrum

Gerçi isyânla varılmaz Hakk'a

Ben günahımla bütün mağfûrum

Ne kadar muzlim isem cürmümle

Ebedî sönmeyecektir nûrum

Neye teklîf ü takayyüd olsun

Mest ü dîvâne serim ma'zûrum

Küfr ü îmân ile ülfet etmem

Öyle bir gamzeye ben meshûrum

Bâb-ı tevhîde çıkar şeh-râhım

Beni zannetme Hudâ'dan dûrum

Mutasavvıfâne Gazel

Hüsn-i mutlak eseri mevcûdât

Bana mir'ât-ı Hudâ'dır zerrât

Rûh-ı küllîye nişân ser-tâ-ser

Arştan ferşe kadar cüz'iyyât

Yârimi fevk-i nazar gördüm ben

Mavf-ı ağyar iledir meşhûdât

Öyle bir hestî-yi mutlaksın ki

Neye baksam görünürsün bizzât

O senin safha-ı rûhsârında

Bir siyah ben gibidir mahlûkât

Şeyh Hüseyin Sadeddin Milli Mecmua, N. 10, s. 158.

Mutasavvıfâne Gazel

Seyr-i fillah âleminde nağme-i tezkîrimiz

Asmânî na'reler peydâ eder tekbîrimiz

Bülbül-i demsâz-ı aşkız gülşen-i lâhutta

Şem-i pâk-i rızâdır dâne-i takdîrimiz

Akl u temyîzin hudûdu hâricinden söyleriz

Nefh-i Ruhü'l-kudüstür her şîve-yi tabîrimiz

Olmayız âlûde-dâmân-ı taalluk kimseye

İltifât-ı bî-garez ser-rişte-i tashîrimiz

Biz kuyûd u resm-i külfetten müberrâyız bütün

Terk-i âdettir yegâne âdet ü tedbîrimiz

Şeyh Hüseyin Sadettin Milli Mecmua, N. 12, s. 178.

-10-

Tasavvufî Şiirler

KOŞMA

Yuha mekânlara düşkün değiliz

Gönül diyârında kâşânemiz var

Güzelin hüsnünün âbidiyiz biz

Candan geçtik ama cânânemiz var

Ne Kâbe biliriz ne de büthâne

Bize yâr lazımdır ne lazım hâne

Cihânın asâsı zaten bahâne

Serâyımız yoktur virânemiz var

Köprüyü geçmeden menzile erdik

Bir katre şerâba îmânı verdik

Postu meyhâneye getirdik serdik

İçeriz bâdeyi peymânemiz var

Sadettin Yeni Fikir, S. 15, s. 19.

-11-

Garâmî Şiirler

TEHLİKE

Vefasız, kendini sakınmaz mısın?

Yaktığın şu gönlüm, saklıyor seni!..

Yanarsa âşığın sen yanmaz mısın?

Cismimi yak fakat, düşün kendini

Boğuldum bir yandan gözyaşlarımla,

Bir yandan tutuştum aşkınla senin

Nasibim dert oldu, görmedim hâlâ

Bir zerre sohbet ne dün ne demin

Sadettin Nüzhet Yeni Fikir, S. 22, s. 8.

-12-

Garâmî Şiirler

BEN

Âzâde-i kayd-ı rûzigârım

Muhtekiş derd-i bî-şümârım

Gurbetzede-i diyâr-ı yârım

Gönlümde fakat benim nigârım

Pervânelerin nazîri olmam

Yüzlerce yüzün basîri olmam

Binlerce gülün esîri olmam

Bir yâr yolunda hâk u hârım

Sadettin Nüzhet Yeni Fikir, S. 23, s. 6.

-13-

KERVAN

Ey yolcu! Geçtiğin bu yollar bilsen

Ne kadar çetindir, ne kadar uzun

Bu yalçın yerlerde durmaz koşarken,

Gözünle gördüğün gönlünde dursun.

Sakın geri dönme gittiğin yoldan

Önünde deniz var, arkanda kuyu.

Bu böyle coşkun ki taşıyor her anı;

Onunsa kalmamış bir damla suyu.

İşitmiyor musun? Şu göçen kervan

Çölden uzaklaştı, yaylada durdu;

Serâba kanmadı hayata koşan,

Çiçekli bir yerde çadırlar kurdu.

Sadettin Nüzhet Kervan, S. 1, s. 1.

İmâm-I Rabbânî Ve Şahsiyet-İ Tasavvufiyesi

Yazan: Sadettin Nüzhet Ergun

Asıl ismi (Mevlânâ eş-Şeyh Ahmed Abdullehadü'l-Farûkî) olan İmâm-ı Rabbânî "971" senesinde Hindistan'ın (Dehli) ile (Lahor) arasındaki (Sehrind) beldesinde dünyaya geldi.

Sigar-ı sinninde iken Kuran'ı hıfz etmişti. Aynı zamanda pederi Şeyh Abdullehad'dan da telemmüz eyliyordu. Sonra (Siyâlkût)a rıhlet etti. Orda (Mevlânâ Keşmîrî)den kütüb-i ma'kulâtı okudu. Kezâ Mevlânâ Yakûb Keşmîrî'den ve küberâ-yı muhaddisînden (Şeyh Abdurrahman)dan hadis ahz eyledi. Kitab-ı tefâsir, sıhah-ı sitte vesaire okuduğuna dair icâze aldı. On yedi yaşına geldikten sonra ulûm-ı müdevvenenin tahsilinden fariğ oldu. Tedris ve tasnif ile meşgul olmaya başladı. Arabî, Farisî lisanlarıyla eserler yazıyor, bu suretle Hindistan'da ilmî bir şöhrete sahip oluyordu. Az zaman sonra Dehli'ye geldi. (Hâce Abdulbâkî)den (Tarîkat-ı Nakşîbendiyye)yi ahz eyledi. Fakat bununla iktifâ etmemiş, pederinden (Tarîkat-ı Çiştiyye)yi, (Şeyh İskender)den ve (Şeyh Kemal Elkeytelî)den Tarîkat-ı Kadiriyye'yi ahz eylemişti.

Hâce Muhammedü'l Bâkî, Müceddid[1] hakkında pek ziyade takdirkâr bulunur. Bilhassa bazı ekâbire yazdığı mektuplarda "Şeyh Ahmed-i Sehrendî, kesîrü'l-amel, kaviyyü'l ilm bir recüldür. Fakîrin meclisinde az zaman bulunduğu halde acaib-i kesîresini müşahede ettim. Görülüyor ki avâlimin tenvîrine bâdi bir şems-i taban olacaktır."derdi. Filhakika bir müddet sonra mesned-i irşâdı ihraz etmiş, feyzi Maveraünnehir, Anadolu, Şam kıtalarına kadar sereyân eylemişti. Bilhassa ashâb u yârânına yazdığı mektuplar pek makbule geçmekte idi.[25] Bununla beraber bazı ulemânın itirazına

---

25 Türkçe ve Arapça'ya tercüme edilen bu Farisî mektubâttan başka Müceddid'in (Refiü'l-Merâtib), (Risâle-i Tehlîliyye), (İsbâtü'n-Nübüvve), (Risâletü'l Mebde' ve'l Meâd), (Mişkâtü'l-Gaybiyye), (Âdâbü'l-Mürîdîn), (Meârifü'l-Ledünniyye), (Reddü'ş-Şia), (Ta'likâtü'l-Avârif), (Rubâi'yyât-ı Hâce Abdülbâkî Şerhi) gibi eserleri de vardır. (Sebhatü'l-Mercan fî Âsâr-ı Hindistan)dan naklen.

hedef olmaktan da kurtulmuyordu. Ez-cümle kendi makâmâtından bahseden bir mektubunu[26] ulemâ beğenmemiş, Sıddîk-ı Ekber'in fevkinde bir makam iddia ediyor diye şeyhi Hint valisi Sultan Cihangir'e ihbar eylemişlerdi.

Vali şeyhi huzuruna celb etti. Müceddid, cevaptan aciz kalmadı. Dedi ki (Hudâmınızdan en ednâsını bir iş zemîninde celb eder ve ona gizlice bir söz tevdi' edersiniz. Hâlbuki o hademe nezdinize gelebilmek için bütün ümerânın önüne geçmesi lâzım gelecek; müteakiben yine kendi mertebesine inecektir. Şimdi bu hâdimin böyle hareketinden dolayı ümerânın fevkinde olması lazım gelir mi?[27]

---

[26] Bana öyle bir makam-ı nûranî zâhir oldu ki hüsnün nihayet derecesinde ve Sıddîk-ı Ekber makamından biraz mürtefi' idi. Bu makamın makam-ı mahbûbiyyet olduğunu anladım. Mülevven ve münakkaş idi. Onun in'ikası ile latîf olan nefsimi de mülevven ve münakkaş bıldum. Hevâ yahut bir parça bulut gibi âfâka münteşir oluyordum. Âfâkın bazı taraflarında münbasit oldum. Hâce Muhammed Bahaeddin, Sıddîk-ı Ekber makamında bulunuyordu. Ben ise kendimi onlara muhâzî buldum. (Sebhatü'l-Mercan fî Âsâr-ı Hindistan)dan naklen.

[27] İmâm-ı Rabbânî, sultanın huzurunda verdiği bu muhtasar ifadeden başka daha veciz birtakım ifadelerde de bulunmuştur ki şahsiyet-i tasavvufiyesini ibraza ait vesâikten olacağı cihetle aynen naklediyoruz:

(Ben o makamın in'ikasıyla nefsimi mülevven ve münakkaş buldum dedim, vâsıl oldum demedim. Vicdân ile vusûl beyninde, çok fark vardır. Fakîr bazı kere kendimi, sultan bulsam, hâlbuki saltanattan bir râyiha koklamamışımdır. Bir de o makamın in'ikasıyla nefsimi mülevven buldum dedim, o makam ile demedim. Şemsin makamı felek-i râbi' olduğu halde ziyâsı arza vâkî olur. Fakat arz bu ziyâ ile şemse vâsıl olmaz. Sâlik, makamât-ı urûcda çok kere kendini kendinden bi'littifak efdal olanın fevkinde görür. Bu iştibah bazı kere enbiyâya nispetle de vâkî olur. Hâlbuki enbiyâ kat'iyen efdal-ı halâiktir.. İşte bu ağlât-ı sûfîyyedendir. Bazı kimselerin menşe'-i gal'aiyyeti de bu olmuştur ki enbiyâ ve evliyâdan her birerlerinin urûcu vücutlarının mebde-i taayyünâtı olan esmâyedir. Bu urûc ile de onlara ism-i velâyet tahakkuk eder. Saniyen o esmâda urûcları o esmâdan Allah'ın dilediği şeye kadardır. Bu urûc ile beraber her birerlerinin makamı kendi taayyün-i vücudiyyesinin mebdei olan isimdir. Bundan dolayı onları makamât-ı urûcda talep edenler alelekser o esmâda bulurlar. Zira merâtib-i urûcda onların emkine-i tabiyyesi o esmâdır. Avârızın urûzu ile urûc ve hübût o esmâdandır. Hâli fıtrat olan sâlikin seyri o esmânın fevkinde vâkî olduğu vakit lâ-cereme kendisinden efdal olanın isminin fevkine suûd eder. Kendisinin o efdalden efdâliyyet-i tevehhümü hâdis olur. Bu tevehhüm ile taayyün-i sâbıkın zâil olmasından efdâliyyet-i enbiyâda ve evleviyyet-i evliyâda iştibah husûle gelmesinden Allah'a sığınırım. Zira onlar bi'licma' efdal-i nâsdır. Ve bu makam mezâlik-i akdamdandır. O sâlik, ekâbirin nihayeti olmayan meârice urûclarını ve fevkin fevke vusûllerini bilmez ve o esmânın onlara emkine-i tabiyye olduğunu idrak etmez. O esmâdan daha aşağı ve ednâ mekân-ı tabiî olduğunu da

teyakkun etmez. Zira her şahsın efdâliyyeti mebde-i taayyünü olan isminin akdâmiyyeti itibariyledir. Şeyhin; “Ârif, makamât-ı urûcda çok kere berzâhiyet-i kübrâyı hâil bulmaz ve bilâ-vasıta terakki eder.” dediği bu kabildendir. Mürşîdimiz Hâce Abdulbâkî (Râbi’-i Basriyye) o cemaattendir derdi. Onlar vakt-i urûclarında berzâhiyet-i kübrnın mebde-i taayyünü olan ismin fevkine müruûr ettikleri vakit berzâhiyet-i kübrâyı hâil değil; tevehhüm ederler. Berzâhiyet-i kübrâ ile murat Hazret-i Risâlet-i Hâtemî’dir. Bazı kimselerin menşe-i galatiyyede sâlikin seyri mebde-i taayyünü olan isimde vâkî olur. O isim alâ sebilü’l-icmâl cem’i-yi esmâ-yı câmî’dir. Sâlikin câmî’i o ismin câmi’iyyeti içindir. Sâlikin müntehâ-yı ismine vâsıl oluncaya kadar her bir isim üzerine mürûr eder. Bu takdirde onlar üzerine kendinin fevkıyyetini tevehhüm eder. Onların makamâtından gördüğü ve üzerine mürûr ettiği onların makamâtından bir numune olup hakikat olmadığını bilmez. Bu makamda nefsini câmî’ bularak diğerlerini nefsinin eczâsı addeder. Lâ-cereme nefsinin evleviyyetini tevehhüm eder. Bu makamda Şeyh Bestamî (Livâ-yi erfa’ min livâ-yi Muhammed) demiş, galebe-i sükreden livâsının nefs-i livâ-yi Muhammed’den erfa’ olmadığını bilmemiştir. Keza livâ-yı isminin hakikatı zımnında meşhûd olan enmüzec olduğunu idrâk etmemiştir. İşte kalbin sa’esi hakkında arş ve hâvî olduğu şey kalb-i ârifîn bir zevâyesine vaz’ olunsa ondan ârif için bir şey mahsus olmaz, denildiği bu kabildendir. Burada enmüzecin hakikat ile iştibahı vardır. Yoksa Allahu Teala’nın azîm sıfatı ile vasfeylediği arşın indinde kalb-i ârifîn itibar ve miktarı yoktur. Ârifîn bile olsa arşda olan zuhûrun aşr-ı aşiri kalbinde yoktur. Görmüyor musun ki rü’yet-i uhreviyye zuhûru arş ile tahakkuk eder. Biz şu makalı anâsır u eflâkı nefsinin eczâsı mülahaza eder ve şu mülahaza galip gelince ben arz u semâvâtdan a’zamım der, hâlbuki bu ebad değildir. Aklen o vakitte anlarlar ki onun azameti kendi eczâsına nisbetledir. Filhakika arz u semâvât onun eczâsından değildir. Belki arz u semâvât onun eczâsına enmüzec kılınmıştır. Onun azameti, eczâsı olan enmüzecleriyledir. Kurre-i arziyye ve semâviyyenin hakikati ile değildir. Şey’in enmüzecinin hakikatine iştibahdan dolayı (Fütûhât-ı Mekkiyye) sahibi demiştir ki:”Cem’-i Muhammedî cem’-i ilahîden ecmâdır. Zira cem’-i Muhammedî hakikat-ı kevniyye ve ilâhiyye üzerine müştemeldir. Sâhib-i Fütûhât bilmiyor ki bu iştimâl mertebe-i ulûhiyyetin zılalinden bir zıll üzerine ve enmüzeclerden bir enmüzec üzerine iştimâldir. Mertebe-i mukaddesenin hakikati üzerine değildir. Belki azamet ve kibriyâ levâzımından olan mertebe-i mukaddeseye nisbiyle cem’-i Muhammedînin mikdarı yoktur. Şu makamda seyr-i sâlik, rebbî olan isimde vâki olduğu vakit zanneder ki kendisinden efdal olan bazı ekâbir onun tevassutu ile bazı derecât-ı fevke vâsıl oldular. Ve onun tevessülü ile terakki eylediler. Bu da mezâlık-ı akdâm sâlikindendir. Bu tevehhüm ile nefsimi efdal zannetmekten ve hasârât-ı ebediyyeye muttasıl olmaktan Allah’a sığınırım.

Hangi efdaliyyet... Bir melik-i azimü’ş-şan kendi memleketi dâhilinde reis olan bir nahiyeye varid olursa o reisin tevassutuyla bir şahıs bazı makamâta vâsıl olur. Ve o reis o makamâtı açtığından dolayı o kimse için fazl-ı cüz’î vardır. Fakat bu mebahisden hariçtir. Zira her kariyenin bazı vücûh-ı mahsûsâda âlem-i zî-fünûn ve hakîm-i buklemûn üzerine

Sultan şeyhin bu cevabına sükût ile mukabele etti. Maksadı terk-i itâb idi. Fakat huzurdan biri sultana hitâben (Bu şeyh mütevazı olması lâzım gelirken tekebbür etti. Ve secde etmedi. Hâlbuki siz zıllullah ve halifetullahsınız.) diye ma'rûzâtta bulundu. Bu söz sultanda derhal sû-i tesir icra' etmiş ve Müceddid'in (Kevalyar) kal'asında hapsine emir vermişti. Hâlbuki Cihangir'in oğlu (Sultan Şah Cihan) şeyhin muhlisi idi. Müceddid daha mahpus olmadan (Efdal Han) ve (Hâce Abdurrahman) namında iki elçiyi bazı kütüb-i fıkhiyye ile kendisine gönderdi.

Aldıkları emir üzerine Müceddid'e dediler ki (Ulemâ selâtîne secde-i tahiyyeyi tecviz etmişlerdir. Binaenaleyh eğer sultana secde ederseniz sizi şehzade kurtaracaktır.) Şeyh bunu kat'iyen kabul etmedi. (Ulemânın tecvizi ruhsattır. Azimet Allah'ın gayrisine secde etmemekle olur.) dedi. Sonra hapsedileceği kaleye getirdiler. Burada üç sene mütemadiyen kaldı. Nihayet sultan, askerle ikamet etmek ve devirlerde beraber bulunmak şartıyla şeyhi zindanından çıkarttı. Bir müddet de bu suretle harekete mecbur olan Müceddid müteakiben terhis edildi. Tekrar memleketi olan Sirhind'e avdet etti.(1034) senesi Seferinin Yirmi Sekizinci Salı günü (63) yaşında bulunduğu halde irtihâl eyledi. Ve Sehrend'e defnolundu.

Milli Mecmua, N. 27, s.439- 440.

İmam-ı Rabbani Ve Şahsıyet-i Tasavvufıyesı

-2-

İmâm-ı Rabbânî'nin Mertebesi

İmâm-ı Rabbânî, âbid, zâhid, müttakî ve evliyaullahdan olmakla beraber marifette derece-i kemâle vâsıl olamamış bazı hakâyıkı idrak edememiştir.

Şeyh-i Ekber'i gayr-ı mantıkî delâil ile ibtale çalışması bu cihettendir. Kelimâtında daimi bir tenâkuz mevcuttur. Bazı kere vahdet-i vücudun akıl ve şer'e muhâlif olduğunu ve buna kail olanların evham ve hayâlâta kapıldıklarını söyler; bazı kere de vahdet-i vücudu sâlike ârız bir hâl olarak telakki etmekle beraber Muhyiddin-i Arabî ve ittibâ'ını takdir eyler.

Herhangi bir makalesi okunulacak olursa kendinin Şeyh-i Ekber'den yüksek olduğunu ve Şah-ı

---

meziyeti vardır. Bu efdâliyyet ise itibardan hariçtir. İtibar ancak efdal-i küllî içindir. (Sebhatü'l-Mercan fî Âsâr-ı Hindistan= Seyyid Azad)dan naklen.

Nakşibend ayarında bulunduğunu anlatmak istediği görüleceği muhakkaktır.[28]

Hâlbuki bu gibi sözler bir hakikati mütezemmin değildir. Hususiyle Şeyh-i Ekber'e itirazaynıyla Şah-ı Nakşibend'e itiraz gibidir. Zira her ikisi de vahdet-i vücuda kail olmuşlardır .[29] Bu itibar ile lmâm-ı Rabbânî'nin, Şah-ı Nakşibend ile hem-ayârım demesi bâtıl olur. Zira matlûb olan tevhid-i şühûd ise Şah-ı Nakşibend'in dûn bir makamda kalması, tevhid-i vücûd ise yüksek bir makamda bulunması lâzım gelecek; her iki veçhile de bu iki sûfînin hem- ayâr olamaması iktizâ edecektir.

Nakşîlik hakkında yapılan ufak bir tetkik bize bugün Nakşîlerin vahdet-i vücuda kail olduklarını göstermektedir. Filvaki Muhammed Parsâ'nın (Fusûsu'l Hikem)i (Molla Alâhî)nin (Vâridât-ı Bedreddin)i şerh etmeleri bu telakkiyatı tamamen kabul eylediklerine delil-i sarihtir. Hatta yakın zamanlarda yetişmiş olan (Mevlânâ Hâlid) de vücûdiyedendir.[30]

---

28 Şeyh-i Ekber tâife-i sûfiyyenin hüccet ve burhânıdır. Mamafih o da esrâr-ı gamzeyi kâfi derecede söyleyememiş pek çok dekâık muhtefî kalmıştır. Fakîr onların izhârına muvaffak ve tahrîrine müyesser oldum. (Mektubat= İmâm-ı Rabbânî)den naklen.

29 Şah-ı Nakşibend'in serahaten vahdet-i vücuda dair elimizde bir kitabı mevcut değilse de kelimâtından tevhit-i zatı kabul ederek o yolda telkinâtta bulunmasından vücudiyyeden olduğu tezahür eylemektedir. Hususiyle Hazret-i Mevlânâ'nın beyitlerini çok çok nakli bu müddeâmızı ispat eder. Zira:

Mâ âdemhâyim vü hestîhâ-yi mâ
Tu vücud-ı mutlâk-i fânî nemâ

Du mekvî vü du medan vü du mehvan
Bende ra der hâce-yi hod mehvedan

Hâce ra ez-gayr-i goften der kusûr

Şermidâr ey ehvâl-i ez şah-i gayûr

diyen (Celâleddin-i Rûmî)den kelam nakletmek şüphesiz onun mu'tekidâtını kabul etmekle olur. (Kelimât-ı Şah Nakşibend)e bakınız.

30Mevlânâ Hâlid'in atiye derc ettiğimiz şu tahmisi müfrit bir vahdet-i vücud taraftarı olduğunu ispata kâfidir.

Gerçe der suret zerrât-ı cihan cilvegeri
Lik çun zat-ı tu ez jeng-i hoduset beri
Gâh der hor nemâyende vu gâh der beşeri
Ze beşer hevânemet ey dust ne hur u ne
peri
İyn heme ber tu hicabest vu tu çiz digeri
Dilbera ez tu vu huban cihanend hicab
Bahr-i Zehari vu ez her-çe tu manend
hubab

Halifelerinden (Mevlânâ Ahmedü'l Hâlidî) de sırf vahdet-i vücud neşvesiyle yazılmış olan (Risâle-i Ehadiyye)[31] yi şerh etmiş ve mündericatı meyanında demiştir ki: "Şeyh-i Ekber, hâtem-i evliyâdır,

---

Ayn-ı envari vu gayr-i tu bûd-ı tab'-i serab
Nur-i pâki vu fesanest-i hadis-i gûl u ab
Lutf-ı mahz vu behanest libas-i beşeri
Nebûd câ-yi sohen nükte-i mahbûbi-yi tu
Nist meydan-i hıred sahat mecbûbi-yi tu
Mürtedâ zi bed u bes şerh-i dil-aşûbe-yi tu
Hadd-i endişe-i nebaşed sıfat-i hubi-yi tu
Her-çe endişe kend hatr-i ez an hûb-teri
Behme-yi zerre bûd nisbet vu peyvend-i tera
Der heme çiz-i eyyan dide-i hıredmend-i
tera
Lik der her do cihan nist çu manend-i tera
Hiç suret ne tevanend ki kend bend-i tera
Der suver-i zahiri emma ne esir-i suveri
Nist bi-suz-i tu der ruy-ı zemin hiç dili
Nist bi-aks-i reht der çimen dehr gûli
Nist bi-neşve-i vu ışket be harabat-i meli
Cilve-i hüsn-i tevâz şekl-i meberast-ı veli
Mi tevani ki be her şekl-i koni cilve-i keri
Nist an-guş ene'lhak-zede i Mansur tui
Be niyaz er-ne na're-i zen Tur tui
Mütecelli vu tu cuyende-i an nur tui
Der meraya-yı nazar-ı nâzır vu menzûr
tui
Vahdet-i zat-i tu ez vehm-i dubi hest beri
Hûb-i ışk bûd has tu der kevn-i mekan
Gâh der şive-i Yusuf şevi ey dust-i ayan
Gâh der kisvet-i Yakup berveş-i negeran
Mi koni cilve-i nuhset ez ruh-i hûban-ı
cihan
Ve an ki ez dide-i uşşak-i derumi- nigeri
(Hâlidâ) davî-i sahib-nazar-i çend-i ahir
Han negerdi bi-beri ehl-i hakikat kafir
Guş kon nükte-i an ser-fenar-ı enâsır
Ger tuvaz-ı dide-i uşşak negerdi nâzır
Kist Câmî ki kend davî-i sahib nazari

[4] (Men arefe nefsehu) risâlesi de denilen bu eser Şeyh-i Ekber'indir.

Hazret-i Peygamber'in bütün ulûmuna vârisdir, evliyâ içerisinde onun gibi bir ârif gelmemiştir." İşte bugün bunlar Nakşîlerin ne derecede Muhyiddin-i Arabî'ye muhibb olduklarını ispat etmektedir.

-3-

İmâm-ı Rabbânî Kimin Muakkibi Addolunabilir?

Vahdet-i vücudun şer'î bir mahiyette olmadığını ve binaenaleyh buna kail olanların hata ettiklerini söyleyenlerin başında (Alâü'd- Devle Semnanî) yi görüyoruz. Halvetten pek ziyade lezzet duyan bu şeyh nasılsa Muhyiddin-i Arabî'nin telakkiyâtını kabul edememiş ve aleyhinde bulunmuştu. Bu sûfînin kitaplarını İmâm-ı Rabbânî'nin gördüğü tahmin edilemezse de ma'nen onun tesirine kapıldığı muhakkaktır. Mamafih Alâü'd- Devle eserlerinde kat'iyen ne vahdet-i vücuttan ne de vahdet-i şühûddan bahsetmemiştir. Eserleri doğrudan doğruya sülûk ve ahlâkıyâta aittir.[32] Yalnız (Nefahât)ta münderiç bir mektubunda Muhyiddin-i Arabî aleyhinde bulunduğunu görmekteyiz.

Asıl İmâm-ı Rabbânî'yi bu telakkiyâta sevk eden sûfînin (Şehabeddin Sühreverdî) olmaklığı muhtemeldir. Zira o da Şeyh-i Ekber aleyhinde bulunurdu. Gerçi Şeyh-i Ekber'e ne gibi noktalarda itiraz eylediği malum değildir. Fakat Fütûhat-ı Mekkiyye'de bu iki büyük sûfînin birbirleriyle mektuplaştıkları ve bazı hususatta Şehabeddin'in Şeyh-i Ekber'e itiraz eylediği münderiçtir. Bu mektupların bugün elde mevcut olmaması Hindistan ve daha sair yerlerde intişarlarına mani' teşkil edemez.

Milli Mecmua, N. 28, s.456- 457.

İmâm-I Rabbânî Ve Şahsiyet-i Tasavvufiyesi

-4-

Şeyh-i Ekber'in mertebesi noksan değildir. İmâm-ı Rabbânî'ye göre Şeyh-i Ekber tekâmül edememiş ve gûya bütün ulûmu zann u evham derecesinde kalmıştır. Hâlbuki bu telakkiyât Şeyh'in idrâkâtını âdem-i ihâtâdan neş'et eylemektedir. Şeyh-i Ekber'i takdir etmeyen sûfî her kim olursa olsun marifette zayıftır. Hatta ufak tefek bazı meşhûdâtına bile itiraz etse yine zayıftır. Nitekim (Abdülkerim Ceylî) de böyledir. Bu zat da kitabının "ilm ü kemal" bahislerinde Muhyiddin'e itiraz etmiş, hâlbuki hiçbir suretle itirazında muhikk bulunmamıştır.' Yukarıdan beri saydığımız bu dört sûfîden başka da Muhyiddin Arabî'ye itiraz eden veli görülememektedir. Eğer İmâm-ı Rabbânî'nin dediği gibi Şeyh-i Ekber marifette noksan kalmış bulunsaydı bu itiraz edenlerin bir ekseriyet teşkil etmesi lâzım gelecek ve milyarlarca müntesibi olan bir kitlenin içerisinde yalnız dört mahdut zatın itirazına münhasır kalmayacaktı.

Acaba bunlar Muhyiddin-i Arabî'nin kemâline nakîse îrâs edebilir mi? Hatta üç zat istisna

---

32 (Kitab-ı Urveh) ve (Kitab-ı mâlabüdde fi'ddîn)e bakınız.

edildiği takdirde bütün ulemâ da Şeyh'in kemâlât-ı ilmiyyesini tasdik etmiş ve onun vâridât ve keşfiyâtını hüsn-i suretle kabul etmişlerdir. Nitekim (Fahreddîn-i Râzî)[33] [34] (Kadı Beyzâvî)[35] (İbn-i Hâcer Heysemî)[36] (Sadeddin Teftazanî)[37] (Seyyid Şerif Cürcânî)[38] (Muhyiddin-i Yavsî)[7] (Ebu's-Suud)[8] (İmâm Bergevî)[9] gibi a'zam bu zümredendir.

Sûfîye ve mutasavvife zümresine dâhil bulunan a'zam, şeyhin kemâlâtı karşısında dehân-ı itiraz açmak şöyle dursun, lisân-ı hakikatle telaffuz etmekten bile çekinmişlerdir.

Sadeddin-i Hemevî Şam'da Muhyiddin-i Arabî'yi ziyaret ettiği zaman (O bir deryâdır ki ka'rına erişmek asla mümkün değildir) demiştir.

Hazret-i Mevlânâ Şeyh-i Ekber'den pek müstefit olduğunu söylemiştir. Divân-ı Kebir'indeki bir gazelinde diyor ki:

Mâ âşık u sergeşte vu şeydâ-yı Dımışkım

Cân dâde vu dilbeste be-sevdâ-yı Dımışkım

Ey subh-ı saadet cûbenâ biyed-i ze-ansu

Her şâm u seher mest-i seherhâ-yi Dımışkım

Ender cebel-i sâliha kaniest ze-gevher

Men der talebeş garke-i deryâ-yı Dımışkım

Ez mesken-i me'lûf çub girift-i dil mâ

---

33 "İnsan-ı Kâmil"e bakınız.

34 Fahreddîn-i Râzî'ye Muhyiddin-i Arabî hakkında sordukları zaman (Kâne Eş-Şeyh Muhyiddîn velîyen azîmen) diye cevap vermişti. (El-Yevâkit ve'l Cevâhir)e bakınız.

Kezalik Muhyiddin-i Arabî'nin telkinatı reddetmediği de Esmâ-ı Hüsnâ Şerhi'ndeki şu cümlelerinden anlaşılıyor (İnne nûre'l zâhire hüve'n-nûru'llezi yezheruhu küllî şey'in hâfî ve'l hefâ leyselle'l-ademu ve'z-zuhûru leyselle'l-vücûdu ve'l-hakku sübhanehu mevcûdun lâ-yekbilû'l-âdeme fe hüve kennûru'llezi lâ-yekbilû'z-zulmete ve hüvellezi ve cedebihi küllî masivâhu fe hüve münevviru'l-küllü zulmetin ve muzhiru'l-küllü hefâin fe'nnûru'l mutlaku hüvallahü teala bi'l-hüve nûru'l-envârî.

35 Tefsirini dergâhtaki müridân için yazan bu zat vahdet-i vücud esâsâtını tamamıyla kabul eylemiştir.

36 Kendisi tarîkat-ı Şaziliyyeye müntesiptir. (Fetavâ-yı Hadisiyye)sinde Şeyh-i Ekber'i fevkalâde takdir etmekte ve onun telakkiyâtını kabul eylediğini söylemektedir.

37Bidatette vahdet-i vücut aleyhinde bulunurken, bilahere tasdik etmiş ve yazdığı Hadis-i Erbain

Şerhi'nde bu telakkiyâtını tasrih eylmiştir. Ya'kûb Cezhî'ye müntesip idi.

Mâ tâlib-i te'lif zâniyâ-yı Dımışkım

Mahdûme-yi Şemsü'l-hakk Tebriz der ancast

Mevlâ-yı Dımışkım vu çe mevlâ-yı Dımışkım

Abdulvahab Şa'ranî Şeyh-i Ekber'i en yüksek derecede bulmuş ve onun âsârını büyük bir muvaffakiyetle şerh eylemiştir. [39] [40] [41] [42]

(Celâleddin Süyûtî) gibi mütebahir ve ârif bir âlim de (Teberesti'l-gabî an te'ani İbn-i Arabî) namıyla bir eser yazmış ve akvâl-ı şühûdiyesinin hilâf-ı şer' olmadığını ispat eylemiştir. Kezalik (Allâme Hatib Şerbinî) , (İbn-i Âbidin) gibi allâme de Şeyh-i Ekber'in fezâil-i maneviyyesinden uzun uzadıya bahs eylemiştir.

Şeyhülislam Serâceddin Mahzumî demiştir ki (Muhyiddin'e inkârdan hazr ediniz. Zira ona buğz ve adâvet edenlerle onun meşhûdâtını inkâr edenlerin akıbetinden korkulur. Kelimâtına itiraz nûr-ı beşeriyyenin intimâsına sebep olur.)

Muhyiddin-i Cündî demiştir ki (Biz ehl-i tarîkatın hiçbirisinden onun itla' kesb ettiği şeyi göremedik.)

(Serâceddini'l Belkınî), (İmam-ı Yafî'), (Muhammedü'l Mağribî),(Kutbeddin-i Şîrâzî), (Abdullah Zehebî) gibi a'zam da daimi surette Şeyh-i Ekber'in senâ-hânı olmuşlardır.[43] [44]

İşte İmâm-ı Rabbânî'nin dediği gibi Muhyiddin-i Arabî marifetten noksan olaydı ve bilnetice hilâf-ı şer' söz söyleyeydi bu zevât şüphesiz ki kabul etmeyecek ve reddedeceklerdi. Demek ki bu sûfîyi iyi okumak anlamak lâzım gelir.

---

[39] Nizâmeddin Hâmuş'un müntesiplerindendir. Kendisinin bir vahdet-i vücud risalesi de vardır.

[40] Şeyhülisslam Ebu'ssuûd Efendi'nin pederi olan bu zat Bedreddin'in "Vâridât"ını şerh etmiştir. Gerek oğlu ve gerek kendisi Şeyh-i Ekber kemalini fevka'l-gaye bulmuşlardır.

[41] Muhiddin Yarsî'nin oğludur.

[42] Tarîkat-ı Bayramiye'ye müntesiptir. Şeyh-i Ekber hakkındaki sözleri için (Tarîkat-ı Muhammediyye)ye bakınız.

[43] Bu hususta fazla tafsilat için (E'l-Yevâkit ve'l-Cevâhir)e bakınız.

[44] Tevhid-i şühûd bir bilmek yani sâlikin şühûdu birden gayri olmamaktır. Tevhid-i vücud ise bir mevcut bilmek ve onun gayrını ma'dûm mülahaza eylemektir. İşte şu tafsilattan anlaşılıyor ki tevhid-i vücud ilme'l-yakîn tevhid-i şühûd ayne'l-yakîn menzilesindedir. (Mektûbât=İmâm-ı Rabbânî)den naklen.

Vahdet-i Şühûd Sabit Olabilir mi?

İmâm-ı Rabbânî'nin kabul eylediği vahdet-i şühûd sabit olamaz[11]. Zira şühûdda masivâullahı adem-i rü'yet ve yalnız Hakk'ı rü'yet vardır. Hâlbuki mademki masivâ vardır. Bu rü'yet sahih değildir. Eğer sahih ise vahdet-i vücut sabittir.

Bu itibar iledir ki vahdet-i şühûdu idrak vahdet-i vücudu idraka mukaddime teşkil etmektedir.

Milli Mecmua, N. 31, s. 500- 501.

Fahreddın-i Irakî Ve (Aşk) Hakkındaki Telakkileri

- 1 -

Şimdiye kadar sırf dinî ve tasavvuf! vechesi nazar-ı itibara alınarak tetkik edilen sîmâlardan biri de Fahreddîn-i Irâkî'dir. Herkesin bildiği bir hâlet-i ruhiyye olan "aşk"ı manzum ve mensur ifadeleriyle tarif etmek isteyen bu zat tasavvuf tarihinde olduğu gibi edebiyat tarihinde de büyük bir şahsiyete sahiptir. "Ferâgat" (Renoncement) ile aşkı nefsinde cem' etmek muvaffakiyetini göstermek itibariyle de tarih-i insaniyete büyük bir şeref bahşetmiştir.

"Kuvve-i şeheviyye" (Concupiscence)den kurtardığı aşk, onun nazarında "aşk-ı hakîkat" (L'amour de la verite) halinde tezahür etmektedir. Bu zatın felsefe ve idrâkâtını hakkıyla anlayabilmek için evvela tercüme-i hâlinden bahsetmek zaruridir.

-2-

Fahreddîn-i Irâkî, Hemedan'da doğmuş, ibtidâî tahsilini ikmâl ettikten ve hâfız olduktan sonra (17) yaşlarında iken Hemedan camilerinde vaaz ve nasihate başlamış fakat birtakım kalendermeşrep adamlarla Hemedan'a misafir olarak gelen bir gence alâka peydâ ettiğinden memleketi terk ederek onları takibe koyulmuş ve Hindistan'a kadar gitmiştir. (Mültan) şehrinde (Bahâeddin) adlı bir âlimin meclisine devam ediyor ve sohbetinden müstefîd oluyordu. Halvetîlerden olan bu zât diğer bendegân gibi bunu da halvete koymuştu. Fakat halvet ehli olmayan Fahreddin on gün zarfında vecde gelerek tegazzül etmeye başlamış ve feryat ile söylediği

Nehıstın bâde ender câm-ı kerdend
Ze çeşm-i mest sâki veem kerdend

beyitlerini dinleyen refikasının huzur ve murâkabelerine mâni' olduğundan şikâyete maruz kalmıştı. Hâlbuki Bahâeddin'in verdiği cevap "Halvette, konuşmak ve gazel söylemek size memnu' ona değildir." tarzında menfi mahiyette idi.

Diğer bir zat da Fahreddin'in harekâtına şu suretle itiraz ediyor ve Bahâeddin'e diyordu ki ben onun:

Çu hud kerdend ser-huş fâş

Irâkî ra çerâ bed-nam-ı kerdend

beytini meyhanede okunurken işittim. Bu tarz hareket bizim zâhidâne şahsiyetimize nakîse îrâs eder. Bahâeddin bu şikâyetin hâiz-i ehemmiyet olmadığını söylemiş ve onun secâyâsını takdir ederek kendine damat yapmıştı.

Bu teehhülü müteakip (Fahreddin)[45] adlı bir çocuğu olan Fahreddîn-i Irâkî yirmi beş sene sonra vefat eden Bahâeddin'in mevkiini işgal etti, fakat bu terfisini çekemeyen arkadaşları onun şairliğinden, (hüsn) âşığı olduğundan dolayı bîçâreye birçok hatalar isnat ediyorlardı. Bu suretle manevî ıstıraplara tahammülü kalmayan Fahreddin, zaviyeyi terke mecbur oldu, hacca gitti. Avdetinde Konya'ya gelerek uzun müddet (Sadreddîn-i Konevî)ye misafir oldu. Ondan (Fusûsü'l Hikem)i okudu. Meşhur Lema'ât'ını Konya'da yazdı. Görülüyor ki, Fahreddîn-i Irâkî ilmî inkişafını Konya'da kazanmıştır. Bu itibar ile Lema'ât'ın yazılmasında ve Fahreddin'e edebî ve felsefî bir mevki bahşetmekte Konya muhit-i ilmiyyesinin büyük bir yardımı vardır.

Fahreddin, Konya'da kaldığı müddette (Muînüddin Pervâne)nin de teveccühünü kazandı. Muînüddin, ona Tokat'ta büyük bir han-gâh inşâ ettirdi. Fakat kayd altında yaşamak esaretine katlanamayan Fahreddin burayı da terk etti. Mısır'a gitti, Mısır sultanı kendisini hürmetle karşıladı. Şeyhü'ş-şüyûh unvanıyla nezdinde alıkoydu. Mamafih Fahreddin kazandığı bu unvana rağmen yine sokaklarda geziyor, rindlik ve lâübâliliği terk etmiyordu. Bir gün pazarda tesadüf ettiği bir paşmakçıya taaşşuk etti. Yanındaki adama "Bu kimdir?" diye sordu. "Oğlumdur" cevabını alınca "Böyle bir genci merkep derisinin musâhibi yapmak zulüm değil midir? Ben, size her gün sekiz akçe vereyim ona bu gibi işleri tevdi' etmeyiniz." dedi.

O günden sonra her gün paşmakçının dükkânına gitti, uzun müddet oturur ve mütemadiyen çocuğun yüzüne bakarak ve ağlayarak şiir söylerdi.

Bu vaziyetini haber alan sultan tahkikata başladı. Kerîh bir fiilini keşfedemeyince Fahreddin'in tahsîsâtını tezyîd etmekten başka bir şey yapmadı.

Fahreddin artık Mısır'da da oturmaktan sıkılmıştı. Şam'a müteveccihen hareket etti. Bu haberi duyan Şam ümerâsı kendisini istikbale çıkmışlardı. Aralarında Şam mülkünün güzel bir çocuğu da vardı. Bu sefer de ona alâka peyda etti. Çocuğun babası Fahreddin'in vaziyetinden emin olduğu cihetle memnuniyet izhâr ediyordu.

Dımışk'da uzun müddet ikametten sonra ânî bir hastalığı müteakip vefat etti. Muhyiddîn-i Arabî'nin ayak ucuna defnolundu.

Yeni Fikir, S.21, s.21- 23.

---

45 Kamusu'l- A'lam'a nazaran "Kebirüddin"

Fahreddın-i Irakı'nın (Aşk) Hakkındaki Telakkileri
-3-

Hicrî (688)de vefat eden Fahreddîn-i Irâkî, yazdığı (Lema'ât) unvanlı eseri ve birçok (rubâi)leriyle tasavvuf âleminde büyük bir şöhrete sahiptir. (Abdurrahman Câmî)nin şu rubâisi bir zamanlar (Lema'ât)ın (Fusûsü'l Hikem)den sonra ne kadar kıymetli bir eser telakki edildiğini ispata kâfidir.[46]

Tevhîd-i Hak ey hulâsâ-i muhteriât
Başed be-sühen yaften ez-mümteinât
Revnefi vücud kun ki der hod-yâbi
Seri ki ne yâbi ze Fusûs u Lema'ât[47]

Meşhur (Hacı Bayram) Lema'ât'tan çok istifade ettiğini ve talebelerine müteaddit defalar bu eseri okuttuğunu söylemektedir. Esasen bu zâtın meslek ve meşrebi ile Fahreddîn-i Irâkî'nin tavır ve hareketi arasında bir müşâbehet olduğu muhakkaktır. Her ikisi de rind ve lâübâli olarak yaşamışlar, kalenderliği ihtiyar eylemişlerdir.

Fahreddîn-i Irâkî'nin şahsiyetini hakkıyla anlayabilmek için uzun boylu izahat vermek ve ayrıca (Fahreddîn-i Irâkî ve Şahsiyeti) unvanlı bir eser yazmak iktizâ eder. Biz burada yalnız manzum bir eseriyle aşk hakkında söylediği mensur ifadelerden bir kısmını nakletmeyi kâfi görüyoruz.

Gufta bi-sûret-i er-çe ze evlâd-i Âdemem
Ez rû-yi mertebe-i behime hâl ber terem

Çün be- nigerem der âyine-yi aks-i cemâl-i hûş
Kerded heme cihân-ı hakîkat musavverem

Horşid-i asuman zuhurem aceb medar
Zeraat-i kâinat eger keşt mezherem

Mûsâ vü Hızır der taleb-i mane-i çünin
Leb-i teşne end ber leb-i deryâ-yı ehdârem

---

46 Câmî, Lema'ât'ı Farisî lisanıyla şerh etmiştir.

47 Ey kâinatın hülasası olan insan! Tevhid-i Hakk'ı sözle bulmak imkân haricindedir. Git, vücudunu nef et. O zaman Fusûsü'l Hikem'den ve Lema'ât'tan anlayamadığın esrârı kendinde bulursun.

Hüsn-i rohem ze sûret-i Âdem be-did şod

Der hâl-i secde bered fereşte berâberem

Bahr-i muhîd reşhe-i ez feyz-i fâikem

Nûr-i besit lem'a-yi ez nûr-ı ezherem
Ez arş tâ-be ferş hemme zerre-i bûd

Der nûr-i âfitâb zâmir-i münevverem

Bahr-ı zuhûr vü bahr-i bûtûn kadem behem
Der men bûbîn ki mecmûa'-yı bahrin ekberem[48]

-4-

Aşk, izzet perdesiyle örtülmüştür. Kemâl-i istiğnâda münferiddir. Onun zâtındaki hücceti sıfatıdır. Sıfatı ise zâtında münderiçtir. Aşkın cemâli, celâlinde; celâli, cemâlinde mündemiçtir. Aşk başkalarıyla meşgûl olmaz. Her zaman ve her dil ile kendi sırrını yine kendisine söyler. Her vakit, kendi sözünü, kendi dilinden işitir. Kendi nazarına arz eylediği hüsn, yine kendisidir. Aşk, her şeyden söyler ve her şeyi söyler. Sâmitten söyleyen aşk, nâtıktan söyleyen yine aşktır. Aşk, her bir âyinede başka başka yüzler gösterir. Başka başka sûretlerle zâhir olur. Zira sûretler, âyinelerin hükmüne tâbidir.

Aşk, bütün mevcûdâta sâridir. Eşyanın zarûriyâtındandır. Aşk nasıl inkâr olunabilir ki vücut, ancak aşk ile kaimdir. Aşk olmasaydı esasen zuhûr olmayacaktı.

Eğer sen bir kimseye âşıksan mutlaka onun da sana âşık olacağını bil. Zira senin sevdiğin mutlaka seni sevecek, yüz çevirdiğin kimse mutlaka senden uzaklaşacaktır.

Sevilen sevenin, seven de sevilenin âyinesidir.

Muhibb, mahbûbun bir gölgesidir. Sevilen nereye giderse, seven onu zarûrî olarak takip eder. Ma'şûk, âşığa cemâlini ne kadar gösterirse âşığın aşkı da o kadar çoğalır. Aşkın tezâyüdü halinde de cemâl o nispette güzelleşir.

---

48 Surette gerçi Âdem'in oğluyum. Fakat merâtip itibariyle ondan daha âlîyim. Ayinede cemâlimin aksine baktığım vakit bütün cihânı musavver hakikat olarak görürüm. Zerrât-ı kâinatın benim mezhurem olduğuna taaccüp etme. Zira ben, zuhûr-ı âsmanın güneşiyim. Mûsâ ve Hızır böyle bir manayı aramak hususunda leb-teşne olmuşlar; fakat benim deryâ-yı feyzimin kenarında kalmışlardır. Vechim, Âdem'in suretinden zâhir olmuştur. Melâike, Âdemle beraber bana da secde etmişlerdir. Bahr-ı muhit benim nihayetsiz feyzimden bir reşha, saf olan nurlar ise parlak olan nurumdan bir zerredir. Arştan ferşe kadar eşya ise zamîr-i münevverimin güneşî ziyasından bir zerredir. Kadim olan zâhir ve bâtın deryâlarının envârını bende gör. Zira ben iki büyük deryânın mecma'ıyım.

Aşkı, ma'şûğa istiğnâ; âşığa, iftikar vermiştir. Âşık mezelleti, ma'şûkun izzetinden değil, aşkın izzetinden çeker.

Gınâ ma'şûkun; fakîr, âşığın ezelî bir sıfatıdır.

Âşık, ma'şûk ile garezsiz sohbet etmedikçe arzu ve hevesâtını ortadan kaldırmadıkça hakikî âşık olamaz.

Ma'şûk, neyi severse, âşık da onu sever. Hatta ma'şûk bu'd u firâkı sevse âşık yine o iftirâka katlanır ve o da firâkı sever ve belki firâkı visâle tercih eder.

Onun bu'du, kurbundan daha yakın; hicri, vaslından daha faydalıdır. Çünkü kurb u visâlde muhibb, kendi muradının sıfatıyla; bu'd u firâkta ise mahbûnun muradının sıfatıyladır.

Aşk, bir âteştir. Gönle düştüğü vakit ne bulursa yakar. Hatta ma'şûkun sûretini bile mahveder. Nitekim Mecnûn, galiba sûzişli bir zamanında, (Sana Leyla geldi) diyenlere (Artık Leyla benden uzak olsun; zira ben oyum, o bendir. Muhabbetin ifrâdı beni Leyla'nın sûretinden uzaklaştırdı.) demiştir.

Yeni Fikir, S. 22, s. 9- 12.

Bektaşi Şairleri Ve Nefesleri

Sadettin Nüzhet Ergun, Bektaşi Şairleri adlı kitabını 1944 yılında ikinci defa bastırdı. Kitabın ilk baskısı, 1930 yılında yapılmış ve o cildin içinde 90ı geçen Bektaşi şiirine ait malumat verilmiş ve şiirlerinden örnekler alınmıştı. Geçen sene yapılan yeni baskı "Bektaşi Şairleri ve Nefesleri" adını taşıyor. Evvelki basımında olmayan birçok yeni şairi de içine almak suretiyle yeni eser, ilkinin bir ikinci baskısı olmaktan kurtuluyor.

Sadettin Nüzhet Ergun, kitabının başlangıç kısmına eski kitabına Fuat Köprülü'nün yazdığı önsözü aldıktan sonra, bizi yeni ve hayırlı çalışmalarından haberdar ediyor: "Bu mühim ciheti ileride tabettirmek ümidinde bulunduğum Anadolu Tasavvuf Edebiyatı Tarihi adlı eserime bıraktım. Ve Anadolu'da yayılmış bulunan tarikat edebiyatları hakkında ayrı ayrı kitaplar çıkarmaya karar verdim. Bu seride çıkacak olan kitaplarım sırasıyla Bektaşiler, Mevleviler, Hurufiler, Zeyniler, Nakşibendiler, Kadiriler, Halvetiler, Bayramiler, Gülşeniler, Celvetiler, Rifailer ve Sadilere ait bulunacaktır.

Başlangıçtan sonra gelen kısmı, 16. asra kadar Bektaşi şairleri teşkil ediyor. Burada Yunus Emre, Sait Emre, Nedimi ve Temennayi gibi ilk kitabında bulunmayan yeni isimler var. Bunlardan Yunus Emre, herhalde o vakit tanınmamış olduğu için eski kitaba alınmamış değildi. Olsa olsa Yunus'ta Bektaşi temayüllerinin bulunduğunun, 1930 yılından yani ilk kitap çıktıktan sonraki yıllarda açıklanmış olması, bunun sebebini teşkil edebilir. Yazar, kitabının ilk şairi olan Yunus Emre hakkında kısaca malumat verdikten sonra, sayfanın altına şu notu düşüyor: "Yunus Emre'nin şiirleri evvelce toplu olarak taş basması ile basılmıştı. Bu kere Maarif Kitaphanesi tarafından (Yunus Emre Divanı) adıyla yeniden basılmıştır. 100 kuruş fiyatla satılmaktadır."

Sadettin Nüzhet Ergun, gerek şairler üzerinde dururken gerek metinlerin izahından kaynaklar vermek ve sayfa altında nüsha farklarını işaretlemek ve izahlar yapmak suretiyle, kitabının popüler bir antoloji olmadığını okuyuculara anlatmış oluyor. Mesela s.20'de Abdal Musa'dan bahsederken Şakayık Tercümesi, Evliya Çelebi Seyahatname'si, Âşıkpaşazade Tarihi gibi isimlerle verdiği malumatın kaynaklarını tespit ediyor.

Antolojinin bu havasına alışan okuyucu eserde hemen her zaman, hele ilk kitapta bulunmayan malumatta, haklı olarak kaynak arıyor. Yukarıdaki notta verilen bilgi görülünce, insan ister istemez Yunus Emre'nin basılan diğer divanlarının neden adı sayılmamış diye soruyor. Burhan Toprak'ın 3 ciltlik Yunus Emre Divanı, Abdülbaki Gölpınarlı'nın Mukayeseli Yunus Emre Divanı da hiç olmazsa sayılmalıydı. Sonuncu eserin sahibinin gerek 1944'te çıkan Mukayeseli Yunus Emre Divanı'nın mükemmelliği gerek Yunus'un hayatı üzerinde vardığı neticeler herhalde böyle bir yerde zikredilmeye hak kazanacak kadar önemliydi. Belki de Yunus'un Bektaşi Şairleri adlı bir kitabın ilk sayfasına girmesini temin eden şey, bu çalışmalarla Yunus'un Bektaşi temayülleri üzerinde bir neticeye varılmış olmasıdır.

Aynı mesele, kitabın 126. sayfasında bulunan Pir Sultan Abdal okunurken daha açık bir şekilde beliriyor. Sadettin Nüzhet Ergun, 1930 yılında neşrettiği Bektaşi Şairleri adlı kitabında Pir Sultan'ı 17. yüzyıl şairleri arasına alır ve kitabın 337. sayfasında ondan "17. asırda yaşayan bu Kızılbaş şairi" diye bahseder. Kitabının son yapılan tabında ise, Pir Sultan Abdal'ı 16. yüzyıl şairleri arasına alır ve ondan bahsederken şu bilgiyi verir: "Onun

Kanuni devrinde yaşadığını kuvvetle söyleyebiliriz. 930- 948 (İ.S. 15241576) yılları arasında İran'da hükümdarlık eden Şah Tahmasp'a kalben merbut olan bu şair, Alevi Kızılbaş zümresinin ileri gelen şahsiyetlerindendi. Ve hayatında münhasıran bir akidenin müterennimi olarak kalmamış siyasi hareketlere de iştirak etmiştir.

Şah'ın Anadolu'ya yürümesini ve yeryüzünü kırmızı taçlıların bürümesi zamanının geldiğini anlatmak isteyen Pir Sultan

İstanbul şehrinde o sahip devlet

Tac-ı devlet ile salınmalıdır

diyerek Tahmasp'ın eski Osmanlı başkentini zapt etmesini istemektedir." İki kitap arasındaki bu malumat değişikliğine sebep şüphesiz 1930'dan bu yana Pir Sultan için yapılan tetkiklerin eski malumatı düzeltmesidir. O tarihten bu yana Pir Sultan'ın incelenmesine ayrılan tek kitap, Pertav Naili Boratav ve Abdülbaki Gölpınarlı'nın müştereken çıkardıkları "Pir Sultan Abdal" adlı eserdir ve Sadettin Nüzhet Ergun yukarıdaki malumatı, hatta Tahmasp'ın İstanbul'u zapt etmesini Pir Sultan'ın alkışladığını gösteren beyitle beraber, ancak bu eserden almış olabilir. Biraz aşağıda, gerçi bu eserden şöylece söz açıyor, fakat nedense kendinin verdiği malumatın bu kitaptan alındığını söylemeye lüzum görmüyor: "Daha sonra Pertev Naili Boratav, Sivas'ta mahalli tetkikler yaparak Pir Sultan hakkında epeyce menkıbe topladı. Bunlardan bir kısmını önce mecmualarda neşretti. Müteakiben Baki Gölpınarlı ile birlikte Pir Sultan adlı bir kitap çıkardı. Bu eserde, bu şairin 167 manzumesi mündemiçtir. Benim neşrettiğim nefesler de bu esere aynen alınmıştır."

Sadettin Nüzhet Ergun'un bir menkıbe ve şiir diye şöyle dokunup geçtiği bu kitap, yukarıda verdiği ve okuyanın kendi malumatı sandığı bilgiyi içine alan kitaptır. Sonra yazar, "Benim neşrettiğim nefesler de bu kitaba aynen alınmıştır." demekle yanılıyor. Kendisinin 1929 yılında neşrettiği Pir Sultan Abdal

adlı kitaptaki nefeslerin çoğu bu kitaba alınmamıştır. Alınmayanların sayısı, kendi neşrettiği nefeslerin yarısını geçecek kadar da çoktur. Bunları tespit etmek boş bir emek olmasa gerek.

Aşağıya nakarat mısralarını aldığımız ve Sadettin Nüzhet'in kitabındaki şiir numaralarını gösterdiğimiz nefesler, yazarın zannının aksine olarak, Pertev Naili Boratav ve Baki Gölpınarlı tarafından çıkarılan kitaba hiç alınmamıştır.

5 Huzur-u mürşide erdim bu gece

7 Benden emanettir değme gönüle

8 Zahirde batında sen imdat eyle

10 Bu fena mülküne bastım kademe

12 Dedim şahım gafletlerden uyanmaz

13 Şu gönlümün gamı bitmez dahi ne

14 Kendisi görünmez pinhandır elif

15 Din iman bulmasın diyelim Allah

17 İptida bünyadın kuran kim idi

19 Eli bir gerçeğe yetmez vallahi

20 Bir dem divanına dursam ya Ali

21 Sana medet yoluna Mürvet ya Ali

23 Hünkâr Hacı Bektaş Veli

24 Bu mülkün sahibi Ali değil mi

30 Yine tazelendi yürek yaresi

33 Var git arap var git bende nen kaldı

36 Güzel şahım yarlığamış anları

41 Gönlümü yüksekten indiremedim

42 Kudret kâtibinin elinde idim

43 Öksüzem yetimem amana geldim

44 Bunda Kul Yusuf'u görmeye geldim

49 Dertli olan gelsin dermanı buldum

50 Pirim Hacı Bektaş Veli'yi gördüm

51 Böyle aldık nasihatı uludan

52 Ali muradımız vire sabahtan

Eserin 30 sayfa tutan ve 16. asra kadar Bektaşi şairlerini içine alan ilk kısmını 16. asır Bektaşi edebiyatı örnekleri takip ediyor. İlk kitapta 16. yüzyılda adı geçen Bektaşi şairlerinin sayısı 7 iken yeni kitapta bu sayı 46ya çıkıyor. Böylece yazar bize bilmediğimiz bir hayli yeni Bektaşi şairini tanıtıyor ve eserlerinden örnekler veriyor. Daha sonra aynı kronolojik sıra takip edilerek 17, 18, 19. yüzyıllarda yaşayan Bektaşi şairlerini tanıyoruz. Bu kısımlar da ilk kitapta bulunmayan ve yazarın yeni çalışmalarıyla ortaya çıkan Bektaşi simalarını içine alıyor. Bu suretle yalnız Sadettin Nüzhet Ergun'un faydalı çalışmalarıyla tanıdığımız Bektaşi şairlerinin sayısı, gene onun çalışmalarıyla önemli bir surette kabarıyor.

Sadettin Nüzhet'in ilk neşrettiği Bektaşi Şairleri'nde 33 sayfa tutan bir şiir endeksi vardı ki yeni basımda onu bulamıyoruz. Aranan şiirin bulunması bakımından böyle bir endeksin önemini yazar da çok iyi bilir. Onun için mesela, Pir Sultan Abdal gibi Bektaşi Şairleri'nin ilk tabı gibi eserlerinde böyle endekslere yer verilmiştir. Belki de aceleye gelmesi yüzünden, yeni kitap bu yönden noksan kalmıştır. Ben, bu yüzden iki kitaptaki metinleri karşılaştırmak imkânını bulamadım.

Yazar yeni kitabının başlangıç kısmında eserinin bir eksiğini daha kabul ederek şöylece, onu telafi edeceğini vaat ediyor: "Evvelce neşrolunan Bektaşi Şairleri'nde bir "lügatçe" mevcuttu. Bu kısmı da muhtelif tarikatların antolojileri vücuda geldikten sonra, müstakil bir cilt halinde intişar sahasına koymayı uygun buldum.

Dileyelim de bu vakit çabuk gerçekleşsin. Çünkü nedense, başta M. F. Köprülü olduğu halde bazı değerli ilim adamlarımız vaat ettikleri lügatçeleri yayın alanına çıkarmakta pek yavaş davranıyorlar.

Sadettin Nüzhet Ergun'un eski ve yeni kitabındaki metinler bize Bektaşi'nin felsefesini en iyi anlatan örnekler vermek bakımından büyük bir değer taşıyor. Biz, onlarda Bektaşi'nin dünya görüşünü ve bağlı olduğu, nefret ettiği esasları gösteren pek bol ve güzel örnekler bulabiliyoruz. Bunun için Bektaşi Şairleri yalnız bir tarikat mensuplarını bize tanıtmakla kalmıyor; onları içine alan inanış sisteminin en iyi tanıtıcısı olmak değerini de taşıyor.

İlhan Başgöz

Folklor Yazıları, s.326- 330.

Ahmed Ziyâuddin Gümüşhânevi Kabir Baş Kitabesi

Nazar kıl çeşm-i ibretle, makamı ilticadır bu!

Erenler dergehi, bab-ı füyuzat-ı Huda'dır bu!

Zıyayüddin-i Ahmed, mevlidi anın Gümüşhane,

Şehir-i şark u ğarbın, mürşid-i rah-ı Hudadır bu..

Muhakkak ehl-i Hakk ölmez, ebed haydir bileyzair

Saray-ı kalbini pak eyle, bab-ı evliyadır bu!

Şu'a-ı dürr-i vahdet, menba-ı ilm-i ledünnidir.

Mükemmel varis-i şer-i Muhammed Mustafa'dır bu.

Hilafet müddetinden ''İrcii'' vaktine dek Hakka,

Tarik-i halidi'yi neşreden Hakk-reh- nümadır bu.

Cila-yı ruhdur zikri, müridana gıdadır bu!

Sene 1311, 7 Zilkade (13 Mayıs 1893 Pazar saat: 10)

Oku ihlas ile bir Fatiha, kalbinde daim tut.

Hikâyeler

"Tüm muhteşem hikayeler iki şekilde başlar:

ya bir insan bir yolculuğa çıkar, ya da şehre bir yabancı gelir.." -Tolstoy-

Inta Omri /Sen Benim Ömrümsün

söz:Ahmed Şefik Kamil

müzik: Muhammed Abdülvahab

Ragaa'ouni a'einaik el Ayam illi rahou A'alamouni andam a'ala El-Madhi wi gerahou

Illi shouftouh kabli ma tshoufak a'inaih

Omri dhayea' yehsibouh izay a'alaya?

Inta Omri illi ibtada b'nourak sabahouh

Ad eyh min omri kablak ray w a'ada

Ya habibi ad eyh min omri raah

Wala shaf elkalb kablak farhah wahdah

Wala dak fi eldounya ghair taa'm el-jiraah.

Ibtadait bilwakti bas ahib omri

Ibtadait bilwakti akhaf la ilomri yijri

Kouli farha eshtakha min kablak khayali

Eltakaha fi nour a'ainaik kalbi w fikri

Ya hayat kalbi ya aghla min hayati

Leih ma kabilni hawak ya habibi badri

Illi shouftouh kabli ma tshoufak a'inaih Omri dhayea' yehsibouh izay a'alaya?

Inta Omri illi ibtada b'nourak sabahouh

Ellayali el hilwa wil shouk wil mahabah

min zaman w elkalbi shayilhoum a'ashanak

Douk maa'ayah elhoub douk habah bhabah min hanan kalbi illi taalshoukouh li hananak

Hat a'inaik tisrah fi dounyethoum a'ineyyah Hat eydak tiryah lilmoustahm eydaiyah

Yahabibi taa'ala w kfaya ill fatna

Howa illi fatna ya habibi elrouh shwayah

Illi shouftouh kabli ma tshoufak a'inaih

Omri dhayea' yehsibouh izay a'alaya?

Inta Omri illi ibtada b'nourak sabahouh

Ya aghla min ayyami

Ya ahla min ahlami

Khoudni li hananak khoudni

Mina el woujoud w iba'idni

Bia'eid bia'eid ana w inta

A' elhoub tisha ayamna

A' el shouk tnaam layaleina

Salaht beek ayami

Samaht beek el zaman

Nasitni beek aalami

Ragaa'ouni a'einaik el Ayam illi rahou

A'alamouni andam a'ala El-Madhi wi gerahou

Illi shouftouh kabli ma tshoufak a'inaih

Omri dhayea' yehsibouh izay a'alaya?

Inta Omri illi ibtada b'nourak sabahouh

Türkçe Tercüme

INTA OMRE

(Sen Benim Ömrümsün)

söz:Ahmed Şefik Kamil

müzik: Muhammed Abdülvahab

Gözlerin beni kaybettiğim günlerime döndürdü

Bana geçmişten ve onun acılarından pişman olmayı öğrettiler

Senin gözlerini görmeden benim gözlerimin gördüğü herşey boşa geçmiş bir yaşamdı

Hayatımın bu kısmını nasıl kabul ettiler?

Nurunla yaşamımın gündoğumu başladı

Senden önce yaşamımın ne kadar fazlası kaybedilmiş?

O boşa giden bir geçmişti sevgilim.

Kalbim senden önce mutluluk görmedi.

Kalbim hayatta acı ve ıstırabın tadından başka asla bir şey görmedi.

Hayatı sevmeye henüz şimdi başladım.

Ve yaşamımın benden kaçmakta olduğundan kaygılanmaya başladım

Senden önce her mutluluk için acı çekerdim

Gözlerinin ışığında onlar benim rüyalarımı buldular

Ey benim kalbimin hayatı ...sen benim hayatımdan daha değerlisin.

Neden senin aşkınla uzun bir süre önce karşılaşmadım?

Senin gözlerini görmeden benim gözlerimin gördüğü herşey boşa geçmiş bir yaşamdı.

Hayatımın bu kısmını nasıl kabul ettiler?

Işığınla, gündoğumunu başlatan hayatımsın sen benim

Harikulade geceler, muhabbet ve büyük aşk!

Uzun zaman önce kalbim seni özlemekteydi

Aşkı benimle yudun yudum tat,

Kalbimin merhameti senin kalbinin merhametini özlüyor.

Gözlerini bana o kadar yaklaştır ki, Gözlerim senin gözlerindeki yaşamda kaybolsun.

Aşkım gel ve yeter

Kaybettiğimiz şey az değil, ruhumun sevgilisi

Senin gözlerini görmeden benim, gözlerimin gördüğü herşey boşa geçmiş bir hayattı

Hayatımın bu kısmını nasıl saydılar?

Işığınla hayatımın sabahı başladı

Sen tüm günlerimden daha değerlisin

Tatlılığına beni de al

Beni evrenden uzaklaştır

Uzaklara, uzaklara

Ben ve sen uzaklara.Yalnız,

Aşkla günlerimiz aydınlanacak

Birbirimizi özleyerek geceler geçiririz

Senin sayende gündüzlerle barıştım

Senin yüzünden zamanı unuttum

Seninle acılarımı unuttum

Ve seninle sefaletimi unuttum

Gözlerin, yitirdiğim günlerime beni geri götürdü

Geçmişten ve onun acılarından pişman olmayı bana öğretti

Senin gözlerini görmeden benim gözlerimin gördüğü herşey, boşa geçmiş bir hayattı

Hayatımın bu kısmını nasıl saydılar?

Işığınla hayatımın sabahı başladı.

Ceylanım - Seni Benden Nasıl Aldılar?

Ya gazali, keyfe annî eb'aduk;

Şetatu şemli ve hecri 'avvedûk.

بيا غزالي كيف عني أبعدوك ...... شتتوا شملي وهجري عودوك

Ey ceylanım seni benden nasıl uzaklaştırdılar; Bizi ayırdılar ve seni benden vazgeçmeye alıştırdılar.

Ba'd viddî tûl saddi 'allamuk;

Leytehum ya munyatî lem ya'rifuk.

بعد ودي طول صدي علموك ...... ليتهم يا منيتي لم يعرفوك

Ben seni sevdim diye, bana yüz çevirmeni öğrettiler; Keşke, ah, benim arzum (sevgilim), seni hiç bilmeseydiler.

كلمات موشح يا غزالي كيف عني أبعدوك**** ...

1 بيا غزالي كيف عني أبعدوك ...... شتتوا شملي وهجري عودوك

بعد ودي طول صدي علموك ...... ليتهم يا منيتي لم يعرفوك

2 يا غزالي في اليها ما اجملك ...... يا تُرى في قتلتي من حلّلك

ليس قتل النفس من طبع الملك ...... يا شبيه البدر يا سالي الملوك

3 قلت رفقاً يا غزالي قال لا ...... قلت راع الود يا ريم الفلا

قال من يهوى فلا يشكي البلا ...... قلت حسبي مدمعي كيف السلوك

4 أورثَ البعد عيوني الأرقا .... وغدا جسمي شبيه الورقا

دبت شوقا وفقدت الرمقا ...... من جوى التبريح لما سلبوك

5 يا حبيبي عد فقلي في سعيرْ .... وجرى دمعي كما يجري لبغديرْ

أنت روحي بغيتي أنت النصيرْ .... وأحذر العذال من أن يخدعوك

https://soundcloud.com/alrym/mawaran

https://youtu.be/EyriUHQiAwc

يا غزالي كيف عني أبعدوك شتتوا شملي وهجري عودوك

صحت رفقا يا حبيبي قال لا قلت راعي الود يا ريم الفلا

قال من يهوى فلا يشكو القلا قلت حسبي مدمعي قال أسفوك

يا غزالا بالبهاء ما أجملك يا ترى في قتلتي من حلل لك

قلت لا أعشق خلا ما أخرك علموك الهجر حتى وصلوك

=====

Malal kasat vi-sakâni;

Nahîlel-kasri vel-kaddî.

Kaseleri doldurup bana bir içki verdi; Beli ve endamı inceydi.

Hayati'r-ruh fi lafzuh;

Sabânî lahzuhu'l-hindi.

O konuşunca ruh hayat bulur; Bakışı bir hind kılıcı gibi esir aldı beni.

Mulimi la tesal 'annî; Ve hallînî 'ahdi.

Ey, beni ayıplayanlar, rahat bırakın beni; Bırakın da ahdımı yerine getireyim.

Mısırlı besteci Muhammed Osman

ملا الكاسات وسقاني   نحيل الخصر والقد

حياة الروح في لفظه   سباني لحظه الهندي

يا مليمي لا تسل عني   وخليني على عهدي

كلمات: عاشور سليمان

ألحان: محمد عثمان

مقام: راست

تاريخ: 1924

https://www.youtube.com/watch?v=XdRAwmzzytc

Ya şâdi'l-elhan: Esmi'nâ; Rennete'l-îdan.

Ey, ezgiler söyleyen; Çal da duyalım; Sazların sesini.

Ve atrib men fi'l-hân; V'ahsibna min dumni'n-nudmân.

Sevindir (esrikleştir) meyhanedekileri; Ve bizi de say; İçen dostlardan

Şeyh Seyyid Derviş

يا شادي الألحان

صباح فخري

كلمات : فولكلور

ألحان : سيد درويش

يا شادي الألحان هات أسمعنا رنات العيدان

واطرب من في الحان اه واحسبنا من ضمن الندمان

هات يا فنّان هات أسمعنا نغمات الكردان

شعرك والجبين اه والوجنات كالليل والنهار

****

يا شادي الألحان

ألبوم: أندلسيات

كلمات سيد درويش

ألحان سيد درويش

يا شادي الألحان .. آه أسمعنا .. رنّة العيدان يالاللي

يا لالا آه يا لاللي رنّة العيدان

آه أسمعنا .. آه ياللي يا لا لا لا لا آه ياللي

و اطرب من في الحان .. آه و احسبنا .. من ضمن الندمان يالاللي

يا لالا آه يا لاللي من ضمن الندمان

آه واحسبنا .. آه ياللي يا لا لا لا لا آه ياللي

شعرك والجبين .. آه والوجنات .. كالليل والنهار يالاللي

يا لالا آه يا لاللي كالليل والنهار

آه والوجنات .. آه ياللي يا لا لا لا لا آه ياللي

Efdîhi in hafıza'l-heva ev deyya'a;

Meleke'l-fu'ada fe ma 'asa an asna'a?

Aşkımızı saklasa da yitirse de ona kurban olurum; Yüreğimi büyüledi, ben ne yaparım?

Men lem yezuk zulme'l-habîbi ke-zalmihi;

Hulvan fe-kad jahile'l-mehabbete ved-da'a.

Böyle bir sevgili zulmü tatmayan; Tadı (zulüm), aşkı bilmez, iddia eder.

Bu güfte Şeyh Ebulula Muhammed tarafından XX. yüzyıl başında bestelenmiş ve kaydedilmiş.

https://www.youtube.com/watch?v=71CLv2TvhQU

كلمات:ابن النبيه المصري

ألحان:رياض السنباطي

أفديه إن حفظ الهوى أو ضيعه

ملك الفؤاد فما عساي أن اصنع

من لم يذق ظلم الحبيب

كظله حلوً فقط

جهل المحبة وادعى

يا أيها الوجه الجميل

تدارك الصبر الجميل

فقد وهبك تضارعا

هل في فؤادك رحمة لمتيم

ضمت جوانحه فؤاداً موجعا

هل من سبيل أن أرد كرامتي

أو اكتسب الواي أو أتوجع

Şiirin Tümü

أفديه إن حفظ الهوى أو ضيعا

ملك الفؤاد فما عسى أن أصنعا	أفديه إن حفظ الهوى أو ضيعا
حلوا فقد جهل المحبة وادعى	من لم يذق ظلم الحبيب كظلمه
النحيل فقد عفا وتضعضعا	يا أيها الوجه الجميل تدارك الصب
ضمت جوانحه فؤادا موجعا	هل في فؤادك رحمة لمتيم
تجد الحسود بضد ما فيه سعى	فتش حشاي فأنت فيه حاضر
أو أشتكي بلواي أو أتضرعا	هل من سبيل أن أبث صبابتي
بسوى رضاك إليك أن أتشفعا	إني لأستحيي كما عودتني
سحي لوحشيته دما أو ادمعا	يا عين عذرك في حبيبك واضح
والشمس من قسمات موسى أطلعا	الله أبدى البدر من أزراره
كهلا ومكتمل الشباب ومرضعا	الأشرف الملك الذي ساد الورى
فاستبشروا ورأوا بموسى يوشعا	ردت به شمس السماح على الورى
صعب إذا لمس الأشم تصدعا	سهل إذا لمس الصفا سال الندى
سام على سمك السماء ترفعا	دان ولكن من سؤال عفاته
يا غيث هذا منك أحسن موقعا	يا برق هذا منك أصدق شيمة

يا بحر هذا منك أعذب مشرعا	يا روض هذا منك أبهج منظرا
يا سيف هذا منك أسرع مقطعا	يا سهم هذا منك أصوب مقصدا
يا نجم هذا منك أهدى مطلعا	يا صبح هذا منك أسفر غرة
شكرا لذلك سجدا أو ركعا	حملت أنامله السيوف فلم تزل
من در أفواه الملوك مرصعا	حلت فلا برحت مكانا لم يزل
لعثار عبد أنت مالكه لعا	أمظفر الدين استمع قولي وقل
قد كان منفرجا علي موسعا	أيضيق بي حرم اصطناعك بعدما

Suhtu vejdan, ya nedâme; Vasiluni ve'rhamunî.

Gönül ateşiyle ağladım, ey (içki) dostlarım; Dön bana, merhamet et.

İnni sabbun fi hevakum; Sala dem'î min uyunî.

Aşkına vuruldum; Gözlerimden yaşlar dökülür.

Zubtu min şevki garaman; F-ensifunî v-erhamunî.

Arzumla eridim; Adalet ve merhamet üzerime olsun.

İn cunintu el-yevme f'ıkum; F'a'zurunî fi cununî.

Bir gün senin için deli olursam; Hoş gör deliliğimi.

https://www.youtube.com/watch?v=e6Ew9hflfEU

صحت وجدا يا ندامى - واصلوني و أرحموني

إني صب في هواكم - سال دمعي من عيوني

ذبت من شوقي غراما - فأنصفوني و ارحموني

ان جننت اليوم فيكم - فآعذروني في جنوني

Ya ehlil-garâim i'limûna 'an jarayihkum.

Aşk insanları, bize yaralarını (ya da dertlerini) anlatırlar.

Dâimen asâre'l-garâm 'amma jara rihkum.

Aşkla büyülenenler hep anlatırlar yaşadıklarını.

Vid-dem' fevk il-hudud lema jara yihkum.

Yanaklara, dökülen yaşlar hükmeder.

Vadi emîril-jamâl sâhib kavâm 'adil.

Burada güzelliğin prensi, endam sahibi (adil).

Min ba'd 'ardid-danâ vi-lli jara yihkum.

Ben anlattıktan sonra tükenmişliğimi ve olup bitenleri, o versin hükmü.

يا اهل الغرام اعلمونا عن جرايحكم

ديما أسارى الغرام عما جرى يحكم

والدمع فوق الخدود عما جرى يحكم

وآدى أمير الجمال صاحب قوام عادل

من بعد عرض الضنا واللى جرى يحكم

Allah yâsun devlit husnek; Ale'd-davam mini'z-zeval.

Allah esirgesin güzelliğinin devletini; Hiçbir zaman zeval bulmasın.

V-yisun fu'adi min cefnek; Madi'l-husam min gayr kitâl.

Ve korusun yüreğimi senin oklarından; Dövüşsüz keskin kılıçtan.

Eşkî limin gayrek hubbek? Ene'l-'alil vinta't-tabîb.

Senden başka kime şikayet edebilirim aşkımı? Ben hastayım sense doktor.

Ismah vi-davînî bi-kurbek V'esna' jamil iyyak atîb.

Yanımda durarak lütfet ve iyileştir beni; Bir güzel davranışınla iyileşeceğim.

الله يصون دولة حسنك

على الدوام من غير زوال

ويصون فؤادى من جفنك

ماض الحسام من غير قتال

....

الدور

أشكى لمين غيرك حبك

أنا العليل وانت الطبيب

إسمح وداوينى بقربك

واصنع جميل إياك أطيب

https://www.youtube.com/watch?v=ih8zuFeP-gw

Min kabl(i) ma ahval-jamal; Kunt alûm il-aşikin.

Güzelliğine aşık olmadan önce; Aşıkları hep ayıplardım.

من قتبي ما احوال الجمال كنت عتوم العشقين

Venkur vucudi'l-mahabbe; Vi-hin re'eyt haza'l-gazal.

İnkâr ederdim aşkın varlığını; Ama görünce bu ceylanı.

وانكر وجود المحب و حين رأيت الغزال

Sabahti dimni'l-mugramin; A'zur jami'il-ehibba.

Aşıklardan biri oldum; özür dilerim bütün aşıklardan.

Ya kalbi malek vi'l-heva; Ma kunt(i) halis fi na' îm.

Ah, kalbim, bırak aşkı bir kenara; (Aşık olmadan önce) nimetler içindeydin.

Vi kunti ka'id mistirih, İl-'işki de ma-luş deva.

Ve rahattın; Aşkın devası yoktur.

Yisbahil-mugram sakfm; Vi-yutrekil-'aşik jarih.

Âşık olan hasta uyanır; Ve delice aşık olan yaralı kalır.

***

Ene ‘işikt vi-şufti gayrî kisir ‘işik; Umrî mâ şufti’l-murr illâ fi hevâk.

Aşık oldum, pek çok da âşık gördüm; Acıyı bir tek senin aşkında tattım.

Vi-kem sabart mâ kanş(i) fi yûm nittifık, Ma’ inn(i) kalbi kân asîr yitlub ridâk.

Ne çok sabrettim, ama hiçbir zaman barışmadık; Oysa kalbim senden lütufdileyen bir tutsaktı.

Kunti’l-vidâd min gayr miâd, in kân ‘anâd; Belâş tigîr lemmâ tişufnî mâ’ sivâk.

Sevgiye ihanet ettin önemsemeden, inatsa bu; Sakın kıskanma beni başkasıyla görürsen.

Şeyh Seyyid Derviş

من بحر النغم

منيرة المهدية

دور أنا عشقت

كلمات   يونس القاضي

الحان   سيد درويش

مع تحيات ...

كنوز الطرب

****

أنا عشقت وشفت غيري كتير عشق

عمري ماشفت المر إلا في هواك

وكم صبرت ماكانش في يوم نتفق

مع إن قلبي كان أسير يطلب رضاك

كنت/خنت الوداد من غير ميعاد

إن كان عناد

بلاش تغير لما تشوفني مع سواك

ياما شربت وكنت أقول صبرك عليه

يمكن في يوم يرجع لعقله ويمتثل

لكن بقى طبعك كده وأنا اعمل ايه

قلبي ماعادش يرق بعد اللي حصل

غيرك هويت وقوام سليت

حبك ياريت كان من زمان

ولاكانش حالي لدا وصل

ياريت ياريت كان من زمان

خنت الوداد من غير ميعاد

إن كان عناد

بلاش تغير لما تشوفني مع سواك

https://www.youtube.com/watch?v=HT2Zl6TN-mA

https://www.youtube.com/watch?v=Z9yLz2oM3zM

**

Zernî tayfek fîl menâmî; Jaddidil-'ahdi lli râh;

Hayalin rüyama girdi; (senin) eski (aşk) vaadini yeniledi.

İnte tavvilt(i) hisâmî; V(i)-huvva jâh bi'l-vecd(i) bâh.

Sen küslüğü uzatırken; (Hayalin) geldi ve özlemini açıkladı.

Kallî, sayin lek vidadek; V'inte gâyib 'an 'ayneyhâ.

(Hayal) dedi bana, (O, yani sevgili) sevgine saygı duyuyor; Gözlerinden uzakken.

Bess(i) leyh tiksîfu'âdek; V'il-vidâd bâyin 'aleyhâ?

Neden kalbine bu kadar katısın; Onun sevgisi açıkken.

أم كلثوم - زارني طيفك في منامي - ف.ب

كلمات: احمد رامي

ألحان: محمد القصبجي

مقام: نهوند

تاريخ: 1926

زارني طيفك في منامي جدد العهد اللي راح

إنت طولت في خصامي وهو جاء بالوجد باح

قال لي صاينالك ودادك وانت غايب عن عينيها

بس ليه نفسي فؤادك والوداد باين عليها

شفت ميلها في لغاها شفت روحها في غناها

للخيال اللي تناجيه شوف سؤالها عن غيابك

وابتعادك واحتجابك شوف رعاية اللي تراعيه

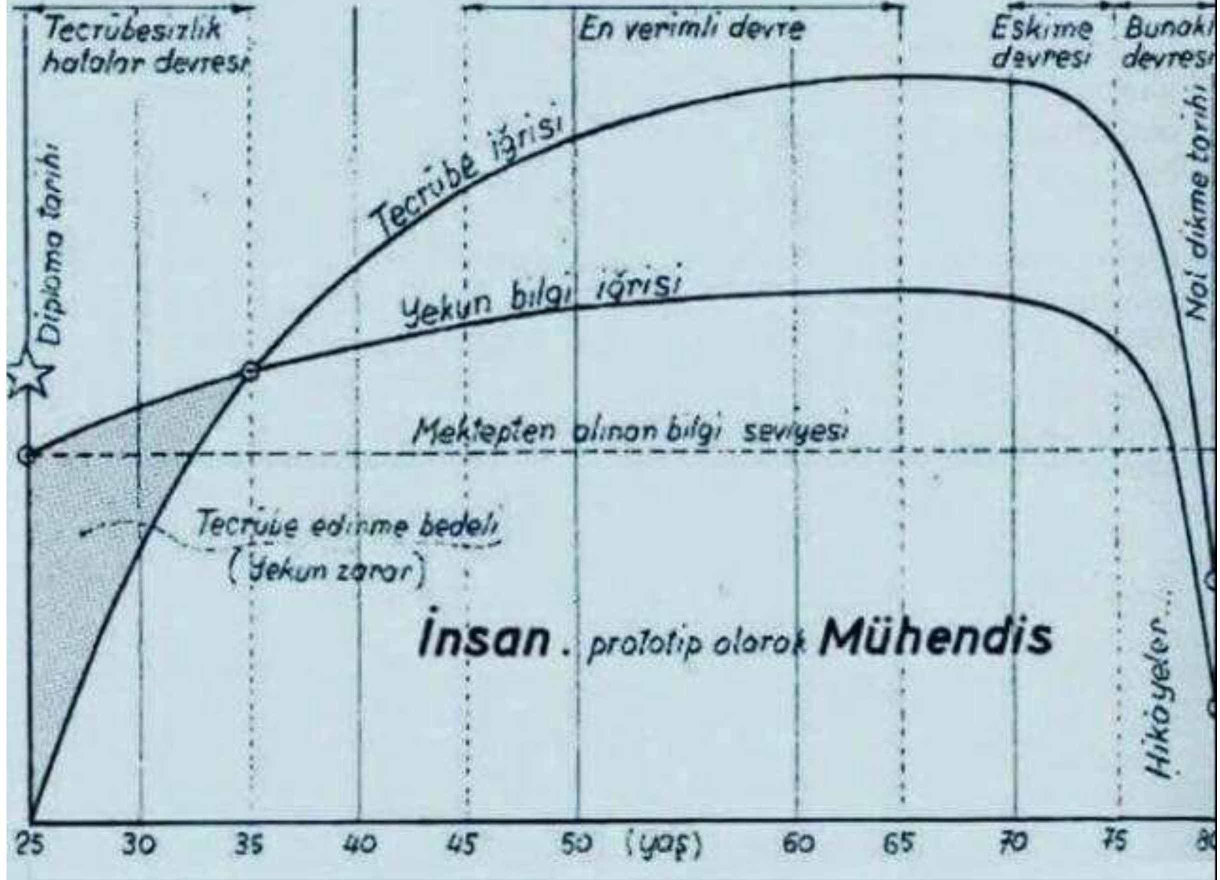
جدد العهد القديم الربيع جدد زهوره

حمل الشوق النسيم ترسل الألحان طيوره

Fransa'da Çocuk Doktorunun Bronş Temizleme Yöntemi

https://www.youtube.com/watch?v=wyiQXJYOKd8&feature=youtu.be

Tecrübe

Torino'nun Kutsal Örtüsü Mesih'in Yüzü Yaşam boyutu Celine Rahibe Genevieve 1909 uluslararası dini sanat eserinin büyük ödülü bois-le-duc

LA SAINTE FACE DE JÉSUS

(D'après le Saint Suaire de Turin.)

Propriété réservée — Carmel de Lisieux pinx

Domini Nostri Jesu Christi Passionem meditantibus, qualiter Indulgentias a Summis Pontificibus concessas, apostolicam Benedictionem peramanter impertimus

Pius PP. X

Kime Gideyim

Erûh li-mîn v'ekul; Ya mîn yinsifnî minnek?

Kime gideyim, ne diyeyim; Yaptıklarının hesabını kim verir?

Ma huve' ente ferhî v'inte; jarhî, vi-kulluh minnek.

Madem sensin sevincim; Yaram, hepsi senden gelir.

Erûh li-mîn?

Ben kime gideyim?

كلمات الشاعر عبد المنعم السباعي

ألحان الموسيقار رياض السنباطي

أروح لمين واقول يا مين

ينصفني منك

ما هو انت فرحي وانت جرحي

وكله منك

أروح لمين

كلمة ونظرة عين والقسمة وياهم

جمعوا سوا قلبين والحب مناهم

وبين ليالي المنى خذني الهوى وياه

وكان وصالك هنا وكنت باتمناه

وبعد حبي شغلت

قلبي وقسيت عليه

وكان منايا يدوم هنايا

ما دمش ليه

لوعني حبك

واليوم في بعدك بيفوت سنين

أروح لمين

يطول بعدك.. واعيش بعدك

على شوقي وأشجاني

ما بين ماضي.. ما هوش راضي

يسليني في حرماني

وأبات انعي. أنا ودمعي

واخبي دمع العين

واداري م اللايمين

لا يلمحوا عنيه ويشمتو فيه

ولحد امتى

حتبقى انت والشمتانين

أروح لمين

أروح لمين ومين ح يرحم أسايا

واقول يامين ومين ح يسمع ندايا

طول مانت غايب

ما ليش حبايب في الدنيا ديه

والفكر سارح

والهجر جارح يا نور عنيه

شوف دمعي جاري

سهران في ناري

ولا انت داري بالسهرانين

أروح لمين

https://www.youtube.com/watch?v=MusjpPa41r4

**

Hasîbek liz-zaman; Lâ ‘itab velâ şejen.

Bırakacağım seni zamana; Paylaşmadan, incitmeden.

Tikasîmin-nedem; Vi-ti’rafi’l-elem.

Pişmanlık çekecek; Acıyı öğreneceksin.

Tişkt, miş has’ al ‘aleyk; Tibkt, miş harham ‘ayneyk.

Yakınacaksın, duymayacağım; Ağlayacaksın, gözlerine acımayacağım.

Yallî ma rahamtiş 'ayneyh; Lemmâ kân kalbı fi îdeyk.

Sen, (kalbimin) gözler(in)e acımayan; Kalbim ellerindeyken.

Dâritil-eyyâm aleyk.

Günler aleyhine döndü.

من كلمات الشاعر عبدالوهاب محمد ولحن الموسيقار رياض السنباطي

حسيبك للزمن لا عتاب ولا شجن

تقاسي من الندم وتعرف الألم

تشكي مش ح اسأل عليك

تبكي مش ح ارحم عينيك

يا للي ما رحمتش عينه

لما كان قلبي في ايديك

دارت الأيام عليك

الزمن ح يدوّقك في البعد ناري

الزمن هو اللي ح يخلص لي تاري

كل غدر وكل ليل سهرتهولي

كل هجر وكل جرح تركتهولي

كله ح ترده الليالي ... كله ح ترده الليالي عليك بدالي والزمن

يوم من الأيام ح تحتاج عطف قلبي

يوم من الايام حتتلهف لقربي

د انت مش ح تلقي ابدا زي حبي

بكرة تتمنانى احاسبك او الومك او اعاتبك

مش ح حاسبك مش ح اعاتبك

لا دنا كفاية اني سبتك للزمن

رايحه اسيبك للي ما بيرحم ولاتقدر عليه

مش ح اقول انت عارف الزمن ح يعمل ايه

الزمن دايما حالات ياما بيغير حاجات

كل ما بيدور بيبدل مطرح الضحك الآهات

اشكي مش ح أسال عليك

ابكي مش ح ارحم عينيك

ياللي ما رحمتش عينه لما كان قلبي في ايديك

دارت الايام عليك

**

Hâyif ekul illî fi kalbî; Titkal vi ti'fuıid veyyâyâ.

Kalbimdekini söylemeye korkarım; Anlamazsın, bana huysuzluk edersin diye.

Vi-lev dereyt 'annek hubbt; Tifdahnî ayni fi hevâyâ.

Senden aşkımı ben saklasam; Gözüm (utandırıcı biçimde) açığa vurur.

Ene zernt tayfekfi menâmî; Kabl(i) ma-hibbek.

Hayalin rüyama girdi; Ben sana âşık olmadan.

Temma'm bi'l-vasli ve'fâtnî; Ve-ene meşgul bek.

İkna etti beni kavuşacağımıza ve gitti; Ben seninle meşgulken.

'Âyiz e'âtbuh lâkin hâyif; Yirûh yikûl innî behibbek.

Anlatmak isterdim ona, ama korktum; Gider seni sevdiğimi söyler diye.

Vi-lev dereyt 'annek hubbî; Tifdahnî 'aynî fi hevâyâ.

Senden aşkımı ben saklasam; Gözüm (utandırıcı biçimde) açığa vurur.

خايف أقول اللى فى قلبي تتقل و تعاند وياي

و لو داريت عنك حبي تفضحني عيني فى هوايا

أنا زارني طيفك فى منامي قبل ما حبك

طمعني بالوصل و سابني و أنا مشغول بك

مشغول بك مشغول بك

عايز أعاتبو لكن خايف يروح يقول إني بحبك

و لو داريت عنك حبي تفضحني عيني فى هوايا

خايف أقول اللى فى قلبي تتقل و تعاند وياي

خايف أقول اللى فى قلبي تتقل و تعاند وياي

و لو داريت عنك حبي تفضحني عيني فى هوايا

صعبان عليّ أشوف غيري عاش متهني

راضي بقليلي ويرضيني بُعدك عني

وأملي قربك آه ونعيمي وقول لقلبي إني بحبك

و لو داريت عنك حبي تفضحني عيني فى هوايا

خايف أقول اللى فى قلبي تتقل و تعاند وياي

خايف أقول اللى فى قلبي تتقل و تعاند وياي

و لو داريت عنك حبي تفضحني عيني فى هوايا

يسألني مالك وانا حالف إني أخبي

والعين خانتني وبقى عارف اللى فى قلبي

روحي وحياتي تعالالي ما دام عرفت إني بحبك

و لو داريت عنك حبي تفضحني عيني فى هوايا

خايف أقول اللى فى قلبي تتقل و تعاند وياي

خايف أقول اللى فى قلبي تتقل و تعاند وياي

و لو داريت عنك حبي تفضحني عيني فى هوايا

شوف كمان

https://www.youtube.com/watch?v=8V99mm8J7OM

https://www.youtube.com/watch?v=4T7udlK_7Cw

**

Yahyâ el-Hubb/Yaşasın Aşk/ Vive L'Amour

Baş rollerini Abdülvehhâb (Fethi rolünde) ve ünlü tarab şarkıcısı ve oyuncu Leyla Murad'ın (Nadia rolünde) paylaştığı 1938 tarihli Yahyâ el-Hubb (Yaşasın Aşk; genellikle Vive L'Amour şeklinde çevrilmiştir) filmi bu drama örnektir.

Film öyküsü âşıkların kavuştuğu bir mutlu sona sahipse de, ıstırap, yalnızlık, toplumun acımasızlığı, kara sevda ve âşıkların bir araya gelme arzusu gibi temalar filmin çoğu şarkısına ve şarkılı diyaloğuna hâkimdir. Olay örgüsüne göre, Kahire'deki bir bankada muhasebeci, yetenekli bir şarkıcı ve sonradan ortaya çıkacağı gibi varlıklı bir toprak ağasının oğlu olan Fethi, banka sahibinin tek kızına âşık olur. Kendisi de müziğe eğilimli olan Nadia ise bir böcekbilimciyle nişanlıdır. Bir an gelir, aşk ilişkisi Mısır filmlerinin olay örgüsünde sık rastlanan bir dönemeç olan ani bir yanlış anlama sonucunda geçici bir karışıklık içine girer. **Nadia, Fethi'yi sevgilisi sandığı, fakat sonradan kız kardeşi olduğu ortaya çıkacak olan başka bir kadınla ilgilenirken görünce, kendisinden vazgeçtiğini zanneder.** Ahmed Rami'nin yazdığı şarkı sözlerinde sevgili genel olarak aşktan söz edilirken erkek, Fethi Nadia'ya doğrudan hitap ediyor göründüğünde ise kadın olarak anılır. Aşağıdaki alıntı, iki sevgilinin cesur bir şekilde aşklarını ilan etmeye karar vermesiyle biten şarkılı bir diyalogdandır:"

FETHİ:

Tâl intizârı li-vahdî; Vi'l-bu'di 'annek elim.

Yalnız bekleyişim uzun oldu; Senden ayrı kalmak acı.

V(i)-fidilt(i) min kusr(i) vejdi; Es'el 'aleyk in-nesîm.

Özlemle dolup taşıyorum; Esen rüzgara seni soruyorum.

Âdi'l-kamer şâhid aleyyâ; İs'elih 'an tul 'azâbî.

İşte, ay şahidimdir; Ona sor uzun süren azabımı.

Hayrân efekker fî'llî biyyâ; Min cunûnî v'idtirâbî.

İçimdeki düşüncem şaşkın; Kederimden ve ıstırabımdan.

Ekûl li-rûhî, eyh jara? Ya bel tera!

Ruhuma sorarım, ne oldu? Gördün mü!

Ma tkellimînî ya nur 'uyni; Vi-hyât hevânâ ruddî aleyyâ.

Neden benimle konuşmuyorsun, ah gözümün nuru; Aşkımızın hatırına, cevap ver bana.

NADİA:

Mi'l 'arife ekullek eyh; Ba'd illi şuftuh fi garâmi.

Ne söyleyeyim sana bilmem; Aşkımda karşılaştığım şeyden sonra.

Kan il-'azâb deh leyh; Mâ beyn şukûkî vi-evhâmî?

Nedendir bu azap; Kuşkular ve evham arasında?

Min yevm ma heveyt; Vi-ene be-gâlib zamiri.

Aşık olduğum günden beri; Kendimle savaşıyorum.

V(i)-yâ reytenîmâ jeyt; Vi-kidirt ektum şu'iiri.

Keşke gelmeseydim; Duygularımı saklayabilseydim.

FETHİ:

Leyh innedem? huve kalbi; Nâkir 'uhudi'l-vidâd?

Nedir bu pişmanlık? Yoksa kalbim; Sevgi vaatlerinden mı dönüyor?

Kûlîlî eyh bess(i) zenbî; Lemmâ neveyti l-bu'âd?

Ne yanlış yaptım söyle; Ne zaman karar verdin gitmeye?

Te'âlî beyn ahzânî; De l-hubb(i) huvve'l-jânî.

Gel, sarılayım sana; Aşktır suçlanacak olan.

Kûlîlî hayfe eyh?

Söyle bana, nedir seni korkutan?

NADİA:

Hayfe kelâm in-nas yiferrak şamlinâ.

İnsanların dedikodusu bizi ayıracak diye korkarım.

Hada'ti ehlî vi-rizayt lukanâ; Ve-leyh nihabbî 'anhum hevânâ?

Ailemi kandırdım, birlikteliğimizi kabul ettim; Aşkımızı neden saklayalım?

م.عبد الوهاب و ليلى مراد طال إنتظاري لوحدي ف.ب

طال انتظاري لوحدي والبعد عنك أليم

وفضلت من كثر وجدي أسأل عليك النسيم

آدي القمر شاهد عليّ اسأليه عن طول عذابي

حيران أفكر في اللي بيّ من ظنوني واضطرابي

أقول لروحي : إيه جرى يا هل ترى؟

ما تكلميني يا نور عينيّ وحياة هوانا ردّي عليّ

ليلى مراد :

موش عارفة أقول لك إيه بعد اللي شفته في غرامي

كان العذاب دا ليه ما بين شكوكي وأوهامي

من يوم ما هويت وأنا بَغالب ضميري

ويا ريتني ما جيت وقدرت أكتم شعوري

عبد الوهاب :

ليه الندم؟ هو قلبي ناكر عهود الوداد؟

قولي لي إيه بس ذنبي لما نويت البعاد

تعالي بين أحضاني دا الحب هو الجاني

قولي لي خايفة ليه؟

ليلى مراد :

خايفة كلام الناس يفرق شملنا

خدعت أهلي ورضيت لقانا

وليه نخبي عنهم هوانا؟

عبد الوهاب :

أنا كنت مستني الأيام تفتح الورد المكنون

وكنت أقول وصلك أوهام بادلت روحي حنين بحنين

ح أفتح قلبي

ليلى مراد :

أنا عارفة اللي فيه لكن أحب الناس تفهم

عبد الوهاب :

ح أعلن حبي

ليلى مراد :

القلب يتهنى بيه ويقبل الحب ويسلم

عبد الوهاب :

يا ما أسعد القلب المشتاق لو طال حبيبه اللي تمنى

بعد الصبابة والأشواق يفرح بوصله ويتهنى

تعالي بين أحضاني أنا اللي كنت الجاني

وعرفت ذنبي إيه

https://www.youtube.com/watch?v=u1BRHmIFHJE

**

Edî r-rabî' 'ad min tânî: Vil-bedri hallit envâruh.

İşte geldi ilkbahar yine; Dolunay ışığını saçıyor.

Vi-feyn habîbî illi remânî; Min cenniti'l-hubbi li-nâruh.

Nerede sevgilim beni atan; Aşkın cennetinden alıp da kendi ateşine.

Eyyâm rizâh ya zemânî; Hâthâ vi-hûz 'umrî.

Ah, zaman, onun gözdesi olduğum günler; Geri getir o günleri

de (benim için en değerli olan) canımı al.

Villî râ'eytuh remânî; Fântî ve-şağal fikri.

Üzerine titrediğim, bir bakış (kirpiklerini) savurdu bana (ya da

beni sardı); Terk etti beni, aklımı aldı.

Kân in-nesim ğinve; İn-Nil yiğannîhâ.

Meltem bir şarkıydı; Nil'in söylediği.

Vi-mayyituh l-hilvah; Tifzal ti'îd fıhıâ.

Tatlı (güzel) su; Tekrar tekrar söylerdi.

Vi-mevcuh l-hâdî kân 'ûduh; Vi-nwril-bedri evtâruh.

Yumuşak dalgaları uduydu; Dolunayın ışığı da udun telleri.

Vilâğî'l-verdi vi-hudûduh; Yinâji l-leyi vi-esrâruh.

Sohbet eder güllerle, ve (sevgilinin) yanaklanyla; söyleşir geceyle ve sırlarıyla.

Vi-engâmuh bi-tiskirnâ; ene vi-huve, ma fış gayrinâ

Ezgileri bizi sarhoş eder; Bir tek o ve ben, yok başka kimse.

Memun eş-Şinnâvî

أدي الربيع عاد من تاني والبدر هلت أنواره

وفين حبيبي اللي رماني من جنة الحب لناره

أيام رضاه يا زماني هاتها وخد عمري

اللي رعيته رماني وفاتني وشغل فكري

كان النسيم غنوة والنيل يغنيها

وميته الحلوة تفضل تعيد فيها

وموجه الهادي كان عوده ولون البدر أوتاره

يناغي الورد وخدوده يناجي الليل وأسراره

وأنغامه بتسكرنا أنا وهو

أنا وهو مافيش غيرنا .. مافيش غيرنا

أدي الربيع عاد من تاني والبدر هلت أنواره

وفين حبيبي اللي رماني من جنة الحب لناره

لمين بتضحك يا صيف لياليك وأيامك

كان لي في عهدك حبيب آليف عهدني أدامك

وكان لي في قلبه طيف يخطر في أوهامك

من يوم ما فاتني وراح

شدو البلابل نواح

والورد لون الجراح

يا ليلي يـا يـــا يـــا يـــا عين

مر الخريف بعده بدل زهور الغرام

والدنيا من بعده هوان ويأس وآلام

لا القلب بينسى هواه ولا حبيبي بيرحمني

وكل ما قول آه يزيد في ظلمه ويألمني

وأدي الشتا يا طول لياليه

على اللي فاته حبيبي يناجي طيفه ويناديه

ويشكي للكون تعذيبه

موال:

يا ليل يا بدر يا نسمة يا طير يا أغصان

هاتوا لي من الحبيب كلمة تواسي العاشق الحيران

أخد ورد الهوا مني وفات لي شوكه يألمني

ماعرفش أيه ذنبي غير أني في حبي أخلصت من قلبي

وغاب عني لا كلمني ولا قال لي أمتى راح أشوفوه

وأقول يمكن هيرحمني ويبعت في الربيع طيفه

آدي الربيع عاد من تاني والبدر هلت أنواره

وفين حبيبي اللي رماني من جنة الحب لناره

كلمات: مأمون الشناوي

ألحان: فريد الأطرش

مقام: كرد

تاريخ: 1949

https://www.youtube.com/watch?v=yqaasPY9PtQ

Aşk şarkılardaki temalar

İlk dönem klasik şiirlerde son derece romantik ve hayal gücüyle tasarlanmış mecazlar standartlaştırılmış terimler:

Enîn, “inleme”; esa, “eza”; emel, “umut”; esûn, “sakınırım” ya da “onur duyarım”; buka, “ağlama”; jufûn, “gözkapakları”; hubb, “aşk”; hanân, “şefkat”; dem, “gözyaşları”; delâl, “cilve”; seher “gece uyumamak”; şevk, “özlem”; şekva, “yakınma”; sadd, “dönüp gitme”; dena, “tükenmişlik”; tayf, “hayal”; ‘azab, “azap”; ‘uyûn, “gözler”; ‘itâb, “paylama”; ‘azul, “alaycı”; lev’ ah, “dert”; mi’ad, “buluşma” ya da “randevu”; nevh, “feryat”; vecd, “arzu”; visal, “kavuşma”; zehr, “çiçekler”.

İnanç Kalkanı

Ortalıktan kaybolmalısın uyumalı ve özgür uyanmalısın.

Gökkubenin seçtiğini yeryüzü lanetleyecek!

Savaşımız insanlık soyuna değil.

Kutsal ruhların garezine karşı.

İnanç kalkanınızı kaldıralım havaya

Düşmanın ateşli oklarını söndürelim!

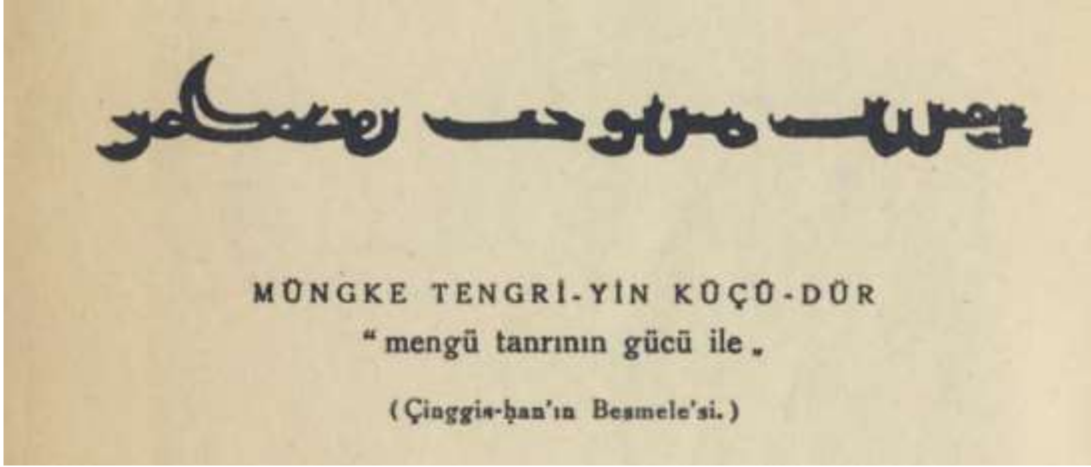
Rüzgar bir taşın altına sıkıştırılamaz.

Gökkubbe biliyor, yeryüzü biliyor ve sen biliyorsun.

Biz zaten tekiz, aynı gökyüzü ve yeryüzü gibi.

Cengiz Hanın Besmelesi
MÜNGKE TENGRİ-YIN KÜÇÜ-DÜR

"mengü tanrının gücü ile"

Eğer Türk Büyüğü İsen Hesap Verirsin
Cengiz Han yaptıklarını Moğolların Gizli Tarihinde okunmak için yazdırılmış olup onun vasiyetnamesi yerini tutar ve kendi işleri hakkında hesap veren Türk büyüklerinin meşhur eserlerini hatırlatır, (meselâ: Kül-Tigin, Bilge - Kağan ve Tonyukuk Yazıtları", Aksak-timur'un "Tüzükkât"ı, Atatürk'ün 'Nutuk* u gibi...).

Kutsal İşaretler
"Gözün ateşli ve yüzün nurlu oluşu, o kişinin doğuştan kutsallığına işarettir.

Bizden Daha İyi Bilenler Var
Bir Kızılderili Öğretisi diyor ki:

Bir atın susuzluğunu giderdiği yerden su iç; At hiçbir zaman kötü su içmez. Kedinin yattığı yerde uyu, kurdun değdiği elmayı ye. Sivrisineklerin yerleştiği mantarları korkusuzca topla. Köstebeklerin kazdığı yere ağaç dik. Yılanın ısınmaya durduğu yere ev yap. Sıcak günlerde kuşların yuva yaptığı yere kuyu kaz. Horozlarla beraber uyu ve uyan ki tüm gün için en sarı mısırlara ulaşabilesin. Daha çok yeşillik ye, ki bir hayvandaki gibi güçlü bacaklara ve dayanıklı bir kalbe sahip olabilesin. Daha çok yüzmeye git, ki dünyada kendini bir balığın kendini denizde hissettiği gibi hissedebilesin. Daha sık gökyüzüne

bak, daha az ayaklara, böylece düşüncelerin daha net ve hafif olacaktır. Konuşmak yerine, daha çok sessiz kal; "Böylelikle ruhun sakinliğe ve huzura erebilecek."

Kendini kendin için ara ; başkalarının senin için yol çizmesine izin verme . Bu yalnız senin , yalnız senin yolun. Başkaları seninle yürüyebilir ama senin için yürümez. Kızılderili atasözü

Herkesi kendine eşit gör. Her kim olursa olsun. Bir insanı küçümsemek akılsızlık, çok büyük görmekse korkaklıktır. Kızılderili atasözü

Hanın Vefası

karanlık gecelerde rüyamdasın,

gündüz aydınlığında gönlümdesin!

"sabahtan söylenen sözleri

akşamleyin unutan,

akşamdan söylenen sözleri

sabahleyin unutan

kimse utanmalıdır! eskiden verilen sözler değişmez!

'senin bu iyiliğini unutmayacağıma,

nesline ve neslinin nesline gereken mukabelede bulunacağıma

yüksek tanrı (sema) ile yer kutları şahit olsun!

"gölgemden başka dostum yokken

bana gölge oldunuz

gönlümü teskin ettiniz,

sizi unutmıyacağım

Burhan

Budistlerce mukaddes sayılan Burhan (—Buda) isminin yerine kullanılmıştır.

Kim

Geleceği Ulu Tanrı,

Olacağı, sezen bilir.

N.Y. Gençosmanoğlu

Irlama

"Ir, sihirli şarkı anlamına gelen bir kelimedir. Irlamak:, hem şarkı söylemek hem de büyülemek anlamına gelmektedir"

Tüm Evren İbadethane

Tüm evren ibadethanedir. Ebul Gazi'nin kendi döneminde sözünü ettiği, Cengiz Han'ın Buhara imamıyla ıptığı ünlü söyleşi, her türlü kutsal yapının varlığına karşı çıkmaktadır. İmam kendisine Mekke'den söz ettiğinde, hükümdar ona şöyle cevap verdiği söylenir: **"Evrenin tamamı Tanrının evidir. Orada olmak için özel bir yeri belirlemeye ne gerek var?"**

[Jean Paul Roux, Türklerin ve Moğolların Eski Dini, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2001, s. 243]

İsim Koyma

Çocuğa 40 günde ad verilir ancak 12. yaştan sonra bu adı değişti rebilirsin. 12. yaştan önce çocuğa büyük isimler vermek, yaramaz. 12. yaştan önce kahraman, bahadır, Kağan gibi büyük adlar versen çocuğa ağır gelir ve göz değer.

12. yaştan sonra da küçük isimler vermekte yaramaz.

12. yaşta çocuğa büyük, isimler verme gerekir.

12. yaştan sonra 24, 36, 48. yaşlarda da isim değişebilir. Kutluk Kağan, Cengiz Han da böyle olmuştur. (Mustafa Kemalin de adı değişip Atatürk olmuştur ve değişen adı ile yaşamıştır. ”

Arapça

Gerçekten de Arapça genelde üç sessiz harften oluşan kelime kökleri ve bunlardaki sınırsız genişleme imkanıyla ve yine köklerin permütasyon ve çarpraz bağlantılara sahip özellikleriyle matematiksel olarak hesaplanabilen ve şaşırtıcı formları olan geometrik dekorasyonları andırır. Gözlemcilerin dikkatini daha çok çeken şey ise şiirdeki "halımsı" sistemdir:

İdeal durumda tek tek mısralar kafiyenin ipine dizili inciler gibidir, nazm, ve kesintisiz tekil kafiye ise Goethe'nin ifadesiyle "ruhu toplayacağına serpiştirir”

Bu, özellikle ana konusu sevgi olan ve en mükkemel seviyesine Fars dünyasında ulaşan gazel için geçerlidir. Onun yapısı Avrupah eleştirmenler için bir muammalar zinciridir, çünkü onlar bu kelebek inceliğindeki yapıda mantıklı bir düzenin eksikliğini hissederler. Fakat Goethe'nin ünlü Fars şairi Hafız hakkındaki karakteristik değerlendirmesi oldukça isabetlidir:

sona eremiyorsan, bu seni büyük kılar,

ve hiç başlamıyorsan, bu senin kaderin

senin ezgin, dönen bir yıldız kubbesi gibidir...

Türk ve Müslüman olmak

"Türk" kelimesi diğer birçok dilde olduğu gibi Almancada da "Müslüman" anlamında kullanılmaktaydı. (Bu sadece Avrupa için değil, Müslüman hanedanlarının çoğu Türk kökenli olan Hindistan'daki yöresel diller için de geçerliydi).

Böylece İslam, Araplarla değil, Avrupa ve Asya'da savaşarak büyük başarılar elde eden Türklerle ilişkilendiriliyordu.

Ve bu Türk korkusu ve Türklere karşı duyulan eski nefretten bir nebze de olsa birçok Almanın bilinç altında bugün hala yaşamaya devam eder. "Türk"ün onur kırıcı bir şekilde takdim edilmesi sıklıkla karşılaşılan bir durumdu; İslam'daki içki yasağı, ''Türkleri" meyhane şarkılarının ve şarkı ldtaplarının alay figürü haline getirmişti.

Zikri Telkini

Zikir telkinini şöyledir. "Önce Şeyh kalp ile (la ilahe illallah Muhammedur-Resullah) der. Mürit kalbini uyanık bir şekilde ve Rasûlüllah salla'llâhü aleyhi ve sellemi kalbinin karşısında tutar. Gözlerini kapatır, dudaklarını kapatır, dilini damağına yapıştırır, dişlerini birleştirir, nefesini tutar (içine hapseder), Şeyhine Muvafakat ederek tazimle ve kuvvetle kalp ile zikretmeye başlar, dili ile değil. Zikrin tesiri kalbe ulaşması için üç defa tekrarlamadan nefesini salmaz."

Nefy ü isbatın yapılmasına gelince; bedende Vukuf-i Kalbin'nin tam olarak ortaya çıkması için, bütün düşünceleri kalbin derinliklerine yerleştirip akıla gelen bütün endişe ve fikirleri aradan kaldırmak, bunun içinde nefesi arkası bitene kadar tamamen dışarı atmaktır. Nefy ü isbatın gerçekleşmesi için nefes burundan dışarı tamamen atıldıktan sonra LA lafzı düşünülür ve nefes tutulur, dışarıdan içeriye alınmaz.

Bu zaman LA lafzı göbekten beyine doğru uzanan bir çizgi olarak kabul edilir. Bu sırada nefy ü isbat olarak LA'nın manası düşünülür. Bundan sonra İLAHA lafzına geçilir. Bu lafız üzerinde de düşünülür. Yine göbeğin merkezinden beyine doğru uzanan LA lafzının kıvrıntısı olarak beyinin sağ tarafına bir hat üzere düşünülür. Bu makamda zikir yapan salik tarikata yeni girmiş ise LA MABUDE, orta derecede bir salik ise LA MAKSUDE, üstün derecede biri ise LA MEVCUDE isimlerini düşünür. Bundan sonra İLLA ya geçer. İLLA lafzını başının sağ tarafındaki İLAHA çizgisinden alarak, hayali olarak kalbin ağız kapağına kadar uzatır. İLLA lafzı ile istisnayı ifade etmek ister. Bu defa da istisna ile kalbin ağız kapağına kadar çekmiş olduğu çizgiyi, kalbin ağzından ALLAH lafzı olarak kuvvetle, şiddetle ve azametle içine sevk eder. Tarif edilen bu **Nefy ü isbatı hiç nefes almadan 3-5-7-9 ile başlayarak 21 tamamlayana kadar devam eder. Bu uzun suren uğraşdan sonra kazanılır. Bundan sonra nefes almaya geçerken MUHAMMEDÜN RASULLULLAH lafzının zikrini hayal eder.**

Bir haps-i nefesten yirmi bir Kelime-i Tevid'den fazlası yapılmaz. Nefy ü isbat yapılırken müridin kalbine başka bir şey gelirse bunu LA ile dışarı atar. Yaratandan başkasına olan alaka ona olan bağlılığın kapısını kapatır. Nefy ü İsbatın yerine getirilmesinin şartları aşağıdakilerdir:

1. Vukuf-ı kalbi

2. Haps-i nefes

3. Lafızların manasını düşünmek

4. Muhammedün Rasulullah kelmesinin düşünülmesi

5. Vukuf-ı adedi, tek sayılar üzerinde durmak

6. Kelimeyi Tevhidin sayısını yirmi bire tamamlamak.

Fernando Antönio Nogueira Pessoa

Pessoa'nın bizzat kendi kaleminden çıkan ve kendi deyişiyle olaysız bir metni olan biyografisi, yazarı anlamamızı kolaylaştıran bir metin niteliği taşımaktadır:

“Açık adı: Fernando Antönio Nogueira Pessoa.

Yaşı ve doğum yeri: Lizbon’da, Martires bucağında, Sao Carlos Meydanı (bugün Diruktuvar Meydanı), 4 numarada, 13 Haziran 1888’de doğar.

Soyu: Joaquim Seabra Pessoa ile Maria Madalena Pinheiro Nogueira’nin meşru oğullarıdır. Baba tarafından, liberal ordu saflarında savaşmış General Joaquim Antönio Pessoa’nın ve Dionisia Seabra’nın torunudur. Anne tarafından, danışman, hukukçu, Eski İçişleri Bakanı Luis Antönio Nogueira ile Madalena Xavier Pinheiro’nun torunudur - bütün ataları soylu ve Yahudi karışımıdır.

Medeni hali: Bekar

Mesleği: En keskin adlandırma “çevirmen ”, en doğrusu ise “ticari şirketlerin dış yazışmanı ” olur. Şair ve yazar olmak bir meslek değil, temayüldür.

Adres: Coelho da Rocha Sokağı, 16, 1 (birin yukarısında derece işareti) D, Lizbon (posta adresi: B.P. 147, Lizbon).

Daha önce icra ettiği toplumsal görevler: Bu terimle ifade edilen şey kamusal görev ya da sorumluluklar ise, hiç.

Yayımlanmış eserleri: Şu ana dek eserleri esasen çeşitli dergilerde ya da gelip geçici yayınlarda dağınık halde bulunmaktadır. Fiilen yayımlanmış kitap ya da broşür olarak yazar şu eserleri kabul etmektedir: 35 sone (İngilizce), 1918; English Poems I-II ve English Poems III (İngilizce), 1922; ve Ulusal

Propaganda Sekreterliğinin “Şiir” kategorisinde ödül kazanan 1934 tarihli Mensagem adlı kitap. Fetret adlı 1928 yılında yayımlanmış ve Portekiz ’deki askeri diktatörlüğün savunması olan broşür, yayımlanmamış bir hiç olarak kabul edilmelidir. Bütün bunların içinde gözden geçirilmesi ve belki de atılması gereken çok şey vardır.

Öğrenim durumu: Babası 1893’te öldüğünden ve annesi 1895 yılında ikinci evliliğini Natal eyaletindeki Durban’da Portekiz konsolosu olan komutan Joao Miguel Rosa’yla yaptığından bu şehirde öğrenim görür.

1903 yılında, on beş yaşındayken, Ümit Burnu Üniversitesi ’ne giriş sınavında İngilizce kompozisyon dalında Kraliçe Victoria Ödülü’nü kazanır.

Siyasal ideolojisi: Portekiz gibi organik olarak emperyal bir ulusa en uygun rejimin monarşi olduğu kanaatindedir. Yine, monarşinin Portekiz ’de kesinlikle gerçekleşemeyeceği kanaatindedir. Sonuç olarak, bu rejimlerle ilgili plebisit yapıldığında, üzülerek de olsa cumhuriyetten yana oy kullanacaktır. İngiliz tarzında tutucu, yani tutucu bir çerçeve içinde liberal ve kararlı bir gericilik karşıtıdır.

Dini tutumu: Gnostik Hristiyan ve sonuç olarak, bütün örgütlü kiliselere, özellikle de Roma kilisesine kesinlikle karşıdır. Aşağıda açıkça belirtilen gerekçelerle, İsrail’deki Gizli Gelenekle (kutsal Kabala) ve masonluğun okült özüyle sıkı ilişkiler sürdüren Gizli Hristiyanlık Geleneği ’ne sadıktır.

İnisiyatik tutumu: Usta-Çırak arasındaki doğrudan iletişim yoluyla, Portekiz ’deki (neredeyse kesin olarak yok olmuş) Tapınak Şövalyeleri Tarikatı ’nın üç minor basamağında inisiyedir.

Vatansever tutumu: Her türlü Katolik ve Roma sızmasından kurtulmuş mistik bir milliyetçilik yandaşı. Portekiz Katolikliğinin tinsel bir yanı olduğunu varsayarsak, onun yerini tinsel olarak alacak yeni bir

Sebastiancılığı- mümkünse- kurmayı savunur. "**Her Şey İnsanlık İçin; Hiçbir Şey Ulusa Karşı Değil! "** sloganına bağlı bir milliyetçidir.

Toplumla ilgili tutumu: **Antikomünist ve antisosyalist.** Yukarda belirtilen diğer şeyler bütün bunlardan çıkartılabilir.

Bu sonuncu görüşlerin özeti: Tapınak Şövalyeleri 'nin büyük şehidi Jacques de Molay 'ı unutmamak ve onun üç katiliyle her zaman ve her yerde mücadele etmektir: Cehalet, Fanatizm ve Zorbalık. "

Lizbon, 30 Mart 1935

Pessoa, F., Pessoa Pessoa'yı Anlatıyor, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul, 2012, s. 239-241.

Pessoa'dan

"Bu öykülerden bazıları kitabımda yaşam bulmadan önce gerçekte var olmuşlardır. Ben onları dinlemekle ve kendime göre anlatmakla yetindim. " Tabucchi, A., Zaman Hızla Yaşlanıyor, Can Sanat Yayınları, İstanbul, 2011, s. 133.

"Anlıyorum ki kendi dilimde bir ağıt yazamazdım, farklı bir dile ihtiyacım vardı: sevginin ve yansımanın yeri olduğu bir dil. " Tabucchi, A., Requiem, Feltrinelli, Milano, 1994, s. 1

"Bütün sanatlar gibi edebiyat da hayatın yetmediğinin itirafıdır. " ve "Her sanat edebiyatın bir biçimidir, çünkü her sanat bir şey söyler. Söylemek iki türlü olur: Konuşmak ve susmak. Edebiyat olmayan sanatlar, ifadeci bir sessizliğin yansımalarıdır. " [Pessoa, F., Başıboş Bir Yolculuktan Notlar, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul, 2015, s. 9.]

"Daha çocukken etrafımda kurmaca bir dünya yaratmaya, etrafıma asla var olmamış dostlar ve tanışlar toplamaya eğilimim vardı (onlar mı yoktu, yoksa olmayan ben miydim, iyi anlamış değilim. Her konuda olduğu gibi, bu konuda da dogmatik olmalıyım). " [Pessoa, F., Başıboş Bir Yolculuktan Notlar, Kırmızı Kedi Yayın Evi, İstanbul, 2015, s. 50.]

"Takma adlı eser yazarın 'bizzat kendinin' eseridir; tek eksiği, adıyla imzalamamış olmasıdır. Kökteş eser yazarın 'bizzat kendinin dışındaki ' eseridir; tıpkı kendi eliyle yazdığı herhangi bir tiyatro oyunundaki bir kişinin replikleri gibi baştan sona onun tarafından yaratılmış bir kişiliğin eseridir. " [Pessoa, F., Başıboş Bir Yolculuktan Notlar, Kırmızı Kedi Yayın Evi, İstanbul, 2015, s.8]

"Başkalarıyla yaşamak benim için bir işkence. Bütün başkaları benim içimde. Onlardan uzaktayken bile onlarla yaşamak zorundayım. Tek başımayken kalabalıklar sarıyor etrafımı. Nereye kaçacağımı bilmiyorum; kendime kaçmaktan başka. " [Pessoa, F., Başıboş Bir Yolculuktan Notlar, Kırmızı Kedi Yayın Evi, İstanbul, 2015, s.50]

Yazar, hayal eden bir kimsedir

Bütünüyle öylesine hayal eder ki

Hayal etmeyi başardığında

Hissettiği şey gerçek acıdır.

Bu nedenle ya Fernando Pessoa, Fernando Pessoa gibi davrandıysa? ”

[Tabucchi, A., Un baule pieno di gente scritti su Fernando Pessoa, Feltrinelli, Milano, 2001, s. 63.]

“Fernando Pessoa’nın parçalanmış ve hızla çoğalmış imgelem gücünden doğan şairler, tekil bir çoğulluk oluştururlar; bu isimler Pessoa’nın takma isimleri değil, kökteş şairleridir. ” [Pessoa, F., Anarşist Banker-Şeytanın Saati, Can Sanat Yayınları, İstanbul, 2013, s. 111.]

“Pessoa ’nın kendisi ise, imgeler dünyasında gezinen, güç anlaşılır metafizik bir şairdir, kişiliklerini gerek kendinden bir parça gerekse ayrı kişiler olarak niteler. Ona göre asıl gerçek ‘... mış gibi yapmak, kendini tanımaktır ”[Pessoa, F., Anarşist Banker-Şeytanın Saati, Can Sanat Yayınları, İstanbul, 2013, s. 83]

“İçimde bir devlet, bir politika, partiler ve devrimler yaratmalıyım... Bunların hepsi olmalıyım; bu ben-halk’ın gerçek panteizmi içinde Tanrı olmalı, bedenlerinin, ruhlarının, çiğnedikleri toprağın ve işledikleri fiillerin özü ve eylemi olmalıyım. Zavallı ben, işte, yine gerçekleştiremeyeceğim bir düş! ”[Pessoa, F., Huzursuzluğun Kitabı, Can Sanat Yayınları, İstanbul, 2006, s. 64.]

“Başkalarıyla yaşamak benim için bir işkence. Bütün başkaları benim içimde. Onlardan uzaktayken bile onlarla yaşamak zorundayım. Tek başımayken kalabalıklar sarıyor etrafımı. Nereye kaçacağımı bilmiyorum; kendime kaçmaktan başka. ” [Pessoa, F., Başıboş Bir Yolculuktan Notlar, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul, 2015, S. 50.]

“Asla bulunamayacak olsa da, hakikate erişmek için en ateşli mücadelenin yürütülmesi benim felsefi arzumdu. Ben bir kuşkucuydum. Hiç materyalist olmadım, çünkü materyalizm kuşkuyu inkar eder. ” [Pessoa, F., Pessoa Pessoa’yı Anlatıyor, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul, 2012, s. 23.]

Hala Neden Ölmedim

el-Keyvânî, hocasına yazdığı kasidesinde ondan uzun süre ayrı kaldığı halde hâlâ nasıl hayatta kalabildiğini söylemektedir :

يعز على قلبي فراقك سيدي فإنك روحي وارتياحي و ريحاني

عجبت و قد فارقته كيف لم أمت لما بي من الأشواق من منذ أزمان

Ayrılığın kalbime zor geliyor efendim, çünkü sen canımsın rahatım-sın.

Ondan ayrı kalmakla uzun süreden beri çektiğim özlemden dolayı, hâlâ nasıl ölmediğime hayret ettim.

**

و قد أصبحت تأمرني بصبر و صبري عنك أمر مستحيل

Bana sabrı emredersin ancak imkânsız bir iştir sensizliğe sabır.

**

ويح قلبي من طرفه الفتـاك من مجرمي من سيفه السفـاك

د قلوب الزهاد و النسـاك من معيذي من ساحر الطرف قد صا

Vay ölümcül bakışından dolayı kalbimin haline, ölümcül kılıcından kim koruyacak beni?

Abitlerin ve zahitlerin kalplerini çalan büyüleyici gözlerinden kim koruyacak beni?

**

أقاسي من صدودك ما أقاسي و أذكرك العهود و أنت ناسي

و أشكو وحشتي و اغترابـي و إني بين إخواني و ناسـي

Neler çekiyorum yüz çevirmenden neler,
hatırlatırım sana görmezlikten geldiğin günleri.
Kardeşlerim ve sair insanlar arasında bulunduğum halde yalnızlığımdan ve gurbet ızdırabından yakınırım.

**

فؤادي عنه في شغل و لا أصغى إلى لاح

و أجدر بي و أنفع لي أهم إلي من هذا

خلائقه بلا خلل مدائح ماجد خلقت

بلا ملل و لا كسل غدا بالمجد مشتغلا

بلا زيغ و لا زلل   و قام بواجب الفتوى

لها عمر بلا أجل   فلا زالت محامده

Kalbimin uzak durduğu koğucuya kulak vermem.

Bana bundan daha önemli, değerli ve faydalı olan şey;

Kusursuz özellikleriyle yaratılan yüce bir kişinin methidir.

O, bıkıp tembellik etmeden faziletli (işlerle) meşgul oldu.

Fetva verme görevini, doğru yoldan sapmadan ve hata yapmaksızın yerine getirdi.

Süresiz bir ömrü olacaktır övgülerinin.

Rüyet

Abdülkâdir Geylânî (ö. 561/1165) de el-Gunye isimli eserinin ikinci kısmı olan akaid bölümünde isrâ gecesi Hz. Peygamber salla'llâhü aleyhi ve sellemin Rabbi'ni uykuda veya kalbiyle (fuâd) değil baş gözleriyle gördüğünü ifade etmiştir. Bunu söylerken kaynaklarından bir tanesi Hz. Abbas'ın, dostluğu Hz. İbrahim için, konuşması Hz. Musa için, rü'yet ise Hz. Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellem için olmuştur, sözüdür. Hz. Abbas'tan rivayet edilen hadis ile Hz. Aişe'den rivayet edilenhadisin bir tenakuz oluşturmadığını, çünkü genel bir kaide olarak isbatın nefye mukaddem kılınmasına uygun olarak Hz. Abbas'ın rivayetinin tercihe şayan olduğunu söylemiştir.

Şiir/ Ahmed el-'İnâyâtî

قلبي على قَدِّك الممشوقِ بالهيَفِ ... طيرٌ على الغصن أم همْزٌ على الألفِ

وهل سُوَيْداه أم خَالٌ بخدَّك أم ... خُويدِمٌ أسودٌ في الرَّوضةِ الأُنُفِ

وهذه غُرَّةٌ في طُرَّةٍ طلعتْ ... أم بدرُ تِمٍّ بدَا في ظُلمةِ السُّدَفِ

تخْفى النجومُ بنورِ البدر وهو بنُو ... ر الشمس وهْيَ بنُور منك غيرُ خَفِي

يطير قلبي إلى ألحاظِهِ شَغَفاً ... فاعْجَبْ له كيف يرْمى السَّهْمَ بالهدفِ

“Fidan gibi selvi boyuna vurulan kalbim dala konan bir kuş mu, yoksa elifin üstündeki hemze mi?

Yoksa kalbin en derin noktası mı o, yoksa yanağındaki bir ben mi, yoksa muhteşem bir bahçedeki siyah bir hizmetçi mi o?

Bu perçemde parıldayan beyazlık mı, yoksa zifiri karanlıkta ortaya çıkan dolunay mı o?

Yıldızlar ayın ışığıyla gizlenir, o ise güneşin ışığıyla ve senden aldığı ışıkla kaybolmaz.

Kalbim büyük bir aşkla gözlerine doğru uçmakta, bak ona, nasıl da hedefi vuruyor okla!”

Ahmed el-‘Înâyâtî

**

إن المحب عناؤه لا يبرح ... في القرب والأبعاد فهو مبرح

القلب بالشوق الشديد مجرح ... والطرف بالدمع المديد مقرح

وإلى متى هذا الهوان من الهوى ... والله أن الموت منه أروح

قد كان جرح الصد منك نكاية ... فأتى فراق بالذي هو أجرح

ما أنت إلا الروح أن حجبت فما ... للجسم غير الروح شيء يصلح

“Sevenin ızdırabı ister yakında olsun ister uzakta olsun bitmez. Zira o kırgındır.

Şiddetli bir özlemle kavrulan yaralı bir kalp, dinmeyen gözyaşlarıyla eriyen bir göz!

Sevgiden dolayı bu alçalma daha nereye kadar, Allah'a yemin olsun ki ölümü yeğlemek bundan iyidir!

Kuşku yok ki, senden yüz çevirmek yaralamıştı, ama daha acı olanı ise ayrılık oldu.

Ruhumsun sen, bu ruh ayrılırsa bedenden, ondan başka ayakta tutacak bir şey kalmaz cesetten.”

Ahmed el-‘Înâyâtî

**

“Aşkın şahitleri gizlenmez ve geride kalmaz özlemin ışıltısı.

Ey âşık olduğunu iddia eden kimse! Eriyip gitmekte olan vücudunla gözyaşlarından oluşan tanıkların nerede?

Nerede özlem? Nerede acı? Vefasıza vefa yok mu?

Aşkı ancak aşkla sınanan bilir.”

Ahmed el-ʻİnâyâtî

**

“Aşk dışında her türlü zulme boyun eğeni kınıyorum. Nice âşıklar vardır ki hakarete maruz kaldıkları halde ona rıza göstermişlerdir.

Beni incitse de sevgilime olan aşkım devam ediyor, dostuma olan sadakatimi de muhafaza ediyorum uzakta olsa da.

Dağınıklığımı onunla gideriyorum, âlicenap kimselerin en hayırlısının ahlâkıyla buluşmaktayım.

Bana ilmini ve yardımını esirgememekte, karşımda sanki İbn Kureyb ve elMühelleb'i görüyorum.

Suçunu itiraf edenin deliliyle sitem ettim sana, sitem edene bağışlanması ko şuluyla cevap ver.

Öç alsan da affetsen de güzel ahlâklı biri olarak bağışlamanın daha doğru olduğunu görürsün.”

Ahmed el-ʻİnâyâtî

**

“Ölümün kendisini onunla süslediği fazilet gerdanlığının nasıl yok olup gittiğini görmüyor musun?

Zamanın kendisini belâlara duçar kıldığını ve mağrur durumda olan her şeyi yıktığını görüyorum ben.

Gözlerim gözlerini gözyaşıyla sevindirdi. Şakıyan güvercin büyük bir tasayla dövünüp durdu.

Kaybetti seni Şam çağının yegânesi, onun gibisini doğurmakta aciz kaldı geceler.

O fazileti hakkında hiç kimsenin ihtilâfa düşmediği kimseydi, bütün ilimlerde yegâne biriydi.

Yüce şeylerdi hedefi, hatıran daima aramızda yaşayacak, bize rağmen bizden ayrılsan da.

Kabrin yağmur için hâlâ bir mescittir. Orada rükûa varıp secde ederler.”

Ahmed el-ʻİnâyâtî

**

“İnsanın (yüz yüze geleceği nice) sıkıntılar (zorluklar) içinde yaratıldığı sözü (ayeti) kulağıma çalındığı andan itibaren acı içindeyim.

Farklıdır insanların bu dünyada gayeleri, tıpkı onları ölüme götüren yolların farklılığı gibi.

Âdem’den itibaren say, nice kimseler vardır ki malları ve zenginlikleri kendilerine bir yarar sağlamayıp yok olup gittiler.

Hasretim sana Ebû Bekir, şayet Ramazan hilâli gizlenirse insanlar sayıma ihtiyaç duyarlar.

Hasretim sana Ebû Bekir, senden sonrakiler ortaya çıkardığın takvime gereksinim duyacaklar.

Yıldızların gözleri kaybolurcasına sana ağlıyorlar, Mars'ın gözü de iltihaptan kızardı.

Şayet güneş bağımsız hareket edebilseydi, senden sonra yok olur ve bir daha da kimsenin üzerine doğmazdı.”

Ahmed el-‘İnâyâtî

**

“Ya Rabbi! Ayrılık zincirinden kurtar beni ve benim kavuşmama yardım et ey efendim!

Irak'a giden bir âşıktan başka Hicaz'daki Mina yolcuları orayı hatırlayıp zikretmediler, övgüde bulunmadılar.

Keşke ayrılık günü de âşık olup sevgiyi tatsaydı da, ayrılık günü çektiğim acıyı anlasaydı.”

Ahmed el-‘İnâyâtî

**

Fauvel

Philippe de Vitry (Bkz: Rönesans) Paris’te Sorbonne’da çalışmış, birkaç Fransız kralına danışmanlık yapmış, bir asker gibi savaşmış, bir diplom at olarak Avrupa saraylarında gezmiş ve Yeni Sanat Dönem i’yle özleşmiş bir bestecidir. Fauvel, Philippe de Vitry’nin müziklediği bir taşlamadır. Kral 4. ve 5. Philippe’lerin yaşamlarını ve Avignon’daki yüce Papa sarayının çöküşünü alaya alır. Paris’te 1310–1316 arasında yazılan Fauvel'in yazarları, saray görevlileridir. **Harflerin her biri toplumun bir başka kötü alışkanlığını simgelemektedir: Dalkavukluk, nekeslik, döneklik, kötülük, kıskançlık, korkaklık ve şeytanlık sözcüklerinin baş harfleriyle türetilen isim, kargaşalar içindeki toplumun simgesel kahramanı olarak yüceltilir, sözde saygı duyulan bir yaratık haline getirilir.**

Niccolö Paganini (1782-1840)

Gelmiş geçmiş en büyük keman virtüözü olan Paganini, baş döndürücü çevikliği, son derece duygusal yorumuyla inanılmaz bir müzisyendir. Yeteneği öylesine olağanüstüdür ki, şeytanla işbirliği yaptığı inancı yayılmıştır. Teknik olarak çağının çok ilerisindedir. Bugün bile eşliksiz kem an için yazdığı 24 Caprices’i (kapris) tek resitalde seslendirecek ustalıkta kemancı sayısı çok azdır. Özellikle 24. Kapriçyo’nun teması, üstüne en çok çeşitleme yapılmış tem a olarak müzik tarihine geçmiştir. Brahms, Rahmaninov, Blacher, Lutoslavvski, Şnitke, Ernst ve Rochberg gibi besteciler kendi çağlarına, kendi akımlarına göre Paganini temasını çeşitlemişlerdir. Paganini, ne Berlioz gibi büyük orkestraların bestecisidir, ne de Chopin gibi minyatür müziğin ustasıdır. Oysa tarih boyu yaşamış her türlü çalgı yorumcusunun en üstünüdür. Tem elde virtüozitesi yaratıcılığa dayanır. Müziğinin dış görünüşündeki buzlu pırıltılar, Romantik armonideki sıcakkanlı yapının ters çevrilmişi gibidir. Romantik ısıyı şeytansı bir çerçeveye yaraştırır. Piyanonun gündem e geldiği, en duyarlı çalgı olarak saygı gördü- ğü günlerde kem anla cambazlık yapan bir besteci, büyük ilgiyle karşılanır. Bu nedenle onun kem an yapıtlarını, örneğin 24 Caprices’ini (Kapriçyo) Schum ann ve Liszt piyanoya uyarlamışlardır. Liszt’in Etudes d ’exé- cution transcendante adlı yapıtları, Paganini’nin çalışmalarını örnek alır, piyanoda onlara koşut gelişir. Her birinde yaratıcı enerji, parlak bir teknik, soluksuz bir yorum egemendir,

Niccolö Paganini, 27 Ekim 1782’de Genoa’da doğar. Babası tersane işçisidir; aynı zam anda kem an

çalar ve oğluna ilk dersleri verir. Niccolö on bir yaşına geldiğinde usta bir kemancı olmuştur. Çevresindeki tüm ünlü kem an öğretmenleri ona parasız ders verirler. İlk turnesini on üç yaşında yapar. Bu arada kendi yeteneğine uygun, zor yorumlanacak yapıtlar besteler. Yalnız kem an değil, gitar, viyola ve mandolin de çalar. 1805-1813 arasında Lucca Prensesi'nin müzik yönetmeni olur. Paganini'nin içkisi ve kumarı da ünlüdür. Elde ettiği büyük başarılar, onu kumara ve içkiye alıştırır. Kumarda her şeyini, hatta kemanını bile yitirir. Zengin bir işadamı, ona Guarnerius yapımı bir keman armağan eder. Sonradan Stradivarius ve Amati yapımı kemanlara da sahip olur. Bu kemanlar onun hâzinesidir. Yirmi üç yaşına geldiğinde konserlerini azaltır. 1824'te bir başka bunalıma girer. 1827'de iyileşip Avrupa turnelerine çıkar. Avusturya, Almanya, Fransa'ya gider. Paris ve Londra'da ilk sahneye çıkışı 1831'dedir. 1833'te Paris'te Berlioz'a, içinde viyola solo olan bir senfonik yapıt ısmarlar. Sonuç, Harold en /fa//e'dir. Ancak Paganini bu yapıtı hiçbir zam an seslendirmez. 1834 'ten sonra konserlerini çok azaltır. Gırtlak kanserine yakalanır ve 27 Mayıs 1840 günü ölür. Paganini'nin müziği, kendi yorum una göre yazılmış çok zor yapıtlardan oluşur. Bu yapıtlar öylesine kıvraklık, dinamizm ve üstün bir hüner gerektirir ki halk, onun bedenine şeytanın girdiğine inanmıştır. Fiziksel görünümü de, kemikli yapısı ve sinirli davranışlarıyla, şeytansı bir imgeyi çağrıştırır. Paganini'nin bestelerinin çoğu teknik beceri gösterisidir. Konçertoları, kaprisleri ve oda müziği çalışmaları vardır. Yapıtlarının çoğu zam anında basılmamıştır. Paganini'nin çalış tekniğindeki şeytansı tılsım, uzun yıllar çözülememiştir. Armonikleri kullanmaktaki öncülüğü, kemanını değişik tınılar elde etm ek için akort edişi, yay tekniğindeki ustalığı, staccato (sesleri bağlam adan noktalı çalmak) ve pizzicato (yaylı çalgıları yayla değil, tellerini parmakla çekerek çalmak) yöntemleri Paganini'ye özgü, onun yaygınlaştırdığı ve daha önce hiç duyulmamış yeniliklerdir. Kemandaki doğru tonlaması, net ve temiz sesleri ünlüdür. Keman Konçertosu'nun son bölüm ünde pzzicato'lar, en alımlı şekliyle canlanır.

Paganini'n Mezarı

Paganini 58 yaşında Nice'te ölür. Ölüm dö- şeğinde başucuna gelen rahibin onu kutsamasını reddeder. Bu nedenle. Katolik Kilisesi cesedinin kutsal Latin topraklarına gömülmesine izin vermez. Derhal mumyalanır ve bir binanın (yağ fabrikası) bodrumunda üç yıl kadar korunur. Oğlunun çabalarıyla Kilise, doğduğu kent Genoa'ya getirilmesine ve ancak oğluna ait bir araziye gömülmesine izin verir. Çevre halkı hâlâ onun içinde şeytan taşıdığını. Bu yüzden genel mezarlığa gömülmediğini söylemektedir. Bir süre sonra mezarından çıkarılıp Parma kentine götürülür. Orada da aynı söylentiler nedeniyle üç kez mezar değiştirir. En sonunda 1876'da. ölümünden 36 yıl sonra, Parma'daki Della Villetta Mezarlığı'na kesin olarak gömülür. Ve burada kendisine bir anıt mezar yapılır

Kinski Paganini/(1989)

Onun konserindesSalon o gece hıncahınç doluydu.

İğne atılsa yere düşmezdi.

Fiyatları çok yüksek olduğundan sıradan insanlar için bilet bulmak imkansız gibiydi.

Sahnedeki figür, sanki cehennemden fırlamış gibiydi.

Üzerindeki siyah frak buruş buruştu, uyurken bile üzerinden çıkarmıyormuş gibi bir hali vardı.

Başı; deforme olmuş korkunç suratı ve çarpık ağzı ile, o kasvetli ışığın altında bir ölünün başını andırıyordu.

Hareketlerinde insanı rahatsız eden ve adeta vahşi bir hayvanı andıran; insanların alaya aldığı bir

yontulmamışlık vardı.

Çok derin bir kederin figürü gibi görünüyordu.

Onu en iyi tarif edecek iki sözcük; 'deha ve cehennemi' dir.

Ahmakça bir tevazuya sahipti.

Hastalıklı bir şefkat duygusu onunla alay etmeme engel oluyordu.

Yürürken bile yolu adeta kazır gibi adımlıyordu! Bu hareketleri ile neyi taklit ediyor olabilirdi?

Mekanik bir oyuncağı mı?

Bu lanetlenmiş adamın bakışlarındaki ifade, merhamet miydi?

Yoksa bu bakışların ardında şeytani bir alaycılık mı gizliydi?

Bu keman çalan vampir, sadece kalbimizdeki kanı emmekle kalmıyor, cebimizdeki parayı da alıyordu! Fakat tüm bu düşünceler, büyük üstat kemanı çenesine dayayıp çalmaya başladığında sessizliğe bürünüyordu.

Tanrım! Tıpkı bir zamanlar Viyana'da olduğu gibi! Çok uzun zaman önce! Aynı arzuyu duymuştum! Onu aynı şekilde arzulamıştım! Söylediğim gibi o acınası görünümüyle o zaman da insanları bu gülünç tavırlarıyla selamlıyordu.

Bununla beraber ona aşık olmamam mümkün müydü?

Çalmaya başladığında bir tür cinsel uyarılma haline giriyor.

**

Hem sol hem de sağ eliyle çalabiliyor.

**

- Hiç kimse parmaklarını bu kadar hızlı hareket ettiremez!

Paganini çalmaya başladığında, bayılmanın eşiğine geliyorum.

**

İnanılmayacak kadar çirkindi.

Onun müziği insanda sonsuz bir zevk uyandırıyor ve sana karşı umutsuzca arzu duymama neden oluyor.

**

Ruslar müzik dinlerken gözyaşı dökerler.

**

Suçlamalara göre bu iblis, bu iğrenç yaşlı adam, yaptığı büyülerle sayısız kadını baştan çıkarmıştır!

**

Para içinde yüzerken bile kendini lüksten mahrum bıraktı.

Fakat bağışlarcasına ödeme yaptığı, bazı kaliteli aksesuarlara duyduğu alışılmadık ilgi hariç.

**

Tüm yaptıkları tam anlamıyla delilik!

**

Nicolò Pagannini nin müziği çok pahalı.

Fakat notalar Paganini'nin kema-nından dökülmeye başladığında, hereksin ağzı açık kaldı.

Paganini' der: "Tıpkı Orfeus gibi ben de müziğimle tüm balıkları mestettim!" O, balinalara ve köpekbalıklarına çaldı ve onları getirip iskeleye bağladı.

Teknenin içinde banyo yapan insanlar büyülenmiş gibiydiler.

Paganini de onlara: 'Kumsala gidin' dedi.

Çaldığı zaman herkes dansetti hatta atlar bile zıplamaya başladı.

Kusursuz Paganini, hayvanat bahçesindeki hayvanlar için de çaldı.

Aslanlar, ayılar ve maymunlar onun müziği ile dansettiler.

Hatta filler ve zürafalar bile!

**

Bak bu da eski bir kalenin ihtiyar kapısı! Babanın anlattığı o hikayeyi hatırlıyor musun?

Şimdi o kadın seni çağırıyor: Achille! Achille! "İtalya'da müzik heryerdedir.

Toprakta, denizde ağaçlarda, cennette.

Yoksulların fakirhanelerinde, zenginlerin şatolarında.

Müzik ateşten doğar dünyanın kalbinden, denizlerden, cennetten.

İtalyan cennetinin yapıtaşı ateştir.

İtalya alevler ülkesidir. "

Hayatta sadece kemanı, para, ve naif kadınlarla ilgilendi.

Daha çok da genç kadınlarla, hatta reşit olmayan küçük kızlarla.

Seksle kafayı bozdu.

Kutsal yeryüzünde, ebedi huzura kavuşup yatabileceği tek bir yer yok.

Onu bir nehre veya okyanusa fırlatıp atacağız.

"Sen Körmüsün" demek

Körmösler/ Şeytanlar

Erlik'in taifesine Körmösler denilir. Körmös sözcüğü çoğul eki almadan Körmös biçiminde söylendiğinde Erliki anlatır; çoğul eki alarak Körmösler biçiminde söylendiğinde de bütün şeytanlan anlatır. Körmös sözü Körümes biçiminde de söylenir ve Bahaeddin Ogel'in tespitlerine Şeytan'ın kör olduğunu anlatır. Altay mitolojisinde körmösler, Erlik Han'ın yardımalandır. Könnesler öteki dünyada, cehennemde görevlidirler. Ancak dünyaya çıkar, evlerin çevresinde gezer, içeri girmenin yollarını ararlar. Eve girince de insanlara kötülük yapmağa çalışırlar. Körmesler birbirleri ile de geçinemezler, aralarında kavga eksik olmaz. Çok da pisboğazdırlar. Babalan gibi kötü değil, iyi olan Erlik'in oğulları insanları körmeslerden korumak için evlerin, obaların girişlerinde gözcülük yaparlar. Bunlar körmeslerden birini yakalayacak olurlarsa hemen cehennemde kaynamakta olan Kazırgan adlı kazanlara atarlar. Körmesler içinde iyi olanlar da vardır ve onlar için kanlı ya da kansız kurban verilir. Aynca ölen insanların ruhlarının da körmös olabileceğine inanılır

Moğollar Türk Oldu/İslam'ı buldu.

Tarihin şu garip cilvesine bakınız ki; işte bu yere göğe sığmayan yarı vahşi tabiatın sert insanlarının soyundan gelenler ve onların yalın kılınç torunları, daha bir çeyrek asır bile geçmeden İslâm dini ile karşılaşmışlar ve Allah'ın hidâyetine ulaşmışlardır. Asıl bundan sonradır ki Moğol akıncıları İslâm dininin yüceliği ve Türklüğün üstün karakter ve meziyetleri ile özdeşerek, üstün vasıflı, medeni, üstelik yiğit bir gaza ve cihad eri hâline gelmişler ve parlak kılmçlarını İslâmm hayrına, insanlığın iyilik ve ululuğuna adamışlar, böylece ayrıca bir büyük kültür ve medeniyetinde en ulu mimar ve öncüleri olmuşlardır. Onların küfür ve dalâletten, hidâyet ve hakka yönelişlerine hayran kalan bir şâir şöyle demiştir;

"Put evinden gelen şu Tatar efsânesine bakınız,

En sonunda onlar Kâ'be'nin bekçileri olmuşlardır"

"Farsça Bir Şiir"

Ne varki eski Göktürk Hakanlarının at koşturduğu ve "Orhun Yazıtları"mn dikildiği bozkırlarda, bizim vatan coğrafyamızda ortaya çıkmış ve **Müslüman Türk'ün tarih ve kültür varlığı içinde eriyip gitmiş ve kendini "Türk saymış" bu kan akrabalarımız olan Türk Moğol Boylarının siyâsi, dini ve kültürel tarihleri henüz kendi şartları içinde ele alınmış** ve Türk milletinin irfan hayatına sunulmuş değildir. Daha açık bir ifâde ile Moğolların siyâsi ve kültür tarihi, daha Türk tarihçileri tarafından, tarih metodolojisinin objektif kriterleri içinde ve müstakil olarak yazılmamıştır.

Koca bir dünyayı dize getiren ve devrin siyâsi coğrafyasını ufuklara bakarak belirleyen bu insanların siyâsi tarihi hakkında Türk tarihçileri tarafından hiç bir ciddi çalışma yapılmadığı gibi, Türkiye'de Cumhuriyetin ilk devirleri de dahil son senelere kadar, Türk Moğol tarihi ile ilgili hiç bir uzman tarihçi yetişmemiştir. Bu konulardaki ilgisizliğe bakınız ki, değil Moğolların resmi tarihi "Câmiu't Tevarih" Moğolların siyâsi tarihini ele alan bir çok ciddi kitapların hiç biri henüz "Türkçeye" tercüme edilmemiştir. Hatta budan daha da acısı bir çok Türk tarihçileri Moğolların, Türk'ün tarihi şahsiyet kimliğine bürünmesini bile inkâr etmişler ve onları Türklük camiasının dışında tutmaya ayrı bir özen göstermişlerdir.

Bu vahim durum Moğolların dini tarihi, yâni "Müslüman olmaları", yeni bir din, kültür ve medeniyetin kapısını çalmaları konusunda da geçerlidir. Ne yazık ki onların; eski Şamanizm dini terk etmeleri, yeni bir iman coşkusu halinde İslâm dinine koşmaları ve Moğolların katkıları ile gelişen ortak İslâm kültür ve medeniyeti hakkında şimdiye kadar Türk tarihçileri tarafından hiç bir ciddi çalışma yapılmadığı gibi bu sahalarda ilmi şahsiyetini kabul ettirmiş bir Türk tarihçisi ve ilim adamı da ortaya çıkmamıştır.

Mamafih şu bir gerçektir ki; Moğollar, tarih sahnesine çok koyu bir Şamanist olarak çıkmışlar ve çok geçmeden dağ ve ovalara sığmayan büyük ordular hâlinde İslâm kültür ve medeniyetinin feyiz verdiği bereketli topraklara yönelmişlerdir. Neticede, bu büyük medeniyetin ihtişamını yansıtan bir çok şehirler yakılıp yıkıldığı gibi, buralar da yaşayan insanların pek çoğu, bu arada bir çok İslâm ulusu ilim ve din adamları kılınçtan geçirilmiş ve Müslümanlar çoğu zaman cehennemi bir hayat yaşamaya mahkum edilmiştir.

Moğollar bu husustaki aşırı davranışlarında o kadar ileri gitmişlerdir ki; Hz. Peygamber'in mânevi varlığının devamı, mukaddes "Nübüvvet Makamı"nın maddi manada temsilcisi, İslâm dünyasının birlik ve bütünlüğünün mümessili olan "İslâm Halifesi" bile Bağdad kapılarını yumruklayan bu Moğollar tarafından hem de çok feci bir şekilde öldürülmüştür.

Ne var ki Moğolların İslâm dini ve Müslüman halka indirdiği bu köklü darbeler, "Batı Hıristiyanlığı" için yeni bir sevinç ve ilham kaynağı olmuştur. Öyle ya onlar Moğol'lara, bu yeni step kahramanlarına "İsa Mesih"'in, müslümanlar ve haşa, "Yalancı Muhammed"ten intikamını almak için Allah tarafından gönderilmiş insanlar olarak bakıyorlardı.

O çağların telakkisi ve Hıristiyan Batı dünyasına göre; Türkler nasıl müslüman olmuş ve ondan sonra kılınçlarını İslâm dini ve Onun ululuğuna adamışlar, hıristiyan topraklarını İslâmın öz yurdu hâline getirmişlerse, bunun tam aksi, Moğollarda; hıristiyan olacak ve parlak kûınçlannı "İsa Mesih"in dinine adayacaklardı. Bu sayede hem İslâm, hem de müslüman Türklerden azgın ve kindar hıristiyanlığın asırlardır bekleyip durduğu birikmiş intikamı alınacak ve "Kudüs" tekrar hıristiyanlığın eline geçmiş olacaktı.

Bu bakımdan batı hıristiyanlığı bütün hırçınlığı ile ayağa kalkmış ve bu Şamanist Moğolların hıristiyan olmaları için büyük teşebbüslerde bulunmuştur. Arük her bir Moğol Hanının çevresinde kara cübbeli kara sakallı bir kaç hıristiyan papaz ve misyoneri bulunuyor ve onlar, bütün güçleri ile Moğol Hanları ve onların şahsında tüm Moğol halkının "hıristiyan olmaları" için çalışıyorlardı. Mamafih bu kara cübbeli papazlar, bu uğurda büyük mesafeler kat etmişlerdir. Bu cümleden olmak üzere, bir çok Moğol Hanı, boy beyleri ve aristokrat Moğol Hatunları, hıristiyan olmuşlar ve çok büyük bir heyecanla "Samanlığı" terk ederek bu yeni dine girmişlerdir.

Moğol aristokratlarının bu dini heyecanlan arük "fosilleşmiş" hıristiyan papaz ve din adamlarında bile yoktu. O kadarki bazı Moğol Hanları ve aristokrat Moğol Hâtûnları, kendi askeri karargâhlarında "Seyyar Kiliseler" yaptırmış ve buralarda devamlı çan çaldırmaya başlamışlardı. Artık "Papalık Makamı"; bu Moğol hanlarının Hıristiyanlığı bir devlet dini ve onun yayılmasını bir devlet politikası haline haline gelmesi yolunda son haberi bekliyor, devrin hıristiyan kralları Papa namına onlara heyet üstüne heyet gönderiyordu. Plano Karpini, W. Bubruk gibi daha bir nice kimseler Moğol Hanları'na gönderilen bu şerefli heyetin mümtaz başkanları idi.

Moğolları kendi dinlerine çekmek için başlattıkları bu çetin mücadelede Hıristiyan batı dünyası yalmz değildi. Onların karşısına Budistlerde çıkmıştı. Budist Lamaları; Budizmin yüksek felsefe ve mutlak

huzar giden yolunu, Moğol hanlarına açmak ve Moğol ulusunu, Budizme kazandırmak için çok yoğun bir tebliğ faaliyetine girişmişler ve bunda büyük Ölçüde başarılı da olmuşlardır. Şimdi bir çok Moğol Hanının yaranda, bir gölge gibi dazlak kafalı ve kırmızı pelerinli Budist Laması bulunuyor ve onlara danışmanlık hizmeti veriyorlardı. Mamafih Moğol boyları arasındaki bu dini mücâdeleler, özellikle fırsat düşkünü Hıristiyan rahiplerin İslâm dinini sabota etmek için sürdürdükleri hasmane tavır, tertip ve entrikalar ayrı bir inceleme konusudur.

Şüphesiz Moğollar için başlatılan bu dinler arası mücadeleye İslâm dini de katılmıştı. Ne var ki İslâm dininin bu mücadeleyi kazanması bu ilk devirlerde hayali muhal gibi görülüyordu. Zira Moğollar, yukarda da ifâde edildiği İslâm dini, kültür ve medeniyetine en ağır darbeyi indirmekle kalmamışlar ve müslüman aydınlar ve yerli halka büyük zararlar vermişlerdir. Zira, büyük şehirlerin kuşatılmasında Moğollar yerli müslüman halkı, bu şehirlerin surlarını savunanların karşısına bir ok hedefi olarak sürmüşler, çoğu kere müslüman varlığa telâfisi mümkün olmayan büyük zarar ve kayıplar verdirmişlerdir.

Ayrıca Moğollar Müslümanlara onları dini hayatlarından bezdirecek büyük kısıtlamalar getirmişler ve onları çileden çıkaracak bir kısım insafsız ve sert uygulamalarda bulunmuşlardır. Başta Cengiz Han ve ondan sonra gelenler "Yasalar" gereği müslümanların; akarsuya girmeleri, akarsuda abdest almalarını yasakladıkları gibi, bundan daha acısı onların kasaplık hayvanları, İslâmi usullere göre kesmelerini kesin bir şekilde,yasaklamışlar ve ölü hayvan eti yemeye zorlamışlardır. Aksini yapanların Cengiz Han yasaları tarafından boynunun vurdurulması emredilmişti.

Bu hususta ihbarda bulunan kimselere, büyük mükafatlar vadedildiği için zavallı Müslümanlara, haksız yere bir çok eziyetler bundan öte, zulümler yapılıyordu. Bunun dışında bir çok züğürt kimseler, söz konusu mükâfatı bir geçim vasıtası hâline getirdikleri için ilgili makamlara büyük bir ihbar furyası başlamış bu ise bir çok müslümanın hayatına mal olmuştur. Ayrıca müslümanların elinde bulunan köleler, Moğollara ihbarda bulunmayı bir koz olarak kullanıyor ve bu sayede efendileri tarafından serbest bırakılıyorlardı. Bu kötü uygulamalar böyle, senelerce devam etmiş ve müslümanlar çok zor günler görmüş ve çok sıkıntılı bir hayat yaşamışlardır.

Bütün bu ağır zulümler yanı sıra, diğer taraftan İslâm dini ve müslümanlar diğer taraftan şımarık hıristiyan rahiplerin entrika ve kirli oyunları ile de karşı karşıya kalmışlardır. Kara cübbeli ve kara sakallı bu kimseler, önce Moğol Hanlarına yaklaşmışlar sonra da onları müslümanlara karşı daha sert davranmaları hususunda tahriklerde bulunmuşlar ve bir çok hallerde bu garazkâr davranışlarında başarılı bile olmuşlardır. Okuyucular bu kitapta bu kabil çirkin uygulamaların yürekler acısı bir çok ilginç örneklerini bulacaklardır.

Tarihin şu garip cilvesine bakınız ki; Türk Moğol boyları arasında sürdürülen bu dinler arası mücâdeleyi yani, İslâm, Hıristiyan ve Budist olma mücadelesini bunların içinde şansı en zayıf olan İslâm dini kazanmıştır. Neylersiniz ki, yalın kılınç bu step kahramanlarının torunları ve koca bir cihan imparatorluğunu kuranların hepsi müslüman olmuşlar ve toptan Allahın ipine sarılmışlardır. Moğolların müslüman olmaları aynı zamanda taktik ve stratejik bir konudur. Zira onların Hak dinini kabul etmeleri ile, Orta Asya ve Turan Yurdu Hıristiyanlığın öz yurdu olmaktan çıkmış ve batı hıristiyan dünyanın beklediği ümidler boşa gitmiştir. Konunun daha ilginç bir yönü daha vardır. Bu insanlar sadece müslüman olmakla kalmamışlardır. İslâm dini, Moğollara Türklüğe giden o muhteşem yolun kapılarını açmış ve onlar çok daha süratli bir şekilde Türkleşme sürecini tamamlamışlardır. Bundan da öte bir müddet sonra onlar; Moğolcayı terketmiş ve Türkçe ana dilleri olmuştur.

Dünün dünyayı ayağa kaldıran bu insanlarının, bunca olumsuz faktörlere rağmen, mağlupların dinini yani İslâmiyet'i kabul etmeleri, Türkleşmeleri hatta kendi dilleri olan Moğolcayı bırakarak Türkçe konuşmaya başlamaları, kılınçlarını Allahın dinini yüceliğine adamaları başlı başına bir "Büyük Olay" ve bir "Büyük Oluşum"dur. Türk ve İslâm tarihinin dönüm noktalarından biridir. Bu "Büyük Oluşum" nasıl meydana gelmiştir? Moğollar nasıl müslüman olmuştur? Onları Türklüğün özüne iten sosyal ve kültürel sebebler nelerdir? Neylersiniz ki İslâm dini ve Türk tarihini böylesine yakından ilgilendiren bu sorular şimdiye kadar Türk tarihçileri tarafından ne sorulmuş ve ne de bir cevap aranmıştır.

Evet, Türk Moğol Boylarının siyâsi tarihi kadar, dini tarihi, özellikle onların nasıl ve hangi şartlar altında müslüman oldukları hâlâ çok önemli bir araştırma konusudur. Memleketimizde bunca İlahiyat Fakültesi ve dinler tarihi akademisyenleri bulunmasına rağmen, bu konularda henüz hiç bir ciddi araştırmanın yapılmamış olması bize göre izahı zor bir keyfiyettir.

Mamafih Türk Boylan arasında kopan İslâm Hidayet fırtınasının izahı ve Türklerin Müslümanlığını bir KÜLLİYAT haline getirmek için çıktığımız bu çileli ilim yolculuğu ve bu mütevazi eserimizde, ilk defa İslâm dininin Türk Moğol boyları arasında nasıl yayıldığı üzerinde durulmuş ve ulaşabildiğimiz kadarı ile kaynakların bu konulardaki bilgi ve rivayetleri yeni bir takib hâlinde belki de ilk defâ Türk okuyucularının hizmeti ve irfan zenliğine sunulmuş, üstelik çok çarpıcı ve ilginç neticeler elde edilmiştir. Onların, Hak dine giden yoldaki ilâhî maceralarını öğrenmek ve bundan bu günlerin Türkiyesi için bir ders çıkarmak isteyenler, lütfen bu kitabı mutlaka, ama mutlaka okuyunuz. Bizim bu hususta bir temennimiz daha vardır. O da Moğolların dini ve siyasi tarihi ve bu yöndeki gelişmelerin Cumhuriyetin ilk yılları ve derin Türkçülüğe giden yolda bir karşılaştırmasının yapılması ve elde edilen neticeleri Türk okuyucularına sunulmasıdır.

Bizim bu mütevazi çalışmamızda bu önemli konuya bir başlangıç ve giriş yapılmıştır. Bu konulara ilgili temel Arapça ve Farsça kaynakları elde etmenin mümkün olmadığı ve araştırma eserlerinin henüz Türkçeye tercüme edilmediği bir ortamda ve bin bir zorluk ve imkansızlıklar içinde hazırladığımız bu eserin tam ve mükemmel olduğunu iddia etmemiz de mümkün değildir. Bizden sonra gelenler öyle tahmin ediyoruz ki bu kapıdan girecek ve Moğolların dini ve siyâsî tarihlerini Türk milletinin zengin irfan hazinesine kazandırmak için, çok daha ciddi bir gayret gösterecek ve bu konularda çok ciddi eserler vereceklerdir.

Bu arada hemen şunu itiraf edelim ki bu mütevazi eserimiz daha önce "Türk Boylan Arasında İslâm Hidâyet Fırtınası" adında ki büyük çalışmamızın ikinci cildi olarak yayınlanmıştı. Eser bu defa yeniden gözden geçirilmiş, önemli tashih ve yeni yeni bir çok ilaveler yapılmış, çok zorlu ve çileli bir çalışmadan sonra, Türk İslâm külliyatının yeni bir eseri ve müstakil bir kitap olarak yayınlanmıştır. Bu kitabın kendi sahasında çok büyük bir bozluğu doldurduğundan hiç kimsenin en ufak bir şüphesi olmamalıdır.

Müellif bütün bu olumsuz faktörler ve ilerlemiş yaşına rağmen, böyle bir çalışmayı tamamlama fırsatı verdiği için Cenabı Hakk'a sonsuz hamd ve şükürlerini sunmakta ve Ona sığınmaktadır.

Her türlü başarı ve hidâyet Allah'tandır.

Prof. Dr. Zekeriya KİTAPÇI / Nisan 2005 KONYA

Şehit

Bir adam yolda yürürken bir diken dalı bulup onu aldı. Allah Teâlâ da onun bu hareketini takdir edip onu bağışladı.

Şehitler beşdir: Bunlar karın ağrısı, vebâ hastalığı, suda boğulma, enkaz altında kalma ve Allah yolunda savaşmak sûretiyle ölen kimselerdir.

İnsanlar ezan okumanın ve namazda birinci safta bulunmanın ne kadar faziletli olduğunu bilselerdi, sonra bunları yapabilmek için kur'a çekmek zorunda kalsalardı elbette kur'a çekerlerdi.

Şayet cemaate erken gelmenin ne kadar faziletli olduğunubilselerdi, birbirleriyle yarışa girerlerdi. Eğer yatsı namazı ile sabah namazındaki fazileti bilselerdi, sürünerek de olsa muhakkak bu iki namaza gelirlerdi.

Muhtasaru'l-ahkam, C:VI, Hadis no:1549, s. 436

Değişen Bir Şey Yok

Hz. Peygamber salla'llâhü aleyhi ve sellemin Hz. Musa'yı kabrinde namaz kılarken gördüğü rivayet edilmiştir. Bu rivayeti tasavvuf tarihinde iki farklı ekolün temsilcileri olarak kabul edilen İbnü'l-Arabî ve İmâm-ı Rabbanî benzer bir şekilde yorumlamışlardır. İbnü'l-Arabî bir kul dünyada ne işle meşgul olmuş ise ahirette de onunla meşgul olacağını ve dünya hayatında kulluğun zirvesine ulaşan kimseden ahirette daha aziz olmadığı gibi, dünyada izzet-i nefsin zirvesine ulaşandan ahirette daha zelil kimse olmayacağını ifade etmiştir. Bu meseleye Hz. Peygamber'in İsrâ gecesi Hz. Musa'yı kabrinde namaz kılar görmesini örnek göstermiştir. İmam Rabbânî de aynı rivayeti benzer bir şekilde örnek olarak getirmektedir: "Küçük berzah bir bakıma bu dünyadan sayıldığı için burada da terakkiye imkân vardır. Buranın halleri kişilerin derecelerine göre farklılık gösterir. Belki peygamberlerin kabirlerinde namaz kıldığını duymuşsundur. Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur: **"Mi'rac gecesi Musa'ya uğradım, kabrinde ayağa kalkmış namaz kılıyordu."**

Tılsımlı Taşlar

Elmas: Yüzyıllardır kadınları erkeklere karşı sihirli bir koruma altına almıştır. Hediye olarak alınan elmasın satın alınandan daha fazla koruyucu özelliği sahip olduğuna inanılır. Büyü, zehirlenme, hastalık ve karabasanlardan korur; Öfkeyi dinleyip dirayetli olmayı sağlar. Bu tılsımlarının yanı sıra baş döndürücü güzelliğiyle bu taşlar armağan olarak da verilebilmektedir. Buna ek olarak Dünya'nın en sert taşı olarak bilinmektedir.

Zümrüt: Yeşil rengi yüzünden yağmur yağdırdığına inanılmaktadır. Bedenruh-zihin- için tonik vazifesi görür ve kuvvetli bir duygusal dengeleyicidir. Zümrüt'e kimi yerlerde 'Koşulsuz Aşk Taşı' da denir. Sevgililerin birbirlerine verebileceği en iyi armağan olarak görülür. Bu taş Osmanlı döneminde sultanların ve cariyelerin ilgisini çeken bir renge ve ilizyona sahiptir. Günümüzde de kuyum dükkanlarının tezgahlarını süsleyen yüzükler, küpeler, bileklikler ve kolyeler mevcuttur.

Yeşim: Büyük Çin Ejderi'nin yeryüzüne boşalttığı tohumlarının donup yeşim taşı olduğuna inanılmaktadır. Bugün bile Çinli işadamları bir işe başlamadan önce yeşimden tılsımlarını tutar, okşar ve ondan güç almaktadır. Ayrıca akıl hastalıklarına, iç hastalıklarına, göz bozukluğuna ve iyi geldiğine inanılmaktadır.

Kırmızı Mercan: Nazardan, büyü ve delilikten koruduğuna inanılır. Kırmızı Mercan gibi taşların, astrolojide de yeri vardır. Kimi astrologlara göre, her burcun bir taşı mevcuttur. Bu taşı boynunda taşıyan kişiye iyi enerji getirdiğine inanılmaktadır.

Kehribar: Kötü talihi yenmeyi sağlamakta, şansı açtığına inanılmaktadır. Kolyesinin, zehirlenmelere karşı koruduğuna inanılmaktadır.

Ametist: Eski Çağlarda 'Sarhoşluğu yok eden taş' diye bilinmektedir. Bu yüzden o dönemde ametistten kadeh, çanak gibi kaplar yapılmaktadır. Ayrıca, bağışıklık sistemini güçlendirir, kanı temizler ve enerji vermektedir.

Yakut: Cesaret, ruhsal gelişme, liderlik, mutluluk duygularını arttırmaktadır. Tasadan, kokudan, zehirlenmeden, zihinsel bozukluklardan, erken ölümden hatta sel, fırtına gibi doğal afetlerden koruduğuna inanılmaktadır. Yakut, ete ya da dişe takıldığında güç ve enerji verdiğine inanılmaktadır.

Akik: Bedeni ve zihni kuvvetlendirir, taşıyanı tehlikeden korur, uyumsuzluktan son verdiğine inanılmaktadır. Uykusuzluğa, korkaklığa, karabasana, nazara ve metabolizmaya da faydalıdır.

Aquamarine: Takana özellikle ölüm karşısında cesaret verdiği söylenir. Bu niteliği ve rengi yüzünden denizcilerin en önemli tılsımıdır. Kahinler, geleceği görmek için kullandığından 'Kahin Taşı' da denir. Ayrıca sinirleri yatıştırır. Düşünceyi berraklaştırır ve yaratıcılığı

arttırmaktadır.

Kara Kehribar: Cinlere ve melankolik durumlara karşı korumaktadır. Nazara karşı en üst koruma yaptığına inanılan taştır. Yakıldığında dumanın yılanları kovduğuna inanılmaktadır.

Turkuaz: En yaygın tılsım taşıdır. Vücudu kuvvetlendirir, hücreleri yeniler, kan dolaşımını canlandırmaktadır. Sakinlik ve güç vermektedir

Derde tâlib olmadan

Derde tâlib olmadan

Derde dermân bulunmaz

Cân terkini kılmadan

Cânân nedir bilinmez

2. ‘Aşk bahrine girmeden

Tâ ka’rına ermeden

Kendi nefsin bilmeden

Fehm-i Yezdân olunmaz

3. ‘Aşk şarâbın içmeden

Cân gözünü açmadan

Len terânî geçmeden

Vuslat-ı cân olunmaz

4. Mâ-sivâyı silmeden

Hakkı sende bulmadan

‘Aşk oduna yanmadan

‘Âşık-ı cân olunmaz

5. Ağyârı terk etmeden

Yâr iline yetmeden

Bülbül olup ötmeden

Gül-zâr-ı ‘aşk bilinmez

6. Pervâne tek yanmadan

Dost şem‘ine dönmeden

Secde-gâhı bilmeden

Şeytânlığın silinmez

7. Ferhâdlığı bilmeden

Şîrîn dağın delmeden

Kenz-i Hakkı bulmadan

Hamdî sözi bilinmez

[Derdi istemeden derde derman bulunmaz. Canı terk etmeden canan nedir bilinmez.]

[Aşk denizine dalmadan, ta dibine varmadan; kendi nefsin bilmeden yüce Allah anlaşılmaz.]

[Aşk şarabın içmeden, can gözünü açmadan, len terânî geçmeden sevgiliye kavuşulmaz.]

[Dünyayı silmeden, Hakk'ı sende bulmadan, aşk ateşine yanmadan, sevgiliye âşık olunmaz.]

[Başkalarını terk etmeden, yar iline varmadan, bülbül olup ötmeden, aşk bahçesi bilinmez.]

[Pervane gibi yanmadan, dost mumuna dönmeden, secde kapısını bilmeden şeytanlığın silinmez.]

[Ferhadlığı bilmeden, Şirin dağını delmeden, Hakk hazinesini bulmadan Hamdî sözü bilinmez.]

Yada Taşı

Türk mitolojisinde tabiat olaylarını değiştiren "yada taşı" Kırgızlarda da görülmektedir.

Kırgızlarda koyun ve sığırların midesinde bulunan sihirli taşa "cay taşı" veya "cayı taşı" adı verilmektedir. Bu taş yardımıyla hava durumunu değiştirme, özellikle yağmur yağdırmakla ilgili pratiklerin yapıldığı bilinmektedir.

Suyun Ruhu Kirletilmez

Eski Oğuzların ve Moğolların suya girmemeleri ve su kullanmamaları âdeti, sanıldığı gibi, temizliğe riayet etmemek gibi basit bir tembelliğin neticesi değil, arı ve kutlu bir ruh veya ruhun makamı sayılan kutsal suyu kirletmekten çekinme ve sakınmanın sonucu idi. Ancak bu kutlu suları belli kaidelere ve merasimlere uygun bir şekilde kullanmak mümkündü. Bu kurallardan biri **Cengiz yasasında "kimse elini suya sokamaz, belki ağız dolusu alıp elini ve yüzünü yıkar"** sözünden suyu kullanma için konulan kaidelerden biri olarak anlıyoruz.

Suya işenilmez kaidesi de buradan gelir.

Dört Unsur

Neyi çok seviyorsan o unsur galiptir bedende
Hacı Bektaş-ı Veli, Makalat'ında, Allah'ın insanları dört unsurdan yarattığını ve bunların özelliklerini taşıdığını belirtmektedir. Bunlardan Abidler denilen şeriat ehli yelden; Zahidler olarak nitelendirilen tarikat ehli ateşten yaratılmıştır. **Marifet ehli olan arifler sudan yaratılmıştır.** Suyun aslı ise Allah'ın kudretinden olduğu için, aslı su olan Arif içinde murdar bir şey barındırmaz. Muhabbet ehli olan muhipler ise topraktan yaratılmıştır.

(Bazı insanlar hepsini barındırabilir)

Boncuk

Bir ailenin çocukları oluyor fakat bu çocuklar kırk gün geçmeden ölüyormuş. Birçok defa tekerrür eden bu olaydan sonra baba bu duruma çare bulabilmek için bir hocaya danışmaya karar verir. Bu konuda derin bilgiye sahip bir hocaya gider ve durumu anlatır. Hoca babaya bu durumun albasması olduğunu söyler. Çaresinin ise bebek doğduktan sonra 40 gece uyumadan elinde bir bardak su ve örtü ile beklemesini söyler. Bu esnada kapı ve pencereleri kapat ki çıkamasın der. Senin görebileceğin kişiyi öldürmeye yeltenmeden tut ve bir pazarlık yap der. Kısa bir aradan sonra bebeği olan adam beklemeye başlar. Bir gün, iki gün, üç gün derken dördüncü gün odaya bir kelebek gelir. Adam, önce şaşırır sonra hocanın söylediği varlığın kelebek şeklinde gelebileceğini aklına getirerek açık pencereyi kapatır ve su bardağının içinden tık diye bir ses duyar. Bardağın üzerini de örtüyle kapatır. Bir müddet bekledikten sonra örtüyü açar. Bardaktaki kelebeğin mavi bir boncuğa dönüştüğünü görür. Bu boncuk canlı ve konuşan bir şekle girmiştir. Boncuk:

-Beni bırak, çocuğunu öldürmeyeceğim. Adam:

-Olmaz der. Boncuk:

-Eğer beni bırakırsan senin ailenden kimseyi öldürmeyeceğim der. Adam bırakmamak da ısrar edince Boncuk son kez şöyle der:

-Eğer beni bırakırsan sizin evden bir parça bez alan kimseye de bir şey yapmayacağım deyince adam Boncuk'u bırakır.

Cengiz Han Okült Biri İdi

Cengiz Han'ın Şamanlık mertebesine erişmiş ve bunu kendi hayatı boyunca yaşamış ve Moğol kültürüne sokmuş olmasıdır. Hint tarihçisi Juvaini, Cengiz Han'ın ulu Şamanların sahip olduğu güce erişmiş olduğunu kaydetmektedir. Moğol Kağanı Cengiz Han'ın bilinmeyen yanları hakkında John Andrew Boyle, The Mongol World Empire adlı eserinde Cengiz Han'ın Şamanlığıyla ilgili olarak şunları kaydetmektedir : "...Cengiz Han büyülü ve mistik işlerle uğraşma konusunda oldukça mahir bir ustaydı, o, kendisinden geçip trans vaziyetine girdiğinde kendisine yardım eden gizli güçler, onun zaferlere nasıl ulaşacağını kendisine bildirdiklerinde, Cengiz Han bunları yüksek sesle diline geldiği gibi konuşurdu. Şaman seanslarında üzerine giydiği özel giysi ve "manyak"ını bir sandığa kilitleyip ve onları her gittiği yere götürmeyi âdet hâline getirmişti. Ona ilham geldiğinde, trans vaziyetindeyken içine düştüğü durumu, elde edeceği zaferlerini, yaptığı teşebbüslerini, düşmanın gücünü ve konumunu, ülkelerin kendisi tarafından fethedilmesini, düşmanlarını yenmesini ve elde etmeğe hakkı olan ne varsa bunların hepsini görür ve bunları sesli olarak dile getirirdi. Yanında bulunan özel kâtibi, kendisi trans vaziyetindeyken onun ağzından çıkanları kelimesi kelimesine kayda geçirir ve yazardı, sonra bu yazdıklarını özel bir çantaya koyar ve ağzını mühürlerdi. Cengiz Han trans vaziyetinden çıkıp kendisine geldiğinde kâtibi onun ağzından çıktığı gibi yazıya döktüğü Cengiz Han'ın sözlerini Cengiz Han'a teker teker okurdu; Cengiz Han, kendi ağzından çıktığı gibi yazıya geçirilen bu sözlere göre hareket eder ve onların çoğu gerçek olarak karşılarına çıkardı..." [BOYLE, John Andrew, The Mongol World Empire 1206-1370, London, 1977, s.181.]

Karakurum'un Moğolların tarihinde büyük önemi vardır. Cengiz Han 1220'de Karakurum'u Moğol İmparatorluğu'nun başkenti olarak kurdu. Başkentin kuruluşunun tamamlanması Cengiz Han'ın ölümünden sonra onun oğlu Ögedey Han tarafından tamamlandı ve imparatorluğa 40 yıl başkentlik yaptı. Kubilay Han Çin'i zapt edince başkent Karakurum'dan Pekin'e taşındı. Moğol İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra Çin'in Ming ve Qing hanedanları Moğolların ilk başkenti olan Karakurum'u yerle bir etti. Karakurum'dan arta kalan malzemeyle 16.yüzyılda bugün görme fırsatı bulduğumuz Erdene Zuu Budist manastırı yapıldı.

Moğolların Yaratılış Destanıyla ilgili olarak bize kadar ulaşan tarihî belgeler ve kayıtlarda, şu önemli bilgiye rastlıyoruz: "...Dünyanın başlangıcında henüz yeryüzü yaratılmamışken, her taraf suyla kaplıydı..."

Moğolların folkloru, halk yaşayışı ve halk edebiyatı ile ilgili olarak

Kırgızistan'ın Manas Üniversitesinde okumaya gelen öğrenciler arasında yaptığımız bir araştırmada, öğrencilerin bu konuda çok az bilgiye sahip olduğunu tespit ettik. Bu konularda yapılmakta olan ciddi araştırmalar Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra gün yüzü görmeğe başlamıştır denilebilir.

Moğolların Yaratılış Destanı ile ilgili kayıtlara, Japonya'nın öncülük ettiği folklor ve saha çalışmalarıyla ilgili yayınlar arasında rastlamak oldukça sevindiricidir. Japonya'da konu ile ilgili yayımlanan bir makalede, Moğolların Yaratılış Destanıyla ilgili eski Sovyet döneminde yayımlanan bir belgeye atıfta bulunulmaktadır. Sözü edilen bu belgede Moğollara göre dünyanın yaratılması şöyle anlatılmaktadır:

"... Çok uzun zaman önce dünyada var olan her şeyi yaratan Udan adlı bir "Lama" yaşardı. Bu Lama beş yüz yaşına vardığında gökyüzü, üzerinde yaşadığımız dünya ve dünyada var olan canlı, cansız varlıklar henüz yaratılmamıştı. Udan bin yaşına vardığında Gökyüzü ve Dünya'yı iki ayrı parça olarak birbirinden ayırdı. Gökyüzünü 9 kata böldü, yeryüzünü de 9 kat olarak yarattı. Yeryüzünde 9 nehir yarattı. Sonunda Lama, çamurdan bir erkek ve kadın yarattı. Onlar evlendiler ve çocukları oldu. Yeryüzünde yaşayan insanların hepsi bunlardan türedi..."

Fatıma Ocağı

Ocaklı olmak, Peygamberimizden beri süregelen bir iştir. Eskiden peygamberimiz ocağı yakmış, bu ocağın başında ona nida gelmiş, "Bu kül ile suyla derdi olanları gez, gör, şifa dağıt" diye izin verilmiş. Peygamberimiz bu ocağın külünü almış, hasta olan kişiye sürmüş, bakmış ki hasta iyileşmiş, şifa bulmuş. Sonra bir gün Peygamberimiz kızına,

"Ya Fatma, benim işim çok oluyor, çok yoruluyorum, ben sana izin vereyim, bundan sonra hasta olanlara sen şifa dağıt!"

demiş. Kızı Fatma böylece el almış. O da şifa dağıtmaya başlamış. Zamanla o da yorulunca Peygamberimiz O'na

"Komşunun oğlu Lokman'ı yanına al, o da seninle gezsin dolaşsın, sana yardımcı olsun!" demiş. Böylece Lokman'a izin verilmiş. Bu çocuk büyüyünceye kadar dağları tepeleri dolaşmış, bir takım otları toplamış, o kadar ki otlar ona hangi derde derman olduklarını söylermiş. O günden bu güne bu ocaklık devam edip gelmiş.

bugün hastalık sağaltımı yapan kişilerin tedavi yapmaya başlamadan önce söyledikleri "Benim elim değil Fadime Anamızın eli" ifadenin sebebi Hz. Fatma'ya Peygamberimiz aracılığıyla izin verilmesi ve onun ocaklıların pîri olmasındandır.

Cengiz Han'ın Hakkını Vermeli

Cengiz Han'ın Tarih Sahnesine Çıkışı;

Prof. Dr. Zekeriya KİTAPÇI

Cengiz Han'ın; önce yakın çevresi, daha sonra komşu kabilelerle başlatüğı bu kahramanlık ve "şeflik" mücadelesi, bu yönde peş peşe kazandığı büyük başarılar onu, kısa zamanda destani bir halk kahramanı hâline getirmiş ve çevresine bütün Moğol boylarının toplanmasına sebep olmuştur. Fakat onun asıl hedefi büyük Nayman kabileleri idi. Cengiz Han son derece disiplinli ordusu ile Naymanların üzerine yürüyerek onlara çok ağır bir darbe indirmiş ve böylece bütün Moğolistan'a hâkim olmuştur. Artık o dillere destan bir kahraman idi ve bütün Moğolların "Hanı" olarak ilan edilebilirdi.

Nitekim 1206 yılında Onan nehri kıyısında Moğol aristokratları çok büyük bir "kurultay" toplamışlar ve onu, eski Türk geleneklerine göre "Büyük Han" olarak ilân etmişlerdir. Hatta bu büyük merasimde hazır bulunan Kököçü adındaki bir Şaman kamı "Ebedi Gök Tanrısının lutfu ile" onun hanlığını da kutsamış ve Hanlığının dini yönü de bu şekilde tamamlanmıştır. Artık bundan böyle o, yeryüzünde, "Gök Tanrının temsilcisi" idi. Yeni kurulan Moğol devletinin "Başkenti" bir zamanlar boz yeleli atlar üstünde dünyaya hükmeden Gök Türk kahramanlarının at koşturduğu ve onların ata yurdu, eski Orhun Yazıtlarının bulunduğu Karakurum şehri idi.

Bunlar genellikle bir kısım antropoloji bilginlerinin de işaret ettikleri gibi; küçük çekik gözlü, yassı burunlu, kırmızı benizli, ablak yüzlü, öyleki yüzleri sanki örs üstünde dövülmüş ve derilerle kılıflı, kalkanlar gibi geniş, etli ve dolgun, sağlam yapılı heybetli kimselerdi. Bunlar yarı göçebe bir hayat yaşıyorlardı. Ne ilginçtir ki bu kavim asırlarca önce hem de büyük ölçüde Hz. Peygamber'in hadislerine de konu olmuşlardı. Zira Hz. Peygamber mübarek nazarlarını OrtaAsya ve Turan Yurduna çevirmiş, yarınlara giden yolda Muhammed Ümmetinin karşısına çıkacak olan ve bu (Moğol) kavminden bahsetmiş, onların ırkı özellikleri ve fiziki yapıları hakkında şaşılacak derecede bilgiler vermiştir ki bu "Hadisler" Hz. Peygamberin yaşayan mucizelerinden başka bir şey değildir. Bu hadislerin birinde Hz. Peygamber şöyle buyurmuşlardır:

Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (s.a.s.) buyurmuştur ki: "Sizler; küçük çekik gözlü, kırmızı benizli, yassı burunlu, yüzleri sanki örs üstünde doğulmuş ve üzeri derilerle kılıflı kalkanlar gibi sağlam bir kavim olan Türklerle çarpışmadıkça kıymet kopmayacaktır yine sizler kıldan yapılmış çarık ve (deriden yapılmış çizmeler) giyen bir kavimle çarpışmadıkça kıyamet kopmayacaktır. Bir başka rivayette ise şöyle denilmiştir: "Onlar kıldan (yünden) dokunmuş elbiseler giyerler ve yine kıldan yapılmış çarık (deriden çizme) lerle yürürler.

Hz. Peygamber yine bu muhtevadaki bir diğer hadisinde şöyle buyurmuşlardır:

Amr b. Tağlib (r.a.) den rivayet edildiğine göre Hz. Rasûlüllah salla'llâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurmuşlardır:

"Kıyamet kopmasının şartlarından biride sizlerin kıldan yapılmış çarık (deriden çizme) giyen bir kavimle (Moğollar) harp etmenizdir. (Evet takdir ediyorum1.) kıyametin kesin şartlarından biri de sizlerin geniş yuvarlak yüzlü, öyle ki yüzleri sanki örs üstünde dövülmüş ve üzeri derilerle kılıflı kalkanlar gibi güçlü bir kavimle mutlaka çarpışmanızdır".

Evet şimdi dünya, hadislerde haber verilen bu büyük hercü merci, İslâm ve insanlık tarihinin belki de en büyük dıramım, bir büyük din ve medeniyetin çöküşünü ve daha sonra bu step kahramanları sayesinde İslâm Dininin yeniden ve bütün heybeti ile ayağa kalkmasını seyre hazırlanıyordu.

Cengiz Han, bundan sonra Türklerin geleneksel düşmanı olan Çin'e yönelmiş ve 1215 yılında, büyük Kağan'm akıncı birlikleri Çin'in meşhur başkenti Pekini ele geçirmişlerdir. Moğol ordularının Pekin'i ele geçirmeleri, diğer taraftan Cengiz Han'ın kafasında yeni, yeni fikir ve ümidlerin doğmasına sebep olmuştur; Bu ise İpek Yolu ve onun sağladığı ekonomik refahtan Cengiz Han ve Moğolların yararlanması idi. Nitekim Cengiz Han, 1215 yılında Bahaü'dDin Râzi'nin başkanlığında Harzemden gelen sefaret heyetini kabul ettiğinde öyle tahmin ediyoruz ki, gündemin ana maddelerinden birisi de, her halde bu İpek Yolu ve doğubatı arasındaki ticari ilişkilerin gelişmesi olmuştur.

Cengiz Han İpek Yolu ve Müslüman Tacirler;

Zira Cengiz Han'a göre; her ne kadar yazarlarımız açık, açık telaffuz etmeseler bile, asıl mesele; "İpek Yolu" ve bunun sağladığı ekonomik refahtan Moğollarında büyük ölçüde yararlanmaları ve İpek Yolu hakimiyeti ve ticâretinde Moğollarında gerçek manada söz sahibi olmaları idi. Belki de bu maksat için Cengiz Han ve oğullan Batı Türkistanı işgal ettikten sonra, oralarda ve Horasandaki bir çok şehirlerin Müslüman ahâlisini doğuya çekmişler ve Beşbalıktan başlayarak ve Hanbalık (Pekin)'a kadar uzanan kuzey Çin bölgeleri ve yol güzergahına yerleştirmişlerdir.

Cengiz ve oğulları zamanında süratle inkişâf eden ve kârlı bir meslek haline gelen Türkistan ticâreti, Horasan ve Aşağı Türkistandaki bir çok tüccar unsuru buraya celbetti. Bunların bir kısmı da Semerkant'tan gelmişlerdi. Hatta Pekin'e yakın bir yerde Semerkanth bu tacir muhacirler, "Semerkant" adiyle anılan bir kasaba bile inşa etmişlerdir. Cengiz Han'ın bu iyi niyetinden bahseden Cüveni bize, ilginç bir hususu hatırlatmakta ve şöyle demektedir;

"Moğollar (başta Cengiz Han olmak üzere) Müslümanlara yeterinden fazla hürmet gösteriyor ve Müslüman tacirlere, beyaz keçeden çadırlar kurarak onları çok iyi bir şekilde ağırlıyorlardı. Ne var ki Müslümanlar kendi kusurları yüzünden (Otrar faciası) bu itibardan mahrum olmuşlardır".

Cengiz Han, bütün bu yüce gaye ve asıl beklentilerine hizmet etmek üzere devrin çağdaş Harzem hükümdarı Alaû'dDin Muhammed b. Tekiş'e çoğunluğu Müslüman Türklerden oluşmak üzere 450 kişilik, çok büyük bir ticâret kervanı ve ayrıca bir iyi niyet elçilik heyeti göndermiştir. Bu kalabalık ticâret kervanının başında ise yine müslüm âlim ve tüccarlardan; Otrarlı Ömer Hoca, ayrıca faziletli bir âlim olan Eminû'd Din de vardı.

Mamafih kervandakilerin pek azı müstesna her nedense hepsi, Müslüman ve hepsi de Türktü. Diğer taraftan Cengiz Han'ın özel elçilik heyetinde ise Nesevî'nin bildirdiğine göre, Harzemli büyük devlet adamı, aynı zamanda Cengiz Han'ın hizmetinde olan Mahmud Yalvaç, Buharalı Ali Hoca ve Utrarlı Yusuf Kenkâ gibi değerli kimseler bulunuyordu. Ayrıca, Harzem Sultanına takdim edilmek üzere bir çok kıymetli hediyeler hazırlanmıştı. Hele, hele bunlar arasında, Çin dağlarından çıkarılan ve deve hörgücü büyüklüğünde bir "altın külçesi" vardı ki bu çok kıymetli bir hediye idi. Cengiz Han bu vesile ile Harzem Sultanına yazdığı mektubunda çok samimi davranıyor ve şöyle diyordu;

"Ülkenizin tüccarlarından buraya gelenler oldu. Onları memnun edip sağ salim gönderirken, onlarla birlikte ülkenizde alış verişler yapmak ve nadide şeyler satın almak üzere adamlar gönderiyoruz. Bu güzel ticari ilişkiler; aramızdaki anlaşmazlıkları gidermeye, kin ve husumetin sürüp gitmesini önlemeye vesile olacaktır".

Ayrıca yine bu mektuptan öğrendiğimize göre; "Cengiz Han bundan böyle Harzem Sultanına kendi öz evlâdı gibi değer ve kıymet verecekti".

Büyük Felâket; Otrar Faciası;

Gerçekte bu, Cengiz Han'ın Harzem Sultanına çok büyük bir teveccühü olmalı idi. Bu bir manada Türk dünyasının "Doğu" kanadını temsil eden Cengiz Han'ın, "Batı" kanadim temsil eden Harzem Sultanı Muhammed b. Tekiş'in varlığını kabul etmesi, ona yeşil bir zeytin dalı kadar yeşil, ümit ve dostluk elini uzatması idi. Şayet Harzem Sultam, bu Step Kahramanının elini sıkacak olursa; Orta Asya, Türklük dünyasının kaderi değişecek, İslâm dünyasının yarınlarına yeni bir güneş doğacaktı.

Zira bu ticari dostluk ve siyâsi gelişmelerin tabiî bir neticesi olarak Moğollar arasında İslâm dini çok süratli bir şekilde yapılacağı gibi, ayrıca, Orta Asya İslâm kültür ve medeniyeti de yeni bir dinamizm

ve canlılık kazanacaktı. Harzem Sultanı, Cengiz Han'ın elçilerini Buhara yakınlarında bir yerde kabul etmiştir (1218). Ne yazık ki bundan sonraki gelişmeler tam bir hayal kırıklığı ve bundan da öte, tam bir trajedi ve facia olmuştur.

Zira Cengiz Han'ın bu iyi niyetini, gereği gibi değerlendirmeyen talihsiz Türk hükümdarı, Hanlar Hanının ticaret kervanını yağmalatmak çılgınlığı bir yana, Han'ın elçileri ve de kervanda bulunan bazı kimselerin başını vurdurtmak gibi hayatının en aptal hatasını yapmıştır. Bu; başta Harzemşah devleti olmak üzere İslâm dünyası, Baykent, Buhara ve Semerkant gibi Orta Asyanın mamur ve müreffeh şehirlerinin bir enkaz yığını haline getirecek bedbaht bir yolunda açılması idi. **Bu beklenmedik olay Cengiz Han'a nasıl bir tesir yapmıştır? İsterseniz geliniz, onu Bar Hebraeus'dan dinleyelim;**

"Cengiz Han'a bu haber ulaştıktan sonra o çılgına döndü, bir dağın tepesine çıktı, başını açarak toprağa kapandı, üç gün üç gece yemeden içmeden kesildi ve şöyle dua etti;

"Ey cihanın Rabbi ve yeryüzünü kahreden Tanrı! Gayemin ne olduğunu ve iyilikten başka birşey düşünmediğimi biliyorsun. Düşman ise kötülüğe başladı ve kötülük istiyor. Bende düşmanı, onun kötü niyetine göre cezalandırmanı diliyorum!".

Yahudilerin Mısırdan "Huruçları" sırasında Hz. Musa'nın sıcak yatağında uyurken, Mısır Firavunu ve gece boyu kendisine son bir başarı vermesi ümidiyle yalvarıp yakaran bu bedbaht kişinin duasını kabul eden Allah Teâlâ, bu defa da, Harzem Sultanı Muhammed b. Tekiş'e karşı, Cengiz Han'ın bu samimi ve içten duasını çoktan kabul etmiş olmalı idi.

Cengiz Han bu vecd ve istiğrak halinden sonra artık kararını vermişti; O, bundan sonra güçlü bir ordu kuracak ve bütün hışmı, kin ve öfkesi ile Aşağı Türkistan'a yönelecek ve Harzem Sultanının üzerine bir Nuh Tufanı ve Yüce Tanrının bir gazabı gibi inecek ve ondan çok acı bir şekilde intikamını almış olacaktı. Fakat bu geniş ve Orta-Asya'yı kasıp kavuracak olan askeri faaliyetlere girişmeden önce, yeni yeni fethedilmiş bu topraklarda emniyet ve barışın sağlanması, dini huzurun temin edilmesi gerekiyordu.

Diğer taraftan Cengiz Han'a göre, asıl üzerinde durulması gereken çok önemli bir husus daha vardır. O da büyük Moğol kabilelerinden biri olan Naymanlar ve onların güçlü beyi olan Küçlük'ün baş kaldırması, çevresindeki beyleri ve bu arada Cengiz Hanla ittifak halinde olan Almalık, bir dereceye kadar Hoten gibi mahalli Türk beyliklerini ele geçirmesi, hatta Kaşgara saldırarak bütün buralarda yaşayan Müslüman Türklere kan kusturması ve halkı Hıristiyan dinine girmeye zorlaması idi.

Mamafih bu müessif olayların, o devirlerde sarsılan sosyal ve dini dengelerin Müslüman topluma nelere mal olduğunu göstermesi bakımından bizim açımızdan ayrı bir yeri ve önemi vardır. Zira; İslâm dininin; koyu bir "Şamanist" inadına zorlu ve yarı göçebe Moğol boylarının karşısına çıkması ve yine bu çevrelerde artık çok güçlü bir din haline gelmiş olan Budizm ve Hıristiyanlıkla yarışmaya kalkışması ve onlarla kıyasıya bir mücadeleye girişmesi ümitsiz, zavallı bir teşebbüs olurdu. Çünkü Moğol istilasının meydana getirdiği bu büyük fırtınadan en çok Müslümanlar sarsılmıştı. O zamana kadar İslâmiyetin Asyadaki ilim merkezlerinin ve ruhani teşkilatlarının çok güçlü bir dayanak noktaları olan şehirlerin çoğu bu fonksiyonlarını kaybetmişlerdi''.

Küçlük Han ve Hoten Müslümanlarının Zor Günleri:

Evet, Küçlük, Cengiz Han'ın hâkimiyetini genişletmesi ve kendisinin bu arada yok olup gitmesinden çekindiği için çevre Türk beylerini kendi idaresi altında toplamak ve daha güçlü bir hale gelmek

istiyordu. Bu cümleden olmak üzere o başına topladığı askerlerle hareket ederek İmil ve Kayalık'a kadar olan yerleri ele geçirmiş ve daha sonra o devirlerin güçlü bir İslâm merkezi olan Kaşgara gelmiştir.

Küçlük'ün fazla bir mukavemet görmeden Kaşgarı ele geçirmesi İslâm dini ve Müslümanlar namına tam bir facia idi. Zira Küçlük buralarda, Orta Asyanın dini tarihinde eşi ve benzeri görülmeyen bir zulüm ve terör havası estirmiş bir çok Müslümanı kılınçtan geçirdiği gibi, geri kalanlara ise dini bakımdan cehennemi bir hayat yaşamaya mahkum etmiştir. Artık Kaşgar Karahanlıların taht ve baht şehri ve bir zamanların İslâm hidâyet merkezinde İslâmi hayat adına hiç bir şey kalmamıştı. Dini ibâdetler namaz, oruç, kurban vs. ne varsa yasak edilmiş ve yerli halk kendi dinini terkederek hıristiyan veya putperest (Budist) olmaya zorlanmıştı.

Önce koyu bir Hıristiyan, daha sonra bir aşk yüzünden koyu bir putperest (Budist) olan Küçlük), haddizatında azılı bir İslâm düşmanı idi. Bu bakımdan Kaşgarı ele geçirdikten sonra askerlerini pis bir hançer gibi Müslümanların (Türkler) evlerine yerleştirmiş ve onların küfürde ne kadar sadık olduklarını bu askerlerle kontrol etmek istemişti. O, çok geçmeden şehrin delikanlı ve gençlerini, şehir meydanında toplanmalarını emretmiş ve onların büyük bir kısmını da kılıçtan geçirmiştir. Cüveyni'nin bildirdiğine göre;

"Onlara çok büyük bir zülm edildi. Allah'a şirk koşan bu putperestlerin her istediğini şehir halkı yerine getirdi. Onların isteklerine karşı gelmeye kimse cürret edemedi".

Daha sonra, bu eli kanlı din düşmanı Hoten'e yöneldi. Onun Hoteni ele geçirmesi İslâm dini ve Müslümanlar açısından tam bir facia idi. Küçlük, bu Müslüman Türk şehrini ele geçirdikten sonra; yerli halkı İslâm dinini terketmeye, hıristiyanlığı, putperesliği (Budizm) veya Hitayilerin dinini Şamanistliği seçmeye zorlamıştır. O, bu muhtevadaki emirlerinde daha da ileri gitmiş, Müslümanlara Karahitaylar gibi giyinimlerini emretmiş, onların namaz kılmaları ve oruç tutmaları gibi bil cümle dini ibadetlerini yasaklamıştır. Müezzinler her ne suretle olursa olsun ezan okumayacaklardı. Ayrıca Küçlük şehirlerdeki bütün medreselerin kapılarına kilit vurdurmuş ve onların bazılarım yakıp yıktırmıştır. Bu feci durumu Cüveynî kendine has üslubu ile şu şekilde anlatmaktadır;

"Küçlük, Kaşgar ve Hoteni alınca, hıristiyalığı bırakıp putperest oldu. O şehirlerin halkını Hanefi mezhebinden çıkarıp sapık putperest inancına sokmaya, hidayet nurlarının aydınlığından uzaklaştırıp küfür ve karanlığın vahşetine çekmeye, Rahim olan Allah'a itaati bıraktırıp taşlanan şeytana itaat ettirmeye çalıştı. İsteğinin yerine gelmediğini görünce zora başvurdu. Bunun üzerine çaresiz kalan halk, putperestlerin elbiselerini ve şapkalarını giymeye, onların şekil ve kıyafetine girmeye mecbur oldu. Namaz ve ezan sesleri kayboldu, tekbir ve dua sesleri kesildi".

Hotende Yapılan Küfür İman Toplantısı;

Küçlük bununla da yetinmemiştir. O, Hotende şehrin önde gelen âlimleri de dâhil bütün insanların bir meydanda toplanmasını istemiştir. Şehir meydamnda üç bin kişiden fazla bir kalabalık toplanmıştı. Daha sonra bu kalabalığa seslenmiş iğrenç bir haykırışla şöyle demiştir;

"Benimle dinler ve ülkeler hakkında tartışmaya girebilecek, sözünü benden çekinmeden söyleyebilecek, öfkemden ve cezalandırmamdan korkmayacak biri varsa ortaya çıksın."

Küçlük bu çağrısında yalnız değildi. Sağında ve solunda şımarık Hıristiyan rahipler ve aşırı Budist Lamaları vardı. Bundan sonraki gelişmeleri isterseniz Cüveyni'den dinleyelim;

Şeyh Allaü'd Din el Hâtemi

"O böyle yapmakla; hiç kimsenin bu hususta ileri sürdüğü delilleri çürütmeye kalkışmayacağını, öfke ve hiddetinden korkarak kimsenin ortaya çıkmayacağını zannediyordu. Fakat böyle olmadı. Orada bulunan büyük kalabalık ve imamların arasında Şeyh Allaü'd Din elHâtemi de vardı. Büyük imam kalabalıkları yararak vakur adımlarla Küçlük'ün bulunduğu yere geldi. Heybetle onun karşısına oturdu. Nihayet dinler arası tartışmada başlamıştı. Küçlük'ün din adına sorduğu saçma sorularına Şeyh Alâü'd Din öyle ağır ve mantıki cevaplar veriyordu ki; Küçlük onun ilahi heybetinden korkmuş dili tutulduğu gibi nefesi kesilmiş ve gözleri dehşetten yuvasından fırlayacak bir hale gelmişti. Daha sonra kendine gelen bu küstah adam İslâm dini ve Hz. Peygamber (s.a.s.) hakkında ağıza alınmayacak derecede ağır sözler sarfetti. Büyük imam onun bu ileri geri konuşması ve tehditlerine hiç aldırmamış ve tam bir iman eri ve şehit adayı olarak yüzüne şöyle haykırmıştır;

"Ey din düşmanı melun Küçlük! Ağzına toprak dolsun (Allah Belanı Versin)!".

Şeyh Alau'd-Din elHoteni'nin Öldürülmesi;

Bu sözler kibirli putperestin kafasma bir balyoz gibi inmiş ve adamlarına bu mübarek şeyhi tutmaları ve İslâm'dan dönüp kâfir ve putperest oluncaya kadar ona her türlü eziyet ve işkence yapmalarını emretti. Artık İmamın başına bela ve musibetler yağmur gibi yağıyordu. İmamı zincire vurup bir odaya kapatmışlar, yarı çıplak aç ve susuz bırakmışlardı. Bunun yanı sıra ellerinden gelen işkence ve eziyeti yapmaktan bir an bile geri kalmıyorlardı.

Fakat bu büyük Tanrı Kulu bunca işkence ve eziyete rağmen "Rabbim Allah! diyor, iman ve İslamdan en ufak bir taviz vermiyordu. Bunun üzerine çılgına dönen Küçlük, onun hapisten çıkarılmasını ve yapürdığı medresesinin önüne getirilmesini emretti. Hoten halkı yığın yığın İmamın yaptırdığı bu medresenin bulunduğu meydana toplanmıştı. Daha sonra o yanındaki cellatlara emretmiş ve bu büyük iman eri kendi yaptırdığı medresenin kapısı önünde Hz. İsa gibi çarmıha gerilerek şehit edilmiştir. Ne var ki büyük İmam ölüme giderken bile son derece sakin ve huzurlu görünüyordu.

O tekbirlerle çarmıha gerileceği yere kadar gelmiş, önce tekbir getirmiş ve daha sonra meydanları dolduracak ve herkesin duyabileceği bir şekilde gür bir sesle "Kelimei Şahadeti" söylemiş ve ondan sonra, Müslümanlara bir veda konuşması niteliğinde şöyle hitap etmiştir;

"Ey Müslümanlar! Bu dünyada size verilecek cezalar yüzünden dininizi bırakıpta kendinizi ilelebet kalacağınız cehennem azabına atmayın. Ebedi bir şeye, geçici bir şeyi tercih etmek çok büyük bir kayıp olur. Küçük çocukların oyuncağı olan bu dünyanın rahat ve huzurunu, öteki dünyanın rahat ve huzuruna eş tutanlar aldanır. Yüce Allah şöyle buyuruyor; "Dünya hayatı sadece oyun ve oyalamadır. Ahiret yurdu, sakınanlar için daha iyidir. Hele bir düşünmezmisiniz".

Artık bu hitabeden sonra büyük imamın ruhu kafesten kurtulan bir kuş gibi ebedi âleme ve özleyip durduğu Yüce Mevlasına doğru uçup gitmiştir.

Kâfir Küçlük ve Müslüman Bozer Hanı;

Küçlük başının belasını bulmaya hazırlanıyordu. O bu defa Almalık Hanı Bozer üzerine yürümüştür. Oysa Bozer kısa bir süre önce "Tuğrul Han" unvanı ile bu şehre "Han" olmuştu. Bozer; merhametli, Allahtan korkan iyi kalbli bir Müslüman Türk idi. Hırka sahipleri ve dervişlere çok iyi davranır, onlara her türlü yardımda bulunmaktan çekinmezdi. Bir gün sofi hırkasına bürünmüş bir adam onun huzuruna gelmiş ve: "Ambarımızda bir şey kalmadı. Bize borç ver, elinden gelen yardımı bizden esirgeme" diyerek yalvarmaya başlamıştı. Bozer bu adama çok acımış ve "Kusurumuza Bakma"

diyerek ona orada, bir kese akça vermişti.

Bozer diğer taraftan çok cesur yiğit bir insandı. Cengiz Han'ın muhalifleri ile uğraşmış ve bu yönde kazandığı başarılar ile büyük Hanın dikkatini çekmiş hattâ, Cengiz Han ona kıymetli hediyeler göndermiş, ayrıca büyük oğlu Cicinin güzel kızıyla yakında nişanlıyacağını bildirmişti'.

Ne var ki tam bu sıralarda azgın Nayman Beyi Küçlük, Bozer'in üzerine yürümüş ve bir av baskınında onu ve yakın arkadaşlarını kılıçtan geçirmişti.

Cengiz Han ve Müslümanların Acı İntikamı;

Zaten Küçlük'ün Kaşgar ve Hoten de Müslümanlara yaptığı zulüm ve işkenceden bir hayli rahatsız olan Cengiz Hanı, onu bu son hareketi daha da üzmüş ve üzerine derhal maiyyet komutanlarından Cebe Noyan'ı göndermiştir. Zumlu gökleri dolduran Küçlük; Nayman zorbası, bu sıralarda Kaşgarda bulunuyor ve Cengiz Han'ın kahredici pençesini ensesinde hissediyordu. Küçlük hemen Kaşgarı terk etmiş ve kendisine bağlı küçük bir birlikle izini" kaybettirmeye koyulmuştu.

Cebe Noyan, Kaşgar'a gelince Müslümanların ne kadar sıkıntılı ve zor günler yaşadığını görmüş, onları dini bakımdan ferahlatacak her türlü tedbiri almıştır. O bu cümleden olmak üzere; daha önce Semiryeçye'de olduğu gibi burada da bir emirname çıkartarak Müslümanlara serbestçe ibadet etme hakkını tanımıştı. Ezanlar yeniden okunuyor ve kapılarına kilit vurulan medreselerin kapıları tekrar açılıyordu. Müslümanlar yeni bir heyecanla bu camilere doluyor ve ibadet özlemini gideriyorlardı.

Hoten, Balasagun, Altnalık ve Kaşgarda ve çoğunluğu Müslüman Türklerden oluşan yerli çoğunluğu Türk olan Müslüman halk, kendilerini Küçlük'ün sonu gelmez zulümlerinden kurtaran Moğolları, dolayısıyla Cengiz Hanı bir kurtarıcılar olarak karşılamış ve o devirlerde emsali az görülen dini bir bayram coşkusu yaşamışlardır. Kaşgardaki Müslüman Türkler daha da ileri gitmiş, Küçlük'ün daha önce pis bir hançer gibi zorla evlerine yerleştirdiği Noyman askerlerinin hepsini en ufak bir acıma hissi göstermeyerek kılıçtan geçirmişlerdir''.

Burada aklımıza bir soru gelmektedir. O da bu kargaşa ve karışıklıklar arasında bu belalı azgın Noyman zorbası Küçlük'ün sonunun ne olduğudur. Cüveyni; Moğol ordusunun bu adamı kuduz bir köpeği kovalar gibi kovaladığını, en sonunda onun Bedehşan bölgesinde çıkışı olmayan bir vadide yakaladıklarını onu ve yakın çevresindekilerin başını keserek Cengiz Han'a gönderdiklerini kaydetmektedir'5^. Moğol askerleri yerli halka en ufak bir zarar vermedikleri gibi emniyet ve huzuru sağlamışlar ve kaçıp kurtulmak isteyen Küçlük ve askerlerinden birçok ganimet elde etmişlerdir. Cebe Noyan'ın buradan elde edilen ganimetlerden olmak üzere Cengiz Han'a ak burunlu, güzel görünüşlü bir at takdim ettiğini kaydetmektedir'54'.

Cüveyni bu acı olayları bir kaç kelime ile özetliyerek bizlere bir ibret dersi vermek üzere şu yorumlarda bulunmaktadır; "Bu olaylar bir defa daha göstermektedir ki, Muhammed (salla'llâhü aleyhi ve sellem)'in dinine saldıran kimse hiç bir zaman huzur ve mutluluk yüzü görmez. Onun dinine saygı duyan kimse ise o dinden olmasa dahi işi rast gider ve mevkii yükselir. Öyle ya; "Allahın yaktığı lambayı üflemeye kalkışanın sakalı yanar"'

Artık bütün bunlardan sonra Kaşgar ve Hoten bölgeleri diğer bir ifade ile bütün Doğu Türkistan; Cengiz Han'ın geniş imparatorluk sınırları içine girmiş bulunuyordu. Böylece buralarda Cengiz Han'ın asıl özlediği emniyet ve barış sağlandığı emniyet ve barış sağlandığı gibi, bundan daha da önemlisi

"dini huzur" ve istikrarda temin edilmiş oluyordu.

Diğer taraftan bütün bunlar Cengiz Han'ın söylenen ve yazılanların aksine bu ilk devirlerde İslâm dini ve Müslümanlara ne kadar saygılı bir kimse olduğunu göstermektedir. Ne var ki "Otrar faciası" ve Harzem Sultanı Muhammed b. Tekiş'in Hanlar Hanının iyi niyetini anlamamadaki ısrarı, Hz. Peygamberin bir kısım hadislerinde de belirtildiği gibi, oluk, oluk Müslüman kanının akmasına sebep olacaktır.

Cengiz Han Buhara Önlerinde;

Cengiz Han, Doğu Türkistan'da kazandığı bu büyük ve yarı İslâmi zaferden sonra şimdi Harzem Sultanının üzerine yürüyebilirdi. Zira Hanlar Hanı, Kaşgar, Hoten gibi Müslüman Türk şehirlerini azgın Nayman orduları ve onların ağır zulümlerinden kurtardığı gibi, buralarda yaşayan Müslümanların gönlünde çok büyük bir saygınlık kazanmıştı. Böylece İslâm dini yeni bir nefes aldığı gibi, Müslümanlar da çoktandır arzu ettikleri din ve ibâdet özgürlüğüne kavuşmuş oluyorlardı. Öyle ya, Müslümanları zulümden kurtarma hususunda İslâm Sultanından çok daha büyük bir başarı göstermişti. Artık bundan sonra, Harzemşahlar ve Sultan Muhammed, Cengiz Hana karşı açtığı mücadeleye artık "dini bir mahiyet" veremezdi. Üstelik harbe sebep olacak Otrar faciasının kurbanlarının hepsi Müslüman hepsi Türk idiler'.

Mamafih Cengiz Han, yakın çevresindeki Müslüman müşavirlerinin Harzem hükümdarı Muhammed hakkında verdikleri bilgilerden de önemli ölçüde yararlanarak çok güçlü bir ordu hazırlamıştı. Yeni Moğol ordusunun sayısı

200.000'e yaklaşıyordu. Ne var ki Cengiz Han'ın "Batı Seferi" için kendine bağlı diğer kavimlerden topladığı askerler, Moğollara nispeten çok daha fazla idi. Asıl ordunun nerede ise yarıdan fazlası Müslüman Türklerden oluşuyordu. Bunların büyük bir kısmı da Uygur Türkleri idi'58'. Hatta bunlar arasında iki Müslüman Türk hükümdarı da vardı. Karluk Hükümdarı Arslan Han ile, Almahk Hükümdarı Suğnak Tekin kendi orduları ile, Müslüman ırkdaş ve dindaşlarına karşı Moğollar safında ve Cengiz Han'ın "Batı seferine" iştirak etmek zorunda kalmışlardı”.

Hanlar Hanı, bu ovalara ve vadilere sığmayan yalın kılınç muhteşem ordusu ile batıya yönelmiş ve Aşağı Türkistan'a yürümüştür (1220). Kan terleyen ve ateş soluyan cennet atları ile bir kasırga gibi ilerleyen Moğol orduları, bir kan ve ateş kasırgası halinde başta Semerkant ve Buhara olmak üzere Harzemde dahil bütün Orta ve Batı Asyayı bir yıldırım harekatıyla ele geçirmişlerdir'60'. Artık Cengiz Han, büyük İskenderden sonra en büyük "Cihan İmparatorluğu' 'nu kurmuş oluyordu.

Büyük Buhara Camiinin Yağmalanması;

Fakat bu arada insan havsalarını zorlayan çok garip şeyler olmuştur. Bunlar İslâmın bir alın yazısı olmak üzere, Hz. Peygamber'in dilinden yarınlara ve gelecek nesillere verilen mesajlardı. Şimdi onlar aradan tam altı asır geçtikten sonra, bir, bir hakikat oluyordu.

Bilindiği gibi Cengiz Han; Orta Çağ İslâm kültür ve medeniyetinin en büyük merkezlerinden biri olan Buhara 'yı tam bir facia ile ele geçirdikten sonra, şehrin en büyük camiinin önüne gelmiş ve binanın heybeti karşısında duyduğu hayreti gizleyememiş ve yanındakilere "Burası Sultan Muhammedin Sarayı mı?" deyince, onlarda; "Burasının bir Tanrı Evi olduğunu" söylemişlerdir”.

Daha sonra Cengiz Han atını sürmüş ve iki kanatlı büyük kapıdan içeri girerek mihrabın önüne kadar gelmiştir. Bu camiye dalanlar arasında oğlu Tuly'da vardı. Onlar bu büyük camiin muhteşem

dekoru ve tezyinatı karşısında şaşırıp kalmışlardı. Cami Moğollar tarafından yağmalanmaya, kırılıp dökülmeye başlandı. Bu arada orada bulunan kitap sandıkları içinde bulunan Kuranı Kerimler sağa sola fırlatılarak boşaltılmış ve atlara yemlik yapılmıştı. Artık şimdi çoğu nadide olan birçok Kuran nüshaları, "Mukaddes Kitap" mefhumunu henüz kavramamış Moğollar ve onların sağa sola hırçın hareketlerde bulunan atlarının ayaklarının tırnakları altında çiğnenmiş ve paramparça olmuştu. Bu gerçekte yürekler acısı bir durum idi. İslâm kültür ve medeniyeti bunu hak etmemişti.

Ne var ki Cüveyni'nin rivayetine göre; Buhara ve Aşağı Türkistan'ın en büyük âlimlerinden biri olan İmam Celâlû'd Din Ali b. El Hasa er-Rindi buna daha fazla dayanamamış ve yine o çevrenin en faziletli âlimlerinden biri olan Rüknü'd Din İmâm Zâde'ye gelmiş ve acı acı şikâyetlerde bulunarak şöyle demiştir;

"Mevlâna gördüğümüz bu hal nedir? Uyantkmıyız, yoksa bir rüya mı görüyoruz?" İmamzâde onu soğukkanlılıkla yatıştırmaya çalışmış ve şöyle demiştir;

"Sus! Sus! Bu Allah'ın bize karşı hoşnutsuzluğun bir işaretidir. Allah'ın gazap rüzgarı esti. Onun karşısında duracak güç yoktur".

Bundan sonra Cengiz Han, şehir halkını Buhara'nın meşhur "Bayram Namazgah"ında toplamış ve onlara Harzem Sultanının kötülükleri ve kendine karşı geldiğinden uzun uzun şikâyetlerde bulunduktan sonra şöyle demiştir;

"Ey kavim biliniz ki! Ben Allah'ın gazabıyım, azabıyım. Eğer sizler, dediğim gibi büyük günahlar işlememiş olsaydınız Allah benim gibi bir azabı size göndermezdi".

Ne ilginçtir ki Cengiz Han bundan sonra onlardan şehirdeki güvenilir din adamları ve diğer ulu ve faziletli kimseleri sormuş, onlardan ganimet olarak alman malları iade ettiği gibi, ayrıca onları her türlü vergiden de muaf kılmıştır.

Hadislerin Ortaya Koyduğu Büyük Gerçek;

Buraya kadar yaptığımız bu açıklamalar bize göre sıradan olaylar değildir. Bunlar bir manada Hz. Peygamberin asırlarca önce, belki Moğol kavmi henüz tarihin derinliklerinde yaşadıkları ve hiçbir mana ifâde etmedikleri bir devirlerde ve altı asır önce haber verdiği bedbaht olaylardır. Zira; Hz. Peygamber kendi nübüvvet yıllarında Orta Asyanın geleceğine bakmış, bu toz ve duman bulutu halinde ilerleyen

Moğol Ordularını görmüş, bu dehşet verici olayları bir film şeridi gibi seyretmiş ve bundan büyük bir endişeye kapılmıştır. Hatta O, bu hususta duyduğu derin üzüntüleri, yanındakilerle birçok defalar paylaşmaya çalışmış ve şöyle buyurmuştur:

"Abdullah b. Amr b. El-Âs (r.a.) den rivayet edildiğine göre; Hz. Peygamber (salla'llâhü aleyhi ve sellem) buyurmuşlardır ki; **"İnsanların başına kan gövdeyi götüren beş büyük harp gelecektir. Bunların ikisi geçmiş milletlere, üçü ise bu ümmetin başına gelecektir ki onlar, şunlardır: Bunlar (Moğol) Türklerinin yaptığı kanlı harpler, Rumların yaptığı (Malazgirt) kanlı harpler ve asıl Deccal'ın yaptığı kanlı harplerdir"**.

Yine Hz. Peygamber bu Moğol harpleri konusunda söyledi birçok hadislerin bir diğerinde şöyle buyurmuşlardır:

"Zeynep b. Cahş (r.a.) dan rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber bir defasında onun evinde

uykusundan uyanmış ve mübarek yüzü kızarmış olduğu halde telaşla şöyle diyordu:

"Allahtan başka ilâh yoktur. Yaklaşıp gelen (ve kan gövdeyi götürecek olan büyük harplerden) vay şu Arapların haline!" Ben Ona;

"Ey Allah'ın Rasülü aramızda bunca iyi kullar varken biz böyle telef olup gidecekmiyiz? Dedim. O da;

"Evet kötülükler diz boyuna ulaştığı zaman!" buyurmuşlardır".

Bunlar; bir manada Hz. Peygamber'in ilâhi risâletinin bütün insanlığı kuşattığı ve Onun verdiği mesajların kıyamete kadar geçerli olduğunu beyan eden hadislerdir. Bunlar Onun, "Hakk Peygamber" olduğunun en büyük mucizelerdir. Bunları bir yüce imanın dışında, akıl ve aklî ilimlerle izah etmemiz mümkün değildir. Evet daha sonra cereyan eden olaylar Hz. Peygamberi bütünüyle doğrulamış ve onun "Nübüvveti" ni tastik etmiştir.

Yukarda da ifade edildiği gibi tarih tünelinin karanlık koridorlarında dolaşıp duran ve hiçte beklenmedik bir zamanda ortaya çıkan bu yarı göçebe Moğollar, bu çekik gözlü, tunç yüzlü insanlar ve onların yaptığı kan gövdeyi götüren harpler Orta Asya ve onun kültür ve medeniyet merkezi olan büyük şehirlerini, sanki ilâhi bir tufan bir kasırga felâketi gibi tahrip etmiş, maddi değerler yanı sıra yüzbinlerce insanın hayatına mal olmuştu. Bu şehirlerde eskilerin tabiri ile çoğu kere "taş üstünde taş ve omuz üstünde baş" kalmamıştı. Bunun yanısıra büyük ilim ve din adamları ve dini bütün daha bir çok Müslümanlar, hatta sanat erbabı ya telef edilmiş veya sıradan bir esir olarak başka yerlere sürülmüşlerdir. Moğol istilasını takib eden yılarda büyük şehir ve kasabalar sanki, yerlerin altını üstüne getiren olağan dışı bir deprem felâketine maruz kalmışcasına bir enkaz yığını hâline gelmişti. Bunlar Hz. Peygamberi asırlarca önce telaşa düşüren ve büyük endişelere sevk eden dehşet dolu olaylardı.

****

Konuşmayan Çocuklar İçin Adak

Konuşması gecikmiş çocukların konuşmalarını sağlamak için adak adanır. Bu adak halk arasında geçtiği üzere şu şekildedir: **“Çocuğum konuşuncayana kadar saçını kesmeyeceğim”** denir. Çocuk konuşuncaya kadar saçı kesilmez. Konuşunca saçı kesilir, kurban kesilir ve komşulara yemek verilir.

Sarılık

Sarılık tedavisini şu şekilde yapmaktadır:

Tedaviye başlamadan önce sarı bir taş eğer bulunamazsa kalaylı bakır bir tas ve iki adet yorgan iğnesi temin edilir. Hepsi temin edilince bakır tas içerisine iğneler bırakılır. İğnelerin üzerine tasın yarısı dolacak kadar temiz su doldurulur. Bu esnada: **“Estağfirullahil vela kuvveta illa billahil aliyyil azim. La ilahe illa ente sübhaneke inni küntü minezzalimin. Allahümme salli ala seyyidina Muhammedin ve ala ali seyyidina Muhammedin ve ala ali seyyidina Muhammed”** duası okunur. Daha sonra tas içerisindeki iğneler delikli kısmından tutulur ve çıkarılır. Sarılık duası okunur. Hastanın başından yani burun kökü hizasından başlayarak yukarı doğru çıkılır. Bu işlem bittikten sonra aşağıdaki dua hastanın yüzüne ve de suya bir kere okunup üflenir. Dua aşağıdaki şekildedir:

"Bismillahil halikıl ekber hirzün likulli haifin la takate li mahlukın maallahi azze ve celle. Le kad caeküm resulün min enfesiküm aziz aleyhi ma annitüm harisün aleyküm bilmü'minine raufün rahim. Fein tevellev fekül hasbiyallahü la ilahe illa hü aleyhi tevekkeltü ve hüve rabbül arşil azim.

İğneler sudan çıkarılırken yukarıdaki dua üç kez okunur. Daha sonra tekrar su içerisine bırakılan iğneler üç gün süre ile bekletilir. Bu üç gün boyunca hasta bu tas içerisindeki iğnelere beş dakika bakar. Üç günün sonunda ise su hastalığın şiddetine göre sapsarı olur.

Halk arasında sarılık için ormanlarda ya da nemli yerlerde yetişen andız otu olarak bilinen bitkinin kök kısmı ve yaprakları da bitkisel ilaç olarak kullanılmaktadır. Sarılığa çok iyi geldiği bilinen enginarın haşlanarak, bir bardak haşlama suyunun tüketilmesi ya da haşlanmış kereviz suyunun içilmesi de sarılığın tedavisinde kullanılan yiyeceklerdir.

Bu bitkilere ilave olarak yarım bardak zeytinyağı bir kahve kaşığı kaymak ve bir yumurta sarısı ve bir parça çikolatadan yapılmış karışım sabahları aç karnına yenilirse sarılık hastalığına iyi gelmektedir.

Ocağına Dua

(Kızlara) Allah sana ocağı küllü, körüğü kirli yer nasip ede.

Allah katı nazardan saklasın: Tanrı kötü bakıştan, nazara gelmekten korusun, Allah kem nazardan saklasın, kimsenin gözü değmesin.

Allah kem gözlerden saklasın: Allah nazara gelmekten korusun, Tanrı kem bakıştan saklasın.

Allah kem nazardan saklasın: Allah nazara gelmekten korusun, Tanrı kötü bakıştan saklasın, kimsenin gözü değmesin.

Allah kötü gözden, kötü nefesten esirgesin: Allah nazara gelmekten, büyüden korusun, Tanrı kem bakışa uğramanın, sihir yapılmasının zararından uzak tutsun.

Allah nazardan esirgesin: Allah göz değmesinden korusun, Tanrı kem bakıştan saklasın.

Allah nazardan korusun: Allah nazara gelmekten korusun, Tanrı kem bakıştan, göze gelmekten esirgesin.

Allah nazardan saklasın: Allah göze gelmekten esirgesin, Tanrı kem bakıştan, göz değmesinden korusun.

Allah ocağına bağışlasın.

Allah ocağını bağışlaya.

Allah pis nefesten esirgesin: Tanrı göz değmesi, büyü, dedikodu gibi şeylerden korusun, Allah kem bakıştan, sihirden esirgesin.

Allah seni ocağına kadim eyleye.

Allah yavuz dilden, kem nazardan saklasın: Tanrı kötü söz söyleyen, kötü gözle bakan kimseden korusun, Allah zarar verici konuşanın dilinden, gözü değecek olanın da bakışından saklasın, kötü sözü,

kötü gözü etkisiz kılsın.

Allah yavuz gözden saklasın: Allah nazara gelmekten korusun, gözü değecek kimsenin kötü bakışını etkisiz kılsın, Tanrı kem bakıştan saklasın.

Çıran dâim yakılı kalsın.

Çıran daim yakılı kalsın: Yurdun yuvan dağılmasın, ailen zarar görmesin, ocağın sönmesin.

Dalın yeşere: 1.Gelişip serpilmeye imkân bulasın, çaresiz kalmayasın. 2.Çocuk sahibi olasın, kör ocak durumuna düşmeyesin.

Hak nazardan saklasın: Allah göze gelmekten esirgesin, Tanrı kem bakıştan, göz değmesinden korusun.

Nazar değmesin: Allah kötü gözlerden korusun, göze gelmekten esirgesin, Tanrı nazara uğramaktan, göz değmesinden saklasın.

Nazar dokunmasın: Allah göz değmesini önlesin, Tanrı kem bakıştan, göze gelmekten korusun

Ocağın küllensin, bahçen güllensin.

Ocağın küllensin, bahçen güllesin: Evinde hayat devam etsin, bahçende baharın getirdiği güzellikler eksilmesin, ocağın tüter, bahçende güllerin biter olsun, soyun sopun süredursun, sevinç içinde, mutlulukla yaşayın.

Ocağın şen ola.

Ocağın şen ola.

Ocağın tüte.

Ocağın tüte dursun.

Ocağın tüte: Ailenle sağlıklı, mutlu bir hayat süregide, soyun sopun devam ede, çoluk çocuğun eksilmeye, ocağın sönmeye.

Ocağın tütedursun: Ailenle sağlıklı, mutlu hayatın sürüp gitsin, soyun sopun devam etsin, çoluk çocuğun eksilmesin, ocağın sönmesin.

Ocağın tütsün, sönmesin.

Ocağın tütsün, sönmesin: Ailenle sağlıklı, mutlu hayatın süregitsin, soyun sopun devam etsin, tükenmesin, çoluk çocuğun hep var olsun, ocağın sönmesin, sülalen batmasın.

Ocağın yana dursun.

Ocağın yanadursun: Ailenle sağlıklı, mutlu hayatın sürüp gitsin, soyun sopun devam etsin, çoluk çocuğun eksilmesin, ocağın tütedursun.

Ocağın yansın, tütsün.

Ocağın yansın, tütsün.

Ocağın yansın, tütsün: Ailenle sağlıklı, mutlu hayatın süregitsin, soyun sopun devam etsin, kuşağın kesilmesin, çoluk çocuğun hep var olsun, ocağın sönmesin.

Ocağın yıkılmasın.

Ocağın yıkılmasın: Ailenle sağlıklı, mutlu hayatın süregitsin, soyun sopun devam etsin, çoluk çocuğun eksilmesin, ocağın sönmesin.

Ocağına Hızır uğrasın.

Ocağında ateş, bacanda duman eksik olmasın.

Odsuz ocaksız kalmayasın.

Odsuz ocaksız kalmayasın..

Odun ocağın sönmeye..

Odun-ocağın sönmeye.

Oğlum babasının ocağını tüttürsün.

Ocağına Beddua.

Bağında meyve ağacı yetişsin, dalları uzasın meyve tutmasın: Soyun sopun kurusun, ocağın kör kalsın, çocuk sahibi olamayasın.

Dumanın tütmeye, ocağın söne: Soyun devam etmeye, çoluk çocuğun yok ola, soyun sopun kuruya.

Kör ocak kalasın.

Nazara gelesin: Göze gelesin, kem bakışın verdiğine inanılan zarara uğrayasın, nazar değmiş olasın.

Nazardan devrilesin: Kem gözle, kıskançlıkla bakılarak ayakta duramaz olasın, yıkılasın, göze gelip artık yaşamayasın, ölesin.

Nazardan gidesin: Göz değmesi sonucunda ölesin, nazar değerek canından olasın.

Ocağı batasıca.

Ocağı sönsün hanesi viran olsun.

Ocağın batsın.

Ocağın bucağın bata.

Ocağın kör ola: Hiç çocuğun olmaya, kör ocak kalasın, soyun tükene.

Ocağın kül ola.

Ocağın sönsün.

Ocağın tütmeye.

Ocağına baykuşlar tüneye.

Ocağına cıvalar dökülsün: Ocağın batsın, perişan ol, evin barkın dağılsın.

Ocağına incir ağacı dikile.

Ocağına su dökülsün: Ocağın sönsün, mahvol, yuvan dağılsın.

Ocağında nana muhtaç olasın.

Ocağını tüttürecek evlat yüzü görme: Soyunu devam ettirecek çocuğun olmasın, kör ocak kal, neslin tükensin, soyun kurusun.

Ocağınız batsın, tütün tütmesin: Yuvanız yıkılsın, ocağınız tütmesin, soyunuz tükensin, mahvolun.

Ocaksız bucaksız kalasın:.

Odsuz ocaksız kalasın:.

Odun ocağın sönsün:.

Oğlanlar doğurma ocağın sönsün:.

Yansın ocağın da duman tütmesin: Evin barkın mahvolsun, ocağın sönsün, çoluk çocuğun yok olsun.

Gönül ocağında narda yanasın.

Hâsılı sönsün ocağı hanesi viran olsun.

Âşık yüreğinde köze dönesin.

Bağrını kor ile yakasın.

Bir ateş düşsün de özünü yaksın; onu söndürmeye elin yetmesin.

Ciğerin kavrulsun, bedenin pişsin, azabın ateşlere verilsin.

Cismi fı’n-nar-ı cahîm ateş-i suzan olsun.

Daim ateşlere dolasın.

Dumanın tütmeye, ocağın söne.

Durağın cehennem ateşin olsun cennet-i a’lâ-yı göremeyesin.

Kızgın közde ateşlerde yanasın.

Mevla’m küle muhtaç ede.

Ocağı sönsün hanesi viran olsun.

Ocağın batsın.

Ocağına baykuş tünesin, konsun.

Ocağında baykuş öte.

Ocağında nana muhtaç olasın.

Ocağınız batsın tütün tütmesin.

Odlara yanasın, büryan olasın.

Oğlanlar doğurma ocağın sönsün.

Özüne ateşler düşşün.

Sinen pür-ateş olsun.

Yan kül ol da yel esmesini bekle.

Yansın ocağın da duman tütmesin.

Kendi Sesine Bir Ah

Ne zaman belli bir pasaj ya da "yapılan müzikal bir hareket" onu heyecanlandırsa, "herhangi bir sammi'nin yapacağı gibi o da, Ya şeyha miş kidha! yani "Ya Şeyhe (kadın şeyh), öyle değil mi?", Deh gani "Harika!" ve Ey deh? "Nedir bu ! " gibi nidalar atarmış (Fuad 1 976: s. 233).

Çok sayıda Ümmü Gülsüm şarkısı- nın güftesini yazmış olan tanınmış şair Ahmed Rami'nin şöyle dediği anlatılır: Ümmü Gülsüm kendi sesine öylesine tutkun ve sanatına o kadar iişıktır ki, bir ezgiyi söylerken yüksek bir düzeye ulaştığında, kendi sesinin yarattığı esrimeyle (tatrab min savtiha) göğsünden dinleyicilerin duymayacağı kadar yumuşak bir "Ah!" sesi çıkar. Şeyh Ebulula [Muhammed] bana "**Şarkı söylemek bu kızın kanında var (bitganni bi-demme-ha).** . . inanabiliyor musun, kendisine 'Ah!' çekiyor?" derdi (Aktaran, Fuad 1976: s. 368

Nidâ-i Ah

Çok yaygın olan "Ah!" nidası, büyük bir ıstırap, şaşkınlık, hayret ya da hazzı yansıtabilir. Birçok eski kayıtta bu ifadenin bazen "Ah! Ah!" diye tekrar edildiği ya da "Ah ya rûhi" şeklinde diğer nidalarla birleştirildiği duyulur.

Örneğin "Ah ya Ümmü Gülsüm!" ifadesinde olduğu gibi, ardından icracının adı da gelebilir. Sık duyulan başka bir ifade de Allah'tır ve görünüşe göre kullanımının uzun bir tarihi vardır.

XIX. yüzyılın ilk yansında Edward Lane şöyle yazar: "Mısır'ın yerlileri müzisyenlerinin vokal ya da enstrümantal icralarıyla genellikle kendilerinden geçerler: 'Allah!', 'Allah sizden razı olsun! 'Allah sesinizi korusun! ' ve benzeri nidalarla beğenilerini sık sık ifade ederler"

Hayret, hayranlık ve bir fikir ya da duygudan çok etkilenme yananlamlarını da içerebilen bu ifade çoğu zaman art arda iki ya da daha fazla kez tekrarlanır ve sonuçta ortaya uzun olan ikinci "a"ların vurgulandığı "Allahallah!" gibi bir nida çıkar. Aynı zamanda, makamın saltanasının iyice etkisi altına giren dinleyiciler bu ya da benzer bir nidayı, tam da icracının son cümlesini bitirdiği perdeden tonlayarak söyleyebilirler. Aynca, sammi'a ezanın başlangıç cümlesi olan ve halk dilinde derin duyguların ya da insanı ruhen etkileyen deneyimlerin etkisi altında olma halini ifade edebilen Allahu ekber, yani "Allah büyüktür" ifadesini de kullanabilmektedir. Yine dinleyicilerin hayretini ifade eden,

fakat dini ya da ruhani yananlamları, tabi eğer varsa, daha dolaylı olan başka nidalarla da karşılaşırız. Bunlardan bazıları, tam çevirisi "Ey huzur!" olan ve kabaca "Ne muhteşem! " anlamına gelen “Ya selam!”, "Ne hoşsun!" anlamına gelen Ya halavtek! ve Ya ruhi!, yani "Ruhum! " nidalarıdır.

Tasavvuf geleneğinde farklı ruhani etkilere sahip olan ruh, yaygın kullanımda, kişinin canı ya da çocuğu gibi en kıymetli şeyleri simgeler. Ki bazı eski kayıtlarda, "Evladım" anlamına gelen Ya veledi! nidası da işitilmektedir. Bu gruba giren diğer bir nida ise Ya ayni!, yani "Gözüm! "dür. Bir sevgi sözü olan bu nida halk dilinde, örneğin güzel bir görüntüden etkilenmiş olma duygusunu ifade eder. Diğer bir kategori ise sanatçıyı, dinleyicileri büyüleyen ve duygularına hükmeden otoriter bir figür olarak resmeder. **Örneğin, icracıya Ya sîdî!, yani "Efendim! " ya da Ya sidna!, yani "Efendimiz! " diye hitap edilebilir.** Bazen de, sanatsal otoriteye duygusal olarak boyun eğme fikri, "Evet!" anlamına gelen Ayvah! ya da "Evet, efendimiz" anlamına gelen Ayvah ya sidi! gibi ifadelerle daha da öne çı- karılır. Sanatçıya icraya devam etmesi ya da belli bir cümleyi tekrar etmesi için yalvaran nidalar da vardır. Kamil el-Hulâi bu yüzyılın başlarında, genellikle dinleyicinin bir dizeyi ya da cümleyi tekrar dinlemek istediğini ifade eden ve yaygın olarak kullanılan Keman!, yani "Tekrar! " ifadesinden söz eder. B u istek bazen icracının adı eklenerek, örneğin, "Bir kere daha, ey Ümmü Gülsüm hanım" anlamına gelen Keman ya Sitt Ümmü Gülsüm! şeklinde, ya da vi'n-nebi keman!, yani "Peygamber hakkı için bir daha!" denerek daha ısrarlı bir şekilde seslendirilir.

Dua Ocakları

Albastı Ocağı (Alkansı)

Afsunlama Ocağı

Arpacık Ocağı

Aydaş Ocağı

Ay Tutulması Ocağı

Bademcik (Boğaz Çekme) Ocağı

Bel Kayması Ocağı

Çıban Ocağı

Çöçen Ocağı

Dabaz Ocağı

Dalak Kesme Ocağı

Diş Ağrısı Ocağı (Diş Muskası)

Durgun Ocağı

Egzama Ocağı

Fıtık Ocağı

Göbek Düşüğü Ocağı

Göz Ağrısı Ocağı

İnme, Felç Ocağı

Kabakulak Ocağı

Kan Tutma (Tansiyon) Ocağı

Kengi (Çengi) Ocağı

Kırık-çıkık Ocağı

Kısırlık Ocağı

Konuşmayan Çocuklar İçin Ocak

Köstebek Ocağı

Köstek Kesme Ocağı

Kurşun Dökme ocağı

Muska ve Hamail Yazdırma Ocağı

Nazar Ocağı

Pörçük Batması Ocağı

Sarılık Ocağı

Siğil Ocağı

Sinir Sıkışması Ocağı

Tavukgötü Ocağı

Temre (Temra/Temreği)Ocağı

Tıbıka Ocağı

Tu-tu-lama Ocağı

Tuz Çevirme veya Tuz Patlatma Ocağı

Tütsüleme

Yılancık Ocağı

Yüğrük Ocağı

Zihinsel Hastalıklar İçin Ocak

Adana İlinde Yer Alan Türbe, Yatır ve Makamlar

Abdülgafür Dede Ziyareti

Ağaçalanı Türbesi

Ağca Baba Ziyareti

Alıç Kuşağı Ziyareti

Ali Dede Ziyareti

Arap Dede Türbesi

Arpacı Dede Ziyareti

Balta Mezarı Ziyareti

Bilal-i Habeş Ziyareti (Makam)

Boğa Dede Ziyareti

Bozoğlan Ziyareti

Bulut Dede Ziyareti

Cabbar Dede Ziyareti

Cafer-El-Tayyar Ziyareti (Makam)

Çınar Dede Ziyareti

Çoban Dede Ziyareti

Çomak Dede Türbesi

Dedebeli Dağı Ziyareti

Derviş Hoca Ziyareti

Dilek Taşı

Durhasan Dede Ziyareti

Gaffur Baba Ziyareti

Garipler Mezarı Ziyareti

Gelindeliği Ziyareti

Gırış Hoca Ziyareti

Gökkuyu Ziyaretleri

Göldüğünde Türbesi

Gülüş Dede Türbesi

Gümülek Dağı Ziyareti

Hacet Dede Türbesi

Hacı Hattat Ziyareti

Halil İbrahim Ziyareti (Makam)

Hasan Dağı Ziyareti

Hasan Esad Bağdadi Türbesi

Hasan-Nuh Dede Ziyareti

Hayvalıkoyak Ziyareti

Hurmalı Dede Ziyareti

Hz Hıdır Ziyaretleri (Makam)

Kara Ahmet Ziyareti

Karahan Yatırı

Karakılıç Ziyareti

Karataş Dede Ziyareti

Kartal Çimeği Ziyareti

Kayın Dede Ziyareti

Kazankaya Ziyareti

Mansur Dede Ziyareti

Mennah Ziyareti

Molla Ali Türbesi

Muhittin Dede Ziyareti

Mutlu Dede Ziyareti

Narlı Dede

Nebi Nuh Ziyareti (Makam)

Nuhlu Ziyareti

Peygamber Taşı

Sadık Sultan Ziyareti

Sait Dede Ziyareti

Sultan Abla

Sultan Habib'in Nacar Ziyareti

Süleyman Efendi Ziyareti

Süphan Dede Türbesi

Şeyh Abdülrezzak (Bulamaç Dede) Ziyareti

Şeyh Hasan Türbesi

Şıhmus Dede Ziyareti

Tosun Dede

Üç Oğlan Ziyareti

Yahya Dede Türbesi

Yalnız Dede Ziyareti

Yedikardeşler (Şeyh Yusuf El-Hâkim, Şeyh Abdurrahman El-Halabi, Şeyh Ul-Kalia El-Hâkim)

Ziyareti

Yoğurt Dede Türbesi

Yusin Tepesi Ziyareti

Yusuf Dede Türbesi

Zilli Dede Ziyareti

Ziyaret Tepesi Ziyareti I-II

Yalnızlık Yolu

Yalnızlık pençesine düşmüş kişinin yolunu anlatırken Böyle Söyledi Zerdüşt adlı yapıtında Nietzsche, kişinin kendine giden yolda en acımasız düşmanının kendisi olduğunu belirtir. Kendi külünden yeniden doğmak için, yeniden kendi yolunu bulabilmek için kendini yok etmek gerektiği düşüncesindedir.

“Ama karşına çıkabilecek en kötü düşman her zaman sen kendin olacaksın; sen kendin pusuda bekleyeceksin kendini mağaralarda ve ormanlarda. Yalnız kişi, kendin gidiyorsun kendine giden yolda. Ve senden geçiyor yolun ve senin yedi şeytanından! Kendine karşı bir zındık olacaksın, bir cadı, bir kahin, bir deli, bir kuşkucu, bir uğursuz ve bir alçak olacaksın. Kendini yakmak istemelisin kendi ateşinde: nasıl yeniden doğmak isteyebilirsin ki önce kül olmadan? Yalnız kişi, yaratanın yolundan gidiyorsun: bir tanrı yaratmak istiyorsun kendine kendi yedi şeytanından! Yalnız kişi, sevenin yolundan gidiyorsun: kendini seviyorsun sen ve bu yüzden aşağılıyorsun kendini, ancak sevenlerin aşağılayabildiği gibi.” [NIETZSCHE, Böyle Söyledi Zerdüşt]

Ne Olacak/Dervişlikte Bu

Zerdüşt insanlara üst insanı anlatabilmek için dağlara çıkmıştır. Uzun yollar kat etmiştir. Ancak, bu

yolu yürürken tek başına olması gerektiğinin farkına varır. Üst insanı bulabilmek için, insanlardan uzaklaşmalıdır. Gölgesi bile onun arayışlarına engeldir. Üst insan kendini yakmalı, yok etmeli ve küllerinden yeniden doğmalıdır. Hiç kimseye bağlı kalmamalıdır. Tanrı'yı /Nefsini öldürmüştür. Nefis/Tanrı'sız bir hayatta doğru yolu bulma mücadelesi vermelidir.

Güzel Beyitler/ Tezkire

Ger be-hvānī hāk-i dergāh-i tūem

Der berānī bende-i rāh-i tūem

"Eğer buyurursan dergahının toprağı olurum. Kabul edersen yolunun bendesi olurum"

**

Eyā berter zi-vaṣf-ı men ṣıfātet

Çigūyem ger ne-gūyem medḥ-i ẕātet

Tūyī maḳbūl u memdūḥ İlāhī

Cihān meddāḥet ez-meh tā-be-māhı

Benim vasfımdan ziyade senin sıfatını söylemek daha iyi değil midir? Senin medhini yapmazsam ne diye konuşayım? Makbul ve memduh olan sensin Allah'ım. Âlem aydan tut da balığa kadar seni över

**

Bes tecrübe-kerdīm der īn deyr-i mükāfāt

Bā dürd-keşān her ki der üftād ber-üftād

Çok tecrübe geçirdik şu mükafat yurdunda. Tortu veya dert çekenlerle, ki onlar, düşkünlerin yanında, düşmüşlerin arasındaydı.

**

"allāhümme innehu kāne fī ṭāᶜatike ve ṭāᶜati resūlike fe erdüd ᶜaleyhi'ş-şems"

Ey Allah'ım bu adam sana ve resulüne itaat etti. Buna tekrar güneş ver

**

Aşk Sırrı

"Sevgilinin sırrının hiçbir kimseye açıklanmamasının gereğine değinen ve buna inanan Hafız'a göre sevgili gizli âşikâr her şeyi bilendir. Hatta sevgiliye aşktan söz etmek de büyük bir hatadır. Yine Hafız'a göre aşkın sırrı hissedilir, öğrenilmez. Bir kimsenin sırları öğrenme yeteneği varsa kendisi sırları öğrenecektir. Yeteneksiz kimselere sırları sözle ve dersle öğretmek ise olanaksızdır." [Saadettin Kocatürk, **Hafız'a Göre Aşk**]

Kült

Türkçe Sözlük'te kült kelimesi şu şekilde geçmektedir: "1. Tapma, tapınma. 2. Din. 3. Dinî tören,

ibadet, ayin" olarak geçmektedir. Ötüken Türkçe Sözlük'te kült, "1. Allah'a, kutsal kabul edilen varlıklara, Allah'ın özel sevgisine mazhar olmuş varlıklara gösterilen saygı; tapınma; tapma. 2. Her çeşit dini tören. 3. İbadet" şeklinde tanımlanmaktadır. Kültü en bilinen şekliyle tanımlayan Sedat Veyis Örnek olmuştur. Örnek, "Etnoloji Sözlüğü" isimli çalışmasında kültün oluşum şartlarını şu şekilde açıklamıştır:

"Yüce ve kutsal olarak bilinen varlıklara karşı gösterilen saygı, onlara tapınış" olarak tanımladıktan sonra, "Bu saygı ve tapınış duayı, kurbanı, belli ritleri gerektirmektedir. Tapınaklar, toplantı evleri, kutsal olarak bilinen alanlar, tepeler, mağaralar, nehirler kült yeri olarak kullanılır; kült için bayram ve tören gibi belli zamanlar seçilir; kült araçları bulundurulur; en önemlisi de bu amaçla toplanmış bir cemaat ile cemaati yöneten bir lider gereklidir"

Kült terimi Batılı ülkelerdeki kullanımının aksine din ve tapınma anlamlarını Türk kültüründe ifade etmemektedir. Yani kült kutsal ve tanrısal bir unsur olmasına rağmen tapınılan asıl unsur değildir.

Kült kavramının oluşmasını üç şarta bağlayan Ahmet Yaşar Ocak, bu üç şartı şu şekilde açıklamaktadır:

a) Külte konu olabilecek bir nesne veya şahsın mevcudiyeti, b) Bu nesne veya şahıstan insanlara fayda yahut zarar gelebileceği inancının bulunması, c) Bu inancın sonucu olarak faydayı celbedecek ve zararı uzaklaştıracak ziyaretler, adaklar, kurbanlar ve benzeri uygulamaların varlığı"

Ağaç Duası

Altın yapraklı boz kayın,

Sekiz gölgeli mukaddes kayın,

Dokuz köklü, altın yapraklı mübarek kayın,

Ey mübarek kayın, sana kara yanaklı,

Ak kuzu kurban ediyorum

**

Ağaç İnancı

Ağaç kültünün Anadolu sahasındaki en belirgin örneği olarak Alevi zümreleri gösterilebilir. Ağaç kültü bu kesimlerde yaygın olarak saygı unsuru olarak yer bulmuş olup resmi belgelere de girmiştir:

Memduh Paşa adında bir Osmanlı valisinin II. Abdülhamid'e yolladığı bir raporda, Kızılbaşların büyük ağaçlara oldukça saygı gösterdikleri ve sık sık ziyarette bulundukları belirtilmektedir.

Halen Anadolu'da sünni kesimden ziyade Tahtacı dediğimiz kişiler ağaca olan saygılarını devam ettirmektedirler. Geçimlerini ağaç keserek sağlayan Tahtacılar Muharrem ayında ve salı günlerinde ağaç kesmemektedirler. Yasak günlerde ağaç kesmeyen Tahtacılar, tekrar kesime başladıklarında ise ağaçlara dualar okurlar.

Ağaç, Türk mitolojisinde anne rolünü bazen de ata rolünü üstlenen unsur olarak karşımıza çıkar. Oğuz Kağan'ın ağaç kovuğunda bulduğu eşinden Dağ, Deniz ve Gök adlı oğullarının olması bu konuya örnektir.

Ağacın kült haline getirilmesi ve saygı duyulması İslamiyet'in kabulü ile de devam etmiştir. Hz. Musa'nın asası, Kâbe'nin eşiği, Tuba ağacı ve Hz. Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin altında biat aldığı Rıdvan ağacı vb. İslami gelenekteki bir takım ögeler dikkat çekmektedir.

Öt benim sarı tanburam,

Senin aslın ağaçtandır,

Ağaç dersem gönüllenme,

Kırmızı gül ağaçtandır.

Ali Fatma'nın yâri,

Ali çekti Zülfikar'ı,

Düldül atının eğeri,

O da yine ağaçtandır

Sultan Abdal

Ses Çalışmaları İçin Tekerlemeler

A üzerine çalışmalar:

■ Elâlem ala dana aldı, ala danalandı da, biz bir ala dana alıp, aladanalanamadık.

■ Harikulade ve asil olsa da haşmetli endamı, kandıramaz elâlemi ve ama Hasan'ın kardeşi Lâleli'li Safinazı.

■ Akan taşlara kara kara bakan adam, arada ağlayan arkadaşına, kapanan kalaslara baksana diyordu.

■ Al bu takatukaları takatukacıya takatukalatmaya götür. Takatukacı "takatukaları takatukalamam" derse, takatukaları takatukacıdan takatukalatmadan al da gel.

E üzerine çalışmalar:

■ Eğer Eleşkirtli eleştirmen Eşref ile Edremitli Bedri'yi Ege'nin en iyi eğercisi bellemişlerse, ben de Ermenekli Erdem, Ergene'nin en iyi elektrikçisidir derim.

■ Geçen gece Gemerek'ten Gediz'e gelen Gebze'li gezgin gizemcilerden General Genzel, gençlere gerçekdışılıkla gerçeklik dışı ilişkiler arasında ne gibi bir geçerlilik gerçekliği olduğunu sordu.

■ Gece, penceredeki benekli tekir kedi, kendi tenceresindeki eti yedi.

I üzerine çalışmalar:

■ Ilgazlı Itri, ıslıkla ılıcalarda ısına ısına ılık ıhlamur ısıttı.

■ İğdır'ın ığıl ığıl akan ılıman ırmağının kıyıları ıklım tıklım ılgın kaplıdır.

■ Bıyıklı bıkkın pısırık, ılık ırmağın akışını, ırlayan ırlayıcı ırgatlara mırıl mırıl anlattı.

■ Kırmızı ışıklı tırmıklılar, fırıl fırıl fırlayarak, dırdırcı Itır hanımın gırgırcı bıldırcınını ıslattılar.

■ El eli, tel teli, sel seli sevse, el ele dervişe hepsi el verse.

İ üzerine çalışmalar:

■ İstinyeli sinirli simitçi İsmail, Dimitri'nin ismini Silifke'de itibar için isteksizce bildirdi.

■ İzmaritçi İzzet izbe istasyonlarda işportasına işkilli işkilli izinsiz ikibin ikiyüz iki istavrit istiflerken inekçi İhsan, inatçı İrfan'ın ispirto imbiğini ilaçladı.

■ Şu işliği iyi işlemeli, bu işliği iyi işlemeli, işi bilmeyene işi bildirmeli, işi iyi işlemeyeni işliğindeki işinden etmeli.

■ İbibiklerin ibiklerini iyice iyileştirmek için İstinyeli istifçi İbiş'in istif istiridyeleri mi, yoksa, İskilipli ispinoz işportacı İshak'ın işliğindeki ibrişimler mi daha iyi, bilemiyorum.

O üzerine çalışmalar:

■ Ovanın ortasındaki ormanda obaları olan ormancılar, oradaki odunları omuzlarıyla okulun odunluğuna taşıyorlar.

■ Lokantada nohut yiyip lokma lokmalayan lokumcular, lobutları lokomotife taşıyacaklar.

■ Lodos olunca rotasını bulamayan Oruç'un olgun oğlu Ongun, romunu yudumlarken bol bol romantik hayallere dalıp kendini loş bir lokantanın locasında rostosunu yerken düşledi.

■ Okmeydanı'ndan Oğuzeli'ne otostop yap; Oltu'da volta at, olta al; Orhangazi'de Orhanelili Orhan'a orostopolluk öğret; sonra da Osmancıklı Osman'a otoyoldu, totoydu, fotoydu, say dök!

■ Olmaz olmaz deme, olmaz olmaz.

■ Oğlum oldu oydu beni, kızım oldu soydu beni.

Ö üzerine çalışmalar:

■ Ötedenberi öreke ile öküzü örten, örtü örterek öğünen Ödemişli ödlek Ömer, öksürüklü Özdemir'in örtüsünü ödünç aldı.

■ Özbezön'ün özbeöz Ödemişli öngörülü öğretmeni Özgüraslan ile Özgüluslan, özellikle özerk ön öğretimde öylesine özverili, övünç verici ve övgüye değer kişiler ki, hani tüm öğretim örgütleri içinde en özgün örnek onlardır diyebilirim.

■ Öbür yörenin ötesinde, ölgün gölde öten gövel ördek gören Ömer, önündeki ördeğin öttüğünü Ökkeş'e göstermiş.

U üzerine çalışmalar:

■ Guya Hulya ruyasında Lutfi'ye numaralı lugatı nutuk söyleterek lutfetmiş.

■ Uluborlulu utangaç Ulviye ile Urlalı uğursuz Ulvi, uğraşa uğraşa Urfa'daki urgancılara uzun uzun, ulam ulam urgan sattılar.

■ Uluorta utanmazlıklarla umumu usandıranlar uslandılar.

■ Uzun burunlu umutsuz kulun mumunu mumsuz kutudan ateşlediler.

Ü üzerine çalışmalar:

■ Ülkerle Ülfet, üslupsuz üstadla ünsiyet ümidi ile üstübaç üstüvanesinden ücret almadılar.

■ Ürdünlü ünlü üfürükçü Üryani, Ünye, Üsküdar, Ürgüp üzerinden ülküdeşlerine üstüplü, üstübeç, üvez, üzüm, üzengitaşı ve üzünç götürürken, üveyikten ürüyerek, üvendirelerini sürüyerek yürüyen üçkağıtçı ülkücülerin ürküntü üreten ünü batasıca ünlemleriyle ürküverdi.

■ Üzüntüden üşüdüğünün ürediğini ürpererek ünlü ünlemesiyle ünledi.

■ Ülker üzüntüden üzüm üzüm üzüldü.

B üzerine çalışmalar:

Be birader, buraya bak! Başi bereli, burma bıyıklı, beti benzi bembeyaz Beberuhi boylu Bilal'in burnuna biber kaçırıp, bir bebek gibi bar bar bağırması bir bakıma hoş, bir bakıma boş ve berbat bir hal değil midir?

■ Bir berber bir berbere, "Bre berber! Gel beraber Berberistan'da bir berber dükkanı açalım." demiş.

■ Barakada bıraktığı bardaklara böceklerin bulaştığını bildiren barbutçu barmen büyük barın bitişiğinde büyük bardakla biraya başladı.

■ Babaeskili babacan Bahri, Beberuhi Bedri ile bıyıksız bıçkıcı bıngıldak Bigalı bikes Bahir'in Bigadiç'deki bonbon bonmarşesine varmışlar, oradakilerin yüzlerine bön bön bakarak, büyülü büyük buhurdanlığı buğulu buğulu boşaltıp bomboş bırakmışlar, sonra da bodrumda gözden kaybolmuşlar.

■ Buruşuk Bulgar bulgur bularak bunak budalayı buram buram bunalttı.

C üzerine çalışmalar:

Cikcikleyen civciv cıvık camcının cebinden Cemil'in ucuz gocuğuna cüretli cikciklemesiyle cuppadak uçuverdi.

Cemil, Cemile, Cemal cumaları cilacı cüce Canip'in cicili bicili cumbalı ciltevinde cümbür cemaat cacıklı civcivle cücüklü cacık yerler, sonra da Cebecili cingöz coğrafyacının cinci ciciannesinin cırcırböceğini dinlerlerdi.

Cüce çinici celalli Hoca Cabi, geceleri içki içince gizlice marpuççular içindeki züccaciyecilere gidip, içi Çince yazılı cevizcikleri, ciro için, içiçe geçmiş cicili bicili üç çeşit biçimsiz civalı cam çubuğu cepceğizine indirdi.

Cambaz Cevat, cılız cimri Coşkun'la cömertliğe cumbada cüret ettiler.

Ç üzerine çalışmalar:

Çolak çobanın çorapsız çopul çocuğu, çomardan korkup çoluk çocuğunu çorak yere kaçırdı.

Çatalca'da topal çoban çatal yapıp çatal satar. Nesi için Çatalca'da topal çoban çatal yapıp çatal satar? Karı için Çatalca'da topal çoban çatal yapıp çatal satar.

Çapakçurlu çapaçul çarkçıbaşı çaylak Çağrı, Çatalcalı çakmakçı çivit Cahit'e, "Behey çaçabalığı, çepiç, çerçi, çakaloz, çayırhorozu, çöpçatan, çurçur, çirişotu!" demiş.

Çankırılı çıkrıkçı çardakta çalgı çalınırken çapulcularla çan çan etti.

Çekirgede çeliksiz Çetin çelik çekiççinin çekçek arabasını çekti.

Çımasının çıplak çırağı, çıktıktaki çıkınını bir çırpıda çınara çıkardı.

D üzerine çalışmalar:

■ Dadaylı dadımın Doduragalı düdük delisi dedesi, diline doladığı debdebeli dedim dedisiyle, dırdırını dilinden düşürüp de bir kez olsun doya doya düden diyemeden, düdenin dallara doldurduğu doyumluk yemişlerden doyasıya yiyemeden darıdünyadan göçüp gitti.

■ Düdüklü düğmeci dünden beri düşüne düşüne düğme düzmelerini düzgünce düzeltemedi.

■ Dizini dişine değdirerek dışardaki dırdırları dinlemeden düşünceye dalan döşü dövmeli Davut, düş düşlemiş.

■ Dombaylı dümbül düdük dümbelekçi düdükçünün debdebe delisi Dadaylı dedikoducu didaktik dedesi, Diyarbakırlı didikçi dudu dadısı ile dudaksıllaşamadıkları için durup dinlenmeden dadadididödödududüdüdododıdı dedi durdu.

F üzerine çalışmalar:

Fingir fingirdeyen fıkırdak fare, Füreya'nın fokurdayan kafasına kafesinden ufak ufak fındıkları fırlattı.

■ Farfaracı fikriye ile favorili fasa fiso Fahri, Fatsalı Fatma'yı görünce, fesleğenci feylesoy Feyyaz'ı, fındıkçı Ferhunde'yi anımsayarak feveran ettiler, Felemenkte Felemenklerin Felemenkçe mi konuştuklarını düşüne düşüne fertiği çektiler.

■ Fındıklı'da fıçıları fırçalayan fıçıcı, fırçaları fırıl fırıl fırlattı.

■ Fitneci Fikret, firketeli Filiz ile fidanlıktan fiskoslaşarak firar etti.

■ Flütçü Füsun fünvarı füzenle karalarken, fondancı fondoları fokur fokur fokurdattı.

G üzerine çalışmalar:

■ Güneyli girgin gammaz Galip, Gavurdağı'nda güpegündüz galeyana gelmiş de, Gülgiloğlu Gaziantepli gazup gazinocuyu Gölköylü gitaristle birlikte Gümüşhane'ye göndermiş.

Gıdasızlıktan gıcır gıcır gıcırdayanlara gıdaklamaktan gına gelen, gözleri görmeyen Gölcüklü Gönül, gölgesinden gönülsüz gönülsüz gövdesini gözlerken, gulyabaniler gurbette gurlanarak gururlandılar.

Güzel günlere güvenen gürbüz gürcü, gürül gürül gürledi ve "Gizlice gizlenen Giritli gibi giyinmekten gına geldi!" dedi.

H üzerine çalışmalar:

Habeş hemşire, hırkalı hizmetçi hoppa hödüğe hurmaları hürmetle sundu.

Havzalı Hadi, hancı Haydar'a hasetinden hastahanedeki hassas halkı haykırarak havalandırırken, bir yandan da hasmı hilebaz Hilmi, Hindistan'dan hizmetçi Hintli Hikmet'i hile ile himayesine alıyordu.

Heceye hevesli heykeltraş Heybet, heybesini hemşiresi Hendekli Hesna'ya hediye edecekken, hurmacı Hulki huysuzluktan hurmaları heybeye huniyle tıktı.

Hamamhanede hahambaşı, hahamı homur homur homurdanır görünce, hemencecik heyecanlandı, hızlandı, hoşnutsuz, hırçın hırçın giderken birden bire karşısında beliriveren Hollandalı Helga'ya, "Hah, tamam! Haydi, hohla, hemen hoh de bakayım!" dedi.

J üzerine çalışmalar:

■ Jurnalci Jale ile jeneratör Müjgan, Japonya'dan jilet, jant, jet, jambon, jelatin, jartiyer, jeton, jarse, japongülü getirdiler.

■ Jimnastikçi Japon jeolog jübiledeki jüriye jurnal satarken jandarmalar tarafından yakalanmış.

■ Jarseli jeolog jübilesinde jüriyle jüpitere yalvarırken, Jale japon jandarmaları jimnastikçilere gösteriyordu.

K üzerine çalışmalar:

■ Kilimleri kilere kirli kirli kilitleyen Kilisli kibar kimyacı, kibirli kibritçinin kitaplarını kiraladı

■ Konservatuar konserlerindeki kocaman kontrbasını kolay kolay koyamayan kahraman kont,

koridorda kornosu koltuğunda koşan kornocunun kornosunu kolayca kırdı.

■ Kara kahküllü ketenli kız, kibar komşusuna köprülü kuyuda küstü.

■ Kınıklı kılıbık kırpıntı Kıyasettin, Kırımlı kılkuyuk Kadir'i kıkır kıkır kıkırdatarak küskütük küçümen küfeci külhaniyle külüstür Kürşat'ın külünklü küngür üstüne küttedek devirdi

■ Karaburunlu kabadayı Kadir, kafakağıdını Kadirlili kadirbilmez kapkaççı Kasım'la, Kahire'deki Kalecikliler kahvehanesinde kalamarla lafuru satan kaparozcu Kuzguncuklu kozmonot Kasım'a kaptırmış.

■ Kilisli kikirik kilimci Kilizmanda, kilitli kilisede kimliğini kimseye sezdirmeden kucak kucak kuskuslu kuşkonmazı kukumav kuşuna, kişiliksiz kulağakaçan kirli kirpiye de Kuşadası'nın kuşhanesindeki kuşbaşlı kuşbazla birlikte önce kişnişli kuşüzümünü, sonra da Kumla'nın kumlu kumlu kuşkirazını yutturmuş.

L üzerine çalışmalar

■ Losyoncu lord lokomotifin loş lokantasında lokumunun lokmalarını lokma lokma yuttu.

■ Limoncu Lemi, Lami'nin lüks lokantasından lüzumlu malzemeyi limonluğunda lıngır lıngır lıngırdayan dolu çaydanlığın yanına soluksuz nakletti.

■ Lehistanlı langur lungur likorinoz lafebesi Lostromo, Lüleburgazlı Leyla ile Lalelili Lale'ye leblebi ile likör ikram etmiş.

■ Liseli lirik lokantacı, limanda litrelik limonlu likörler alırken, Lülebürgazlı lüzumsuz lüleci Latif, lüzumlu lüks lüle taşlarını lüpletti.

■ Latifeci lafebesi lahmacuncu Lokman, lüzumsuz lakırdılarla lokantasında lokomotifçilerin lam balarını söndürdü.

M üzerine çalışmalar

■ Maskeli madenci, mardinli mahçup Macid'i, malum manifaturamanlarla mahkemede mahkum etti.

■ Bu yoğurdu mayalamalı da mı saklamalı, mayalamamalı da mı saklamalı.

■ Müessese müdürü Muhsin, mühim mücadelelerle mübadil Mükerrem'i, mükemmel müdafaa etti.

■ Mehtapla melekleri mest eden meczup Mecdi, mezarlıktaki mezarcıları mevlevinin mevludunda methetti.

■ Minik merakını maharetli Müjgan'a mır mır mırıldanarak anlatan Mediha, mosmor morarıp monolog söyledi.

N üzerine çalışmalar:

Niğdeli Nihat'la nişanlı Nigar nispetsiz Nilüfer'le nihayetsiz nikah ninnisini söyledi.

■ Narin Nadide narinlikten bonelerini Nallıhanlı nakkaş Nazif'e, nankör Naci ile nakletti.

■ Nobran Nadir'in Nallıhan'da, naneruhu, nalın, narenciye, nergis alıp sattığı, namlı Nesrin'e de

nazikane nazım, nesir, nesep, nesiç, nemelazımcılık, nezaket, nikelaj, nüans, nümayiş, nukut, noel, nöbetşekeri üzerine nutuk attığı söyleniyor.

■ Nöbetçi nöbetinde nöbetini beklerken, nüfuzlu nükteden nümayişçinin numunelik nükteleri nüksetti.

P üzerine çalışmalar

■ Polatlı poturlu pokerci polis, pokerde Portekiz'li posbıyık politikacıyı pohpohlayarak portföyünü boşalttı.

■ Peltek pehlivan peçeli perişan Perihan'ın pervazını perdahsız peykede pestenkerani pembe pedagogla pençeledi.

■ Pınarbaşı'nın pinpirik pompacısı Pötürgeli pazvantoğlu pusatçı, paskalyadan palaskasız pisbıyık paskal Pasin, Pülümürlülere püskürteç satmış.

■ Pireli peyniri perhizli pireler teperse, pireli peynirler de pırpır pervaz ederler.

■ Pervasız palavracı, parasız pısırık pişmaniyecinin pötükare paltosuna pompayı püskürttü.

■ Pürüzsüz püsküllü pülverizatörü püskürte püskürte püfleyerek püreyi yedi.

R üzerine çalışmalar

■ Rüyasında Romen rakamlarını reçineli raflara rengarenk resmeden ressam Recai, rekabetten rakibinin rublelerini reddetmesine ramak kaldığını refikasına rapor etti.

■ Romanyalı romantik romancı Roza, Roma'da romanest rol oynamasına karşın, ressamlar resmi redingotlarıyla Roza'nın resmi reveransını redde rey verdiler.

■ Ramazanda Rizeli Remzi, rüküş Rümeysa'ya rastlamış da, "Römorkör, riziko, rokoko, Ruhülkudüs, rüzgargülü, rıh, zırh, rehabilitasyon, rızk, rot, rop, rint, ring, ray, radyoaktivite, ve Rab nedir?" diye sormuş.

■ Resimli romanlarda rikkatle romans ruhları gören Raziye, arabesk mikrobundan rahatsızlık kaparak vereme ram oldu.

S üzerine çalışmalar

■ Suskun sabahın ışıksız, solgun serinliğinde, sardunya saksılarının arasından süzülen sarı Musticik, keskin kokulu sümbüllerin saklanığı eski hasır sepet sandığın içinde sır oldu.

■ Issız Sivrihisar'ın sarsıntısız şosesi üstünde, zırıltısız sızıltısız bir yaz köşesi seçip, sazsız, cazsız ve susuz içkisir, sırf sosisonla işsiz bir yaz sürmek isteyişimizi sezişinize serzenişsizce sustum.

■ Selimiye'de sekizbin sekizyüz seksen sekiz sedefçi semerci, seçkin semerlerini sedefçi Sefer'e senetsiz sepetsiz verdi.

■ Sokaklarda soluyan solucan soytarı, sopalı, somurtkan sobacıya, sonsuz sorularını sordu.

■ Safranbolulu Safinaz'la Salihlili Salih, Sivrihisar'da soğuklamışlar, sinüzit olmuşlar, sonra sımsıkı sarınarak söylenmesiz Seyitgazi'ye varıp sarmısaklı suteresini susarmısağı ile karıştırarak suyunu süzmüşler

Ş üzerine çalışmalar

■ Şaklaban şamdancı Şadan, şatafatlı şatosunda şaşmaz şakrak şairleri şanlı şafak şarapçısının şarabıyla şaşırttı.

■ Şavşatlı Şaban, Şarkışlalı şipşakçı Şekip, bir de şıpsevdi Şehime, Şişhane'den şeytankuşu mu, şömine maşası mı, masa şemsiyesi mi, şason mu, şezlong mu ne bir şeyler almaya gittiler.

■ Şom ağızlı şoför şosede şoförlük yapıyor ama şemsiyeli şerbetçi Şefik de, şekercinin şebboylarını şezlongun şeritlerine asıyor.

■ Şadan şimdi şekilsiz şık şaşkın şapşal şurupçuyu ve şosenin yokuşundaki şişko şıracıyı şıra şölenine çağırıp şaşırtacak.

■ Şaşkın şempanze Şeref, şaşırıp şaşırıp, şampanyaları şemsiyelerle karıştırıp karıştırıp bizi de şapşallaştırıyor.

T üzerine çalışmalar

■ Tahrilli ve talihli tentürdiyotçu tetik Tahir'le tahterevallici tekinsiz Tevfik'in talimhanede ters türs konuşarak terter tepinip tir tir titremeleri, Turhallı tombul Turgut'u tıpış tıpış Tosbağa Sokak'daki tömbekiciye doğru yürüttü.

■ Tokatlı tombalacı, tombala torbasını toplarken, tombalak torununun topacını torbasına koydu.

■ Tekinsiz tilki Tekin, tekir tavşan Tevfik'i, taşlı topraklı tünelin turuncu tuğlalarla tıkanmış ucunda tuttu.

■ Tembel tefeci teyze, terliklerini teker teker tekkenin tepesinden temiz tekire fırlattı.

■ Tuzsuz tulumbacı Tuluğ, turnaları tutarak tulumbasına tutkalladı.

V üzerine Çalışmalar:

■ Venedik'de vebadan vefat eden Vedat'ın veraset vekili, vasilerini velveleye verdi.

■ Vırvırcı Vediha ile vıdı vıdıcı Veli, vatman Vahir'e vilayette veda edip Vefa'ya doğru vaveylasız, velevasız velespitle volta vururlarken, voleybolcu Vatran, virtüöz Vicdani ve Viranşehirli vatansever viyolonselist Vecibe ile karşılaşırlar.

■ Viranede vıcık vıcık vişne

■ suyunu vurur vurmaz dövünen Vedat, avuçlarını ova ova vücuduna vururken, vicdansız Vildan villasının viraneliğinde vicdansızca vikontesi öldürdü.

■ Varlıklı Veli, vırvırcı vikontla voyvoda vuruşunda vücutlandılar.

Y üzerine çalışmalar:

■ Yalancıoğlu yalıncık yayladığının yahnisini yağsız yiyebilirse de, yayladığının yağlı yoğurdundan, Yüksekova'nın yusyumru yumurta yumurtlayan tavuklarından, bir de yörük ayranıyla yufkasından asla vazgeçemez.

■ Yitik yerleri yollarda yorgunluktan, uykusuzluktan, yıkıla yıkıla yürüyerek yangın yörelerinden sonra yakalandılar.

■ Yakası yağlı Yaşar, yalının yanındaki yangında yalnız yaldızlı yaz yazısını çıkardı.

■ Yeni yelpazeli Yekta, yerli yelpaze yeleğine yedi yeni yeşil yemeni yerleştirdi.

■ Yüce yürekli yüzbaşı, yüzüklüğe yürüyüşte yün yüklü yörüğe yüz vermedi.

Z üzerine çalışmalar:

■ Zihni zihnini Zeki'nin zikzak çizen zevzek züğürt sözleriyle uzun uzun zorladı.

■ Zonguldaklı Zaloğlu Zöhre'nin kızı Zuhal, zibidi Zeki'yi ziyafette zilzurna görünce zıvanadan çıkmış, "Beri bak zibidi Zeki!" demiş, "Sen zevç değil, zahiren zahireci, zalim, zevzek, zikzaklı, züğürt, züppe, zırtapozun ve de zerzavatın, zirzopun tekisin!".

■ Sizin damda var beş boz başlı beş boz ördek, bizim damda var beş boz başlı beş boz ördek. Sizin damdaki beş boz başlı beş boz ördek, bizim damdaki beş boz başlı beş boz ördeğe, "Siz de bizim gibi beş boz başlı beş boz ördek misiniz?" demiş.

■ Zamkçı zevzek zırzop, zilli zorba zurnacıya seslendi.

Tütün Yasağı… Ne Tekerrür

"Dördüncü Sultan Murat; gittikçe nüfûz-i iktidarını suistimal ediyordu. Kahvelerin kapatılmasını, tütün içilmemesini emretmesi bu kabildendi. Kendisi bizzat dolaşır, tütün içenleri derhal öldürtür, hatta bacaları koklayarak tütün kokusu olduğu bahanesiyle birçokları da gürültüye giderdi." [Mehmet Zeki Pakalın; Maktul Şehzadeler, s. 336.]

Utkun

15 Ekim 1993 tarihinde Şamanizm, Kızıl'da bir başkanlık kararnamesiyle iyileştirici bir sağlık sistemi olarak ilan edildi, böylece, Şamanizm bir meslek olarak tanınmış oldu ve şamanlar için yaşlılık ödenekleri ayrıldı. Aynı yıl 'Düŋgür' (şaman tefi) adını taşıyan Şamanlar Derneği kuruldu. Bu dernekte ehliyetli kamlar belli bir ücret karşılında halka hizmet sunarlar. Ayrıca, Şamanizm Araştırmaları Bilimsel Merkezi kuruldu. Tuvalarda şaman, ruhlarla irtibat kuran tek yetkili değildir; sıradan insanlar da adak sunarak ruhlarla ilişki kurabilirler. Bu olgu şamanlık öncesi kabile kültlerinin (doğa kültü, dağ kültü, ateş kültü, ayı kültü, kartal kültü vs.) kalıntısı olarak kabul edilebilir. Moğol dilli güney-doğu Tuvalarda bir insan ruhların emriyle şaman olur. Şaman erkek olduğu gibi kadın da olabilir. Erkek şamana boo veya tsaarin, kadın şamana ise utkun denir.

Türkler Neden Hep var oldular

Biz Bâki Gök Tanrı'nın Oğulları, Nasıl Kurt'un Oğulları Olduk?

"Çin'in Türklere yaptığı meşhur bir beddua vardır ' (Beddua: 'Gök Tanrı'nın oğulları, Bozkurt'un oğulları olsunlar' şek tindedir. Eskiden kurt Bizim ikincil, yalnızca savaşta kullandığının fıtratımızdı. Şimdi herkes kurt gibi oldu. Kurt ise ilk babasını kovar. Bu Bedduadan kurtulmalıyız.

Çinliler Birkaç Bin sene boyunca, Bizleri yenemeyince, Bir miti uyduruyorlar. Sanki Türk olarak sadece Hunlar yaşamış, Çinlerde onları yenmişler. Savaş sonunda sadece ayaksız, Bacaksız; kolsuz Bir kişi hayatta katmış, onu Bir kurt alıp ak sütü ile büyütmüş. Sonuçta bu kurttan 9 çocuk doğmuş. Ve Biz Türkler, Gök Tanrı'nın oğulları değil kurdun oğulları olarak dünyaya gelmişiz. Adem ve Havva anlatımın daki gibi kardeşlerin birbirleriyle evlenmesinden yani ensestten doğu çocuklar otmuşuz. Ensest, Türk kültürüne göre kabul edilemez bir günahtır. (Bu seBeple ne Çinlilerin uydurduktan bu hikâye ne de Adem ve Havva Hikâyesi Türk kültürüne ve ahlakına uygun değildir. Türk için bundan dada korkunç bir şey yoktur. Türklerin yaratılışı açıklayışında ensest bulunmamaktadır. Çöğün yani Bay Ülgenin dokuz oğlu ile yenil yedi kızı evflenir ve insanoğlu bu şekilde türer.

Turklerde anne tarafından 5. nesilden sonra evleneiblirsin. Anne eğer Kıpçak ise, Kıpçak Kıpçak ile evlenmez. Ancak 5 nesil geçmesi gerekir. (Baba eğer Tölös ise 1000 yıl geçse de Tölös ile evlenemezsin. Çünkü kardeşindir. "

Bozkurt Efsanesi'nin Çinliler tarafından değiştirilmiş ve sadece Çin kaynaklarında bulunan bu versiyonuna göre Türk soyu, sağ kalan tek sakat Türk ve onu emziren ana 1 kurttan türemiş oluyor. Bu kesinlikle yanlış bir bilgidir. Kurt çok önemli bir öğedir ancak o, sadece Türk'e zor zamanlarında Gök tarafından gönderilen göksel bir rehber niteliğindedir. Fakat Türk, kurdun oğlu değildir. Çünkü Türk, Gök Tanrı'nın oğludur. Akay, "Çin Bunu Bilinçli birşekilde böyle anlattı ve mitolojimizi bozdu " diye ifade etmektedir.

Uluslaşma süreci, mitolojilerin oluşmasıyla doğrudan bağlantılıdır. Toplum, mitolojiyi; mitoloji ulusları oluşturur.

Mitoloji, o ulusun tüm değer yargılarını ve dünya görüşünü içeren millî bir anayasa ya da millî bir şifre gibidir. Mitoloji de ne varsa, kültürde de o vardır. Ensestin reddedildiği Türk kültürünün ürettiği mitolojide, ensest olması mümkün değildir. Millete ait mitolojiyi unutturmak, bozmak, ya da değerini düşürmek üzere adını kullanmak, bir toplumun ulusal kimliğini ve duruşunu yok etmek için kullanılan silahlardandır. Mitolojisinin, ulusal varoluş destanının aşağılanmasına ses çıkarmayacak hale getirilmiş bir ulus, toprağının verilmesine ve bayrağının indirilmesine de ses çıkarmayacaktır. Çünkü bayrak, vatan kavramları o ulusun mitolojisi Jile içleri doldurulmuş simgesel öğelerdir. Mitoloji yok olduğu anda vatan, toprak; bayrak, bir bez parçası; ulus da hiç bir ayırt edici özelliği bulunmayan insanlar topluluğudur. En önemlisi de ulusal idealleri, mitolojiler verir. Mitolojisi yok olan bir ulus, idealler uğruna ve kendi ürettiği, kendisine yüksek olan değer yargıları ile hareket etmez; sadece maddi menfaatler uğruna, yüksek değerler ve erdemler olmaksızın hareket eder.

"(Efsanenin bu şekilde dönüştürülmesiyle Çinliler de kendi makastalarına ulaşmışlardır. (Biz Gök Tanrı 'nın oğlu olduğumuz zaman onlar bizi yenememişlerdir. Altın Ordu'dan sonra, 7. ve S. asırdan sonra bu mitolojiyi uydurdular da, kendimizi bir kurdun çocuğu gibi algılamaya ve birbirimizi yemeğe başladık, Ve gücümüz birbirimize karşı savaşmak için kullanıldı.

Kurtlarda iki tane baş ortaya çıkarsa birisi güçlü olmaya başlayınca öbürü onu öldürmektedir. (Bizde de bu kanun yürümeye başladı. Bu nedenle Çinliler fazla güç sarf etmeden bizi yendiler Ben acı da olsa bu gerçeği söylüyorum. Bu kalbimizi çok acıtıyor, ne yazık ki bu bizim tarihimizdir. Önümüzde ki yolun açık olması için, biz yine Gök Tanrı 'nın oğulları olmak zorundayız. "

Mitoloji uzmanı Arif Acaloğlu'nun verdiği bilgiye göre "Ergenekon efsanesinin aslı Ebulgazi Bahadır Han'ın Şecer-i Türk kitabında, diğer versiyonları ise Çin kaynaklarında bulunmaktadır. Gerçek nüshada kurt sadece kurtarırken bulunmaktadır. Kurtla çiftleşme ve ensest yoktur. Ebulgazi'nin iki kitabı vardır Secere-i Terakime ve Secere-i Türk. Secere-i Terakime Türkiye'de I yayınlanmıştır ancak Secere-i Türk henüz çevrilmemiştir. Şecere-i Terakime sadece Oğuzları anlatır. Şecere-i Türk kitabın da Ergenekon efsanesinin asıl hali vardır ve boy boy tüm Türkleri anlatmaktadır,"

(Ek okuma)

TANRI TÖRESİNİ VE TÜRK'Ü KORUYACAKTIR

Ve Tanrı, İlâhî düzeni (Töre'yi) korumak maksadıyla kendine inananlara Devlet vermekteydi.

Devletin vazifesi Töre'yi korumak ve böylece insanlığı huzura, kavuşturmaktı.

Tanrı Türkİer'e: "Kösleri yok olmasın, Töre'nin tebliğ ve hâkimiyeti durmasın" diye Vatan, Devlet ve Hâkan vermekteydi.

MUHABBETİN İÇTİMAİLEŞMESİ VEYÂ TÖRE İLE TÜRK OLMAK

Yeni Toplum,
Sayı 1, Mayıs-Hazirân 1992

Sevgili okuyucu!

Seri, eline kalem alıp yazan, yazmayı düşünen gelmiş geçmiş bütün müelliflerin adı belirsiz, olgunlukta mütekâmil, müsamahası engin halden anlar, büyük kederlere ve sevinçlere ortak olabilen geniş kavrayışlı bir şahıssın. Birçok büyük mütefekkir, kendi devirlerinde yakınları, yaşadıkları toplumun ileri gelenleri tarafından anlaşılmasalar dahî kaleme sarılır ve nerede, nasıl, ne zaman yaşadığını bilmedikleri sana içlerini dökmekten kendilerini alamazlar. Sen o yazarın yakını veyâ çağdaşı olmak zorunda değilsin. Düşünüyorum da bunca büyük gönüllü insanın muhâtabı olan sen, belki de târihin en kayda değer meçhul kahramanısın.

İnsanda bir yerlerde saklı, sâdece kendine âit tutmak istediği mahrem dünyalar bulunması pek tabiî görünür. Fakat gene insanda en büyük duygu, fikir, icat, keşif birikimlerini deşifre edip hemcinsleriyle paylaşma ihtiyâcı da baskın bir rûhî taleptir. Bu iki kudsî hal arasındaki çelişki senin şahsında muvâzenesini bulur. Gerçi yazan en mahrem duygularını, meselelerini ortaya döktüğünü zannetse de çok defâ cemiyet o gönül dağını ne görür ne de duyar... Ama ey aziz okuyucu! Senin karşında, bir fikrin çilesini çeken insan, kuytu mabet köşelerinde en içten, en esrarlı niyazlarım Rabbine döken âşıklardan farklı değildir. O, senin şahsında bir itminan duygusunu yaşar.

Aslında tek tek bildik sımalar değildir okuyucu. O kuyucu bir ma'şerî şuurdur. Ve yazı zamâria rehin edilmiştir. Yazı, ebediyyet demektir. Okuyucu bu ebediyyetin sahibi sıfatıyle yazarın karşısına, halde ve bütün gelecek zamanlarda yaşayacak insanlık ailesi nâmına çıkar.

***

Hz. Yusuf'a kardeşleri bile dost değildi. Onu kandırıp çöl ortasında bir kuyuya atarak Ölüme terk ettiler. Ama Yusuf kardeşlerinden görmediği sevgi ve alâkayı Züleyhâ'dan ve hattâ daha sonra bütün Mısır halkından doya doya gördü ve yaşadı.

İnsanlar sâdece yaşama içgüdüsüyle mi bir arada bulunma ihtiyâcındadırlar?

Aileyi câzib kılan sâdece kan bağı mıdır?

Yoksa o ocakta, insanın ezelî ve fıtrî yönelişi olan muhabbet en tabiî tezahürleriyle yaşandığından mı yaz geçilmez ilk toplum örneğidir! Aile, anne babanın ivazsız garazsız sevgileri etrâfında, sürekli çevresindekileri rahatlatan feragatleri sâyesinde şekillenen ilk sosyal birlik. Aile, ancak Özünde gönlünden sevgi kaynayan bir merkezin bulunduğu sevgi ocağı ise manâlı toplum örneği olabiliyor. Aksi takdirde, arada birinci dereceden kan bağı bulunsa dahî bu, paylaşacak, ortaklaşa yaşayacak sevgileri tükenen o insanların berâberliklerini sürdürmelerine yetmiyor. Aynı mantık, içinde barındığımız her cins topluma şâmil kılınabilir. İnsanları bir arada tutan en mühim güç sevgidir. Tarih boyunca yaşanmış beraberlikler dâimâ şu veyâ bu seviyede, şu veya bu mâhiyette sevgiler üzerine

bina edilegelmiştir.

Mutasavvıflarımız sevginin mahluk olmadığını söylerler. Kendi edebleri içerisinde kâinatın :bu ezelî kudretini tebcil ederler. Varlık âlemindeki her bir tezahürün mânâsı, aslında o şeyin mazhar olduğu sevgi tecellîsiyle eşdeğer olmaktadır. Dolayısıyla sevgi mefhûmuyla mânâ mefhûmu arasındaki organik birlik görülmeden madde ve ruh ilişkisi çözülemezmiş gibi geliyor. Toplumlar, insanların gönüllü birlikte yaşama irâdeleri tarafından şekilleniyor iseler, bu gönüllü hayâtın yürekliliği, paylaşılmakta olan daha geniş çerçevelerdeki değerler sistemiyle îzah edilebilir ancak. Bu hâle muhabbetin içtimâîleşmesi demek aşırı bir ifâde sayılmamalıdır. Yoksa kan bağı gibi sâdece uzvî bir sebeple insanları, ilelebed yan yana tutmak kabil değildir. Kaldı ki gönül akrabalıklarına dâir deyim ve ata sözleri dilimizde hayli zengindir. Yâni kan bağı esâsına bağlı gibi görünse bile insan beraberlikleri behemehal geri planda daha güçlü sevgilere dayanıyor.

Bu sevgiler, alt seviyedeki insanlarda güç kudret elde etme hırsı, yaşama sevgisi... gibi normal veya egoist türlere bürünürken, derece derece daha ileri idraklerde mücerred değerlere doğru yükselmektedir. Bir toplum içinde yaşamanın, bağlanılan sevgiyi teneffüs etme imkânı verdiği, vereceği hükmü, insanları o toplum içinde tutan harç olmaktadır.

Dikkat edilirse 1789 Fransız İhtilâli'ne kadar ırk fikrine dayalı millet tariflerine rastlanmaz. Eski zaman milletleri aslında birer ümmettirler. Bir dünya görüşünün mensuplarına millet denmektedir.

Milleti İbrahim, İsâ'nın Ümmeti, Mûsâ'nın Ümmeti, Ümmeti Muhammed tâbirlerini hepimiz biliriz. Bu toplulukların hepsi de zaman zaman bâzı bölünmelere uğramakla berâber ortak bir İlâhî sevgi,, bir merkez şahsiyete duyulan aşkın muhabbet esâsına göre terekküb etmişlerdir. Bu merkez şahsiyetler başta peygamberler, mezhep kurucuları, büyük velîler... vs. dir. Mezheb ve tarikatler din kurucularının merkezî fonksiyonlarını reddetmeyen, büyük dâire içinde yer. alan daha husûsî dâirelerden ibarettirler. Ortadoks da Katolik ve Protestan da Hz. İsa'ya aynı kıymeti verir, kendi sevgisinin daha saf olduğu iddiasını bırakmaz. Siyâsî organizasyonların şekilleri, güçleri, İhata alanları, sayılan ne kadar çeşitli olursa olsun, İhtilâl öncesi dünya insanlığı genel olarak îmanlarına göre sınıflandırılabilecek bir ana karakter taşımaktaydı.

İman ise sevginin dînî literatürdeki adıdır. Çünkü insanın bağlılık veyâ teslimiyeti ancak sevgiyle mümkündür. Aklî bilgiler emin bilgiler değildir. Ne kadar sübjektif de görünse, müminin îmânı, onun için her türlü aklî alternatifin ötesinde bir kesin bilgi, derûnî tecrübedir. İspatlanması da gerekli ve şart değildir.

***

Orhun Kitâbelerî'nde, "Öd Tengri yaşar (veyâ "yasar")" şeklinde geçen ifâde, eski kültürümüzdeki Tanrı, varlık ve zaman (öd, zaman demek) idraklerinin mâhiyetlerini ortaya koyan çok kuvvetli bir inanışı aksettiriyor. Daha İslam'dan evvel Kağan'ın dilinden zamanda yaşayanın yalnız Tanrı olduğu fikrinin taşa kazınarak ebedileştirilmesi, aynı taşlarda Tanrı'dan gelip Tanrı'daki diriliğe dönüldüğünü aksettiren ifâdelerle birleştirilirse, bugün bile söylemeye cesâret edemiyeceğimiz bir hayat felsefesi ortaya çıkar. Bu hükümler, bize göre, küçük fânîler olan insanların da Tanrı'ya mânâca iştirâki ve bir iştirak idrâki içerisinde yaşaması demektir.

Modern zamanlardaki pozitivist anlayışlar, insan oğlunu kuşatan fizik ve metafizik çerçeveleri

meydana getiren unsurları, o kadar alelade materyallermiş gibi gösterdi ki, insan, zaman,. insanın ruh. dünyası... ilk bakışta bütün derinliğini kaybetmiş göründü.

Mâverâi mesajlarını kaybederek sıradanlaşan sahalardan biri de tarih oldu. İnsanlık tarihindeki büyük rolü, vücûda getirdiği muhtelif vatyantlı engin medeniyeti ile Şark ve Garp medeniyet dâireleri yanında üçüncü büyük ekolü meydana getiren Türklük ve medeniyeti de, bilinen bütün kaynaklarına rağmen bu sıradanlaşmadân nasibini aldı.

Zamanı yaşayan Tanrı'dır diyen Bilge Kağan, kitabeler boyunca düşündüğü ve yaptığı her hareketi, ulaştığı hedefleri ve kurduğu düzeni açıkça Tanrı'ya ve O'nun düzeni demek olan Töre'ye bağlarken biz bu metinleri siyâsî ve harb tarihi dokümanları olarak görmekten bir türlü vaz geçmedik.

Halbuki, başka bir açıdan bakıldığı zaman, yâni Bilge Kağan'ın açısından bakıldığı takdirde onca mâcerânın ve daha nicelerinin ancak ve sâdece Tanrı yolunda gidildiği, Töre'ye hizmet vasfı taşıdığı zaman makbul tutulduğu görülecektir. Asıl olan Töre gayretidir. "Üstten Tanrı basmadıkça, altta yer parçalanmadıkça" bozulması muhal görülen Töre o kadar merkezî fonksiyona sahiptir ki, "KÖK TÜRK" tâbiri de buna bağlanır. Sanıldığı gibi buradaki "TÜRK" kelimesi bir ırkı ifâde etmez. Türk, Töre'ye uyan, Töre ise Tanrı'nın yaratış kânunları demektir. Kutadgu Bilig müellifi bu konuda açıkça "Töre'nin gerçek koyucusu Tanrı'dır" (3192. b.) hükmünü vereli bin sene oluyor. Ama fark etmenin zamanı yeni geliyor herhalde. Törütgen Tanrı'nın koyduğu ilâhı düzendir Töre ve Türk de ona uyan kişi... Yâni Tanrı'ya yönelen insandır

Türk. Bütün gayretini Töre'yi ihyâ prensibine bağlıyan İlterişler, Köl Tiginler, Bilge Kağanlar onun için devletlerine "KÖK TÜRK" ismini koymuşlardır. Bu tâbir, "Töre'ye gerçekten bağlı, onu hakîkî muhtevasıyla yaşayıp ihyâ eden topluluk" mânâsına kullanılmıştır. Asla ırk ifâde etmez. Çünkü Kök Türk'ün ne öncesi ne sonrası vardır. Maksat tamamıyle Tamı nizâmına sadâkati göstermekten ibârettir. Asırlar sonra Kuzey Afrika'da kurulan bir İslam devletinin "MUVAHHİDLER" ismini alması gibidir. Yâni Türklük bir dünya görüşü mensuplarının sıfatıdır, bir ırkın adı değil! Antropolojik bakımdan da Türklük dâiresindeki toplulukların hiç de aynı ırka mensup olmadıkları görülür. Uygur'la Gagauz, Macar'la Osmanlı, Kazak'la Azeri tiplerine aynı ırkin mensupları denilebilir mi? Fakat bunlar Türk'tür. Çünkü asırlar boyu Töre mihverli bir devlet ve tevhid kültürü içinde yaşamışlar, kültürel bütünlük kazanmışlardır.

Kültürün ekseni Töre, Töre'nin tevhid anlayışı, Töre'nin hâkim karakteri mensuplarını yâni Türkler'i devlet kurmaya zorlamasıdır. Çünkü Töre ancak devlet müessesesiyİe mer'î olabilen bir sistem ihtivâ etmektedir. Neden devlete ihtiyaç duyuluyor? Çünkü Töre'deki tevhid mesajına inanan insanların Öteki beşerî organizasyonlar karşısında ayakta durabilmeleri lâzımdır. Tevhid fikri de bu birliği zarurî kılmaktadır. Töre'nin devletinde kendi varlığında Tanrı'yı bulmuş, o külli kavrayışı beşerî plana aksettirebilecek, yâni Tanrı'nın Kut'unu kazanmış insanlar yönetici olabilirler. Böylece eşyânın hakikatine nüfuz etmiş "BİLGE" idâreciler, madde mânâ muvâzenesini kurmuş olan Türk Medeniyeti'ni Şark'a ve Garb'a rağmen asırlarca üstün ve hâkim kılabilmişlerdir.

Daha önce belirttiğimiz gibi Fransız İhtilâli'yle ortaya, çıkan ırk fikri etrâfında oluşmuş millet tarifi, İhtilal öncesi tarihte rastlanmamış bir anlayıştır. İstisnası Yahudiler'de görülür. Çünkü onların dîni millî karakterlidir ve İhtilal'in önde gelen fikir adamlarının Yahudi asıllı veya mason olmaları bu fikri

gündeme, getirir.

Elbette bilinen geçmişi bakımından bugünkü Türk topluluklarının soy problemleri yoktur. Dünya kavimleri arasında bilinen eri uzun geçmişlerden biri bu topluluklara aittir. Ancak, başlangıçtan beri bir soy ve ırk gayreti Türk tarihinin karakteristiği olmamıştır. Peki Töre'ye uyan topluluklara Türk deniyorsa, Türkçe nereden çıktı? diye bir soru akla gelebilir. Bizce Türkçe Töre'nin içinden doğduğu ilk topluluğun dili olmalıdır. Bugün bu ilk topluluk hakkında fikir yürütmek için yeterince bilgimiz yok. Şu kadarını düşünmeden de edemiyoruz:

Bilindiği gibi Töre'de KARA renk HAKÎKAT'in sembolüdür. Kitabeler'de geçen "KARA BODUN" hakîkî kavini mânâsına geliyor. Çünkü Kitabeler'e bakılırsa Kök Türk devleti içinde onca kavim bulunmasına rağmen Töre'nin kaybına en fazla üzülen zümre bunlardır. Ve kendilerini Bilge Kağan, TÜRK sıfatıyle birlikte anar. Türkçe bunların dili olmalıdır. **Diğer toplulukların bugün karşılaştığımız şîve farklılıkları coğrafî ve kültürel muhitleri yanında, Töre öncesi hayatlarından kalan dil yadigârları olmalıdır. Ancak bugün hiç kimse diğerine Türklüğünün nisbetiyle öğünemez**. TÖRE'Yİ BENİMSEYEN HERKES TÜRK'TÜR. **Arnavut asıllı Mehmet Âkif de, Çerkeş Ethem de, Tunuslu Hayreddin Paşa da, Gazî Giray Han da, Rum Mehmet Paşa da, Saidi Kürdî de, Hırvat Sokullu, Acem Nizâmülmülk.... Türktürler.**

Devşirmelik, sâdece Osmanlı'ya mahsus bir sistem zannedilir. Halbuki yukarıdaki isimlere bakılınca da görüleceği gibi bütün Türk tarihinde mer'iyette bulunan bir müessesedir. Ayrıca başka topluluk insanlarına kendi

savunmasını yaptırmak gayretinden ziyâde bir tür beyin göçü ve kalifiye eleman transferi olduğu kadar, mevcut, tevhid müesseselerini en liyâkatle kim yürütürse ona teslim etme büyüklüğüdür aynı zamanda.

İslam öncesi Töre devletlerinde de, İslâm sonrası Töre devletlerinde de (devlete ana özelliklerini yine Töre verdiği ve Töre'deki tevhidci nizam fikri İslâmiyet'le tam bir uyum gösterdiği, İslâmî dönemde de Türk Töresi hayatiyetini sürdürdüğü için) bu gönüllü transfer sistemi kullanılmıştır. Bilge Tonyukuk'tan Sogd kavmine, Nizâmülmülk âilesinden Sokullu'ya kadar Töre'ye intisab edip Türk olan herkes en yüce makamlara kadar çıkabilmişler ve bu medeniyete unutulmaz katkılarda bulunmuşlardır. Aynı durum Arnavut, Boşnak, Çerkeş, Kürt... kavimleri için de söz konusudur. Bunlar aynı zamanda Orta Asya'daki Yakut, Çuvaş, Kazak Kırgız ve benzerleri gibi Türk olmuş topluluklardır artık.

***

Vaktiyle sevgili Kabaklı Hoca'nın Türk Edebiyatı dergisinde Tolstoy'un bir mektubu yayınlanmıştı. **Bir Gürcü kadının ona yazdığı mektubunda oğullarının İslâmiyet'e geçerek Kafkas direnişine katıldıklarını anlatıyor ve onlar adına duyduğu teessürü naklederek cehennem azabına mahkûm olmalarından korktuğunu dile getiriyordu.** Şimdi Edebiyat dergisinin hangi sayısında neşredildiğini araştırma gereğini duymadığım cevâbı mektubunda Tolstoy meâlen, her büyük dînin insanları iyi, doğru ve güzele sevk ettiğini, onları sevgi ortamlarında mes'ud yaşatma gâyesine yönelik olduğunu anlatıyor ve **"itiraf etmeli kı hanımefendi, İslamiyet Hrıstiyanlığa göre daha derli toplu bir dindir. Müsterih olunuz"** diyerek kadını rahatlatmaya çalışıyordu.

Büyük kafalı, büyük gönüllü insanların bu vasıflarının arkasında teferruat çalılıklarına takılmadan,

dikkatlerini dâima asıl olanda tutmaları bulunsa gerektir. Tolstoy'un bu tavrı insan ve din konusunda aradığımız müsâmahanın ip uçlarını veriyor.

"Birbirinizi sevmedikçe îman etmiş olmazsınız" hükmü, dînin özüne dâir yapılacak tefekküre zemin veriyor. Çünkü insan din için değil, din insan içindir. Halifetüllah sıfatını hâiz insan, dinler vâsıtasıyle iç dünyasını (geçmiş tecrübeler ışığında) daha kolay tasfiye edebiliyor. Temelinde İlâhî aşk bulunan İslam dîni de aslında yeni bir din değildir. **Allah indinde (baştan beri) tek din İslam'dır.** Hz. Âdem'den bu yana gelen bütün semâvî dinler İslam'dır. Nitekim Âmentü'de Kitaplar'a ve Peygamberler'e îman şartı, insanlık tarihini bu noktadan birleyen anlayışın en veciz bir hükmüdür. İslâm'ın büyük ölçüde eski gelenekleri dinleri toparlayıcılığı gayet sarihtir. Neshettiği hükümler istisna edilirse ana sistemde tevhid ana fikri dâimâ eksen teşkil etmiştir. **O bakımdan özünde tek Tanrı inanışı ve tevhid mesajı bulunan Töre'nin târihimizdeki devamlılığı yadırganacak bir durum yaratmaz.**

Sh:188-196

****

Binlerce sene süren Türk târihinde ve devletlerinde TÖRE'nin ne kadar mühim yer tuttuğu mâlûmdur. Bâzen bir devlet hukuku, bâzen de gelenek, görenek zannedilen TÖRE; çeşitli spekülasyonlara konu olan eski Türk dîninin adıdır. Merkezinde hemen hemen bütün zâtî ve subûtî sıfatları taşıyan Gök Tanrı inanışının bulunduğu bu sistem tereddütsüz söyleyebiliriz ki Tevhidci özelliklere sahiptir.

Eski Türk cemiyeti bütünüyle TÖRE'nin şekillendirdiği bir İçtimaî yapı arzetmiştir. Bu yapı, gene TÖRE'nin emriyle teşkil edilen ve Töre'yi korumak maksadına yönelik olan TÜRK devletlerince yaşatılmıştır. 1982 Anayasamızm daha girişte Devlet'e küdsiyet izâfe etmesi, ta başlangıçtan beri devletin beşerî planda Tanrı irâdesinin müesseseleşmesi şeklinde anlaşılması geleneğinin, günümüze kadar uzanması sebebiyledir.

Tanrı'nın yaratıcı sıfatı, Törütgen kavramıyla îzah edilmiştir. Töre'nin gerçek koruyucusu ise Yusuf Has Hâcib'in tabiriyle **"Kadir-i mutlak olan Törütgen Tanrıdır"** Burada şunu söylememiz gerekir ki, Türk kelimesi de aslında bir ırk adı değildir. **Töre'ye mensup veyâ onu benimsemiş olan muhtelif kavimlerin bir üst kimliğidir.** Yâni Türk devleti bir medeniyet anlayışının, bir kâinat görüşünün devletidir. Yoksa basit bir ırk devleti değil. Zâten ırka dayalı devlet fikri Fransız İhtilâli'nden soııra moda olmuştur.

Nasıl İslâmiyet'ten evvel Kırgız, Kazak, Tatar vs. muhtelif boylar Töre'yi benimsemekle Türk olmuşlarsa, belki de tarihte Devlet fikrinin kaynağı olan TÖRE'ye göre vücut bulmuş Osmanlı Devleti'nde de aynı şekilde Arnavud'u, Çerkez'i, Boşnağı, Kürd'ü vs. Türk olmuşlardır. Çünkü asıl olan Tevhidci dünyâ görüşünü benimsemektir. **Yugoslavya'da İslâmiyet'i Osmanlı'dan öğrenen Boşnaklar'ın Türk oldum demeleri, bir de bu noktadan değerlendirilmelidir.**

<u>Töre'nin Vatan anlayışı da hayli orijinaldir. Töre'yi benimsemiş olan topluluklar, yâni Türkler nezdinde Vatan mukaddestir.</u> Üzerinde Töre'nin yaşanabileceği yer Vatân'dır ve Tanrı'ya adanmıştır. Yahudiler'de görülen şeklin aksine. Vatanın Tanrı'ya adanması fikri, (Kitabe ler'de «îduk yir-sub» şeklinde geçiyor) İslâm sonrasında da devam etmiş, Osmanlılar'da Mîrî Arazi Sistemi şekliyle gelişmiştir. Aynı espri bugün vakıflarla devam etmektedir. Çünki vakıf Tanrı'ya adanmış mülktür.

Töre konusunda söylenecek o kadar çok şey var ki, eğer daha detaylandırmaya kalkışırsak diğer mevzûlara yer kalmayacağı endişesiyle burada kesip, yeti geldikçe temas edelim.

Sh:136-137

İLAHİ KÖS

Yaptığımız araştırmalara göre eski Türkler'deki Tanrı telâkkisi ve kâinat anlayışı, vahdâniyetçi bir sistem içinde yer almıştır.. **Yukarıda naklettiğimiz cümlenin söylendiği târihlerde Türk kelimesi henüz bir ırkın adı değildir.** İlâhî nizam manâsına gelen "TÖRE" (Törü)'yi ihdâs eden Törütgen (Hâlık) Tanrı'nın yolunda giden insanlar mânâsında bir kelime idi. İnsanlar Töre'yi benimsemekle Türk olmaktaydılar. Türk milleti (Türk Bodunu) tâbiri "Millet-i İbrâhim" terkibinde ifâde edilen cemaat manâsında bir tâbirdi. Ve Tanrı, İlâhî düzeni (Töre'yi) korumak maksadıyla kendine inananlara Devlet vermekteydi. Devletin vazifesi Töre'yi korumak ve böylece insanlığı huzura, kavuşturmaktı. İl (devlet) kelimesi onun için huzur mânâsına gelen bir kelimeydi. Kök itibariyle ses, haber mânâlarına gelen "Kü" kelimesinden doğan Küs (Kös), Töre hâkimiyetindeki devletin istiklâl sembolüydü.

Tanrı Türkİer'e: "Kösleri yok olmasın, Töre'nin tebliğ ve hâkimiyeti durmasın" diye Vatan, Devlet ve Hâkan vermekteydi.

Sh:202

****

Töre, İlâhi nizâmdır; eski Türk dininin de adıdır.
Töre (törü), "Törütgen Tengri" (Hâlık)nin koyduğu nizamdır.
Gerçek Töre koyucu Tanrı'dır.
Töre olmazsa kâinât yerinde duramaz.
Yâni Töre kâinat nizaminin da adıdır.
Töre hükümleri içindeki tavsiye, yasak ve emirler saf doğrulardır.
Töre, bütün insanlığı kucaklar.

Ey Bey
Tanrı kendi nizâmının yürütülmesi için sana beylik verdi."
"Sen her vakit Töre'yi adaletle tatbik et; beylik Töre ile ayakta durur"

"Ey âlim, devletin başında uzun müddet hüküm sürmek istersen Töre'yi doğru (tüz-eşit) yürütmeli ve kavmi (bodunu) korumalısın",
"Töre ile devlet büyür ve dünya düzene girer; zorbalık (küç) ile devlet küçülür ve dünyanın nizâmı bozulur"

"Beyler gönüllerini temiz tutar ve Töre'yi tatbik ederlerse beylik bozulmaz ve uzun zaman pâyidâr kalır"

"Eğer dikkat edersen, görürsün ki, dünya beyleri arasında en iyileri Türk beyleridir"

"Tanrı kime beylik verirse, ona işi ile mütenâsip akıl ve gönül de verir- münâsip tavır ve hareket ile akıl ve kol kanat İhsan eder"

Töre, beşeriyete kut kazandıran, insanları kendi hakîkatlerine ulaştıran prensipler yekûnudur; kut'da mutlak bir kudret, her türlü zenginlik ve nimet, mutlak güzellik, dâimî tâzelenme, ebedî hayat ve kusurlardan münezzehliktir.

"Ey bey,
gücün yettiği kadar töreyi tatbik et ve kavminin hakkını vermeye çalış" .

"Eğer'(Törenin tatbikinde) kusur edersen Tanrı'dan affını dile..." .

"Tanrı kadirdir, âdildir; gerçek töreyi koyan, veren O'dur; yarattığı bütün mahlûklara gücü yeter" .

"TÜRK OLMAK" TANRI MİLLETİNDEN OLMAK DEMEKTİR.
"TANRI DÜŞMANI" HER ZAMAN YENİLMEYE MAHKUMDUR.

Kaynak: Sait Başer, Kutadgu Bilig'de Kut Ve Töre'den Sevgi Toplumuna, 1995, İstanbul

Yunan'ın Bilinmesi Gereken Yüzü

On Üçüncü Mektup

Platon'dan Syrakusa tyrannosu Dionysios'a.

...

Ciddi olan mektuplarımı ciddi olmayanlardan ayıran işarete gelince, bunu unutmamışsındır sanırım.

Ama sen gene bir anımsa ve iyice dikkat et. Birçok kimse, kendilerine mektup yazmamı istiyorlar; yazamayacağımı açıktan açığa söylemek de pek kolay olmuyor. **Ciddi mektuplarıma "tanrı"; o denli ciddi olmayanlara da "tanrılar" sözcüğüyle başlıyorum.**

...

Kaynak: Platon Mektuplar (Epıstodaı) Çeviren: İrfan Şahinbaş

Maktul Şehzadeler /Mehmet Zeki Pakalın

Özet: Duran SEZER

Orhan Gazi Dönemi

Osman Gazi, hayata gözlerini yumduğunda yerine küçük oğlu Orhan geçti. Aslında tahta geçme hakkı Alaeddin'e aitti. Fakat o ilim ve irfanla uğraştığı için tahta geçmek istemedi. Orhan Bey, tahta geçtikten sonra kardeşinin yardımını istemişti, o da bunu esirgemeyeceğini vadetti. Yabancı kaynaklar Paşa'nın bu hareketini yapmacık bulmuşlar ve inanmamışlardı. Halbuki ilim aşkı ile yanan ve kardeşinin idare-i mülk hususunda üstün olduğunu bilen Paşa ilk önce kendisi biat etmişti. Bu sıralar Osmanlılarda henüz lezzet-i saltanat tadılmadığından iki kardeş arasında ihtilaf için herhangi bir sebep yoktu.

Alaeddin Paşa, ölünceye kadar kardeşine kıymetli yardımlarını sunmaktan çekinmedi. Orhan Gazi de kendisine minnettar kaldı.

Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa, büyümüş kahramanlığıyla kendisinden söz ettiriyordu. Devlet idaresindeki kabiliyeti ile de göz dolduran şehzade bir kaza sonucu hayatını kaybetti. Kısa bir süre sonra da bu acıya dayanamayan pederi hayata gözlerini yumdu.

I. Murat Dönemi

Gazi Murat, babasının yerine geçip Padişah oldu. Anadolu'da birçok yeri Osmanlı toprağına kattı. Süleyman Paşa'nın Rumeli'deki ilerleyişini devam ettirdi. Böylece Osmanlı Devleti'nin süratle büyümesini ve imparatorluk yolunda bir hayli mesafe katletmesini sağlamıştı.

O sıralarda yeni bir usul ihdas edilmişti: şehzadelerin birer birer sancağa çıkarılarak devlet idaresine alıştırılması. Şehzadeler küçük yaşta yanlarında "Lala" denilen hocalarıyla birlikte Anadolu'da bir eyalete gönderilir burada devlet idaresini yerinde öğrenirlerdi. Savaş zamanında maiyetindeki askerle birlikte Padişah ordusuna katılır, sağ ve sol kanat komutanlığı yaparlardı. Fakat bazı şehzadelerin, bulundukları yerlerde fazla nüfuz sahibi olmaları ve çok sayıda askere sahip bulunmaları, onlarda vaktinden önce saltanata geçme hırsının ortaya çıkmasına sebep oluyordu. Savcı Bey de bu şehzadelerden biriydi.

I. Murat Rumeli'ye sefere çıkarken büyük oğlu Bayezit'i Germiyan, ortanca oğlu Yakup Çelebi'yi Karesi ve küçük oğlu Savcı'yı da Bursa'da kaymakam bırakmıştı. Şehzade Bayezit kardeşinin Bursa'da kalmasını çekemedi ve aleyhinde entrikalar çevirmeye başladı. Savcı Bey gençliğin verdiği tecrübesizlik ve bazı fesatçıların kışkırtması üzerine Bizans Prenslerinden "Andronikos" ile ittifak ederek isyan etti.

Şehzade Beyazit'in bu durumu I. Murat'a haber vermesi üzerine, Sultan Murat Savcı'yı ortadan kaldırmaya karar verdi.

Murat Han, şehzadenin hareketinden habersiz gibi davranarak av için onu Biga'ya davet etti. Savcı Bey babasının davetinden şüphelenerek emre aldırış etmedi, para ve vaadle topladığı ordu ile Hüdâvendigâr üzerine yürüdü. İki ordu Kite Ovası'nda karşılaştı. Savcı Bey'in ordusu dağıldı. Dimetoka'ya iltica eden Savcı Bey daha sonra yakalanarak Hüdâvendigâr'ın huzuruna çıkarıldı. Padişah, oğlunu iyiden iyiye azarlayıp affetmeyi düşünürken, genç şehzade babasına karşı kaba ve sert cevaplar vermiş onu sinirlendirmişti. Bunun üzerine önce gözlerini oyduran Padişah sonra şehzadeyi idam ettirdi.

Genç "Andronikos" un ise gözlerine kızgın sirke dökülmüş, fakat o şans eseri görme yeteneğini kaybetmemiş, daha sonra Bizans tahtına Osmanlı'nın yardımıyla oturmuştur.

Kosova Meydan Muharebesi'ni kazanan Murat Hüdâvendigâr, savaş meydanında bir Sırplı tarafından öldürülmüştür. Bunun üzerine Bayezit Osmanlı tahtına oturmuştu.

I. Bayezit Dönemi

Yıldırım Bayezit, babasının şehit edilmesinden sonra, düşmanı kovalamakla meşgul olan kardeşi Yakup Çelebi'yi çağırtarak çadırda boğdurmuştur.

Osmanlılarda bu ilk değildi. Savcı Bey de pederi tarafından katlettirilmişti. Fakat Savcı Bey'in katli ile Yakup Çelebi'nin öldürülmesi arasında büyük bir fark vardır. Birincisi taht iddiasıyla isyan etmiş iken, ikincisi tamamen masumdur. Yıldırım Bayezit bu hareketine meşruluk kazandırmak için ulemanın bazısından fetva istemiştir. Ulemanın bir kısmı bunu reddetse de bazı ulemalar fetva vermekten çekinmemişlerdir.

Hoca Saadeddin Efendi bu konudaki ilk düşüncesi olan; saltanat vârislerinin çok olmasının memleketin istikrarını bozduğu iddiası doğru olmakla birlikte; ikinci iddiası yani saltanatın Allah ile özdeşleştirilip "Allah'ın nasıl şeriki yoksa Sultanın da şerikinin olmaması gerektiğinden" bahsedilerek idam vakasına benzetilmesi çok gariptir.

Yakup Bey, ahlâk ve hareketiyle Orhan Gazi'ye benzediği için herkes tarafından sevilmişti. Onun idam edilmesi ordu nazarında da etkili olmuş ve fitne, fesadın zuhur etmesine sebep olmuştur.

Sultan Bayezit'in böyle bir usûl ortaya çıkarması bilmeyerek; evlatları arasına, sonra da halefleri arasına nifak tohumu saçmasına sebep oldu. Bu tohum daha sonra büyüyerek zararlı meyvelerini vermeye başladı.

Yıldırım Bayezit, Timur ile yaptığı Ankara Savaşı'nda (M.1402) esir düştü ve kısa süre sonra da hayata gözlerini yumdu. Kendisinin bu şekilde vefat etmesi oğulları arasında saltanat kavgasının başlamasına sebebiyet verdi.

I. Mehmet Dönemi

Ankara Savaşı bütün hızıyla devam ederken, Süleyman Çelebi Bursa'ya doğru dolu dizgin kaçmıştı. En küçük Şehzade Mehmet Çelebi de Amasya tarafına çekilmiş, Mustafa Çelebi ortadan kaybolmuş "İsa Çelebi" de Karesi eyaletine avdet etmişti.

Timur, Ankara Savaşı'ndan sonra Osmanlıların imarı ve ihyası için bir asırdan beri uğraştığı Anadolu'yu yerle bir etti. Bağdat hâkimi, Yıldırım yanlısı, Ahmet Celâyir'i esir aldı. Osmanlılar ile birlikte Bizans'ı da haraca bağladı.

Şehzade Süleyman Timur'dan kaçarak Rumeli'ye geçti. Boğaziçi'nin Anadolu sahilinde "Güzelce Hisar" ı ikametgâh yaptı. Timur'dan kendisini affetmesi için elçiler gönderdi.

Timur, Semerkand'a avdete hazırlandı. Lakin Osmanlılığa bir kötülük yapmak için Kütahya taraflarını Germiyanzâde Yakup Bey'e, Karaman'ı Mehmet Bey'e veriyor. Bayezit'ten kaçıp kendisine sığınmış olan Aydın, Menteşe, Saruhan ve Hamideli Beylerine de memleketlerini iade ediyordu. Aynı zamanda Osmanlı şehzadeleri arasında nifak sokmak amacıyla Süleyman Çelebi'ye berat vermiş, Mehmet

Çelebi'nin elçilerine de hüsn-i muamelede bulunmuştu.

Timur, bütün bu işleri yaptıktan sonra ortalığı harabe haline getirerek Semerkand'a döndü. Çelebi Mehmet, Germiyanoğlu Yakup Bey'den babası Bayezit'in cenazesiyle kardeşi Musa Çelebi'yi istedi ve onları kısa süre içerisinde getirtti.

İsa Çelebi esaretten kurtulunca, Bursa'da Musa Çelebi ile karşılaştılar. Savaş sırasında İsa Çelebi esir alınarak idam edildi. Bunun üzerine Musa Çelebi, Bursa tahtgâhına döndü. Diğer bir rivayette ise İsa Çelebi'nin Mehmet Çelebi ile savaştığı ve neticede idam olunduğudur.

Üçüncü bir rivayet de şöyledir: İsa Çelebi, Bursa'ya yerleşmişti ve Timurtaş Paşa'nın yardımıyla saltanatını ilan etmişti. Büyük Şehzade Süleyman, Edirne'de küçük Şehzade Mehmet de Amasya'da saltanat sürüyorlardı. Mehmet Çelebi, İsa'yı Bursa'dan ve Anadolu'dan uzaklaştırmak için üzerine yürüdü. İsa Çelebi, bu savaşta başarısız oldu ve Bizans İmparatoru'na sığındı. Orada Bizanslı bir burjuvanın kızı ile evlendi.

İsa Çelebi, tekrar Anadolu'ya gelerek kardeşi Çelebi Mehmet ile savaştı. Fakat İsfendiyar Bey'ine iltica etmek zorunda kaldı. Daha sonra toplayabildiği asker ile Bursa'ya geldi ve yağmaya başladı. Çelebi Mehmet, yeniden İsa Çelebi'ye karşı zafer kazandı. Eskişehir taraflarında bir hamamda saklanan İsa Çelebi yakalanarak idam edildi.

Tarihlerimizde genelde İsa Çelebi'nin kardeşi Mustafa Çelebi gibi ortadan kaybolduğu yazılmakla birlikte kardeşi tarafından katledilmesi, daha doğru kabul edilmektedir. Çünkü İsa Çelebi ortadan kaybolmuş olsaydı, mezarının olmaması gerekiyordu. Halbuki İsa'nın; Bursa'da Yıldırım Türbesi'nde, babasıyla birlikte yatığı bilinmektedir.

Süleyman Çelebi, Anadolu'ya geçip İzmir Valisi Cüneyt Bey ile Şehzade Mehmet'e karşı harekete geçti. Çelebi Mehmet Karamanoğluyla ittifak ederek onun yanında bulunan kardeşi Musa Çelebi ile anlaştı ve kendisini Rumeli'ye gönderdi. Süleyman Çelebi Rumeli'ye dönerek kardeşi Musa ile mücadeleye başladı. İlk savaşta yenilen Şehzade Musa, ordu toplayarak Çelebi Süleyman'ın üzerine yürüdü. Bu sırada Çelebi Süleyman, Edirne'de zevk ve sefa içindeydi. Olayın ciddiyetini sonradan anlayan Çelebi Süleyman firar etmeye karar verdi. Kaçarken köylüler tarafından öldürüldü. Musa Çelebi daha sonra bu köyü yakıp yıktı, birçok kişiyi öldürdü.

Musa Çelebi, şehzade Süleyman'dan kurtulunca Edirne'de hükümdarlığını ilan etti. Bizans'a verilen toprakları geri aldı. Rumeli'de iktidarını pekiştirdi.

Mehmet Çelebi ile arası bozulan Musa Çelebi, mücadeleye girişti. Savaş esnasında elinden yaralanan Musa Çelebi kaçmak zorunda kaldı. Sofya yakınlarında Çamurlu mevkiinde bataklığa saplanmış bir halde bulunan Musa Çelebi yakalanarak yayın kirişiyle idam edildi (M.1413).

Musa Çelebi, çok gayretli ve cesaretli bir devlet adamıydı: Edirne'de üç sene Padişahlık yaptı.

Osmanlı Tarihçileri: Padişahsız geçen bu on seneyi "Fasıla-i Saltanat" dönemi diye nitelendirmişlerdir. Fakat Künhü'l-Ahbar'ın yazarı olan "Âlî Bey" bunu kabul etmemiştir. Çünkü, Bayezit'in esir olduğu sekiz ay kadarki zaman istisna edilirse, saltanat hiç boş kalmamış, fazla olarak bir iki yerine dört şehzade saltanat için mücadele etmiştir. Bu döneme "Fetret Devri" demek de doğru olmaz, çünkü birçok milletin tarihinde patırtılı günler gelmiş geçmiş ve onlar hiçbirine "Fetret Devri" tabirini kullanmamışlardır. Bunu

en iyi anlatan tabir “Taht kavgası” dır.

Şehzade Süleyman’ın “Orhan” isminde bir oğlu vardı. Bizans İmparatoru tarafından rehin tutulan Şehzade Orhan serbest bırakıldı. Orhan Çelebi, etrafına topladığı askerle Çelebi Mehmet’e karşı isyan etti. Fakat çok geçmeden Çelebi Mehmet tarafından ele geçirildi ve gözlerine mil çekildi.

Çelebi Mehmet, Bizans İmparatoru ile anlaşarak Kasım’ın verilmesini sağladı ve onun da gözlerine mil çektirdi. Böylece Çelebi Mehmet, Osmanlı tahtının tek hakimi olmuştu. Fakat bu uzun sürmedi, (Düzme) Mustafa Çelebi hadisesi ortaya çıktı.

Timur’un ölümünden sonra serbest bırakılan Mustafa Çelebi, bir müddet Karamanoğlu memleketinde ikamet etti. Sonra Eflak Prensi Mirçe’nin yardımıyla Rumeli’ye geçerek saltanatını ilan etti. İzmiroğlu Mirçe Bey de Şehzade Mustafa’ya katıldı. Çelebi Mehmet Selanik yakınlarında kardeşini yenilgiye uğrattı. Mustafa Çelebi ile Cüneyt Bey Selanik Valisine sığındı. Teslimi için Padişah ısrar eylese de İmparator bunları teslim etmedi. Ayrıca mültecilerin iaşesi için senevi üç bin akçe para istedi. Çelebi Mehmet İmparator ile anlaşarak bu parayı vermeyi kabul etti ve rehineler Çelebi Mehmet ölene kadar serbest bırakılmadı.

II. Murat Dönemi

Çelebi Mehmet’in hastalığı ilerleyince Murat Çelebi’ye haber gönderildi. Şehzade Murat, babası öldükten sonra pâyitahta gelebildi. Bu süre içerisinde Düzme Mustafa hadisesinden dolayı Sultan Mehmet’in ölümü gizli tutuldu. Böylece şehzadeler arasında da çıkabilecek karışıklıklar engellendi.

İmparator Manuel, Çelebi Murat tahta çıkınca şehzade Mustafa’yı serbest bırakarak yeğeninin karşısına çıkardı. Sultan Murat, Bayezit Paşa’yı Mustafa’ya karşı gönderdi. “Sazlı Dere” mevkiinde karşılaştılar. Askeri, şehzade tarafına geçince Bayezit Paşa da onlardan ayrılmadı. Fakat Cüneyt Bey Paşa’ya itimat etmediği için şehzade onu astırmak zorunda kaldı.

Mustafa Çelebi, daha sonra Rumeli’den Anadolu’ya geçmiş, Bursa’ya doğru yol alarak “Ulubad Nehri”nin kenarına gelmişti. Sultan Murat, buradaki köprüyü yıktırdı. Mihaloğlu Mehmet Bey zindandan çıkartılmış, Sultan Murat’ın yanına getirilmişti. Eski Rumeli Beylerbeyi olduğu için Şehzade Mustafa’nın yanındaki beyleri bu tarafa çekebilirdi. Nehir kenarına gelerek eski arkadaşlarına seslendi. Sultan Murat’ın kendilerini affedebileceğini söyledi. Bunda da başarılı oldu.

Şehzade Mustafa’ya mektup yazan Hacı İvaz, askerlerinin kendisini Sultan Murat’a teslim edeceğini söyledi. Bu mektup Cüneyt Bey’e de ulaştı. Bunun üzerine Cüneyt Bey İzmir’e doğru kaçtı. Mustafa da birkaç adamıyla Gelibolu yakasına geçti. Yanında kimse kalmadığından mücadele azmini yitirmişti. Neticede Kızılağaç Yenicesi’nde ele geçirilerek Edirne’de idam edildi (M.1421).

Sultan Murat, amcası Mustafa Çelebi’yi ortadan kaldırdıktan sonra şimdi de İmparatorun teşvikiyle isyan eden kardeşi Mustafa ile meşguldü. Çelebi Mehmet ölünce Mustafa, Karamanoğlu’nun yanına sığınmıştı.

Mustafa Çelebi, Lalası Şarabdar İlyas ile Bursa üzerine yürüdü. Fakat, Bursa ahalisi kendisini istemediler. Bunun üzerine İznik’e gelerek burayı muhasara etti. Sultan Murat, bu sıralar Konstantiniye’yi muhasara etmekteydi.

Sultan Murat ise, Şarabdar İlyas’a Anadolu Beylerbeyliğini vadetti. Bunun üzerine Şarabdar şehzadeyi,

Padişah gelene kadar oyaladı. Şehzade Mustafa, elleri bağlı olarak Mirahur'a teslim edildi. Padişah şehzadeyi belki de affetmek istemişti ama rüesa buna muhalefet etti. Şehzadeyi tutup bir incir ağacına astılar (1422).

Bu olay Sultan Murat'ı çok etkilemişti. Bunun üzerine kardeşleri Yusuf ve Mahmut'un gözlerine mil çektirerek onları etkisiz hale getirdi.

II. Mehmet Dönemi

II. Mehmet, ikinci defa tahta geçtiğinde henüz süt emme çağında olan kardeşi Ahmet'i boğdurdu. Osmanlı Tarihçileri bu durumu "Nizam-ı âlem için şehzadenin kaydı görüldü." diye açıklarken Hammer; II. Mehmet'in bir cariyeden doğduğunu, Şehzade Ahmet'in ise bir bey kızından dünyaya geldiğini belirterek ileride Ahmet'in saltanat iddiasına kalkışma ihtimalini öne sürmektedir. Bazı tarihçiler de Alaeddin Paşa'nın, babası Osman Bey'in makamına oturmamasını buna bağlamaktadır. Halbuki Alaeddin Paşa cariyeden değil Bala Hatun'dan dünyaya gelmiştir.

Böyle âdetler Türklerde ve onların da İslâmiyet'ten evvelki dönemlerinde uygun görülebilirdi. İslâmiyet ise nikahlı valide ile cariyeden doğan çocuklar arasında hiçbir fark gözetmemiştir.

Yıldırım Beyazit'in Kosova Meydanında gerçekleştirmiş olduğu şehzade katli vakası II. Mehmet zamanında, kanun hâline getirilmişti. Kanunname'de "Ve her kimesneye evladımdan saltanat müyesser ola, karındaşların nizam-ı âlem için katletmek münasiptir. Ekser ulema dahi tecviz etmiştir. Anınla amel olalar" maddesi nizam-ı âlem için kardeş katlini meşrulaştırmıştı.

Tarihçi Ahmet Refik Bey bu konuda şöyle diyor: Kardeş katli meselesini "Ekser ulema" tecviz etmiştir: Osmanlılar İslâmiyet'i kabul ettikten sonra İslâm hukukuna riayet ettiler ve memleketi evlatları ve kardeşleri arasında taksim etmeye karar verdiler. Türk usulü babalarının veya kardeşlerinin mülklerinden hisseleri olduğuna kanaat eden ve isyan eyleyenleri ortadan kaldırmak "Nizam-ı âlem" için uygun görülmüştür. Saltanatın bekası için ailelerinden fedakârlık etmişlerdi.

II. Bayezit Dönemi

II. Mehmet vefat ettiğinde, Bayezit Amasya'da, Cem de Karaman'da bulunmaktaydı. II. Mehmet'in üçüncü bir oğlunun da olduğu, fakat bunun babasının sağlığında iken öldüğü bilinmektedir.

II. Mehmet oğlu Cem'i saltanata daha yakın görüyordu. Fakat kardeş kavgasını önlemek için Batı Roma'nın alınmasını ve Doğu Roma ile birlikte iki kardeşin ayrı ayrı tahta geçmesini istiyordu. Fakat bu gerçekleşmedi.

Şehzade II. Bayezit, davet üzerine İstanbul'a gelerek tahta oturdu. Bunun üzerine Cem, Bursa üzerine yürüdü ve burayı teslim alarak saltanatını ilan etti. Anadolu'nun kendisine bırakılmasını istedi. Bunu kabul etmeyen Bayezit, Cem'in üzerine yürüdü. "Yenişehir Ovası" nda yapılan savaşta Cem mağlup oldu ve Konya'ya kaçtı. Ardından Suriye ve Mısır'a doğru yola çıktı. Mısır Sultanı Kayıtbay, tarafından iyi karşılanan Cem Sultan burada bitap düşen vücudunu dinlendirdi. Hac ibadetini yerine getiren Cem Kahire'ye geri döndü.

Cem Sultan, Mısır'da ailesi arasında yaşamayı saltanatla uğraşmaya tercih eder gibi görünüyordu. Fakat Karamanoğlu Kasım Bey ile Trabzonlu Mehmet Bey Cem'i Anadolu'ya gelmeye ikna ettiler. Cem ailesini Kahire'de bırakarak Karaman'a doğru hareket etti. Fakat yapılan savaş neticesinde mağlup oldu. Cem,

tekrar Kahire'ye dönmek düşüncesindeydi. Fakat Kasım Bey, Rumeli'ye geçip Musa Çelebi gibi kardeşini rahatsız etmesini söyledi. Cem Rumeli'ye geçip Rodos şövalyelerinin reisi D'Aubusson'a sığındı. Rodos'ta çok iyi karşılandı. Kendisi adına eğlenceler ve ziyafetler düzenlendi. D'Aubusson Papa'ya ve Avrupa krallarına mektuplar yazarak Osmanlılara karşı, Hristiyanların birleşmesinden bahsetti.

D'Aubusson, Cem'i muhafaza etme ve ticaret gemilerine dokunulmama şartıyla Osmanlı Devlet'i ile anlaşma yaptı. Sultan Bayezit Cem'in muhafaza edilmesi için artık yıllık yüklü bir miktar da para ödüyordu. Rodos şövalye reisi D'Aubusson, Cem'in ağzından mektuplar yazarak Mısır'daki validesinden de para koparmıştı.

Cem Niş'te bulunduğu sırada, kaçma teşebbüsünde bulunsa da başarısız oldu. Uzun süre Fransa'da kalan Cem Roma'ya Papa'nın yanına getirildi. Papa bu durumdan çok memmun oldu. Böylece Cem sayesinde, Osmanlı donanması âtıl bir duruma gelecek ve II. Bayezit istenildiği gibi haraca bağlanacaktı. Bundan dolayı şövalyeleri kutladı. Gerçekten de Bayezit, Cem'in serbest bırakılmaması şartıyla, yıllarca Hristiyan Avrupa'ya yüklü miktarda paralar ödemişti.

Cem Sultan, artık eskisi gibi Osmanlı tahtına oturmayı düşünmüyor, içinde bulunduğu bu kötü durumdan kurtulup Mısır'a ailesinin yanına dönmeyi ümit ediyordu. Fakat bu mümkün olmadı ve rivayete göre Fransa Kralı'na teslim edildiyse de teslim edilmeden az önce zehir verildiği için çok geçmeden öldü.

Cem'in oğullarından Oğuz, Fatih'in sarayında idi. Fatih'in vefatından sonra ne olduğu malum değildir. Diğer oğlu Murat da Rodos'a gelmiş orada mecburi ikamette bulunuyordu. Adanın Kanuni tarafından zabtı ile yakalanıp idam edilmiştir.

I. Selim Dönemi

II. Bayezit'in yaşı epeyce ilerlemişti. Oğullarından hayatta kalanlar Ahmet, Korkut Şehinşah ve Selim'di. "Ahmet" Amasya'da, "Korkut" Saruhan'da, "Selim" Trabzon'da, "Şehinşah" da Karaman'da bulunuyordu.

Şehzade Ahmet saltanata en yakın aday olarak görülüyordu. Babasının ve ümeranın sevgisini kazanan Ahmet, halim selim bir yapıya sahipti.

Şehinşah, Karaman Sancakbeyliği görevini yürütürken vefat etti. Bu sırada Şahkulu İsyanı patlak verdi. İsyanı bastırmakla görevli ordunun da bozguna uğraması II. Bayezit'i büyük hayal kırıklığına uğrattı.

Şehzade Ahmet'in, veliaht olarak gösterilmesi Selim'i harekete geçirmiş ve İstanbul'a daha yakın olabilmek için Kefe üzerinden Rumeli'ye geçmiş Edirne yakınlarında ordugâhını kurmuştur. Bunun üzerine II. Bayezit oğlu Selim'e Semendire Sancağı'nı tevcih etti.

Şehzade Selim, maksadının eyaletleri ele geçirmek değil, yegane arzusunun pederinin elini öpüp hayır duası almak olduğunu söyledi. Fakat Çorlu civarında "Uğraş Köyü"nde iki ordu karşılaştı. Savaşı kaybeden Selim, Kefe'ye kaçmak zorunda kaldı. Böylece Şehzade Ahmet'in hükümdarlığı için hiçbir engel kalmamıştı. Şehzade Ahmet, İstanbul'a çağrıldı. Fakat yeniçeriler, Şehzade Selim taraftarı idi. Ahmet'e karşı isyan ettiler ve onu Karaman'a gitmeye zorladılar. Şehzade Ahmet Karaman'a tayin edilen küçük Şehzade Mehmet ile savaşarak Konya'yı ele geçirdi.

Bu sırada Şehzade Korkut, İstanbul'a geldi. Yeniçeriler ile münasebetini iyileştirmeye çalıştı, ikramlarda

bulundu. Fakat Yeniçeriler kendisini iyi karşılamakla beraber Selim'e bağlı olduklarını bildirdiler.

Şehzade Selim'i İstanbul'a çağıran yeniçerilerin, bu hareketi karşısında II. Bayezit tahtı Selim'e bırakmak zorunda kaldı. Sultan II. Bayezit Dimetoka'ya doğru hareket etti. Fakat, Edirne civarında hastalanarak vefat etti.

Sultan Selim, Anadolu'da düzeni sağlamak için Şehzade Ahmet'in üzerine yürüdü. Şehzade Ahmet'in oğlu Alaeddin Bursa'yı ele geçirmişti. Sultan Selim'in Anadolu'ya doğru ilerlediğini haberini alan Alaeddin de hemen Konya'yı terk etti.

Yavuz Sultan Selim, kışı geçirmek için Bursa'ya dönünce bunu fırsat bilen Ahmet hemen Amasya'yı ele geçirdi. Sultan Selim'in sert mizacından korkan bazı devlet adamları da Şehzade Ahmet'in tarafına geçti.

Yavuz Sultan Selim, bu durum karşısında kardeşlerini ortadan kaldırmaya karar verdi. İlk önce beş yeğenini öldürttü. Bunlar Şehinşahın oğlu Mehmet, Alemşah'ın oğlu Osman, Mahmut'un oğulları Musa, Orhan ve Emir'di.

Yavuz Sultan Selim, bazı devlet adamlarına mektuplar yazdırarak Korkut'u tahta davet ettirdi. Buna olumlu karşılık veren Korkut'un hâlâ tahtta gözü olduğu anlaşıldı. Yavuz bunun üzerine Manisa üzerine yürüdü. Korkut, Piyale Paşa ile birlikte güneye doğru kaçtı. Bir kaya oyuğunda saklanan Korkut daha sonra yakalanarak öldürüldü.

Sıra Şehzade Ahmet'e gelmişti. Yine Selim, ümeranın ağzından mektuplar yazdırarak Ahmet'i tahta davet ettirdi. Şehzade Ahmet Bursa'ya doğru harekete geçti. Yavuz ile Yenişehir Ovası'nda karşılaşan Şehzade Ahmet kandırıldığını anladı. Fakat iş işten geçmişti. İki taraf arasındaki savaşta Ahmet'in ordusu bozuldu. Şehzade yakalanarak idam edildi. Oğullarından Murat, Şah İsmail'e sığındı. Üç dört sene sonra vefat etti. Alaeddin diğer kardeşi ile beraber Mısır'a kaçmıştı. Fakat onlar da kısa bir süre sonra vefat ettiler. Yavuz Sultan Selim, bütün şehzadeleri ortadan kaldırarak tek başına iktidar oldu.

I. Süleyman (Kanuni) Dönemi

Yavuz'un vefatından sonra başa Şehzade Süleyman geçti. Süleyman Yavuz'un tek oğlu olduğu için tahta çıkarken hiçbir karışıklıkla karşılaşmadı.

Kanuni Sultan Süleyman'ın Mustafa, Selim, Mehmet, Bayezit, Cihangir, Murat ve Abdullah namlarında sekiz erkek ve Mihrimah isminde bir kız evladı vardı.

Kanuni Sultan Süleyman hayattayken sekiz şehzadeden dördü: Mehmet, Murat, Mahmut ve Abdullah vefat etmişti. Manisa Sancağı'nda bulunan Şehzade Mehmet'in ölümü de Kanuni Sultan Süleyman'ı epeyce üzmüştü.

Hürrem Sultan, sarayda kontrolü ele almıştı. Kanuni ihtiyarlamıştı, saltanata şehzadelerden en münasibi olarak Mustafa uygun görülüyordu. Fakat Hürrem Sultan Mustafa'nın tahta geçmesini istemiyordu. Mustafa'yı hiçbir sebep yokken Manisa Sancağından aldırıp Amasya'ya tayin ettirmişti. Manisa'ya da Hürrem, oğullarından ilk önce Mehmet'i, daha sonra da Selim'i getirtti. Bu durum Mustafa'yı sinirlendirdi.

Mihrimah Sultanın da Rüstem Paşa ile evlendirilmesi durumu iyiden iyiye kötüleştirdi. Şehzade Mustafa artık Veziriazam Rüstem Paşa ile de mücadele etmek zorundaydı.

Kanuni Sultan Süleyman, Nahçıvan Seferi'ne çıkmıştı. Şehzade Bayezit'i Rumeli'yi korumak üzere Edirne'ye gönderdi. Şehzade Selim askeriyle gelip babasına katıldı. Mustafa da Ereğli yakınlarında hiçbir şeyden habersiz babasının ordusuna katıldı. Ertesi gün babasının çadırına el öpmeye giden Mustafa burada babası yerine yedi dilsizle karşılaştı. Sonunda onlar tarafından boğularak öldürüldü (M.1553).

Kanuni Sultan Süleyman oğlunun katilini öldürtmedi, aksine onu taltif etti ve "Zâl" unvanını bahşeyledi. Fatih bile küçük kardeşini boğan, Evrenoszâde Ali Bey'i öldürtmüştü.

Kanuni Sultan Süleyman, en küçük oğlu Cihangir'i sefere giderken yanında götürmüştü. Fakat abisinin ölümünden sonra büyük üzüntülere gark olan Cihangir, Halep'te hastalanarak öldü. Kanuni'nin geriye iki oğlu kalmıştı: Şehzade Bayezit ve Şehzade Selim.

Hürrem Sultan'ın, ölümünden sonra Şehzade Bayezit ile Şehzade Selim arasındaki çekişme hız kazandı. Şehzade Bayezit kendisini babasının halefi gibi görüyordu. Kanuni aradaki rekabeti görünce şehzadelerin sancaklarını değiştirdi. Selim'i Manisa'dan Konya'ya, Bayezit'i de Kütahya'dan Amasya'ya tayin ettirdi. Selim emre derhal itaat etti; fakat Bayezit birçok bahaneler ileri sürerek yola çıkmayı geciktirdi ve yol üzerinde sık sık molalar verdi. Bu esnada bazı kişiler, Bayezit'in kuvvetlerine iltihak ederek katılanların sayısı arttı.

Kanuni Sultan Süleyman, Bayezit'e karşı Selim'i destekliyordu. Bu durumda Bayezit, asker toplamayı kendini savunma bakımından zaruri kabul ediyordu.

Lala Mustafa Paşa'nın, Bayezit'i asi gösterme yolundaki gayretleri başarıya ulaşmış, şehzade artık bir isyancı durumuna düşmüştü. Konya'da iki ordu karşı karşıya geldi. Şehzade Bayezit, yenilgiye uğrayınca Amasya'ya dönmek zorunda kaldı (M.1559). Babasına kendisini affetmesini isteyen mektuplar gönderdi ise de bunların çoğu Mustafa Paşa tarafından ele geçirildi ve imha edildi.

Amasya'dan oğullarıyla birlikte hareket eden Şehzade Bayezit, babasına bir af mektubu yazmışsa da bu mektup babasına ulaşmadı. Neticede İran'a iltica etmek zorunda kaldı.

Kanuni Sultan Süleyman tarafından İran Şah'ı Tahmasb'a haber gönderilerek Bayezit' in teslim edilmesi istendi. Şah Tahmasb tarafından ilk başlarda iyi muamele gören Bayezit daha sonra oğullarıyla birlikte hapsedildi. Birkaç defa elçiler gelip gitti. Son olarak Şehzade Bayezit ve dört oğlu Selim'in adamlarına teslim edildi. Boğularak öldürülen şehzadelerin cesetleri Anadolu'ya getirildi.

Kanuni Sultan Süleyman "Zigetvar Kalesi" zapt olunurken hayata gözlerini yumdu. Osmanlı tahtının tek vârisi olan Selim Belgrad'a doğru yola koyuldu. Babasının naaşını İstanbul'a getirdi. Daha sonra Süleymaniye Camii'nde bulunan türbeye defnetti.

II. Selim sarayda oturup, nedimeleriyle eğlenmeyi çok seviyordu. Devletin idaresi Sokullu Mehmet Paşa'dan soruluyordu. II. Selim zamanı çok uzun sürmedi, II. Selim, sarayın hamamında gezerken ayağı kayıp düşmesi sonucunda vefat etti.

III. Murat Dönemi

II. Selim'in vefatından sonra yerine büyük oğlu III. Murat geçti. İlk işi, taht dokuz gün boş kaldığı halde, herhangi bir teşebbüste bulunmayan beş şehzadeyi öldürtmek oldu. Bunlar: Cihangir, Mahmut, Mehmet, Mustafa ve Abdullah namındaki şehzadelerdi.

III. Murat elli senelik ömründe erkek ve kız olmak üzere yüz iki evlat sahibi olmuştu. Sultan Murat bir mecnunun bıçak darbesiyle hayata gözlerini yumdu (M.1595).

III. Mehmet Dönemi

Sultan Murat'ın vefatından sonra, en büyük oğlu Mehmet başa geçti. Sultan Mehmet'in on dokuz erkek, yirmi yedi kız kardeşi vardı. Erkeklerin en büyüğü olan Mustafa on yaşında, ötekiler ise daha küçüktü. Sultan III. Mehmet'in emriyle hiçbir günahı olmayan on dokuz şehzade boğularak öldürüldü. Bu şehzadeler daha sonra Ayasofya'da bulunan babalarının türbesinin yanına defnedildiler. Sultan III. Mehmet saltanatının son yıllarında on altı yaşındaki oğlu Mahmut'u da öldürtmüştü. Bunun nedeni, Şehzade Mahmut'un bir şeyh ile saltanata çıkma konusunda mektuplaşmasıydı.

III. Mehmet, şehzadeyle birlikte annesini, şeyhi ve mektupları getiren götüren aracıları da ortadan kaldırttı.

Sipahi isyanlarının çıktığı sırada, Sultan Mehmet otuz sekiz yaşında vefat etti (M.1603).

I. Ahmet Dönemi

Sultan Ahmet başa geçtiğinde henüz on dört yaşındaydı. Kardeşi Şehzade Mustafa'yı öldürtmeyerek kardeş katli geleneğini uygulamamıştı. Sultan Ahmet, bu hareketiyle hanedan-i saltanat içinde yeni bir çığır açıyordu.

Sultan Ahmet, şehzadelerin taşraya gitme usulünü de kaldırdı. Bundan böyle şehzadeler pâyitahtta kalacak ve yaşça büyük olan tahta çıkarılacaktı. Bu durum şehzadeleri her şeyden bî-haber kalmaya mahkum etti.

Aynı zamanda yeni çıkan usule göre şehzadeler evlat yetiştirmeyecek ve sakal bırakmayacaklardı. Şehzadelerin daha çocukları doğmadan ortadan kaldırılıyordu. Şehzadelerden hamile kalan kadınların çocukları düşürülüyor, çoğu da bu sırada hayatını kaybediyordu. Fakat eski olumsuzlukların meydana gelmemesi, şehzade kanlarının akmaması için bu usul kabul edilmişti. Buna, şehzadeler de kadınlar da rıza gösteriyorlardı.

Sultan Ahmet'in genç yaşta vefatı üzerine, tahta Şehzade Mustafa geçti. Bu durum Osmanlı saltanatında yeni bir uygulamaydı. İlk defa taht, yaşça büyük olduğu için, şehzadelere değil de amcaları Mustafa'ya bırakılıyordu.

Şehzade Mustafa'nın akli dengesi yerinde değildi. Bu yüzden üç ay sonra hal' edildi. Yerine kardeşi Şehzade Osman geçti.

II. Osman Dönemi

Sultan Osman tahta geçtiğinde on dört yaşındaydı. İlk başlarda kardeşlerinin hayatına dokunmadı. Fakat daha sonra Şehzade Mehmet'i kendisine rakip gördüğü için, Rumeli Kazaskeri Taşköprülüzâde Kemaleddin Efendi'den fetva alarak öldürttü.

Sultan Osman, kardeşini ortadan kaldırdıktan sonra ordunun başına geçerek Lehistan Seferi'ne çıktı. Fakat bu seferde başarı elde edilemeyince Padişah ile askerlerin arası açıldı. Daha sonra II. Osman'ın askeri ıslah etmek istemesi durumu iyice kötüleştirdi. Genç Osman, sipahi ve yeniçeriler tarafından tahtan indirilerek öldürüldü (M.1622).

IV. Murat Dönemi

Dördüncü Murat, tahta çıktığında pek genç olduğu için devleti "Kösem Sultan" idare etti. Padişah yirmili yaşlarına gelene dek bu durum devam etti. Daha sonra Sultan

Murat, annesini ve ocak ağalarını devlet idaresinden uzaklaştırdı. Kendisine devamlı engel olan Recep Paşa'yı öldürttü. Hüsrev Paşa'yı da azletti.

Sultan Dördüncü Murat, İran Seferi'ne çıktı ve Revan'ı ele geçirerek zafer elde etti. Ardından İstanbul'da zafer şenlikleri düzenlenirken Şehzade Bayezit ve Şehzade Süleyman sessizce öldürüldü (M.1635). Böylece geriye Kasım ve İbrahim olmak üzere iki şehzade kalıyordu. Şehzade Kasım'ı da Bağdat Seferi sırasında ortadan kaldırdı. Sultan Murat'ın dört kardeşinden üçü öldürülmüş oluyordu.

Sultan Murat Bağdat'ı fethetti ve "Bağdat Fatihi" unvanını aldı. İstanbul'a döndüğünde nikris hastalığı baş gösterdi. **Hastalığı ilerlediği sırada Şehzade İbrahim'in öldürülmesi için emir verdi.** Fakat Kösem Sultan bir tedbir ile şehzadenin öldürülmesini engelledi ve ona Şehzade İbrahim'in öldürüldüğünü söyledi. Sultan Murat, buna inanmadı ve İbrahim'in naaşını görmek istedi. Fakat halsiz olduğu için bunu gerçekleştiremedi. Kısa bir süre sonra da vefat etti.

Sultan Murat'ın vefatıyla şehzadelerin katli geleneği sona ermiş oldu.

Gazel "Yine"

Ey gönül halin nedir kim böyle zar olduk yine

Bülbül-i şevk gül ü rûy nigâr oldun yine

Buy-i vuslatımı erişmiştir dimağına bugün

Hasretinde çuşa gelip bi karar oldun yine

Vade-i gurbetimi erişmiştir kulağına senin

İltifat-i mevte ve vakıf-i intizar olduk yine

Arzu-yu âlem vahdet kıldın yine kim

Can-i dilden böyle kesretinden kaçar olduk yine

Ey **"Harimi"** kaldı aklın bir nefes cemi olmadan

Çünkü derd-i âşık rahında gubâr olduk yine

I. Ahmet (Şehzade iken)

Lanet

Kemâ fi Şerh'il Hidâyeti li İmâm'il Habbâzi ve Hayât'il Hayevân. Mes'ele, bir kimse şeytana la'net etmese nesne lâzım gelmez. Hatta Fâzıl İbn Iyâz (r.h) Hazretleri la'net etmemiştir. Kemâ fi Ravzât'il Ehyâr. Maksûd budur ki, murdar nesneyi lisana almakta lisan-ı telvîs vardır. Ve laın dahi emur vacibeden değildir. Kavl ile la'net edip fi'l ile muvafakat eylese la'nete hezl makūlesi olur. PES, hakīkat-i la'net odur ki, Allah Te'âlâ'nın emr ettiği üzere ona adâvet ve muhâlefet edesin. PES, la'nı mansus olana la'ın vacib olmayacak. Nitekim Kur'an'da gelir. وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَىٰ يَوْمِ الدِّين Müşebbehe ve müşevveş olanın hakkında dahi böyledir. Yezid gibi. Ya'ni bir kimse Yezid'in fısk-ı zâhirine binâ-i sû-izann edip la'ın etse lâbeistir. Hal hatîmesi ma'lûm olmamağa binâ-i imsâk etmek dahi vecihtir. Nitekim Gazzâlî zâhib olmuştur. Hakka.

İsmail Hakkı Bursevi /Mesâili Nafia

Kamların Keramet Gösterileri ve Başka Bir Varlığa Dönüşmeleri

Tuva'da kamların kamlama sırasında hayvanlara dönüşmeleri, hokkabazlık gösterileri hakkında çok sayıda hikâye anlatılır. Aşağıda onlardan birkaçını vereceğiz. Bu tür yetenekler, kamların pratik güçlerinin yüceltilmesini sağlamıştır.

1. Hokkabaz Kamlar (İlbilenir-Şidilenir Hamnar):

a. Kurşunu kendine alan kam (boolamr ham):

Dzun Hemçik ilçesine bağlı Höndergey köyünün kamı Dongak Kaygal, tecrübeli bir avcıya herkesin önünde tüfeğiyle kendisine vurmasını söyler. Kurşun şamanın göğsüne gelip, kan akmaya başlar. Dongak Kaygal, bir süre baygın bir vaziyette kaldıktan sonra sakin bir sesle kendi ruhlarıyla konuşarak yavaş yavaş kendine gelip, tefine vurarak kamlamaya devam eder.

b. Bıçaklanan Kam (Bijekteniir Ham):

Sat Soyzul isimli bir kam, kamlama sırasında sıkça 'bıçaklanan kam' rolünü yapar. Sol eliyle bıçağı göğsüne dayayıp sağ elindeki değnekle bu bıçağın üstünden vurur. Oturan herkes bıçağın göğse girdiğine şahit olur. Bıçak, sapına kadar saplanınca kam bir müddet hareketsiz kalır. Sonra hareketlenmeye başlar, bıçağı çıkarır ve kamlamaya devam eder.

c. Balta Yutan Kam (Baldı Çipter Ham):

Ünlü kam Huren Ool, büyük bir ateşin etrafında kamlar; ateşi yalın ayakla söndürür ve kızgın külün üstünde yürürmüş. Duluş Çamıyan isimli kaynak kişi şahit olduğu olayı şöyle anlatır: 'Bir kere kam Husen-Ool'un köyüne Rus zengini Vavilin geldi. Şaman misafirin baltasına dikkat ederek 'Ne güzel balta' dedi. Vavilin 'Güzelse yut onu' diye cevap verdi. Husen-ool bir süre kendi kendiyle (kendi ruhlarıyla) konuştuktan sonra baltayı aldı ve tümüyle yuttu. Bunu gören Vavilin 'Sen insan değilsin' diyerek köyden uzaklaştı.

d. Olmayanı Elde Eden Kam (Çüve Düjürer Ham):

Bu kamlar, kamlama sırasında tütün, çay ve kaybolan eşyayı (urgan, yüzük v.s) bulurlar. Mongun Taygin

ilçesinde albıs soyundan gelen Saaya Çimekkey adlı bir kam yaşarmış. Tütün tükenince komşuları hemen ona koşarmış. Kamlama, herkesin gözü önünde yapılırmış. Şafağın sökmesiyle çadırın tavan deliğinden tefin içine bir bağlam tütün inermiş. Kam, tütünü herkese dağıtır, kendisi ise içmezmiş. Kendisi de içerse, kamlık gücünü kaybedeceği düşünülürmüş.

e. Üç Gözlü Kam (Üş Karaktıg Apaar Ham):

'Hemçik nehrinden bir kam Elegest nehri kıyısında bir çadırda hasta üzerinde kamlama yaparken, oraya Tes-Hem'den şaman Oyun Ham-ool gelir. Hemçikli kam, düşmanlarını yiyen 'yamyam' kam olarak bilinirmiş. Hemçikli kam misafire bir kase dolu araga ikram eder. Oyun-Ham Ool, gizli üçüncü gözüyle kendisine sunulan araga kâsesinde siyah kurtları görür; ikramı kabul etmez; böylece canını kurtarır.

f. İki Omzundan Selvi Çıkan Kam (İyi Etkinden Pöş Ündür Hamnaar Ham):

'Kam Huren-Oool kamlama sırasında ateşi yalın ayakla söndürür ve bazen iki omzundan servi çıkartır. O, bu sihirli gösterisini her mevsim yapabilir'.

g. Her İnsanın Sırrını Bilen Kam (Kijinig Sagış-Bodalın Endeves Hamnar):

'Hemçik nehri kıyısında yaşayan ve orada boğularak ölen kadın kam Çırtak - Ool yabancı bir köye gittiğinde, hangi çadırın neresinde ne saklı olduğunu bilirmiş. Bir kere yabancı bir köyde bir çadıra gelip, dolapta saklı olan aragadan istemiş. Ev sahibesi, araga olmadığını söylemiş. Çırtak-Ool bir şey söylememiş, köyüne dönmüş. Ertesi gün araga vermeyen kadının çadırına yıldırım düşmüş'.

h. Çoğu şamanlar, dilleriyle kızgın demir (ütü, kızarmış balta) yalayabilirler.

Saaya Sambu isimli kaynak kişi Mongun-Taygin ilçesinde 'sıcak demir yalayan kam' (izig demir çılgaar ham) Kongar İrgit'in kamlama sırasında sıcak demir yaladığını anlatır. Bu gösterisi sırasında kadınlar dehşetle dışarı kaçarlarmış.

2. Doğa Güçlerini Yöneten Kamlar:

a. Ateş Söndüren Kam (Ot Öjür Töpseer Ham):

Saaya Seren isminde kaynak kişi anlatıyor: '9 yaşımdayken kam Saaya Oyun-Oool'un kamlamasına şahit oldum. Yaşlı halam hastalandı. Kamlama, akşamüstü başladı. Şaman büyük bir ateş yakmamı söyledi. Odunlardan yakılan ateşi, o, yalın ayakla söndürdü ve küller soğuyana kadar onların üstünde yürüdü. Sonra yatağa yatırılan kadının göğsünü sıcak ayaklarıyla ısıtmaya başladı. Gece boyunca bunu birkaç kere tekrarladı'.

b. Yıldırım Düşüren Kam (Çagnık Düjürer Ham):

'Alaş nehrinin kıyısında yaşayan Çırtak-Ool isimli kadın kam (yukarıda da sözü geçti) gökyüzünü yağmur bulutlarıyla kaplatabilir, yağmur yağdırabilir, yıldırım düşürebilirdi. Kam, yıldırımla hastaları tedavi ederdi. Bir gün bir avcı, lamanın üç senedir iyileştiremediği hasta eşini tedavi ettirmek için Çırtak-Ool'u davet eder. Kam, hastanın çadırında üç gece kamlar. Üçüncü gecenin sonunda Çırtak-Ool ev ahalisine 'Benim işim bitti. Artık bu çadırda kötülük olmayacak. Ben gittikten çadırın üst kısmındaki deliği kapatın, hastayı çadırın diğer yarısına yatırın ve onu yalnız bırakın, evin içinde kimse kalmasın!' der ve gider. Hastanın yakınları kamın dediklerini yapıp dışarı çıktıklarında nehir tarafından yükselen siyah bir bulut hızla gökyüzünü kaplar ve şiddetli bir yağmur başlar. Üç kere hastanın yattığı çadıra yıldırım çarpar. Yağmur birden bire diner. Herkes hastanın öldüğünü düşünerek çadıra girdiğinde, kadının hiçbir şey olmamış gibi yatağında oturduğunu görür. Yıldırımın izleri ise çadırın öbür tarafında derin delikler şeklinde ortadaymış...'

3. Hayvan Yeya Kuşa Dönüşen Kamlar (Huula Beer Hamnar) :

a. Yılan, Ayıya Dönüşen Kam:

Bu, kamlamanın en gizemli olgusudur. Sat Sotpa isimli kaynak kişi, kam Dongak Kaygal'ın yılan ve ayıya dönüştüğünü anlatıyor: 'Dzun Hemçik ilçesine bağlı Çaylag-Alaak köyünün reisi Noyon Burul bir gün kam Dongak Kaygal'ı çadırına davet eder. Kam geceyi misafir için ayrılan çadırda geçirir. Sabah Buurul'un uşağı onu kahvaltıya davet etmek için çadıra girdiğinde keçe halının üstünde büyük bir yılanın yattığını görür ve korkarak dışarı fırlar. Buurul, kendisi gelir ve keçe halıda kocaman bir ayının yattığını görür. Böylece Dongak Kaygal'ın arka arkaya yılan ve ayıya dönüştüğüne şahit olunur. Bunun için Buurul kama bir at, sığır ve dana hediye eder'.

b. Kuzguna Dönüşen Kadın Kam (kuskun bolu bergen ham kaday):

Tuvaların anlayışına göre kuzgun, bir kült kuşudur. Onun yardımıyla kam hastaları tedavi eder ve fal bakar. Siyah kuzgunu öldürenin muhakkak hastalanıp öleceğine inanılır. Oyun Seden isimli kaynak kişi, kuzguna dönüşen kadın kam hakkında bir efsane anlatıyor: 'Todjin bölgesinde Tokpan isminde güçlü bir kadın kam yaşarmış. Bir gün köy reisi Oyunnar onun kocasını yanına çağırmış ve 'Bölgenizde çok samur derisi elde edilmiş. Bu pahalı derileri kendi atınla Ulaastay'a götür!' demiş. Adam 'Benim atım yok', diye cevap vermiş. Reis 'Atın yoksa bunun suçlusu sensin', diye kızmış ve adamı dövdürmüş. Şaman kadın, kocasının öcünü almaya karar vermiş ve kuzguna dönüşerek Oyunnar'ın çadırının üstünde uçmaya başlamış. Köy reisinin 7 yardımcısının çadırları etrafında da bir kara kuzgun görülmeye başlamış. Neticede, onların hepsi aileleri ve hayvanlarıyla birlikte hastalanarak ölmüşler'.

Kemal Yolu

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

insanın kemâl yolculuğunun nasıl olması gerektiğiyle başlar. Bu yolculuğun kalpte olan iyi hallerle gerçekleşeceğini yoksa bedenle yapılan amelin tek başına yeterli olmadığını, Kitâb-ı Câvidân okuyan ışık ehlinin sadece kalp ve Kur'ân'ın bâtın manasının esas olduğuna inanarak ilhâda düştüklerinin altını çizer.[2b]

Salâhın çok çeşitli mertebelerinin bulunduğu, bu mertebelerin en yükseğinin takvâ-yı hakikat, en düşüğünün ise takvâ-yı şeriat olduğunu belirtir. [84a] Peygamberlerin varlığı, âleme iyilik verdiği gibi her asırda mevcut olan rabbânî âlimlerin de ademoğlunun salâhına vesile olduğunu, lakin bunların söylediklerini kabul etmedikçe zâhir ve bâtın-ı âleme salâhın ulaşmayacağını ifade eder. [84b]

Bu ümmetin kâmillerinin enbiyâ mertebesinde bulunduğunu, enbiyâ vasıtasız şekilde nübüvvet kandilinden ışık aldığı gibi, insân-ı kâmillerin de perdesiz ve vasıtasız oradan nur aldıklarını, diğer ümmetlerde ise kendilerine gönderilen nebîlerin rûhâniyyeti vasıtasıyla o nuru edindiklerini aktarır. [101a] Ümmet-i Muhammed'in âhir zamanda gelmesinden dolayı istidatlarının tam olduğunu, az bir ömür içinde çok faydalı neticeler elde ettiklerini, diğer ümmetlerin ise uzun ömürlerine rağmen az fayda temin ettiklerini anlatır. [101b]

İnsanın Allah tarafından affedilip bağışlandığına kanaat getirmemesi, ayrıca ma'rifet yolunda kemâle ulaşması ve yüksek derecelere varması için gayret göstermesi gerektiğini, yoksa sonunun hüsran ve pişmanlık olacağını, din yolunda kendinden üsttekilere gıpta ve hased ederek o marifetlere ulaşmak için çabanın lüzumunu izah eder. [103b]

Sülûkun sohbetle mümkün olduğunu ve onun bir çok şartının bulunduğunu, lisanı ve kalbi mâlâyâniden korumanın, insanlardan uzletin, az yemek, az uyumak, az konuşmanın, geceleri ihya etmenin bu şartlardan sayıldığını izah eder. [107a]

Mecburen Yavuz Selim Gelecekti

Yine Eşrefoğlu Rûmî'nin halifesi ve damadı Abdurrahim Tirsî'nin (ö 926/1520) ifadelerinden:

Nakledildiğine göre Eşrefoğlu Rûmî'nin vefatı sonrası kızı Züleyhâ Hatun II. Beyâzıt'ın annesi tarafından sarayda büyütülmüş ve saraydan gelin olarak çıkmıştır. Bu sebeple Züleyhâ Hatun'un sarayla ilişkileri kuvvetli idi. Bu ilişkileri sebebiyle Şehzâde Korkut'un annesi Nigâr Hatun bir ara O'ndan oğlunun tahta cülûsü için Abdurrahim Tirsî'nin himmet etmesini dilemişti. Fakat Züleyhâ Hatun bir gece rüyasında başköşede Resûlullah'ın oturduğu (cülûs) yüce bir taht ve meclisin kurulduğunu ve dört halîfe evliyâ ve ulemâ ile birlikte Abdurrahim Tirsî'nin de hazır bulunduğu bu mecliste II. Beyâzıt'tan sonra Osmanlı tahtına kimin cülûs edeceği istişare edilmektedir.

Abdurrahim Tirsî, murakabe üzere ayakta durmuş Osmanlı tahtına şeyhzâdelerin hangisi geçsin diye Resûlullah'tan tayin taleb etmektedir. Resulullah, Abdurrahim Tirsî'yi kastederek **"Rûm'un Karaoğlanı'nın muradı Sultân Selîm'dir"** diyecek ve bunun üzerine diğer şeyhzadelerin başlarının üzerinde bulunan dülbentleri alıp, onları meclisten çıkarırlar.

Züleyhâ Hatun, görüğü bir rüyâ ile Abdurrahim Tirsî'nin gönlünde bulunanın Sultân Selîm olduğunu anlayınca **"Keşke Korkut padişah olsa, oysaki siz Sultân Selîm'i rica ettiniz"** der. Şeyh bunun üzerine

"Şeyhim kızı! Sultân Korkud'tan evlâd gelmez. Al-i Osmân'ın nesli munkatı' mı olsun? Bu rızâ-yı Hakk'a muhâliftir" diyecektir.

Buna benzer bir başka anlatı da Kanûnî'nin saray imamı Bektaş Efendi Şeyh İsâ Saruhânî'ye hilafet ve saltanatın Osmanoğulları'nda kalıp kalamayacağını ve Sultân Süleymandan sonra halîfenin kim olacağını sormasıdır. Sûfîlerin iktidar tevdi edici vasıflarına bir başka örnek olarak zikredilebilecek bu soruya Şeyh "**Bu din u mezhep dünyada yürüdükçe hilafet bunlarındır"** diye cevap vermiştir.

Devlet Başkanının Adına Benzer

İsmail Hakkı Bursevi , Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Kalbin insanın baş azası olduğunu hatırlattıktan sonra onun ism-i a'zam'a mazhar olduğunu, sultanların âlemde baş olmaları hasebiyle ismi a'zamın zâhirine mazhar olduklarını, özellikle Hz. Peygamber'in sîreti üzere olan halifelerin bu durumda bulunduklarını söyler. [3b]

Osmanlıya Yapılan İtiraz

Osmanlı Devleti'ne manevî saltanat cephesinden yükseltilen en önemli itiraz Niyâzî-i Mısrî'nindir.

Niyâzî-i Mısrî Limni'ye sürgün günlerinde Osmanlı iktidarı ile ilişkisini tamamen koparmış ve Osmanlı'yı cılk olmuş yumurtaya benzeterek mülkü, devleti veya iktidarı onlardan aldığını ifade etmiştir. Bu ifadelerini de daha önce bahsettiğimiz nefes-i evliyâ kavramı etrafında temellendirdiği görülür:

Taht Tatar'ındır. Bunlar ıslah olmakdan kalmıştır. Cılk olmış yumurta gibidür. Bunlarda hayır

kalmamışdur. Taht Tatar'ındur bilmiş olun. Her ne kadar hilâfın etmeğe çalışırsanız olmaz. Mülk

Tatar'ındır, Tatar'ındır (...) Benden selam eyleyin Tatar'a. Allah onların imânından ve İslâm'ından hoşnûddur. Amellerini de Allah ıslâh eyleye. Zira dîn çürük olmayınca İslâm pâdişâhına dûacı çokdur, dîn ve adâlet ameli de ısâha sebep olur. Pâdişâhlara asıl lâzım olan dîndür ve adâletdür. Bu ikisi Tatar'dan me'muldur. Görişmesem bilmezdüm ben. Şehâdet iderim dinleri ve mezhebleri sahîhdür. Ben gerçi ölüyüm velâkin 20 nefesüm hayydür. Bu nefes Tatar'a hayât virür, mülk onların olur. Saâdet ona ki onlara yardım idenler buluna.

Mısrî kendi döneminin sultanları olan Sultân İbrahim, Sultân Mehmed ve Sultân Mustafa'yı Yahudi soyundan gelmekle itham edip, yahûdiler için çalıştıklarını beyan eder. Kastettiği Hz. İsâ'yı çarmıha germek isteyenlerin Yahudi olduklarına telmihen kendisine yapılanların Yahudilik mukabili olduğunu beyan etmektir. **Çünkü vaktin velîsidir.** Halka tahtın Tatar'ın olduğunu ilan ederek, onları iktidara getirmelerini tavsiye eder. İslâm dininin dostu olan Tatar'a tahtı kendisinin verdiğini belirtir. **Çünkü Osmanoğulları Kurân'la izzet bulmuş olsalar da ve artık Kurân'a düşmanlık yaptıklarından yine Kurân ile zillet ve meskenete düşmüşlerdir.** İbnü'l-Arabî'nin Ankâu Muğrib'inden alıntılayarak her mülkte uyulacak imâmın olmadığı ifadesinden Osmanlı tahtında emirlik (imâret) hakikatinin bulunmadığını, Osmanlı tahtının harab olacağını ve kendisinin de bu mülkün başına kıyamet olduğunu cifir hesapları ile haber verir.

Mısrî ile Karabâş Velî arasında geçen ilginç remzlerle dolu bir başka menkıbe Mısrî'nin Osmanlı'ya bakış açısını özetleyen ve nefes-i evliyâ kavramına konusunda sûfî yaklaşımı ifşa edecek bir içeriğe sahiptir. **Buna göre Mısrî ve Karabaş Velî çoğu vakit, sürgünde oldukları Limni adasında bir ağacın altında derin tasavvufî konuları konuşurlarmış. Ne zaman buluşup konuşmaya başlasalar bir karga altında oturdukları ağaca konup bağırır ve onlara rahat vermez ve ayrıca orada olduklarını başkalarına da teşhir edermiş.** Yine bir gün mutad olduğu üzere buluştuklarında karga da gelip bağırmaya başlamış. Bunun üzerine Mısrî kargaya bakıp bir şeyler söylemiş ve karga derhal yere düşüp ölmüş. Karabaş Velî ise kargayı elline alıp **"Affet onu yâ ahî!" diyerek karganın sırtını sıvazlamış ve ona üflemiştir. Karga da bu nefesin etkisiyle uçup gitmiştir.**

Karabaş Velî menâkıbnâmesinde bu hikâye Mısrî'nin kutbu'l-vakt olduğu ve vaktin tasarrufunun elinde olduğundan hareketle Osmanlı Devletine olan kızgınlığı sebebiyle Kostantıniyye'yi daha doğrusu Osmanlı mülkünü/devletini başkalarına teslim etmek istemesi şeklinde yorumlanır. Karabaş Velî ise bu duruma razı olmamış ve bunu engellemiştir. Fakat hikâye de anlatılan şekli ile aslında vaktin kutbunun Karabâşı Velî olduğuna işaret ettiği de düşünülebilir. Çünkü tasarrufu Mısrî'ninkinin üzerinde gibi değerlendirilebilir. **Fakat her halükarda ortaya çıkan Osmanlı sultânlarının manevî sultânlarla devâmlı uğraşan bir karga ile remzedilmiş olduğu gerçeğidir.**

Niyâzî-i Mısrî her vakitte hatmu'l- evliyanın bir kişi olduğunu, kendi zamanının hatmu'l-evliyâsının da kendi olduğuna işaret eder. Bu sebeple de yedi iklim padişahlarının yularının kendi elinde olduğunu ifade ederek, mülkün yularını istediğine vermekte muhayyer olduğunu, kendi tercihinin Allah'ın isteği olduğunu da ekleyerek beyan eder. Sultan Mustafa'nın kendi izni olmadan hutbe okutamayacağını belirterek, sultana bütün ulemayı toplayıp eğer Mısrî'den izinsiz onu tahta çıkarabilirlerse kendisini katletmeleri şeklinde meydan okuduğu ve sultânı **"Gücün yetiyorsa Mısrî'den izinsiz aşikârâne tahta çık ya da beni katlet** " şeklinde tehtit ettiği görülür.

Bir başka yerde de **" Yıldızların gölgesi olur mu? Gölge güneşindir. Ey pâdişâh şimdiye Mısrî idi seni izhar iden"** ifadesini kullanır.

Yine kendisinin zât mertebesinde bir tecelliye mazhar olduğunu belirterek maddî ve manevî mertebede bulunan kimseleri yani ricâlî devlet ve ricalullahı ırgatlar olarak tanımlayarak onların zâtî tecellinin lezzetinden habersiz olduklarını belirtir Bu sebeple de bulunduğu mertebeyi padişah ve ricâlu'l- gaybden dahi üstün görür.

Mısrî bu yaklaşımını İskender ve Eflatun arasında geçen bir hikâyeden iktibasla anlatmaya çalışır. Ayrıntısına girmeden ifade etmeye çalışırsak İskender Eflatun'dan kendisine şeyh olmasını istemiştir. Eflatun bunu reddetmiştir. Mısrî'de Eflâtun'un saltanatının İskender'in iktidarı üstünde olduğunu belirtir ve böyle bir saltanata sahip Eflatu'nun da İskender'e şeyh olmayı istemeyeceğini vurgular. Nitekim Eflatun da İskender'in kendisini terk etmesini ister. Yoksa askeri içinde onu küçük düşüreceğini belirtir. İskender bunu duyunca razı olmuş ve Eflatun'dan kendine bir halife göndermesini istemiş, O da halifesi Aristo'yu İskender'e yollamıştır. **O halife sayesinde İskender Mehdi gibi övülmüş ve adı Kurân'da geçmiştir.** Dolayısı ile padişahları iyi ve kötü nam sahibi yapan şeyhleridir. Bu sebeple ahiret sultânları gizlidirler ve maddi saltanata tenezzül etmezler. Fakat maddî iktidarı temsil eden yöneticiler sultanlar köpeğin kemik yerken bir insana hırlaması gibi manevî sultânlara hırlarlar. Çünkü köpek o kişinin kemiğini alacağını düşünerek, insanı kendi ile kıyas etmiştir. Oysaki manevî sultanlar buna asla tenezzül etmezler.

Mısrî bu hakikatlere işaretle yemin ederek Âl-i Osmân padişahlarının bütün yardımcılarını toplasalar dahi hatta Âl-i Osmân'dan o güne kadar ölenler dirilip pâdişâha yardım etseler bile kendisi üzerinde bir tasarrufda bulunamayacaklarını ifade eder.

Çünkü Mısrî kendisinde ulûhiyet tecellisi olduğunu ifade eder. Bu aslında kendi kutbiyyetine işaret etmektir. Hatta kendinde kutbun alt mertebesinde olan imâmda tecelli eden şekli ile rubûbiyet mertebesini istemediğini belirterek Hakk'ın kendisini âlemdeki tasarrufta muhayyer kıldığını belirtir.

Bu anlamda zaten kendisinin rubûbiyetle görülmeyi tercih etmediğini, kendi ailesi ve evlatlarını bile terbiye etmekte zorlanırken halkın terbiyesinin kendisini ilgilendirmediğini söyler.

Son olarak ifade etmeliyiz ki sûfîlerin kendi mertebelerinin maddî yönetimin üzerinde hakiki hilâfet ve saltanat olduğuna dair değerlendirmelerine son bir örnek olarak Bursevî'nin 23 sene kutup olduğunu ifade ettiği kendi şeyhi olan Osman Fazlı-i İlâhî'den bahsederken yaptığı vurgular kayda değerdir:

Ve İstanbul'da zorbâzular istilâsıyla ihtilâl-i azîm vâki' olub din u devlet zîr u zeber olunca işâret-i ilâhiyye ile araya girip zorbâzulârı katl ve ehl-i menâsıbın münâsibini ta'yin ve dîn u devleti takvîm eyleyib ahâliyi müsterîh kılmıştır. Bu vâkı'a-i hâileden birkaç sene mukaddam lisânlarından mesmûm idi ki, **"Bizim İstanbul'a pâdişâh olmamız vardır"** demişlerdi. Fi'l-vaki' Sultân Süleymân-ı Sânî cülûsunde ihtilâl-i azîm vaki' olunca bir vechile def etti ki ukûl ol tedbîr-i ilâhîden mütehayyire oldu. Ve kendi ol zuhûr ve kuvvât-ı galebe hasebiyle saltanat pâyesini ve Sadreddîn el-Konevî'den sonra bu mekûle Müdebbîr ve Mufassıl isimlerine mazhar kimse geldiği ma'lûm değildir.

Bu değerlendirmelerden sonra ifade etmeliyiz ki "Osmanlı devlet ricali tasavvuf kültürünü devlet açısından nasıl görmüşler ve sûfîlerin bu konudaki söylemlerini nasıl değerlendirmişlerdir" sorusu ayrı bir araştırma konusu olarak görülmelidir. Birçok örneğini zikrettiğimiz devlet hakkındaki mistik

yorumların “ele avuca sığmaz oluşu” tabiidir ki her zaman tenkid ve tartışmaları beraberinde getirmiştir. Aklî ve nazarî yöntem ile keşfe dayalı yöntem arasındaki bu tartışma alanının karşılıklı olarak birbirlerine müsbet ya da menfî tesîr ettikleri ise Osmanlı özelinde tartışmasız bir gerçektir. Bu sebeplerle sûfîlerin devlet ricali ile ilişkilerinin ağırlık noktasını belirli merkeze atıfla incelemek asla doğru bir tavır olarak görülemez. Bursevî ve Mısrî üzerinden yapılacak bir karşılaştırma bile bize sûfîlerin devletle ne sürekli kavga ettiklerini ne de devletle devamlı sulh içerisinde oldukları gerçeğini hatırlatır. Bu bağlama işaretle sûfîlerin devletle ilişkilerinde bu yönlerin görülmesine ihtiyaç vardır. (Alıntı)

Feyz Yolları

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu’l-Hucceti’l-Bâliğa’da:

Nefis hevâdan ve şehvetten kesilmedikçe kalb, ilim ve feyz ile buluşamaz. Kalbin feyzle dolması melek vasıtasıyla olduğu gibi vasıtasız olarak ilâhî işrak ile de mümkün olur. [8b]

Ashâb-ı şimâlin kıyamet gününde Hak’tan mahcûb kalacağını, ashâb-ı yemînin ise makamlarına göre Cenab-ı Hakk’ı müşâhede edeceklerini, hatta enbiya, evliya, şüheda ve diğer ehl-i salâh arasında bu makamlardan dolayı çok farklılıklar olduğunu belirtir. [65a]

Temiz ve güzel toprakta biten nebâtın dahi pâk ve nefîs olacağını buna teşbîhen hikmetin kaynağı kalbin de tâhir ve nezîh olması durumuında lisandan feyz ve hikmet çıkacağını söyleyerek kalbin temizliğine önem vermenin gerekliliğini vurgular. [69a]

Onlar Gerçekten Tattılar

İsmail Hakkı Bursevi , Kitâbu’l-Hucceti’l-Bâliğa’da:

Ashabın Hz. Peygamber’le mülâki olma şekillerine insilâh ile görüşmeyi de ekler. İnsilâhın uykudan ve hayalden farklı olduğunu, onun cismani kayıtlardan sıyrılmak demek olduğunu vurgular. Uykuyla insilâh arasındaki farkı bal örneğiyle açıklar. İnsan rüyada bal yedikten sonra uyandığında damağında onun tadı kalmaz. Ama insilahda böyle değildir. Balı yemiş gibi damağında tadı kalır. [4a]

Onlar Korkmazlar

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu’l-Hucceti’l-Bâliğa’da:

İnsanın küçük âlem yani enfüs, kâinatın büyük âlem yani âfâk olduğunu, insanın âlemin ruhu sayıldığını, onsuz kâinatın olamayacağını, insân-ı kâmilin ölüm ve sual meleğinden korkmayacağını çünkü onları kendi suretinden, kendi eczâsından bir cüz gibi gördüğünü söyler. [5b]

Yalandan Müslünan olunursa…

Bu yaklaşıma örnek olması bakımından Akhisarlı Şeyh İsa ile saray Kanunî’nin saray imâmı Bektaş Efendi arasındaki görüşme enteresandır. Menkıbeye göre Sultan Süleyman’ın Rodos kalesini fethedip edemeyeceğini kendisine soran Bektaş Efendi’ye Akhisarlı Şeyh İsa, Rodos’ta ricalullah zümresinden orayı koruyan bedellerden (büdela) biri olduğunu ve o gitmedikçe fethin gerçekleşemeyeceğini söyler. Nitekim Rodos kuşatmasının sekizinci ayında o bedel hisar bendinde gezerken tüfekle vurulduğunda ancak fetih gerçekleşmiştir. bkz. İlyas b. Mecdiddin İsa Akhisari Saruhani İbn İsa, Akhisarlı Şeyh İsa

Menakıbnamesi, haz. Sezai Küçük, Ramazan Muslu, Sakarya: Aşiyan Yayınları, 2003, s. 181-182. Ayrıca kutbiyyetin frengistandan bir papaza verildiğine dair Niyâzî-î Mısrî'nin enteresan bir yorumu için bkz. Halil Çeçen, Niyâzî-i Mısrî'nin Hatıraları (İnceleme-Metin- Sözlük), (içinde) vr. 97b.

İnsan ve Harfler

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Divitten sayfa üzerine nasıl harfler, kelimeler yazılıyorsa aynı şekilde nokta-i zattan da hakikatler ve mâhiyetler sayfası üzerine isimler nakşolunup çeşitli taayyün terkibi ile kitab-ı kebîrin zuhura geldiğini, bu zuhura gelişin evvelinin akl-ı evvel sonunun ise sûret-i insaniyye ile teşekkül ettiğini, Hz. Âdem'in yirmi sekiz harfin mazharı olduğunu bütün dillerin ondan çoğaldığını söyler. [10a]

İnsan-ı kâmilin tohum gibi olduğunu, tohumda yeşerecek bitkinin bütün hülasasının saklı olması yönüyle insân-ı kâmilin de yaratıcının sırlarının mazharı olduğunu, bu sebeple onun için ism-i a'zam denilebileceğini belirtir. [64b]

Yeniçeri Ocağı Sahibi Razı olmazsa

Bursevî'nin ifadesine benzer olarak Ahmed Cevdet Paşa'nın rivayetine göre de Yeniçeri Ocağı Hacı Bektaş Velî'nin ruhaniyetleri ile tesis edilmiştir. Orhan Gazi devrinde asker ve ordu tertip edileceği zaman tesis edilecek ordunun muzafferiyeti için Hacı Bektâş Velî'nin duasına başvurulmuş, gelenler dua eden Hacı Bektâş'ın ridâsından bir aba parçasını koparak teberrüken gelenlere vermiş, onlar da bunu hürmeten başlarına taylasan gibi takmış ve daha sonrada bunu âdet edinmişlerdir. Dolayısı ile yeniçerilerin başındaki keçeler bu hatırayı yâd etmek üzere gelenek olmuştur. bkz. Ahmed Cevdet Paşa, Târih-i Cevdet, 2. bs., İstanbul: Matbaa-i Osmaniyye, 1309, XII, s. 179-180. Ahmed Lütfî Efendi, Vakanüvîs Ahmed Lütfî Efendi Tarihi, çev: Ahmet Hazerfan, İstanbul: Yapı Kredi yay., 1999, I, s. 110. Ocak, Ahmet Yaşar, Türk Sufiliğine Bakışlar, İstanbul: 2007, s. 179.

İstanbul'un Sırrı

Saltanat merkezi diğer yerlerden metafizik değer açısından yücedir. Çünkü en büyük toplayıcılık (cemiyet-i uzma) vasfına sahiptir. [Bursevî, *Tuhfe-i Atâiyye*, vr. 65a.]

İstanbul saltanat merkezi olduğu için *el-Câmî* isminin mazharıdır. Bursevî'nin Sultân-ı Rum olarak zikrettiği bu sebeple Osmanlı padişahlarında tecelli eden ilâhî isimler Mekke şeriflerinde taayyün edenlerden daha kuşatıcıdır. Mekke haremullah olduğu için zâtî tecelliye sahiptir. Oysaki zâta kuvvet sıfattan gelir. Bu sebeple sıfat tecellisinin mutlak mazharı olan İstanbul hilâfet merkezi omuştur. Bu yaklaşım, çocukta zâtî hakikatlerin bulunmasının onu güçlü yapmadığı ve kuvvetin ancak onda bazı sıfatların zuhûr etmesinden sonra gerçekleşeceği örneği ile daha iyi anlaşılabilir. Çocuklara bir hastalık geldiğinde vücutları etkilenip hemen zaafa uğrar. Tıpkı bunun gibi Mekke şeriflerinin de kendi nefisleri itibarıyla İslam memleketini zabt ve idare edecek kuvvetleri yoktur. Ayrıca çocuk örneği Mekke şeriflerinde kuvvetin olmamasına karşılık, şürefânın zâtî saflık ve masûmiyyet tecellisi taşıdıklarına

Bursevî'nin zımnen işaret ediyor olduğunu düşündürmektedir. **Öte yandan Bursevî'ye göre Mekke sırr, Medîne rûh, İstanbul ise kalb makamındadır.** Bedende aza ve organlara kuvvetin kalbden sirayet ettiği gibi İslam memleketine de metânet ve kuvvet Sultân-ı Rûm olan Osmanlı padişahlarıyla ulaşır. Çünkü Osmanlı üç vasıf ile bu makama yerleşmiştir. İsm-i a'zam'ın mazharıdır, bütün devletleri kapsayıcı ve kuşatıcı (ecma'i-düvel) yegâne devlettir ve son olarak ta Hz. Mehdî'ye kadar saltanatı sürecek ve saltanat silsilesi O'na intikal edecektir. Bu sebeplerle İslam memleketinin kalbi (kalb'ul-memâlik) ve İslam beldelerinin kuvveti (kuvvetü'l-bilâd) İstanbul'dur. Osmanlı padişahlarının burada ikamet etmesi ise başta Mekke şerifleri olmak üzere Allah'ın bütün kulları için kuvvetli bir destek ve takviye olarak görülmelidir. [Bursevî, *Tuhfe-i Recebiyye,* vr. 91a.]

Şehir	**İlâhî İsim**
Mekke	*Allah, el-Evvel*
Medine	*er-Rahmân, el-Ahir*
Kudüs	*Kuddûs, Subbûh*
Şâm	*el-Hayy, el Alîm, el-Mürîd, el-Kadîr, el-Evvel, el-Âhir, ez-Zâhir, el-Bâtın, er-Rahmân, er-Rahîm, el-Müdebbir, el-Mufassıl*
Bağdâd	*ez-Zâhir*
Mısır	*el-Bâtın*
Konya	*el-Kadîr*
Kıbrıs	*el-Muhît*
Bursa	*Mâliku 'l-Mülk, Zü 'l-Celâli ve 'l-lkrâm*
Edirne	*el-Hafîz*
İstanbul	*el-Câmî*

Osmanlı Şehirlerinde Tecelli Eden İlâhî İsimler

Ya Sivas

Tanrı Şehridir.

Bunalım Edebiyatı

“Egzistansiyalist edebiyat karamsar ve bunalım edebiyatıdır. Çünkü dünya saçma ve iğrenç; deniz soğuk ve kara; sevgili ‘kirli ve besinli bir yemek dolabı’dır. **Sahipsiz, Tanrısız, yardımcısız insan, adeta kapalı bir oda veya hücreye benzeyen bu dünyada yaşamak zorundadır.** Bu sebeple onun hayatı boşluk, hiçlik, sıkıntı, bunalım, abesle doludur.”

Dua Kabul Olsaydı

Nizamü’l Mülk XI. yüzyılda Fudayl bin İyaz’a bir özdeyiş atfetti: ” eğer dualarım kabul olsaydı yalnızca adil sultan için dua ederdim. Çünkü kulların(Allah’ın) ve dünyanın refahı onun refahıyla ilişkilidir”.

İsyan yok

Rasûlüllah salla'llâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Göz yaşarır ve kalp üzülür. Fakat biz Rabbimizin hoşnut olmayacağı bir söz söylemeyiz.” el-Müstedrek ale's-Sahihayn I, 538

Ara Açan

“ أَن نَّزَغَ ٱلشَّيْطَٰنُ بَيْنِى وَبَيْنَ إِخْوَتِىٓ

Yusuf aleyhisselâm, “şeytan benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra” kısmını açıklarken şeytanın sorumlu tutulmuş olduğunu dile getirmiştir.

Şeytan Hataya Yardım Eder

“Onlardan, kurtulacağını bildiği kimseye dedi ki: Beni Efendi’nin yanında an, (umulur ki beni çıkarır). Fakat şeytan ona, efendisine anmayı unutturdu. Dolayısıyla (Yûsuf), birkaç sene daha zindanda kaldı.”

Bazıları âyetini izah ederken, Yûsuf'un (aleyhisselâm) (Rabbinin yanında beni an) diyerek hata yaptığını dile getirmektedirler.

Başka bir görüşe göre bu âyet nebilerin büyük günahlar dışındaki küçük günahları sebebiyle cezalandırıldığına delildir.

Yûsuf'tan (aleyhisselâm) sadır olan bu kelâm ise gaflet halinde söylenmiş küçük günah grubuna dâhildir.

Bu hususta İmam Mâturîdî'ye göre Yûsuf (aleyhisselâm) Allah'tan başkasından yardım istememektedir. Onun durumu tıpkı kulun yaşantısında sebeplerle amel etmesi gibidir. İşte Yûsuf'un "Efendi'nin yanında beni an!" diye emretmesi hapisten çıkaracak bir sebep olarak onu görmesidir. Esasında onu hapisten çıkaranın Allah olduğunu da kesin olarak bilmektedir. Ona göre bunda herhangi bir beis yoktur. Çünkü o resul olduğunu hapiste ilân etti, tedbir almak için onların efendisine bu işi bildirmek istedi. Yûsuf muhtemelen kendisinin hapsedilmesinden melikin haberi olmadığını, halinden haberdar olunca onu çıkaracağını düşünmektedir. Bu ise Allah'tan başkasından yardım istemek anlamına gelmemektedir. Çünkü o diğer kazanım yollarında olduğu gibi yaşam maslahatları için çaba sarf etmektedir.

Yûsuf'un hapisten çıkmayı ve kurtulmayı ümit ederek, efendisine Allah'ın kendisine rüya tabirlerini öğrettiğini ve risâletle hükmettiğini bildirmesini istemesidir. Efendisinin müşfik davranarak kendisini kurtaracağını düşünmektedir. Önceki firavunların bazı nebileri nasıl helâk ettiğinin bilincindedir. Durumundan haberdar ederek onu çıkarmasını ve üzerinden mihneti kaldırmasını isteyerek kendinden önceki nebiler gibi azap görerek helâk olmak istemedi.

Başka görüşe göre bu âyetin sarfı Yûsuf'un Allah'tan başkasından yardım istemesi anlamında delil için caiz değildir. Şâyet böyle olsaydı şeytan onu unutturmak için çaba sarf etmezdi. Çünkü Allah'ın sebeplerine riâyet dışında Allah'tan başkasından yardım dilemek şirktir. Şeytan ise şirki unutturmaz ikame etmek ister.

Resim nedir?

Sorusu sorulduğu zaman, resme bakıldığında ne görülür? sorusu ile karşılaşılır.

Resme bakıldığı zaman öncelikle bir resim görülür, ardından resimde görülen görülür kuşkusuz. Burada resimde görüleni, daha net açıklamak adına, ışığın kaynağına doğrudan bakma eylemiyle ilişkilendirilebilir.

Şöyle ki, güneşe bakıldığında esasen güneş görülmez, fakat güneş ışığı altında nesneler görünür olur, aslında güneş ışığı altında, güneş görülür, yani nesneler aracılığıyla güneş görülür. Bu bakışla denilebilir ki çizim belli bir dönemde resmin altyapısı olmuştur. Fakat daha sonra çizimin kendisinin bizzati üstlendiği bir şeyden söz edilebilir; bir çizimin kendisi bir görünen olarak, ki burada daha resimsel bir çizimden yani geleneksel akademik çizimden bahsedildiği vurgusunu yaparak, günümüze doğru gelindiğinde, günümüzde çizim bizatihi kendisi ve kendisinden görüneni aynı anda sunar. Fakat şunu da söylemek mümkün, çizim kendisini temsil edebilir; burada yine bir resim analojisinin dışında, fenomonolojik olarak resme bakıldığında, resmin kendisini temsil eden resimden söz edilebilir. Yani günümüzde soyut resim dışında daha göstergelere dayalı resim denildiğinde burada görünen başka bir

şey vardır. Dolayısıyla her halükarda resimde görünen şeyle resmin kendisi, çizimde görünen şeyle çizimin kendisinden söz edilebilir. Yani özet olarak çizim resmin altyapısı değildir.

İnsan ve Burçlar

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Rûh-i müdebbir olan ruhun, ilâhî nefha ile vücûda geldiğini, Hakk'ın kenz-i mahfi iken kendini izhar için halkı halk ettiğini, Hakk'ın zatının künhünün ancak sıfatlarıyla bilinebileceğini, insanın rûhânî kuvvetinin meleklere benzediğini açıklar. [11a] İnsanın on iki uzvunun on iki burca benzediğini, işitme, görme, tatma, dokunma, koklama gibi kuvvetlerinin de yedi yıldızı andırdığını belirtir. [14a]

Herkes Sorumlu Eğer Dili Varsa

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Lisanın kalbin tercümanı olduğunu, tercümansız mana anlaşılmadığı gibi lisan olmadan da hakikatlerin aktarılamayacağını, onun için imanın itibarının kelime- i şehadete dayandığını, dağlarda, yeryüzünün ücra yerlerinde ve fetret devrinde olan insanların tevhîd-i aklî ile muâheze olunacağını, İslam beldelerinde yaşayan insanların ise bununla beraber tevhîd-i imanîden de sorumlu olacağını belirtir. [14b]

İnsan ve Kemikleri

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Âlem-i ekvân ile âlem-i enfüsün birbirine benzediğini, âlem-i kebirde üç yüz altmış beş gün olduğunu bunun mukabilinde âlem-i sağîr olan insanoğlunda da aynı sayıda mafsal bulunduğunu anlatır. [15a]

En Faziletli İsim

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

"Hû" kelimesinin boğazın en alt ucundan çıkan he harfi ile dudağın en dışından çıkan vav harfine kadar bütün mahreçleri kendisinde barındırdığını, "hû" zikrinin böylece tüm merâtibden geçerek sırr-ı azîme delalet ettiğini, kelime-i şehadetten sonraki en faziletli ezkâr ve esmâ olduğunu söyler. [15b]

Hakikat-i Muhammediyye'nin taayyün-i evvel ile olan zâta denildiğini, ilk ve son ism-i a'zama delâlet ettiğini, Hz. İdris'in onun nâibi kabul edildiğini, diğer aktâbın da Hz. İdris'in nâibleri olduğunu açıklar. [94a] Resulullah'ın iki mertebesinin bulunduğunu, bunlardan birinin velâyet, diğerinin ise nübüvvet olduğunu, kendileri göç ettiklerinde nübüvvetin onunla sona erdiğini, velâyet kapısının ise ile'l-ebed açık kalacağını beyan eder. [95a]

Hakk'ın iki kişiye sûret-i vâhidede tecelli etmeyeceğini, her şahsa itikadına ve haline göre ayrı surette tecelli edeceğini, ism-i vâsiin hükmünün tecelliyatta farklı olacağını ifade eder. [89a] Hakk'ın bizzat görünmeyeceğini, temessül yoluyla zuhur edeceğini, burada Hak yolcularının ayakları kaydıran bazı temessülâta dikkat etmesi gerektiğini, mesela şeytanın kendisini sema ve yer arasını kaplamış vaziyette göstererek ilahlık davasına girebileceğini, sâliklerin onu Hak sanarak ilhâda düşebileceğini anlatır. [90a]

Ene'l-Hak Davası

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Ene'l-hak davası iddia edenlerin mahallin kendini Hak'tır diyerek ilhada düştüklerini, Hallac'ın ene'l-hak demesinin böyle olmadığını, onun fenâfillah makamında olduğunu, bu makamda "sen atmadın o attı" fehvasınca ene'l-hak sözünü Hakk'ın söylediğini ifade eder. [16a]

Kemalât Yaşı

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Altın otuz altı bin senede, gümüş on sekiz bin senede kemal bulduğu gibi insan-ı kâmilin de buluğ çağı olan onsekiz yaşında Hakk'ı bulmaya başladığını intihâsı olan kırk yaşına yakın bir zaman olan otuz altı yaşında ise kemâle erdiğini, kırk yaşından sonra insanın tabiatının soğumaya başladığını, kuruduğunu, aşı kabul etmediğini anlatır. [17b]

Ehlullahın kutub gibi isimlerin kendilerine ıtlakından etbâını men ettiklerini, şöhrete ait bazı lafızların kendileri için kullanılmasından hoşlanmadıklarını, zira ahfiyâ olanların ortaya çıkmayı istemediklerini söyler. [88a] İnsân-ı kâmil'in okyanusa benzediğini, okyanusun, içine düşen hiçbir şeyden etkilenmemesi, değişmemesi gibi insân-ı kâmilin de evsafından fenâ bulup ruhunun âlem-i emre çıkarak âlem-i halktaki zulumât ve kedurâttan etkilenmeyceğini belirtir. [88b]

İnsanız Çok Şükür

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

İnsanda bütün hayvanların ahlakının mevcut olduğunu, marifeti itibariyle meleklere benzediğini, fakat insanoğlunun kendisine ilahi nefha üfürüldüğü için kemâlât-ı ilâhiyyeye mazhar olduğunu meleklerde ise bi'l-fiil bütün kemâlâtın zuhura gelmediğini söyler. [23 a] İnsanın kibir ve kedûret yönünden şeytana benzediğini kibrin sonunun ilahlık davası, kedûretin sonunun ise ehl-i siccîn olduğunu anlatır. [23a] Cehennemlik kişinin nefs-i hayvâniyyesi ile oraya gireceğini, rûh-u insanîsinin dışarıda kalacağını, ehl-i cennetin ise kalp ve ruh mertebesiyle cennete gireceğini nefs ve tabiat mertebesinin ise cehenneme tard olacağını izah eder. [23b]

Doğruluk ve yalancılığın söz ile olmadığını gerçek sıdkın vücûd-i vâhide iki demekten uzaklaşarak mümkün olacağını, sıdkın gayesinin ikilikten halas olarak yektâlık âlemine vüsûl olduğunu belirtir. [24a]

İnsanı cesaretiyle aslana, cehaletiyle hayvanlara, gazabıyla kaplana, fesâdıyla kurda, sabrıyla eşeğe, şehvetiyle güvercine, hilesiyle tilkiye, hırsıyla fare ve karıncaya, cimrilikte köpeğe, harama harîsliğiyle hınzıra, kin tutmasıyla deveye, cömertlikte horoza, kanâatta baykuşa, mülk edinmesiyle kediye, erken kalkmasıyla kargaya, himmetiyle doğana ve kaplumbağaya, basîretiyle hüdhüde benzetir. [24b]

Mübtedî sâlik için sohbet-i rûhâniyyenin değil, sohbet-i cismâniyyenin lazım olduğunu, sohbet-i rûhâniyyenin üzerinde sohbet-i ilâhiyyenin yer aldığını belirtir. [81b] Kesbin insan ve cinne mahsus olduğunu, melekte kesbin yer almadığını, meleğin kemalinin refî, insan ve cinnin kemalinin ise tedrîcî ilerlediğini, çünkü melekte ruhânî kuvvet bulunduğunu, ayrıca melek de dahil velilerin ve herkesin bir makam sınırı olduğunu anlatır. [82a]

Meleklerin muhabbet ehli olup aşk ehli kabul edilmediklerini, ehl-i aşk olmamalarının sebebinin

bütün esmânın hakikatleri ile tahakkuklarının bulunmadığını, onun için Hakk'a vüsullerinin insân-ı kâmillerin vüsulleri gibi mertebe-i ulyâdan olmadığını, Hakk'ın cemâlini göremeyeceklerini, belki makamları kadar seyredeceklerini belirtir. [100a]

Tevhid Sürmesi

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

İnsanın basîretinin açılması için tevhid sürmesini gözüne çekmesi gerektiğini, müminin ise tevhidin suretinde kalmayıp "lâ mevcûde illallah" olan tevhidin hakikatine ermesi gerektiğini vurgular. [31a]

Allah'ın vâcib li zâtihî olduğunu, cümle eşyanın ondan südur ettiğini, güneşin doğmasıyla bütün karanlığın yok olup varlıkların görünmeye başlaması gibi kenz-i mahfî olan Hakk'ın tecellisiyle bütün sırların vücud bulduğunu izah eder. [85b]

Biatın her insana gerekli olduğunu, padişahın dahi biat ehli olması gerektiğini, halkın kendisine biatının yeterli olmayacağını ve onun mübâyaasının bir mürşid-i kâmile vâsıl olmasıyla gerçekleşeğini ifade eder. [67b] Ehl-i mübâyaaya ışık demenin ilhadı gerektireceğini, zira mübâyaa ehlinin ehl-i sünnet olduğunu, ışık ehlinin ise zâhiren mübâyaada kalıp batinen ilhâda düştüklerini belirtir. [68b]

Cennetin yüz derecesinin bulunduğunu, doksan dokuz esmâ-i ilâhiye ve bir de bu isimlerin bâtını olan ism-i âzamla beraber yüz esmânın buna mukabil geldiğini, esmâda ism-i âzam câmi olduğu gibi cennetin derecelerinde de ism-i âzam kabul edilen Rasulullah'ın derecesinin cümle derecelerden müşerref sayılacağını beyan eder. [92a]

Dağlarıma

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Yeryüzünü dağların, insanı iskeletinin ayakta tuttuğu gibi bir dağ mesabesinde olan Ricâlullahın da esas-ı âlemi ayakta tuttuğunu, bu sebeple zikr-i muttasıl ehli var oldukça âlemin fenâ bulmayacağını belirtir. [17a]

İkisi Bir arada

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

İnsanın cümle eşyanın numûnesi olmasıyla bütün zıtları kendinde cem ettiğini, bir müminin aynı zamanda kâfir olması mümkün müdür, sualine karşılık müminde îmânın bi'l-fiil küfrün ise bi'l-kuvve mevcut olduğunu belirtir. [32b]

İsimleri Hakk'a ıtlak ederken bazı kuralların bulunduğunu, anlamı güzel de olsa sehî, refîk, fakîh, tabîb gibi mahlukâta izafe edilen isimlerin Hak için ıtlak olunmayacağını ifade eder. Hakk'ı mûcib-i bi'z-zât, illet-i ûlâ gibi filozofların söylediği sözlerle anlatmanın da ilhâd olduğunu söyler. Vücud-i mutlak ve ayn denilmesinin ise mümkün olabileceğini anlatır. [34b]

İmanı mümtenî olan birine teklif-i iman etmenin ayn-ı sâbitesinin gereğince olduğunu, burada irâdî bir emirden ziyade teklîfî bir emir bulunduğunu, zira irâdî emir olsaydı murad olan imânın, ilâhî irâde gereğince imânı mümtenî olanda gerçekleşeğini, Resulullah'ın Ebû Cehil'in imanının mümtenî

olduğunu bildiği halde kendisine imân teklifinde bulunmasının buna örnek olduğunu, kaza ve kadere dâir bu sırra makâm-ı hayret denildiğini belirtir. [74a]

Kur'an'ın zâhir ve bâtınına itikad etmenin gerekliliğini, Kur'an'ın bâtınının ehlullah olduğunu, onları inkar etmenin Resulullah'ı inkâra sebep olduğunu aktarır. [76a] Nefs-i emmâreyi öldürmedikçe ma'rifet gülünün koklanamayacağını, bu sebeple dili tutmanın, kötülükten alıkoymanın gerekliliğini vurgular. [77a]

Vahdet-i Vücûd

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Hakk'ın aynı olmanın yanlış anlaşılmaması gerektiğini, onun aynı demenin cisim olarak aynı anlamında olmadığının altını çizer. Bununla ilgili vezir ve sultan örneğini verir. "Vezir ve sultan aynıdır" demekten murâdın bedende birdir demek olmadığını, bilakis hükümde birdir demek olduğunu, zira vezirin emir ve nehiyde, hal ve akitte sultan gibi olduğunu söyler. [36b] İnsanın her gördüğü nesneye ayn-ı Hakk demesinin ilhâd olduğunu, Hakk'ın zuhûru veya ayn-ı vâhide diyebileceğinin üzerinde durur. Bununla ilgili bir sûfi ile bir kelamcının arasında geçen köpekte Hakk'ın zuhur edip etmediği meselesini tartışır. [39b] Tevhîd-i hakîkî ehli olan insanın dahi zındık olmaktan sakınması gerektiğine, abd ile rabbi birbirine karıştırmaması lüzûmuna dikkat çeker. [43b]

"Varlığın birliği" yaklaşımının yanlış anlaşıldığını, iki ayrı hakikatin tek bir hakikate dönüşemeyeceğini, kulun ilâh olamayacağını vurgular. At nasıl insan olamazsa kulun da rab olamayacağını belirtir. At ve insan örneğinde mümkünün mümküne dönüşmesi nasıl gerçekleşmiyorsa mümkün ile vücûb arasında da tahavvüllün asla gerçekleşemeyeceğini ifade eder. Hallac'da da tahavvülden ziyade fenânın gerçekleştiğini, vücûd-i imkânînin fenâ bulup ortada sadece vücûd-i vâcibin kaldığını söyler. [49b]

Vahdet-i vücûd sırrı olarak Hakk'ın kemalde şerîkinin bulunamayacağını, Allah'ın ahlakıyla ahlaklanmanın, mahlukun âyinesi miktarınca tecelli eyleyen ve mahlukta zâhir olan esmâ ve ahlâk-ı ilâhiyye olduğunu belirtir. [65b] Esmâ tarîki ile tevhid tarîkinin farklı olduğunu, esmâ tarîkinde tasarrufun çok gerçekleştiğini, tevhid ehlinde ise kerâmet-i kevniyyenin fazla ortaya çıkmadığını söyler. [66b]

Dördü Birden

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Sebepleri inkar edenlerin ve sebep yoktur diyenlerin sebebi inkar ederken bile bir sebep olan lisanı, dili kullandığını belirtir. [44a] Ehl-i Sünnetin şeriat, tarikat, hakikat ve ma'rifet diye dört mertebeye itibarı içerdiğini, bunlardan yalnız birini kabul etmekle kişinin ehl-i sünnet olamayacağının üzerinde durur. [44b]

Üç çeşit makam olduğunu, ilk makam olan makâm-ı mukarrebînin bütün makamların üstünde bulunduğunu, bu makamda "hû" zikrinin çekildiğini söyler. Makâm-ı ashâb-ı yemînin ikinci makam olduğunu, bu makamda "Hû Allah" zikrinin çekildiğini vurgular. Üçüncü makam olan makâm-ı ashâb-ı şimâlin ise ehl-i dalâlet olduğunu anlatır. [45a]

Lâ ilâhe illallah zikri ile Allah zikri arasında farkların bulunduğunu, bir takım hayaller gören mübtedî saliklerin nefy ve isbat içeren lâ ilâhe illallah zikri ile bu hayalleri ortadan kaldırdığını belirtir. [47a] Sâlik-i meczuba göre başlangıç zikri kelime-i tevhid, meczûb-i sâlike nisbetle bu zikir Allah zikridir. Bazı tarikatlarda her mübtedîye Allah zikrini verdiklerini, aç karnına bal yedikten sonra midenin bozulması gibi yeni başlayan müride kelime-i celâleyi vermenin de ruhanî ihtilâca sebep olacağını söyler. [47b]

Punk İdeolojisi:

Temel amacı olabildiğince fazla özgürlük tanımak olan düşünce sistemi, bireycilik, otorite karşıtlığı, şart olmamakla beraber politik anarşi, özgür düşünce ve ahlakı içerir. Punk'ın dünyaya karamsar bir bakışı vardır çünkü modern uygarlık insanlık üzerinde bilinçli bir baskı kurmaktadır. Bu fikri benimseyen bireyler de Punk olarak adlandırılır.

Etme Bulma

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Enbiyâ ve evliyâya ezâ ve ihanetin Hakk'a râci olmasıyla, onlara ezâ verenlerin bizzat intikam sahibi Hak tarafından cezalarının verileceğini anlatır. Buna örnek olarak Hallac'ın idamına fetva veren müftünün başına gelen fecâati aktarır. [50b]

Şiir ve Duası

Bismillahirrrahmanirrahim .

Allahın gizli lütufları çoktur. Gizliliği çok ince olduğu için zeki insanların anlayışından gizlenir. Sabahleyin seni hüzünlendiren ne kadar çok iş var. Akşamleyin ise ferah gelir. Her zorluktan sonra kolaylık gelir. Kalbin daralmasından sonra ferahlık gelir. **Her iş peygamberimize iltica edince kolaylaşır.**

Duası

Allah birdir. Vadi gerçekleşti. Kulunu fırkalara karşı ancak Allah muzaffer etti. Allahım senin dediklerin haktır. Buyurdun ki dua edin icabet edeyim. Ve sen vadinden dönmezsin. Bana hidayet olarak islamı verdiğin gibi ölene kadar müslüman olarak yaşatmanı ve islamı kalbimden çıkarmamanı istiyorum.

Allah'ım beni Hz. Muhammed nebinin sünneti üzere yaşat ve o hal üzere öldür. Dalalete sokan fitnelereden beni rahmetinle uzaklaştır ey merhametlilerin en merhametlisi.

Ya Rabbi! Bize merhamet et, affet ve ikram eyle. Allah'ım! Bizim bilmediklerimizi de sen bilirsin, sana malum olan bütün günahlarımızı affeyle. Allah'ım! Sen en Aziz ve en Kerimsin. Bizi de salimen, sevinçli ve mutlu olarak cehennem ateşinden koru.

Haşr

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Felsefecilerin yalnız haşr-i rûhânîyi kabul etmeleri, âlemin kıdemini savunmalarının küfür olduğunu,

belki kadîm ve ebedî olanın onun maddesi sayıldığını, yoksa ebedî olanın avârızı ve levâzımı olmadığını anlatır. [104b]

Herkesin Tesbihi var

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Gerek âlem-i vücûb, gerekse âlem-i ekvânda herkesin seyrine göre bir ilm-i mahsusu olduğunu, eşyanın kendine mahsus tesbihi bulunduğunu, açık keşf sahibi kişilerin bu tesbihi işittiklerini belirtir. [53a]

Üveysîlik

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

İnsana vâki olan bazı hayallerin akabinde lezzet ve ferahlık duyulmasının o hayalin melekî ve rahmânî olduğuna delalet ettiğini, akabinde bıkkınlık ve sıkıntı veren hayalin ise nefsânî ve şeytânî olduğunu söyler. Hayal esnasında çok tehlikelerin geçtiğini, şeytanın hayale karışabileceğini, ona inanmayıp hiç durmadan reddetmek gerektiğini belirtir. Esmâ ehlinde bu gibi temessüllerin çok vâki olduğunu, tevhid ehlinin bundan uzak olduğunu anlatır. [54a] Herkesin meşrebine göre birçok tarikatın bulunduğunu, asıl tarikatın tarikat-ı Muhammediyye, ilk ihdas edilen tarikatın ise Üveysîlik olduğunu belirtir. Her sun'-ı ilahînin Hakk'a giden bir yol olduğunu, bu yüzden ehlullahın her birinin bir yüzden irşad bulduklarını ve Hak'tan âgah olduklarını vurgular. [54b]

Müçtehidler Gelecektir

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Dört mezheb imamından sonra içtihadın olup olmadığı sualine her asırda müctehidin geleceği ve o müctehidlerin de ehlullahın arasından çıkacağını anlatır. Ehlullahın ilham sahibi olduğunu, vahiy sahibi bir peygambere vahiy dışındaki alanda nasıl içtihad câiz oluyorsa sâhib-i ilhama da ictihadın câiz olacağını belirtir. [58a] Bazı âlimlerin "ümmetin ihtilafı" hadisini zanaat ve sanatlarda olan çeşitliliğe haml ettiklerini, zira aynı sanatın herkes tarafından yapılmasının zaruretleri ortadan kaldırmayacağını, aksine ortaya büyük sıkıntıların çıkacağını söyler. [59b]

Uzlet

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Hak'tan vahşet üzere dünyadan ayrılanın sû-i hâtime ile gideceğini, onun için Hak ile ünsiyetin ve uzlete çekilmenin gerekli olduğunu vurgular. [60b] Fenâdan sonra beka bulup cem makamına ulaşan sufinin önündeki perdelerin kalkacağını, hicab-ı rahmet makamına ulaşacağını, böylece Hakk'ı müşâhede edeceğini anlatır. [61b] Sıfat aleminin zat alemine perde olduğunu, lakin bu perde ince olduğundan mükâşifin müşâhedesine mani olmayacağını belirtir. [62a]

Âlemin Ağacı

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Âlemin ağaca benzediğini, mebdeinin ruh-i Muhammedî ve âhirinin cism-i Ahmedî olduğunu,

fenâfillah ehlinin ağaca itibar etmeyip onun aslı olan tohuma nazar ettiğini, bekabillah ehlinin ise ağaca itibar edip tohumu ağaç üzerinden seyreylediğini söyler. [62b]

Enfüsî tecellinin, âfâkî tecelliden daha kuvvetli olduğunu, zat ile sıfat sırrının insanda toplanmasından onun her cihetten mükerrem olduğunu, basîret nuru bahşedilmediğinde insanın zayıf, nursuz ve fersiz kalacağını, basîret sahibi olmasıyla her mevzuya nüfûz edeceğini, hiçbir sırrın gizli kalmayacağını söyler. [97b]

Allahın Sevdikleri

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Hüznün yüce bir makam olduğunu, Resulullah'ın devamlı hüzünlü olduğunu, Hakk'ın hüzünlü kalbi sevdiğini açıklar. [63 a] Seyr âleminin dünya günüyle her güne bin gün şeklinde tertip olunduğunu ve bu âlemlerin kiminin cismâni, kiminin ruhânî ve kiminin ise manevî olduğunu belirtir. [64a]

Ya Kalbine Girseydi

Bir kimse Sehl b. Abdullah etTüsterî'nin yanına gelerek evine bir hırsızın girdiğini ve bütün eşyasını çaldığını söyler. Bunun üzerine Tüsterî'nin cevabı, "Allah Teâlâ'ya şükretmelisin. Ya hırsız kalbine girseydi -ki kalp hırsızı şeytandır- ve tevhid akideni ifsad etseydi ne yapardın!" şeklinde olur.

Şeriat Gemisi

Şeriat gemisi elbette kendisine binen kişinin, nefsinin fitnelerinin ve dünya fitnelerinin tufanından kurtulması için imal edilmiştir. **"Binin içine."** kavl-i şerifindeki binme emri, şeriatın sırlarından bir sırrın keşfine işaret ediyor ki o da şudur: Kim şeriat gemisine, kendi tabiatı gereği, babalarını taklit ederek veya üstadlarını takip ederek binerse; şeriat gemisine binmenin kendisi için hiçbir faydası olmaz. Münafıkların, Allah'ın emriyle değil de, tabiatlarıyla binmeleri gibi. Bu binme işi, kendilerine hiçbir fayda vermedi. Yine Şeytan'ın, Hz. Nûh'un gemisine binmesi gibi. Bu binme işi, şeytana hiçbir fayda vermedi. Kurtuluşa gelince o, şeriat gemisine emirle binen ve makamın edebini muhafaza edenedir. Ve Allah Teâla buyurdu: **"Onun gitmesi de durması da Allah'ın adıyladır."** Yani onun hareketi Allah'tandır ve durması da Allah'ta olur. **"Ve elbette nihayet Rabb'ine gidilecek."** ayetinde olduğu gibi. **"Rabb'im şüphesiz çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."** Yani ona binen kişiyi kurtarmakla gafurdur ve o şeriat gemisine emirle binene de merhametlidir. Yoksa tabiatıyla binene değil.

Bursevî'nin Te'vîlâtü'nNecmiyye'den aktardığı bu yorumda şeriat gemisine taklitle yahut hocalarını takip ederek binen kişilere şeriatın bir faydasının dokunmayacağı ifade edilmektedir.

Keramet

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Kerâmetin, Hakk'ın kullarına ikram ve nimeti olduğunu, fakat kerâmet-i ilmiyyenin kerâmet-i kevniyyeden evlâ olduğunu, bu iki kerâmet ehlinin kulluk ve edep ile istidraç ehlinden farklı olduğunu anlatır. [67a]

Müşahede

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Resulullah'ın Mi'rac gecesinde bütün varlığını, terkibini hal edip, âlem-i tecrîd ve tefrîde ayak bastığını, burada Hak ile Hak olduktan sonra tekrar yeryüzünden Hakk'ı müşâhedeye döndüğünü, Hak ile Hak olmanın ilhâd ve küfür olmadığını, çünkü burada istihâle bulunmadığını belirtir. [70a]

Mücâhede

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Mücâhedenin her durumda gerektiğini, bir sıkıntı karşısında mücâhedeyi bırakmaktan ziyade sıkıntının izin verdiği ölçüde mücâhedeye devamın ilahi bir emir olduğunu, bu ümmete emir ve yasakların Hakkın bir ikramı olarak hafifletilerek geldiğini, dolayısıyla amellerde usr ve haracın bulunmadığını söyler. [72a] "Mâ lâ yutâk"ın üç kısımdan teşekkül ettiğini, birincisinin muhâl-i aklî, İkincisinin muhâl-i âdî, üçüncüsünün ise muhâl-i ârizî olduğunu anlatır. [73b]

Neseb-i Sahih

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu'l-Hucceti'l-Bâliğa'da:

Tarikat nesebine ta'n edenlerin cahiliyet üzere bulunduklarını, cahiliyyede nesebe ta'n etmenin âdet olduğu, bir kimse sahih bir nikahdan tevellüd etmişse ona sövülemeyeceğini, zira bu kötü sözlerin Hz. Peygamber'e kadar gideceğini anlatır. [75a] Nikâh-ı sahîhadan gelen birisinin velâyet mertebesine vâsıl olmaya daha istidatlı olduğunu, veled-i zinanın ise böyle olmadığını, şeriatta nikâh-ı sahîhadan tevellüd edene velâyet imkanı olunca tarikatta da ehl-i nefesden tevellüd eyleyenin öncelikli olduğunu söyler. [75b]

Yücelerden İndik

Bursevî, "Biz yüce harfler idik. Alçak satırlara indik." demiştir

Kadının cihadı

جِهَاد الْمَرْأَة حسن التبعل لزَوجهَا

"Kadının cihadı, kocasıyla iyi geçinmesidir."

Deylemî (509/1115)

"Çik" ve "Ayna" nın bilinmeyen yönü

Hakas Türklerinde Kötü Ruhlar

Hakas inanışlarına göre kâinat üç bölümden oluşmaktadır. Üstte "Çağan Çiri" (Tanrı yeri) denilen

dokuz katlı gök bulunmaktadır. En üst katta Tanrı, diğer katlarda iyi ruhlar oturmaktadır. İkinci bölüm yeraltı dünyasıdır. "Ayna Çiri" veya "Erikli Çiri" denen bu bölüm yedi kattır. Buranın da her katında kötülükle ilgili "varlıklar" bulunmaktadır. Bunların başı ise "İrlik Han” veya diğer adıyla **“Cinges Han”**'dır. Erlikler sürüngenleri, ufak canavarları ve hastalıkları oluşturmuştur. Erlik-Han'ın yardımcılarından en meşhurları ise Erlik'in Oğlu İtker-Molat ve Kızı Uçak Tolay'dır. Ayrıca kötü ruhların idarecisi Üzüt Han ve yedinci kattaki cehennemin idarecisi Tamı Han da en korkulan yeraltı güçleridir. Ekrem Arıkoğlu tarafından hazırlanan sözlükte, konumuzla ilgili birçok kelime yer almaktadır   Arsı: Kötü ruh.   İnsanların içine girerek çocuk sahibi olmalarını engeller.

Ayna: Şeytan

Ayna-çik: Şeytan, kötü ruh.   Çocuklara musallat olur.

Hubay: Kötü ruh

Imıl-sımıl: Genel mânâda “kötü ruh” anlamındaki kelimeler

Incıh: Şeytan, kötü ruh

Alartpah: Kötü güç, şeytan

Hara ayna/ Çabal ayna: Şeytan, iblis

Aza: Şeytan

Çitker: Şeytan

İrlĭk: Şeytan

Çik: Şeytan, iblis   (kuşlar cik cik demezler, cib cib derler, ancak hikaye kitaplarında cik cik yazılmış nedeni… malum değil mi)

Saydan: Şeytan

Seereñ:.Kötü ruh, şeytan

Sımıl: Akşam vaktinde insanlara musallat olan kötü ruh, şeytan

Sĭle/sĭlee: Kötü ruh, şeytan

Hara töster: Kötü ruhlar

Saldı: Akşam vaktinde ıssız evlerde bulunan kötü ruh

Tolaysı-: (Kötü ruhlardan dolayı) Hastalanmak

Pooncah: Kötü ruh

Puh: Kötü ruh

Körtĭges: Dolama hastalığı ruhu

Kördürse Dünyada

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbu’l-Hucceti’l-Bâliğa’da:

Âşıkları burada tegannîden men eden nasipsizlerin cennette sidretü'l- müntehâdan ortaya çıkacak güzel sesten sağır, ruha haz veren bu sesten nasipsiz kalacaklarını, çünkü dünyada oluşmayan kemalin âhirette de meydana çıkmayacağını ifade eder. [93 a]

Kamlar

Şamanizm, insanları şaman aracılığıyla yukarı ve aşağı dünyanın ruhlarına bağlayan inanç sistemidir. Şaman, vecd haline geçiş sayesinde atalarının ve doğanın ruhlarıyla konuşarak kehanette bulunabilen ve geleceği tahmin edebilen, ruhlarını kaybetmiş ya da hastalıktan ıstırap çeken kişileri iyileştiren ve topluluğun sağlığı için ayinler yapan dinsel uygulayıcıdır.

Şamanizmde hastalığın ve ölümün sebebi olarak insanın vücudunu ruhlarından birinin terk etmesi veya insana kötü ruhun girmesi sayılır. Kamın görevi, teşhisten sonra kamlama sırasında yardımcı ruhların desteğiyle insanı terk eden ruhu bulmak ve geri getirmek veya yerleşen kötü ruhu kovmaktır. Kamlama, şamanın çeşitli dua ve adak sunmalarla ruhlarla irtibata geçme faaliyetidir. Kamlama esnasında kam, tefe, homusa (ağız kopuzu) veya bakır aynaya ritmik şekilde vurarak çıkarttığı melodiye göre ve konuyla ilgili olarak irticalen nazım parçaları söyler. Bu şiir türüne alkış denir.

Kam, ruhların yardımıyla, çeşitli yöntemler uygulayarak (masaj, sıvazlama, çeşitli otlarla vs.) geniş tedavi pratiği yürütür: eklem hastalıkları, kırık-çıkıklar, akciğer, karaciğer hastalıkları v.s; ayrıca 3. ve 5. aylarında kama masaj yaptıran hamile kadının doğumu kolaylaşır.

Kam çomağını atarak, avuç içine, gözlere, hayvanın kürek kemiğine bakarak geçmişten ve gelecekten haber verme, kamların fal bakma uygulamalarından birkaçıdır.

Kamın yardımcı ve koruyucu ruh betimlemeleri (putlar) eeren (bazen ongon) olarak adlandırılır. Hunlarda ve daha sonra Göktürklerde 'tanrı tasvirleri' olarak geçen putların mevcudiyeti hakkında muhtelif Çin kaynakları bilgi vermektedirler. Mesela 'Gök Türkler tanrılarının tasvirlerini keçeden yaparlar ve deri torba içinde saklarlardı. Bu tasvirler iç yağı ile yağlanırdı. Aynı zamanda sırık üzerine de dikilirdi'.

Erenler 'şamana işinde yardım eden ve onu koruyan iyi ruhlardır. Ataların ruhları, özellikle daha önce yaşamış akraba şamanların ruhları olabilirler'. Putlar 'keçeden, paçavralardan, kayın ağacı kabuğundan yapılır. Bir kısmı çocukların oynadıkları bebeklere benzerler. Bir kısmı da tilki, tavşan ve başka hayvan derilirendinden ibarettir. Bunlar duvarlara yahut sırıklara asılır. Bazı aileler bunları torbalarda saklarlar. Ava veya önemli bir sefere çıkarken bu putlara saçı saçarlar ve ağızlarına yağ sürerler'.

Kamların Kategorileri

Kamlık, genelde kam-atalardan geçer; fakat Şamanların başka kategorileri de vardır.

1. Kam soyundan gelen kamlar.
2. Soyu yer ve su iyelerine dayanan kamlar.
3. Soyu göğe dayanan kamlar.
4. Soyu kötü ruh 'albıs'tan gelen kamlar.
5. Soyu kötü ruh 'aza'dan gelen kamlar.

1. Soylu Kamlar (Izıguur Salgap Hamnaar Hamnar):

'Şamanlık bilgisi ırsîdir ve babadan oğula intikal eder... Cetlerin kuvvetiyle şaman olarak tespit edilen şahıs, azalarında birden bire bir gevşeklik hisseder, bu hal şiddetli bir titremeyle kendini gösterir. Onda kuvvetli bir gayri tabii esneme başlar, göğsünde ağır bir tazyik hisseder, birdenbire şiddetli seslerle bağırma ihtiyacı duyar, sıtmalı gibi titrer, gözleri şiddetle döner, birdenbire yerinden sıçrayarak deli gibi etrafında dönmeye başlar, nihayet ter içerisinde yere yuvarlanır ve saralı çırpınmalarla kramp içerisinde kıvranır. Azaları bir şey duymaz, eline ne geçerse yakalar ve yutmaya bakar. Şamanlığa tayin edilen kişi cetlerin arzusuna karşı gelir ve Şamanlık yapmak istemezse korkunç ıstıraplara katlanır veya azgın bir şekilde delirerek kısa zamanda kendisine kıyar veya hastalığının artmasından ölür'.

2. Soyu Yer Ve Su İyelerinden Gelen Kamlar (Çer, Sug Eezinden Hamnaan Hamnar):

bu kategorideki kamların kabiliyetlerini yer ve su iyelerinden aldıklarına inanılır. Onların oluşumu, şüphesiz, eski Türk dinî animist (canlıcı) sistemin merkezî yaratıklarıyla ilgilidir. Eski Türkler Yer-Sub Tanrısına taparlardı. Zamanla bu imgeler, şahıslaştırılma özelliğini kaybederek, genel olarak ruh anlamına geldiler. Bu kategorideki kamların kamlamasının ana motifi, yeryüzündeki yüksek dağlar, coşkun akarsular, yırtıcı hayvanlar ve balıklar ile bağlantı kurmaktır.

3. Soyu Gökten Gelen Kamlar (Deerlerden Hamnaan Hamnar):

Bu kategorideki kamlar, kabiliyetlerini gökten gökkuşağı veya yıldırım aracılığıyla alırlar.

Tuva mitolojisine göre, gökyüzünün bir katmanında Kurbus adında bir ülke var. Bu ülkede Azar halkı yaşar. Azarların da kamları vardır. Azar kamı, yeryüzünden bir kişiyi kendine kurban olarak almak istediğinde yağmurdan sonra gökkuşağı indirir. Gökkuşağı seçilen adama 'çarpar'. Çarpılan kimse delirir. Bu, kam olmak için bir alâmettir. Başka bir kamın tedavisiyle adam kendine gelir ve 'kamlığı gökten inen kam' olur.

M. Kenin-Lopsan 'Magiya Tuvinskih Şamanov' adlı kitabında Azarlar hakkında V. P. Dyakonova'nın topladığı malzemeye yer vermektedir:

'Yaşlı nesil temsilcileri, kendilerini gök kamı (tengri boo) olarak adlandıran şaman kategorisi hakkında efsane ve hikâyeler anlatırlar. Kamlık yeteneğini veya kam olmak için belli bir sinyali gökkuşağı aracılığıyla alan kişiler hakkında hikâyeler anlatılır.

Yambıl Çoodu adında soyu gökten gelen bir kam şöyle bilgi vermektedir:

'Şaman mitolojisine göre, yüksek gök tabakalarında 'azarlar yaşar. Bu şamanlar, onlardan gelir. Gökte yaşayan insanlar -azar kurbustular- yerde yaşayanlara benzemezler. İnsanlara nispeten kısa boyludurlar, kemerleri göğüslerinde kuşanırlar, atmosferde yaşarlar, yerde yenilen yemekleri yemezler. Onlar nadir yere inerler; o zaman kam onları ger uğurlamalıdır

Kamlama sırasında bu kategorideki şamanlar, çeşitli doğa olaylarını - gök gürlemesi, yıldırım, dolu, yağmur- ulularlar ve 'çelik gökyüzü oğulları' olan azarlar ile irtibat kurarlar. Yeryüzü azarların hâkimiyeti altındadır.

4. Soyu Albıstan Gelen Kamlar (Albıstan Hamnaan Hamnar):

Şamanizm inanç sisteminde 'kötü ruh, şeytan' olan albıs, insanlara sürekli zarar veren bir yaratıktır. 'İnsanların yaşamadığı ıssız yerlerde yaşarlar; obaları, oymakları vardır; kendi aralarında düğün, bayram yaparlar. Onlarla karşılaşan kişinin anlayığı zayıflar, hasta müzmin hastalığa yakalanır. Yakışıklı

bir delikanlı veya güzel bir kız gibi görünüp insanları yanıltabilirler. Bazı yerlerde saz ve kopuz çalınmaz, albısların bunu çok sevdiklerine ve oralara geleceklerine inanılır. Bazı yerler de albısların yurdu olarak kabul edildiğinden oraya hayvan otlatmak için bile yaklaşılmaz; ağaç kesilmez, taşına kayasına el sürülmez. İnanmayıp gidenler orada ölürler'.

Bir insanda kamlığın alametleri olan bayılma, esneme, delirme gibi olguların başka bir açıklaması da insana kötü ruh albısın yerleşmesidir. Albıs hastasının -albıstaar- başka bir kamın yardımına ihtiyacı vardır. A şağıdaki efsane bu kategorideki kamların oluşumunu açıklamaktadır :

'İlkbaharda, kar eriyip çimen çıktığında adamın biri tenha bir yerde uyuyakalır. Albıs onun ruhunu yakalayıp götürür. Albısın rehini olan kişi hastalanır, devamlı bayılır, dalgın olur, zaman zaman delilik geçirir. Büyük kamlar albısların saldırısına karşı koyarak hastanın ruhunu geri alıp, hayatını kurtarırlar. Kamların albıslarla mücadelesi, kurtarılan kişinin şaman olmasıyla sonuçlanır. Bu tür kamları Tuvalar 'soysuz kamlar' (uk çok hamnar) olarak adlandırırlar.

Albısın üst dudağı tavşan dudağı gibi ayrıktır. Alt dudağında ise yara izleri vardır. Bu yüzden insanla karşılaştığında burun ve dudaklarını yeniyle kapatır. Bazılarına göre albıs, burunsuz bir kadındır. O, dağ geçitleri ve dar boğazlarda yaşar. Albıs, bir erkekle karşılaştığında ona kadın olarak görünür; bir kadına rastladığında ise erkek kılıfına girer'.

5. Soyu Azalardan Gelen Kamlar (Azalardan Hamnaan Hamnar):

Tuva mitolojisinde yeraltı dünyasının başka bir temsilcisi, 'hastalık gönderen kötü ruh' olarak bilinen aza'dır. Aza, insanları kandırmak için insan, tilki veya rüzgâr şeklini alabilir. Rüzgâr olarak daha önce şaman tarafından hiç tütsüyle temizlenmemi ş çadıra girebilir. Eğer rüzgâra 2-3 kere tükürülürse, aza zarar vermez. Aza insanı öldürebilir. Onu sadece kam mücadele sırasında görebilir. Kam azayı yener ve hastanın ruhunu geri alır'.

Kamlama

Kamlama Türleri

Bölge şartları, hayat tarzı, kamın gücü ve kamlama icrasının sanatsallığına göre birkaç kamlama türü vardır.

1. Küzüggü ile Kamlama (Küzüggülüg Hamnaarı):

Her 'taçlandırılmış' kam, 'küzüggü' adı verilen bezlerle süslü metal parçası veya ayna şeklinde bir kamlama âletine sahip olmalıdır. Küzüggüsü olan şaman, tedavi amaçlı ayin yapabilir, fal bakabilir. 'Küsüng kelimesi Yakut dilinde 'muhalefet' demektir ve aynanın, kötü ruhların yakıcı bakışlarından koruyacağını ima eder'. Tef ve kostüm alamayan kamlar, sadece küzüggü kullanarak kamlama gerçekleştirebilirler.

2. Homus ile Kamlama (Homustap Hamnaarı):

Müzik âleti homus (ağız kopuzu) yardımıyla kamlama Erzin, Tes-Hem, kısmen Todji ve Kaa-Hem bölgelerinde yaygındır. Homusla kamlama, zayıf şamanlara özgü bir tür olarak nitelendirilir.

3. Tef ve Kostümle Kamlama (Derig-Düggürlüg Hamnaarı):

Tef ve ayin elbisesinin yardımıyla kamlama. Profesyonel kamlar, kamlama için gerekli tüm donanıma sahip olmalıdırlar. Ayna ve homusla kamlayan daha zayıf meslektaşlarından farklı olarak gerçek kam tefsiz ve kostümsüz kamlamaz.

4. Dayak ile Kamlama (Dayaktıg Hamnaarı):

Dayak olarak adlandırılan sırığın yardımıyla kamlama. Bu tür Todjin bölgesinde yaygındır; kamın mesleğini göstermek üzere aldığı ilk nesne, kayın ağacından bir sırıktır.

Kamlama Süreci

Tuva kamı günün her saatinde kamlayabilir: gündüz, gece, sabah, akşam. Ancak akşamın geç saatleri ve gece kamlama için en uygun zaman olarak sayılır. Eski bir Tuva türküsünde şöyle denmektedir:
Hamnaar hamı, hamnaar çüve, Kamlayan kam, kamlayan kimse, Kara düne hamnaar çüve.
Karanlık gecede kamlayan kimse.

Şamanlıkta eskiden beri kamlama sırasında yerine getirilmesi gereken örf ve âdetler vardır.

1. Kamı Çağırma (Hamnı Hooru):

Şamanı hasta kişi kendisi seçer. Hastanın köyünden bir kişi kamı getirmek için yanında yedek bir atla yola çıkar. Şaman kabul ederse, gönderilen kişi kamın araç-gereçlerini eyere bağlayıp, tefini sırtına asarak gelir. Şaman ise küzüngüsünü koynuna saklayıp, yedek ata binerek gelir. Eğer kam kabul etmezse, gönderilen kişi eli boş döner.

2. Tütsü Tüttürme (Çıttık Saq Salırı):

Kamlamadan önce her kam tütsü yakar. Bu âdet, şu şekilde icra edilir: yassı bir taşın üstüne kül, yanan kömür ve bir avuç kurutulmuş ardıç koyulur. Eğer taşın üstüne konulan bu karışım hemen yanarsa o, canlandı demektir. O zaman buna biraz un, kabuğundan ayıklanmış buğday, kavrulmuş darı, sıvı yağ ve katı hayvan yağı ilave edilir. Şaman bu tütsüyle önce tefini, sonra ayakkabılarını tütsüler. Kamlamadan önce gerçekleştirilen tütsülemeyle kam eşyalarını temizlenmiş olup, kötü

ruhlarla mücadele etmek için güç kazanmış olur.

‘Kutsal ağaçla yapılan tütsüleme, nazarı etkisiz hale getirir. Kötülüğü, kötü ruhları, şeytanı temsil eden ‘kem göz’ ancak Tanrı kutunun bulunmadığı yerlere gelebilir. Tütsü genellikle ardıç ağacının kabuğu ve budağı ile yapılır.

Türk dünyasında ‘alas’, ‘alaslama’ kelimeleri ile ifade edilen kelime, arınma, kötü ruhlardan korunma, Tanrı kutunu çağırma sembolüdür’ .

3. Kamlamaya Başlama (Hamnap egeleeri):

Hazırlık safhasından sonra şaman, elindeki çomakla tefine vurarak, doğudan batıya doğru önce sağ, sonra sol ayağıyla merkezde bulunan tütsü etrafında üç kere döner. Tefin ritmiyle birlikte kâh guguk kuşu, kâh karga ötüşü gibi nidalar çıkarır. Bu, kamlamanın başladığının sinyalidir. Sonra ruhlar âlemine döner ve izleyicilerin duyamayacağı bir sesle onlarla muhavere eder.

4. ‘Hastalığın Ruhunun’ Çizilmesi (Aarıgnın Çüülüzün Kılırı):

Hastalığın sembolik olarak tecessümünü sağlayan şeklin çizilmesi. Şaman, ruhlarla konuşmasını bitirdikten sonra, hastaya, kendisine rahatsızlık veren derdi tasvir etmesini söyler. Yapılan tasviri bir kâğıda çizer, makasla kötü ruhları temsil eden bu şekil veya şekilleri keser, üstüne renkli bez parçaları yapıştırır. Hazır figürleri bir tahtanın üzerine (dospan) yapıştırır. Elde edilen yapı ‘aarıgnın çüülüzü’, yani ‘hastalığın ruhudur’. Kam, orada bulunanlardan birine ‘hastalığın ruhunu’ çadırın dışında belirttiği yöne götürmesini söyler.

5. Ogaalganın Yapılması (Ogaalga Kılırı):

Bu az bilinen bir uygulamadır. Ogaalga, kare şeklinde küçük bir keçe parçasıdır. İçine demlenmiş çayın kurumasıyla elde edilen hamule ve çiğ et parçası konur. Şamanın yönlendirmesiyle her insan hasta için ogaalga yapabilir.

6. Kamlamanın Bitmesine Yakın Çıkarılması Gereken Nesneler (Seriir Çoogunda Ündürer Çüveler):

Bunlar yassı taşın üzerinde tütsü olarak kullanılan malzeme ve ogaalgadır. Özel olarak seçilen bir kişi sağ eline tütsü, sol eline ogaalgayı alarak hastanın etrafında doğudan batıya doğru üç kere döner. Bundan sonra çadırdan çıkar ve şamanın belirttiği yöne gider. Peşinden elinde ‘hastalığın ruhu’ bulunan ikinci bir kişi gider. Ayinin anlamı: tütsü hoş kokulu bir dumandır, ogaalga ise et kokusunu yayar; hastalığın ruhları bunların peşinden gider. Böylece hasta, tehlikeden kurtulmuş olur.

7. Şifalı Suyun Hazırlanması (Arjaan Kılırı):

Şamanın talimatıyla tütsü ve ogaalgayı dışarı çıkartmadan önce hasta, şifalı suyla yıkanmalıdır. Banyo esnasında saçılan sular, ‘hastalığın ruhunu’ sembolize eden şekillerin yapıştırıldığı ‘dospan’ tahtası üzerine sıçramalıdır. Şifalı su şu şekilde hazırlanır: içinde su bulunan bir tabağa, bir miktar süt ve bir avuç öğütülmüş ardıç yongası katılır. Bu şekilde elde edilen suyun yere dökülmesi yasaktır.

8. Kamlamanın Sona Ermesi (Hamnıg Seriiri):

Kamlama süreci, tütsü ve ogaalgayı dışarı çıkaran kişilerin çadıra dönmesine dek devam eder. Onlar döndükten sonra şaman, dışarıya bırakılan nesnelerin bulunduğu yere, tefiyle ritim tutarak gider. Bunun anlamı, hastalık yapan ruhların bir daha dönmemesini sağlamaktır.

9. Kamın Çadırdan Çıkması (Hamnıg Ögden Üneri):

Çadırın içinde kamlama büyük bir ciddiyetle yapılır. Geleneksel olarak Tuva çadırlarının kapısı, doğuya bakar ve çadırın içi, sağ ve sol kısım olmak üzere ikiye bölünmüş durumdadır. Şaman çıkmaya hazırlandığında, ona kapıyı açarlar ve o çadırın sol tarafından çıkar.

10. Kamlama Ücreti (Astı):

Kamlama sona erince, özel bir kişi kamı köyüne kadar uğurlar. Bu, bir saygı göstergesidir. Şamanı çağıran kişi, ona kamlama ücreti 'astı' öder. Bu ücretin miktarı, hastanın maddî durumuna göre değişir. Varlıklı kişiler şamana koyun, keçi, buzağı, iki yaşını bulmuş dana, birkaç küçükbaş hayvan, hatta büyükbaş yetişkin hayvan verebilir. Bu hayvan veya hayvanlar, bir kişi tarafından şamanın yurduna kadar götürülür. Zengin hasta, şamana hediye olarak eyerli ve gümüş koşumlu at dahi verebilir.

Fakir hastalar astı olarak keçe battaniye, keçe halı, urgan, at koşumu verebilir. Eğer hasta dul bir kadın ise işlenmiş birkaç koyun derisi; çok fakir insanlar ise kendi giyim veya süs eşyalarından verebilir. Hasta, çok fakir bir erkek ise, yazın giydiği önlüğünü, kürkünü, bıçağını; çok fakir bir kadın ise yüzüğünü, düğününde hediye edilen saç tokasını veya boncuk gerdanlığını verebilir.

Eğer kam, kamlama için verilen ücretle memnun kalmazsa, bunu imalı bir şekilde alkışta dile getirip, payını yükseltmeye çalışır:

11. Kamın Eşyalarına Adak Ekleme (Hamnıg Et-Sevinge Beer Çüveler):

Şamanı çağıran hasta, onun eşyalarına adak mahiyetinde hediyeler katmak zorundadır. Altı eşyadan ibaret olan bu eşyalar şunlardır: eldik , mançak*, dikiş için kuru lifler, iğne, dikiş yüzüğü ve kese içine konulan tütün. Kamlamadan sonra bu hediyeler şamana takdim edilir. Kam evine dönünce tütünü, komşularına verir, diğer hediyeler ise dokunulmamak üzere şamanın eşyalarına katılır.

12. Kamı Uğurlama (Hamnı Çedireri):

Hastayı tedavi seansı bittikten sonra eğer kamı çağıran başka hastalar yoksa o, evine döner.

Hükümdarlık Vergi ve Gönül İşi

Yusuf Has Hacib hükümdar'a şöyle seslenmektedir:

"Tanrı kime bu beylik işini verirse ona işi ile mütenasip akıl ve gönül de verir";

"Tanrı kimi bey olarak yaratmak isterse ona önce münasip tavır ve hareket ile akıl ve kol kanat verir";

"Beylik mukaddestir";

"Senin gibi olan Tanrı, kullarını sana muhtaç etti";

"Tanrı seni doğruluk için bu mevkie getirdi";

Bu beylik mesnedine sen isteyerek gelmedin, onu Tanrı kendi fazlı ile sana ihsan etti (Bu beglik küçün almadıng sen tilep/Bayat birdi fazlı bile belgülep)";

"Lütuf ederek sana bu beyliği verdi";

"Ey devletli hükümdar Tanrı senin iyi adını dünyaya yaydı";

"Tanrı sana saadet (kut) verdi";

"Bu beyler hakimiyetlerini Tanrıdan alırlar (Bu bag/er Bayattın musallat turur)".

Yusuf Has Hacib'in bu ifadeleri, hükümdarlığın ilahi kaynaklı olduğu, Tanrının lütfuna bağlı bulunduğu ve kişiyi Tanrının hükümdar yaptığı şeklindeki eski Türk inanışının XI.yüzyılda da aynen korunduğunun açık delilidir. [Bkz. Kutadgu Bilig, I, Metin, yay. R.Rahmeti Arat, 2.baskı, Ankara 1979; II, *Çeviri,* çev.R.R.Arat, 3.baskı, Ankara 1985, beyitler: 1933, 1934, 1960, 5193, 5195, 5469, 5470, 5900, 5901, 5947.]

Hanedan İçi Öldürme Vak'ası

Eski Türk devletlerinde tespit edebildiğimiz ilk hanedan içi öldürme vak'ası Oğuz destanında geçmektedir. Oğuz destanına göre Oğuz Han, babası Kara Han ve amcaları Kür Han ile Kuz Han'ı öldürmüştür. Oğuz Han'ın tek Tanrıya inanması ve babasıyla amcalarının kendisini bu sebepten öldürmek istemesi üzerine çıkan ihtilafta Oğuz Han muhaliflerini bertaraf ederek tahta geçmiştir^. Efsanevi bir şahsiyet olan Oğuz Han'la da özdeşleştirilen Büyük Hun İmparatoru Mete, küçük kardeşini ve üvey annesini öldürerek tahta çıkmıştır^. XIII. Hun hakanı Wuyen-chü-te Han'ın da kardeşini katlettiğini görüyoruz (M.Ö.-60-58).

Gök Türk devletinde ve Uygurlarda bu kabil vak'alara tesadüf edemedik. Ancak Orhun kitabelerinde yer alan "Çin kavmi de hilekar, kurnaz olduğu için küçük kardeşler büyük kardeşlerin aleyhine kıyam ettiği için ...Türk milletinin dikeli olan ülkesi inkıraza yüz tutmuş..." şeklindeki ifadesi dikkate alınacak olursa bu tür siyasi iktidar mücadelelerinin ve bunun sonucu olarak kardeş katli hadiselerinin yaşanmış olabileceği tahmin edilebilir.

(Adı geçen Hakan'ın başı derde girer ve diğer kardeşi Sağ Bilge Prens'ten yardım etmesini ister. Kardeşinin cevabı ilginçtir: "Sen insanları sevmedin! Küçük kardeşin ile devletin ileri gelen soylularını öldürttün. Nerede öleceksen orada öl! ". Bu sözlere dayanamayan hakanın

orada intihar ettiği belirtiliyor; bkz. Bahaeddin Ögel, Büyük Hun İmparatorluğu Tarihi, c.ll, Ankara 1981, s.142.)

Kendilerinden bir isyan fiili sadır olmadığı halde öldürülen hanedan mensupları şunlardır:

1) Osman Gazi'nin amcası Dündar Bey (Bazı rivayetlere göre)

2) Yıldırım Bayezid'in kardeşi Yakub Çelebi

3) Fatih'in kardeşi Ahmed

4) Cem Sultan'ın oğlu Oğuz Han

5) II.Bayezid (Bazı rivayetlere göre)

6) Yavuz S.Selim'in kardeşi şehzade Korkut

7) Yavuz Sultan Selim'in sekiz yeğeni

8) Şehzade Mustafa ve onun oğlu Mehmed

9) Rodos'un fethinde Cem Sultan'ın oğlu Murad ile onun isimlerini bilmediğimiz bir veya iki oğlu

10) III.Murad'ın beş kardeşi

11) III.Mehmed'in oğlu şehzade Mahmud

12) III.Mehmed'in 19 kardeşi

13) II.Osman'ın kardeşi şehzade Mehmed

14) IV.Murad'ın kardeşleri Bayezid, Süleyman ve Kasım

15) III.Osman'ın amcazadesi şehzade Mehmed

İsyan suçunun cezası olarak ortaya çıkan öldürme vak'aları da şunlardır:

1) I.Murad'ın oğlu Savcı Bey

2) I.Murad'ın kardeşleri Halil ve İbrahim

3) II.Murad'ın kardeşi Mustafa

4) II.Murad'ın amcası (Düzme) Mustafa

5) İstanbul'un fethinde öldürülen şehzade Orhan

6) Yavuz Sultan Selim'in kardeşi Ahmed

7) Kanuni Sultan Süleyman'ın oğlu Bayezid (ve beş oğlu).

Bu döküme göre, babanın oğlunu idam ettirdiği 4, kardeşin kardeşini öldürttüğü 35, amcanın yeğeninim katlettirdiği 12, yeğenin amcasını öldürttüğü 3, dedenin torununu öldürttüğü 6, ve bazı verilere göre oğulun babasını öldürttüğü 1 vak'aya rastlamaktayız.

Kardeş Katlinin Tarihsel Boyutu

Mahiyeti itibariyle siyasi iktidara sahip olma kavgası olarak da nitelendirilebilecek olan kardeş katli olgusu, daha önce de belirtildiği üzere sadece Osmanlılara has bir uygulama olmayıp tarih sahnesine çıkan bir çok imparatorlukta da var olmuştur.

İran'ın destansı ve kısmen gerçek tarihiyle ilgili bilgileri içeren Şehnâme, bu tür hanedan içi iktidar hesaplaşmalarıyla doludur. Merdas isimli İran hükümdarı, oğlu Dahhâk tarafından öldürülmüştür. ["Şeytan, hükümdarın oğluna 'Bu sarayda senden başkasına ne lüzum var, senin gibi bir oğul varken babaya ne hacet; bu yaşlı adam kolay kolay ölmeyecek. Bu müddet zarfında da sen unutulur gidersin... Onun tahtını sen al. Bu dünyada onun yeri sana layıktır. Eğer sözlerimi dinlersen yeryüzünde padişah sen olursun' dedi. Neticede şeytanla işbirliği yaparak-babasını öldürdü"; bkz. Firdevsî, Şehname, c.I, çev.Necati Lugal, İstanbul-1945, s.46-49]

Şehnâme'nin baş kahramalarından biri olan padişah Feridun, üç oğlu arasından küçük oğlu İreç'i veliahd tayin ederek yanında tutmuş, diğer iki oğlu Selm ve Tur'u da başka ülkelere vali yapmıştı. Veliahd İreç'i çekemeyen diğer iki oğul, şehzadeyi öldürerek kesik başını babalarına yollamışlardı.

Bir süre sonra ise, öldürülen İreç'in oğlu Minuçihr, amcası Tur'u öldürerek babasının intikamını almıştı.

Şah İsmail'in çoğu çocukluk çağındaki kardeşlerini katlettiği de bilinmektedir.

Amcası II.İsmail'in diğer dokuz akrabasıyla birlikte kendisinin de idamını emrettiği Abbas I, şans eseri bu akıbetten kurtulmuş ancak bu, yakın akrabalarını ortadan kaldırmasına mani olmamıştır19. Bununla da yetinmeyerek büyük oğlu Şafi Mirza'yı halk arasında kazandığı şöhretten korkarak idam ettirmiş, diğer iki oğlunun gözlerine mil çektirmiştir. Öldüğünde, (19 Ocak 1629) yerini alabilecek oğlu kalmamıştı.

Bizans İmparatorluğunda müstakbel taht müddeilerini etkisiz bırakabilmek için esas itibariyle gözlere mil çekme, burun ve kulakların kesilmesi cihetine gidilmekteydi. Bununla birlikte çok sayıda kardeş katli vak'asına da rastlanmaktadır. Hatta Osmanlıların bu uygulamayı Bizanslılardan tevarüs ettiğini söyleyenler de vardır.

İlk Bizans İmparatoru Konstantin, oğlu Krispus ve kayın babası Maximien'i öldürterek ülkede istikrar sağlamaya çalışmıştı. Buna rağmen ülkede birliği sağlayamadı ve İmparatorluğu üç

oğluyla bir yeğeni arasında taksim etmek zorunda kaldı. Septim Sever, İmparatorluğu kendisine ait bir mülk gibi iki oğlu arasında paylaştırmıştı. Ancak bu iki oğul anlaşamadı ve Caracalla, kardeşi Getayi'yi öldürterek ülkenin yegane sahibi oldu. İmparator II.Konstans, kardeşi Theodosios'u, zahirde ihanet suçlamasıyla gerçekte ise tahta ortak yapmamak endişesiyle önce rahip yapmış sonra da idam ettirmiştir(M.660). VII.Konstantinos, M.945'te kardeşleri Stephanus ve Konstantinos'u öldürterek İmparatorlukta kendisine rakip bırakmamıştı, Andronicos III Comneus, Michael ve George isimlerindeki iki kardeşini öldürtmüş keza Andronicus III Paleologus babası öldüğünde kardeşini bertaraf etmişti.

Vasfi Raşid Sevig, konuyla ilgisi olmayan bir kitabında, kardeş katli meselesine eğilmiş ve tam 27 sayfa uzunluğunda bir dipnot izahında kardeş katli uygulamasının Osmanlılara Bizanslılardan geçtiğini ispatlamaya çalışmıştır; (bkz. Ticaret Kanunu Şerhi, c.I, İstanbul 1934, s.IX vd.)

Hanedan içi öldürme hadiselerinin kısmen Araplarda da yaşandığı anlaşılıyor. İbn-i Haldun'un verdiği bilgiye göre devlet büyüyüp sınırları ve gelirleri son haddine vardıktan, hükümdar şeref ve ululuğu kendi şahsında topladıktan sonra bu ululuğu başkalarının kendisiyle paylaşmasını arzu etmez; akrabalarından hükümdarlığa talip olacak diye şüphe ettiklerini ortadan kaldırmaya girişirdi. Buna mukabil tehlikeye maruz kalan akrabalar ülkenin uzak bölgelerine kaçmaya çalışırdı. Ülkenin uzak bölgesine çekilen ve hükümdarlığı elde etmek amacıyla mevcut hükümdarla mücadele eden kimse, devletin sınırlarının daralması nisbetinde kudret kazanırdı. Anlaşılan o ki Araplarda hanedan içi öldürme vak'aları ülkenin birliğini temin edecek yerde daha çabuk parçalanmasına sebep olmaktaydı. Halife Harûnurreşîd, sağlığında Emîn ve Me'mûn isimli iki oğlundan, birbirinin hukukuna zarar vermeyeceklerine dair yazılı taahhüt almış ancak vefatından sonra iki oğlu arasında büyük bir siyasi iktidar mücadelesi başlamıştı. M.809'da hilafet makamına geçen Abbasi halifesi Emîn, 813'de kardeşiyle giriştiği mücadeleyi kaybetmiş ve öldürülmüştür.(Alıntı)

Olmuş ve Olmamış Kardeş Katli

Eski Türk kamu hukukunun tembel kavramlarından biri olan "kut" kavramının Osmanlılarda yaşanan kardeş katli hadiseleriyle yakın bir irtibatı bulunmaktadır. Osmanlılar bu kavramı seleflerinden tevarüs etmiş ve saltanata geçme hakkının Allah'ın takdirine bağlı olarak Osmanlı hanedanın bütün erkek üyelerine ait olduğunu kabul etmişlerdir. Bu anlayışa göre "kut"un kime nasip olacağı önceden bilinmediğine göre her hanedan üyesi potansiyel bir taht adayı olarak telakki edilmiştir. Osmanlılar diğer taraftan üç yüz senelik Selçuklu tecrübesinden etkilenmişler ve Selçukluların dağılmasına yol açan taht kavgalarının yaşanmaması için kardeş katli uygulamasına başvurmuşlardır. Bu noktada Bizans ve İran'da görülen kardeş katli uygulamalarının da Osmanlıları etkilediği belirtilmeli ancak Selçuklu tesirinin altı bir kere daha çizilmelidir.

Normal şartlar altında kardeş katlini ilk uygulayan padişah olan Fatih Sultan Mehmed'le

birlikte hakimiyetin bölünmezliği ilkesi benimsenmiş ve devleti ön plana alan bir anlayışla taht müddeisi olsun olmasın bir gün Osmanlı tahtına geçebilecek olan kardeş, yeğen ve torunların izalesi cihetine gidilmiştir. O günün yürürlükteki hukuku olan İslâm hukukuna göre, kendilerinden ölüm cezasını gerektiren bir fiil sadır olmayan kişilerin hayatlarına son verilmesi hukuka uygun değildir. Fatih Kanunnamesinde "ekser ulema dahi tecviz etmiştir" denmesine rağmen tespitlerimize göre hiç bir şeyhülislam masum şehzadelerin katledilmeleri için fetva vermemiş, bir kısmı ise bu uygulamanın karşısında açık bir tavır sergilemiştir. II.Osman'ın, kardeşi şehzade Mehmed'i katlettirmek için kendisinden fetva istediği Şeyhülislam Esad Efendi'nin tutumu hatırlanmalıdır.

Kardeş katlini, esas itibariyle İslâm hukuku ana dairesinde yer alan ancak bir kısmı bu dairenin dışına taşmış bulunan ikinci bir daire olarak tasvir ettiğimiz örfî hukukla temellendirmekteyiz. Kanaatimize göre kardeş katli uygulaması, örfî hukuk ve İslâm hukuku dairelerinin çakıştığı alanın dışındadır.

Kardeş katli uygulamasının bir sonucu olarak kan bağına dayalı bir asiller aristokrasisi meydana gelmemiştir. Osmanlı soy ağacı incelendiğinde padişahlığın kural olarak alt soya intikal ettiği, padişah ve onun füruûndan ayrı olarak bir hanedan ailesinin kökleşemediği görülür.

Kardeş katli uygulaması günümüz anlayışı ve insani telakkilerine açıkça aykırı olmakla birlikte her tarihsel olay gibi çağının şartlarına göre değerlendirilmelidir. **Bir yabancı yazarın (Alderson, A.D.The Structure of the Ottoman Dynasty, 2.baskı (tıpkı basım), Connecticut 1982, h:26-27) dediği gibi Osmanlıların bu uygulaması acaba Bizans İmparatorlarının, kendilerine rakip olarak gördükleri akrabalarının gözlerini kör ederek, kulak ve burunlarını keserek onları birer yaşayan ölüye çevirmelerinden daha mı zalimce idi?**

Ayrıca özellikle Avrupalı devletler sürekli iç savaşlar içinde kıvranırken Osmanlı devletinin, sınırlı sayıda insanı feda ederek uzun süre bu kabil iç kargaşalıklardan kendini koruyabilmiş olmasında kardeş katli uygulamasının müsbet bir tesiri yok mudur?

Son tahlilde kardeş'katlinin ülke istikrarına hizmet ettiği ya da en azından, süistimaller hariç tutulursa, bu endişe ile uygulandığı anlaşılıyor. Avnî, Selim ve Muhibbî mahlaslarına sahip Fatih, Yavuz ve Kanuni gibi şair ruhlu padişahların Türk devletinin bir miras gibi taksim edilip dağılmaması için kardeş ve oğullarını ıztırap duya duya feda ettikleri kabul edilmelidir. (Alıntı)

Yahudiler ve Hiristiyanlar Şeytanın Kardeşleridir

Mes'ele, yâhûd ve nasâranın kiniselerine dâhil olmak mekruhtur. Zîrâ mecmu'uş-şeytandır.

İsmail Hakkı Bursevi /Mesâili Nafia

Ahidnâme

Kemâ fi Kâniyye.Mes’ele, meyyit ile kabre ahidnâme kovmak câ’izdir. Kemâ fi Hediyyetü’l Mehdiyyin . Ahidnâme budur ki, .zikr olunur

اللهمّ فاطر السموات والارض عالم الغيب والشهادة انّى اعهد اليك بانّى اشهد ان” لا اله الا انت وحدك لا شريك لك وانّ محمّدا عبدك ورسولك وانّك ان تكلنى الى نفسى تقرّبنى من الشرّ و تبا عدنى من الخير وانّى لا اثق الا برحمتك فاجعله لى عهد اتوفّينيه يوم القيمة انّك لا ” تخلف الميعد .Kemâ fi Mesâbih

Meyyitin cephesinde ya amamesine ya kefenine ahidnâme yazsa mercu‘dur ki, meyyit mağfur ola. Kemâ fi Bezzâniye.

Göğsün eve ve eline “Bismillâhirrahmânirrahîm” yazmak dahi böyledir. Kema fi’l Halbi.

Mevtaya nafiaddır ki, kabirleri üzerine Mushaf vaz‘ oluna üzerlerine Kur’an okuna ve evrâka Kur’an yazılıp mevtânın ellerine konula. Mâ-i zemzem ile meblul olan kefen ve Ka‘be perdesinin astarı ve onunla tekeffün dahi böyledir. Kemâ fi’l Esrâr’il Muhammediyye

İsmail Hakkı Bursevi /Mesâili Nafia [81.a]

Melek Girmez

Cunûb olan yerden melek firâr eylediği gibi zîrûh sûreti veya kelb olan yerden dahi firâr eyler. Kemâ fi İnsân’il Uyûn

İsmail Hakkı Bursevi /Mesâili Nafia

Kur’ân-ı Kerim Okumak

Kur’an okumak nafile sıyâmdan efdâldir. Ve eimme-i Erbaa‘ nass ve tasrih etmişlerdir ki taleb-i ilm nafile namâz kılmaktan efdâldir. Ve nafile namâz dahi nafile oruçtan efdâldir. PES, ilm-i sıyâmdan efdâl olmak lâzım gelir bitarıkile evlâ. Kemâ fi Akd’id-Dırar ve’l Ülâ.

İsmail Hakkı Bursevi /Mesâili Nafia

Dua-i Müzâyika /Dar ve sıkıntılı Zaman ve Yer Duası

Ve şiddet vaktinde bu duayı okuya ki Fahr-i âlem aleyhimü’s-selâm anı İmâm Hasan’a

radıyallâhu anh ta‘lîm etmiştir.

اللَّهُمَّ اقْذِفْ فِي قَلْبِي رَجَاكَ ، وَاقْطَعْ رَجَائِي عَنْ مَنْ سِوَاكَ حَتَّى لا أَرْجُو أَحَدًا غَيْرَكَ ، اللَّهُمَّ وَمَا ضَعَفَتْ عَنْهُ قُوَّتِي ، وَقَصَرَ عَنْهُ عَمَلِي ، وَلَمْ تَنْتَهِ إِلَيْهِ رَغْبَتِي ، وَلَمْ تَبْلُغْهُ مَسْأَلَتِي ، وَلَمْ يَجْرِ عَلَى لِسَانِي مِمَّا أَعْطَيْتَ أَحَدًا مِنَ الأَوَّلِينَ وَالآخِرِينَ مِنَ الْيَقِينِ ، فَخُصِّنِي بِهِ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ

İsmail Hakkı Bursevi /Mesâili Nafia

(حديث موقوف) أَنْبَأَنَا بِهَا أَنْبَأَنَا بِهَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ مُحَمَّدٍ ، وَحَدَّثَنَا أَبُو الحسَنِ عَلِيُّ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ أَحْمَدَ , عَنْهُ ، أَنْبَأَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْبَيْهَقِيُّ ، أَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ ، أَخْبَرَنِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحُسَيْنُ بْنُ الْعَبَّاسِ الشَّهْرُزُورِيُّ ، بِبَغْدَادَ ، نَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْفَرَجِ ، نَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ ، نَا أَبُو الْمُنْذِرِ هِشَامُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : أَضَاقَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ , وَكَانَ عَطَاؤُهُ فِي كُلِّ سَنَةٍ مِائَةَ أَلْفٍ ، فَحَبَسَهَا عَنْهُ مُعَاوِيَةُ فِي إِحْدَى السِّنِينَ فَأَضَاقَ إِضَاقَةً شَدِيدَةً ، قَالَ : فَدَعَوْتُ بِدَوَاةٍ لأَكْتُبَ إِلَى مُعَاوِيَةَ لأُذَكِّرَهُ نَفْسِي , ثُمَّ أَمْسَكْتُ فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَنَامِ ، فَقَالَ : كَيْفَ أَنْتَ يَا حَسَنُ ؟ فَقُلْتُ : بِخَيْرٍ يَا أَبَةْ ، وَشَكَوْتُ إِلَيْهِ تَأَخُّرَ الْمَالِ عَنِّي ، فَقَالَ : أَدَعَوْتَ بِدَوَاةٍ لِتَكْتُبَ إِلَى مَخْلُوقٍ مِثْلِكَ تُذَكِّرُهُ ذَلِكَ ؟ قُلْتُ : نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، فَكَيْفَ أَصْنَعُ ؟ قَالَ : قُلِ : اللَّهُمَّ اقْذِفْ فِي قَلْبِي رَجَاكَ ، وَاقْطَعْ رَجَائِي عَنْ مَنْ سِوَاكَ حَتَّى لا أَرْجُو أَحَدًا غَيْرَكَ ، اللَّهُمَّ وَمَا ضَعُفَتْ عَنْهُ قُوَّتِي ، وَقَصَرَ عَنْهُ عَمَلِي ، وَلَمْ تَنْتَهِ إِلَيْهِ رَغْبَتِي ، وَلَمْ تَبْلُغْهُ مَسْأَلَتِي ، وَلَمْ يَجْرِ عَلَى لِسَانِي مِمَّا أَعْطَيْتَ أَحَدًا مِنَ الأَوَّلِينَ وَالآخِرِينَ مِنَ الْيَقِينِ ، فَخُصَّنِي بِهِ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ , قَالَ : فَوَاللَّهِ مَا أَلْحَحْتُ بِهِ أُسْبُوعًا حَتَّى بَعَثَ إِلَيَّ مُعَاوِيَةُ بِأَلْفِ أَلْفٍ وَخَمْسِمِائَةِ أَلْفٍ ، فَقُلْتُ : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لا يَنْسَى مَنْ ذَكَرَهُ ، وَلا يُخَيِّبُ مَنْ دَعَاهُ ، فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَنَامِ ، فَقَالَ : يَا حَسَنُ , كَيْفَ أَنْتَ ؟ فَقُلْتُ : بِخَيْرٍ يَا رَسُولِ اللَّهِ ، وَحَدَّثْتُهُ حَدِيثِي ، فَقَالَ : يَا بُنَيَّ , هَكَذَا مَنْ رَجَا الْخَالِقَ ، وَلَمْ يَرْجِ الْمَخْلُوقَ. .

İhtilaf Vakti

Halk arasında ihtilâl ve ihtilâf vaki‘ oldukta bu ayet-i şerifeyi okuya.

رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِّلْمُجْرِمِينَ

Hazreti Mûsa aleyhimü’s-selâm iktitâl-i ricâlin ve İbn Amr radiyallâhü-anh Hz. Ali kerrma’llâhu veçhe ve Muaviye’nin muharebesi zamânında bu dua ettiler./Kemâ fi Keşf’il Esrâr Li’ş-Şeyh Reşîd el-Pezdevî.

İsmail Hakkı Bursevi /Mesâili Nafia

Bu “Manyak” Nereden Geldi

Türk “kamı”, Avrupa veya Amerikalıların dediği gibi adlandıracak olursak, Türk Şamanı, mevsimlik veya inanç ağırlıklı merasimlerin yanı s ıra, sadece tedavi ve ruhsal sıkıntılardan kurtulmak isteyenlere uyguladığı merasimlerde, çok özel giysiler giyinir. Türk Şamanlarının sözü edilen bu merasimler için giyindikleri ve kuşandıkları özel eşyalar ana hatlarıyla beş parçadan oluşmaktadır.

Bunların en önemlisi Altay Türkleri tarafından “manyak” olarak adlandırılan Şaman çuhasıdır. Bu çuhayı, sırasıyla Şaman başlığı veya tepeliği, yüze geçirilen veya takılan maske, ayağa giyilen ayakkabı veya dize kadar çekilen çekme, demir veya çeşitli metallerden kesilerek “manyak”ın üzerine dikilmiş mistik değeri ve manası olan semboller. Şaman giysisinin en önemli parçası, tabak edilmiş geyik veya keçi derisinden dikilmiş “manyak”tır.

Bir şamanın halk arasındaki itibarı, üzerine giydiği çuhanın görkemli olup olmamasıyla ölçülmektedir. Şaman çuhasının üzerinde ne kadar çok metalden kesilmiş şekil, insan figürü veya küçük bebekler ve deriden sicim varsa, şaman o kadar itibar kazanır. Şaman’ın çuhasının üzerinde taşıdığı bu mistik değeri olan şekiller ve semboller, Şaman’ın ruhlarla olan ilişkilerine de ışık tutar. Bir Şaman için bu çok önemlidir. Ne kadar çok ruhun yardımını alırsa, kendisine gelen hasta insanların derdine o kadar çabuk çare bulur. Halk bu durumu böyle değerlendiriyor. Bu sembollerle temsil edilen ruhlar, Şaman çuhasının üzerine yerleşirler. Şaman ölünceye kadar bu çuhanın üzerinden ayrılmazlar. Her zaman Şamanla beraber ve onun çok yakınında olurlar.

Şamanlar her zaman bu görkemli çuhayı giymezler. Bazı önemsiz tedavi ve merasimlerde Şaman'ın çuhasını giymediği görülür. Daha önemli merasim ve çözümü zor vakalarda Şaman'ın büyük ve güçlü ruhların yardımına ihtiyacı olur. Bu mistik yardımı elde edebilmek için, Şaman güçlü ruhların gezindiği çuhasını giymek mecburiyetinde kalır. Bu Şaman çuhası olmadan, Şaman, kötü ruhlarla vereceği savaşa girmez.

Gerekmediği zamanlarda Şaman, köy içerisinde halkın giydiği normal günlük kıyafetiyle dolaşır. Şaman, köyün ahalisinden kopmuş, daha yüksek bir sınıfa mensup olan bir fert değildir. Seyitlik, mollalık, papazlık veya keşişlik gibi bir unvan taşımaz. Halkından böylesine yapmacık bir makamla ayrılmaz. Şaman olarak ruhlar tarafından seçilmiş kişi, köy veya yaşadığı yöre halkı tarafından bilinir ama bir rütbe veya makamla onlardan ayrılmaz. Kendi geçimini kendi alın teriyle kazanır; tarlasında, bahçesinde çalışır.

Rusya'da Bolşeviklerin hâkimiyeti ele geçirmesinden sonra Orta Asya Türk Şamanlığına ve toplumu kendi tarihine, kültürüne bağlayan değerlerine karşı savaş açılmasından dolayı, şaman kültürü temelinden sarsılmış ve şamanlar halk düşmanı ilan edilmiş, büyük zarar görmüştür.

Türk Şamanizmi'ne ait değerler Bolşevikler tarafından yıkılmadan önce Rus bilim adamı Potanin yapmış olduğu saha araştırmalarında genel olarak Şaman'ın kıyafetini üç ana madde etrafında değerlendirmiştir. Potanin'e göre, Şaman'ın giydiği çuha dize kadar uzanan kumaştan dikilmiş bir giysidir. Bu çuhayı, başa takılan tepelik veya papak denen başlık tamamlamakta ve bunlar ayakkabı veya çekmeden (çizmeden) oluşmaktadır.

Altay, Tuva ve Hakas Şamanlarına göre, onların ruhlar âlemine yaptıkları önemli seyahatlerde kendilerine yardım eden ruhlar Şaman'ın çuhasında yaşar. Şaman ölünceye kadar onlar şamanı terk etmezler. Şaman'ın varlığı sınıf farkı yaratmaz ama, şamanın çuhası onun toplumdaki mevkisini ve prestijini belirler. Halkın arasında ona itibar kazandırır.

Altay Türk Şamanları kendilerine Şamanlık verilinceye kadar mevsimlik merasimlere ve törenlere "manyak" giymeden çıkar. Bunu, kendilerinin alçak gönüllülüklerini ve halktan kopmadıklarını göstermek için böyle yaparlar. Daha sonraki yıllarda "manyak"larını giyerler. Kadın Şamanlar, iyilik sahibi ruhlara yakın gitmezler.

Kadın Şamanlar sadece karanlık dünyanın, yer altı dünyasının karanlık işlerinin hakimi Erlik'le temasta olurlar ve onun karanlıklar içinde yaşayan ruhundan yardım isterler, onun için ayinler yaparlar. Kadın Şamanlar, Bay Ülgen'e yakarmaz ve ondan yardım dilemezler, ona ruhsal anlamda ayin düzenlemezler.

Altay şamanı kendisini koruyan ruhun yol göstermesine ve onun öğütlerine uygun hareket etmezse, sözü edilen yardımcı ruh tarafından cezalandırılır. Eğer Şaman çok ciddi şekilde hastalanırsa, bu, Şaman'ın koruyucu ruhu tarafından işlemiş olduğu herhangi bir hatasından dolayı cezalandırılmış olduğunu gösterir. Anohin konuyla ilgili olarak saha araştırmaları sırasında hatırasını şöyle nakletmektedir:

"Katın Nehri'nin ana kollarından biri olan Kuyum Nehri'nin kıyısında yaşayan Sürtüş adlı bir şaman, kendisine emredil- diği hâlde "manyak" diktirmediği için kendi koruyucu ruhu olan Palas'ın çok sinirlendiğini ve kendisinden yüz çevirdiğini anlattı. Şaman Sürtüş cezalandırıldığı için, yerde ölü gibi cansız yatarmış. Onu Şaman Bendiri çalarak kendine getirmişler." Altay Türk Şamanlarının zenginliği ve değerli mal-mülkleri yoktur. Onlar toplum içinde manevi makama sahip, aslında yoksul insanlardır.

Onlar toplum tarafından beslenmediği için, kendi tarla ve bahçesinde çalışıp, kendi geçimlerini temin etmek zorundadırlar. Şamanlar iyileştirdikleri hastalarından herhangi bir ücret talep etmezler. Hastası iyileşen şahıs eğer isterse Şaman'a koyun, dana veya gönlünden ne koparsa bir hediye verir. Şaman'ın geliri eğer varsa, bunun gibi hediyelerden ibarettir.

Halk arasında şöhreti olan ve tanınmış Şaman'ın "manyak" denilen çuhasını dikiş bilen mahir kadınlar ve genç kızlar dikerler. Manyak dikilirken "kirli" ve temiz olmayan kadınlar ve kızlar "manyak"a yakın gelmezler ve yakın bırakılmazlar. Eğer bir Şaman zenginse, hâli-vakti yerindeyse, onun "manyak"ının dikimi üç ayda tamamlanır. Fakir ve yoksul Şamanların "manyak"larının hazırlanması üç yıl sürer. Kızlar, "manyak"ın zor olmayan kısımlarını hazırlarken, yaşlı ve tecrübeli kadınlar Şaman gelenek ve kurallarına göre hazırlanması gereken kısımlarını tamamlayarak "manyak"ı dikerler. Manyak ilk önce parçalar hâlinde hazırlanır, sonra "toplanır". "Manyak"ın dikimi için gereken malzemelerin çoğu Şaman'ın akrabaları, komşuları ve yakın arkadaşları tarafından temin edilir. Şaman'ın yakın aile üyeleri, yakın komşularından oluşan kadınlar, "manyak"ın dikiminde ilk sırada görev alırlar.

Şamanların "Manyak" ve Çuhalarının Süsleri

Potanin, Altay Şamanları'nın giydikleri "manyak" veya çuhanın Sibirya'nın diğer bölgelerindeki Şamanların çuhalarına kıyasla daha iyi ve tekmil bir durumda olduklarını kaydetmektedir. Araştırmacı, Altay Şaman'ın çuhasının geyik veya keçi derisinden yapıldığına dikkati çekmektedir.

Altay Şamanı'nın giydiği "manyak"ın kollarından ve sırtından aşağıya doğru deriden kesilmiş sicimler sallanmaktadır. Kalınca olan bu sicimler Şaman'ın koruyucu ve yardımcı ruhlarını temsil etmektedirler ve yılan şeklindedirler.

Deri sicimlerin aşağıya uzanan ucunda yılan başı şeklinde semboller vardır. Bunlar ağızları açık, başın iki yanında gözleri olan yılan şeklinde hazırlanmıştır. Bazen üç yılanın tek bir başı olduğunu kaydeden Potanin, güçlü bir şamanın "manyak"ında 1070 yılanı sembolize eden deri sicim saydığını nakletmektedir. Altay Şamanları'nın giydiği "manyak"ın sırtına deriden kesilmiş bazı hayvanların şekilleriyle iki tane demirden kesilmiş diskin dikilmiş olduğunu belirtmektedir. "Manyak"ın yakasına siyah ve kahverengi baykuş tüyleri dikilmiştir. Altay Şamanları'ndan birisinin yakasına her birinin tepesinde bir baykuş tüyü bulunan yedi tane deri bebek dikildiği nakledilmektedir. Bu yedi bebeğin Bay Ülgen'in yedi semavi kızını "manyak"ın yakasına dikilen yedi küçük çıngırağın ise, bu yedi kızın semavi ve mistik sesi olduğu anlatılmaktadır.

Orta Asya ve Sibirya Türk topluluklarının Şamanizm'i üzerine araştırma yapan Avrupalı araştırmacılar, kendi topluluklarına ilginç gelen bilgiler elde etmişlerdir. "Altay Şamanları'nın giydiği "manyak"lar üzerine dikilen deriden bebeklerin sayısı dokuzdur ve bunların, Bay Ülgen'in dokuz kızını temsil ettiklerine inanırlar."

Baykal Gölü'nün kuzeyinde, Saha Sire topraklarına doğru uzanan ve Tunguslar arasında yaşayan Şamanların iki tür çuha giydikleri göze çarpmaktadır. Bunlardan birincisi "yaban ördeği" ikincisi ise, "ren geyiği" şeklindedir. Bu şaman çuhasının üzerine dikilen demir diskin bir yüzüne "at" şekilleri çizilmiştir. Çuhanın arka kısımlarından sarkan ve "Kulin" denen şeritler, yılanı temsil etmektedir.

Abakan bölgesinde yaşayan ve Abakan Tatarları olarak bilinen Türk topluluğunun Şamanlarının manyaklarının üzerinde bulunan sembol ve şekiller de Avrupalıların dikkatini çekmiştir.

"Şaman karanlık dünyaya seyahat ettiğinde sözü edilen bu yılan ve attan yararlanmaktadır, bunlar Şaman'a yardım etmektedirler. Tungus Şamanları'nın çuhalarında yer verdikleri "ay", "güneş", "yıldız"

şekilleri, Saha Sire şamanlarının tesirinde kalınarak çuhalarda şekil bulmuştur. Çuhalara şerit şeklinde işlenmiş "yılan" şekilleri Türklerden ve Buryatlardan, "at" şekilleri ise yine Buryatlardan alınmıştır."

Agapitov ve Kangalov yaptıkları araştırmayı beraberce bir kitapta toplamışlardır. Bu araştırmadan anladığımız kadarıyla, Buryat Şamanları'nın giysilerinde üç önemli kısım dikkati çekmektedir.:

"Bunlardan birincisi: Bir Buryat Şamanı iyi huylu ruhlardan yardım alıyorsa "beyaz", kötü huylu ruhlardan yardım alıyorsa,"siyah" kürkten dikilmiş bir çuha giyer. Kürk kullanılarak dikilmiş çuhanın üzerinde "at", "kuş" ve diğer hayvanlardan bazılarının demirden kesilmiş şekilleri dikilmiş olmalıdır. İkincisi: Başında "vaşak" şeklinde bir başlığı olmalıdır. Şaman ilk ciddi merasiminin ardından beşinci merasimini de başarıyla tamamlarsa, demirden yapılmış başlığını takmağa hak kazanır. Üçüncüsü: Demir veya ağaçtan yapılmış "çubuktan at" olmalı. Çubuktan yapılan at, şamanın ilk merasimini icra edeceği günden bir gün önce yapılır. Çubuktan atın yapıldığı çubuğun kesildiği kayın ağacının merasime kadar kesilmemesine ve ölmemesine dikkat edilir. Demirden yapılan "çubuk at"ın bir başına at şekli verilir, etrafı küçük çıngıraklarla donatılır ve Şaman'a, onun beşinci başarılı merasiminden sonra verilir.

P.S. Pallas üç ciltten oluşan eserinde Şamanlarla ilgili konularda detaylı bilgiler vermektedir. Özellikle kadın şamanlar konusunda Buryatlı bir kadın şamanın çuhasını ve üzerindeki mistik süsleri anlatmaktadır. Pallas'a göre Buryat'lı bir kadın şaman şöyle görünmektedir: "Elinde, birer başı at şeklinde, etrafı küçük zillerle bezenmiş iki çubuk tutmaktaydı. Omuzlarından eteğine kadar deriden kesilmiş ve "yılan"ı sembolize eden beyaz ve siyah sicimler sallanıyordu. Başında, üç sivri ucuyla geyiği sembolize eden bir başlığı vardı."

İmanla Göçme

Dua-il İman

İmâm Münzerinin kitâb-ı ehadîsinden Tergîb ve Terhîb nam kitabı üzerine düşen Fethi Karib nâm [46.a] şerhinde mestûrdur ki zübtedü'l mükâşefin hülasatü'l Ehlü'l Yakīn mezkûr sırrı zeli ve ibdâ ve sermedi Şeyh Muhammed İbn Hakim'it-Termedî'den kaddesallâhu sırra ve ammeme nef'ahu ve bire menkûldür ki buyurmuşlar. Rabb'ıl- ızzeyi celle celâlüh vakı'amda bin kere gördüm ve her kerede su'âl edip **" Ya Rab zevâli îmândan havf ederim. Bana bir duayı ta'lim eyle"** dedim. Ve her kerede vaki' olan su'âlimle sabah namâzının sünneti ile farzı arasında kırk bir kere bu tesbihi evkâ emr eyledi. Ve ol dua ve tesbih budur ki, zikr olunur.

يا حيّ ياقيّوم يا بديع السموات والارض ياذا الجلال والاكرام يا الله لا اله الا انت اسألك ان تحيى قلبى بنورهم يا الله يا الله ارحمنى برحمتك يا احم الراحمين

Ve bu dua kitabı mezkûrde bu uslûpla yazılmıştır. Ziyâde ve noksan yoktur. Ba'zı mecmualara bakıp ziyâde ve noksanla ettikleri tahrifata iltifât olunmaya.

İsmail Hakkı Bursevi /Mesâili Nafia

Namazın Peşine Elleri kaldırıp Dua Etmek

namâzdan sonra ref'i yedle dua etmek Râsulullâhtan sallalâhû aleyhi vesselâm mesmu' ve meşhûr değildir. Cem'iyyet ile zikr etmek gibi eger-çi ki ashâbdan radıyallâhu anhüm menkuldür.

Kema fi'l-Vakıât'ül Mahmûdiyye hadîs-i kudsîye gelir ki, bir kimse bir vuzu' olup tahâret etmese bana

cefa eder. Ve taharetten sonra vakti mekruh değilse namâz kılmasa bana cefa ede. Ve kıldıktan sonra bana dua etmese bana cefa eder. Ve dua ettikten ben dahi onun duasına müstecab etmesem ona cefa etmiş olur. cellâ celâluh. Kemâ fi tercümetü'l Futuhat bi'l-Farisî Mes'ele, meşi' halinde hırfetine iştigal vaktinde Kur'an okumak câ'izdir. Eğer meşi' ve 'amel anı tedebbür Kur'an'dan iştigal etmezse [51.b] ve illâ felâ ve hürmet Kur'an'dandır ki, eşvâkta ve mevâdı' lügâvîde tilâvet olunmaya. Kemâ fi Tuhfetü'l Mülûk

İsmail Hakkı Bursevi /Mesâili Nafia

Dua Maksadıyla

Bir kimse Kur'an'ı senâ kasdına okusa kur'aniyyetten çıkar.

PES, cünüp olan kimse Fâtiha'yı senâ kasdına okumak haram değildir.

Ve kezâlik cenâze namâzında Fâtiha ile senâ kasd olunup okumak mekruh değildir.

Şu kadar vardır ki, musallî olan kimse namâz içinde Fâtiha ile senâ kasd eylese muhallinde vaki' olmağla rükn yerine kâim olur. Kemâ fi'l Eşbâh
İsmail Hakkı Bursevi /Mesâili Nafia

Kur'ân-ı Kerim'i Unutmak

Mes'ele, Kur'an'ı öğrendikten sonra unutmak kebâirdendir. Unutmak odur ki, mushaftan okumak mümkin olmaya. Kemâ fi Kâniyye.

Ve İbn Uneyne demiştir ki, unutmaktan onunla 'ameli terk etmektir. Zîrâ insân lügat-ı arabide terk ma'nâsına dahi gelir. Nitekim Kur'an'da vâriddir. "فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِرُوا بِه [El-En'am 6/44, "Kendilerine yapılan uyarıları unuttuklarında"]

Kemâ fî Fethi'l Karîb Şerhi't-Terkîb ve't-Terhîb.

İsmail Hakkı Bursevi /Mesâili Nafia

Peygamberimizi Alaya Alan

Mes'ele, bir zemmi veya zemmiye hâşâ sebb-i Nebî aleyhimü's-selâm etse veya ta'rîz ile söylese veya kadrini istihfâf veya layık olmayan vecihle ve saf eylese İmâm Âzam mezhebi üzerine katl olunur. Belki te'dip ve ta'zib olunur. Gayrî mezâhib üzerine katl olunur. Fe-emmâ hak olan budur ki, şemini îlan ederse mezhep imam üzerine dahi katl olunur.

İsmail Hakkı Bursevi /Mesâili Nafia

Hızır Hakkında

İbn-i Asâkir'den rivâyet olunur ki Âdem aleyhimü's-selâm muhtazır oldukda evlâdına vasiyyet eyledi ki cesedi ânların yanında magarada ola. Zîrâ bir magarada sâkin olurlardı. PES, muktezâ-yı ve vasıyyeti üzerine cesedi Âdem ol magarada muhâfaza olundı. Sonra Hazret-i Nûh aleyhimü's-selâm tûfandan sıyânet için cesed-i Âdem'i sefineye ko[y]dı. Ondan çıkarıb evlâdına dedi ki Âdem şol vechile du'â eyledi ki evlâdından her kim onun cesedini defn ederse tavîl-i ömr ile muammer ola evlâdı dahi nefes-i Nûh ve du'â-i Âdem üzere cesed-i Âdem'i alıp ol magarada defn etmek üzere getirdiler. Bu cümleden Hızır aleyhimü's-selâm Âdem'in defnine mübâşeret eyledi. Onunçün kendine kıyâmete dek [21.a] ömr-i tavîl verildi. Ta Kur'ân yeryüzünden ref' olundukda vefât etse gerekdir. PES, bu rivâyet üzere cesed-i Âdem'i melâ'ike defn etmeyub Hızır aleyhimü's-selâm defn etmiş olur. Hızır evlâd-ı Âdem'den olmak lâzım gelir. Nitekim İmam-ı Suyutî rahimehullâh de Mensûr nâm tefsirinde Sure-i Kehf'de beyân eder. Ve İbn-i Abbâs'dan radıyallâhü-anh nakl eyler52 ki, Hızır Âdem'in sulbî oğlıdır. Eceli te'hîr olunmuşdur. Şöyle ki, âhir zamânda deccâlı tekzîb etse gerekdir. Fe-emmâ meşhûr olan budur ki, Hızır ebnâ-i mülûkdendir. **İbrahim İbn-i Edhem gibi tâc tahtı terk edib zühd ihtiyâr eylemişdir.**

İsmail Hakkı Bursevi /Mesâili Nafia

İsmail Hakkı Bursevi, Kitâbü'l Hucceti'l-Bâliğa'da Hz. Hızır hakkında:

Cennette anâsırın değişeceği ve güzelleşeceği açıklanırken yüz yirmi senede bir Hz. Hızır'ın vücûdunun yenilendiği gibi cennet ehlinin de vücûdlarının her ân yenileneceği ifâde edilir.[26b]

1700 ve 1710 senelerinde iki defa hac yolculuğuna çıkmış, birinci hac seferi esnasında Hızır (aleyhisselâm) ile mülâkî olmuş, ondan çeşitli müjdeler almıştır. Hatta birinci hac yolculuğundan dönerken eşkıyaların saldırısına uğramış, Hızır (aleyhisselâm) vesilesiyle bu saldırıdan kurtulmuştur.

İşler Değişik Aslında

İnsanda bütün hayvanların ahlakının mevcut olduğunu, marifeti itibariyle meleklere benzediğini, fakat insanoğlunun kendisine ilahi nefha üfürüldüğü için kemâlât-ı ilâhiyyeye mazhar olduğunu meleklerde ise bi'l-fiil bütün kemâlâtın zuhura gelmediğini söyler. [23a] İnsanın kibir ve kedûret yönünden şeytana benzediğini kibrin sonunun ilahlık davası, kedûretin sonunun ise ehl-i siccîn olduğunu anlatır. [23a] Cehennemlik kişinin nefs-i hayvâniyyesi ile oraya gireceğini, rûh-u insanîsinin dışarıda kalacağını, ehl-i cennetin ise kalp ve ruh mertebesiyle cennete gireceğini nefs ve tabiat mertebesinin ise cehenneme tard olacağını izah eder. [23b]

İsmail Hakkı Bursevi , Kitâbü'l Hucceti'l-Bâliğa

Herkese Aynı Değil

İsmail Hakkı Bursevi, Hakk'ın iki kişiye sûret-i vâhidede tecelli etmeyeceğini, her şahsa itikadına ve haline göre ayrı surette tecelli edeceğini, ism-i vâsiin hükmünün tecelliyatta farklı olacağını ifade eder. [89a]

Hakk'ın bizzat görünmeyeceğini, temessül yoluyla zuhur edeceğini, burada Hak yolcularının ayakları kaydıran bazı temessülâta dikkat etmesi gerektiğini, mesela şeytanın kendisini sema ve yer arasını kaplamış vaziyette göstererek ilahlık davasına girebileceğini, sâliklerin onu Hak sanarak ilhâda düşebileceğini anlatır. [90a]

İsmail Hakkı Bursevi , Kitâbü'l Hucceti'l-Bâliğa

Şarkı Dinlemeli

İsmail Hakkı Bursevi , Kitâbü'l Hucceti'l-Bâliğa'da:

Âşıkları burada tegannîden men eden nasipsizlerin cennette sidretü'lmüntehâdan ortaya çıkacak güzel sesten sağır, ruha haz veren bu sesten nasipsiz kalacaklarını, çünkü dünyada oluşmayan kemalin âhirette de meydana çıkmayacağını ifade eder. [93a]

Namaz Kılmayan Evlat

Kemâ fi Fetâvâ Ebi'l Yemen el-Müfti eş-Şehba Mes'ele, **bir oğlan on yaşına girse namâz için darb olunur. Ve lâkin el ile haşb (haşinlik) eyle değil. Ve üç defa darb olunur.** Ziyâde değil muallim dahi böyledir.

Bir oğlanın babası muallime izn verip ağaç ile te'dip eyle demese ma'mul ve mesmu' değildir. Kemâ fi Mecmuu'l Fetâvâ.

Muallim oğlanı darb-ı fahiş ile darb eylese ta'zîr olunur. Kemâ fi'l Dürer

İsmail Hakkı Bursevi /Mesâili Nafia

Sevgi

Bursevî, "Allah sevgisi ilimden, Resûl sevgisi îmândandır." demiştir. Ma'rifet ve velâyet îmân makamlarındandır. Makamât ise dörttür; îmân, velayet, nübüvvet ve risâlettir. Eksiklik fazlalık kabûl etmez, ettiğini söyleyen olursa noksan kalmıştır.

İsmail Hakkı Bursevi /Mesâili Nafia

Hepsi Varis Ama

Ehl-i keşfin her asırda adedi yüz yirmi dört bindir ki haber-i vâhidde vârid olan aded-i enbiyâ kadardır ki her biri bir peygamberin sırrına vâris olmuşdur. **Enbiyâ arasında nass-ı Kur'ânla tefâzül olduğu gibi. Evliyâ arasında dahi tefâvüt (farklılık) vardır.** Zîrâ her biri meşreb-i mahsûs üzerinedir. Ve bu ma'nâya bu ümmetin kemâli isti'dâdına delâlet eder ki elli bin sene içinde zuhûra gelen esrâr-ı ilâhiyye ümmet-i merhûme arasında her lahzadan mercûdur.

İsmail Hakkı Bursevi /Mesâili Nafia

Bizi Anlamazlar

"Bazı ulema saliklerinin ağızlarında, bir miktar mürekkep lekesi ve bulaşığı kalır. Bir hoş yunup arınmadıktan sonra, ilm-i feyz onlara noksan üzerine olur." Bursevi, "Tuhfe-i İsmailiyye,"

"Hal-i aşıktan haberdar olmadan çün zahida,

Ko bu kıyl u kali, hatırlar gönüller yıkma gel!"

Ehl-i Aşk

“Ve ol iki şahsın biri dahi ehl-i ilhaddır ki ‘ışk ta‘bir olunurlar. Ve bunların bu a‘sarda kesretleri vardır.”

“Ve bu ışıklar ile ahval-i devlet muhtell ve umur-i alem müşevveş olup erkan-ı dünya ve din yıkılmaya yüz tuttu ve esas ve bina-ı takva münhedim olup harab-abad ve dünyanın her sakfında bir türlü baykuş öttü. Ve zahir ve batın işi tamam olup bitti.”

Bursevi, “Tuhfe-i Recebiyye,”

Şeyh Bu

“Bir kavmin şeyhi ilm u aklına nazarla meyan-ı ümmette nebi gibidir. İtaati lazım ve mütabaatı vacibtir. Zira ulü’l-emrdir.” Bursevi, “Tuhfe-i Vesimiyye,”

“Sohbet-i şeyh sohbet-i peygamberdir.” Bursevi, “Tuhfe-i Vesimiyye,”

“Her padişaha bir ehl-i hal şeyh gerekdir.” Bursevi, “Tuhfe-i Hasekiyye,”

“Evail-i saltanatta Nizam-ı müluk-ı Osmaniyye evliyanın nazarıyla olmuştur.” Bursevi,“Tuhfe-i Hasekiyye,

“Devlet istersen arka ver arka/ Bir ulu asitane bir baba/ Ka’beye vermeseydi arkasını/ Kimse baş eğmezdi mihraba.” Bursevi, “Tuhfe-i Vesimiyye,”

Durdurmak İçin

Meselâ insanı durdurmak için (meh) مهَ deveyi durdurmak için (hec)هَج هْج ve atı durdurmak için ( ) ,أَجْد هَب ,هاب ,مْ أجد kelimelerinin kullanıldığını söylerler.

Tâ‘rîfât ve Furûḳ li'ş-Şeyh Hakkî el-Bursevî

Niçin Ses

“Niçin konuşuyoruz” ya da “bizi konuşmaya iten sebepler nelerdir” sorularına Suat Taşer şöyle yanıt veriyor:

“Bu nedenlerin hepsini burada sayıp dökmek olanaksızsa da, en önemlilerinden birkaçını şöylece sıralayabiliriz:

Gururumuzu doyurmak, benliğimizi savunmak, ilgiyi üstümüze çekmek için;

Eylemin güç olduğu durumlarda sözle paçayı kurtarmak için;

Kişisel duygularımızdan boşanmak, ruhsal gerginliklerimizden kurtulmak için;

Başkalarının zihnini karıştırmak, bir amaçtan ya da eylemden dikkatini saptırmak için;

Bir dinleyiciyi uyandırıp kendine getirmek ve kendi benliği üzerinde düşünmesini sağlamak için;

Olumlu toplumsal ilişkilerin tadına varmayı kolaylaştırmak için;

Genel sorunların çözümünde dinleyenleri paydaş kılmak için;

Haber vermek, aydınlatmak, açıklamak ya da öğretmek için;

Dinleyenleri olumlu toplumsal amaçlar ya da gizli niyetler doğrultusunda etkilemek, denetim altına almak ve yönetmek için konuşuruz." (Alıntı)

Başı Dertten Kurtulmayan Çocuklar İçin

اللهم صلي على سيدنا محمد رحمةً من الله منةً من الله نعمةً من الله قربةً من الله وقدرةً من الله عزةً وعظمةً من الله.

(Allâhümme salli alâ seyyidîna Muhammedin rahmeten mine'llâhi minneten mine'llâhi ni'meten

mine'llâhi kurbeten mine'llâhi kudreten mine'llâhi izzeten ve azâmeten mine'llâh) Bir kimesne bu salavât-ı şerîfeyi üç kere veyâhud yedi kere sabî üzerine okuyûb üfürse irtifâ-i belâ ve indifâ-i kazâya sebeb ola.

İsmail Hakkı Bursevi , "Kitâbu'l-Fazl ve'n-Nevâl"

Şizofren Duası

Vesveseye mübtelâ olsa bu duâyı okuya

اللهم اعمر قلبي يذكرك واطرد عنه وساوس الشيطان

Allâhümme a'mir kalbî bizikrike vetrud anhu vesâvisi'ş şeytân)

Ya'nî yâ rab hâne-i kalbimi zikir ve fikrin ile imâret eyleyub oradan vesâvis-i Şeytânı tard ve def' eyle. Zîrâ vesvese bâtın-ı insânı tahrîb eyler. [117 a] Şol cihetden ki nefis ve Şeytân rîhi sarsar ve desti berdi deyû seyl-i gâlib gibidir ve demişlerdir ki zikr-i Hak olan yerde Şeytân eylenmez. Zîrâ nûr-u zikr ânı ihrâk eder.

İsmail Hakkı Bursevi , "Kitâbu'l-Fazl ve'n-Nevâl"

Kaçanı Getirmek İçin

Vesâyây-ı Nebevî'den; Hazret-i Alî'ye kerreme'llâhü Teâlâ veçhe hitâb gelir ki yâ Alî kaçan bir nesneden havf eylesen emân bulmağiçin bu duâyı oku [136 b].

سبحانك ربي لا إله إلا أنت عليك توكلت وأنت رب العرش العظيم ما شاء الله كان وما لم يشأ لم يكن اشهد أن الله على كل شيء قدير

وأن الله قد أحاط بكل شيء علما واعصي كل شيء عددا ولا حولا ولا قوة الا بالله العلي العظيم

İsmail Hakkı Bursevi , "Kitâbu'l-Fazl ve'n-Nevâl"

Peygamberimin Yardımını almak

اللهم إني أسألك بحق محمد وال محمد عليك أن تنجيني

(Allâhümme innî eselüke bi hakkı Muhammedin ve âli Muhammedin aleyke En tüncînî.) Bundan ahz olunur ki bi hürmet-i Muhammed demek câiz olduğu gibi bi hakki Muhammed demek câizdir.

Böyledir

“Halîfelerim çoktur, bâzıları hayâtta, bâzıları da vefât etmiştir. Şeyhimden aldığım nefes ve tesir benden sonra sana ulaşacaktır, başkasına değil. Zîrâ sen bu ilme sâhipsin, ayrıca senin latîf tahrîrâtın da var. Ben, zamânında şeyhimin nefes ve duâsını aldım, Allah’ın izniyle bu nefes ve duâyı sana veriyorum.”

İsmail Hakkı Bursevi, Tamâmi'l-Feyz

Niçin Sessiz

Asıl “niçin konuşamıyoruz” olmalı. Yani konuşmamızdaki sorunlar, onu engelleyen etmenlerden bahsetmeliyiz.

Bazılarımız çok hızlı konuşur, bazılarımız çok yavaş.

Belirli kelimeleri sürekli tekrar etme alışkanlığımız vardır.

Veya kelimeleri ağzımızdan çıkarken yuvarlarız.

Düşünmeden konuşmak büyük bir sorundur bizim için.

Ayrıca genelde karşımızdakini dinlemez, hep biz anlatmak isteriz.

Beş kelimeyle açıklanabilecek bir fikri yirmibeş kelimeyle açıklamaya çalıştığı görülür bazılarımızın.

Ses tonumuz ve anlatımımız can sıkıcı derecede tekdüze olabilir.

Vurgularımız ve tonlamalarımız da hatalıdır.

Hemen hemen hepimiz sesimizi öylesine yanlış kullanırız ki bir maça gidip onbeş dakika bağırmaya kalksak ondan sonra bir hafta sesimiz kısık gezeriz.

Bazılarımız da sürekli düşünürüz konuşma sırasında.

Cümle aralarımızda insanların kendilerine kahve yapacak vakitleri olur neredeyse.

Bir başka sorunumuz ise düşüncelerimize şekil verecek kadar yeterli kelime dağarcığından yoksun oluşumuzdur.

Ya da konuşurken elimiz kolumuz o kadar çok oynar, mimiklere ve jestlere o kadar yükleniriz ki karşımızdaki insanı sersem eder, adeta konuşmanın dışında bırakırız.

Görüldüğü üzere hatalarımız bol.

Fakat bizim konumuz konuşma eyleminin psikolojik kısmından ziyade mekaniği olduğu için konuşmamızı engelleyen fiziksel sorunlarımıza eğilmeliyiz.

Bunlar da temel olarak nefesimizle sesimizi hatalı kullanmamız ve kelimeleri oluştururken yaptığımız boğumlama hatalarımızdır. Yani duyulabilirlik ve anlaşılabilirlik eksikliği.(Alıntı)

Hayızlı İken Eşle Yatılmaz

En-Nesai, ibn Cerir et-Taberî ve ibn Ebi Hatim'in sağlam bir senedle ibn Abbas' dan rivayetlerine göre, Hz. Süleyman (aleyhisselâm) bir gün helaya girmek istediğinde yüzüğünü (mührünü) "Cerade" ye vermistir-ki bu Cerade, Hz. Süleyman (aleyhisselâm)' ın en çok sevdiği hanımı idi-

Şeytan Hz. Süleyman (aleyhisselâm) kılığında Cerade'ye vardı ve: "Yüzüğümü ver" dedi. Kadın yüzüğü verdi. Şeytan Hz. Süleyman (aleyhisselâm)'ın yüzüğünü parmağına takınca, cinler, insanlar ve şeytanlar ona boyun eğdiler. Hz. Süleyman (aleyhisselâm) işini bitirip geldi ve hanımından verdiği yüzüğü geri istedi.

Kadın: "Ben onu Süleyman'a verdim" deyince Hz. Süleyman (aleyhisselâm): "Süleyman benim" dedi. Kadın: "Yalan söylüyorsun, Süleyman sen değilsin" dedi.

Şeytan (Hz. Süleyman (aleyhisselâm) kılığında) insanlara direktif veriyor, onlar da harfiyen tatbik ediyorlardı. Bir süre sonra Yüce Allah, Hz. Süleyman (aleyhisselâm)'a tahtını geri vermeyi dileyince; insanlara, şeytanı inkâr edip emrini dinlememe hissini kalplerine ilham etti. Halk, Hz. Süleyman (aleyhisselâm)'ın hanımlarına haber salıp sordu:

"Şu ana kadar Süleyman'la aranızda bir şey geçti mi?" Hanımları:

"Evet. O biz hayızlı iken, bize yaklaşıyor, hâlbuki bundan evvel böyle bir şey başımıza gelmemişti" dediler…

Şeytan ve Muaviye Benzerliği

Şeytan, Âdem'e secde etmediği için cennetten kovuldu. Sonra Âdem ve Havva'yı kandırarak cennetten kovulmalarına sebep oldu. Asıl adı Azâzil'dir. İtikada göre kıyamete kadar insanları doğru yoldan azdıracaktır. Şeytan, Âdem yaratılmadan önce Allah'a ibadet eden meleklerin hocası idi. Muaviye'de Vahiy katibi idi.

Veled Çelebi İzbudak "İblis zahiren hakka arka vermemiş ve Hakk'tan başkasına secde etmekten utanmış iken ictihadına mağlup olduğundan yüzünü Hakk'a ters addederek asî olmuştur" [Veled Çelebi İzbudak, Mevlana'nın Yedi Öğüdü, Bozkurt Basımevi, İstanbul, 1937, s. 145] diyerek İblis'in bir ictihad hatası yaptığından söz etmektedir. Muaviye'yi savunanlardan Said Nursi de İçtihat hatasından bahseder.

Allah da, İblis'i şeytan kılığına sokmuş ve lanetlemiştir. Bunun üzerine şeytan Allah'a yalvardı ve "Beni kıyamete dek yaşat ki iyi kullarından başka bütün kullarını azdırayım" dedi. Allah da bunu kabul ederek ona Sûr üfürülünceye kadar ömür verdi. Şeytan Allah'tan kulları azdırmak için birçok şeyler istedi. Yalan, kibir, çalgı şehvet, içki kumar vs. bunlardandır. Tefsirlerde şeytan hakkında İsrailiyyattan olmak üzere çok değişik bilgiler verilmiştir. Kur'ân-ı Kerim'de otuz sekiz yerde şeytandan ve yaptıklarından bahsedilir.

Bu meyanda Rasûlüllah salla'llâhü aleyhi ve sellemin şu hadisi:

"Ashabıma sövmeyin. Vallahi sizden biri Uhud dağı kadar olan altınını Allah için tasadduk etse, ashabımın tasadduk ettiği bir avuç buğday kadar kıymetli olmaz." (Müslim, Fedâilu's-Sahâbe, 54; Ebû Dâvûd, Sünnet, 11; Tirmizî, Menâkıb, 59)

Hakkında, burada bahsedilen sahabe, ehlibeyte sadık kalanlardır. Sahabe için sınıflama yapanlar bu gerçeği biraz üstü kapalı dilemi getirdiler.

Rasûlüllah salla'llâhü aleyhi ve sellemin damadına ve torunlarına eziyet edenlerin sahabi olmaları mümkün mü?

Eğer onlar sahabe sayılıryorsa şeytanı nereye koyacağız o zaman?

Fi'ldir asl-i rızâ-yı Hakk ne kim asl ü neseb

Hâk-i ferman-ber beşer âsî melek şeytân olur

Fuzûlî

1- "Amma, Hazret-i İmam-ı Ali'nin Vak'a-i Sıffin'de Hazret-i Muaviye'nin taraftarlarıyla muharebesi ise, hilâfet ve saltanatın muharebesidir. Yani, Hazret-i İmam-ı Ali, ahkâm-ı dini ve hakaik-i İslâmiyeyi ve âhireti esas tutup, saltanatın bir kısım kanunlarını ve siyasetin merhametsiz mukteziyatlarını onlara feda ediyordu. Hazret-i Muaviye ve taraftarları ise, hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyeyi saltanat siyasetleriyle takviye etmek için azimeti bırakıp ruhsatı

iltizam ettiler, siyaset âleminde kendilerini mecbur zannedip ruhsatı tercih ettiler, hataya düştüler."

"Amma Hazret-i Hasan ve Hüseyin'in Emevîlere karşı mücadeleleri ise, din ile milliyet muharebesi idi. Yani, Emevîler, devlet-i İslâmiyeyi Arap milliyeti üzerine istinad ettirip, rabıta-i İslâmiyeti rabıta-i milliyetten geri bıraktıklarından, iki cihetle zarar verdiler."

"Birisi: Milel-i saireyi rencide ederek tevhiş ettiler."

"Diğeri: Unsuriyet ve milliyet esasları, adaleti ve hakkı takip etmediğinden, zulmeder, adalet üzerine gitmez. Çünkü, unsuriyetperver bir hâkim, millettaşını tercih eder, adalet edemez."(Mektubat, On Beşinci Mektup.)

İki Terkib

“An-be-an”
Her an. 2 . Zaman zaman. 3 . Giderek.

“Çâr-nâ-çâr”
İster istemez:

Hattat/ Hoşnüvîs

Arapça bir kelime olan hat sözlükte "ince, uzun, doğru yol, birçok noktanın birbirine bitişerek sıralanmasından meydana gelen çizgi, çizgiye benzeyen şeyler ve yazı" gibi anlamlara gelir. Bu kelime özellikle İslâm kültüründe "yazı" ve "güzel yazı" (hüsn-i hat, hüsnü'l-hat, el-hattu'1-hasen) mânalarında kullanılmıştır. Hüsn-i hat, estetik kurallara bağlı kalarak ölçülü ve güzel yazı yazma sanatıdır; yalnız İslâm yazılan için kullanılan bir tabirdir. Sanatkârına verilen en eski lakap "kâtip", "muharrir" ve "verrak" kelimeleridir. Tahminen IV. (X.) yüzyıldan sonra "hattat" denilmiştir. **İranlılar hattat karşılığında "hoşnüvîs" (güzel yazan) kelimesini kullanmışlardır.**

Cennet Hep Vardı

Cennetle ilgili olarak ilk yazılı kaynaklara M.Ö 2000’lere ait Sümerler’de rastlanılmaktadır. Sümerler’de saf, parlak, temiz ve ölümün olmadığı, mutlu insanlar ülkesi, yaşayanların ülkesi anlamında Dilmun kelimesi cennet kavramı yerine kullanılmaktadır. Buna göre Sümerler Dilmun’u betimlerken her şeyin emniyet içinde olduğu, hiçbir haksızlık ve adaletsizliğin olmadığı, kurtların kuzuları kapmadığı, oğlakların yabani köpekler tarafından saldırıya uğramadığı, ağrıların ve sıkıntıların olmadığı, ihtiyarların ihtiyarlıklarından şikayet etmedikleri, rahiplerin ağlamadığı, şarkıcıların ağıt yakmadığı, ırmak kenarında tanrıların dolaştığı, bol su, çayır ve meyve yüklü ağaçların olduğu, güneşin doğduğu yere doğru uzanan, İran’ın güney batısında yer alan estetik olarak en güzel ve en mükemmel bir yer tarifi yapmışlardır.

Eski Mısırlılar ise, ister kral isterse halktan olsun, her insanın ölümden sonra dünyada yaptıklarından mutlaka hesaba çekileceğine, kişi öldükten sonra Tanrı Oziris’in başkanlığında bir mahkeme kurulacağına, ölen kişilerin bu mahkemede yargılanacağına, dünyadaki yaşamında iyi ve erdemli yaşamışsa, bu yargılamanın sonucunda “Aru” denilen cennetle mükafatlandırılacağına inanılmaktaydı. Ayrıca onlara göre ebedi mutluluğu kazananlar ya gökte güneş tanrısı Rey’e veya Osiris’e kavuşurlar ya da yıldız olurlar.

Eski İranlıların dini olan Zerdüştlüğe göre, kişinin öldükten sonra ruhu dördüncü gün Ahura Mazdah’ın huzurunda muhakeme edilir. Bu muhakemenin sonunda kişi, eğer dünyadayken Ahura Mazdah’a inanıp iyi bir hayat yaşamışsa, Sinvat denilen köprüden kolayca geçerek “övgü evi”, “şarkı evi” ve “ölümsüzlük yurdu” denilen cennete gidecek; aksi durumda ise, Sinvat köprüsünden geçemeyip köprünün altında estetik olarak en iğrenç, en kötü, kızgın, eritilmiş maden ve ateş çukurunun bulunduğu yere düşeceğine, cehennemde üç gün kaldıktan sonra bütün varlıkların ateş ırmağından geçeceğine, ateşin şeytanlarla bütünleşenler hariç herkesi temizleyeceğine ve sonuçta da Ahura

Mazdah'ın ülkesi olan cennete gideceğine inanılmaktaydı.

Eski Hint dinlerinde ise, ölen kişinin ruhunun öteki alemde günahları yakan ancak iyilerin geçmesine izin veren iki ateşin arasından geçileceğine inanılmaktaydı. Bu iki ateş arasında yanmadan geçen ruhun önünde iki yol vardır. Birinci yol Brahma'ya, diğeri ise dünyada yapmış olduğu iyiliklerin karşılığını almak üzere estetik olarak en mükemmel güzelliklerin yaşandığı Nandana adındaki gökyüzü cennetine gider. Brahma'ya giden ruh orada ebedi olarak kalır. Nandana'ya giden ise dünyada yaptığı güzellik ve iyilikler oranında orada bir müddet kalır. Bu cennet estetik olarak en güzel şekilde betimlenir.

Buna göre bu cennette hastalık, ölüm, sakatlık vb. insani kusurların hiç birisi yoktur. İnsan bu eksiklerden tamamen uzak olup en mükemmel bir şekilde olacaktır. Bununla beraber orada; insanlar için mükemmel arzu ve haz veren süt, bal, şarap nehirleri, çok çeşitli meyveler, renk olarak en güzel, en parlak ağaçlar, müzik ve eğlenceler, daha önce ölmüş olan anne, baba, çocuk, bütün sevdiklerimiz ve bütün istenilen her şey vardır. Dünyada iyi ve erdemli yaşayanlar bu iyilikleri oranında tanrılarla birlikte gökte bulunan bu cennette kısa ve uzun bir süre kalabilecek, daha sonra yeniden bir bedende dünyaya geleceklerdir.

Budizmde ise, benzer şekilde iyi kişiler öldüklerinde derecelerine göre semavi cennetlerin birinde tanrılarla birlikte olup eğlenirler. Bu mutluluk cennetinde ebedi kalınabilir. Hint düşüncesinde olduğu gibi bu cennette kalmak dünyada yapılan iş ve eylemlerin niteliği oranında uzun ya da kısa olabilir. Yine Budizm'de, semavi cennetin dışında Meru dağının tepesinde olduğuna inanılan başka bir cennetten de söz edilir. "Sulchavati" adı verilen ve mutluluk ülkesi olan bu cennet, mücevherlerle süslenmiş, çeşitli ve güzel meyvelerle bezenmiş ağaçların, güzel ötüşlü kuşların, nehirlerin olduğu bir yer olarak betimlenmektedir.

Eski Yunan düşüncesinde ise, çok tanrılı bir inanç sistemi olup özellikle tanrıların ölümsüzlüğü düşüncesi hakimdi. Antikçağ düşüncesinde ölümden sonraki hayat için Hades kavramı kullanılmaktadır. Buna göre, kişi öldükten sonra ruhu Hades'e gider. Hades'de yargılanan ruhlar buraya girdikten sonra bir daha çıkamazlar. Yunan mitlerinde cennet Elysium veya Eleusis bahçesi olarak isimlendirilmektedir. Bu cennet yeryüzünde batı kenarında adalarda bulunur. Cennet halkı burada spor karşılaşmaları yapar, dama oynar, ata binerler. Burası rengarenk bir yerdir. Buraya iyiler girer ve sonsuza kadar yaşarlar.

Platon, tüm düşünce ve dinlerde olduğu gibi ölümden sonra bir hesap ve sonrasındaki cennet anlayışını zıtlık temelinde cehennemle birlikte ele alıp değerlendirmiştir. Platon'a göre ölüm, ruhun bedeni terk etmesi ile ruh beden ikiliğinin sona ermesi idi. Ona göre, ruh bedenden ayrıldıktan sonra Hades denilen ahiret yolculuğuna çıkar. Dolayısıyla ölüm, onda yeni bir hayata geçiştir. İnsanlar öldüğünde onların her birine tahsis edilen melekler onlara rehberlik etmeye başlayacak ve meleklerin götürdüğü yere varınca orada dünyadaki hayatlarında dindar ve erdemli olarak yaşayanlarla, bu şekilde yaşamayanlar kendilerini bir mahkemenin önünde bulacaklardır. Ne iyi ne de kötü yaşayanlar Akheron nehrine giderler. Orada teknelere binerler ve teknelerle göle giderler. Bu gölde kötü fiillerden arınıncaya kadar dururlar. Sonra yaptıklarının cezasını çekmiş olarak bağışlanırlar ve her biri hak ettiği ölçüde iyi davranışlarının mükafatlarını alırlar. Ancak işledikleri günahların büyüklüğüne göre ıslah edilmez bulunanlar -örneğin kutsal şeylere saygısızlık, cinayet vb. günah işleyenler- Tartarus denilen yere atılırlar. Bununla beraber büyük günah işleyenler, şayet bu hatalarını öfkeli ve kızgın durumda iken işlemişlerse, örneğin kızgın halde iken anne ve babalarına kötü davranmışlarsa, daha

sonra burada pişmanlık duyanlar bir yıl boyunca Tartarus'da acı çekerler. Orada bir yıl acı çeken katilleri dalgalar, Kokytos'a, anne babaya karşı suçlu olanları ise, Pyriphlegeton yoluyla ileri doğru sürüklerler. Bu şekilde Akherosiyon gölüne götürürler. Orada öldürülmüş ve kendilerine kötülük yapılmış olanlarla helalleşme istenir. Eğer oraya götürülenlerin yalvarmaları karşılık bulur ve bağışlanırlarsa ileri geçerek sıkıntıdan kurtulurlar. Eğer bağışlanıp affedilmezlerse Tartarus'a geri götürülürler. Kötülük yaptığı kişi affedinceye kadar bu işlem devam eder. Hayatlarında daima saf dindarlık ve iyilik içinde geçirenler bu dünyevi hapishaneden kurtulmanın sevinç ve coşkusuyla temiz evlerine, gerçek yurtlarına, tarifi mümkün olmayan, anlatmaya zamanın yetmeyeceği güzellikteki büyük köşklerde sonsuzca yaşamaya giderler.

Benzer bir şekilde ahiretle ilgili düşüncelerini Platon bu gün "ölüm eşiği deneyimi" de denilen "Armies oğlu Er" hikayesiyle örneklendirmektedir. Buna göre, bir savaşta öldüğü zannedilen ve on beş gün boyunca savaş meydanında bırakılan er, sonrasında hayata dönüp yaşadığı şeyleri anlatır. Onun anlattığına göre ölümden sonra uzun bir yolda ilerleyen ruhlar, dört kapısı olan güzel bir yere varırlar. Bu kapıların ortasında oturan yargıçlar doğrulara kararlarını önlerine asıp göğe çıkan sağdaki yolu göstermektedirler. Dünya yaşamlarında erdemli bir hayat sürmeyen eğrileri ise, kararlarını bir yazıyla arkalarına asıp soldan aşağı inen yola gönderiyorlarmış. Bunların yanı sıra o, bazıları gökteki, bazıları yerdeki kapılardan çıkıp giden ruhlar görmüş. Yeraltından gelenler toz toprak içinde azap görmenin izleri ile, gökten gelenler ise pırıl pırıl mutluluk içinde geliyorlarmış. Hepsi bir bayram sevinci içinde bir çayırlıkta toplanıyorlarmış. Herkes başından geçenleri birbirine anlatıyormuş. Yerden gelenler göktekilerin, gökten gelenler yerdekilerin halini soruyormuşlar. Gökten gelenler, göklerin doyulmaz iyiliklerinden, benzersiz güzelliklerinden anlatırken, yeraltından gelenler çektikleri eziyetlerden, azaplardan söz ediyorlarmış. Kötüler cezalarını on kat fazla ödüyorlarmış ve cezaların her biri yüz yıl sürüyormuş. Orada insan ömrü on kat fazla imiş. İnsanlara iyilik etmiş, doğruluktan yılmamış olanların aldıkları karşılıkta aynı ölçüde çoğalıp güzelleşiyormuş.

Platon bu şekilde, "Armies oğlu Er" hikayesi ile ölümden sonra Hades denilen ahiret hayatından bahsettikten sonra cennetin güzelliğini, dünyadaki güzelliklerle karşılaştırarak betimlemeye çalışır. Ona göre cennet, dünya gibi yuvarlak, ressamların kullandığı renkler gibi renklidir; ancak cennetin renkleri daha parlak ve daha saf renklerden oluşmaktadır. Cenneti süsleyen renkler bizim gördüğümüz renklerden daha çok ve daha güzeldir. Orada bütün taşlar daha değerli ve daha güzeldirler. O, bütün bu süslerden başka altın, gümüş ve bu türlü bir çok şeylerle süslüdür. Orada görmediğimiz bir çok hayvan çeşidi vardır. Platon cennet betimlemesini yaparken, tamamen dünyadaki yaşamdan hareket eder ve cennetteki yaşamı dünyadaki güzelliklerin bir adım ötesi, daha güzeli ve daha mükemmeli olarak anlatır. Ona göre, orada insanlar bu dünyada olduğu gibi birazı deniz kıyılarında, bir kısmı iç kesimlerde, bir kısmı da adalarda yaşarlar. Platon'a göre su ve deniz dünyadakiler için ne ise, cennettekiler için de aynıdır. Oranın iklimi de estetik olarak en güzel olan iklimdir ve orada iklim o kadar güzeldir ki, o kadar yumuşaktır ki, orada yaşayanlar hastalık bilmezler ve bu dünyadaki insanlardan daha çok yaşarlar. Hava saflık bakımından sudan, aiter havadan nasıl daha üstünse, onlar da bizi görmekte, duymakta ve düşünmekte bunun gibi bizden daha üstündürler. … öncelikle görünüşünden bahsedeyim. Ona yukarıdan bakabilirsen, gerçek dünya on iki parça deri ile kaplanmış toplara benzer - değişik renklerde parçalara ayrılmıştır ve dünyadaki ressamların kullandıkları renkler bu renklerden sadece birkaçıdır. Orada bütün dünyanın böyle renklerle kaplı olduğu söylenir- ve bunlar çok daha parlak çok daha arıdır. Bir parça büyüleyici güzellikte olan mor ve bir diğer parça altın renginde, bir başkası ise tebeşirden ya da kardan çok daha beyazdır.

Bizim için değerli olan yakut, zümrüt, yeşim gibi taşlar aslında oradakilerin parçalarıdır; oradakilerin

tümü bunlar gibi ve hatta daha güzeldirler. Bu güzelliklerin nedeni, bizimkilerde olduğu gibi hayvan ve bitkilerin neden olduğu çürüme, hastalık, kirli sıvılar tarafından aşındırılmamış ve lekelenmemiş olmalarıdır.

Yahudilik'de daha çok cennetle ilgili tasvirler Talmut'da geçer. Talmut'a göre cennet bu dünyaya benzemez. Bu dünyada olduğu gibi yeme, içme, cinsel ilişki vb. hazlar orada yoktur. İyi iş ve eylemlerde bulunanlar orada başlarına bir taç olarak ilahi huzurun ihtişamını seyredecekleri ve yiyeceklerin bu şekilde manevi olacağı ifade edilir. Aden cennetinin yakuttan iki kapısı vardır. Buraya giden herkese kendi iyilikleri nispetinde bir oda verilir. Süt, şarap, bal ve belsem olarak akan dört nehir vardır. Her odanın üzerinde bir altın asma, inci ve mücevherden içerde bir masa vardır. Her salih kişiyede altmış hizmetçi vardır. Her köşesinde seksen bin çeşit ağaç vardır. En az değerli olanı bile bu dünyadaki bütün güzel kokulu bitkilerden daha güzel ve daha narindir. Her köşesinde altmış bin melek güzel şarkılar ve nağmeler söyler.

Yahudi düşüncesinde gelecek hayatla ilgili düşünceler tam olarak bir sistematiğe kavuşmamıştır. Bu nedenle dünyanın sonuna doğru gerçekleşecek olan Mesih'i dönem ile gelecek dünya bazan birbirinden ayrılmış, bazen de bir birine karıştırılmıştır. Bu nedenle iyilerin cennete, kötülerin cehenneme girmeleri bazılarına göre yeniden diriliş ve son mahkemenin ardından olacaktır. Bazılarına göre ise, hemen ölüm sonrasında olacaktır. Buna göre Mesih'i krallığın başkenti Kudüs olacak ve iyiler bu yeryüzü cennetinde ebedi yaşayacaktır. Yahudilik'de Mesih'i krallıkta iyi kimselerin kalacağı bu yer, Eden Bahçesi ve kutsal şehir Kudüs'le ilgili tasvirler birleştirilip Kur'an'da yer alan cennet tasvirleri gibi bir anlayış ortaya çıkmıştır.

Harut ve Marut

Hârût ve Mârût'un kim oldukları ile ilgili ikinci temel yaklaşım bunların melek olmadıklarına dair görüştür. Hârût ve Mârût'un melek olmadığını iddia edenlerin görüşlerini de şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Bunlar Bâbil halkından insanlara sihri öğreten iki cüsseli kâfir adamdır.

Bu Hasan Basri ve Dehhak 'tan aktarılan görüştür. İbn Abbas; Bunlar sihir yapan iki adamdır. demişir. Kâsımî bu konu ile ilgili olarak şunları söyler: **Hârût ve Mârût Bâbil'de takvaları ve salih olmaları ile tanınmış ve insanlara sihri öğreten iki melek idi.** İnsanların bu iki melek hakkındaki iyi düşüncelere sahip olmaları bunların insanların gözünde gökten indikleri düşüncesine götürdü. Ve aynı zamanda bunların öğrettiklerinin de Allah'tan gelen vahiy kaynaklı olduğunu düşündüler. Bu iki adamın sihre (mekr/hile) dair bilgileri ve insanların bu sihirli ilgili iyi niyetli yaklaşımlarından dolayı bunlar sihri öğrenmek isteyen her kim olursa **"Biz bir fitneyiz (imtihan aracıyız) sakın inkârcı olma."** diyorlardı. Yani " Biz imtihan aracıyız. Senin şükür mü edeceğini yoksa küfre mi gireceğini sınamaya geldik. Ve biz sana inkârcı olmamanı tavsiye ediyoruz." diyerek sahip oldukları ilmin ilâhî kaynaklı olduğunu ve kendilerinin ancak iyiliği (hayr) dilediklerini ifade ediyorlardı. Bu muhakkiklerin çoğunluğunun görüşüdür.

2. Bunlar vakar sahibi iki adamdır. Melek kılığına girdiler.

İnsanların bunlarla olan ilişkileri/ünsiyetleri o derece ilerledi ki, insanlar onları yücelttiler ve onlar kral gibi oldular. Menar yazarı Reşid Rıza şöyle demiştir: Bu, bir takım seçkin sıfatlara sahip kişiler hakkında insanların ortaya koyduğu durumdur. İnsanlar bu ve buna benzer kimseler için **" Bu bir melek, bu insan değil."** derler. Bu şuna benziyor; insanlar arasında zenginliğiyle ve seçkin kişiliğiyle temayüz eden ve insanların kendisine muhtaç olduğu kimseler için halk tarafından kullanılan " Allah ne güzel yaratmış, bu kendi zamanının hükümdarı." gibi ifadelerde karşılık buluyor. Bu konuda Kasımî'nin görüşü şöyledir: (Melikeyn) ifadesi o günün şartlarında insanların geleneksel (örf) olarak kullandığı bir ifadedir. Bu, Yunan ve Mısır mitolojisindeki iyilik ve kötülük tanrısı veya bir müslümanın her ne kadar inanmasa da Tanrı'nın bir bedende bulunmasının imkânsızlığından bahsetmesi gibi bir şeydir.

3. Bunlar İki salih kraldır.

4. Bunlar Dâvûd ve Süleyman aleyhisselamdır.

Bu Abdurrahman İbn Ebza'nın görüşüdür. Bu durumda âyette geçen (ma) nefy (olumsuzluk) edatı olarak ele alınmıştır.

5. Bunlar İsrâîloğullarından iki kral idi.

Allah onları garib (ucube) varlıklara dönüştürdü. Bu olay Semerkandî tarafından anlatıldı (hikâye edildi).

6. Bunlar iki şeytandır.

Bu görüş aynı zamanda bu konu ile ilgili İbn Hazm'ın görüşünü temsil eder. İbn Atiyye'nin görüşü şöyledir: " "الملكينifadesi lam harfinin kesra ile okunmasında Davut ve Süleyman aleyhisselam; lam harfinin fetha ile okunmasında ise Cebrâîl ve Mikâîl olarak tefsir edildiğinde, Hârût ve Mârût " "الشَّيَاطِين kelimesinden bedel olurlar.

7. Bunlar şeytanlardan iki kabiledir.

İbn Hacer bu görüşün zayıf bir görüş olduğunu söyler.

Yunan Mitolojisinden Gelen Hristiyani Sözlük

Acheiropoitea: Ahiropoiita olarak da kullanılan Grekçe terim "elle yapılmamış" anlamına gelir. Acheiropoitea kelimesi; çoğunlukla İsa veya Meryem'le ilişkilendirilen ve bir mucize sonucu insan eli değmeden imal edilen ikonaları kastetmek için kullanılmaktadır.

Ambon: Kilisenin içinde sağ kısımda yer alan kürsü, vaaz kürsüsü.

Artemis: Yunan mitolojisinde Zeus ve Leto'nun kızı Apollo'nun ikizi olan Artemis iffet ve bekaretin tanrıçasıdır.

Athena : Yunan mitolojisinde savaş tanrıçasıdır.

Deisis : Yunanca yakarış anlamına gelmektedir. Ayrıca Ayasofya Müzesi'nde bulunan solda Vaftizci Yahya sağda Meryem ve ortada Pantokrator İsa'nın yer aldığı mozaiğin ismidir. Mozaikte Yahya ve Meryem kıyamet gününde insanlığın affedilmesi için İsa'ya yakarırken tasvir edilmiştir.

Eleusa: Şefkat, şefkatli anlamına gelen Yunanca kelimedir. Aynı zamanda Bizans Meryem ikonaları içinde en meşhur tasvirlerdendir. Bu ikonada bebek İsa yanağını annesi Meryem'in yanağına dayamış bir halde Tanrı Anası'nın kucağında tasvir edilmiştir. Meryem'in tek eli İsa'nın boynunda veya omuzunda durmaktadır.

Enkaustik: Bir boyama tekniğidir. Erken dönemde boyanın eritilmiş balmumu ile karıştırılarak kuru zemin üzerine uygulanması tekniğine verilen isimdir.

Evlogie: Kutsanmış objelere verilen isimdir.

Hodegetria: Yunanca yol gösteren anlamına gelen kelime. Bizans ikona sanatında meşhur bir Meryem tasviridir. Bu ikonalarda Meryem kucağında tuttuğu çocuk İsa'ya bir yeri işaret eder halde tasvir edilmiştir. İsmini bu ifadeden almaktadır. viii

İntarsia: (Lat) Esas olarak ahşap bir pano, masa, kutu vb üstüne fildişi, kemik ve değerli taşlarla yapılan mozaik tarzı kakma.

İkonastasis: Kiliselerde bemayı ana mekandan ayıran kutsal resimlerle kaplı olan duvar.

İsis: Mısır mitolojisinde Aset ya da Eset adıyla bilinen tanrıçanın Yunanca ismidir. En meşhur tanrıçalardan olan İsis, tanrı Horus'un annesi olarak kabul edilir.

Katakomb: Katakomblar insan yapımı yeraltı mezarlıklarıdır. Özellikle Roma İmparatorluğu'nda dini amaçlarla da kullanılan yer altı mezarlıkları yahut yeraltında kemiklerin toplandığı yerlerdir.

Kibele: Kibele yahut Kybele, bereket tanrıçasıdır. Doğayı, bereketi ve canlılığı temsil eder.

Kendi kendine doğuran yani hem ana hem bakiredir. Bu özelliklerinden dolayı tüm Tanrı'ların anası kabul edilir.

Litenai: Judaik kökeni olan Hıritstiyan âyini.

Narteks: Kiliselerde ana mekanının açıldığı giriş bölümü. Erken dönem Hıristiyan kiliselerinde revak biçiminde yapılmıştır. Bizans'ta kiliselerinde genel olarak kilisenin batısında bulunup ana eksene dik bir şekilde yer alan ve kapılarla dış alana açılan mekandır.

Nike: Yunan mitolojisinde zafer tanrıçası.

Pantokrator: Hıristiyan ikonografisinde İsa'nın spesifik bir tasvirine verilen isimdir. Yunanca kökenli kelime 'her şeye gücü yeten/ kâdiri mutlak' anlamına gelir.

Parthenos: Bakire anlamına gelen Yunanca kelime. Yunan mitolojisinde Athena Parthenos olarak kullanılmıştır.

Proskinitarion: Kiliselerde ikonaların yerleştirildiği ikona standı.

Rölik: Hıristiyanlıkta İsa, Meryem, aziz yahut azizelere ait, onlarla ilişkili yahut onlardan kalan eşyalara rölik denir. Kutsal kişilerin kemikleri de rölik kabul edilir. Bu eşyalar kutsal kabul edilirler ve kiliselerde röliker denen kutularda saklanırlar.

Strategos: Yunanca ordu lideri, komutan anlamına gelen kelime. Ortodoks Bizans'ta zaman zaman Meryem için de kullanılmıştır.

Şapel: Hıristiyanlıkta tapınak veya kutsal Alana verilen isim. Büyük bir kiliseye, bir okula veya bir hastaneye yahut saraya ait olabilir.

Templon: Yunanca kökenli kelime, Bizans kiliselerinde bulunan duvar orta nefi kutsal alan apsisten ayıran duvar.

Theometor: Tanrı annesi

Theotokos: Tanrı doğuran

Tyche (Tike): Yunanca kader, şans, talih anlamına gelir. Yunan mitolojsinde bir şehrin kaderini belirleyen tanrıçadır.

Victoria: Yunan mitolojisindeki zafer tanrıçası Nike'nin Roma mitolojisindeki karşılığıdır. Zafer getiren tanrıçadır. Bu isim, Meryem için de kullanılmıştır.

Yortu: Hıristiyan bayramları. İsa'nın hayatındaki önemli hadiseleri; mucizevi doğumu, ölümü, dirilişi ve ayrıca havarileri ve azizleri anmak için kilise tarafından belirlenen kutsal günlere yortu denilmektedir.

Sembol	Anlamı
Yıldız	Aydınlatma, Bilgelik
Çember	Tamlık, Mükemmellik
Üçgen	İlham
Çapa	Macera
Aslan	Liderlik, Güç, Görkem
Kartal	Özgürlük
Kare	Sağlamlık, Güven
Çember	Tamlık, Mükemmellik
İnek	Verim, Bolluk, Sadelik
Baykuş	Bilgelik, Akıl, Bilim
Zeytin Dalı	Barış

Lotus

Birçok gelenekte kullanılan bir semboldür. Bazı batı dillerinde Grek mitolojisindeki nilüfelerin adını almış olan Türk dilinde "Mısır ak nilüferi" (Latince 'nelumbo nucifera') adıyla bilinen lotus bitkisi, suda yetişen, nilüfergiller ailesinden bir bitkidir.

Dogon ve Maya geleneklerinde kullanılan nilüfer (nenuphar, sözcük Eski Mısır dilinde çiçeklerin en güzelleri anlamındaki nanufar sözcüğünden gelir) bitkisi ise aynı ailenin bir başka üyesidir. James Churchward'a göre Lotus çiçeğinin sembol olarak kullanıldığı ilk uygarlık onbinlerce yıl önce var olduğu sanılan yıtık Mu uygarlığıdır.

Lotus sembolü, tasvirdeki rengine, bağlamına ve taç yapraklarının sayısına bağlı olarak değişik anlamlarda kullanılan bir semboldür.

Sembolün en çok rastlanan tasvirleri ve simgelediği anlamlar şunlardır;

Hinduizm'de: Genelde ilah Vişnu'yla tasvir edilir. Kimi kültürlerde, "Dünyada yaşamak, fakat dünyaya ait olmamak" diye de simgelenmektedir.

Budizm'de: "Dünya çamuru"na bulanmamış, cahilliğe bürünmemiş ve aydınlık olan öz varlığını, hakiki doğasını simgeler. Budizm'deki tasvirlerde, lotüsün merkezinde bir mücevher varsa, bu mücevher, Dharma (İlahi yasalar, hakikat, vazife) ve Nirvana (kurtuluş) ile ilgili bir anlam taşımaktadır.

Çin'de: Daha çok saflığı, bilgeliği, ahengi ve ruhsal aydınlanmayı simgelemektedir.

Japonya'da: Saflığın, ahlakın ve maneviyatın sembolüdür.

Eski Mısır'da: Osiris'le ve "ruhani güneş" yıldızıyla Horus'la ilgili kutsal bir anlam taşıyan semboldür. Kimi zaman ruhani aydınlanmayı, reenkarnasyonu, ölümsüzlüğü, alemin yaratılmasını ifade etmektedir.

İran'da: Eski İran geleneklerinde "ruhani güneş" yıldızının sembolüdür.

Yıldızların Altında (Under the Stars)

Benim gönlüm sarhoştur (My soul is drunk)

Yıldızların altında (under the stars)

Sevişmek ah ne hoştur (oh, how beautiful it is to make love)

Yıldızların altında (under the stars)

Yanmam gönül yansa da (I do not burn, although my soul burns)

Ecel beni alsa da (although death takes me)

Gözlerim kapansa da (although my eyes get closed)

Yıldızların altında (under the stars)

Mavi nurdan bir ırmak (a river made up of blue light)

Gölgede bir salıncak (a swing under the shadow)

Bir de ikimiz kalsak (and if both of us stay together)

Yıldızların altında (under the stars)

Yanmam gönül yansa da (I do not burn, although my soul burns)

Gözlerim kapansa da (although my eyes get closed)

Yıldızların altında (under the stars)

Ne keder ne yas olur (Neither grief nor sorrow exists)

Yıldızların altında (under the stars)

Çakıllar elmas olur (the peebles turn into diamonds)

Yıldızların altında (under the stars)

Yanmam gönül yansa da (I do not burn, although my soul burns)

Ecel beni alsa da (although death takes me)

Gözlerim kapansa da (although my eyes get closed)

Yıldızların altında (under the stars).

Benim gönlüm sarhoştur

Benim gönlüm sarhoştur (My heart is drunk)

Sevilmek ah ne hoştur (Oh, how beautiful it is to be loved)

Yanmam gönlüm yansa da (I do not get burnt, although my heart burns)

Hayat bayram olsa da (although life is a feast)

Gözlerim açılsa da (although my eyes get opened)

**

"Hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için; paylaşalım sevgiyi hep elele" ("All of us stand by one of us, one of us stands by all of us; let us share love, staying always hand in hand").

**

"Bugün çok güzel bir gün olsun!" ("Let today be a very beautiful day!").

**

Dörtlerin Sağlığı

Dört mevsim dünyada yaşadı ve bu mevsimlerle ilgili organlar, dünyanın varlığı ve atmosferik nitelikleri için gerekli dört unsur:

1. Sonbahar - Siyah Safra - Toprak - Soğuk ve Kuru

2. İlkbahar - Kan - Hava - Sıcak ve Nemli

3. Kış - Balgam - Su - Soğuk ve Nemli

4. Yaz - Sarı Safra - Ateş - Sıcak ve Kuru

Dört elementin aşırı miktarının neden olduğu dört farklı ruh hali (dünya dengeye sahip olduğundan, insanlar da yaşamak ve hayatta kalmak için dengelenmelidir):

1. Aşırı toprak - Melankolik

2. Aşırı hava - Sanguine

3. Aşırı ateş - Choleric

4. Aşırı su - Balgamlı

Dengeli bir vücut için gerekenler:

1. Sağlıklı diyetler,

2. Faaliyetler ve

3. Egzersizler

Varoluşcunun Dramı

Kendi varoluşunun değerinin farkına varan varoluşçu, bu farkına varmanın verdiği zevkle dolar ve hiçbir şey yapmadan, düşünmeden kendi düşüncesini yaşar.

Ne var ki içinde bulunduğumuz evren her an karşımıza niçinler ve nedenler çıkarır. Bunlar içinde yanıtsız kalmış yüzlerce nedenler bulunur ve bu bilmediğimiz nedenlerin oluşturduğu yasalar açık ve seçik olarak karşımızdadır. Bu durumlarla karşılaşan varoluşçu bazen acı verici olan sert bir duygu taşır.

Bu zamana kadar yaşamış olan tüm filozoflar ideal bir insan ülküsüne düşüncelerini bağlarlar ve bunun gerçek hayatta zorunlu olarak bulunmasa da özetlenir bir biçimde hayatta zorunlu olarak bulunmasa bile özetlenir bir biçimde varlığına inanırlar.

Oysa tutarlı bir varoluşçu hiçbir kurala bağlanmaz, kendi kuralım kendisi yaratır. İnsan seçim yaparken özgürdür, iyi ya da kötü, ahlaklı ya da üçkâğıtçı olmak insanın kendi seçimine kalmıştır. Bu seçimin dayandığı belirli bir yasa, kural yoktur. Herkes her şeyi seçebilir. Buna karşın insan, dünyada bulunmanın yüklediği bağlanma zorunluluğundan kaçamaz.

Örneğin, insan kendi doğumuna karar veremez. Bu zorunlu bir olaydır. Doğmuştur ve hiçbir şey yapmadığı halde kendini dünyaya bağlı bulmuştur. Kişisel olarak bir ilkeye, bir başka şahsa bağlanabiliriz. Bu bağlanma istemsiz bir biçimde planlanmayan sonuca ulaşabilir.

Demek ki, dünyada bağlanmış olmaksızın da bağlanmış oluruz. Ama bizim hiç bir etkimiz olmadan ortaya çıkan bu bağlanmadan özgür olarak bağlanmamız sorunu ortaya çıkar.

Bu noktada varoluşçuluğun sıkıntısı başlar, hiç bir seçme ilkesi, eğrimi yoksa doğrumu seçtiklerini gösterecek hiçbir ölçü olmadan seçmek zorundadırlar. Bu açık bir tehlikenin saldığı korkudan çok, istemiş olmadan bu dünyaya fırlatıp atılmanın sonuçlarını bilmeden ve doğrulanmadan seçimler yapmak zorunda bulunmanın verdiği buruk duygudur “acılı ama soylu bir duygu çünkü gerçek varoluşa bizi getirip oturtan odur

Varoluşçuluk 4 temel fikri savunur:

“1. Varoluş her zaman tek ve bireyseldir. Bu görüş bilinç, tin, us ve düşünceye öncelik veren idealizm biçimlerinin karşıtıdır.

2. Varoluş, öncelikle varoluş sorununu içinde taşır ve dolayısıyla varlık'ın anlamının araştırılmasını da içerir.

3. Varoluş insanın içinden bir tanesini seçebileceği bir olanaklar bütünüdür. Bu görüş her türlü gerekirciliğin karşıtıdır.

4. İnsanın önündeki olanaklar bütünü öteki insanlarla ve nesnelerle ilişkilerinden oluştuğundan varoluş her zaman bir "dünyada var olma"dır. Bir başka deyişle insan her zaman seçimini sınırlayan ve koşullandıran somut tarihsel bir durum içindedir.”

Varoluşçuluğun etkileri çağdaş kültürün çeşitli alanlarında görüldü. Kierkegaard'ı izleyen Franz Kafka, Das Schools, Şato, Der Prozess, Dava adlı eserlerinde insanın varoluşunu bir türlü ulaşamadığı istikrarlı, güvenli ve parlak bir gerçeklik arayışı olarak betimledi. Çağdaş varoluşçuluğun özgün temaları, Sartre'ın oyunları ve romanlarında, Simone de Beauvoir'in yapıtlarında, Albert

Camus'nün roman ve oyunlarında, özellikle de L'Homme Revolte (Başkaldıran İnsan) adlı denemesinde işlendi.

Utukku

Babil ve Asur'da Utukku denilen ve Sümercede Udug sözcüğü ile karşılanan varlıkların cinler ile yakın ilişkileri bulunmaktadır.

Bu yaratıklar insan ile birlikte karşılıklı bir şekilde mabet ve saray girişlerinde bekçilik yapar biçimde temsil edilmişlerdir. Sümer döneminde bile günümüzdeki cin anlayışına yakın bir biçimce iyi cinler kötü cinler olmak üzere iki ayrım yapılmaktadır.

Bunlardan iyi olan grubun insanları koruduğuna inanılırken ikinci grup cinlerin ise insanlara işkence yaptıklarına inanılırdı.

Kötü cinler olarak adlandırılan Utukku'lar daha sonra kötü melekler veya şeytanlar olarak kabul edilmişlerdir. Anlam itibariyle melek, cin ve şeytanları kapsayan Asur ve Babil'deki Utukku'lar bu uygarlıkların dini metinlerinde sayılarının onlar yedidir, onlar iki defa yedidir şeklinde anılmaktadırlar

Bir Mektubun Kalanı

….

Mektubumun burasında, sevgili dostum, bu yazdıklarımı okuyunca, kötü talihin sizi tımarhaneye götürdüğünü düşünüyor olmalısınız. İşin kötüsü, bu mektubun kaleme alınmasında da kesinlikle tutarsızlık hâkimdir. Yine de, tekrar ediyorum:

Daha fazla gecikmeden mektubu yazabilmek için sizinle konuşur gibi yazıyorum. Başka türlü davransaydım, aylar geçer ama size yazmayı başaramazdım.

Geriye, okültizme dair sorunuza cevap vermek kaldı (şair, zaten konuştu). **Bana okültizme inanıyor muyum diye soruyorsunuz.**

Bu şekilde sorulduğunda soru çok belirgin olmaz; yine de niyetinizi anlıyorum ve size bu yönde cevap vereceğim. **Bizimkinden üstün dünyaların ve bu dünyalarda yaşayanların varlığına, onların çeşitli tinsellik derecelerini deneyimlediklerine ve böylece, giderek artan bir tinsel incelik edindiklerine ve belki de bu dünyanın yaratıcısı olan bir Yüksek Varlığa eriştiklerine inanıyorum. Yüksek başka Varlıklar da bir yerlerde mevcut olabilir; başka evrenler yaratmış olabilirler ve bu evrenler de bizimkiyle birlikte -bizimkine nüfuz ederek ya da etmeyerek- var oluyor olabilir.** Bu ve benzeri nedenlerle, Okültizmin Dış Mezhebi, başka deyişle Masonluk (İngiliz masonları hariç), teolojik ve popüler içerimleri nedeniyle, "Tanrı" kelimesinden kaçınır ve "Evrenin Büyük Mimarı" deyimini tercih eder; bu deyim O'nun Yaratıcı mı, yoksa yalnızca bu dünyanın Yöneticisi mi olduğu sorusunu çözümsüz bırakır. Varlık basamakları olduğundan, Tanrı'yla doğrudan iletişimin mümkün olduğunu sanmıyorum; bunun yerine, tinsel saflık derecemize bağlı olarak, daha yüksek varlıklarla yavaş yavaş iletişime geçebiliriz.

Okült dünyaya götüren üç yol vardır:

Büyü yolu (büyünün biçimi olan büyücülükle entelektüel olarak aynı düzeyde bulunan ispritizmacılık gibi uygulamaları içerir), terimin her anlamında son derece tehlikelidir; mistik yol, gerçek tehlikeler içermez, ama ağır ve belirsiz kalır;

simya yolu denen ise hepsinin içerisinde en güç ve en kusursuz olanıdır, kişinin değişimini varsayar, böylece büyük riskler olmadan hazırlanmış olur ve tersine, diğer yolların sunmadığı savunma

imkânlarına sahip olur.

Herhangi bir "inisiyasyon" sorusuna gelince, size ancak şunu söyleyebilirim (böylelikle desorunuza cevap vermiş olur muyum, bilmiyorum): Hangisi olursa olsun, hiçbir İnisiyatik Mezhep'e mensup değilim.

Eros ve Psike adlı şiirimde epigraf olarak bulunan ve Tapınak Şövalyeleri'nin Üçüncü Derece Ritüeli'nin (tercümesi; çünkü Ritüel'in aslı Latincedir) bir bölümünden yapılan alıntının anlamı -ki bu doğrudur-, 1888'den beri yok olmuş olan ya da uyuklayan bu Mezhebin ilk üç derecesinin Ritüellerini araştırmama izin verilmiş olmasıdır. Eğer uyukluyor olmasaydı Ritüel'in bu bölümünden alıntı yapmazdım, çünkü hâlâ aktif Ritüellerden (kaynak belirterek) alıntı yapmamak gerekir.

[Epigraf şöyledir: "Böylece görüyorsunuz ki, Biraderim, yeni katılmış biri mertebesinde size teslim edilen hakikatler ile küçük tilmiz mertebesinde size teslim edilmiş olanlar, birbirine zıt olsa da, aynı hakikattir."]

Sevgili dostum, bana sormuş olduğunuz çeşitli sorulara, biraz bağlantısız bir şekilde de olsa, sanırım cevap verdim. Başka sorular sormak isterseniz, çekinmeyin. Elimden geldiğince cevap veririm. Ama bu kadar çabuk cevap veremeyebilirim; bu da şimdiden bir özür olsun.

Arkadaşınızın tüm dostluk, saygı ve hayranlığıyla,

[*Pessoa Pessoa'yı Anlatıyor* Fernando Pessoa]

İki Arada Bir Sevgi

Alexander Search

30 Ekim 1908

Yeryüzünde benimkinden daha şefkatli ya da sevgi dolu, iyilik ve merhametle, aşk ve sevecenlikle yüklü bir ruh asla olmadı.

Yine de hiçbir ruh benimki kadar yalnız değildir.

Yalnız; buna çok dikkat edin, dışsal nedenlerle değil, tamamen içsel nedenlerle yalnız.

Demek istediğim, uçsuz bucaksız iyilik ve şefkat gösterme potansiyelimin yanında, tabiatım tamamen zıt bir öğe, bir keder ve benmerkezcilik, dolayısıyla bencillik öğesi de içerir.

Bunun etkisi ikilidir:

Diğer niteliklerimin gelişimini ve içsel özgür oyununu bozarak rahatsız etmek ve benim irademi zayıflatarak, onların dışsal serbest oyununu ve tezahürlerini engellemek. Bütün bunları daha ilerde analiz edeceğim; daha ilerde ayrıntılı olarak inceleyecek ve karakterimi oluşturan öğeleri tanımlayacağım; çünkü her konuya olan merakım, kendime olan merakımla birleşerek, beni kendi kişiliğimi bütünüyle anlamaya yöneltiyor.

"Winter Day"de kendimi tarif ederken şunları yazmama neden olan bu karakteristiklerdir:

Rousseau gibi biri...

İnsanlığın insansevmez âşığı.

Gerçekten de, Rousseau'yla aramda fazlasıyla yakınlık var. Bazı noktalarda karakterlerimiz özdeş. İnsanlığa duyulan samimi, yoğun, açıklanamaz bir sevgi ve bunu dengeleyecek iyi bir bencillik dozu - işte, benimki gibi, onun kişiliğinin de temel karakteristiği.

…

Bütün bunlara, ıstırap çekmenin kimileri fiziksel diğerleri zihinsel başka gerekçeleri, keder verebilecek en küçük şeylere (hatta normal bir insanda hiçbir şeye neden olmayacak şeylere) hassasiyetim, başka problemler, karışık işler, mali güçlükler de eklenirse; bütün bunların üzerine bir de benim temelde dengesiz mizacım eklenirse, ne kadar ıstırap çektiğim belki o zaman tasavvur edilebilir.

Tarifi imkânsız derecede korkunç zihinsel komplikasyon-larımdan biri delilik korkumdur ki bu korkunun kendisi zaten deliliktir. Rollinat'm Nevrozlar adlı derlemesinin başındaki şiirde tarif ettiği hal (bence) kısmen bana uygun. Böylesine can çekişirken, dehşet verici bir fiili eğilime, korkunç bir kaslanmaya dek varan, demek istediğim, kaslara varana dek hissedilen kâh canice kâh bunakça itkilere bende sık rastlanır. Bu itkilerin yoğunluk ve miktarları son derece büyüktür, bundan hissettiğim dehşet ise tarif edilemez.

[*Pessoa Pessoa'yı Anlatıyor* Fernando Pessoa]

Varoluşun Çeşitleri ve Temsilcileri

Her felsefi akım gibi varoluşçuluk akımı da kendi içinde bölümlere ayrılmıştır. Karşımıza üç ayrı biçimde varoluşçu felsefe çıkar, bunlar:

I. **Hıristiyan varoluşçuları; Kierkegaard, Jaspers, Marcel**

II. **Tanrıtanımaz varoluşçular; Heidegger, Nietzche, Sarter**

III. **Özcü varoluşçular; Leibniz**

Hıristiyan Varoluşçular

Varoluşçuluğun, Tommaso, Augustin, Anselmus gibi Hıristiyan kökenleri bizi şaşırtmamalıdır. Hıristiyanlık hem doğası gereği hem de ahlakı ve gizemi ile kendisini yaşayan, varoluşçu davranışları andıran ruh durumlarına yol açar.

Hıristiyanların Tanrı'sı düşünürlerin onu kapatmak zorunda kaldıkları soyutlamalar dünyasında sınırlanmış değildir.

İsa'nın insan biçimine bürünüp görünmesi, Hıristiyan dininin varoluşsal özelliğini güçlendirir. İsa'nın doğuşunda, maddeci birimlerle düşünmeye alışmış insan, kendi varoluşunun bilincini yaşar.

İsa'nın ahlakı, varoluşçu ahlak gibi açık bir ahlaktır. Hıristiyan kişi, içinde bulunduğu durumdan asla hoşnut olmaz, amacına ulaşmak için daima ileri doğru bir ilerleme içerisindedir.

Ne var ki eskiden din öğreticileri çok sıkı kurallar uyguladıkları için varoluşsal bir iç sıkıntı taşır

Hıristiyan olan kişi. Ermiş Augustinus buna rağmen Pascal, Kierkegaard gibi düşünürleri etkisi altına alabilmiştir.

Seren Aabye Kierkegaard
Hıristiyan varoluşçulardan Kierkegaard, varoluşçuluğu şöyle tanımlar; " Varoluşçuluk, tüm soyut felsefe düşüncesini ret etmektedir, akılcı ve bilimsel felsefeyi tanımamaktadır, kısacası gerçeğin mutlak oluşunu kabul etmeyip karşı çıkmaktadır. Buna karşılık, felsefe kişinin var olmak zorunda olduğu ve içinde kendisini bulduğu tarihi konumuyla, her bireyin kendi deneyimi ve hayatı ile ilişki kurmak zorunda olduğu az çok ilginç bir soyut tahlil değil, bir yaşama biçimi olduğu üstünde durmaktadır. Felsefe canlı olmak yetkisine sahip olmak zorundadır."

Tanımdan da anlaşılacağı gibi Kierkegaard evrenselin, tümelin baskısına karşı çıkmış bireyi akılcı felsefelerin tümünü ret etmiş bireyi savunmuştur.

Kierkegaard yaşamında da bir birey olmakla kalmamış, aynı zamanda bireyi düşüncemize bir ulam olarak sokmaya çalışmıştır.

Saldırgan bir düşünürdü, saldırılarını yönelttiği başlıca hedefler şunlardı. Hegel'in aydınlanma ruhu içinde çözdüğü özgürlük zorunluluğu ve eski yunan bilgeliği.

Hegel der ki; "Özgürlük ancak akıl yolu ile elde edilir". Kiekegaard ise buna şöyle cevap verir: "Özgürlüğün elde edilmesi için akıl gereksiz değil aynı zamanda özgürlüğü de olanaksız kılan bir zorunluluk ortamıdır". "Akıl insan özgürlüğünün katilidir. Akıl tümel evreni, zorunluluk evrenini yaratır. Bu evrende olanaklar arasında seçim yapma özgürlüğü olamaz ve bunun için de insan kişiliği kurban edilir". Burada söylenmek istenen aslında, aklın geçersiz kılınması onun yerine etkin iradenin ortaya çıkmasıdır. Çünkü biz aklımızla değil etkin irademizle seçim yapmalıyız.

Sokrates (m.ö. 470-389) için ölüm ya "Hiçliğe geçiştir ki ölen insan her şeyin bilincinden yoksundur" ya da "Ruhun bir değişimi, başka bir âleme göçüşüdür". Oysa Kierkegaard'a göre bu düşünce, Yunan filozoflarının insandaki ölüm korkusunu yenme sorununun ancak akıl aracılığı ile çözülebileceğini düşünmelerinden ve insan kişiliğinin derinlerinde olup bitenleri anlayamamalarından kaynaklanmaktadır. Bu yüzden Kıerkegaard, Sokrates'ı ilk moralist sayar çünkü Sokrates'in aradığı bilgi kendiliğinden bir amaç olmayıp mutlu yaşamanın vazgeçilmez aracıdır. Sokrates'e göre kötü hareket eden insan sadece bilgisizdir. Doğru olanı bilmek insana yeter. Bu bilgiyi edinen ona göre davranır ve iyi olur "iyi" bilgidir, "kötü" olan ise bilgisizlik, Kierkegaard'a göre bu iyi ve kötü anlayışı Yunan düşüncesine özgüdür.

Kierkegaard sorar, " Öyleyse Sokrates'in günahın ne olduğunu belirlerken ihmal ettiği faktör nedir?": "Bu faktör irade, karşı koyan iradedir. Yunan düşüncesi iyinin ne olduğunu bilen bir kimsenin de iyi olmakla başarısızlığa uğrayabileceğini, ya da bilerek, yani doğruyu bildiği halde yanılgıya düşebileceğini, kavrayabilmek için gereğinden fazla mutlu, tecrübesiz, estetik kaygılarla yüklü, cinaslı, nükteli... Ve aşırı derecede günahkârdır".

Kierkegaard, ölüm korkusunu yenme üzerine olan öğretilerle, Sokraretes'in erdemin öğrenebilirliği önergesi arasında bağlantı kurmanın bir güçlüğü olmadığını söyler. Ortak temel insanın rasyonalist açıdan yorumlanmış olmasıdır. İnsanın en önemli yanı aklıdır. Kierkegaard'a göre yalnız Hıristiyan bilinci, erdemin insan aklı değil, iradesi tarafından belirlendiğinin farkına varabilmiştir. "Günah insanın doğruyu anlamayışından değil, anlamayacağı ve doğru olanı yapamayacağı gerçeğinden doğar."

İnsan iradesi iyi ve kötü ayrımı üzerine kurulmuştur. İnsan iyi ve kötüyü bilebildiği kadar, daha doğrusu iyi ile kötü arasında ayrım yapabildiği kadar özgürdür.

Öznelcilik - Kierkegaard'a göre, doğru özneldir. "Öznellik doğruluktur" diye tekrarlar. Ama sadece "ben doğruyu ancak ben de yaşam haline geldiği zaman bilirim" anlamında değil, "bilinç, kendinden işe koyularak doğru olanı yaratır", "doğru özgürlük edinimdir" olarak yorumlar. Ama bu özgür edinim geleneksel felsefenin akla dayalı seçimi değildir. Daha çok bilinmeyene doğru yoll alır."Özgürlüğün özü, kesin olarak, sonsuzluk tutkusu ile nesnel kesinsizliği seçen bir ataklık işidir". "Düşüncenin bir tutkusu olan, o aykırı düşünceyi" aşırıya doğru iterek, "Tutkunun vardığı sonuçlar inanılmaya değer tek buluşlardır, tek onlardır doğru" diye diretir.

İnanç - Kierkegaard'a göre birey, kendisini bir mekanizma, büyük bir makinenin dişlisi haline getiren zorunluluk evreninden ancak "inan" (iman) ile kurtarabilir. İnamda kendini ortaya koyan bilgi değil bireysel varoluşun asıl temeli haline gelen insan. TanıTya iman demek, daima mucizelere, aklın yıktığı olanaklara inanmak demektir. İnsan çıkar yol görmeyince, akıl ona yok olmasının kaçınılmazlığını söyleyince, onu yalnız inanç kurtarır. "Bir kimsenin hayal gücü korku ile o hale gelmiş ki dayanılmaz bir derecede korkunç bir şey uydurmuş, sonra bu korkunç görüntü birdenbire onun karşısına çıkıyor ve onun için bir gerçeklik kazanıyor. Her çeşit insan düşüncesine göre, bıı adamın başına geleceklerden kaçınılamaz... Ama Tanrı için hiçbir şey olanaksız değildir."28

İşte bütün Tanrı'ya inanma çabasının mümkün olabilene büyük bir coşku ile eğilmenin temelinde bu vardır. Çünkü ancak inanç insanı kurtuluşa götürebilir.

Ne var ki Kierkegaard'ın inanı, inancılıkların en mutlağıdır. Tanrı, kendisiyle ilişki kurularak yaşanılan bir varlıktır. Kanıt aramaya hiç gerek yoktur. Çünkü Tanrı'yı yadsımak küfür ise, burnumuzun dibinde duran varoluşunu kanıtlamaya kalkmak daha büyük bir küfürdür. Öte yandan, aslında bize kendisi hakkında bir şey öğretmeyen tarih, İsa'nın tanrısallığını kanıtlamaya çalışmakta yine küfürdür. Çünkü İsa konusunda kesinlikle hiçbir şey bilinemez, o inanın aykırı konusudur, salt inan için vardır. Hıristiyanlığı doğrulamaya çalışmak, Hıristiyanlığı yıkmak olur.

Ölüm Korkusu - Her toplum, ölüm korkusunu yaşar ve onun önünde çaresiz boyun eğer. Ölüm bireyin yok olmasının, varoluşun sona ermesidir ve bunun korkusudur. Kierkegaard'da ölüm korkusu, özü gereği insanca ve sembolik bir anlam kazanır.

Karl Jaspers

"Hıristiyan varoluşçulardan bir diğeri ise Karl Jaspers'tır. Felsefeye psikiyatriden geçerek gelmiş, bu bilime olaybilimsel yöntemi sokmuştur. Jespers var olmanın özünü, özgürce seçmekte bulur. Olmak istediğimiz şeyin seçimi, akılla ilgili değildir, nedenlere kanıtlara bağlanamaz. Herkes yaptığı seçimden yine de sorumludur. Çünkü bu seçme, onun ta kendisidir. Bundan ötürü, kötü seçmiş olmak korkusu insanda iç sıkıntısı yaratır. İnsan ayrıca, sınırsız bir varoluş isteminden de sorumludur. Bu da Tanrı olmayı istemiş olan bir yaratığın suçluluk duygusunu besleyen bir ölçüsüzlüktür."

Jespers'a göre insan bir başına var olamaz, ancak başkası ile var olur, insan tek başına bir şey değildir. Jespers iletişimi bir "sen savaşı" olarak niteler. Bunsa herkes, başkasına bağlanmak, ya da başkasını kendine bağlamak yolunu aramaz. Ona kendi öz varlığını kazandırmaya çalışır. "Varoluşsal gereklilik şöyle anlatılır: Benim arkamdan hiç gelme, sen kendi yolunu bul ve izle."

"Ama iletişim de varoluşsal her şey gibi, herhangi bir bilginin ötesinde bulunur. O, yaşanır, bilinemez. İletişimi kendimize mal ettiğimizi sandığımız anda, kaybolup gider. Bunun için, zorunlu olarak

yönelmiş bulunduğumuz bir amaca varmamış olmanın korkusu içinde kalırız."'

"Jespers'a göre var olmak, bilmek değil, yaşamaktır. Ama öte yandan, dış dünyayı anlamamızı sağlayan nesnel bilgi, tek başına kendi var oluşumuzun gerçekliğini de bize sağlayabilir. Bundan ötürü, gerçek bir biçimde yaşamak için gösterdiğimiz çaba, en sonunda vara vara kuşkulu bir sonuca varır. Burada "smır-durum"dan biri ile karşılaşırız. İnsan, "ölmem gerekir, çile doldurmam gerekir, savaşmam gerekir, ben rastlantıların elindeyimdir, suçluluğun ağına kaçınılmaz bir biçimde düşüp bağlandım" der."

Bunun için açık-seçiklikten bahsetmek söz etmek boşunadır. Bizler inan karanlığında yol alırız. " Kendimizi güvenli duyduğumuz an, tam da yolumuzu şaşırmak üzere olduğumuz andır." "Bilginin tutkusu şudur: Öyle bir yüksekliğe çıkmalı ki, artık orada bilgi de işe yaramasın. Varlık hakkındaki bilgimizin yeri doldurulamaz, kaynağı bilgisizlikte ama gerçek olarak kazanılmış bir bilgisizliğin tündüğü içindedir."

Bilginin ötesinde ulaştığımız bu varlığa Jespers "aşkınlık" adını verir. Klasik felsefede tanımlanan Tanrı kavramına gelir. Jespers için aşkınlık, her şeyin içinde vardır, biz onu görmesek de o her yerdedir. Bize varoluş sağlayan özgürlük adımı içinde, onunla bağ kurarız. Çünkü biz kendi kendimize var olmadığımızı biliriz.

Gabriel Marcel
Katolik bir varoluşçu olan M. G. Marcel bir edebiyat adamı olmaktan çok bir düşünür olarak karşımıza çıkar. Kullandığı yöntem Husserl'in ki ne benzer. Olay bilimci bir çözümlemeden geçirdiği somut durumları, dolaysız olarak verilmiş olanın ötesine vardırır.

Varoluşta ona göre ne olacağını, bireysel özünü, insan kendisi belirler. Biz gerçekten olduğumuz şeyden başka bir şey değil izdir. Varoluşa yaşamdan ayrı bir tümlük, varlıktan ayrı bir tümlük tanır. "Bir dükkânın önünde yatan bir köpeğe baktığım sırada dilimin ucuna bir cümle takıldı kaldı. Bir şey var ki, adına yaşamak denir, yine bir şey daha var ki buna da var olmak denir. Ben var olmayı seçtim."'

"Marcel'e göre var olmak, "Kişi için var olmak, kendini asarak kendini yeniden yaratmaktır." G. Marcel Tanrı'yı kendini göstermez kabul eder. Tanrı biz ona, yaşam kaygılarının sürüklediği yaklaşımlarda bulunuruz. Düşünsel yaklaşımlarla değil, dirimsel yaklaşımlarla ona doğru yöneliriz. Böylece, inanç da bir kişiliğe bağlılık duygusundan oluşur."

"Gabriel Marcel'in inanı (inancı) yaşama bir anlam getirmesi ve yolunu aydınlatmasıdır. Yaşama gösterilen rıza, özgür seçme işi ve bir inan edimidir. Ona göre yaşamın tümüyle anlamdan yoksun görünmesi, onun yapısını tamamlayan bir yandır."

İnan, onun için, yaşamın doğurduğu iç sıkıntısına karşı sadece bir sığınak değildir. Tersine, "İnan, bende tinsel bir denge içinde bulunduğum ve kendimi pek seyrek rastlanır bir biçimde mutlu olduğum bir anda doğmuştur" der.

Katolik bir varoluşçu için umutsuzluk, sadece, geçici bir kendini kaptırıştır. Umut, onun yaşamının temel dokusunu örer.

Tanrıtanımaz Varoluşçular
Tanrıtanımaz varoluşçular içinde en ünlü olanı J.P.Sarter'dır. Sarter özellikle Heideggerden

esinlenmiştir. Bunun dışında tanrıtanımaz varoluşçular sınıfına Nietzche'yi de sokmak yanlış olmaz.

Friedrich Wilhelm Nietzche
Bu varoluşçulardan Nietzche'yi ele alırsak, hemen hemen bütün filozofların onu anlamakta yanılgıya düştüklerini görürüz. Bu yüzden Nietzche'nin varoluşçular topluluğuna girdiğini iddia etmekle bizi, burada yanılgıya düşürür. Başarısızlık, korku, ölüm konuları ile ilgilenme varoluşçuluğun temellerini oluşturduğu için Nietche'yi çokta bu akımdan sayamayız.

Acı çekme konusu Nietzche'de sık sık karşımıza çıkar. O da ilgisini yasanın on dokuzuncu yüzyılda hor görülmüş yönleri üstünde toplar, ama korkudan, ölümden daha çok insanın zorbalığı, ikiyüzlülüğü, ahlak perdesi altında ortalıkta çalım satan ahlaksızlık üzerinde durur, onun en çok önem verdiği sıkıntı ya da eziklik değil eşine pek az rastlanan bambaşka bir zihinsel durumdur.

Nieztche Alman varoluşçularından çok Fransız varoluşçularına daha yakındır. Felsefenin değişmez ilkesi olan coşkun yaşama sevinciyle, Jespers, Hiedeger'in sıkıntılı anlatımı, Kierkegaard'ın destansı yazımı arasında aşılmaz bir uçurum vardır.

Nietzche Hıristiyanlığı, hayatı baltalayan, insanın boyutlarını küçülten bir yaşama yolu sayar." Hıristiyanlık hayatın en korkulası yanıdır" der. Nietczhe'ye göre Hristiyanlık artık kuvvetini kaybetmiştir ve gerilemektedir. Bugüne kadar yaşamımızın temelini oluşturan tüm değerler, gelenek, töre, inanç artık bozulmaya parçalanmaya yüz tutmuştur. Bizim varoluşumuz hiçliktir. Tanrı'nın ölümüyle açılan boşluk, bizi yok olma tehlikesiyle baş başa bırakır ve insan bu boşluğu ancak kendi varlığıyla doldurabilir.

Nietczhe'nin felsefesi yok sayıcılığa dayanır ve ilk eserlerinden birinde şöyle söyler:

"Nerede Tanrı?

Tanrıyı arıyorum. Nerede mi Tanrı?

Söyleyeyim: Öldürdük onu.

Sen, ben, hepimiz onun katilleriyiz.

Peki, bunu nasıl yaptık?

Nasıl yutabildik denizi?

Bütün çevremi silmek için kim verdi süngeri bize?

Dünyayı güneşten başlamakla ne yapmış olduk?

Şimdi nereye gidiyor?

Biz nereye gidiyoruz?

Bütün güneşlerden uzaklaşıyor muyuz?

Dalmıyor muyuz boyuna?

Sonsuz bir yokluk içindeymiş gibi yoldan sapmıyor muyuz?

Soluğunu duymuyor muyuz boş uzayın?

Daha da soğumuş değil mi?

Gece üstüne gece değil mi yaklaşan?

Sabahları fener yakmamız gerekmez mi?

Tanrıyı gömen mezarcıların gürültüsünü hiç mi duymuyoruz?

Tanrının çürümesinden yayılan kokuyu hiç mi almıyoruz?

Tanrılar dahi çürürler. Tanrı öldü. Onu biz öldürdük. Şimdi biz, katiller katili nasıl avutalım kendimizi?

Acının şimdiye dek edindikleri arasında en kutlu, en güçlü olanı can verdi bıçaklarımız altında. Kim silecek bu kanı üzerimizden?

Su var mı bizi arıtacak?

Nice yazıp silme yortuları, nice kutsal oyunlar bulmamız gerek bunun için?

Bu işin büyüklüğü, bize göre pek büyük değil mi?

Buna yalnız değerli görünmek için bile Tanrı olmamız gerekmez mi bizim?

Bunda büyük iş başarılmamıştır. Her biri bizden sonra doğarsa bu iş yordamıyla şimdiye kadar ki bütün tarihten daha yüksek bir tarihin parçası olacaktır.

Nietczhe bu fikirlerinin henüz kabul edilmeyeceğini bildiği için şöyle der: "Çok erken geldim... Benim vaktim daha gelmedi. Yolda şimdilik, yürüyor, daha erişmedi kulaklarına kişioğullarının."

Nietczhe insanüstülüğü şöyle yorumlar: " Maymuna karşı insan neyse, insana karşı insanüstü de odur. İnsanoğlu solucandan insana kadar yol aldı ve hala içinde de birçok şey solucandır. Ben size insanüstünü öğretiyorum. İnsan, aşılması gereken bir olgudur. Onu yenin ve yeryüzünün amacı olan insanüstüne yönelin. Yeryüzüne bağlı kalın ve size öte dünya umutlarından bahsedenlere kanmayın. Tanrı ölmüştür. Şimdi korkunç olan yeryüzüne karşı günah işlemektir. Bir Tanrı yaratabilir misiniz? Öyleyse bana Tanrı lafı etmeyin. Ama insanüstü yaratabilirsiniz, siz kendiniz yaratıcısınız. Dünya dediğimiz şeyi siz yaratmalısınız?'

Nietczhe'ye göre tek umut çelişkinin son noktasına erişmek gibi görünür. İnsan, kendisini boğan düğümler arasında ölmek istemiyorsa, onu kesip atması, kendi değerlerini kendisi yaratması gerekecektir. Tanrı'nın ölümü hiçbir şeyi bitirmez, ancak bir diriliş hazırlamak koşuluyla yaşanabilir.

Martin Heidegger

Bir diğer tanrıtanımaz varoluşçu olan Alman Martin Heidegger, Jespers ve Sarter ile birlikte felsefede geniş saygınlık kazanmış bir akım olan varoluşçuluğun kuruculuğunu ve sözcülüğünü yapmıştır.

Heidegger kendi felsefesini varoluşçu felsefe olarak değil de Platomdan (m.ö. 427- 347) itibaren olan geleneksel ontolojik sistemi yıkmayı amaçlayan temel bir ontoloji olarak nitelendirmiştir.

Heidegger'e göre bir şeyin varlığından söz edebilmek için var olanın ne olduğu sorusunu sormak gerekiyordu, çünkü varlıkla ilintisi içinde varlığının ne olduğunu bize gösterebilecek durumda olan biricik şey buydu. Dünyada varlaşan biricik şey insanın varoluşuydu. Var oluşa ilişkin varlık anlayışı ise şuydu: Kendi varlığı içinde varlıkla varlıksal bir ilintide olma.*' Yani insanın kendisiyle şu ya da bu

şekilde bağ kurabildiği ve her zaman ilişkide bulunduğu varlığa biz varoluş diyoruz.

İnsan bu olanakları ya kendisi seçmiş ya da bu olanakların içine düşmüştür. Onun içine fırlatılmıştır. Bu var oluşu da insan ancak kendi kendine kavrar.

Heidegger felsefesi, bilime karşı derin bir kötümserlik ve düşmanlık duygusu içerir. Bu felsefe Kierkegaard'ın usa aykırı eğilimlerini, Dilthey'in (1833-1911) yaşam felsefesini ve HusserPin (1859-1938) fenomelojisini sentezleştirir.

Heidegger yapıtlarında şöyle söyler; "Bilim hiçte zorunlu değildir. Varoluş, kilimden kurtulmakla gerçekleşir. Gelişmemiş bir bilinç, kaygı, kuşku, korku, tedirginlik gibi insan kişiliğinin önsel biçimleriyle gelişir ve insanın öznel varlığını meydana getirir. İnsan, her an ölümle karşı karşıya olduğunu bilmelidir. Ancak böylelikle bilimden, amaçlanandan, ideallerden kurtulur, her anın değerini bilir

Bu düşünceler onu " Benden başka hiçbir şey yoktur" kavramına ulaştırır. Böylece, hiçlik ortaya çıkar. Ne var ki doğmadan önceki hiçlikten gelerek var olan insan ölümün hiçliğine yönelir.

Jean-Paul Sartre
Tanrıtanımaz varoluşçular içinde inceleyebileceğimiz diğer bir düşünür ise Sartre'dır. Hegel sonrası üç düşünce akımının kavşak noktasında bulunan bir düşünürdür. Bu üç düşünce akımı şunlardır: Marn'çılık, varoluşçuluk ve fenomenoloji. Sartre Marn'çıların çözümleyici yöntemlerini kullanır ve onların eylem konusunda duydukları tutkuya katılır. İnsanın karmaşık bir dünyada yaşayan tedirgin bir varlık olduğunu savunan Kierkegaard'ın bu düşüncesine katılır ama aynı Kierkegaard'ın gizli tanrısını kabul etmez. Husserl'in terminolojisini ve yöntemini kullanır ama bu filozofun dogmatizmini ve platomari özlemlerini benimsemez.'

Varoluşu Sartre şöyle yorumlar; ölümsel hiçliğin karşısında bensel varoluş vardır. Ona göre "insan ne yaparsa odur" insan özünü kendi yaratır, insandan başka evrendeki tüm varlıklar ise önce özlerini sonra varoluşlarını yaratırlar. Kendi özünü yaratan insan özgürlüğünü de kazanır.

İnsan önce vardır, daha sonra şu ya da bu biçimde kendini yaratır. Kendimize özgü olan başka hiç kimsede bulunmayan bireysel özümüzü seçeriz. Böylece insan kendisini bizzat kendi var ettiği için ne olduğundan da sorumlu olur. Bu sorumluluk evrensel bir sorumluluktur.

Romancı, oyun yazarı edebiyat eleştirmeni olan Sartre buna ek olarak siyasi yazılar yazan ender filozoflardan biriydi. 1943'te "Varlık ve Hiçlik" adlı eserini tamamladı. Savaştan sonra varoluşçuluğu hümanizm ile birleştirmeye çabaladı. Komünizmle flört ederken kendi varoluşçuluğunun bireyci vurgusunu popüler komünist ideoloji ile birleştirebileceğini düşünerek "Varoluşçuluk ve Marksizm" adlı eserini yazdı.

Sartre başlangıçta fenomelojiyi hayal gücüne uygulamak istiyordu. Ancak, hayal gücünü geleneksel anlamda bir fikirler toplamı olarak değil, daha radikal bir tarzda yönelimsel bir bilincin ayırıcı bir kipi olarak görüyordu. Sartre'ye göre, bilinci hayal gücü dünyasına yönelterek özgürlüğümüzü buluruz. Bilinç bu bakımdan kısıtlamadan özgürdür. Başka bir şey için var olmamak ve bir nesne için yapılabileceği gibi deneye dayalı olarak doğrulanacak bir mevcudiyet olmamak bakımından yalnızca kendi içindir.

Bilinç yönelimseldir. Bu da daima bir şeye doğru yöneldiği anlamına gelir. Sarter varlığın sadece

olduğunu ileri sürmüştür. Varlığı, bilinçli olan kendi için varlık ile bilinçli olmayan kendinde varlık olarak ayırmıştır. Bu ontolojik bir ikilik değildir.

Düşünme süresince bilinç, başka herhangi bir nesneyi algılar gibi kendi nesnesi haline gelmeye çalışır, ama bunu yaparken bilinç kendisinin bir hiç olduğunu fark eder. Bir nesne bir kendinde şey değildir. Ama Sartre için bilincin hiçliği kötü bir şey değildir. Özgürlüğü tam da burada bulur. Onun özgürlük kavramı, özgürlüğü insanın kendi özünü kendiliğinden bir tarzda ve başka faktörler veya insanlar tarafından belirlenmeksizin tanımlaması kapasitesi olarak gören varoluşçu bir kavramlaştırmadır. Bu, özgür irade konusunda, özgürlüğün gücünü edimde dile gelen bir tarzda gören dar anlamda libertar bir görüştür.

“Bir sonraki davranışım üzerinde tam bir kontrole sahibim. Böylece özümü tanımlama konusunda tam bir kontrol sahibiyim. ” Sartre’nın bununla kastettiği, benim özümün yani insan doğasının önceden tanımlanmamış olduğudur. Öyle olsaydı, karakterimi tanımlar ve belirlerdi. İnsanlar “Özgür olmaya mahkûm” olmaktan hoşlanmazlar. Çünkü bu, insana haddinden fazla sorumluluk yükler. Bu da kimilerini ürküttüğü için determinizm konusunda inançlara sarılırlar. Yani, kendilerinin gerçekte özgür olmadığı, karakterlerini belirleyenin toplum, Tanrı veya doğa olduğu düşüncesine sıkı sıkıya sarılırlar. Sartre böyle insanları küçümser. Kötü niyet içinde yaşadıkları için alçaktırlar.

Kurtuluş, insanın kendini tanımlama özgürlüğünün bilincine varmasından kaynaklanır. Bunun güçlü sonucu: “ Özgürüm, ben seçiyorum”dur. Kendi özgürlüğümü tanımlarken şeyler dünyası ile bir ilişki kurmak zorundayımdır. Bu ilişkiye Sartre olgusallık der. Eğer çevremizdeki başka şeylerin bıraktığı algıların dolaysız matrisi ile zaman-mekânda beni şu tikel momente getiren eylem ve olaylar birlikte düşünülürse, bu yararlı bir terimdir.

Ancak başka insanlar benim ve benim şeylerimin yani saf dünyamızı bozarlar. Bir kez başka biri sahneye çıktı mı, benim özgürlüğüm engellenmiş olur çünkü o, benim gördüklerimi algılamaktadır, ben de onun başka bir bilinç olduğunu teslim ettiğim için onun da kendi çevresindeki şeyleri belirlemekte olduğunu fark ederim. İki bilinç arasındaki ilişki savaş ilişkisidir. Bu anlamda Sartre, Hegel’in efendi-köle tezini süslemiştir. '"

Özcü Varoluşçular

Varoluşun karşısında her zaman öze öncelik veren, gerçekliğe ulaşma yolunda özün varoluşu kat kat aşan bir değer olduğunu savlayan, bu nedenle de varlıkların varoluşlarını değil de özlerini soruşturmayı öneren öğretidir. Felsefece temellendirilmiş ilinek-öz ayrımının olamadığı, doğruluk ya da hakikatin kendisinde kökleşmiş bir ayrım olduğunu savunan bir görüştür. Böylece bir nesnenin özü sayılan özellikler, o nesne değişse de aynı kalan, o nesnenin olmazsa olmaz niteliği kabul edilir.

Sözgelimi, Sokrates’in insan olması ile kel olması arasındaki fark, ilk özelliğin Sokrates’in ayrılmaz bir parçası iken İkincinin böyle bir yönünün olmamasıdır. Dolayısı ile bir şeyin özü o şeyin ne olduğu ile ilgili bilgi sağlarken, ilineği ise nasıl oluğunu anlatmaktadır. Tarihi Aristoteles’e (m.ö.384—m.ö.322) kadar uzanan bu görüş, günümüzde de güncelliğini belirli oranda korumaktadır. G.W. Leibniz başta olmak üzere usçu geleneğin özcülük düşüncesini geliştirmeye yönelik çabalarına karşılık İngiliz deneycileri özciilüğe karşı eleştirel bir tutum alacaktır.

Sözgelimi Thomas Hobbes , öz kavramının felsefeye bir yararının olmadığını söyler. John Lock , nesnelerin -bilinmeseler de- bir özü olması gerektiğini savunur.

David Hume , nesnelerin bir takım algılanabilir idealardan (tasarımlardan/kavramlardan) oluştuğunu

benimsemesine karşın, altta yatan bir öz oluğuna karşı çıkar. XX. yüzyılda ise Saul Kipke ile Hilary Putnam kipler mantığı ve kipsel önermeler konusunda ortaya attıkları bir dizi soruyla alevlenen tartışmalar, özcülüğü yeniden canlandırır.

Felsefi insan bilim ya da insan felsefesi açısından özcülük, insanın bir doğası, bir özü olduğu anlamına gelir. Feminist felsefede ise özcülük, dişiliğin bir takım toplumsal gelenek ve göreneklerin sonucu olmaktan çok doğuştan geldiğini öne sürmesi nedeniyle eleştirilir.

Wilhelm Gottfried Leibniz
Muazzam yeteneklerini sayısız disiplinde kullanmıştır. Matematikte kalkültisü icat etti. Bugün hala onun notasyonunu kullanmaktayız. Mesleği, avukatlıktı. Hanover sarayına danışman, diplomat ve tarihçi olarak hizmet etti. Hayatı süresince "Teodise" başlığını taşıyan tek bir kitap yayınladı ama yayınlamış olduğu makaleleri de çok etkiliydi.

Erken aşamalarda amaçlarından biri mantığı, ilişkileri analiz edebilmek amacıyla bir semboller sistemine indirgemekti. Bu tür biçimsel mantığın öteki konulara da genişletilebileceğini ve böylece onların içeriğine de ışık tutulabileceğini umuyordu. Bu görüş 20. Yüzyılda Oxford felsefecilerini heyecanlandırmıştı.

Eleştirel yaklaşanlar Leibniz felsefesini oluşturanın ne olduğu konusunda farklı fikirlere sahiptir. Bunda bu felsefenin çok geniş bir alana yayılmasının ve tutarlı bir biçimde ele alınmasının güçlüğünün de rolü vardır. "Teodise" kitabında kötülük konusunu ele alır.

Dünyada kötülük içeren korkunç olayların oluyor olması, Tanrımın her bakımdan iyiliksever olduğuna inananlar için her zaman mantıksal olarak dikenli bir konu olmuştur. Kötü fiiller bu önermeyle çelişir: Ya Tanrımın her bakımdan iyiliksever olduğu fikrini reddetmek ya da kötü şeylerin kötü olarak betimlenmesinden vazgeçmek zorundayız. Leibniz ilk yolu seçer. Tanrı ahlaken mükemmeldir, o zaman onun evreni de öyle olmalıdır. Herhangi bir olayın olabilmesi için yeterince bir neden olmalıdır. Yani hiçbir şey başka türlü olamıyor olmalıdır.

Evren Tanrı'ya dayanıyorken, Tanrı da gönlünün dilediği evreni yaratabileceğine göre, burada şu çıkar: Evrende olan her olay, bu olayın olması için yeterli nedeni olan Tanrı tarafından desteklenmelidir. Yani Tanrı dünyayı bu özelliği olsun diye seçmiştir. Öyleyse Tanrı'nın ahlaki mükemmeliyeti göz önüne alınınca bu, mümkün olan dünyaların en iyisi olmalıdır. Voltaire'nin (1694-1778) Candide'de Leibniz'in bu görüşünü alaya alması ünlüdür.

Bu görüşü orada Dr. Pangloss ileri sürer. Lizbon depreminin ardından Pangloss asılır, Candide de kırbaçlanır. Bunun üzerine Candide sorar: "Eğer bu mümkün olan bütün dünyaların en iyisiyse, ötekiler nasıl acaba?"'' Leibniz'in akıl yürütmesi korkunç olaylar içinde yaşayanlara yakışıksız görünebilir ama onun mantığı başka türlüsünü kabul edemez. Tanrı her bakımdan iyilikseverdir, dünyayı o biçimlendirir, öyleyse dünya iyidir.

Şeytan Denemeleri

Şeytan (iblis) denesin diye Allah Teâlâ tarafından çöle yönetildi. Hz. İsa aleyhisselâm kırk gün kırk gece oruç tuttu. Sonunda açlık duydu. Ayartıcı yaklaşıp;

“Eğer Tanrı’nın peygamberiysen, söyle şu taşlar ekmek olsun” dedi. Hz. İsa, “kitapta şöyle yazılmıştır” diye yanıtladı: **“İnsan yalnız ekmekle yaşamaz, Tanrı’nın ağzından çıkan her sözle yaşar.”**

(İnsan kelimenin sırrına vakıf olursa aç kalmaz)

Sonra şeytan İsa’yı Kutsal Kentte gördü. Onu tapınağın kulisine çıkarıp şöyle dedi:

“Eğer Tanrı’nın peygamberiysen kendini aşağı at. Çünkü kitapta şöyle yazılmıştır: Meleklerine senin için buyruk verecek, seni elleri üzerinde taşıyacaklar; ayağın taşa çarpmasın diye.”

Hz. İsa onu yanıtladı: “Tanrın Rab’bi denemeyeceksin” diye de yazılmıştır.

Bu kez şeytan Hz. İsa’yı yüksek bir dağa gördü. Yeryüzünün tüm ülkelerini ve zenginliklerini göstererek şöyle dedi: “Eğer yere kapanıp bana tapınırsan, bunların tümünü sana veririm”.

Hz. İsa ise“ çekil şeytan” diye yanıtladı çünkü kitapta öyle yazılmıştır:

Tanrın Rab’be tapınacak ve yalnız ona hizmet edeceksin.”

Bunun üzerine iblis onu bıraktı.

Melekler gelip ona hizmet ettiler.

Peygamber de olunsa denenmek çok tehlikelidir. Allah Teâlâya sığındık.

Cennet Cennet Dedikler

İlkel kabilelerde umumiyetle ölümden sonra mutlu veya mutsuz bir hayat yaşama inancı vardır. Hemen hemen bütün ilkel dinlerde bu hayatın dünyada veya gökteki bir yerde gerçekleşeceğine inanılır ve daha çok maddî unsurlarla tasvir edilir. Örneğin: Andaman Adaları’ndaki ilkel kabilelerin inancına göre iyilerin ruhları, yerle gök arasındaki bir köprüden geçerek cennete çıkar. Kötülerin ruhları ise soğuk bir yere ayrılır.

Malaya Yarımadası yerlilerine göre de cennet göktedir.

Bazı Afrika efsanelerinde, insanoğlu yaratılmadan önce bir cennetin var olduğu inancının bulunması da dikkat çekicidir. Hastalık ve ölümün bulunmadığı bu cennette bir olay sonucu tüm güzellikler son bulmuş ve şimdiki insan hayatı başlamıştır.

Cennet inancıyla ilgili ilk yazılı kaynak M.Ö. 2000’lere ait Sümer literatürüdür. Çivi yazılı olan bu kaynaklara göre Cennet “Dilmun” denilen ve güneşin doğduğu yere doğru uzanan bir adadır. Bu ada “Mutlu insanlar ülkesi”, “Ölümsüzler ülkesi”, “Hayat ülkesi” diye de nitelendirilmiştir. Bol suların beslediği, çayır, çimenle ve meyve yüklü ağaçlarla kaplı olan Dilmun’da hastalık ve ölüm yoktur. Ras Şamra’da bulunan eski Ken’ani şiirlerinde de buna benzer bir yer tasvir edilir.

İskandinav ülkelerinde de Sümerlerinkine benzer bir cennet anlayışı vardır.

Eski Mısırlılarda harikulade bir mutluluk adası olan yeryüzündeki cennetin bir eşinin de gökte, Samanyolu'nun ikiye bölündüğü yerde olduğuna inanılır.

Eski İranlılarda ise ölülerin dirileceğine, yapılacak olan mahkeme sonunda kötülerin "Çinvat Köprüsü"nden geçerken erimiş madenlerin arasına düşeceğine inanılır.

Slavlarda ise hem dünyevî bir cennetten hem de gökteki esrarengiz bir ülkeden söz edilir. Hindu kozmolojisine göreyse üç tabakadan oluşan âlemin en üst tabakasında cennet vardır. Orada semavi tanrılar yaşar.

Hint folklorunda ise cennet kutsal Meru Dağı'nın üzerindedir ve oradan dört nehir çıkar. Budistlerin telakkisine göre de Meru Dağının üzerinde bulunan ve bir saadet ülkesi(Sukhavati) olan cennet mücevherlerle süslü ağaçlara, şakrak ötüşlü kuşlara, özel zevklere uygun sıcak veya soğuk akan sulara, sona ermeyen bir yeşilliğe sahiptir. Japon geleneğinde cennet "Ame" kelimesiyle ifade edilir. Ame, ilahlarla saygıdeğer kişilerin yurdu olup olağanüstü bir bahçedir.

Çin Budizm'ine ve Taoizm'e göre ise insan öldükten sonra on hâkimin önüne çıkarılır ve verilen hükme göre cennet veya cehenneme sevk edilir.

Yahudilikte Cennet
Yahudilikte iyilerin ebedi olarak kalacakları yerin "Eden Bahçesi" veya bazılarının "Pardes(Bahçe)" dedikleri özel bir yer olduğuna inanılır. Rabbilerin yazdıklarında cennetle ilgili bilgi ve yorumlar oldukça çoktur. Rabbilere göre cennet ve cehennem dünya yaratılmadan önce de vardı. Cennet, Tanrının sağında, cehennem solundadır. Günahı ve sevabı denk olanlar cehennem ateşiyle temizlenecek ve cennete gireceklerdir. Kötüler on iki ay azap görüp yok olacaklar veya başka bir görüşe göre cennete girecekler, Yahudilere muhalif olanlar ise sürekli azap görecekler; azılı günahkar olan küçük bir grup dışındaki tüm İsrailliler cehennemden kurtulacak ve cennete gireceklerdir. Hz. İbrahim cehennemin girişinde durup sünnetli olan zürriyetini ateşten kurtaracaktır. Bazı Filistinli Rabbiler, cehennem diye bir şeyin olmadığını ileri sürmüşlerdir. Çeşitli dinî görüşlere sahip olan günümüz Yahudileri, umumiyetle cennet ve cehennem inancına fazla önem vermezler.

Hıristiyanlıkta Cennet
Hıristiyanlığa göre cennet, Hz. İsa'nın da içinde bulunduğu bir mükâfat yeridir. Bu mükâfat, iyiler için olup ebedîdir. İyi insanlar orada Tanrıyı görecek ve melekler gibi olacaklardır. (Romalılara Mektup 5/17; I.Yuhanna 3/2; Markos 12/25) Diğer taraftan Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın ikamet ettikleri yer ise "Eden Cenneti"dir. Onlar, itaatsizlikleri sebebiyle cenneti kaybetmişlerdir. Yılanın kandırması ile yedikleri yasak meyvenin elma olduğuna inanılır. Yeryüzündeki tüm din ve inançlarda ölüm ötesi bir hayatın varlığına olan inanç, Âhiret hayatının hakikatini gösteren bir delildir.

İslamî öğretiler içinde önemli bir yere sahip olan cennet inancının ilahî kaynaklı iki din olan Yahudilik ve Hıristiyanlıkta, belli bazı farklarla da olsa mevcut olması ise bu üç dinin aynı kaynaktan geldiğini gösterir. Zira Kur'an'ın da vurguladığı gibi son Peygamber Hz. Muhammed (salla'llâhü aleyhi ve sellem) ile insanlığa ulaştırılan İslam Dini, kendisinden öncekilerle hiçbir bağı olmayan öğretilerden oluşan yeni bir din olmayıp Peygamberler zincirinin insanlığa ulaştırmaya çalıştığı mesajın devamı ve son noktasıdır.

Erkekler Huri Kadınlara Vildan/Gılman
Kur'an'da üç ayette cennet ehline hizmet edecek olan gençlerden bahsedilmekte, bu gençler,

“Ğilman” ve “Vildan” kelimeleriyle ifade edilmektedir.

“Ğilman, “Bıyıkları yeni yeni çıkmaya başlamış gençler” anlamına gelir. Sadece bir ayette geçmektedir: “Ve hizmetlerine verilmiş olan, (sedefinde) saklı inciler gibi gençler (hizmet için) etraflarında dolaşır.”

Vildan ise “Velid”in çoğulu olup “Kız veya erkek çocuk, genç ” anlamına gelir. İki ayette geçmektedir: “Çevrelerinde (hizmet için) ölümsüz gençler dolaşır.” “Onların etrafında ölümsüz gençler dolaşır; o gençleri gördüğünde kendilerini saçılıp dağılmış inciler sanırsın.”

Eğer erkeklere huri nimeti veriliyorsa , kadınlarda sabırlarının karşılığı genç oğlanlar ile eğlenmeleri Allah’ın bir ikramı olmalıdır.

Cennet erkek tekelinde değildir.

Ancak bir husus var ki,

“Bazı yüzler de o gün mutlulukla parıldayacak, çabaların(ın meyvesini tatmak)tan memnun olarak, içinde hiçbir boş söz işitmeyecekleri harika bir bahçede...” “Yüzleri ağaranlar ise Allah’ın rahmet dairesi içindedirler; orada ebedi kalacaklardır.” “Kimi yüzler vardır o gün, pırıl pırıl, aydınlık, güleç ve sevinçli!” “Yüzlerinden anlarsın (gördükleri) nimetlerin sevincini.” “Orada, o mutluluk bahçelerinde onlar ‘Ey Allah’ım! Sınırsız kudret ve izzetinle ne yücesin!’ diye çığrışırlar ve onlara “Selam olsun size!” diye karşılık verilir; bunun üzerine son söz olarak onlar da: “Bütün övgüler âlemlerin Rabbi olan Allah’a özgüdür!” derler.” “Ve onlar: ‘Bütün övgüler bizi bu (bahtiyarlığa) eriştiren Allah’adır; çünkü eğer o bize yol göstermeseydi biz asla doğru yolu bulamazdık!” “Bize verdiği sözü tutan ve dilediğimiz yerinde yerleşebileceğimiz bu cennet yurduna bizi varis kılan Allah’a hamdolsun.”

Mevdûdî, bu konuyla ilgili yorumunda şöyle demektedir:

“Cennet hayatıyla ilgili bu vakıalar, müminlerin nasıl yüksek düşünceli olduklarını ve nasıl asil niteliklere sahip bulunduklarını açıkça göstermektedir. Müminler bu dünya imtihanını başarıyla verdikten sonra cennete girdiklerinde bu dünyada sahip oldukları seciye örneğini aynen orada da gösterecekler. Lüks eşyalar, müzik aletleri, şarap, kadın gibi hemen istenebilecek şeyler yerine onlar Rablerine hamd ve sena ilahîleri söyleyecekler. Bu, bir takım çarpık fikirli insanların çizdikleri cennet resmini de yalanlamaktadır.”

Cennet ehlinin içinde bulunduğu manevî atmosferi tarif eden bu ifadeler cennet hayatını doğru anlamamıza yardımcı olmaktadır. Zira bu ayetler, cennet ehlinin, ulvî duygulardan uzak, sadece zevk ve sefa ile meşgul olduğu tarzındaki bir düşüncenin yanlış olduğunu göstermektedir. Bilakis onlar, kendilerini cehennemin dehşetinden kurtarıp rahmetiyle cennete koyarak muhteşem nimetlere mazhar kılan Rablerine karşı her an minnet ve şükran duygularıyla dolup taşmakta ve sürekli olarak bu duygularını dile getirmektedirler.

Kötü Ruh

Kötü ruhlara Altaylarda kara neme, Yakutlarda ise abası denir. Bazen bunlara, çoğunlukla da Uygurca

da Yekler de denilir. Bu sözcük Uygurcada aynı zamanda şeytan sözcüğünün de karşılığıdır. Umay'la ilgili olan Albastı, Al Ruhu, Al karısı, Al, Al Ana gibi isimlerle anılan ruh, muhtemelen Umay'ın sonradan gelişen ikinci ilkelere göre olumsuz anlamda başkalaşmış şeklidir; başka bir deyişle ondan türetilmiş bir ruh ya da ilahtır. Ancak bu durumda kötü ruhlar zümresindendir; çünkü o lohusalara eziyet eder ve lohusa hummasına (albastı) neden olur. Bunun dışında bazen Albastı'yla özdeşleştirilen ancak ayrı bir ruh da sayılabilecek Albıs veya Albın da cinler ya da şeytanlar taifesindendir.

Kara Koncolos, Roux'un iddiasına göre Yunanca Kalikantzaros sözünden gelir ve özellikle kış aylarında yakalandığı herkese çeşitli sorular sorup bilemediği takdirde onları bir tarakla öldüren kötü bir varlıktır. Bütün bu şeytan ya da cin taifesi günümüze kadar ulaşmış eski tasavvurlardan oluşur. Kara Koncolos, Çarşamba Karısı (çarşambaları insanlara zararı dokunur) ve Kara-Kura (bir keçiye benzeyen ve erkekleri boğmak için üzerine atlayan kedi büyüklüğünde bir yaratık) denilen bir takım kötü ruh ya da yaratıklarsa geç dönemlerde türetilmiş olmalıdır. Kara-Kura'ya benzer bir yaratık Harput'ta karşımıza çıkan ve Erlik taifesinden olan Körmös'lerle ilişkisi olabileceği ileri sürülen Komos'tur. Bununda birtakım hastalıklar veren faaliyetleri yanında, insanı boğarak öldürdüğüne inanılır.

Uykuyla uyanıklık arasında olan kişi o geldiği zaman geldiğini hissetmekle birlikte kurtulmak için herhangi bir harekette bulunamaz. Türk- İslam kültüründe cinler-şeytanlar, kötü yaratıklar temelde eski Türk, Hint, İran mitolojileri ve inanışlarıyla bunların bir karmasından oluşur. Özellikle Türklere ait ortaçağ ve daha geç dönemlerin yazma kitaplarında bu türden varlıkları çok görürüz. Osmanlı dönemine ait Metâliü'l- Saâde isimli bir yazmadaki minyatürde humma hastalığını yapan kötü ruh ya da cin tasvir edilmektedir. Bu minyatürde ortada bir dişicin mavi renkli gövdesiyle üst yarısı çıplak olarak dizleri üzerinde oturmaktadır. Sivri azı dişi yanağından çıkmakta ve alevli soluğu görülmektedir. (Soluk mavinin hastalık ve yas rengi olduğu bilinmektedir.) Bunun iki yanında birisi keçi başlı diğeri boynuzlu insan şeklinde başlı ve gövdeli iki başka cin daha vardır. Ortadaki humma hastalığı, ayaklarından kaldırdığı yeni doğmuş bir bebeği tutmaktadır. Bu tasvir bize eski Türklerdeki Umay ana kültünü ve albastı ruhunu hatırlatmaktadır; belki de burada kastedilen loğusa hummasıdır.

Gök mavisi dışındaki mavi, genel anlam da dişil su unsurunun da rengidir. Türklerden farklı olarak mavi Çin'de daha çok olumsuz anlamlar ifade eder; örneğin şeytan krallarından birinin mavi yüzlü ve kırmızı saçlı olarak resminin yapıldığı ve tarif edildiği belirtilmektedir. Mavi yüzlü adamlar genellikle kötü karakterli kişiler ya da hayalet olarak kabul edilir. Gök rengi genellikle olumlu anlamları ifade eder. Bu unsura bu renk izafe edildiğinde o şey saygın bir öğe haline gelir; örneğin eski Türkçe metinlerde geçen gök kurt, gök böri terimi bu hususa işaret eder. Gök renkli erkek kurt, gök tanrının bir simgesidir. Bu ifade içerisinde çok eski güneş kültü ya da güneş tanrısı inanışlarının izlerini de görmekteyiz.

Şeytan da Olmasa… Olmuyor

"İnsanı ilk defa ilim ağacının yemişini yemeye sevk eden şeytan değil mi?

O olmasa, insan sadece yiyen, içen, iki ayaküstünde dolaşan bir mahlûktan ibaret kalırdı. Tecessüs her bilginin anahtarı, bu anahtarın ilk sahibi ve bize ilk bu anahtarı veren de şeytandır."

"Fikir cesaretinin piri odur. Halik�similarly"ın gazabına ilk isyan eden cennetin nimetlerinden, refahından atılmayı ilk göze alan hep odur." ""Hiç olmazsa şeytanın cesaretini kabul etmeli."

--

“Bence Şeytan ve Allah diye kâinatta iki kuvvet yoktur. Hepsi her şey bir tek hakikâtin, bir tek kudretin görünüşü. İyi, kötü, güzel, çirkin, Allah, şeytan, bunlar icat tartışma edilen isimler. Hepsinin arkasında, kendi kendini halk etmiş olan ve mütemadiyen halk etmekte olan bir kudret vardır… o. O, kainat denilen perdeye gölgelerini aksettirmek için yaratmak fiilinde devam eden Halik. Adı Allah, Rab ne olursa olsun. Nurunun en parlak en ezeli olduğu bir yer sırrının maskesi bir tek şey vardır: Aşk.”

[Sinekli Bakkal]

İnsanın Kaderi Düşünmek

İnsanı en çok düşündüren konular, kaderi, hayatın anlamı ve ruhun ölümsüzlüğüdür. İnsan gerçeğinin ve hayatının, özüne erişilemeyen, çözülemeyen birer muamma olduğu düşüncesi, gerçeği aramaya götürmüştür.

İnsanda trajedi duygusunun egemen olduğu aşikârdır. Çünkü hayatın bilinemezliği, çözülemez bir muamma olarak ortaya çıkar.

Nereden geliyorum, nereye gidiyorum?

Yürüdüğüm yol beni hangi gayelere, hangi kıyılara iletiyor?

Hayatın anlamı nedir?

İnsan bu gibi sorulara cevap arar. Sonsuz hayata özlem duyar ama kaçınılmaz olan ölüm gerçeğinden o da kaçamaz. Yaşamanın amacı, insanın sonsuzluk ve ölümsüzlük arzusu gibi temalara eserlerinde ağırlık verir.

Bütün insanların düşünce temelinde aynı sorun bulunur; inanmak inanmamak sorunu. İnanmak için tek yolun akıl değil, duygu olduğuna inanır.

Hangi düşüncede olursa olsun her zaman insan bu çelişkilerden acı duymaktadır. Ölümün kaçınılmaz olduğunu bilir, ancak ölümü de direnerek ölmek olarak algılar.

"Ve var olduğumuzu nasıl biliriz az ya da çok acı çekmeden?

Acı çekmeden başka türlü nasıl kendimize döner, düşünsel bilinç ediniriz?

Neşelendiğimizde kendimizi unuturuz, var olduğumuzu unuturuz; başka bir varlığa dönüşürüz; yabancı bir varlığa, kendimizin yabancısı oluruz. Ve ancak acı ile yeniden kendimiz olur, kendimize döneriz." der.

Yaşam bir trajedir ve insan için çelişkidir. Buna akılla bir çözüm getirilemeyecektir. Bu nedenle insan, ruhunu kemiren kuşkuculuğu yenmedeki eksikliğini, aklın duygu üzerindeki egemenliğini, akıl ve duygu arasındaki çatışmayı sever.

Kendimi başkalarına anlatmıyorum.

Kimi zaman, geçip giden yaşamla gelen yaşam arasında duruveririm aniden; akıp giden nesnelerin kıyısında kalırım. Ve hepsinin verdiği şaşkınlık başımdan aşağı dökülüverir. Kimi zaman ise, evrenin aniden rolünü kötü oynadığı ve böylece tuhaflığını ortaya serdiği hissine kapılırım; sanki aniden benimle başka bir sesle konuşur gibi olur, bambaşka bir doğayı kısacık bir anda açık eder bana. [...] Rüzgârın kaldırdığı bir perde gibi, meçhul, beklenmedik bir şeyin açığa çıkmamış bir kısmını bir çırpıda sezdiriverir...

Kardeşliğin ve sevginin mutlak yokluğuyla çevrili etrafım. Bana bağlı olanlar bile gerçekten bağlı değil; dostum olmayan dostlarla, beni tanımayan tanıdıklarla çevriliyim.

Ruhum üşüyor; nasıl iyice örtünürüm bilmiyorum. Ruh üşümesine ne cüppe var ne palto. Ruhunun üşüdüğünü hisseden insan artık bir daha bunu unutamaz.

Gerçek dostum olmadığı anlamına mı geliyor bu? Hiç değil; var. Ama onlar hakiki dost değil.

Transandantaldan etkilenenlerin ve her şeyden -fazla soğuktan, fazla ifadesizlikten, fazla uzaklıktan- zarar görenlerin vay haline!

Kendimi başkalarına anlatmıyorum.

Kara Cahillik adına her gün at home'da bulunma görevi; bayağılığın çayı ve uzlaşmaların kuru pastalarıyla Kara Cahilliği eğlendirme görevi gerçekten güç iş!

İnsanın kendini sosyal bakımdan canlı canlı gömülmüş hissetmesi son derece nahoş bir durum. Toplumsal anlaşmaların tabutunun kapağı öyle sıkı sıkıya lehimlenmiş ki! Kimileri, her şeye rağmen, kapağa vurma yönünde buyurgan bir ihtiyaç hissederler; tek başardıkları parmaklarını sıyırtmak bile olsa bunu yaparlar. Zaten tabut sımsıkı kapalı değildir; soluk alamadığını hissedebilecek kadar soluk alabilirsin.

(İnsanı dosdoğru mezara götüren körkütük bir sarhoşluk adına.)

Tamamen yalnızım, iyice terk edilmişim.

Bütün bağlar birbiri ardına kopuyor... yakında kendimi mutlak anlamda yalnız bulacağım.

İşin kötüsü, dünyadaki metafizik varlığımı asla unutamıyorum. Her hareketimi felç eden, sadeliğin, dolaysız heyecanın kanını bütün cümlelerimden çekip alan transandantal utangaçlık buradan kaynaklanıyor.

Dünyayla aramda nesneleri gerçekte oldukları gibi -başkaları için oldukları haliyle- görmemi engelleyen bir sis perdesi var.

Ben olmanın cehennemi, Mutlak Sınırlama, Uzak Evren'in Kovulmuş Varlığı olacağım! Artık ne Tanrı, ne insan, ne dünya olacağım; saf boşluk insanı bilinçli bir Hiçliğin sonsuzluğu yapar, adsız korku yapar, esrardan, hatta yaşamdan sürgün eder. Beni ihmal etmiş yaratılışın soyut hatası olan varlığımın ölü çölünde yaşayacağım sonsuza dek. Varoluşa geri dönüş yönündeki kısır arzunun, içimde sonsuza dek, gereksiz yere yandığım hissedeceğim.

Hiçbir şey hissedemeyeceğim, çünkü hissedecek bir maddem olmayacak, ne sevinç, ne nefret, ne

dehşet soluyabileceğim, çünkü bütün bunları hissetme yeteneğim bile olmayacak -bu cehennemde hiçbir şey içermemenin soyut bilinci, Mutlak İçerilmemiş, Mutlak ve Sonsuz Boğulma! Tanrısız, evrensiz...

Tek bir insanmışız gibi, toplu bir dehşet çığlığı kaçtı ağzımızdan. Ölümüyle yok oldu [...] ve yok olan yalnızca İnsandır, şekil, varlık.

Havada, uzamda ve ötede, benim varlığımda EKSİK OLAN!

Kimseyi ziyaret etmiyorum, kimseyle buluşmuyorum - ne salonlarda, ne kafelerde. Başka türlü davranmak, içsel birliğimi feda etmek, kendimi gereksiz sohbetlere teslim etmek, düşüncelerimden ve projelerimden değilse de en azından düşlerimden -onlar başkalarının söylevinden her zaman daha güzeldir- zaman çalmak olur.

Gelecek insanlığa borçluyum.

Kendimi heder edersem, aynı zamanda, yarının insanlarına miras kalabilecek tanrısal ortak varlığı da heder etmiş olurum; onlara verebileceğim mutluluğu azaltırım ve yalnızca kendi gerçek gözlerimde değil, Tanrı'nın olası gözlerinde de kendi değerimi azaltmış olurum.

Belki böyle değil, ama buna inanmanın görevim olduğunu hissediyorum.

Henüz gelmemiş, dolayısıyla ruhu toplu halde yaşamanın samimiyetini ve duygularını gerçekten tanımayan bir kuşağa mensubum ben. Bu nedenle insanın kendini nasıl gözden düşmüş bulabileceğini ya da böyle bir anda ne hissedebileceğini anlamı-yorum. Toplumsal adabın bütün bu [komedisi?] benim gözümde tamamen anlamdan yoksun. Şeref, utanç, haysiyet nedir bilmiyorum. Bana göre, -tıpkı benimki kadar yüksek düzeyde bir sinir sistemi örgütlenmesine sahip olanlar için olduğu gibi- bunlar yabancı bir dilin kelimeleridir, anonim seslerdir, hepsi bu.

Benim gözden düştüğümün söylendiğini işittiğimde, bunun ben olduğunu anlıyorum ama cümlenin anlamını kavrayamıyorum. Başıma gelene uzaktan, ilgisizlikle tanık oluyorum; hayatta olabilecek şeylere hafifçe gülümsüyorum. Bugün henüz kimse bu şekilde tepki göstermiyor, ama bazılarının bunu anlayabileceği gün gelecektir.

Bir konuda fikir sahibiyken başka bir konuda fikir sahibi olmaya çalışmadığım vaki değildir.

Zekâ, anarşizmlerin yaratıcı rolünü parçalara ayırdığından ve analiz, bu rolü zayıflattığından, söz konusu rolün bir entelektüele yakışır misyon olduğunu düşünmüş olmam gibi, ben daima çelişkide güzellik buldum.

Ben daima hayatın seyircisi olmak, hayata karışmamak istedim. Ne nefret ne de hınç duyuyorum. Bu tür duygular, bir kanaate, bir mesleğe ya da hayatta bir amaca sahip insanlara özgüdür. Bende bunların hiçbiri yok. Yaşama, bilmece çözen birinin ilgisiyle bakıyorum. Hiçbir duygu katmıyorum. Prensiplerim de yok. Bugün bir şeyi savunurum yarın başka bir şeyi; ne bugün savunduğuma daha fazla inanırım ne de yarın savunacağıma iman ederim.

Fikirlerle ve duygularla oynamak bana her zaman yüksek güzellikte bir yazgı gibi gelmiştir. Bu yazgıyı mümkün olduğunca gerçekleştirmeye çalışıyorum.

Kendimi asla gözden düşmüş hissetmemiştim. Bana bu zevki bahşettiğiniz için size ne kadar minnettarım bayım! Çok nefis ve sanki çok uzaktan gelen tensel bir haz bu...

Biz anlaşılmayız, bunun farkındayım...

[1914]

[Pessoa Pessoa'yı Anlatıyor… Fernando Pessoa]

Zamane İnsanları

“Dünyada şeytan yoktur. Fakat ona vekâlet eden insanlar vardır. Her mel’anet ona isnat olunarak işlenir.. Bu iftiraların altında şeytan çoktan ilk günahını ödeyerek temizlenmiştir. O şimdi insanların şerlerinden kaçacak bir sığınak aramakla meşguldür.” (Hüseyin Rahmi Gürpınar/Şeytan İşi)

Erkekler, Kadınlar Kadar Tannsal Değildir

Yalnızca tanrı tohum eker; insanlar Tanrının ektiğini derler. Kelimeler sembollerdir; tıpkı insanların ete kemiğe bürünmüş fikirler olmaları gibi. Kadınlar da erkekler gibi tanrısal bedenselleşmenin, yani her şeyin hiçliği içinde ifade bulduğu o tanrısal kapasitenin tezahürüdürler. Kadınlar, öne doğru tanrısal atılımın bedensel inkârıdır. Onların tamamen açık seçik ve aşikâr olan aşağılıkları kadar, bütün dinsel sistemlerin onları yücelttiği üstünlükleri de buradan kaynaklanır. **Maddenin tanrısal anlam yönündeki eylemi olan erkekler, kadınlar kadar tanrısal değildir, çünkü Tanrısallıktan dışarıya doğru çıkarlar, ama kadınlardan üstündürler çünkü Tanrı'ya doğru giderler.** Cinsel farklılıklar, maddenin içindeki bu hakikatin ifadesidir.

[Pessoa Pessoa'yı Anlatıyor… Fernando Pessoa]

Roman Adıma Mesaj

Aşkın Temizi, Ayşim, Dağları Bekleyen Kız

Kır Çiçeği, Bahar Çiçeği, Sevenler Yolu, Bir An Sevinç, Hep Senin İçin

Ölünceye Kadar, Dizlerine Kapansam, Dinmez Ağrı,

Sevda İhtikârı, Hıçkırık,

Sabahsız Geceler, Korkuyorum,

Ateş Böcekleri, Bağlar Arasından, Cumbadan Rumbaya, İncir Ağacı,

Hayat Sen Ne Güzelsin, Sevgim ve Izdırabım, Allaha Ismarladık, İnsan Artıkları, Aşınmış Vicdanlar, Yalnız Dönüyorum, Bu Kalp Duracak.

Sönen Alev

Mihrab

Mihrap evin şerefli ve yüksek yeri, meclisin en şerefli yeri, ümit bağlanan yer, nefisle ve şeytanla muharebe edilen yer anlamlarına gelir. Dergahın/Mescidin giriş yeri olan cümle kapısının (ana kapının) tam karşısına gelen mihrabın üzerinde -camilerde olduğu gibi- Küllema dehale aleyha Zekeriyyel mihrab (Zekeriyya, O'nun (Meryem'in) yanına mihraba her girişinde...) ayet-i kerimesi veya "Fevelli vecheke şatral mescidi-i haram (=Yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir)" ayeti metin olarak yazılıdır.

Mübtedi

Mevlana demiştir ki:

“Beden kaydında kalanlara aşktan pek söz açma; onların ödevleri korkudur, ümittir, sevaptır, suçtur ancak"

Alvaro De Campos’un Bir Şiiri

Bütün aşk mektupları

Gülünç.

Aşk mektubu olmazlardı

Eğer olmasalardı

Gülünç.

Bir zamanlar ben de aşk mektupları yazdım;

Öbürleri gibi onlar da

Gülünç.

Aşk mektupları, aşk varsa eğer

Olmalıdırlar

Gülünç.

Ama yine de

Yazmayanlar hiç

Aşk mektubu

Asıl onlardır

Gülünç.

Ne kadar isterdim dönmek

O eski günlere

Hiç farkına varmadan

Yazdığım o aşk mektupları

Gülünç.

Gerçek şu ki bugün artık

Bendeki anıları

Bu aşk mektuplarının

Asıl onlar

Gülünç.

(Bütün aşırıya kaçan sözler,

Bütün aşırıya kaçan duygular

Elbette ki

Gülünç.)

21 Ekim 1935

[*Cartas de amor de, Fernando Pessoa* - Fernando Pessoa'nın Aşk Mektupları]

Bizi Anlamazlar

Mevlana; "Kimi olur, temizliğimizi melekler bile kıskanırlar; kimi de olur, şeytan bile korkusuzluğumuzu görür de kaçar bizden…Şu toprak bedenimiz, Tanrı emanetini yüklenmiş; maşallah çevikliğimize, nazar değmesin, gücümüze, kuvvetimize"

"Diyorsun ki; Cennet alanından bana seslen, ama cennet alanı gönlüme o kadar dar gelir ki."

Mevlana ve Şems Yaşı

Mevlana ile tanıştığı vakit Şems, yetmiş yaşını geçmiş; Mevlana ise elli yaşındadır. Bazı Avrupalı yazar ve ressamlar, Şems'i 14 yaşlarında sümbül gibi simsiyah saçlı bir oğlan gibi göstermişlerdir. (Oğlancılık vurgusu yapmak için hile yapmışlar. Sultan Veled hikayesi de malumdur) Oysa tarihçe sabittir ki, Mevlana, Şems ile buluştuğunda 50 yaşını geçkin idi. Şems ise Mevlana'nın yazdığı gazellerden anlaşıldığına göre pek yaşlı, yaşça yetmişini geçkin olduğu anlaşılmaktadır.

Abdülbaki Gölpınarlı, bu hususta yaptığı bir incelemede: Mevlana, Şems ile 62 yaşında buluştu, diyor. "Mevlana bu sırada 62 yaşlarında ise, Şems'in, hiç olmazsa 72 yaşını geçkin olası gerekmektedir" .

Şems, Mevlana'dan etkilenmesinin sebebini şöyle izah eder:

"Benim Tebriz'de Ebubekir adında bir şeyhim vardı, sepet örerdi, ben ondan bir çok vilayetlere

mazhar oldum. Fakat bende bir şey vardı ki, onu şeyhim göremediği gibi, hiç kimse de görememişti. Onu ancak Mevlana gördü" diye buyurmasında gizlidir.

Güzellik ve Sevgi

Öte yandan, İslam filozofu Ibn Arabi de güzelin evrende bulunuşunu Tanrı ile ilişkilendirir. *İbn Arabi'ye göre Tanrı, kendisi güzel olduğundan, evreni ve içinde bulunan varlıkları da güzel yaratmıştır.* Şöyle der:

Tanrı evrende yalnızca kendi güzelliğini gördü; güzelliği sevdi. Evren, güzel olanı seven, güzel olan Tanrı'nın güzelliğidir. Bu bakışla evreni seven, Tanrı sevgisiyle sevmiş olur. Bu durumda evreni seven, yalnızca Tanrı'nın güzelliğini sevmiş olur.

[İbn Arabi, el- Fütuhat el-Mekkiyye, II, Dar Sadr, Beyrut, trsz., s. 345.]

Olur mu?

Âşıklık mezhebine uyar mı?

Sensiz, Senle bakalım dünyaya.

Mevlana

Kader Olsun

"Her şeyin tek suçlusu Kader; farzet ki Kader kendisine suç yüklenebilecek biri olsun."

İşte bu

"Kader insana benzer; eğer bize yaptıklarından etkilenmediğimizi ona gösterirsek o zaman bizi rahat bırakır. İşte bu yüzden yalnızca şunu düşünecek irade gücüne sahip olmalısın: Fernando'yu seviyorum, başka hiçbir şey önemli değil."

[*Cartas de amor de, Fernando Pessoa* - Fernando Pessoa'nın Aşk Mektupları]

Şarkı/ Yahya Kemal Beyatlı

Kalbim yine üzgün seni andım da derinden,

Geçtim yine dün eski hazan bahçelerinden!

Üzgün ve kırılmış gibi en ince yerinden,

Geçtim yine dün eski hazan bahçelerinden!

Senden boşalan bağrıma göz yaşları dolmuş!

Gördüm ki, yazın bastığımız otları solmuş.

Son demde bu mevsim gibi benzim de kül olmuş

Geçtim yine dün eski hazan bahçelerinden

İstanbul - 1962

Doğa ve Tanrı

[Not: Bazı kimselerin konuşmalarında tanrı diye bahsettiklerinin doğa olduğunu anımsatmalıyız.]

Spinoza Etika'da Tanrıyı (doğayı), sonsuz sıfattan oluşan sonsuz bir varlık olarak tanımlar. Ardından, bu sıfatlardan sadece iki tanesini, yani zihin ve cismi bildiğimiz eklenir. O halde Tanrı ya da doğayı, kendisinden sonsuz sayıda fikir ve cisim doğan bir varlık olarak kavramlaştırmak mümkündür. Etika, bu doğumun nasıl gerçekleştiğini ve hangi sonuçlara yol açtığını ortaya koyan bir eser olarak okunabilir. Zihin sıfatıyla doğmuş tavırlarla (fikirlerle) mekân sıfatıyla doğmuş tavırlar (cisimler) birbirine karışmadan Tanrı ya da doğayı ifade ederler. Yani farklı varlıklar tek ve aynı bütün içinde yer alır ve bu bütünü kendi doğalarına uygun bir biçimde ifade ederler.

"**Fikirlerin düzen ve bağlantıları şeylerin düzen ve bağlantıları ile aynıdır. Sonsuz zihin tarafından tözün özünü oluşturuyor olarak algılanabilen her şey yalnızca tek bir töze aittir ve dolayısıyla düşünen töz ve mekânsal töz bir zaman bu, bir başka zaman ise şu sıfat altında kavranan bir ve aynı tözdür. Böylece, yine bir mekân tavrı ve o tavrın fikri iki ayrı yolda ifade edilen bir ve aynı şeydir […]**

Örneğin Doğada varolan daire ve varolan bir dairenin Tanrıdaki fikri ayrı sıfatlar yoluyla ifade edilen bir ve aynı şeydir. Bu nedenle Doğayı ister mekân sıfatı altında isterse düşünce sıfatı ya da başka herhangi bir sıfat altında kavrayalım, nedenlerin bir ve aynı düzen ya da bir ve aynı bağlantılarını, yani her durumda aynı şeylerin birbirini izlediğini buluruz. "

Misofonya nedir?

İngilizce yazılışıyla 'misophonia', Türkçe okunuşuyla 'misofonya', en ufak bir ses uyarısıyla, öfke, panik, korku, dehşet ve derin endişeye kapılma hali.

yan koltuğunuzda oturan kişinin patlamış mısırını çıtır çıtır yerken, o tekrarlayan sesin binlerce oka dönüşüp kulağımı parçalaması gibi...

Kesinlikle işitsel bir bozukluk değil, sesle faaliyete geçen beyin yapılarından kaynaklanan nöropsikolojik bir anomali.

Genetikten de bahsetmek pek mümkün değil. Aslında herkes misofonik ama belli dereceleri olduğundan fark edilmiyor.

Yapılan bilimsel araştırmalar da oldukça sınırlı. Dolayısıyla, tedavisinden bahsetmek de pek mümkün görünmüyor. Misofonya sosyal ilişkileri zedeleyen bir durum. Çocukluk, ergenlik ve hatta yetişkinlik dönemlerimin tümünde vardı ve şiddeti giderek arttı. Asosyal olmaya varacak derecede içime kapandığım dönemler geçirdim.

Maalesef herkes bu duruma karşı aynı hassasiyeti göstermiyordu. "Abartıyorsun, yeter artık, yine mi..." gibi cümlelerini çok sık duyarlar.

Bireysel olarak misofonyaya karşı kendimi korumak ve o seslerle mücadele etmek için artık birçok farklı yöntemi var.

Doğaya Sığınmak Çaresi

O içine kapanık hassasiyetleri olan bir çocuktu. Kavgacı babası her gece evde huzursuzluk çıkarmaktadır. Bitmek bilmeyen yüksek sesteki kavgalar onun bu hassasiyetini tetikleyerek, hassasiyetler geliştirmesine yol açtı. O artık şehirdeki yaşantısını sonlandırıp doğada sakin bir yaşam sürmek onun son seçeneği olacaktır.

En Acımasız Hastalık

Evinde yaşadığı dönemde balkondan hayranlıkla izlediği dağlarda artık doğanın kucağında, uzun uzun düşüncelere dalarak bir hayat sürmektedir. Ancak bu durum sanılanın aksine insanlarca bir tehlike olarak addedilir. Onlara göre O "tanrıların içinde en acımasızı ve alçağı olan doğanın pençesine düşmüştür"

Bir "İngiliz hastalığı" olarak nitelendirilen bu doğa aşkı onu insanlardan ve onların yaşam tarzından uzaklaştırsa da, yazmaya, yüzyıllar boyunca yanında taşıdığı, bitirilmeyi bekleyen "kendine" şiirine biraz daha yakınlaştırır.

Töz

Varlık problemi alanında tartışılan en önemli konular Töz (cevher)- İlinek (araz), varlık-mahiyet, varlık ve mahiyetin önceliği, varlığın ezeli oluşu veya ebedi oluşu, varlığın zorunluluğu veya zorunsuzluğu vb. olup bütün filozoflarının en çok meşgul oldukları konulardır.

Mektup Sırrı

Birçok yazarın gerçek dünyası mektuplarından öğreniliyor. Burada mektup bir bildirişim aracı olmanın yanı sıra bir belge olarak çıkar karşımıza. Yazarla ilgili pek çok özelliği ortaya koyuyor. Kısacası onu ele verir, Franz Kafka'nın Milena'ya Mektuplar'da **"mektuplar hep ele verdi beni"** dediği gibi.

Mektuplar, bir yandan sevgisine tanıklık ederken öte yandan da kâh sevgi dolu, kâh kırgın, kimi kez sevecen, kimi kez soğuk, bazen çocukça, bazen coşkulu bir havada yazılmış olan bu mektuplar yazarın yaşadığı ruhsal iniş çıkışları, özellikle de yalnızlığını, karamsarlığını, kaygılarını, iç sıkıntılarını, hatta kıskançlıklarını, öfkelerini sergiliyor, onun toplumsal benliğinin gizli kalmış yanlarını, özelini gösteriyor. Öte yandan, mektuplar yazanın deyiş özelliklerini, dille oynaşını, sözcük düzeyinde, söyleyiş biçiminde bilinçli sapmalara yönelişini, yeni sözcükler üretişini, farklı dil düzeylerinden yararlandığını, gerektiğinde sevgilisine seslenirken çocuk diline başvurduğunu görmek açısından ilgi çekici olmaktadır.

Gerçekten sevgiliye yazı yazmak bir başkadır. Seven kişi adlî dilekçelere benzer mektuplar yazmaz. Aşk, nedenleri bu kadar incelemez, insanlara da "yakalanması" gereken sanıklar muamelesi yapmaz.

> *Sana yazma fikrini kabul etmiyorum, seninle konuşmak, seni hep yanımda görmek istiyorum, sana mektup göndermek durumunda kalmamalıyım.*
>
> *Mektuplar ayrılık işaretleridir —en azından, onları yazma gereği duyduğumuzdan dolayı, birbirimizden uzakta olduğumuzun işaretleridir.*
>
> *Benim mektuplarımdaki belirli özsözlülük seni şaşırtmasın.*
>
> *Mektuplar, artık içimizde kendileriyle konuşma isteği duymadığımız kişiler içindir; onlara seve seve yazarım.*
>
> *Anneme sözgelimi, hiç seve seve yazmadım, gerçekten çünkü onu çok seviyorum.*
>
> *Senin bunu anlamanı, beni duygusuz, soğuk, ilgisiz bulmaman için, bu konuda ne hissettiğimi ve ne düşündüğümü bilmeni istiyorum.*
>
> ...
>
> *Hoşça kal, yarın görüşürüz, meleğim. Evler dolusu öpücük, senin, her zaman senin .*
>
> *Fernando'ndan*
>
> **

Yazdığının arkasında duracaksın.

> *Bu mektup, benim mektuplarımı senin herkese gösterme alışkanlığın göz önüne alınmadan yazılmıştır. Eğer aklıma gelseydi biraz yumuşatırdım inan bana. Ama artık çok geç: Önemi de*

yok. Hem zaten hiçbir şeyin önemi yok.

[Cartas de amor de, Fernando Pessoa - Fernando Pessoa'nın Aşk Mektupları]

**

Ya…

" Ne kart, ne mektup, ne de hiçbir şey."

İtalo Calvino

Italo Calvino, 15 Ekim 1923'te Küba'nın Havana şehri yakınlarındaki Santiago de Las Vegas köyünde dünyaya gelir. San Remolu köklü bir aileden gelen babası Mario Calvino, tarım mühendisi ve botanikçidir. Tarım bilimi tutkusu onu otuzlu yaşlarında, önce Meksika'ya, daha sonra Küba'ya sürüklemiştir. Meksika'nın başkentinde Deneysel Tarım İstasyonu'nu yönetmiştir. Küba'ya geçince, yazışma yoluyla tanıştığı ve İtalya'ya ani bir yolculuktan sonra 30 Ekim 1920'de Sassari kökenli olan Evelina (Eva) Mameli ile evlenir. Eva, Pavia'da Doğa Bilimleri bölümünü bitirir, bitkibilim alanında öğretim üyesi olur, Cagliari Üniversitesi'nde ve daha sonra Pavia'da ders verir. İtalya'da bir bitkibilim kürsüsünün başına geçen ilk kadındır.

Annesi, ona anlamı **"esinini göçmenlerin yurt sevgisinden alan, oysa yurtta tunçtan, yurtsever bir çağrışımı olan"** Italo adını verir; çünkü yabancı topraklarda bir hayat süreceğini düşündüğünden, oğlunun vatanını unutmasını istemez. Ancak doğumundan iki yıl sonra Calvinolar, İtalya'ya dönerek San Remo'ya yerleşirler. Baba Calvino, şehre hâkim, sarmaşıkların sardığı ve zamanla evin tüm etrafını bir begonvilin kuşattığı Villa Meridiana'yı satın alır. Baba Calvino, her yöreden gençlerin geldiği Orazio Raimondo Deneysel Çiçek Yetiştirme İstasyonu'nun başına geçmek üzere çağrılır, ancak istasyonu finanse etmesi gereken Garibaldi Bankası'nın iflasından sonra, villanın bahçesini araştırma ve öğretim etkinliklerine açmak zorunda kalır. Bu sayede Italo Calvino çocukluğunu doğayla iç içe geçirir. Yaşadıkları villa "La Meridiana", genç Calvino'nun aşina olduğu ve sevdiği egzotik ve nadir bitkilerle zengin bir botanik bahçeyle çevrilidir. Calvino, boş zamanlarının çoğunu, Sentiero macerasının arka planını oluşturan Liguria ön Alplerinin ormanlarında geçirir. Ayrıca kardeşi Floriano ile birlikte günlerinin büyük bir kısmını ağaçlara tırmanarak ve dalların arasında tüneyerek geçirirler. Yazarın *Ağaca Tüneyen Baron* (Il barone rampante) adlı kitabı işte bu tecrübelerden doğmuştur. Anlaşıldığı üzere, tüm bu egzotik bitkiler arasında yaşamanın, Calvino'nun ilerideki edebi hayatında önemli bir etkisi olacaktır.

Calvino, 1927 yılında St. George College çocuk yuvasına gider. Aynı yıl geleceğin ünlü jeoloğu kardeşi Floriano doğar. Calvino, kardeşinin de aralarında bulunduğu aile üyelerinin bilimsel yönelimine değinirken, 1960 yılında yayımlanan bir yazısında kendini alaya alarak şu yorumda bulunur:

"Ailem arasında sadece bilimsel çalışmalar onur vericiydi; dayım kimyacı ve üniversitede profesördü ve yine kendisi gibi kimyacı biriyle evliydi. Hatta, iki kimyacı teyzemle evli iki kimyacı amcam vardı; erkek kardeşim jeolog ve üniversitede profesördü. Bense ailenin yüz karasıyım, tek edebiyatçısı." (Mondello, 1990: 6)

1929 yılında Valdesi okuluna devam eder, 1934'te G.D. Cassini lisesine gider. Italo, okula başladığında, ona dini bir eğitim vermemiş olan ailesi din derslerinden muaf tutulmasını ister. Bu

durum, Katoliklerin çoğunlukta olduğu bir ülkede Calvino'nun bazı sorunlar yaşamasına yol açar ve içinde bulunduğu durumu şu sözleriyle dile getirir:

"Küçüklüğümden itibaren, okulda, başkalarından farklı bir fikre sahip olmanın, resmi fikirlerin izinden gitmeme yüzünden kuşkulara, ayrımcılıklara, yöneticilerin ve arkadaşların küçümsemelerine katlanmanın ne demek olduğunu öğrendim. Ayine gitmediğim, arkadaşlarımla vaftizi pekiştirme duasını etmediğim ve annemle babam resmi belgelerin din hanesine 'hiçbiri' yazdıkları için, parmakla gösterilir olmuştum. Annemle babamın çocukluğumdan beri zihnime soktukları bir başka fikir, monarşi düşmanlığıydı, eski cumhuriyetçi ve Mazzinici geleneklerinden gelen bir aileye ait olduğum bilinciydi." (Baranelli, Ferrero, 2005: 16)

Calvino'nun kitaplarla ilk tanışması on iki yaşındayken Kipling ile olur ve ona duyduğu hayranlığını şu sözlerle dile getirir:

"Gerçek bir kitabı okumanın verdiği ilk gerçek zevki, oldukça geç yaşadım: On iki ya da on üç yaşımda ve Kipling'le oldu bu, Cengel'in birinci ve (özellikle) ikinci kitabıyla. Kitaba bir okul kütüphanesinden mi, yoksa armağan edildiği için mi ulaştığımı bilemiyorum. O zamandan sonra, kitaplarda arayacak bir şeyim vardı: Kipling'le yaşadığım okuma zevkinin yinelenip yinelenmediğini görmek." (Baranelli, Ferrero, 2005: 23)

Aynı dönemde mizah dergileri okumaya başlar ve bu Calvino'yu ilk tutkusu olan karikatür çizmeye yöneltir. **Italo, bir tilkiyi, bir jesti, bir çehreyi ve bunlar aracılığıyla bir karakteri anında yakalayıp kağıda geçirebilen bir yeteneğe sahiptir, çizimlerinin süs ve fazlalıktan arındırılmış bir tarzı vardır.** Kitap ve defterlerine okul arkadaşlarının karikatürlerini çizer. Sahip olduğu bu tutkusu nedeniyle, Milano'da çıkan haftalık *Bertoldo* dergisinin tiryaki okurlarından birisidir. Calvino, o dönemde tiyatro ve sinemaya da ilgi duyar.

Savaş, 1940 yazında, genç Calvino'nun yaşamına girdiğinde, ideolojik duruşu henüz belirsizdir.

1941'de liseden mezun olduktan sonra, Italo sanki bir aile yükümlülüğünü yerine getirircesine, babasının da 1936-1938 yılları arasında görev yapmış olduğu Torino Ziraat Fakültesi'ne yazılır. 1943'te Floransa Üniversitesi'ne transfer olur. Lise arkadaşı Eugenio Scalfari ile olan yakın ilişkisi kültürel ve siyasi bir bilinçlenme dönemini başlatır. Huizinga, Montale, Vittorini, Pisacane okumaya başlar. Politik fikirleri daha da netleşir; anti-faşist bir tutum benimser. Calvino, o yılları şöyle anımsayacaktır:

"En bağlı olduğum lise arkadaşlarımdan biri, Roma'dan gelen Güneyli bir gençti: Eugenio Scalfari. Artık Eugenio, Roma'da üniversiteye gidiyor ve tatillerde San Remo'ya dönüyordu. 'Politik' yaşamımızın Scalfari'yle tartışmalarla başladığım söyleyebilirim; Scalfari önce G.U.F.'nin (Gruppi Universitari Fascisti: Faşist Üniversiteli Gruplar) muhalif gruplarına katılmıştı, sonra G.U.F.'den ihraç edilince, o zamanlar son derece bulanık ideolojileri olan gruplarda komplocu olarak yer aldı. Bir keresinde, bana mektup yazmış, oluşum halindeki bir partiye katılmamı istemişti; parti için 'Aristokratik Sosyal Parti' adı önerilmişti. Böylece, yavaş yavaş, Eugenio'yla yazışmalar ve yaz tartışmaları aracılığıyla, gizli faşizm karşıtı uyanışı izlemeye ve hangi kitapları okumam gerektiğini öğrenmeye başlıyordum: Huizinga okumalı, Montale okumalı, Vittorini okumalı, Pisacane okumalı; o yıllarda yayıncılık alanındaki yenilikler, düzensiz etik-yazınsal eğitimimizin aşamalarını belirliyordu." (Baranelli, Ferrero, 2005: 27)

8 Eylül'de, Salo Cumhuriyeti'nin askerlik çağırısına uymadığı için, üniversite öğrenimine aniden ara vermek zorunda kalır; üçüncü kişi olarak yazdığı, yayımlanmamış bir notta belirttiği üzere, birkaç ayı gizli geçirir. Bu yalnızlık ve yoğun okuma ayları, uğraşısını belirlemede etkili olmuştur. 1941

baharından itibaren, Italo kısa öyküler yazacak, sonra bunları **Ben Mi Deliyim, Başkaları Mı Deli?** (Pazzo io o pazzi gli altri) başlıklı bir denemede bir araya getirecektir.

1943 Ağustos'u ile Ekim'i arasındaki aylar, Calvino için, olayların üst üste gelmesiyle kesintiye uğrayan yoğun bir yaratıcılık dönemidir. Italo ile kardeşi Floriano 1944 güzünde Liguria'nın Ön Alpler'inde faaliyet gösteren ve adını savaşta yaşamını yitirmiş olan genç komünist doktor Felice Cascione'den alan Garibaldi ikinci saldırı tümeninin saflarına katılır. Italo 15 Kasım 1944'te komplo etkinliği nedeniyle tutuklanıp Santa Tecla'daki San Remo Hapishanesi'ne gönderilir. Ertesi gün kurşuna dizileceğini bilen Calvino, korkusunu unutmak için geceyi Montale'nin şiirlerini ezbere okuyarak geçirir; sonra da bir kamyonla Sosyal Cumhuriyet'in bir askere alma merkezine götürülür, neyse ki bir mola sırasında kaçmayı başarır. 9,10 ve 11 Aralık günlerini büyük ihtimalle babasının San Giovanni'deki çiftliğinde bir dehlizde geçirmiştir. Oradan, tepeleri aşarak, partizan birliklerine ulaşmayı başarır. Scalfari'ye yazdığı 6 Haziran 1945 tarihli bir mektupta, söze dökülmesi olanaksız bir sürü tehlike ve huzursuzluk yaşayıp ölümün eşiğinden döndüğünden, ancak yaptıklarından ve biriktirdiği deneyimlerinden memnun olduğundan bahseder. Calvino niçin komünizmi seçtiğini şu sözleriyle dile getirir:

"Komünizmi seçişim, hiç de ideolojik gerekçelerin desteğiyle olmadı. Bir 'tabula rasa'dan yola çıkma gereğini duyuyordum, bu yüzden de kendimi anarşist olarak tanımlamıştım. Sovyetler Birliği'ne karşı, insanların genellikle sahip oldukları bütün bir güvensizlikler ve itirazlar yelpazesi benim için de geçerliydi, ne var ki annemle babamın hep hiç değişmemecesine Sovyetsever olmalarının etkilerini yaşıyordum. Ama hepsinden önemlisi, o anda önemli olanın eylem olduğunu ve komünistlerin en etkin ve örgütlü güç olduklarını hissediyordum..." (Baranelli, Ferrero, 2005: 30)

Calvino'nun bilimsel çalışmaları kısa sürede son bulur. *"Zaten bende edebiyat kafası vardı, bu yüzden bıraktım "* (Mondello, 1990: 30) diyerek sonraki yıllarda açıklama yapacaktır.

Kurtuluş'tan sonra San Remo'daki çeşitli süreli yayınlarda yazılar yazar: San Remo Ulusal Kurtuluş Komitesi'nin yayın organı olan *Demokrasinin Sesi* (La voce della democrazia), Komünist Parti'nin yerel birikiminin tek sayfalık yayını olan *Mücadelemiz* (La nostra lotta), Felice Cascione Tümeni'nin yayın organı olan *Garibaldi* (Il garibaldino).

1945 yılında Torino'ya taşınır. 1946 yılında Edebiyat Fakültesi'ne geçer. Gazilere tanınan kolaylıklar sayesinde, doğrudan üçüncü sınıfa kaydolur ve bütün sınavları hızlıca vermeyi başararak, Joseph Conrad üzerine yazdığı tezle 1947 yılında İngiliz Edebiyatı bölümünden mezun olur. Aynı yıl Einaudi Yayınevi'ne gidip gelmeye başlar, burada kültürel gelişimini ve yazarlık kariyerini önemli derecede etkileyecek olan Cesare Pavese ile tanışıp dost olur; Pavese sayesinde, Aralık ayında, Carlo Muscetta'nın yönettiği *Aretusa* dergisinde *Kaygı* (Angoscia) adlı öyküsünü yayımlar. Calvino, yaşamının bir diğer dönüm noktası olan Vittorini ile de tanışıp, yine Aralık ayında Vittorini'nin *Politecnico* dergisine "Bir Deri Bir Kemik Liguria" (Liguria magra e ossuta) yazısıyla katkıda bulunur. Sonra yavaş yavaş Einaudi Yayınevi için küçük işler yapmaya başlar; bunlar özellikle tanıtım metinleridir, ayrıca çıkan kitapları duyurmak için taşra gazetelerine dağıtılacak yazılar yazar. Sonraki yıllar çalışmaya başladığı bu yayınevinin editörlüğünü yapacaktır. Yaklaşık on beş yıl boyunca yaşamını bir yayınevinde yayıncılık uğraşıyla geçirecek olan yazar, bu dönem boyunca başkalarının kitaplarına kendi kitaplarından daha fazla zaman ayıracaktır.

1946'da, gazetelerde ve dergilerde sayısız öykü yayımlar; bu öyküler daha sonra *Karga Sona Kaldı*da (Ultimo viene il corvo) bir araya getirilecektir. Mayıs'tan Aralık'a kadar *Unita* gazetesinde *Zaman*

İçinde İnsanlar (Gente nel tempo) adlı köşede yazılar yazar; bu yazılarında günlük olaylardan, filmlerden, kitaplardan yola çıkarak kültürel ve siyasi konulara değinir.

40'ların sonu, 50'lerin başında Calvino, savaş zamanında bir partizan ve anti- faşist olarak yaşadıklarını anlatan gerçekçi öykü ve romanlar yazmaya ve yayımlamaya başlar. En büyük destekçileri Cesare Pavese ile Giansiro Ferrata'dır. *Örümceklerin Yuvalandığı Patika'yı,* yirmi günlük aralıksız ve zor koşullarda sürdürdüğü bir çalışmanın sonucunda ortaya çıkarır. Roman, Mondadori Yayınevi'nin genç yazarlar için düzenlediği yarışmaya katılır, kazanamaz; ancak Einaudi Yayınevi ertesi yıl kitabı yayımlayıp Riccione Ödülü'ne aday gösterir ve roman ödülü kazanır. Böylece Calvino'nun yazar olarak kariyeri başlamış olur.

1949'da ilk öykü kitabı olan *Karga Sona Kaldı* yı yayımlar. Kısa hikayelerden oluşan bu kitap, direniş ve savaş sonrası İtalya'yı konu eder.

Calvino ilk eserlerinde, Cesare Pavese ve Elio Vittorini ile birlikte Yeni Gerçekçilik Akımı'nın üyesi olarak görülür. Herman Melville, Ernest Hemingway, Sinclair Lewis, Sherwood Anderson, Edgar Lee Masters, John Dos Passos, Theodore Dreiser, William Faulkner gibi o dönemin önemli yazarlarının etkisi altında kalırlar. Pavese ve Vittorini, bu iki anti-faşist romancı, gerçekçi yazarların ateşli destekleyicisidirler.

Üstün hayal gücü dünyası sayesinde kıskanılacak betimlemelerle gerçekliklere dokunan yazar, yayımladığı üçlemeyle fantastik öğelere yer vererek yön değiştirir: *İkiye Bölünen Vikont* (Il visconte dimezzato, 1952), *Ağaca Tüneyen Baron* (Il barone rampante, 1957) ve *Varolmayan Şövalye* (Il cavaliere inesistente, 1959); bu üç fantastik anlatı 1960 yılında *Atalarımız* (I nostri antenati) başlığıyla bir araya getirilecektir. Aynı yıl Calvino'ya Salento Ödülü'nü kazandıran bu son derece fantastik romanlar o zamanki toplumu konu almasa da alegorik olarak o günkü sosyal ve politik meselelere dair derin bir endişeyi dile getirir.

1956'da Rusya'nın Macar isyanına müdahalesi ve İtalya'daki sosyalist reformlar Calvino'yu hayal kırıklığına uğratır. Bir sanatçının, bir edebiyatçının politikadan uzak kalması gerektiğine inanır ve 1957 yılında birçok İtalyan gibi Komünist Parti'den ayrılır. Siyasetten niçin artık uzak kalmak istediğini 1980 yılında yazdığı şu yazısıyla dile getirir:

"O aylarda 'Citta aperta' dergisi için *'La gran bonaccia delle Antille* ('Antiller'in Pek Sakin Havası'; Togliatti'nin yönettiği İtalyan Komünist Partisi'nin devinimsizliğini konu alan bir yergi) öyküsünü yazdım. Öyküyü bu günlerde yeniden okudum. Bana önemini yitirmemiş gibi geliyor, hiç olmazsa belli bir ruh haline ve yitirilmiş büyük bir fırsata ilişkin bir tanıklık olarak. Bu olaylar beni partiden uzaklaştırdı, bir başka deyişle siyaset içimde öncekine oranla çok daha az bir yer işgal etmeye başladı. Siyaseti, o zamandan başlayarak, bütünsel bir etkinlik olarak görmedim artık ve ona karşı güvensizlik duydum. Bugün, siyasetin, toplumun başka kanallardan sergilediği şeyleri çok büyük bir gecikmeyle kayda geçirdiği kanısındayım ve sık sık siyasetin usulsüz ve gerçeği örten eylemler gerçekleştirdiğini düşünüyorum."

(Baranelli, Ferrero, 2005: 63-64)

1956 yılında, yayınevinin siparişi üzerine büyük bir çalışma yayımlar: *İtalyan Masalları* (Le fiabe italiane). *Pinokyo*'dan sonra İtalya'da yayımlanmış en güzel çocuk kitabıdır. 1958'de, o zamana kadar yazdığı bütün kısa anlatıları bir araya getiren *Öyküler''i* (I racconti) yayımlar.

Direniş edebiyatından yola çıkarak ilk öykülerini gerçekçi nitelikte yazan Calvino, daha sonra fantastik

serüvenlere de yönelip zamanın dışına, gerçekliğin dışına çıkarak öykülerini yazmaya devam eder. Fantastik öykülere yönelişini şu sözleriyle açıklar:

"Ben de gerçekçi öyküler yazdım ve yazıyorum. İlk hikayelerim ve ilk romanım, partizan savaşını ele alıyordu: Trajedi ile neşenin iç içe geçtiği, renkli, serüven dolu bir dünyaydı bu. Çevremdeki gerçeklik, dile getirmekten hoşlandığım o enerjiyle böylesine yüklü imgeler vermiyordu bana artık.

Gerçekçi öyküler yazmayı hiç bırakmadım, ama elimden geldiğince onlara ne kadar devinim vermeye, ironi ve paradoks yoluyla ne kadar biçimlerini bozmaya çalışırsam çalışayım, bu öyküler hep biraz fazla hüzünlü oluyorlar ve o zaman, anlatı çalışmamda gerçekçi öykülerle fantastik öyküleri bir arada götürme gereksinmesi duyuyorum." (Baranelli, Ferrero, 2005: 66)

Calvino, öykülerini masal tarzında yazmasına rağmen, aslında hayatın gerçeklerine değinme amacını güder.

Il Visconte Dimezzato, II Barone Rampante, II Cavaliere Inesistente gibi ünlü yapıtlarında masalımsı bir hava olmasına karşın yazar, yaşam karmaşasının neden olduğu somut gerçeklerden söz eder. Yapıtlarında çağdaş insanın, kökünden sarsılmış değerler karşısında yolunu şaşırması ve kaypak bir dünyada, çelişkili gerçekler arasında kendisine yeni bir yol çizme çabası anlatılır. (Kuray, 2000: 183, 184)

1959'da Calvino, savaş sonrası entelektüel sol kanadın öncüsü Elio Vittorini ile birlikte *Il Menabo* adlı dergiyi kurar. Burada sol politik partilerin karşı karşıya kaldıkları ideolojik krizleri, aydınların rolünü tartışmış; sosyal, tarihî ve edebî sorunları çözmeye eğilmişlerdir.

1960'lı yılların başından itibaren, Calvino'nun yaşamının ağırlık merkezi değişir: Torino'dan ayrılıp Paris'e taşınır; ama Einaudi'deki işinden ayrılmaz, yayınevi ve Villa Meridiana'yı, düzenli olarak ziyaret etmek için dönmektedir. Italo, 1962 Nisan'ında, Paris'te, Esther Judith Singer ile tanışır. Esther, Unesco ve Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı gibi uluslararası kuruluşlar için çalışan, Rus asıllı Arjantinli bir çevirmendir. 19 Şubat 1964'te Havana'da evlenirler; ertesi yıl, yeni bir eve taşındıkları Roma'da kızları Giovanna dünyaya gelir.

Calvino'nun yayıneviyle çalışma tarzı da değişir: artık şirket çizelgesinde kesin bir yere oturan bir yönetici değildir; danışmanlık statüsünü seçer, ama toplantılara düzenli olarak katılmayı ve arkadaşlarının çalışmasını yakından izlemeyi sürdürür.

1963'te önemli yapıtları arasında bulunan *Marcovaldo - Kentte Mevsimlerdi* (Marcovaldo, ovvero le stagioni in citta) yayımlar. Calvino'nun gözlem gücünün ağır bastığı bu kitabın başkahramanı hüzünlü bir kişi olan Marcovaldo'dur. Bu kitap, her biri bir mevsime adanmış yirmi öyküden oluşur. Yani beş kez yinelenen mevsimsel döngü, bir türlü özlemini duyduğu dünyaya kavuşamayan Marcovaldo'yu gelen her yeni mevsimle tekrar tekrar umutlandırır.

Paris'te şair, romancı, matematikçi Raymond Queneau ve matematik tarihçisi François Le Lionanais önderliğinde yürütülen Oulipo çalışmalarından haberdar olur. Grubun amacı yazı yazmakla ilgili tüm olasılıkları keşfetmek ve yazıya matematiksel yapıları uygulamaktır. Bunun sonucu Calvino, 1969'da *Kesişen Yazgılar Şatosunu* (Il castello dei destini incrociati) yayımlar. Kitapta öyküler büyülü tarot kartlarının okunmasıyla oluşturulur; kartlar yalnızca geleceği tahmin etmekte değil, geçmişi tekrar yaratmak için de kullanılır.

1960'lı ve 1970'li yılların Calvino'su; özellikle fizik, astronomi ve biyoloji konularında bilimsel

araştırmalar yapan ve Oulipo çevresindeki Paris dostluklarıyla kendisini geliştiren; uluslararası, gezgin, matematikçi ve ansiklopedist bir Calvino'dur. Bir süreden beri yalnızca astronomi kitapları okuduğunu ve edebiyattan büyük bir yorgunluk duyduğunu 1964'te Rea'ya yazdığı mektupta dile getirir.

Calvino, Queneau'nun *Mavi Çiçekler* (Les fleurs bleues, 1965) adlı kitabını İtalyancaya çevirir, kitap Einaudi yayınları arasında 1967'de yayımlanır. Bu çeviriden sonra, Calvino, Queneau'nun 1950'de yayımladığı, dünyanın doğası üzerine altı kantoluk bir şiir olan *Taşınabilir Küçük Kozmogoninin* (Petite cosmogonie portative) çevirisine de girişebileceğini düşünmüştür. Calvino, toplam 1386 dizelik yapıttan yaklaşık elli dize çevirir ve sonra bütün şiirin çevrilmesi işini Sergio Solmi'ye bırakmaya karar verir; Solmi çevirisi 1982'de Einaudi yayınları arasında çıkar. Ne olursa olsun Queneau çevirmek, Calvino'nun tutkularından biridir: Ölümünden birkaç hafta önce tamamladığı *Polistiren Ezgisi* çevirisi de buna tanıklık eder.

Paris'te Calvino göstergebilimle de ilgilenir, Roland Barthes'in *Balzac'ın Sarrasine'i* üzerine iki seminere katılır. Calvino, fantastik üslubunu kurgu-bilim tarzına yaklaştırarak *Kozmokomik Öyküler* (Le cosmicomiche, 1965) ile *Sıfır Zaman* (Ti con zero, 1967) yazar. Alışıldık temalarından uzaklaşarak yeni bir gerçeklik görüşünü anlatmak için modern bilimi, hayali koşullar yaratmak üzere bir araç olarak kullanır.

Ayrıca Paris, Calvino için Georges Perec'in keşfedilmesidir; Queneau'yla birlikte Perec, en çok hayranlık duyduğu çağdaş Fransız yazarı haline gelir. Calvino'nun *Küçük Resimli Okuma Kitabı* açıkça Perec'in anlamı aynı olan *Petit abecedaire illustre* 'sinden esinlenmiştir.

Ludovico Ariosto'nun *Çılgın Orlando* (Orlando furioso) adlı şiir kitabı için yaptığı düz yazı şeklindeki çevirisi 1970 yılında yayımlamıştır.

1971'den başlayarak, Calvino kişisel olarak yönetimini üstlendiği bir yayıncılık projesi için kollarını sıvar: bu proje *Yüz Sayfa* (Centopagine) dizisidir. Yaklaşık on beş yıl boyunca büyük bir bağlılıkla sürdüreceği bu projede amacı, her çağ ve ülkeden büyük hikâyecileri sunmaktır ve dizide toplam yetmiş yedi kitap yayımlanmıştır.

1972'de *Görünmez Kentler'*i (Le citta invisibili) yayımlar. Bu kitabın kahramanı, zayıflayan imparatorluğundaki çeşitli hayali kentleri satranç oyunları esnasında anlatarak yaşlı Kubilay Han'ı eğlendiren efsanevi Marco Polo'dur. Anlatılan kurmaca kentlerin her birine bir kadın ismi verilmiştir. Calvino, anlatıyı göstergeler üzerine kurmuştur ve kitap göstergebilim açısından temel yazınsal yapıtlar arasında yer alır.

1974'ten 1979'a kadar, *Corriere della Sera* gazetesinde anlatılar, yolculuk yazıları, siyasal ve toplumsal gerçeklik üzerine gözlemler yazar. İlk katkıları arasında, otobiyografik nitelikli *Bir Savaşın Anısı* (Ricordo di una battaglia) yer alır; bir partizan çarpışmasının, San Remo içlerinde stratejik bir merkez olan Baiardo'yu 17 Mart 1945 günü ele geçirmeye yönelik talihsiz girişimini anlatan bir yazıdır. 1 Ağustos 1975'te, *Zürafaların Koşusu* (La corsa delle giraffe) ile *Palomar'ın* anlatılar dizisi başlar. İran, Meksika ve Japonya'daki yolculuklarından doğan, daha sonra 1984 yılında yayımlanan *Kum Koleksiyonu* (Collezione di sabbia) bir araya getirilen yazılar da önemli deneme-inceleme yazılarındandır.

1979'da, *Görünmez Kentler* ile birlikte uluslararası bir ün kazandığı kitabı *Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu'yu* (Se una notte d'inverno un viaggiatore) yayımlar. Roman içinde roman olan bu kitabın başkahramanı okurdur. Kitap, Calvino'nun okurla oynadığı, sesini ona duyurmaya çalıştığı, kurgusal

olarak farklı bir anlatımıyla post-modern roman türünden yazılmış bir eserdir. Calvino eserinde kendi eserinin yazım sürecini cümle aralarında gizleyerek anlatır ve okuru kendine çekerek onu yazacağı eseri bulması için yola düşürür. Aynı yıl, Calvino, *La Repubblica'da* yazmaya başlar. "Ben de Stalinist miydim?" (Sono stato stalinista anch'io) ilk uzun yazısının başlığıdır.

1980'de Calvino ailesi İtalya'ya geri döner ve Roma'ya yerleşir. Yazar, burada, *La Repubblica* gazetesiyle olan çalışmalarını daha da yoğunlaştırır. Denemelerini topladığı *Unutmak İçin* (Una pietra sopra) adlı kitabını 1980'de, *Palomafı* ise 1983'te yayımlar. Bu kitapta ana karakter Bay Palomar, doğayı gözlemler ve anlatır; insan ve evren, doğa ve insan iletişimindeki gizli benzerlikleri bir iç konuşmayla sorgular.

6 Eylül'de, Roccamare villasında, Calvino inme geçirir. Önce acil olarak Grosseto Hastanesi'ne kaldırılır; daha sonra, durumunun ciddiliği karşısında hastanenin yetersiz olduğu anlaşılınca, Siena'daki Santa Maria della Scala Hastanesi'ne götürülür ve ameliyata alınır. Durumu tam iyiye doğru giderken, bir beyin kanaması sonucu 18 Eylül'ü 19 Eylül'e başlayan gece yaşamını yitirir. Tam da bu sıralarda Charles Norton Eliot Konferansları olarak hazırladığı projeyi sunmak üzere Harvard Üniversitesi'ne gitmeye hazırlanmaktadır. Altı dersten oluşması gereken bu proje ne yazık ki tamamlanamaz, ama beşi bir kitapta yayınlanır: *Amerika Dersleri* (Lezioni americane).

Otobiyografik nitelikli *San Giovanni Sokağı* (La strada di San Giovanni), deneme-inceleme yazılarını bir araya getiren *Klasikleri Niçin Okumalı?* (Perche leggere i classici) ve *Yazılan Dünya ve Yazılmayan Dünya* (Mondo scritto e mondo non scritto) ölümünden sonra yayımlanan kitaplarından bazılarıdır. Ayrıca, *Klasikleri Niçin Okumalı?* da hayatının değişik dönemlerinde kendisi için büyük bir önemi olmuş yazarları, şairleri, bilim insanlarını ağırlamıştır.

Alıntı: Güzin MOLO/ Italo Calvıno'nun "Örümceklerin Yuvalandığı Patika" Adlı Eserinde İtalyan Yeni Gerçekçiliği Ve Otobiyografik Ögeler / Yüksek Lisans Tezi/2016

Günah da Sorgulayan İç…

Kimliğiyle yaşadığı iç hesaplaşmada…

"Tanrım, tanrım!" diyor.

"Madem bu hayata düşecektim, neden bu yaşımda sonra?

Niye sonuna dek direnemedim?

Neden?

Neyi kaçırdım?

Neden böyle göbeklendikten ve böylesine çöktükten sonra?

Kendimi bu kadar saldıktan ve unuttuktan sonra?

Kendimi bu kadar sakındıktan ve sakladıktan sonra?

Niçin on sekizimde değilim şimdi?

Ve burada ne işim var benim?

Neyi bulacağım burada?

Burada bir şey yitirmedim ki ben?

Dışarıda yitirdim, ne yitirdiysem! Burada neyi bulup da, neyi kurtaracağım?

Her şeye ne kadar hazırlıksızım ve ne kadar geç kaldım her şeye… Öğrenmenin yaşı yoktur, diye öğrettiler bize. Yalan! Yanlış! Her şeyin yaşı vardır, her şeyin!...”

“Bu, Garip Kul Hâlid’in Kabridir.”

Mevlânâ Hâlid, 14 Zilkade 1242 Cuma gecesi taun hastalığı sebebiyle vefat etmiş ve Şam’da Kasyon Dağındaki Sâlihiyye bölgesinde defnedilmiştir. Yakın dostu Muhammed el-Fârukî el-Eyyûbî tarafından 1282’de mezarının yakınlarına bir tekke inşa edilmiştir. O, hayattayken arkasından kimsenin ağlamamasını, şemailinin yazılmamasını ve kabrinin başına **“Bu, garip kul Hâlid’in kabridir.”** yazılmasını vasiyet etmiştir.

Bu Hocalar Ne Diyor

Bugünkü günde bizim böyle her yönden geri kalmamıza neden olan birçok sebep vardır. Bu konuda herkes birbirini ayıplıyor ve her biri diğerine öfkeleniyor. İmamlar ve mollalar:

“Din bozuldu, avam halkı dini tutmuyor, bundan dolayı bereket azaldı ve rahat bitti.” diyorlar. Avam halkı ise:

“Mollalarımız hep cennet ve cehennem ile uğraşıyorlar, hep Allah’tan, melek ve şeytandan bahsediyorlar, üstünde yaşadığımız yerden ve nasıl yaşamanın usulünden asla bahsetmiyorlar, işe yarayacak, fikir açacak ve bizim dünya ve ahiret mutluluğumuza sebep olacak hiçbir şey öğretmiyorlar, nasıl öğretsinler ki kendileri de ekseriya pek cahil ve fikirsizdirler. Ne vakit Allah bize iyi imamlar verecek” diyerek Cenâb-ı Hakkın kendilerine imam ve müezzin tayin etmesini bekliyorlar.

Aydınlarımız:

“Millet bizi sevmiyor, bizden nefret ediyor, bin türlü zahmetlerle gurbetlerde tahsilde bulunduğumuz vakitlerde millet bize hiçbir yardımda bulunmuyor, hatta yardım etmek şöyle dursun, Rusça okuduğumuz vakit “kasket” şapka taktığımız için bize ağır sözler söyleyerek kalbimizi yaralıyorlar” diyorlar.

Millet ise:

“Aydınlarımızdan bize ne fayda geldiği var, tahsil etmiş oldukları ilim ve bilimler ile bizim saadetimiz için ne hizmetleri oldu, bunların çoğu ilim tahsil ettikten sonra bizden nefret ediyorlar, dine itibar etmiyorlar, ahlak ve millî adetleri terk ederek ve hatta onlarla alay ederek kendilerini halkın ve milletin gözünde fena göstermeye sebep oluyorlar. Bunlar fikirlerini aydınlatıp kalplerini terbiye ettikten sonra halkın psikolojisine (ahvâl-i rûhiyesine) tamamiyle vâkıf olmalı idiler, ahâlide kusûr pek çok ise de onların kusurlarını cehaletlerine bağışlayıp mazur görerek avam tarafından kendi halklarında uygun görülmeyen hareketler için öfkelenmemeli idiler, belki kendilerini millete sevdirip ve milletin arasına girip biçare, câhil ve âciz halkın maddî ve manevî gelişimine hizmet etmeliydiler, iyilik kaybolmaz, biz takdir edemezsek çocuklarımız takdir eder, başka milletlerin aydınları şöyle oluyorlarmış, kendi din ve lisanlarını çok güzel bilirlermiş ve her ne kadar Avrupa ve Amerika dârüttalîmlerinde mükemmel bir şekilde tahsil ve terbiye görseler de kendi ahlak ve millî adetlerinden asla nefret etmeyerek vatan sevgisini aziz ve millete hizmeti mukaddes tanıyorlarmış vesaire vesaire” diyorlar.” [Fatih Kerimi, Hayal Mi? Hakikat Mi?]

Pietist/Aşırı Kişisel Dindarlık İdeali

"Akıllı insandan ziyade sezgileriyle hareket eden insanı yeğler. Sezgiler bizi daima doğru yola sürükler, onlar sayesinde biz imanımızı yönlendirebiliriz. Tanrı ancak sezgi yoluyla kanıtlanabilir. Bunu dışında hiçbir yolla Tanrı'nın varlığı kanıtlanamaz.

Varoluşçu Felsefe

“İlk olarak Alman düşünür Martin Heidegger tarafından ortaya atılmış (1927), İkinci Dünya Savaşı yıllarında Fransız düşünür ve romancı Sartre'nin benimsemesi ve edebiyata uygulaması ile bütün dünyada yaygınlaşmış bir felsefe sistemidir. **İnsanın kendi değerlerini kendinin oluşturabileceğini; geleceğini yine kendisinin kurabileceğini savunan bu felsefe akımıdır.”**

Genel olarak varoluşçuluktan bahsetmek gerekirse, sözcüğün kendisinin de belirttiği gibi, varoluşçuluk, her şeyden önce varoluş durumuna dayanmaktadır. Özlere, olabilirlere, soyut kavramlara ilgi duymaz. Matematik düşüncenin tam karşıtıdır. Var olanın varlığına dönük bir olgudur.

Bireyin, geleceğini kendisinin belirleyebileceğini ileri süren bir felsefi anlayışa dayanır. Sanatçılar, yapıtlarında insanın kendisini aşması gerektiği, hür olmaya mecbur olduğu gibi konulan işlemiştir. Yapıtlarda karakter yoktur, çeşitli durumlarla karşı karşıya kalmış insanlar vardır.

“Somutun Felsefesi” her şeyden önce asıl gerçeğe, kendi gerçeğimize dönmeyi amaçlar. Ne var ki, biz genelde, ortaklaşa olan bireysel özelliklere bakarken, kendimize özgü olanı değerlendirenleyiz. İç dünyamız içinde aynı şeyler geçerlidir. Onu kendi özgünlüğü içerisinde tanımak yerine, klasik ruhbilim çerçevesinde kavramaya çalışırız. Böylece elimizdekini kaçırırız.

Varoluşçu bunun tam karşıt durumunu benimser. Kendisinde bulunmayan bir mantığı, iş yaşantısına sokmak amacı ile zekâ işe karışmadan önce onun alçalıp yükselmesini olduğu gibi vermeye çalışır. Böylece içimizde bulunan soyut düşünceyi somut bir biçimde kavrarız.

Varoluş felsefesinde, klasik çerçevelerin ve kavramların dışında kalan, yaşamamış durumların

betimlenmeleri varoluşçuluğa özgü değildir. Bu durum olaybilimcilere özgüdür. Varoluşçuluk somuta dönüştürür. Yalnızca bu kadar da değildir. Varoluşçu felsefe varoluş ile var olanın çözülmez birliğidir. Var olan ile tek bir beden olan bir varoluştur.

Varoluşçuluk, bireysel olsalar bile, öz olan kendi özleriyle uğraşırlar. Varoluşçuluk felsefesi, özeti felsefeyle aynı olarak insan özüne, var olmanın ikinci temel taşı olduğundan dolayı önem verir.

Varoluşçuları, nesneler ilgilendirmez, onlar dışarıdan duygularımızla algıladığımız boş biçimlerdir. Onların varoluşları bizi ilgilendirmez, çünkü biz olmazsak onlarda olmazlar.

Var olmanın bilincini taşıyan insan çok azdır. İnsanların büyük bir kısım dikkatini, mutluluğun koşullarını oluşturan bu dünya nesneleri üzerinde toplar. Başımızdan geçen en küçük olayda bile, genel bir tipin özel bir örneğini bulmaya yatkınlık gösteririz.

Oysa var olmanın bilincine erenler, büyük bir şaşkınlık geçirirler. “Varoluş, şaşmadan ayrı düşünülemez''' der Gabriel Marcel.(1889-1973)

Nitekim varoluşçuluğun öncüsü Pascal (1623 - 1662), **“Orada değil de burada olduğuma şaşırıyorum. Eskiden değil de şimdi burada bulunmam için hiçbir neden göremiyorum''**' der.

Bir yandan beni dünyaya getiren rastlantısal olayların “Bitimsiz acı verici olasılığının” verdiği duygu, öte yandan, ben olmadığım zaman, benim için hiçbir şey var olmayacağından dolayı, var olmak, benim için var olmak olduğundan “Yeri doldurulmaz bir varlık olduğum” bilinci. İşte insan varoluşu üzerinde düşünürken içinde, böyle birbirini çelen çift kanatlı bir izlenim taşır.

“Var olmak nedir?” sorusunu cevaplayabilmek için öncelikle oluş iyice kavranmalıdır. Varoluş, var olan da kavranır, kendisinde değil, yani biz ancak var olduktan sonra bir takım sıfatlara (sarışın olmak, uzun olmak, vb.) bürünebiliriz, var olmadan önce hiçbir sıfatımız yoktur.

Klasik felsefede var olmak, bulunmak fiili ile aynı anlama gelir. Oysa varoluşçuların sözlüğünde var olmak (ser, eriştir) ile bulunmak (estar) aynı değildir. Var olmak, daha önce sadece olabilir olanın bulunduğu alana geçip yerleşmektir; kısaca varoluş, bir edinimdir.

Gerçek oluş ve varoluş, özgürlüğü gerektirir, bu da sadece insana ait bir ayrıcalıktır. İnsanın bu ayrıcalığı sezinleyerek kendi varoluşunda kullanması gerekir.

Sadece, özgür olarak kendilerini seçenler, kendilerini yaratanlar, varoluşlarına benimdir, benim yapımdır, diyebilenler gerçekten var olanlardır. İnsanın kendi yaşamını seçmesi gerekir. Fakat bu seçimde yeterli değildir. Var olmak için önceki seçimlerimizden bir sonucu olan yeni varlıktaki olanaklara bakıp hangisi olmak istiyorsak, onu durmadan ayırmalıyız. Varoluş erişilmez, sürekli bir yükseliştir. Kendimizi aşmadır, ancak özgür bir seçme ile gerçekleştirilen daha yüksek bir varlığa doğru bir gelişme ile insan var olabilir.

Özünü seçmek ise; biz ne isek bizim özümüzdür. Olmak istediğimiz kişiyi seçtiğimizde, kendi özümüzü de seçmiş oluruz. Bu özü biz sonradan kazanırız. Çünkü seçim yapabilmemiz için önce var olmamız gerekir.

Öz, sadece insanda sonradan kazanılan bir olgudur. Diğer nesnelerde öz önceden vardır. Tüm varoluşçuların bu konudaki görüşleri ayrıdır. Ancak “Öz, varoluştan sonra gelir” düşüncesinde ayrılmazlar.

Doğadaki canlılar içinde sadece insan özgürdür, diğer canlılar bir takım yasalara bağlı yaşarlar. Bir bitkinin özü, varoluşundan önce bellidir. (Ne kadar büyüyeceği, ne zaman tohum vereceği) Bir bitki oluşunun sürecini asla değiştiremez, hayvanlar içinde aynı şey geçerlidir. (İçgüdü gibi.) İnsan belli koşullar içinde seçim yapabilir. Seçiminden sonra, bu seçimin ona kazandırdığı şeylere oranla özünü kazanır ve geliştirir. Yalnız insan ne kadar özünü seçmiş olursa olsun, seçmeyi yapmadan önceki geçmişine var olduğunun bilincini taşımadığı döneme bağlıdır.

İnsan böyle bir bağlılığa rağmen yine de özgürdür. Güzel ya da çirkin olmamız; yoksul ya da varlıklı bir aileden geliyor olmamız bizim önceden seçemeyeceğimiz, önceden var olan durumlardır. Buna karşın, bulunduğumuz koşula, ortama göre takınacağımız tavır tamamen bizim elimizde ve bunu "biz" seçeriz. İster kendimizle gurur duyalım ister utanç bu durumu değiştirmez. Her iki durumda da karar veren kişinin kendisidir. Kişi özgürce seçim yapmakta, var olmaktadır.

Varoluşçulara göre bilinç her zaman dışa yöneliktir. Dışla olan ilişkilerden kurulup örülmelidir. Kendinden ayrı bir şeyin bilinci olmayan bir bilinç, kendi başına bir şey değildir. Yani doğası gereği, kendi dışında bulunan gerçeğe, özellikle kendi görüşlerini ona zorla kabul ettirmek isteyen öteki bilinçlere bağlıdır. Bu bilinçler olmadı mı kendimizden yansıyan bilgiye de gözlerimizi açamayız.

İnsanın, kendi kendisini seçerken elinde bulanan tek yol, bir başkası yerine, belirli bir durumu benimsemektir. Bilincin içeriği olmadığı için, bu tutum içinde, her hareket içinde özgürleşir, şu ya da bu olur ve bir öz üstlenir. Görüldüğü gibi, başkası, kendinin gerçek bilincine varmak için kaçınılmaz bir araçtır. Başkasının ruhsal yaşantısının doğrudan doğruya kavranılması ile belli bir iletişim olur. Böylece, varoluş daha fazla anlam kazanır.

Güzellik Ve Çirkinlik Ekseninde Kavramlar

Apolloncu Güzellik: Ölçülü, uyumlu, düzenli ve belirgin biçimlerde görünebilen güzelliktir.

Dionisosçu Güzellik: Belirgin biçimlerde betimlenemeyen, huzursuzluk uyandıran güzelliktir. Bu güzellik sağduyudan uzak, çoğu kez delilik ve çılgınlıkla tanımlanan, hem neşeli hem de tehlikeli bir güzelliktir.

Kanon: Eşit aralıklarla ilerleyen iki ya da daha çok sesin birbirine kesin ve sürekli bir biçimde öykünmesiyle oluşan bütündür.

Chiaroscuro (Işık Gölge): Işık Gölge; İtalyanca Chiaroscuro (chiaro: "ışık", oscuro: "gölge"), Ortaçağ döneminde sanat alanında aydınlık- karanlık düzleminde beliren zıtlık için kullanılır. Chiaroscuro, İtalyanca bir kelime olup, Rönesans dönemi ressamlarının resimlerinde daha çarpıcı ve gerçekçi etki yaratabilmek adına gölge ve ışığı kontrast şeklinde kullanmalarıyla ortaya çıkan resmetme tekniğidir. Aynı zamanda resme boyut katmak da denebilir.

Görsel sanatlarda ışığı ve gölgeyi rengin kullanımından bağımsız olarak göstermek için kullanılan tekniktir. Işık-gölgeyi en etkili biçimde 15. yüzyılın sonlarında Müneccim Kralların Tapınması (1481, Uffizi Galerisi, Floransa) gibi resimleriyle Leonardo da Vinci kullandı. 16. yüzyılda ise ilk defa İtalyan ressamı Correggio tarafından kullanılmaya başlandı. Georges de la Tour ise bu alanda dikkat çeken ilginç örnekler verdi. Bu tekniği çizimlerinde, resimlerinde ve aside yedirme baskılarında olağanüstü bir etki yaratacak biçimde kullanan Rembrandt ışık-gölgenin en büyük chiaroscuro ustası sayılır. Işık-gölge romantik dönem sanatçıları arasında da çok yaygındı. Romantikler özellikle duygusal etkiler yaratmak için bu tekniği kullandılar.
Ağaç baskıda ise ilk kez 16. yüzyılda İtalya'da, baskı ustası Ugo da Carpi'nin uyguladığı sanılmaktadır. 17. yüzyılın sonlarında ağaç baskılarda ışık-gölge uygulaması azaldıkça bu sözcük, resim, çizim, aside yedirme, baskı gibi türlerde ışıktan gölgeye geçişi anlatmak için kullanılmaya başlandı. Böylece, önceleri tek renkli yapıtlarda kullanılan bir tekniği anlatan ışık-gölge sözcüğü sanat yapıtlarındaki ton düzenlemelerine ilişkin genel bir yaklaşımı belirtir hale geldi. Caravaggio'nun etkisindeki 17. yüzyıl İtalyan sanatçılarının yapıtlarında görülen, ışık-gölge karşıtlığının daha dramatik bir biçimine de "tenebrizm" denir.
Chiaroscuro aydınlatma biçimi, Rembrandt, Cameo (arka fon tamamen karanlık, resmedilen nesne aydınlık) ve Siluet (arka fon aydınlık, nesne karanlıkta) aydınlatması olarak üç farklı biçimde değerlendirilmektedir. Bunlardan Rembrandt, resimlerinde uyguladığı bu teknikle adeta kült olmuştur.
Decus: Süsleme, azami keyif.

Hyle: Tümüyle biçimsiz ve niteliksiz madde.

Columbaria: Ortaçağ döneminde derebeylerin gittiği genelevlere verilen isimdir. **Maniyerizm**: Maniyerizm, İtalyanca'da tarz ve üslup anlamına gelen maniera kökünden gelmiştir. İtalya'da Yüksek Rönesans dönemi ile Barok dönem arasında,

yaklaşık 1520-1580 tarihlerinde ortaya çıkmış bir sanat akımıdır. Rönesans'ın eşitlik, simetri, perspektif ve uyum kalıplarını kırarak daha kuralsız bir üslup yaratmış, kuralsızlığı ilke edinecek Barok dönemin habercisi olmuştur. Michelangole Bounarotti, Maniyerizm'in öncüsü sayılır.

Barok: 16. yüzyılın sonlarında Maniyerizmden sonra İtalya'da ortaya çıkan Barok sanatı, 18. yüzyılın başında tüm İtalya'ya ve birçok Avrupa ülkesine yayıldı. Barok, genel olarak durağanlığa karşı hareketi, simetriye karşı asimetriyi, geometrik şekillere karşı eğrisel biçimleri ön plana çıkaran bir akımdır. Rönesans'ın gösterişli, süslü yüzeysel düzenlemesi ile yatay ve dikey çizgilerinin yerini Barok anlayışın dram, ihtişam ve dokunaklık barındıran çizgilerine bıraktı. Gotik tarz tam anlamıyla reddedildi, düz hatlar yerine yuvarlak hatlar tercih edildi.

Melankolik: Yunanca kökenli bir kavramdır. Hüzün veren, hüzün belirtisi olan anlamında kullanılır.

Grotesk: Grotesk denilince akla gelen ilk kelime abartı. Çirkinin daha da çirkin, gülüncün daha da gülünç hale gelmesi. Tiyatro terimi olarak grotesk; kaba gülünçlüklerden ya da tuhaf şakalaşmalardan yararlanan karşıt görüntüleri ya da bir araya gelemeyecek durumları şaşırtıcı bir biçimde birleştiren, temelde ciddi olsa da görünüşte gülünç ve abartılı olan bir güldürü tarzıdır.
Grotesk, Roma yapılarında bulunan, insan, hayvan ve çiçek figürlerinin gülünç olacak bir şekilde bir araya gelmeleri biçimindeki abartılı süsleme tarzıdır. Grotesk'in argodaki karşılığı, karışık ve korkunç anlamına gelir. Köken olarak Antikçağ mitlerine kadar gider. Yunan ve Roma dönemindeki komedi ve dans ile Ortaçağdaki eğlenceleri geleneksel hale getiren karnavalın özünde grotesk kelimesi yer alır. Rönesans dönemi grotesk'in tekrardan sanata kazandırıldığı bir dönemdir. Rönesans'ta sarmaşık desenlerle iç içe olan grotesk motifler yarı hayvan yarı insan yaratıklarla daha çok yer altı kemerlerin süslenmesinde kullanılmıştır.

Müstehcen: Arapça hücnet kelimesinden türemiştir. Özellikle cinsel içerikli çağrışımlarla insanın utanma ve edep duygusuna aykırı gelen, şehvet duygusunu uyandıran, açık saçık ve yakışık olmayan anlamına gelir.

Komik: İnsanda gülme duygusu uyandıran güldürücü, gülünç.

Sfumato Yöntemi: İtalyanca fuma (duman) sözcüğünden türemiştir.
Rönesans döneminde yağlıboyanın keşfiyle resim ya da çizimde renk tonlarının birbiri içinde eritilmesiyle algılanamayacak renk ve ton geçişlerini adlandırmak için kullanılan bir yöntemdir. Genellikle aydınlık alanlardan karanlık alanlara geçişlerde kullanılır. İlk kez Rönesans ressamı Leonardo Da Vinci tarafından uygulanmıştır.
Vituperatio: Şiddetli kınama, suçlama.

Primidal kompozisyon: Rönesans döneminde bir resimde yer alan önemli unsurların tablonun merkezinde yer alması diğer unsurların bunun etrafında yerleşecek şekilde resmedilen kompozisyondur. Başka bir ifadeyle resim içerisinde yer alan figürlerin tablonun çerçevesi içinde bir bütün olarak görünmesidir. Rönesans

sanatçısı Raphaello tarafından kullanılmıştır.

Rokoko: Barok sanatından sonra 18. yüzyıl başında Fransa'da ortaya çıkan sanat akımlarına verilen addır. Rokoko, Barok stilinde kullanılan doğru çizgilerden meydana getirilen süslemeye karşı, kavisli çizgileri bol, gösterişli, eğri büğrü çizgili motiflerden ibaret olup, baroktan daha ince daha zarif kıvrımların kullanıldığı bir stildir. Rokoko üslubu en çok resim, müzik ve mimaride gelişme göstermiştir.

Neo-Klasisizm (Yeniklasisizm): 1750'lerde Barok ve Rokoko akımının aşırılığına ve yapaylığına karşı gelişmeye başlayan Klasik Yunan ve Roma örneklerinin çizgisel, bakışımlı ve biçimden çok yüzeye verdiği önemle bilinen bir benzeme biçimidir. Barok ve Rokoko'nun özgün biçim repertuarını bir kenara bırakarak, Antikiteye öykünen bir tasarım ve tutum öngörür. Eylemin düşünsel temelleri Alman sanat tarihçisi Winchkelman tarafından atılmış ve yeni anlayış ürünleri Mengs gibi ressamların ürünlerinde verilmiştir. Neoklasisizm sanat akımı görsel sanatlar, edebiyat, müzik, tiyatro ve mimari alanlarında gelişme gösterdi. Resim ve sanat anlayışında ölçü, sadelik, orantıların düzenliği, açıklık ve plastik çıkıntılı unsurlardan uzaklaşma gibi özellikleri sergiler.

Yücelik: Kelime anlamı, yüksek, büyük, ulu, ulvi anlamına gelir. Tarihte yücelikten söz eden ilk kişi Sahte Longinus'tur.
Yücelik deyimi ilk defa Kant'ın estetiğinde belirmiştir. Kant estetiğini temellendirirken kullandığı iki ana/temel kavramlarından biridir. Kant ya da Kant dışı estetikte yücelik ya da yüce kavramı, güzellik ya da güzel kavramı ile koşutluk halinde kullanılmış ve değerlendirilmiştir. Yücelik ve güzellik bu anlamda estetiğin temel kavram çiftini oluşturur. Kant'a göre, yücelik ya da yüce olan, duyulur dünyasını aştığından dolayı, aynı zamanda estetiğin dışında etik alanla da ilişkilendirilir.
Romantizm: Romantizm, 19. yüzyılda Avrupa'da Klassizm'e tepki olarak ortaya çıkan edebiyat, sanat, müzik ve felsefede etkisini gösteren bir akımdır. Romantizm akımı duygu ve hayali ön plana çıkartmış, aşk, ölüm, tabiat gibi konuları eserlerinde işlemiştir.

Dekadan (Decadent): 19. yüzyılın sonlarında Fransa'da Natüralistlere (Doğacılık) karşı ortaya çıkan, Sembolizm'i aşırıya vardan sanat akımına verilen isimdir. Dekadan akımın amacı kendisinden önce varolan edebiyat kurallarını ve geleneklerini yıkarak toplumsal ve sanatsal düzenin dışına çıkmaktır. Simgeciliğe karşı aşırı hassasiyet gösteren dekadanlar, daha önce hiç görülmemiş imgeler yaratarak bu imgelere karşılık gelen kelimeleri bulmaya çalıştılar

Sembolizm (Simgecilik): Sembolizm ya da simgecilik birbirinden farklı öğeleri olan ya da farklı anlamları simgeleyen çeşitli sembollerin bir arada kullanımına denir.
Sembolizm, 19. yüzyılın sonlarında Fransa'da insanın duygularına ve izlenimlerine önem vermeyen Parnasyenlerin anlayışına tepki olarak ortaya çıkmış bir sanat akımıdır. Sembolizm akımı gerçekliğe ve düşüncelere değil, duygusallığa ve insanın iç dünyasına önem verir. Sembolizm akımının en temel özellikleri

gerçeklerden kaçma, hayale sığınma, çirkinlikleri hayal yardımıyla güzelleştirme ve karamsarlık sayılabilir. Sembolistler dış dünya ile insan duyuları arasında işlev gören semboller aracılığıyla dış dünyanın insan üzerindeki izlenimlerini ve etkisini betimlediler. Sembolizm akımı özellikle edebiyat, resim ve müzik alanlarında etkisini gösterdi.

Züppe/Züppelik: Züppe, giyim, konuşma, üslup ve düşünmede toplumun anlayışına aykırı gelen yapmacıklıklara ve aşırılıklara kaçan kimselere denir Züppelik ise, züppe olan durumu veya züppece davranış, snopluk .

Victoria Dönemi: 1848-1929 Ekonomik krizine kadar devam eden döneme Burjuvazi Çağı denir. Britanya burjuvazisinin hakimiyeti nedeniyle Victoria Dönemi denir.
Bu dönemde ortaya çıkan, orta sınıf kendi değerlerini ve temsil yeteneklerini sadece ticaret ve sömürgeler alanında değil, günlük hayatta da gösterdi. Dönemin ahlaki bakış açısı, estetik ve mimari kuralları, sağduyu ve giyim tarzı, kalabalıkta davranış biçimi ve ev döşemesi tümüyle burjuvazi hayatını simgeliyordu. Daha kesin belirtmek gerekirse, Britanya burjuvazisinin egemenliği nedeniyle, "Victoria" tarzıydı.

Art Nouveau: Yeni sanat akımı anlamına gelir. 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyılın başında ortaya çıkan, resim, mimari, mobilya, tekstil, grafik, seramik, metal işleri ve cam sanatı gibi alanlarda etkili olan sanat akımıdır. Bu akımın temel özelliği, ince işlenmiş motifler, sarılgan bitki motifleri ve yılankavi çizgiler, oluşturur.
Adını 1895 yılında Paris'te Samuel Bing tarafından düzenlenen galeriye verilen L'Art nouveau'dan almıştır. Akımda kullanılan yılankavi biçimlerden dolayı şehriye üslubu, egzotizm yanlılığı yüzünden ise dekadan üslup isimler almıştır .

Art deco: Art nouveau sanat akımının devamı, aynı zamanda bu akıma karşı bir tepki olarak Paris'te 1925 yılında ortaya çıkan bir akımdır. Adını 1925 yılında Paris'te düzenlenen "Modern Dekoratif Sanatlar Sergisi"nden alan akım, modern tasarım, yüksek el işçiliği ve ince materyal kullanımını bir araya getirmiştir. Mimari, tasarım, dekorasyon, görsel sanatlar, mobilya eşyaları ve moda gibi alanlara yansıyan sosyal değişimlerin etkisi Art Deco'nun şekillenmesinde etkili olmuştur. Bu güzelliğin en önemli özelliği sanat ile sanayinin uzlaşmasıdır.
Art deco, en çok Kübizm'den etkilenmiştir, ancak sanat tarihinde yer edinememiştir. Nitekim, tarzın etkileri 20. yüzyıl ressamlarının akışkan ve aerodinamik fırçasında görülür. Eserlerinde Art Deco tarzının en çok hissedildiği sanatçılardan biri Rus-Polonyalı asılı ressam, Tomara de Lempicka'dır .

Femme Fatale: Fransızca kökenli bir kavramdır. Kelime anlamı felakete neden olan kadın demektir. Bunun dilimizdeki karşılığı tam olmasa da, onlara "Vamp" kadınlar denilir. Tarihte ikili ajan olarak çalışan Mata Hari buna örnek olarak gösterilebilir. Hürrem Sultan, Cat Woman, Gilda, Temel İçgüdü filmindeki Sharon Stone, Nietzsche'nin çılgınca aşık olduğu kadın Salome, femme fatale karakterlerdir.

Avangard: Kelime anlamı itibariyle öncü birlik anlamına gelir. Avangard terimi ilk kez Sosyalist Saint Simon tarafından kullanılmıştır.
Avangard, 20. yüzyılın başında kültür ve sanat dünyasına yeni bir düşün ve yeni bir yaşam tarzı olarak girmiştir. Amacı, akıl dışılığı, paradoksu, saçmalığı, çelişkiyi, alışılmışın dışında olanı, ahlak ve töre dışı olmayı, ama temelde yeniliği bir temel kültür ve sanat kategorisi yaparak, geleneksel duygu ve düşünce formlarına karşı çıkan ve yeni bir sanatsal dil oluşturmak isteyen sanat akımlarına verilen isimdir.

Claritas: Aydınlık ve parlaklık anlamına gelir.

Dolce Vita: Kelime anlamı Tatlı hayat anlamına gelir. Christian Dior markasına ait bir parfüm adıdır. Aynı zamanda pahalı bir şarap markasıdır.
Pozitivizm (Olguculuk): 19. yüzyılda ortaya çıkan önemli bir akımdır. Pozitivizm araştırmalarını deneye ve gözleme yani olgulara dayandıran, deney ile ispatlanamayan olgu ve olayları teorik açıdan imkansız ve uygulanırlık yönünden yararsız gören bir akımdır. Bu akımın öncüsü Auguste Comte'dur .

Fütürizm (Gelecekçilik): 20. yüzyılın başında makineyi, hızı, savaşı, tehlikeyi ve faşizm'i benimseyen sanat akımıdır. Fütürizm geçmişi, şimdiki zamanı ve geleceğe ait durumları aynı anda anlatmaya çalışır. Bu akım sanatta değişkenliği, sürekliliği ve hareketliliği savunur. Bu akımın bilinen en önemli temsilcisi Filippo Marinetti'dir. .
Kübizm: 20. yüzyılda Empresyonizm'e karşı tepki olarak ortaya çıkan daha çok resim ve heykel alanında kendisini gösteren sanat akımıdır. Kübistler nesneleri sadece dış görünüşüyle değil, iç dünyası ile birlikte ele alırlar. Resimde ifade bulan akım daha çok geometrik şekillerle kendisini dile getirir. Kübizm akımının en önemli temsilcisi Pablo Ruiz Picasso'dur .

Ekspresyonizm (Dışavurumculuk): 20. yüzyılda Empresyonizm'e tepki olarak ortaya çıkmış, iç dünyanın ve duyguların ön plana çıkarıldığı sanat akımıdır. Ekspresyonizm akımına göre sanatın görevi dış dünyanın anlamsızlığına, ruhsuzluğuna ruh ve anlam kazandırmaktır. Ekspresyonistlerin amacı, bozulmuş çizgi ve şekiller, abartı renkler ile duygusal bir iz bırakmaktır. Bu akımın bilinen en önemli özelliği, insanın iç dünyasını ve tüm duygularını açığa çıkarmaktır

Sürrealizm (Gerçeküstücülük): 20. yüzyılın başında Sigmund Freud'un görüşleri esas alınarak ortaya çıkan bir sanat akımıdır. Sürrealistler sanat anlayışlarında bilincin denetimini bir kenara bırakarak düşlere ve bilinçaltına önem vermişlerdir. Bu akımda bilinç ile bilinçdışını birleştirmek esastır. Hatta bilinçaltının bilinç alanına kontrolünü savunur. Sürrealizm akımının ortaya çıkmasında Dadaistlerin anti estetik tavrı önemlidir

Empresyonizm (İzlenimcilik): 19. yüzyılın sonlarında Fransa'da ortaya çıkan Sembolizm ile birlikte Sürrealizm'i (gerçeküstücülüğü) hazırlayan bir akımdır. Empresyonizm dış dünyada gözlemledikleri varlıkların gerçek yönünü değil, sadece kendilerinde uyandırdığı izlenimleri aktaran bir akımdır. Bu akım ilk olarak resimde ifade bulmuştur.

Kitsch: Kitsch sözcüğünün kökeni 19. yüzyılın ikinci yarısına uzanır. Kelime anlamı itibariyle ucuzlatma, kolay satılır hale getirme, kişiliksizleştirme, bayağılaştırma anlamına gelir. Ya da sanat tarihinde herhangi bir estetik değere sahip olmayan objelere işaret etmek için kullanılır. Bu kavram ilk defa 18. Yüzyıl sonunda Avrupa'da yaşanan toplumsal, kültürel, bilimsel ve teknolojik dönüşüm ve değişimlerle ortaya çıktı.

Camp (Tuhaf bir beğeni): Kelime anlamı itibariyle adi, gülünç, bayağı, abartılı, komik, düşük gibi çağrışımlara sahiptir. Camp, 1960'lardan günümüze popüler olan bir estetik duyarlılık veya sosyal pratiktir. Küstahlık, abartı ve banaliğin benimsenip, saçmalığın hoş ve komik bulunduğu bu tarz, yüksek kültürün birçok anlayışına meydan okur.

Art Pompier: İtfaiyeci sanatı .

Trash: Çöp, çerçöp, işe yaramaz şey, beş para etmez adam, saçma, saçmalık anlamlarına gelir.

Toplumsal Cinsiyet: Toplum tarafından kadın ve erkek için belirlenen beklenti, davranış, değer, imaj, inanç sistemi ve rollerini tanımlayan görüşlerin sosyal yapılanmasıdır.

Heteroseksüellik (Cinsel tercih): Duygusal ve cinsel açıdan karşı cinse ilgi duyma anlamına gelir.

Metroseksüel: Bakımlı erkek; temiz ve her zaman mis kokan, giydiği kıyafeti üzerinde taşıyabilen, şık olan, ağız ve diş temizliğine özen gösteren, manikür, pedikür yapan, dış görünüşüne çeki düzen veren, boyalı ayakkabılar giyen başka bir ifadeyle bulunduğu ortama göre giyinen erkeklere denir.

Überseksüel: Kendine has tarzı olan, girdiği ortamda yarattığı farklılıkla öne çıkan, konuşma, oturma, kalkma ve perspektif olarak diğer güruhlardan farklı olabilen ya da olmaya çalışan kimselere denir.

Post-fordist: Esnek üretim sistemidir.

Transhuman: insan ötesi.

Parası Yetmeyince Otobüsten İndirilen Üniversite Öğrencisi Donarak Öldü

30 Ocak 2019 Çarşamba 12:29

Ukrayna'da 20 yaşındaki tıp fakültesi öğrencisi genç kız, bindiği otobüsten parası yetmediği için indirildi. Talihsiz kız -20 derecede, yola yürüyerek devam ederken donarak hayatını kaybetti.

Ukrayna'da 20 yaşındaki tıp fakültesi öğrencisi Iryna Dvoretska, parası olmadığı için otobüsten indirildi ve donarak hayatını kaybetti. Genç kızın cesedi karanlık bir çukura düşmüş halde korucu olan babası tarafından bulundu.

ŞOFÖR, PARASI YETMEYİNCE -20 DERECE SOĞUKTA ZORLA İNDİRDİ

Ukrayna'da 20 yaşındaki tıp fakültesi öğrencisi Iryna Dvoretska, otobüse binip zatürre olan ve durumu kötüleşen annesini ziyaret etmek istedi. Yerel basında çıkan haberlere göre, haber üzerine ilk otobüse binen Iryna'dan yol boyunca 25 Grivna (4,75 TL) olan ücretin ödenmesi istendi ancak genç kız çantasında yeterince para bulamadığını belirtip yardımcı olmalarını istedi. Bunun üzerine şoför Oleg Zhelinskiy Iryna'yı -20 derece soğukta köy yolunda zorla indirdi.

Iryna Dvoretska

KESTİRME YOLDAN ANNESİNE GİTMEK İSTERKEN CAN VERDİ

Iryna indiği yolda yürümeye başladı ve ormandan kestirme bir yol ile hızla annesine ulaşmayı denedi ancak kayboldu. Kızlarından haber alamamaları üzerine aile Iryna'yı aramaya başladı. Genç kızın cesedi karanlık bir çukura düşmüş halde korucu olan babası tarafından bulundu.

SORUŞTURMA SÜRÜYOR

Novograd-Volynsky Üniversitesi'nde tıp fakültesi öğrencisi olan Iryna için okulu anma mesajı yayınladı. Olayla ilgili soruşturma sürüyor.

https://www.haberler.com/parasi-yetmeyince-otobusten-indirilen-universite-11692270-haberi/?utm_referrer=https%3A%2F%2Fzen.yandex.com

Pessoa’nın İtirafça Duası

Tanrım, sen ki gökyüzü ve yeryüzüsün, yaşam ve ölümsün!

Güneş sensin, ay sensin, rüzgâr da sensin!

Bedenlerimiz ve ruhlarımız sensin, sen bizim aşkımızsın.

Hiçbir şeyin olmadığı yerde sen varsın; her şeyin var olduğu yerde senin mabedin vardır. [Hiçbir şeyin olmadığı yer, sensin; her şeyin var olduğu yer, senin bedenin.]

Sana hizmet etmem için yaşam ver bana, seni sevmem için bir ruh. Seni gökyüzünde ve yeryüzünde hep görebilmem için gözler; denizde ve rüzgârda seni işitebilmem için kulaklar, senin adına çalışabilmem için eller var bana.

Su gibi saf kıl beni; gökyüzü kadar yüksek.

Düşüncemin yolları çamursuz olsun; ne de kuru yapraklar olsun projelerimin göllerinde. Başkalarını kardeşim gibi sevmeyi bileyim, babam gibi hizmet edebileyim sana.

İçimdeki sana layık olayım.

Senin adın olan Gökyüzüne ve Yeryüzüne, Bedene ve Ruha, Yaşama ve Ölüme hamdolsun! Ağzım sana şükretsin, ellerim de sana şükretsin!

Yaşamım senin varlığına layık olsun. Bedenim senin tenin olan Yeryüzüne layık olsun. Ruhum evine geri dönen bir oğul gibi çıkabilsin senin huzuruna.

Beni güneş kadar büyük kıl ki içimdeki sana tapabileyim; beni ay kadar saf kıl ki içimdeki sana yakarabileyim; ve beni gün kadar aydınlık kıl ki seni daima kendi içimde görebileyim, sana yakarıp sana tapabileyim.

Tanrım, esirge ve yardım et. Bana ver ki kendimi gerçekten senin hissedebileyim.

Tanrım, beni benden kurtar. ["Beni gençliğimden kurtar."]

Beni tanrısal [...] meshetmek için gel.

Bahçem sana leziz meyveler, bostanım şarap versin.

Ben bir yerden başka yere gittiğimde, giden sen olursun; ben konuştuğumda sen benimle konuşursun; ben bir adım attığımda, yürüyen sensin. Ben durduğumda, benim içimde sen adımını ertelersin.

[1912]

Ben kendimin gölgesiyim; o neyin gölgesi, onu arıyorum.

[Pessoa'nın usta geçindiği aynalar oyunuyla, bu, şöyle de anlaşılabilir: **"Bu gölge, gölgesi olduğu şeyi arıyor."**]

Kimi zaman kendimin kıyısında durup, deli miyim neyim diye ya da gerçekten çok esrarengiz bir esrar mıyım diye sorarım kendime. [*Pessoa Pessoa'yı Anlatıyor* Fernando Pessoa]

Müflis

Mevlana Halid Bağdadi buyurdu:

–Kelâm ve Tasavvuf- matlup ilimlerdendir. Kelâm ilmine sahip olmayan müşrik olurken, tasavvufa sahip olmayan ise “Ümmetimden müflisler kimlerdir, biliyor musunuz?” ve “İçimizde geceyi kıyamla gündüzü oruçla geçiren bir kadın vardı…” hadislerinde geçtiği üzere müflistir.

Kendi Gibi Bilir

Bir mahallenin dillere destan ahmak bir imamı vardı. Bir defasında bu imam cemaate namaz kıldırdıktan sonra arkasına dönerek “Neden namaz esnasında benden önce rükuya gidip yine benden önce secdeye varıyorsunuz?” diye onlara çıkışmıştı. Cemaat “Bunu nasıl anladın hoca?!” dediklerinde ise imam onlara “Nasıl anlayacağım. Her rükû ve secdeden sonra dönüp arkama bakıyor ve sizlerin benden önce rükuya ve secdeye vardığınızı görüyorum!” demiş.

İmamı buysa cemaati bu olur.

Kendi ile Övünenlere

Bedevinin birini, nafile ibadetlerin mevzu bahis edildiği bir ilim meclisine davet etmişler. Sohbet sırasında laf dönüp dolaşıp kendisine gelmiş. Oradakiler “Peki siz geceleri kalkabiliyor musunuz ey Ebû Umâme?” diye sorunca bedevi “Elbette kalkıyorum?” cevabını vermiş. Dostları merakla sormuş “Peki hazret, kalkıp (geceyi ihya için) ne yapıyorsunuz?” Bedevi yanıtlamış: “Ne yapacağım, çişimi yapıp tekrar geri yatıyorum!”

Düğün Taktiği

Bir düğüne gittiğinizde sakın dikkatleri üzerinize çekecek şekilde sağa sola bakınıp, oturmak için kendinize yer beğenmeye çalışarak vakit kaybetmeyin! Şayet düğün çok kalabalıksa, insanlarla göz teması kurmadan yürüyüp geçin. Bu sebeple kadının sülâlesi sizi erkek tarafı, erkeğin akrabaları da kadın tarafı sanacaktır. Şayet kapıdaki görevli sert mizaçlı ve sözünü esirgemeyen bir adamsa işe oradan başlamalıdır. Mesela derhal ona, incitici olmayan, tavsiyeyi çağrıştıran ama aynı zamanda (düğün sahibi sizmişsiniz izlenimi veren) yarı küstahça bir tavır ile bazı talimatlar verin!

Şimdiki Evlerde Fare yok

Bir kadın Kays b. Ubâde’nin yanına gelerek “Evimdeki farelerin azlığından sanaşikâyette bulunuyorum ey Kays” deyince Kays “Bu ne güzel bir kinaye böyle” demiş ve derhal hizmetkârlarına “Şu kadının evini un, et ve yağ ile dolduruverin” talimatını vermiş.

Fark etmez

“Bir gün Alice, yolun çatallaştığı bir yere geldiğinde, ağacın birinde bir Cheshire kedisi gördü, 'Hangi yoldan gideceğim?' diye sordu. Kedi onu bir soruyla cevapladı:

-'Nereye gitmek istiyorsun?'

-'Bilmiyorum' dedi Alice.

-'Öyleyse' dedi kedi, 'hangi yoldan gideceğin de fark etmez”

Sabır Çiçeği

Anavatanı Orta Amerika olan bir kaktüs türüymüş Agave. Meksika çöllerinin doğal bitki örtüsünü oluşturan Agave, UNESCO tarafından dünya mirası sayılarak koruma altına alınmış. Meksika’nın ünlü içkisi olan Tekila mavi agavenin dış yapraklarının budanmasından sonra geriye kalan kökün damıtılması sonucunda elde edilmekteymiş. Bazı agave türleri ise gıda, dokumacılık, tatlandırıcı şurup yapımında kullanılmaktaymış. Size bahsettiğim bu bitki Türkiye’de Sabır Otu olarakta bilinmekte. Bir çöl bitkisi olan bu bitki, ismine yaraşır bir şekilde 30-40 yılda bir çiçek açıyor, bir kez çiçek açtıktan sonra ölüyormuş. İlk görünüşte çiçeği ağacı andırsa da 30-40 yılda bir açan çiçeği görmek oldukça heyecan verici.Dayanamayıp Agave’yi ve çiçeğini sizlerle paylaşmak istedim. Görmek isteyenler için halihazırda Kaş’ta Orcholiday Homes’un bulunduğu cadde üzerinde çiçeğini açmış bir Agave bulunmakta. Whitehouse Pansiyonun bulunduğu Yenicami caddesi üzerinde de kurumuş olan çiçeği sergilenmekte. Doğa ve yeşilseverlerin dikkatine sunulur efeniiimm….

https://orcholiday.com/agave-sabir-otu-bitkisinin-sonunda-cicegini-de-gorduk/

Çok Terleyenler İçin Giysi Kumaşı

3.9.1 Thermolite (PES)

DuPont firması tarafından geliştirilen bir çeşit poliester olan Thermolite lifleri, kutup ayılarının kürkünde bulunan, mükemmel bir yalıtım sağlayan, içinde binlerce küçük hava kesecikleri olan içi boş tüylerden esinlenerek üretilmiştir İçi boş çekirdekli lif teknolojisi hafif kumaşlarda bile en iyi ısı tutma özelliği sağlayabilmektedir. Geniş yüzey alanı sayesinde nemi hızlıca deriden kumaş yüzeyine aktararak hızlı buharlaşmayı sağlar. Soğuk havalarda sıcak ve rahat kalabilmek için en etkili yol vücut sıcaklığını koruyabilecek şekilde kalın giyinmektir. Fakat aktif olarak hareketli olunan durumlarda terleme olayı gerçekleşmektedir. Eğer nem deride kalırsa ya da giysiye geçerek giysinin ıslanmasına neden olursa üşüme hissedilmektedir. Bu yüzden nemi deriden uzaklaştıracak bir tabaka olması çok önemlidir. Thermolite tabanlı kumaş bu görevi yerine getirerek kuru ve sıcak bir his uyandırır. Thermolite sadece kumaşın alt katmanında değil orta tabakada da kullanılmaktadır.

Thermolite liflerinin kullanım alanları aşağıdaki gibidir.

- İç giyim, çoraplar
- Koşu ve bisiklet taytları
- Balıkçı kazağı

- Fleece ve süeterler
- Şapka, eldiven gibi aksesuarlar
- Dış giyim ve diğer ürünler için astar kumaş .

Kaynak: Huriser Balcı, Akıllı (Fonksiyonel) Tekstiller Seçilmiş Kumaşlarda Antibakteriyel Apre ve Performans Özellikleri, (Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2006), s. 54.

Nahiv

Nahiv ilminin müessisinin kim olduğu hususu, âlimler arasında ihtilaflı meselelerden biridir. Ebu'l-Esved ed-Düelî'nin nahvin müessisi olduğu şeklinde yaygın bir kanaat vardır. Bir diğer görüşe göre ise nahvin müessisi Hz. Ali (kerrma'llâhu veche) olup, bu iddianın temellendirildiği rivayet şu şekildedir: (Ebu'lEsved'in anlatımıyla) "Bir gün müminlerin emiri Hz.Ali'nin huzuruna çıktım ve onu endişeli gördüm. Ne düşündüğünü sordum. O da cevaben: İşittim ki şehrimizde lahn vardır. Arapça'nın esasları hakkında bir eser ortaya koymak istedim. Birkaç gün sonra kendisine tekrar uğradım ve bana bir sahife verdi." Arapçadaki kelime çeşitlerini isim, fiil ve harf olarak sınıflandırdığı ve kısaca tanımını yaptığı bu sayfayı Ebu'l-Esved'e verdikten sonra, Hz. Ali ona "انح هذا النحو "Bu doğrultuda ilerle" demiştir. Nahiv ilminin isminin de bu şekilde doğduğunu belirten kaynaklarda, Ebu'l-Esved'in de talebelerine Hz. Ali'ninkine benzer bir talimat verdiği kaydedilmiştir.

Değişim

Türk toplumu, tarih sahnesinde var olduğu günden beri yapıcı, üretici ve değişime açık bir toplum olmuştur. Burada fark edilmesi gereken en can alıcı nokta, değişim sürecinin daimi ama yavaş olmasıdır. **Deri değiştirmek başkadır, derisini yüzmek başkadır.** İhtilalci zihniyetler, genel olarak kendilerinden beklenen sabrı gösteremedikleri için -Türk tarihine özel- umdukları başarıyı da sağlayamamışlardır.

Türk toplumu genel itibarıyla zorluklara tahammülkârlığı ve kanaatkârlığıyla temayüz etmiş olduğundan, onun işçi sınıfı da 19 ve 20. yüzyılda ortaya çıkan ve ağırlıklı olarak batılı sermayedarların mülkiyetindeki **fabrikalarda çalışmış ve zor şartlara isyan etmek yerine tahammül etmeyi tercih etmiştir.**

Azınlıkları, batı ile olan daha yakın temaslarından ötürü sosyalist fikirlere Müslüman kesimden hep bir adım daha önde oldular. Müslüman Türk kesimi iyi kötü elde ettiği şartlara kanaat etmiş ve kendini emniyette hissettiği bir ortamda yaşamayı tercih etmiştir. Hayatî bir sebep olmadıkça bir ihtilal fikrine her zaman mesafeli olmuştur. Bu yüzden devrimci fikirler ona cazip gelmemiş; uzun vadede dönüşümü, kısa vadeli değişime tercih etmiştir.

Canân Getirir

Anberin râyihâsı turre-i canân getirir,

Lütfeder bâd-ı sabâ, derdime dermân getirir.

Ben derem nükhet-i zülfün getir, ey bâd-ı sabâ!

O gider başıma sevdâ-yı perîşân getirir

Ben derim, kasd ile git nâme-i dildârı getir

O gider sür'at ile katlime fermân getirir

Sabr kıl Âliyâ, zillet için [de]izzet var,

Gökyüzü ebri koçan bağlasa bârân getirir

https://youtu.be/MHAHTom_f1U

Olacağı Bu sonunda

Hilâli bedr eder bedri hilâl eyler,

Bu kudret varken anda dilerse mâhi sâl eyler.

Muhabbet ehli ol, âlem muhabbetle kurulmuştur,

Bu bahsi bilmeyen câhil ne derde kîl u kal eyler!

Cihânın varına mağrur olup yoklukta gam çekme!

Gedâyı şâh eder, şâhı bir anda pây-i mâl eyler!

Mûr Ali Baba

Ey Kehrubam

Eğer kehrübânın derûnunda câzibe kuvveti olmasa samanı nasıl cerr ve celb edebilir?

Bir âlimde Hakk"ın nûru bulunmasa derya misâl coşan ilmiyle maksûda nasıl vâsıl olur?

Bir insanda hidâyet nûru yoksa hesap gününde menziline giden yolunu arayıp bulamaz.

Allah, ilâhî lütfuyla güneşten aya parlak bir nûr bahşetmese ay nasıl münevver olabilirdi?

Nasıl ki ay güneşten ışık almadan aydınlanamazsa bir âlim de bir mürşid olmaksızın feyz alamaz.

Evliyaullâhın toprak olan vücutları kehrüba gibidir. Bu kevn ü fesâd âlemini dilediği yere götürür.

Ey Âlî! Mürşidin ve rehberin olmasa Allah"ın sayısız nimetlerine nasıl vâsıl olurdun?

Mûr Ali Baba

Türklerin Bağımsızlığında Sosyalistlerinde Hakkı Var…

Haydar Rifat (Yorulmaz) Bey'i Türk tarihine mal eden ilk hadise, meşhur "Torlakyan Davası" olmuştur. Bu dava yirminci yüzyılın başında Türklerin ilk beynelmilel siyasi davası olarak tarihe geçmiştir. Terör şebekesi olarak iş gören Ermeni Hınçak ve Hınçak örgütleri, Azerbaycan/Bakü'de 18 Eylül 1918

tarihinde olduğunu iddia ettikleri Ermeni katliamından sorumlu tuttukları Azerbaycan devlet adamlarına bir seri suikast düzenlerler. İşte bu suikastlardan bir tanesi de işgal altındaki Osmanlı başkentinde, Azerbaycan eski Dâhiliye Nazırı Behbud Han Cevanşir'e düzenlenmiştir.

Haydar Rifat Bey, bu kritik davada Cevanşir ailesinin avukatı olarak müşteki makamını temsil etmiştir. Dava, kısa bir sürede işgalci İngilizlerin çabaları sonucunda siyasi bir şekle bürünür. İngilizlerin amacının sadece katil Misak Torlakyan'ı idamdan kurtarmak olmadığı kısa bir sürede ortaya çıkar. Onların gerçek niyeti, bu dava üzerinden Türklerin Ermenilere katliam uyguladığını dünya ve Avrupa kamuoyuna ispat ederek, önce mağdur bir Ermeni ırkı ortaya koyarak onlara parçalamayı düşündükleri Osmanlı topraklarından suni bir vatan tesis etmekti.

Haydar Rifat Bey bu davayı üstlenirken, sadece Behbud Han Cevanşir'in katlini cezalandırmayıp uluslararası arenada diz çöktürülmek istenen Türk Milletinin hukukunu savunarak böyle bir katliamın olmadığını, bu dava üzerinden dünyaya ilan etmeye çalışmıştır. Yaptığı başarılı savunma ile mahkeme nezdinde Torlakyan'ı mahkûm ettirmekle kalmayıp, İngilizlerin Ermeniler üzerinden tezgâhlamaya çalıştıkları planı boşa çıkarmıştır. **Haydar Rifat Bey, İngilizlere hukuk yolunu kapattığı için onlar da siyasi ve askeri planlarına yönelmişlerdir. Bu dava başta İstanbul halkı olmak üzere, hemen tüm ülkede milli bir mesele kabul edilip bir onur savaşı olarak görülmüştür. Bu yüzden de Haydar Rifat Bey bu dava sayesinde ülke çapında haklı bir şöhrete sahip olmuştur.**

Yaşam Kuralı

1. Mümkün olduğunca az sırrını aç. **Hiç sır vermemek en iyisi, ama her şeye rağmen içini açıyorsan, söylediklerin yanlış ya da belirsiz olsun.**

2. Mümkün olduğunca az düş gör; tabii düşün doğrudan hedefi bir şiir ya da edebi bir üretimse, bu hariç. İncele ve çalış.

3. Mümkün olduğunca kanaatkâr olmaya bak; bedenin kanaatkârlığından önce ruhun kanaatkârlığı gelsin.

4. Basitçe nezaket göstererek nazik ol; kendini ele verme, tinin mahrem yaşamına bağlı problemleri doludizgin tartışma.

5. Konsantre olmayı öğren, iradeni çelikleştir, kendinin gerçekten bir güç olduğuna içten inanan bir güç haline gel.

6. Ne kadar az gerçek dostun olduğunu dikkate al; çünkü pek az insan gerçek dost olabilir.

7. Sessizliğinde gizlenen her şeyden zevk almaya çalış.

8. Küçük işlerde, evdeki ya da işteki önemsiz şeylerde hızlı davranmayı öğren; kendi yaptığın işte hiç gecikme kabul etme.

9. Yaşamını bir edebiyat eseri gibi düzenle ve mümkün olduğunca bütünlüklü kıl.

10. Katili katlet. [*Pessoa Pessoa'yı Anlatıyor* Fernando Pessoa]

İyiler

Pessoa:

“Tanrıların sevdikleri kimseler, genç ölürler.”

“Ölümlülerin düşünce ve duygularını uzak tutmalısın; dünyaya görebileceğinden fazlasını göstermemelisin.”

Kendine Değer Vermek

Pessoa:

Ruh çağıranlar ruh çağıranlar gibi tıpkı, çağırıyorum. Kendimi ve bir şeyle karşılaşamıyorum.

Bir Medyumluk Vakası

(Tinin bilinçdışı faaliyetinin incelenmesine katkı.)

1. Medyumluğun ortaya çıkışı

a) İsterik ya da isterik-nevrastenik temel (bu nevrozların psişik karakterlerini araştırmak ve analiz etmek, -kısmen burada, kısmen bu incelemenin başka bir kısmında- "medyumluk" denen tipik fenomenlerle nasıl eklemlendiğini belirlemek.)

b) Bu fenomenlerin ispritizmacı gerçekliğine belli bir inancın, okültizm ve teozofi eserlerinin okunmasından doğan inancın sağlamlaştırılması sayesinde (en azından nispi, ama gayet etkin) tedrici öz-telkin.

c) Önceki öğelerin uzantısı olarak, çeşitli söyleşiler sırasında derlenmiş telkin öğeleri (bunlar aşağıdaki öğelere eklenir):

d) hipnoza ya da sözde-hipnoza dayalı telkin öğeleri (medyumluk hafif bir hipnozun ardından başladı).

e) depresif durum. Buna yol açanlar: 1 / çeşitli engel ve karı-şıklıklar; 2/ medyumluk fenomenlerinin belirişinin neden olduğu, aynı zamanda başlı başına bu belirişler kadar, "tebliğ" denen fenomenlerin içeriğinden de kaynaklanan, kelimenin tam anlamıyla zihinsel rahatsızlık ve 3/ bütün bunlar ile bilimsel bilinç berraklığı, mantık ve kesinliğin yanında, felsefi kuşkuculuk ve rasyonel analiz eğilimi de gerektiren bir tinin normal ve temel durumu arasındaki çatışma.

f) insan varlığında normal olan ve öncelikle astroloji incelemelerinin neden olduğu, sonra da yukarıda belirtilen farklı faktörlerin şiddetlendirdiği (sic) zihinsel uyarıcılar -gelecek merakı, bilme arzusunun aşırı güçlü oluşu, vb.

2. Medyumluğun gelişimi

a) eksik ve bölük pörçük otomatik yazının amorf bildirimi (önceden dendiği gibi, basit bir hipnozun ardından gelmiş ve yazılan ilk isimle buna bağlanmıştır, vb.)

b) görüntülerin retinada giderek daha fazla sabitlenmesiyle ve "esirimsi aura" diye adlandırılan şeyi görmeye yönelik varsayımsal bir kapasiteyle birlikte hafif vizyon fenomenlerinin belirişi.

c) sorulan sorulara cevap vermeseler de, çeşitli ruhların sözde tebliğleriyle önceden ve sonradan geliştirilen otomatik yazının ortaya çıkışı (bu durum, bu konudaki uzun bir mektubun ardından ortaya çıkmıştır).

d) esasen iskambil falının ikinci seansı sırasında beliren bir medyumluk taklidinin ortaya çıkışı.

3. Medyumlukla birlikte bulunan psişik fenomenler

a) Yüksek ruhsal meziyetlerin sürekli ve bilinçli eyleminin (istisnai anlar dışında) yok oluşu - zihinsel dağılmanın artışı, şiddetli irade zayıflığı (özellikle ketlenme), somut (dış dünya) ve soyut (mantık ve bilimsel anlayış) gerçeklikle ilişki yeteneklerinin yerini adım adım düşsel yeteneklerin alması.

b) İmgeleme yetilerinin azalarak sapma göstermesi, (yarı uyku halinde ya da aşağı beyinlerde olduğu gibi - FF) soyut imgenin yerine görsel imgenin geçmesi.

c) Sağlıklı duyarlılığın ve sosyalliğin zayıflaması; kısır ve içe-dönük bir duyarlılık artışının, olguların önemini ölçmede giderek artan bir yeteneksizliğin, bencillik ve ilgisizlik artışının eşliği.

d) öznenin mizacının karakteristiği olan entelektüel ve duygusal sapmaların artışı ve yeni sapmaların ortaya çıkışı (belki gizil halde, ama her koşulda, normalde, çok zayıf yoğunlukta); sinirsel rahatsızlık ve heyecanın artışı.

e) Fiziksel gücün azalması ve psişik aygıtta görülen işlevsel rahatsızlıklar.

4. Medyumluk "tebliğlerinin " analizi

a) Bilinçdışı romanlar: Genel olarak tebliğler şu üç faaliyetin aşağı ve kısır bir ürün düzeyini aşamaz: 1 / bilinçdışının -örneğin uyku sırasında bilinçli denetim dışında işlediğinde- hayali ve aşağı faaliyeti; 2/ bilinçli öğelerin kalıntısı olan ve bunların bir taklidi olarak işlev gören bilinçdışı faaliyet; 3/ bilincin erişemeyeceği öğeleri, belleğine kazılı olarak yeniden üreten bilinçdışı faaliyet.

b) Öznenin bilmediği öğe yoktur. Böyle olduğu varsayıldığında, 1 / hata olduğu ve tanıklık edilen "olgular"m dosdoğru roman olguları olduğu (Margaret Mansel vakası); 2/ bunların, bilincin okuduğunu ya da tanık olduğunu unuttuğu, bilinçdışı belleğe kazınmış olgular oldukları; 3/ bilinçli akıl yürütmelerden daha hızlı ve daha akıllıca bir tür akıl yürütmenin gerçekleştirdiği tahminleri temsil ettikleri; 4/ ve... (Gerçekleşen tahminlere denk düşen olguları burada analiz etmek uygun olur. Çoğu zaman bu türden vakalar çakışmalarla açıklanacak kadar çok sayıda değildir, gerçekleşmeyenler son derece daha çoktur; kesinliğin tuhaf kaçtığı diğer durumlarda ise hile olduğu saptanır. Başka durumlarda -ki bu sonuncu kategoridir-, belirtilen olguların gerçeğe uygun olduğu kabul edilirse, uzay ya da gelecek içinde uzak bazı ayrıntılara erişmek için, bilinçdışının, bilinçdışı olarak, hangi tikel kiplikleri benimseyebileceği araştırılmalıdır; bununla birlikte, bu fenomenlerin, gerçek oldukları varsayılırsa, her zaman olmasa da genelde yalnızca hasta kişilerde değil -ki bu da pek önemli değildir, çünkü hangi hastalıktan mustarip olduklarını bilmek gerekir-, zihinsel ve ahlaki bakımdan tamamen aşağı kişilerde meydana geldiği asla unutulmamalıdır.)

c) Medyumun düşünce düzeyinden daha yüksek bir düşüncenin yokluğu. İfade, üslup ve felsefe bakımından medyuma aittir. Böyle olmadığında, mevcut bulunan ya da bunu telkin edebilmeye yatkın

kişiler arasında, telkin yoluyla bir düşünceye varabilecek olan kişiyi araştırmak yeterlidir. Yüksek bireyler yoksa, bir medyum yüksek düzeyde düşünemez. Bununla birlikte, kişinin zihinsel düzeyinin üstünde bulunan ve sık rastlanan sayıklama durumlarının büyük histerinin karakteristiği olduğunu belirtmek gerekir -bkz. Richer, Histerik-epilepsi}

d) Bilinçdışının bilinçten daha öteye götürdüğü vaka (takvime göre 8 gün 7 saat).

e) Tebliğlerde bulunan çelişki ve itirazlar şunların sonucudur: 1/ medyumun karakterindeki çelişkiler, 2/ bu "tebliğleri" yayan bilinçdışına yönelik bilincin eleştirisi, 3/ alman çok sayıda telkin.

f) Yorgunluk belli bir düzeye eriştiğinde, dış telkinlerden kaynaklanan öğeler belirir (bu telkinlerin kapsamı).

g) Kehanetlerin mantığı: 1 / ya arzulanan veya iyi olduğuna inanılan şeye göre kehanette bulunulur ya da 2 / ister iyi olsun ister kötü, muhtemel olduğu sanılan şeye göre (örneğin astrolojik ölçütlerle uyum içinde), veyahut 3/ bilinçli bir kuşkunun sonucu olan bir bilinçdışı tepkisine göre, söylenmiş olan ve kuşkuya neden olan şeyle, kimi zaman incelikli biçimde uyumsuz bir kehanette bulunulur.

h) Görünüşte açıklanamayan öğeler: 1 / örneğin yıldız falı yapımı, 2/ no 406.1

i) Bilincin bilinçdışına müdahalesi (suçüstü medyumluk): 1/ bildirilerin imalatı, 2/ tebliğlerdeki iki cevap arasında hesap kitabın müdahalesi, 3/ bilinçdışıyla işbirliği içindeki bilincin etkisi (baş harflerin şifresinin çözülmesi, vb.)

5. Sonuçlar

a) Medyumluk, alkolizmin yol açtığına benzeyen zihinsel bir dengesizliğin sonucudur ve çoğunlukla belirgin bunamanın ön-cesinde görülür. (Örnekler.)

b) Bilinçdışı bilinçten farklı yetilere sahiptir. Bunlar kimi noktalarda daha fazla nüfuz edici olsa da tamamen alt düzeydedir; belirtilen vakalarda ortaya çıktıklarında, organizmanın korunması şeklindeki başlangıç hedeflerinden uzaklaşırlar.

c) Şu ana dek, medyumla irtibata geçen ruhların varlığı kanıtlanamamıştır; tersini kanıtlamak için, öncelikle, henüz yeterince incelenmemiş olan bilinçdışı yetilerinin, medyumluk adı altında toplanmış olan bütün bu fenomenleri meydana getirme yetisine sahip olmadığını kanıtlamak gerekir.

d) Medyumluk, kısmen deliliğe kısmen suça yönelten kategorinin marazi bir durumudur. Suç ve delilik gibi intihar da medyumlukla kendi kendini zehirlemenin kaçınılmaz sonucudur* Bu uçlara varılmadığında, genellikle ahlaksız olan ama dehaları ya da yetenekleri sayesinde bu kusuru ödünleyen dâhi ya da yetenekli insanlarda olduğu gibi, hiçbir toplumsal ödünleyicinin müdahalesi olmadan, toplumsal içgüdülerin tamamen dağılmasının ardından, ahlaki deliliğe, cinsel sapkınlığa ve normal toplumsal ilişki kurma yetersizliğine düşülür.

e) Ortaçağın dans salgınlarında ya da Richer'in Büyük Histeri üzerine eserinin ekinde incelenen diğer vakalarda çağdaş ispritizmacılığa benzer olgular buluruz.

f) Ispritizmacılık, hiçbir karşılık almadan, bilimsel anlayışa saldırma eğilimindedir; ne sanat, ne ahlak, hatta ne de din bu saldırıdan bir şey kazanır. Sanat, özgür bilinçaltıyla değil, hâkim olunan bilinçaltıyla yapılır. Her ahlakın ilk koşulu olan ketlemelerin yitirilmesiyle ve iradenin sıfırlanmasıyla

ahlak ortaya çıkmaz. Din, ne bencilliğin gelişimine ne de toplumsal bağların kopmasına yaslanır.

g) Zayıf kişiliklerde ahlaksızlık ve suç yaratma eğilimi taşıyan gösterilerin ve müstehcen yayınların yasaklanmasına yol açan nedenle, ispritizmacılık da yasa tarafından yasaklanmalıdır.

h) Kökenini Hint, Pers ya da aşağı uygarlığa sahip diğer ırklardan alan ve düşük yetilerin peşine düşerek, bireyde aklın üs-tünlüğünü, türde sürü içgüdüsünü ve günümüz uygarlığında, ortak anamız olan Yunan'dan miras aldığımız sanatın ve bilimin temellerini yok etmeye yönelik öğelerden, Yunan uygarlığının (ki, örtülü biçimde de olsa bizim uygarlığımızdır) yüksek iyiliği adına vazgeçmemiz gerekir.

i) Okültizm ve ispritizmacılık fenomenleri, antikçağda olduğu gibi, sınırlı bir tarikatın işi olmalıdır, yoksa sanki herkese uygunmuş gibi toplumun ortasına atılmamalıdır.

j) Evrenin yaratıcı gücü, bizi donattığı (belki sınırlı) duyular sayesinde, dış gerçekliği bize Gerçeklik türü olarak, ruhumuzu da bu Gerçeklik'in basit alımlayıcısı olarak verdi. Bu çerçeveden çıkmak, Doğa'nın ve Tanrı'nın temel yasalarını ihlal etmek olur. Tanrı'nın okült olarak yarattığı şey (tabii Tanrı okült bir şey yaratmışsa), okült kalmalıdır. Yoksa açık seçik yaratırdı.

k) **Günümüzdeki okültist hareket şunların sonucudur:**

1/ mümkün olan her biçimde varlığını sürdürmek için amansız bir mücadele yürüten Hıristiyanlığın dağılması, 2/ Hint ya da Çin uygarlığı gibi uygarlıklardan kaynaklı öğelerin bize dek erişmesini sağlayan uluslararası uygarlığımız ve 3/ sınai, kültürel ve bilimsel modem ilerlemenin aşın hızlılığı karşısında nevroz geçiren bu kuşağın, bu ilerlemenin temel fikirlerine denk düşmek için gereken zihniyet türüne sürekli uyum sağlamayı becerememesi.

Graecia Mater, bize rehberlik et!

Bu metinden biraz önce yazılmış bir versiyonunda bulunan şu sonucun açıklayıcı olduğu kanısındayız:

Bu hakikat benim için hoş değildi; ama kişi kendinden yola çıkarak bir hakikat inşa ettiğinde, bu hakikat daima nahoş olur.

[*Pessoa Pessoa'yı Anlatıyor* Fernando Pessoa]

Amerikayı İnşaa Eden Zenginler Ve Aç Gözlülükleri:

1

https://www.youtube.com/watch?v=jcQTl_KnmjU&t=247s

2

https://www.youtube.com/watch?v=VX2KY7fqxJo

3

https://www.youtube.com/watch?v=Lqdu6Fx3WKw

4

https://www.youtube.com/watch?v=LO9av6d1rT4

5

https://www.youtube.com/watch?v=pe3d14B_S1Y

6

https://www.youtube.com/watch?v=pe3d14B_S1Y

7

https://www.youtube.com/watch?v=p5B9uOKkMRs

8

https://www.youtube.com/watch?v=IDIvjYgiWqo

Pessoa'ma

Yalnız... "Ma Non Tanto"

Bu "otoportre"nin ardından Pessoa'nın yakınlarının ya da dostlarının tanıklıklarını bir araya getirmek bize son derece önemli geldi. Onların keskin, canlı ve kimi zaman kesin tezat içindeki sözleri, şairin kendi hakkındaki, sonuçta oldukça iç karatıcı imgesine yararlı bir kontrpuan oluşturuyor gibidir.

**

Dona Henriqueta Madalena Rosa Dias

[Pessoa'nın üvey kız kardeşi, 1985 yılında Jornal de Letras e Artes'in yaptığı ve burada bazı bölümlerini yayımladığımız bu söyleşinin gerçekleştiği tarihte seksen sekiz yaşındaydı.]

Küçük birer çocukken, [kardeşlerinden on, on iki yaş büyük olan] Fernando'nun sürekli olarak uydurduğu bir hikâyenin kahramanları oluyorduk. Gerçekliği sürekli değiştiriyordu ve bizler onun düşlerinin oyuncuları rolüne bürünüyorduk. Fernando, daha çok küçükken müthiş okuyan biriydi. Fairy tales türü fantastik kitaplar İngiliz edebiyatında yaygındır. Shakespeare, Milton ve Dickens o dönemde onun gözde yazarlarıydı. Yaşına göre çok olgun olmasına rağmen kardeşlerini çok seviyordu; yaş farkı, kendisine ait o unutulmaz sihirli dünyaya bizi de sürüklemesini hiç

engellemiyordu. (...)

Fırtınalardan dehşetli korkuyor olması yaşamını güçleştiren sinir bozucu bir fobiydi. Düşünebiliyor musunuz, fırtınaların çok sık olduğu Güney Afrika'da!

Kendini iki dil arasında bölünmüş hissediyordu [ikisine de kusursuzca hâkimdi], İngilizce ve Portekizce. İngiliz edebiyatına öylesine gönlünü kaptırmıştı ki, yaşam tarzına dek tam bir İngilizdi! Aynı zamanda da tam bir Latin duyarlılığına sahipti. (...)

Fernando, ömrü boyunca, baba tarafından büyük annesi gibi delirmekten ya da babası gibi veremden ölmekten korktu. Zaten kimi zamanlar beyninin aşırı uyarılmasından krizler geçiriyor, babam kaygılanıyordu. Annemiz de bu çocuğunun geleceği için kaygılanıyor, şöyle diyordu: "Diğer çocuklarım belki Fernando kadar zeki değiller ama en azından daha normaller!" (...)

[Zaten tam bir sır küpüydü, edebi faaliyetleri hakkında pek bir şey paylaşmazdı.] Ailesinin onu anlamamasından çekiniyor olmalıydı... Orpheu dergisini çıkardığında, hepsinin deli olduğunu, oldukça ürkütücü bir girişimde bulunduklarını düşündüm. Hatta polis peşlerindeydi!

Durban'dan dönüşümüzde, babamın ölümünden sonr^. hep birlikte yaşadık. Ben o sıra yirmi üç yaşındaydım [Femando da otuz iki]; annemiz beyin kanaması geçirdi, kısmi felç olmuştu ve çok küçülmüştü, ama duygusal planda hiç etkilenmemişti. Zekâsı canlılığını yitirmişti, eskiden olduğu kadar parlak değildi. Yine de yanına oturan Fernando'nun ona okuduğu şiirleri dikkatle dinliyor, fikir belirtiyordu. Fernando ona hep fikrini sorardı. Fernando her zaman ona karşı çok sevgi doluydu.

[O dönemde bizimle birlikte oturuyordu] ve uzun süren uykusuzluklar çekiyordu; kimi zaman gecenin ortasında onun koridorda volta attiğını işitiyorduk. En fazla bu dönemde üretmişti, müthiş yazıyordu. Canı istediğinde büroya gidiyordu, çünkü onun belirli saatlere sadık kalmasını isteyen yoktu. Akşamları odasından çıkmıyordu; sanırım yazıyordu. Kimi zaman birlikte son derece tuhaf geceler geçirdiğimiz de oluyordu: Dördümüz de oradaydık, dört büyük çocuk ve eğleniyor, gülüyor, gecenin üçüne, dördüne kadar her aklımıza geleni konuşuyorduk... Fernando klasik müziğe de hayrandı ve sık sık Sâo Luis Tiyatrosu'ndaki konserlere gidiyordu. Ama sanırım sinemaya hiç gitmedi.

Çocukları çok seviyordu. Benim kızımla, yani küçük yeğeniyle kuaförlük ve manikürcülük oynuyordu. Çok eğleniyorlardı. Sürprizler yapmaya da bayılıyordu, kızıma küçük hediyeler getiriyordu.

Şaka yapmayı seviyordu. Eve dönerken sokakta sarhoş rolü yapıyor, yan yürüyor, sendeliyor, sokak lambasını selamlıyordu. Ben yerin dibine geçiyordum ama o çok mutlu oluyordu ve deli sanılmayı hiç dert etmiyordu, onun için fark etmiyordu. Aslında [tüm söylenenlerin tersine] ne ben ne başkası onu hiç sarhoş görmedik; çok içiyordu, bu kesin, kuşkusuz çok genç yaşta başlamıştı içmeye; odasında yan yana dizili şarap şişeleri gördüm, ama hiç sarhoş görmedim; her zaman kendindeydi.

Annemizin ölümü onun için korkunç bir şey oldu. [Pessoa o sırada otuz yedi yaşındaydı.] [Son derece kederliydi.] Hayatımda ilk kez onu yıkılmış gördüm. Annemiz uzun süre ölüm döşeğinde yattı, o sırada Fernando'ya, **"Keşke acı çekmese artık..."** dedim, bana hemen cevap vermişti: **"Böyle konuşma, insan asla kimsenin ölümünü dilememeli."** Onun derinden duygulandığını gördüğüm tek andı. Ölüm korkusu dışında, annesi belki de onu yaşama bağlayan tek bağdı.

Fernando'nun bir şair olduğunu elbette biliyorduk, ama o dönemde dehasının kapsamına dair en ufak bir fikrimiz yoktu. Eserine gelince, bu kadar kapsamlı olduğunu hayal bile edemiyordum. Ancak

ölümünden sonra, ünlü sandığı açıldığında bunu keşfettik. Eserinin asla yayımlanmayacağını düşünüyorduk. Femando bu projeyi sürekli erteliyordu ve ona bundan söz ettiğimizde, yardım teklif ettiğimizde, bize hep eserlerini düzenlemekte olduğunu söylüyordu. Doğruydu da. Ama eminim ki, daha uzun süre yaşasaydı bile bu vakit bir türlü gelmeyecekti. Mensagem kitabı için Antero de Quental Ödülü'nü aldığında, buna hiç önem vermedi. Onun tarzı değildi. O kendi değerinin bilincindeydi.

Mutsuz biriydi, bütün ömrü boyunca çok mutsuzdu. Yalnızlıktan çok çekti. Yaşadığı bütün o mobilyalı odalar... Çok yalnız biriydi; herkes onu çok sevmiş olsa da anlaşılmamıştı. Bütün bunlar bana gerçekten çok üzüntü veriyor.

Ophelia mı?
Evet, Ophelia. Fernando onun hakkında bize asla tek kelime etmedi, asla. Onun varlığını Fernando'nun ölümünden çok sonra öğrendik. Aşk mektupları yayımlandığında. Yayımlanmasını kesinlikle onaylamadım. **Kızmıştım. Duygulardan para kazanmayı çok zevksiz bulurum. Sonuçta bu mektupların yalnızca ikisine ait olduğunu düşünüyorum, başka kimseye değil. Yine de, kimileri bu yayının iyi bir şey olduğunu, Fernando'nun kadınları sevmediği fikriyle mücadele etmeye katkıda bulunduğunu falan düşündüler. Ben Fernando'nun kadın düşmanı olduğunu ya da kadını abartılı bir şekilde idealleştirdiğini hiç düşünmedim. Kadınlar karşısında son derece utangaç olduğu doğrudur, kadını çok yüceltiyordu, annesine olan bağlılığını görüyorsunuz. Ama kadınlara hayrandı, bazılarını çok ilginç bulduğunu hatırlıyorum.**

... Bütün bunların geride kaldığı ve geriye dönemeyecek olduğumuz bugün, artık çok yaşlandığım ve her şeyi rahat rahat düşünüp hissedebileceğim bugün, onunla birlikte daha fazla yaşamamış olmak, onunla konuşmamış ve daha fazla onun yanında olmamış olmak bana son derece acı veriyor. **Öyle yalnız yaşadı ki**... Sonuçta, onu çok sevmiş olsak da, onun için pek az şey yaptık. Hak ettiği önemi vermedik ona. Elbette, aşırı bir ihtiyatlılığın ardına sığmıyordu ve bu da bizim işimizi güçleştiriyordu. Fakat, asla trajik tutum takınmasa da -tersine, daima keyfi yerindeydi-, bunca yalnız geçirdiği bütün o vakitleri düşünmek bana derinden acı veriyor.

Joâo Maria Nogueira Rosa (üvey erkek kardeşi)
Velhasıl, Fernando aile üyelerinden birinin yanında yaşadığı sürece, yaşamı tatminkâr ve mütevazı düzeyde rahattı; kazancını pek dert etmesi gerekmiyordu. Ama eşyalı odalarda yaşamaya ve kendi ihtiyaçlarını tamamen kendi karşılamaya başladığında korkunç dönemler geçirdi, hatta kimi zaman aşırı yoksulluk çekti. **Şiiri elbette bilinmiyordu** ve zaten ona bir şey getirmezdi, oldukça sefil bir hayat sürüyordu.

Luıs Pedro Moitinho de Almeida (uzun süreli dostu)
Babamın [Aşağı Şehir'de] bir firması vardı. Fernando Pessoa ölümüne dek orada kâtip olarak çalıştı. Onu orada, daha çocukken, tatilde tanıdım. Fransızca ve İngilizcedeki üslubuna çok değer veriliyordu. Birkaç tutam kırçıl saçıyla tezat oluşturan ve Amerikan tarzı tıraş ettiği kızıl (sic) bıyıklarının agresifliğine rağmen, bağa gözlükleri ona utangaç bir hava veriyordu. Ama ben "Bay Pessoa"yı -herkes öyle diyordu-pek seviyordum. Aramızdaki yaş farkına rağmen benimle her konuda gevezelik ediyordu. Bana karşı bu kadar sabırlı olan bu "Bay Pessoa"nın -o dönemde pek az tanınsa da- olağanüstü kişilikte bir şair olduğu aklımın köşesinden bile geçmiyordu.

[Sic] kelimesi: "böyle" veya "bu şekilde" anlamına gelen Latince bir sözcük. Yazımda genellikle köşeli parantez içinde eğik yazı ile [sic] şeklinde gösterilir ve kendisinden

önce gelen kelimenin, deyimin ya da imlâ işaretinin okunan metinde hatalı yazılmadığını; orijinal metne sadık kalındığını belirtir.

Arkadaş çevresi sık sık ziyaretine geliyordu. Onlarla aşağı yukarı her gün gözde kafesi Martinho da Arcada'da buluşuyordu. Şu sahneye çok sık tanık olmuşumdur: "Bay Pessoa" (genellikle müsvedde kullanmadan daktiloda yazıyordu) ayağa kalkıyor, şapkasını giyiyor, gözlüklerini takıyor ve gösterişli bir havada, "Abel'in Yeri'ne gidiyorum," diyordu. Gerçekten de "Abel'in Yeri'ne" [büronun hemen yakınındaki bir kafe] gidiyor, birkaç kadeh rakı içiyordu. Martinho da Arcada'nın kahvesinden çok bunlara ihtiyacı vardı.

Bir gün, Abel'e öyle çok gidip geldi ki, büroya bir dönüşünde "Bay Pessoa"ya, "Sünger gibi emiyorsunuz!" deme cesaretini gösterdim. Bana hemen her zamanki ironisiyle ve İngiliz eğitiminden miras mizah duygusuyla cevap verdi: "Sünger gibi mi? Bütün bir süngerci dükkânı, ilaveten de müştemilatı gibi!"

Onda gördüğüm tek kusur -tabii bu bir kusursa- buydu. Babam bile [Huzursuzluğun Kitabı'nda "patron Vasques" adıyla geçer], şair olarak onu ciddiye almasa bile, ona son derece değer veriyor, hürmet gösteriyordu; dilediği zaman çıkmakta serbest bırakmıştı, çünkü işe her zaman tam formunda geri döndüğünü söylüyordu.

Kuşkusuz canım çok sıkmış olan ve doğru dürüst bilgi sahibi olmadığım ailevi sorunlardan söz etmeyeceğim; ama onun mutsuzluklarına eklenen mali güçlüklere tanıklık edebilirim. Dediğim gibi, babamın ticari firmalarında çalışıyordu, ama yalnız yaşıyordu, çevresindeki dünyaya sırtım dönmüştü ve yalnızca kendi geniş iç dünyasıyla ilgileniyordu. Dolayısıyla gelir düzeyi çok düşüktü, yalnızca bazı akrabalarının sevgisi ve birkaç dostunun cömertliği sayesinde durumu düzeliyordu. Babam, aralarındaki dostluk gereği onun için bir miktar avansı hazır tutuyordu. Pessoa maddi ihtiyaçları iyice boğuculaştığında kimi zaman onlara başvurmuştu. (...) Ulusal Propaganda Sekreterliğinden ödül aldığında, borçlarını ödedikten sonra elinde pek az bir şey kalmış olsa da, bu ödül ona belli bir rahatlık sağladı.

Manuel Martins da Hora

[Pessoa’nın 1925'ten itibaren çalıştığı Portekiz Reklam Ajansı'nın sahibi.]

Dilediğini yapıyordu; yalnızca dilediğini. Asla onunla tartışmıyordum. İş olduğunda ve onu bulamadığımızda bile. Tek çare: "Abel'in Yeri'ne" bir mesaj bırakmak. Düzenli gittiği tek yer orasıydı. Bunun haricinde, ne sabit bir saati vardı ne de günü. Geldiğinde ben bir aşağı bir yukarı yürüyerek Portekizce söylüyordum, **Fernando da İngilizce ya da Fransızca yazıyordu. Bu kadar düzensiz bir yaşama rağmen çok şey biliyordu... Verimli miydi? Kesinlikle, son derece verimliydi. (...) Yalnızca, ömrü boyunca hiçbir konuda hiç sıkı çalışmamıştı, asla. (...)**

Sodalı rakıyı tercih ederdi, ama deyim yerindeyse, küçük küçük içerdi. Onunla birlikte olduğum bütün bu yıllar boyunca hiçbir vesileyle aşırı içtiğine tanık olmadım. Onu daima sakin, dingin buldum; hep biraz dalgın bir hali vardı.

Akşamları benim büromdaki daktilosunda ya da çalıştığı diğer şirketlerde şiirler yazıyordu. Büronun anahtarı ondaydı ve sabahleyin, yazı makinesinin yanında, yerde boş bir şişe bulurdum.

Fernando Pessoa, evet, nasıl söyleyeceğimi pek bilemiyorum, hiç eğilimi yoktu. Hayır, hiç. Ne cinsellikle ilgili bir şeye, ne buna, ne başka şeye, akla gelebilecek hiçbir biçimde yoktu. Bir münzeviydi

o, bence platonik biriydi.

Yaşadığı gibi öldü ve gömüldü: sessiz sedasız.

Eduardo Freitas da Costa
(Pessoa'nın kuzeni ve yayıncısı)

Kendine özgü edebi, eksiksiz bir hareket ve eylem özgürlüğünü her şeye karşın koruma yönündeki mutlak iradesi, onunla kurulabilecek ilişkileri ve yakınlığı belli bir noktaya dek sınırlıyordu. Gerçekten de bu şair ömrü boyunca sabit bir saati olmadan çalışmaya, istediği zaman ve yerde yemek yemeğe, gününü, bir kafenin masasına oturup bitmek bilmez sohbetlerle geçirmeye ve bütün gece boyunca yoğun bir şekilde yazmaya bağlı kaldı (ve neyse ki bunu başardı) - o dönemde kimseye hesap vermediğinden değil, ama kimseyi haberdar etmek zorunda değildi. Yine de kişisel temaslarındaki bu sınırlılığın soğuklukla ya da bir tür tecritle ifade bulduğu sanılmasın: Tam tersine, gündelik ilişkilerde her zaman yorulmak bilmez ve incelikli bir geveze olduğunu ortaya koyuyordu, çok zengin bir insani kavrayışı ve sevgisi vardı, mükemmel bir arkadaştı, espri doluydu, yakınındaki herkes üzerinde olağanüstü bir cazibesi vardı.

[Bir arkadaş bir gün bana şöyle sordu:]

<u>"Fernando Pessoa araba kullanmayı biliyor mu?"</u>

<u>"Fernando, bilmiyor; ama Âlvaro de Campos biliyor."</u>

Augusto Cünha
(yazar ve Pessoa'nın dostu)

[Vaktiyle] "Paülizm" üzerine hicivli bir makale yazdım. Bir edebiyat dergisi içindi ve adı "Paülist Bir Gece"ydi. Kalemime geldiği gibi, rahatça ve kendiliğinden yazdım. Dostlarımızdan birine yazıyı okudum ve ikimiz birlikte, bu yazıyı okuyacağımız birini aramak üzere dışarı çıktık [ikimizin de çok hoşuna gitmişti]. Ve ilk karşılaştığımız kişi, Aşağı Şehrin bir sokağının köşesinde, yazımın amacı olan bu paülizmin hiç tartışmasız ustası olan Femando Pessoa oldu. (...) Böylece bu metni bu kuşağın en parlak zekâlarından birine, bir kitapçı dükkânının önünde hemen okurken buldum kendimi.

Fernando Pessoa, merak dolu bir bekleyişle, sonra da giderek büyüyen bir neşeyle, sonunda da kahkahadan kırılarak beni dinledi. Bu yüksek zekâdaki bu samimi gülüş en canlı zevkin işaretiydi. Öyle coşkuluydu ki, üçümüz birlikte Sâ-Carneiro'yu bulmaya gittik. Ona da okuyacaktık.

Antonio Cobeira
(şair, Pessoa'nın gençlik arkadaşı)

Femando Pessoa'yla dostluğum, Mârio de Sâ-Cameiro'yla olan dostluğumdan çok daha büyük, daha yakın ve derindi. Mârio bir görünüp bir yok oluyordu; bir havataşı gibi. Femando Pessoa ise, tersine, düzenli, neredeyse dakik, sistemli olarak hep aynı yerlerde bulunuyordu. Adımları onu kesin ve şaşmaz bir şekilde dolaştırıyordu - zorunlu ticari yazışmaları canı çıkarcasına yaptığı kasvetli bürodan çıkıp, uzun gözlem sessizliklerini alay dolu iğneleyici bir nüktenin izlediği, kendini rahat hissettiği kafeye, oradan da evine gidip, nihayet kendi gölgeleri arasına melankolik bir halde süzülüyordu. (...)

Yaşamı, ihtiyatlı, küçük seslerle, herkesten gizli aktı - durgun gibi gözüken ama derinlere doğru yatağını oyan bir su gibi.

Tamamen hayali olmayan hiçbir hareketi yoktu; düştekilerden başka tek bir macera, varsayım dışında tek bir aşk yoktu.

Fernando Pessoa nazik bir insandı; kibarlığına tek laf edilemez, kusursuz eğitim almıştı, sadakatsizlik gösterecek biri değildi, kesin dürüstlükte, son derece nazik, aynı zamanda da utangaç ve elemli biriydi.

Görünüşe aldırmadığından, bütün duyuları kendi iç dünyasına yönelmişti. Doğallık, doğaüstüne bağlı olarak vardı. Pessoa'yı doğaüstüne bağlayan şey, bitmek bilmez bir akıl yürütme zinciriydi. Fernando Pessoa bir filozoftan çok, ince ayrıntıları araştıran biri, gizli yapıların bir denetmeni, yükseklerdeki yolların öncüsü, astrolog ya da simyacı, büyücü ya da kâhin, yüzyılın çiğ ışığında kaybolmuş biriydi. Ama toplumsal düzlemde, yüzeydeydi - başkalarının başarılı olduğu ya da parlak bir başarı göstereceği yerde o başarısız kalıyordu.

Başkasıyla ilişkilerinin geçici karakteri, mizacının özellikleri, sinir sapmaları, zekâsının çok ender niteliği, okumalarının ürkütücü miktarı ve heterodoks çeşitliliği, zihninin olağanüstü kavrayış gücü ve kesinliği, düşüncelerinin derinliği, takmağa varana dek kendi içine kapanmış bu yaşam - bütün bunlar ona farklı bir konum veriyordu, yaşama uyum sağlayamayan, yaşadığı dönemi ve bayağılığını kabullenemeyen, sonuçta yerleşik ve resmi her şeye isyan eden bir insanın konumu.

Politik ya da sosyal bir hayvan değildi, basitçe bir sürü insanı da değildi. Yalnız bir insandı - alınyazısı; saf halde duyarlı biri - yazgısı. (...) Ancak kendi içinde yürekli olmayı bilen - dışarda amansız bir utangaçtı, son derece bastırılmış biriydi, gerçek yaşamda tam bir güçsüzdü. (...) Yine de, gayet karmaşık bu tinsel yapı, tavrının aşın yumuşaklığıyla da birleşince, görünümüne tuhaf bir cazibe katıyordu.

Augusto Ferreira Gomes

(Pessoa'nın çok yakın dostu; 1950 tarihli bir söyleşiden alıntılar)

(...) Fernando Pessoa'nın yoksulluk yaşadığını ileri sürmek tamamen yanlıştır [Joâo Gaspar Simöes'in biyografisi bu iddiadadır]. Yine de kanaatkâr bir yaşam sürmüştür. Bunun istisnası, İngilizce kitaplar satan kitabevine olan borçlarının aşırı olmasıdır. (...) Elbette, ordan burdan borç aldığı olmuştur, ama hangi yazar bunu yapmamıştır ki! Yine de sefalet içinde yaşadığı söylenemez. (...) Zaten Fernando Pessoa herhangi bir şirkete yaptığı tercümeler sayesinde, keza, kusursuzca hâkim olduğu dil olan İngilizcede Lizbon'un en önemli bazı firmaları için kaleme aldığı yazışmalar sayesinde istediği bütün parayı kazanıyordu. (...) Önceden yapılan anlaşmalara uygun olarak, sabit bir geliri yoktu. Gereken işi yapıyor ve ay sonunda ihtiyacı olan parayı kazanıyordu. Özünde dürüst biri olduğundan asla suiistimale gitmiyordu ve hatta kimi zaman önemsiz geçici güçlükleri çözdüğü de olmuştu. **O kadar sözünün eri biri olmasaydı başına bunlar gelmezdi.**

Her şeye rağmen tartışmasız olan şey şudur ki, Fernando Pessoa asla sefalete düşmemiştir. Zaten Lizbon'da muhtaç olduğunda kesinlikle yardımına koşabilecek akrabaları ve yakınları vardı. Kuzenleri (...) ve bazı dostlan geliyor aklıma; bulunabilecek en iyi ve en fedakâr kişiler.

(...) Hatta bir tür barakada yaşadığı, tavandaki bir delikten sızan cılız bir ışıkta tıraş olduğu bile anlatıldı. Tam uydurma: Pessoa asla kendi başına tıraş olmadı. (...)

Zaten genellikle dâhi insanlar üzerinde çevrenin hiç etkisinin olmadığı bilinir. Lüks bir odada ya da perişan bir yerde yaşamak Fernando Pessoa için önemsizdi. Ona tek gereken, ağır kitaplığını ve

elyazmalarıyla dolup taşan kâfurağacından tahta sandığını koyacak bir yerdi. Asla ayrılamadığı mobilyaları bunlardı. (...)

Yine de Fernando Pessoa'nın saf ve edepli bir perhizci olduğunu; ara sıra alkol dumanları içinde biraz uyarılmaktan hoşlanmadığını ileri sürmekten Tanrı beni korusun!

Aslında, bu yüzyılın başındaki birçok kişi gibi, bohem yaşama belli bir eğilimi vardı; hepimizin az çok yaşadığı ve yavaş yavaş yok olan bir bohem... Ama Fernando, burada sözünü edemeyeceğim bir dizi nedenle, bir biçimde ona sadık kaldı.

Çok içiyordu; hatta son zamanlarda, içmesi gerekenden biraz fazla.

Edgar Poe gibi yaşamına şerefsiz bir durumda son vermemiş olmasına belki de üzülen biyografi yazarının tarif ettiği içler acısı durumu buradan yola çıkarak hayal etmek gerekir; çünkü bu, yarattığı hayal mahsulü kişiliğe daha uygun olurdu - Tanrım, arada ne büyük fark var! (...)

Ama sevgili ve bahtsız dostum, ünlü romancımızın istediği gibi asla açlık ve sefalet tanımamış; yine onun istediği gibi kaşarlanmış bir alkolik hiç olmamıştır. Onun olayların akışına kapılmış zayıf biri olduğunu ileri sürmek de o kadar yanlıştır; tam tersine, birçok vesilede, olayları kesin ve sağlam bir elle yönetmiş olan odur.

Ama yazarımız için, Fernando Pessoa hanımlarla konuşmayı bilmeyen utangaç biriydi, vb.

Aslında, tam tersiydi. Fernando Pessoa mükemmel bir hatipti, dinleyenleri büyülüyordu, kadınlar üzerinde özel bir cazibesi vardı. Biyografi yazarının söylediğinin özellikle tersi; aslında bunda şaşırtıcı hiçbir şey yok, çünkü Bay Gaspar Simöes, Fernando Pessoa'nın görüştüğü çevreleri hiç tanımadı ve dolayısıyla gerçekte nasıl olduğunu asla değerlendiremez.

Jorge de Sena
[Önemli bir Portekizli şair, denemeci ve romana (1919-1978).]

Büyük teyzemi ziyaretlerim sırasında (çocukluğumun koruyucu tanrıçalarından biriydi), kimi zaman onun evinde nazik görünümlü, çok zarif, üst dudağının altında belli belirsiz bir gülümseme gizleyen bu beyle karşılaştığımı hatırlıyorum. Bana çok yaşlı geliyordu, oysa bugün benim olduğumdan birkaç yaş daha büyüktü, çünkü 1935'te öldüğünde kırk yedi yaşındaydı. Ama dökük saçları, yorgun gözleri, ellerini dizlerinin üzerine koyup oturuşu, hafif boğuk sesi (kuzeni Chester'in -193Ö'da Lizbon'da!- viskileri buna büyük ölçüde katkıda bulunmuştu), bütün bunlar ona zaman ve mekân içinde uzak, yabancı bir hava veriyordu. (...) 31 Aralık 1934'te gazeteler Ulusal Propaganda Sekreterliği'nin ödüllerinden birinin Fernando Pessoa'ya verildiğini duyurduğunda, şaşakaldım. Çünkü ödülü kazanan kişi tam da büyük teyzemin dostu, asla şiirden söz etmeyen ve modernist maceralarını kesinlikle bilmediğim beyefendiydi. Bir yıla varmadı öldü. (...) Dünyanın en büyük şairlerinden biri[ydi]. Velhasıl, bugün onu tanımış olmakla övünen birçok insan gibi, ben asla Fernando Pessoa'yı gerçekten tanımadım!

Miguel Torga
[Doktor, natüralist büyük romancı, 1907 doğumlu, 1995'te öldü.]

3 Aralık [1935]. Fernando Pessoa'nın ölümü. Gazetede bu haberi okur okumaz muayenehanemi kapattım ve dağa çıktım.

Çamlar ve akarsu oyukları arasında en büyük şairimizin ölümüne ağladım. Portekiz, bir tabut içinde sonsuzluğa gittiğini gördüğü o kişinin kim olduğunu bile sormamıştı.

[*Pessoa Pessoa'yı Anlatıyor* Fernando Pessoa]